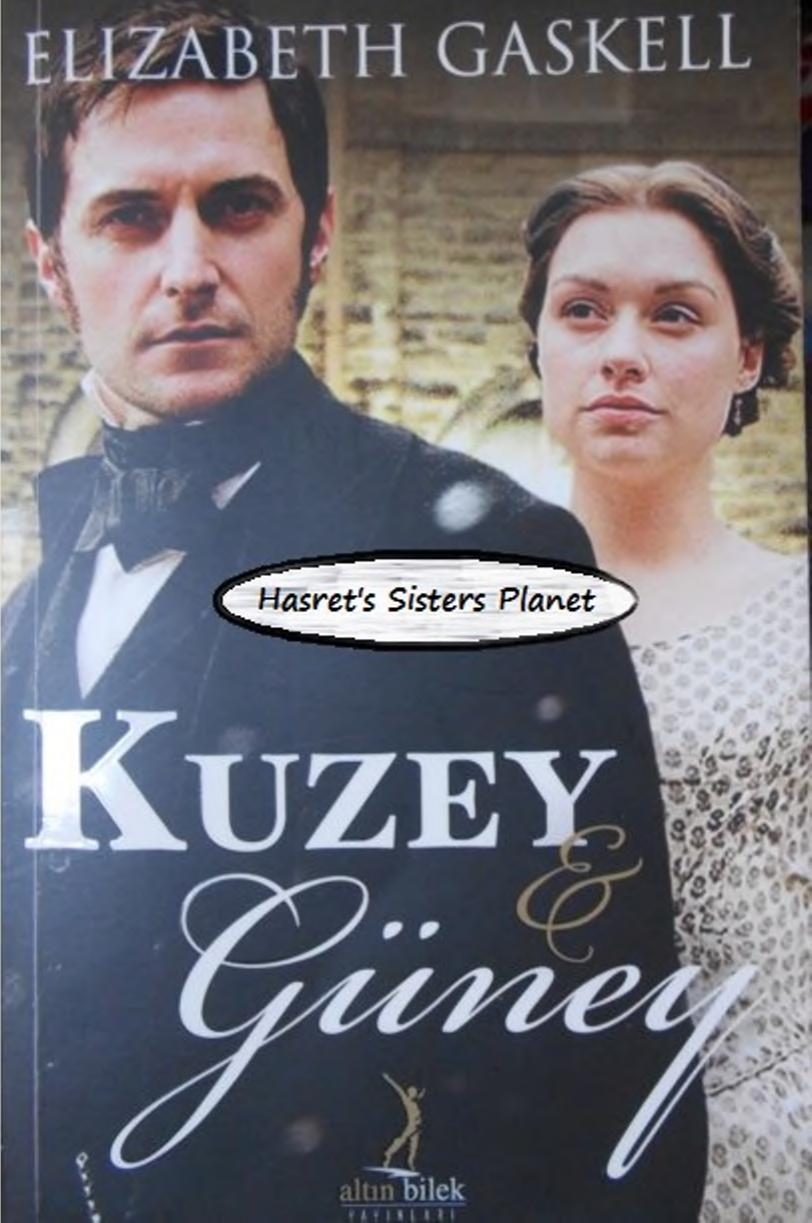

ELIZABETH GASKELL
Hasret's Sisters Planet
KUZEY & Güney
altın bilek
YAYINLARI

Viktorya Dönemi edebiyatının en özgün kadın kahramanlarından Margaret Hale ile tanışmaya hazır mısınız?

Kuzey ve Güney, döneminin en önemli sosyal eleştirilerinden ve en tutkulu aşk hikâyelerinden birini barındıran ve yazarı Elizabeth Gaskell'a o muhteşem ününü kazandıran bir yazınsal şölen... Margaret Hale, yaşamının baharında yer değiştirerek farklı bir yaşamın içine girmek zorunda kalan genç bir kız olarak, karşısına çıkan ve üstesinden gelmesi gereken sorunlara ürettiği çözümlerle, dönemin okurları üzerinde düşünsel bir devrim gerçekleştirmiş gerçek bir kahramandır.

"Bugün şahit olduğum bu büyük acılardan sonra, artık nasıl güzel elbiseler giyip bu şık eğlencelere katılmaya devam edebilirim ki?"

Margaret'ın babası ise kendi cemaatlerinin bir papazı olarak hayatında meydana gelen değişimler ve şahit olduğu korkunç acılardan sonra, neredeyse inancını kaybetmek noktasına gelen bir adam halini alır. Ama yaşamın onlara oynadığı oyun yeni başlamaktadır...

Her şeyi değiştiren bir tanışma... Delicesine bir aşk... Yürek yakan sorgulamalar... Tadı damakta kalan bir edebiyat şaheseri...

Kuzey ve Güney, yazılışından 160 yıl sonra, nihayet Türkçede. Üstelik büyük yazar Charles Dickens'ın kendi yayınevinden yayınlamak için yaptığı değişiklik ve yazarın onayını da almış düzeltmelerle birlikte...

"Mary Barton ile Kuzey ve Güney... Şanslı olan okurun denk gelebileceği ve okuyanların asla bir daha eski kişiler olamayacakları iki büyük başucu kitabı..."
Virginia Woolf

"Kuzey ve Güney, gerçek bir başyapıt... Tüm Gaskell eserleri kadar ihtişamlı ama hepsinin arasında daima zirvede."
Wilkie Collins

"İlk okuduğumda adı Margaret Hale idi. İçerdiği zıtlık, toplumsal derinlik yanında duygusal derinliği de düşünerek, kitabın adının Kuzey ve Güney olmasında ısrar ettim. Bu kitap sadece enfes bir anlatı değil, aynı zamanda insanları ve sorunları yüzleştiren bir metin. Okudukça, daha iyi anlaşılacağı konusunda inancım tam."
Charles Dickens

₺ 30,00
9 786055 831578

Genel Yayın No: 86
Dünya Edebiyatı Kitaplığı: 32

Kuzey ve Güney
North and South

© Elizabeth Gaskell, 1855
© Altın Bilek Yayınları, 2013

Bu kitabın Türkçe yayın hakları, Altın Bilek Yayınları'na aittir. Her hakkı saklıdır. Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yayınlar Genel Koordinatörü İlker Balkan
Dizi Editörü Emel Balkan
Son Okuma Çağla Songül Baş
Kapak Tasarımı Cenk Kayakuş
Tasarım ve Uygulama Altın Bilek Yayınları
Baskı Kenan Ofset – Hamit Işık
Davutpaşa Cad. İpek İş Merkezi Kat:3 No:21
Davutpaşa – Zeytinburnu İstanbul
Matbaa Sertifika No: 12641
Yayınevi Sertifika No 23274

Birinci Basım Şubat 2014, İstanbul (2000 adet)
ISBN 978-605-5831-57-8

ALTIN BİLEK YAYINLARI
Taksim, İstiklal Cad. Zambak Sok. No:12/4 Beyoğlu İstanbul
Tel: 0212 292 18 80 Faks: 0212 292 18 60
web: www.altinbilekyayinlari.com
e-posta: info@altinbilekyayinlari.com

ELIZABETH GASKELL

KUZEY ve GÜNEY

- ROMAN -

TÜRKÇESİ DERMAN KIZILAY

Hasret's Sisters Planet

altın bilek
YAYINLARI

Eser ilk olarak 1854-1855 yılları arasında Household Words dergisinde seri halinde, 1855 yılında ise kitap olarak yayımlanmıştır.

Households Words dergisinde yayımlanması ile birlikte bu öykü haftalık yayının gerektirdiği zorunluluklar neticesinde oluşan koşullara uymakla yükümlü sayılmıştır ve aynı şekilde tanıtım hususunda kamuya olan bağlılığı korumak amacıyla belli sınırlar içinde davranmaya mecbur kılınmıştır. Şartlar mümkün olduğunca hafifletilmeye çalışılsa da yazar, hikâyeyi esas olarak amaçladığı yönde geliştirmeye olanak bulamamıştır ve özellikle de öyküyü sona taşıyabilmek adına makul olmayan bir hız ile olayları çabuklaştırmaya mecbur kalmıştır. Bu kusuru bir derece örtebilmek adına öyküye çeşitli paragraflar eklenmiş, yeni birçok bölüm dâhil edilmiştir. Bu kısa açıklama ile birlikte öykü okuyucunun nazik takdirine sunulmuştur;

"Okuyucunun merhametine ve affına boynu bükük sığınıyorum, bu kusurlu yaratım adına."

-1-
Düğün Telaşesi

"Kur yapılmış ve evlenilmiş ve..."

"Edith!" dedi Margaret, nazikçe, "Edith!"

Ancak Edith, Margaret'ın tahmin ettiği gibi uyuyakalmıştı. Harley Sokağındaki evin arka misafir odasındaki koltuğun üzerine kıvrılıp yatmış olan Edith, mavi kurdeleli beyaz muslin kumaştan elbisesinin içinde çok tatlı görünüyordu. Böyle bir odada damask kumaştan kızıl koltuğun üstünde böyle bir elbise ile ancak Titania uyuyakalsaydı eğer bu kadar güzel görünebilirdi. Margaret, kuzeninin güzelliği karşısında yeniden büyülenmişti. Çocukluktan bu yana birlikte büyümüşlerdi ve yıllardır Margaret dışında herkes Edith'in güzelliği hakkında yorum yapardı. Ancak Margaret son birkaç güne kadar bunun üzerine hiç düşünmemişti, Edith'le aralarındaki yakınlığı kaybetme ihtimali kuzeninin tüm tatlı ve büyüleyici taraflarını kuvvetlendirmiş gibi görünüyordu. Gelinlikten, düğün törenlerinden, Yüzbaşı Lennox'tan ve Edith'in ileride yüzbaşının sorumlusu olacağı alay komutanlığının bulunduğu Korfu'da geçecek olan yaşantısının nasıl olacağı hakkında anlattıklarından konuşuyorlardı. Korfu'da piyanoyu akordu bozulmadan korumanın

ne kadar zor olduğundan (ki bu sorunu Edith evlilik hayatı boyunca başına gelebilecek en kötü şeylerden biri olarak görmekteydi), evliliğinin hemen ardından İskoçya'ya yapacakları ziyaretler için ne tür elbiseler ısmarlaması gerektiğinden bahsettiler. Fısıltı halinde yaptıkları konuşmalar daha da mayıştırıcı bir hal aldı ve Margaret birkaç dakikalık bir duraksamadan sonra tahmin ettiği gibi yan odadan gelen uğultuya rağmen Edith'i muslin kumaşı, kurdele ve ipek buklelerden oluşan yumuşak bir yumağa dönüşmüş ve yemek sonrası tatlı bir şekerlemeye dalmış halde buldu.

Margaret o sırada geleceği ile ilgili olarak mutlu tatil günlerini geçirdiği, babasının ve annesinin yaşadığı kırsaldaki papaz evinde yaşayacağı günlerde gerçekleştirmeyi düşündüğü planlardan, fikirlerden bahsetmek üzereydi. Gerçi son on yıldır teyzesi Shaw'ın evi onun yuvası olarak düşünülmekteydi. Margaret kendisini dinleyen kimsenin olmadığını görünce şimdiye dek hayatında yaşamış olduğu değişiklik üzerine sessizce kafa yormaya başladı. Nazik teyzesinden ve sevgili kuzeninden uzun zaman ayrı kalacak olmanın üzüntüsü ile karışık da olsa huzur dolu düşüncelere dalmıştı. Helstone papaz evindeki tek kız çocuk olma makamını dolduracak olmanın mutluluğu üzerine düşünürken yan odadaki konuşmalar parça parça kulağına geliyordu. Teyzesi Shaw, kocaları yemek odasında otururken kendileri yandaki odada yemek yemekte olan beş-altı kadın ile konuşmaktaydı. Bu kişiler evin yakinen tanıdığı, Bayan Shaw'un dost olarak tanımladığı komşulardı zira bu insanlarla başkaları ile olduğundan daha sık bir arada akşam yemeği yerdi. Edith ve kendisi onlardan ya da onlar kendilerinden herhangi bir şey isteyecek olsa öğle yemeği vaktinde dahi birbirlerinin evini aramaktan hiç çekinmezlerdi. Bu hanımlar kocaları ile birlikte dost sıfatı ile Edith'in yaklaşan evliliği şerefine veda yemeğine çağırılmışlardı. Yüzbaşı Lennox tam da o akşam

geç vakitte varacak olan trenle geleceğinden Edith bu davete karşı çıkardı. Ancak, şımarık bir çocuk olmasına rağmen kendi iradesine sahip çıkamayacak kadar aylak ve ilgisiz olduğundan annesinin özellikle hazırlatmış olduğu mevsimlik ikramların veda yemeklerindeki yoğun kederli havayı dağıtmada muazzam etkili olduğunu öğrenince davete ikna oluverdi. Edith sandalyesinde geriye yaslanıp tabağındaki yemekle oynayarak kendini oyalarken dalgın ve sıkılmış gibi görünüyordu. Bu sırada etrafındakiler ise Bayan Shaw'ın verdiği akşam yemeklerinde daima masanın alt başında oturmakta olan Bay Grey'in esprileri ile eğlenmekteydi. Bay Grey, Edith'ten misafir odasında konuklara biraz piyano çalmasını istedi ve yemek boyunca bilhassa sevimli tavırlar içindeydi. Beyler bu kez alt katta her zamankinden daha uzun kaldilar. Margaret ise kulağına ara ara gelen konuşmalardan hanımların bu durumdan hoşnut oldukları hükmüne vardı.

"Ben de muazzam üzüldüm. Tabii ki zavallı sevgili Lennox'tan yana hiçbir sıkıntım yok ancak aradaki yaş farkı elbette ki dezavantaj, Edith'in karşılaşmaması gerektiğini düşündüğüm bir dezavantaj hatta. Anneliğin getirdiği taraflılığı bir kenara bırakıp düşündüğümde ise sevgili çocuğumun erken yaşta evlenme ihtimalinin olduğunu sezmekteydim zaten. Hatta sık sık, eminim kızım on dokuz yaşına basmadan evlenecek, demişimdir. Bana malum oldu Yüzbaşı Lennox gelip de..." Tam bu noktada konuşma fısıltıya dönüştü ancak Margaret konuşmanın devamında ne geleceğini biliyordu. Edith ile Lennox'un ilişkisinde gerçek aşk yolunu ziyadesiyle kolay bulmuştu aslında. Bayan Shaw ise durumun, önceden de dile getirdiği üzere, kendisine malum olduğunu düşünmüş, Edith gibi genç ve güzel bir varisin etrafındaki diğer adayların portreleriyle karşılaştırıldığında Lennox beklentinin oldukça altında kalıyor olsa da, çifti evli-

liğe teşvik etmişti. Bayan Shaw biricik kızının aşk evliliği yapması gerektiğini söyledi ve sanki Edith yüzbaşı ile aşk için evlenmiyormuş gibi derin derin içini çekti. Nişanlılık dönemindeki romantizmin keyfini kızından daha çok çıkarıyormuş gibi bir hali vardı. Edith, Yüzbaşı Lennox'a âşık olmasına âşıktı fakat yüzbaşının Korfu'daki yaşamın canlılığı üzerine anlattıklarına rağmen yine de Belgravia'da güzel bir eve sahip olmayı yeğlerdi. Margaret'ın dinlerken yüzünün aydınlandığı kısımlarda Edith bilerek titriyor ve tüyleri diken diken olmuş gibi numara yapıyordu. Üzerine titreyen âşığı, Edith'in duyduklarından hoşlanmadığını gördükçe onu ikna etmek için daha çok dil döküyordu. Edith, hem yüzbaşının dil dökmesi hoşuna gittiğinden hem de kendisi için çingene hayatı, kanaatkâr yaşam tarzı hakikaten tatsız bir şey gibi geldiğinden bu numaraya başvuruyordu. Herhangi biri iyi bir ev, mal, mülk ve güzel bir unvanla çıkageldiyse dahi ilişkileri cazibesini koruduğundan Edith yine de Lennox'a bağlı kalmayı sürdürüyor olurdu. Cazibe sona ermiş olsaydı, yüzbaşı kişiliğinde arzu edilecek özelliklerin tümünü barındırmıyor diye Edith'in gizleyemeyeceği küçük pişmanlıklar yaşaması elbette ki olasıydı. Bu noktada tam da annesinin kızıydı. Annesi de General Shaw ile sırf karakterine ve birikimine saygı duyduğu için bile isteye evlenmişti ve sürekli sevmediği bir adamla bir araya gelmiş olmaktan da inceden şikâyet edip durmuştu.

"Çeyizi için hiçbir masraftan kaçınmadım." Margaret'ın kulağına bu sözler çalındı peşinden.

"General'in bana aldığı tüm o güzel Hint şallarını, eşarplarını ona verdim. Bir daha giymem onları ben zaten."

"Şanslı bir kız," diye cevap verdi başka bir ses. Sesin Bayan Gibson'a ait olduğunu biliyordu Margaret. Kızlarından biri birkaç hafta evvel evlenmişti. Bu nedenle sohbete iki kat fazla ilgi ile iştirak ediyordu.

"Helen Hint şalı almak için can atıyordu. Vallahi fahiş bir fiyat istediklerini öğrenince kızı reddetmek zorunda kaldım. Edith'in Hint şalı olduğunu duyunca çok kıskanacak. Nerenin şalları onlar? Delhi'nin mi? Şu güzel kenarları olanlardan?"

Margaret yeniden teyzesinin sesini duydu. Yalnız bu kez yarı uzanmış pozisyondan doğrulmuş ve loş misafir odasına doğru bakıyormuş gibi bir hali vardı sesinin. "Edith! Edith!" diye seslendi teyzesi. Sonra sarf ettiği bu efordan yorulmuş gibi kendini koltuğa bıraktı tekrar.

"Edith uyuyor hala. Ben yardımcı olayım?"

Edith ile ilgili bu üzücü malumatı öğrenen hanımlar hep bir ağızdan "Vah zavallı çocuk" dediler ve Bayan Shaw'un kucağındaki köpek, hanımların bu merhamet seli karşısında heyecanlanmışçasına havlamaya başladı.

"Şşşt Tiny! Seni gidi yaramaz kız! Hanımını uyandıracaksın. Edith'e, Newton'a söyle şallarını aşağıya getirsin diyecektim. Belki sen gidip söyleyebilirsin Margaret hayatım?"

Margaret evin en üst katında yer alan eski çocuk odasına çıktı. Newton odada düğün için gerekli olan dantellerin birkaçını toparlamakla meşguldü. Gün içerisinde şimdiye kadar dört-beş defa açılıp gezdirilmiş olan şalları (mırıltı ile söylenerek) tekrar yerinden çıkarmaya giderken Newton, Margaret çocuk odasında etrafına şöyle bir baktı. Ormanda yaşayan haşarı bir çocukken kuzeni Edith'e ait olan evi, oyuncakları, dersleri Edith'le paylaşması için dokuz yıl evvel alınıp getirilmişti buraya. Bu eve geldiğinde karşılaştığı ilk oda ise bu odaydı. El temizliği ve yırtık elbise konusunda muazzam hassas davranan haşin ve resmi bir bakıcının kontrolünde olan Londra'daki bu çocuk odasının loş ve donuk havasını hatırlıyordu. Burada içtiği ilk çayı anımsadı – sonsuz derinliğe uzanan merdivenlerin aşağısında bir yerlerde yemek

yemekte olan babası ve teyzesinden ayrı olarak içmişti- çocuk aklı ile eğer kendisi gökyüzünde değilse teyzesi ile babası yerin dibinde bir yerlerde olmalıydılar diye düşünmüştü. Harley Sokağı'nda yaşamaya başlamadan evvel kendi evindeyken annesinin giyinme odası onun odasıydı. Kırsaldaki evlerinde sabahları erken kalkılırdı ve Margaret her zaman yemeğini annesi ve babası ile birlikte yerdi. Ah! On sekiz yaşındaki uzun boylu, azametli bu kız, dokuz yaşındayken halasında kaldığı o ilk gece, yüzünü yorganın altına saklayıp nasıl da derin bir teessürle gözyaşı dökmüştü. Bakıcıları tarafından küçükhanım Edith rahatsız olur diye ağlaması yasaklanmıştı. Bu yasak yüzünden yeni tanıştığı, haşmetli ve güzel teyzesi uyuyan küçük kızını görsün diye babası Bay Hale'i usulca yukarıya, odasına getirene dek nasıl da için için, sessizce ağlamıştı. Hepsini anımsıyordu. Küçük Margaret hıçkırıklarını susturdu. Teyzesinin karşısında ifşa etmeye cesaret edemeyeceği bu kederin babasını mutsuz etmesinden korktuğu için uykuya dalmış gibi yaptı. Bütün o ümitlenmelerden, planlardan, evde üzerinden geçtikleri ayarlamalardan sonra kederli hissetmesinin yanlış olduğunu düşünüyordu hatta. Artan ihtiyaçlarına cevap verebilsin diye evlerindeki gardırobunun düzenlemesi henüz yapılmadan, babası rahipliğini yapmakta olduğu bölgeyi bırakıp da birkaç günlüğüne de olsa Londra'ya gezmeye gelmeden böyle kederli hissetmesi yanlıştı tabii.

Dağınık haldeki bu eski çocuk odasına karşı artık sevgi duyması gerekiyordu. Etrafına hüzünle baktı. Üç gün içinde bu odadan sonsuza dek ayrılacağı için kedilerin yuvalarına duyduğu bağlılığa benzer bir his vardı içinde sanki.

"Ah Newton! Sanırım hepimiz bu sevgili eski odadan ayrıldığımız için üzüleceğiz," dedi Margaret.

"Aslına bakarsanız hanımım hiçbir oda için üzülmeyeceğim. Gözlerim eskisi kadar iyi değil. Bu odadaki ışık o kadar

kötü ki dantelleri onarabilmek için gözlerimin görebildiği tek yer pencerenin önü. Orası da o kadar fena cereyan alıyor ki, oturanın ölümcül bir soğuk algınlığına yakalanması için yeter de artar bile."

"Napoli'de bol ışık ve ısı olacak, emin olabilirsin. Yamayacağın ne varsa oraya gidene dek iyi sakla. Teşekkürler Newton, meşgulsün, ben aşağıya indiririm bunları."

Margaret kucağında taşıdığı şalların baharatlı, doğuya ait kokularını içine çekerek aşağıya indi. Edith hâlâ uyuyor olduğundan teyzesi ondan şalları üstünde sergileyebilmek için vitrin mankeni gibi dikilmesini istedi. Margaret'ten iyi bir manken olabileceği hiç kimsenin aklına gelmemişti. Babasının uzak bir akrabasının yasını tutmak amacıyla siyah, ipek bir elbise giymişti. Margaret'ın uzun boyu ve orantılı vücudu, Edith'i az çok yutacak olan bu muhteşem şalların upuzun dökümlerinin güzelliğini iyice ortaya çıkarmıştı. Avizenin altında sessiz sakin dikilirken teyzesi de şalın dökümlerini düzeltiyordu. Arada kendi etrafında dönerken şöminenin üstünde bulunan aynadaki yansımasına gözü takıldı ve prensesleri anımsatan bu kıyafetler içindeki halini görünce gülümsedi. Vücudunu saran şallara nazikçe dokundu. Yumuşaklıkları ve parlaklıkları hoşuna gitmişti. Böylesine şaşaalı kıyafetler içinde olmaktan çok memnundu ve yüzünde tatlı bir gülümseme ile bir çocuk gibi durumun keyfini çıkarmaya çalıştı. Tam o sırada kapı açıldı ve Henry Lennox'un geldiği duyuruldu. Hanımların birkaçı şallara gösterdikleri kadınlara has ilgiden utanmışçasına irkildiler. Bayan Shaw yeni gelen misafire elini uzatırken Margaret ise şalları taşıması için mankenliğine hâlâ ihtiyaçları olabileceğini düşünüp yerinden kıpırdamadı. Bu halde basılınca içinde bulunduğu komik durumu Bay Lennox'un anlayışla karşılayacağını ümit ederek gülümseyen aydınlık bir yüzle ona baktı.

Bayan Shaw, akşam yemeğine katılamayan Henry Lennox'a -ki Henry'nin kardeşi Yüzbaşı, Bayan Shaw'ın müstakbel damadı oluyordu- İskoçya'dan Yüzbaşı ile birlikte düğün için gelip gelinin nedimeliğini yapacak olan kız kardeşleri ve Lennox ailesinin bilumum ferdi ile ilgili sorular sormaya o kadar dalmıştı ki Margaret artık şalları taşımasına gerek kalmadığını fark etti ve teyzesinin o an unutmuş olduğu öteki misafirlerle ilgilenmeye başladı. Tam da o anda Edith misafir odasından içeri girdi, odadaki güçlü ışık yüzünden gözlerini kırpıştırıyordu ve dağılmış olan buklelerini geriye doğru attı. Bu haliyle rüyalarından yeni kalmış olan Uyuyan Güzel'i anımsatmaktaydı. Uyurken dahi içgüdüsel olarak bir Lennox'un varlığının kendisini uykusundan kaldırmaya değer olduğunu hissetmişti. Henüz tanışmadığı müstakbel görümcesi sevgili Janet hakkında soracağı bir yığın soru vardı ve Edith görümcesine o kadar derin bir muhabbetle bağlıydı ki Margaret gururlu bir kız olmasaydı eğer aralarında mantar gibi türemiş olan bu rekabetten dolayı Janet'ı neredeyse kıskanacaktı. Teyzesinin de katılımı üzerine kendini sohbette daha geri plana çeken Margaret, Henry Lennox'un gözlerini kendisinin bulunduğu tarafa doğru çevirip yakınında duran boş bir sandalyeye diktiğini gördü. Edith sorgulamayı bıraktığı an Henry Lennox'un gelip o sandalyeye yerleşeceğinden emindi. Meşgul olduğu işlerle ilgili teyzesinin anlattığı karmaşık şeylerden sonra Margaret, Henry'nin o akşam gelebileceğini pek sanmıyordu. Onu karşısında gördüğüne oldukça şaşırmıştı ve akşamın güzel geçeceğine şüphesi yoktu artık. İkisi de neredeyse aynı şeyleri seviyor aynı şeylerden hoşlanmıyorlardı. Margaret'ın yüzü açık, tertemiz bir ışıkla aydınlanmıştı. Çok geçmeden Henry Lennox yanına geldi. Margaret onu gülümseyerek karşıladı ve yüzündeki bu gülümsemede zerre kadar mahcubiyet yoktu.

"Sanırım hepiniz bayağı bir işe dalmışsınız hanımlar. İş diyorum ki benim meşgul olduklarımdan yani gerçek hukuk işlerinden oldukça farklı bir şey sizinkisi. Şallarla ilgilenmek uzlaşma tasarıları ile uğraşmaktan oldukça farklı bir iş."

"Hepimizi bu şekilde kumaşları seyreder halde bulmuş olmak size oldukça gülünç gelmiştir tabii farkındayım. Ancak Hint şalları hakikaten alanının en iyi örnekleridir."

"Öyle olduklarına şüphem yok. Fiyatları da alanının en iyisi. Hiçbir eksiği yok." Diğer beyler de teker teker odaya geldiler ve konuşmaların gürültüsü gittikçe arttı.

"Bu sizin son katıldığınız akşam yemeği toplantısı, değil mi? Perşembeden evvel başka yok?"

"Evet yok. Sanırım bu akşamdan sonra hepimiz dinlenebileceğiz. Ki epeyi bir zamandır dinlenemedim. Hani yapacak hiçbir şeyiniz kalmaz ve aklınızı, kalbinizi işgal eden etkinlik için tüm ayarlamalar yapılmıştır ya işte öyle bir dinlenmeden bahsediyorum. Düşünmeye vaktim olacağı için çok memnunum ve Edith de bu durumdan memnun olacaktır eminim."

"Edith konusunda emin değilim ama sizin memnun olacağınızı tahmin edebiliyorum. Son zamanlarda sizi ne zaman görsem bir başkasının işinin rüzgârında savruluyordunuz."

"Evet," dedi Margaret oldukça üzgün bir sesle, bir aydan fazladır bitmek bilmeyen telaşenin gürültüsünü hatırladı: "Merak ediyorum evlilik öncesinde dediğiniz gibi hep bir rüzgâr esmek zorunda mı böyle, kimi işlerden evvel sakin ve huzurlu zaman geçirebilme şansımız hiç mi yok acaba."

"Sindirella'ya yardım eden peri çeyizi, düğün yemeğini, davetiyeleri hazırlayabilirdi mesela," dedi Bay Lennox gülerek.

"Tüm bu zahmetler gerekli mi hakikaten?" diye sordu Margaret cevap alabilmek için doğrudan Henry'nin gözlerinin içine bakarak. Edith baş otorite olarak Margaret'a evlilik

hazırlıklarını yürütmesi görevini vermişti ve o an son altı haftadır uğraştığı bu hazırlıkların tarifsiz ağırlığı üzerine öylesine çökmüştü ki evlilikle ilgili yatıştırıcı, hoş şeyler duymaya ihtiyacı vardı.

"Eh tabii" dedi Henry, sesinin tonu ciddileşmişti. "Yerine getirilmesi gereken formaliteler, yapılması gereken törenler var. Meraklısı olmaktan çok milletin ağzını kapatmak için yapıyorsunuz onları da. Yapılmadıklarında da dünyada ne zevk kalırdı ki? Siz düğününüzün nasıl organize edilmesini isterdiniz?"

"Açıkçası pek düşünmedim. Güzel bir yaz günü olmasını, ağaçların gölgeleri arasından kiliseye yürümeyi isterdim. Çok sayıda nedimemin olmasını istemezdim, düğün yemeği de istemezdim. Bana en çok sorun çıkaran ayrıntılara kendi düğünüm için kesin olarak çözüm bulmuş oluyorum böylece."

"Bunu çözüm olarak gördüğünüzü sanmıyorum. Şaşaanın içinde sadelik arama fikri karakterinizle örtüşüyor."

Margaret bu sohbetten pek hoşlanmadı. Konuşmanın gidişatından irkildi ve Henry'nin, konuyu Margaret'ın karakterine getirmeye çalıştığı -övgüler yağdırmaya başlardı- o anları hatırlamaktan da çekindi. Araya girip Henry'nin konuşmasını kısa kesti:

"Benim için, araba ile kalkıp taş döşeli sokaktaki Londra Kilisesi'ne gitmektense Helstone Kilisesi'ne yürümek daha uygun."

"Bana Helstone'u anlatsanıza. Hiç anlatmadınız. Doksan altı Harley Sokağı soluk, kirli, sıkıcı ve sessiz hale geldiğinde sizin yaşıyor olacağınız yer hakkında fikir sahibi olmayı isterim. Öncelikle şunu söyler misiniz, Helstone bir kasaba mı köy mü?"

"Helstone bir mezra aslında, köy sayılabileceğini sanmıyorum. Bir kilise mevcut ve onun yakınında da üzeri yeşil-

liklerle kaplı, daha doğrusu üzerlerinde güllerin yetiştiği, kulübe şeklinde birkaç ev var."

"Ve tüm bu evler yıl boyu güllerle kaplı olur, özellikle de Noel zamanı, çizdiğiniz tabloyu böylece tamamlanmış oldum."

"Hayır," dedi Margaret, rahatsız olmuştu. "Ben tablo çizmedim. Ben Helstone'u olduğu gibi anlatmaya çalıştım size. Böyle bir şey demeniz gereksizdi."

"Söylediğime pişmanım. Yalnız hakikaten gerçek hayattakinden çok masallardaki köyleri anımsattı bir an."

"Masallardaki köylere benziyor gerçekten," dedi Margaret hevesle. "New Forrest bölgesi dışında İngiltere'deki diğer yerler bana çok sıkıcı ve yavan geliyor. Helstone, şiirlerdeki köylere benziyor - Tennyson'ın şiirlerindeki köylere. Daha fazla tarif etmeye çalışmayacağım. Eğer Helstone hakkında gerçekten ne düşündüğümü, nasıl bir yer olduğunu size söyleseydim bana gülerdiniz."

"Hayır, gülmezdim ama söylememekte kararlısınız belli ki. Peki, o zaman evinizi anlatın bana. Nasıl bir yer olduğu konusunda daha çok şey öğrenmek isterim."

"Evimi tarif edemem. Yuvam orası benim. Güzelliğini kelimelere sığdıramam."

"Tamam, teslim oluyorum. Bu akşam oldukça soğuksunuz."

"Ne manada?" dedi Margaret büyük, tatlı gözlerini ona çevirip bakarak. "Öyle davrandığımın farkında bile değilim."

"Münasebetsiz bir yorum yaptım diye Helstone'un da evinizin de nasıl bir yer olduğuna dair hiçbir şey söylemeyeceksiniz. İkisi hakkında, hele de eviniz hakkında bana bir şeyler anlatmanızı o kadar istiyor olmama rağmen."

"Ama gerçekten kendi evim hakkında size bir şey anlatamam ki. Evi birebir görmeden hakkında konuşmanın an-

lamı yok."

"Peki, o zaman," dedi. Bir an duraksadıktan sonra, "Bana orada neler yapacağınızı anlatın. Burada gün ortasına kadar kitap okuyorsunuz, ders alıyorsunuz ya da başka bir deyişle zihninizi geliştiriyorsunuz. Öğle yemeğinden evvel yürüyüşe çıkıyorsunuz, sonra teyzenizle araba ile dolaşıyorsunuz, akşamları bir şeylerle meşgul oluyorsunuz. Hadi Helstone'daki günlerinizi nasıl değerlendireceğinizi anlatın bana. Ata binecek, araba ile gezintiye çıkacak ya da yürüyüş yapacak mısınız?"

"Yürüyüşe çıkarım kesin. Atımız yok, babamın bile yok. Rahip olarak görev yaptığı bölgede en uzak yere bile yürüyerek gidiyor. Yürüyüş yapmak o kadar zevkli ki o yolu araba ile ya da at sırtında kat ederseniz yazık etmiş olursunuz."

"Bahçe ile ilgileniyor olur musunuz? Kırsal kesimde yaşayan genç hanımlar için güzel bir uğraş bence."

"Bilmiyorum. O kadar ağır bir işle uğraşmaktan zevk alacağımı pek sanmıyorum."

"Ok atışlarının yapılacağı partiler düzenleyebilirsiniz. Piknikler, top oyunlarının oynanacağı eğlenceler mesela?"

"Ah hayır," dedi Margaret gülerek. "Babamın mütevazı bir hayatı var. Gerçi o tarz eğlencelerle iç içe bir hayat yaşıyor olsaydık da iştirak etmezdim sanIyorum."

"Görüyorum ki bana bir şeyler anlatma taraftarı değilsiniz pek. Yalnızca neleri yapmayacağınızı söylüyorsunuz. Tatilim bitmeden sanırım size bir ziyarette bulunup nelerle kendinizi meşgul ettiğinizi bizzat görmem gerekecek."

"Umarım ziyaret edersiniz. Böylece Helstone'un ne kadar güzel bir yer olduğunu kendi gözlerinizle görürsünüz. Şimdi gitmem gerek. Edith piyanonun başına geçiyor, o çalarken nota sayfalarını onun adına çevirebilecek kadar müzik bilgim var. Bu arada teyzem ikimizin konuşmasından da pek

hoşlanmaz." Edith piyanoyu muhteşem çaldı. Parçanın ortasındayken kapı aralandı ve Edith, Kaptan Lennox'un içeriye girmekte tereddüt ettiğini gördü. Müziği birden kesti ve acele ile odadan dışarı fırladı. Margaret ise odanın ortasında kızarmış ve afallamış halde kalakaldı ve şaşkına dönen misafirlere Edith'in odadan böyle fırlamasına neyin sebep olduğunu açıklamaya çalışıyordu. Yüzbaşı Lennox beklenenden erken geldi. Yoksa saat geç mi olmuştu? Misafirler saate bakınca oldukça şaşırdılar ve evlerine dağıldılar.

Peşinden Edith yarı utangaç yarı gururla karışık mutlulukla parlayan bir yüzle uzun boylu, yakışıklı, Yüzbaşı'nın önderliğinde el ele içeri girdi. Kardeşi ile el sıkışan Yüzbaşı daha sonra Bayan Shaw tarafından nazikçe buyur edildi. Bayan Shaw, tatsız bir evliliğin kurbanı olduğu fikrine inanmayı uzun süredir alışkanlık haline getirdiğinden Lennox'u her buyur edişinde hafif bir sızlanma havası olurdu. Artık General de göçüp gittiğinden hayat her anlamıyla tatlıydı Bayan Shaw için. Mümkün olduğunca az sorun yaşardı. Keder getirecek bir şey yaşamak şöyle dursun tedirginlik yaratacak bir durumla bile nadir karşılaşırdı. Sağlığını kendine kuruntu etmekte geç bile kalmıştı. Ne zaman sıhhatini kafasma taksa ürkek küçük öksürükler başlardı. Doktor da tam istediği gibi onu rahatlatacak reçeteyi yazmıştı – kışı İtalya'da geçirmeliydi. Bayan Shaw'ın da çoğu kimse gibi güçlü istekleri vardı ancak bunları iyi niyetinden veya keyfi öyle istediğinden yaptığını açık edecek şekilde hareket etmez, onun yerine bir başkasının ona kendisini memnun edecek şeyleri yapmasını buyurmasını, bu konuda onu zorlamasını tercih ederdi. Kendini bazı güçlü dış etmenlere boyun eğmek zorunda kaldığına o kadar inandırırdı ki tam da istediği şeyi yapıyor da olsa o yumuşak tavrı ile şikâyet etmeye, yakınmaya böylece devam edebilmekteydi.

Bayan Shaw yine bu yakınma tavrını takınarak Yüzba-

şı'ya yolculuğundan bahsetmeye başlamıştı. Yüzbaşı da vazifesi gereği müstakbel kaynanasının söylediği her şeye onay vermekteydi ve bir yandan da gözleri ile Edith'i aradı. Edith yemek masasını yeniden düzenlemeye koyulmuştu. Yüzbaşı son iki saat içinde yemek yemiş olduğunu bildirmiş olmasına rağmen, Edith en iyi yemeklerin getirilmesini emretmişti.

Henry Lennox ise şöminenin kenarına yaslanmış, aile tablosunun tadını çıkarmaktaydı. Yakışıklı abisi ile birbirlerine yakınlardı. Hususi bir güzelliğe sahip olan ailesinin içinde sıradan olan tek kişiydi ancak yüzünde zeki, keskin ve canlı bir ifade vardı. Henry'nin sessiz kalıp Edith'in yaptıklarını dikkatlice ve biraz da alaycı bir alaka ile incelediği aşikârdı ve Margaret bir ara Henry'nin o anda aklından neler geçtiğini merak etti. Bayan Shaw'ın abisi ile yüksek sesle sürdürmekte olduğu sohbet, müstehzi tavrının dağılmasını sağladı. Henry gördükleri karşısında heyecanlanmıştı. Alaycı tavrı ise o an şahit olduklarına karşı duymakta olduğu ilgiden bağımsız bir durumdu. Masayı hazırlamakla bu denli meşgul bu iki kuzeni seyretmenin keyifli olduğunu düşündü Henry. Edith işin çoğunu kendi halletmeye çalışıyordu. Asker eşi olmaya ne kadar layık biri olduğunu sevdiği adama kanıtlayabilmenin keyfini çıkarmaktaydı. Semaverdeki suyun soğuk olduğunu görünce mutfağa çaydanlığı getirmelerini söyledi. Sonuç ise; Edith kapıda çaydanlığın getirildiğini görünce kendisi taşımaya kalkıştı ancak oldukça ağır geldi. Sonra somurtur halde içeriye girdi. Müslin kumaşından yapılmış elbisesinde siyah bir leke vardı ve çaydanlık yuvarlak hatları olan küçük, beyaz elinde iz yapmıştı. Elini yaralanmış çocuklar gibi Yüzbaşı Lennox'a gösterdi ve tabii ki bu iki soruna da ortak bir çare bulundu. Margaret'ın kolayca ayarlanan ispirto lambası bu noktada en tesirli çözümdü. Edith, kimi zaman bu lambayı baraka yaşamı ile özdeşleştirse de çingene düzenini o kadar da andırır bir tarafı yoktu. Bu ak-

şamdan sonra ise günler, düğün bitene dek koşuşturma içinde geçti.

-2-
Güller ve Dikenler

Çocukluğunda oyun oynadığın yosunların kıyısında
Orman içindeki tatlı yeşil ışığın içinden
Gözlerini kaldırıp dalları arasından yaz mevsiminin göğüne bakıp
İlk kez aşkı tattığın o aile ağacından
Bayan Hemans

Margaret yine tören kıyafetleri içinde babası ile birlikte sessizce eve doğru ilerliyordu. Babası, düğünde bir şeylere yardım edebilmek amacıyla gelmişti. Annesi pek çok sebepten ötürü evde oturmak zorunda kalmıştı ve Bay Hale dışında kimse bu sebepleri tam olarak kavrayamamıştı. Bay Hale'in gri saten kumaştan ne yeni ne eski elbise üzerine beyan ettiği pozitif yorumların herhangi biri doğru çıkmıştı. O elbisenin yerine karısını baştan ayağa yenileyecek yeni bir kıyafet almaya parası yoktu ve Bayan Hale biricik kız kardeşinin biricik kızının düğününe yeni elbisesi olmadan katılamazdı. Bayan Shaw, kız kardeşinin eşine eşlik etmemesinin gerçek nedenini bilseydi başından aşağı elbiseler yağdırmaz mıydı? Bayan Shaw'un tatlı, fakir Bayan Bresford olarak yaşadığı eski hayatının üzerinden yirmi yıl geçmişti. Evlilik hayatında eş ile arada olan yaş farkının yaratacağı mutsuzluk dışında evvelden yaşadığı sıkıntıların hepsini çoktan unutmuştu. Yaş farkı üzerine de bıraksalar yarım saat konuşabilirdi. Sevgili Maria hayatının aşkı ile evlenmişti. Eşi kendisinden yalnızca sekiz yaş büyüktü ve çok iyi huyluydu. Nadir görülen koyu mavi-

ye çalan saçları vardı. Bay Hale, Bayan Shaw'un şimdiye dek dinlediği en hoş vaizlerden biriydi ve bölge rahipliği için de kusursuz bir modeldi. Belki bu ibarelere bakarak böyle çıkarımlar yapmak çok da akıllıca değildi ancak Bayan Shaw kız kardeşinin talihi üzerine düşününce huyu gereği bu sonuca varıyordu: "Aşk evliliği yaptı. Sevgili Maria bu hayattan daha ne isteyebilir ki?" Maria, Hale gerçeği söyleyebilse bu soruya hazır bir liste ile cevap verirdi: "Gümüş renkli parlak işlemeli ipek kumaş, beyaz bone şapka! Düğün için düzinelerce şey, ev için yüzlerce şey." Margaret ise annesi düğüne katılmayı uygun bulmadığından gelmedi diye biliyordu. Buluşup hasret gidermeleri kendisinin Figaro rolünü oynadığı, her an her yerde aynı anda bulunmak zorunda olduğu Harley Sokağı'nda iki-üç gündür süregelen keşmekeşin içinde değil de Helstone'da gerçekleşecek diye hiç üzülmüyordu. Son kırk sekiz saattir yaptığı ve söylediği şeylerin hatıraları yüzünden tüm zihni ve bedeni ağrıyordu. Uzun yıllardır birlikte yaşadığı o insanlara ettiği veda diğer uğurlamaların içinde kaynadı gitti ve şimdi bir daha geri getiremeyeceği o anlar için hüzün dolu bir pişmanlığın altında ezildiğini hissediyordu. Bu pişmanlık hissi o günlerin neyi ifade ettiğini ortaya koyuyor sayılmazdı. Bir daha geri gelmemek üzere kaybolmuştu o günler. Yıllardır özlemini çektiği yere, yaşama, biricik evine dönerken Margaret'ın kalbi düşündüğünden daha ağır geliyordu. Yıllar boyunca çektiği hasretin, kavuşma arzusunun şiddeti uykuda keskinliği nasıl hafiflerse hislerin o şekilde hafiflemişti. Zihnini geçmişin anılarından bir hamlede çekip alarak aydınlık, huzur ve umut dolu geleceği düşünmeye çalıştı. Gözleri geçmişte yaşadıklarının hayaline değil tam da karşısında olan gerçek görüntüye odaklandı. Sevgili babası vagonda arkasına yaslanmış halde uykuya dalmıştı. Laciverte çalan saçları artık ağarmış ve seyrek halde kaşlarının üzerine dökülmüştü. Yüzünün ke-

mikleri açıkça seçiliyordu ve o kadar belirginleşmişlerdi ki eğer yüz hatları düzgün olmasaydı bu kemikler çirkin bir görüntüye sahip olmasına yol açabilirdi. Hatları babasını çekici kılmasa da ona ayrı bir zarafet katıyordu. Yüzü huzur içindeydi ancak mutlu ve sakin bir yaşam süren kimselerin hissettiğinden çok yorgunluğun ardından çöken huzuru andırıyordu. Bu kaygılı ve bitap ifade Margaret'i derinden etkiledi ve babasının yüzüne yerleşmiş olan hüznün ve gerginliğin açıkça okunduğu bu çizgilerin oluşmasma sebep olan açık seçik koşullar üzerine düşünmeye devam etti.

"Zavallı Frederick!" dedi iç çekerek. "Ah Frederick! Deniz kuvvetlerine katılıp hepimizden uzaklaşacağına keşke rahip olsaydı! Keşke hakkındaki her şeyi bilebilseydim. Shaw Teyzemin anlattıklarından hiçbir şey anlamadım. Tek bildiğim o yaşadığı korkunç ilişkiden sonra İngiltere'ye dönemeyeceği. Zavallı babacığım! Ne kadar da kederli görünüyor. Eve döndüğüme çok memnunum. Böylece onu ve annemi rahatlatabilmek için hep ellerinin altında olabileceğim."

Babası gözünü açtığında onu karşılamak için hazırdı Margaret, yüzüne yorgunluktan eser kalmamış aydınlık bir gülüş kondurmuştu. Babası ise hafif bir tebessümle karşılık verdi. Tebessüm ederken muazzam çaba harcıyormuş gibi bir hali vardı. Yüzüne tekrar o bilindik kaygı dolu ifade yerleşti. Ağzını her zaman yaptığı gibi bir şey söyleyecekmiş gibi yarı araladı. Her böyle yaptığında dudakları huzursuz bir havaya bürünür ve çehresi müteredditbir hal alırdı. Kızı gibi yumuşak bakışlı büyük gözleri vardı. Gözleri çukurlarında ağır ağır her yöne dönerek hareket ederdi ve şeffaf beyaz göz kapakları ile iyi perdelenmişlerdi. Margaret annesinden çok babasma benzerdi. İnsanlar bazen bu kadar güzel anne babadan böyle sıradan bir kızın dünyaya nasıl geldiğini merak ediyorlardı. Hatta kimi zaman Margaret'ın hiç güzel bir kız olmadığı bile söylenirdi. Ağzı büyüktü. Yalnızca *evet*,

hayır, lütfen efendim kelimelerinin dökülmesine yetecek kadar aralanacak gonca bir gülü anımsatmıyordu. Ancak bu büyük ağız yumuşak kıvrımlı, kırmızı dudaklara sahipti. Teni açık, beyaz renkte değildi fakat fildişini hatırlatan pürüzsüzlükteydi ve narindi. Yaşı bu kadar genç biri için yüzündeki ifade genelde vakur ve ciddi olsa da şu an babası ile konuşurken aydınlık sabahları andırıyordu. Geleceğe dair engin umutlar besleyen çocuksu mutluluklarla bezeli bakışları ve geniş gamzeleri olan bir yüzü vardı o an Margaret'ın.

Margaret'ın eve dönüşü Haziranın ikinci yarısını bulmuştu. Ormandaki ağaçlar toplu halde yoğun, koyu, karanlık yeşil bir kitleye dönüşmüştü. Ormanın içindeki eğrelti otları, eğimli düşen güneş ışınlarının hepsini emiyorlardı. Hava boğucu idi ve sıkıntılı bir durgunluk vardı. Margaret eskiden babası ile birlikte dolaşırdı ve gezintiler sırasında küçük ayaklarına teslim olan kendine has parfümünü o anda ortalığa vahşi, özgür ve canlı yaratıkları takip eden bitkileri ve çiçekleri çağıran o ılık, hoş kokulu ışığa karıştıran eğrelti otlarını ezmekten acımasız bir zevk duyardı. Bu hayat –en azından bu gezintiler- Margaret'ın beklentilerini karşılıyordu. Gezdiği bu ormanla gurur duyuyordu. Burada yaşayanlar onun insanlarıydı. En candan arkadaşları bu insanların arasındaydı. Onların kendilerine has kullandıkları kelimeleri öğrenmekten, konuşurken o kelimeleri kullanmaktan büyük zevk duyuyordu. Yanlarındayken kendini özgür hissediyordu. Çocuklara göz kulak oldu, yaşlı kimselerle sohbet edip onlara sakince kitap okudu. Hastalara leziz yemekler taşıdı. Çok geçmeden babasının görevli olduğu ve düzenli olarak gittiği okulda öğretmenlik yapmayı planlıyordu. Ancak mütemadiyen ormanın yeşil gölgesindeki kulübelerde yaşayan - erkek, hanım ya da çocuk- özel arkadaşlarından birini ziyaret etmeye karar verdiğinden, öğretmenliğe bir türlü başlayamamıştı. Evin dışındaki yaşamı güzel gidiyordu. Evin

içinde ise bazı sorunlar vardı. Evlatlara mahsus kuvvetli bir utanma duygusu ile algısının keskinliği yüzünden kendini suçluyordu Margaret. Zira olması gerekenlerin yerinde bulunmadıklarını görebiliyordu. Annesi –her zaman ona karşı nazik ve şefkat dolu davranırdı- zaman zaman içinde bulundukları durumdan büyük rahatsızlık duymaktaydı. Bayan Hale'e göre piskopos, kocasına daha iyi yaşam şartları tahsis etmeyerek piskoposluk görevlerini tuhaf bir biçimde aksatmaktaydı. Ayrıca piskoposla konuşup mesul olduğu bölgeyi bırakmayı ve daha büyük bir yerin sorumluluğunu almayı istediğini dile getiremiyor diye kocasını da adeta ayıplıyordu. Kocası ise cevap verirken derinden iç çeker ve küçük Helstone'da gerekeni yapabiliyor olsa hiçbir sorunun olmadığını ancak her geçen gün işin daha da ağırlaştığını ve dünyanın daha şaşırtıcı bir hal aldığını söylerdi. Bayan Hale ne zaman bu konudan söz açsa, terfi almak için bir şeyler yapması gerektiği konusunda sıkıştırsa babasının daha da küçüldüğünü gören Margaret o anlarda annesini Helstone'un iyi bir yer olduğuna ikna etmeye çabalardı. Bayan Hale civarda çok sayıda ağaç olmasının sağlığını kötü etkilediğini söyler ve Margaret da onu ağaçların arasında yukarıda yer alan ışık huzmeleri ve bulutların gölgeleri ile kaplı geniş, güzel mesire yerinin harikuladeliğine inandırmaya uğraşırdı. Zira Margaret, annesinin günlerini ev içinde geçirmekte ısrar ettiğini ve yürüyüşe çıktığında kilisenin, okulun ya da civardaki kulübelerin ötesine nadiren geçtiğini biliyordu. Bir süre böyle idare edildi ancak sonbahar geldiğinde hava daha da değişken hale geldi ve annesinin yaşadıkları yerin sağlıksızlığına olan inancı daha da arttı. Bayan Hale, Bay Hume'dan daha bilgili olan Bay Holdsworth'den daha iyi bir rahip olan kocasının onlar gibi terfi alamamış olması konusunda daha sık şikâyet etmeye başlamıştı.

Evdeki bu huzursuzluk, uzun saatler süren bu hoşnutsuz-

luk hali Margaret'ın hazırlıksız yakalandığı bir durumdu. Harley Sokağında başına dert açan ona ayak bağı olan pek çok lüks alışkanlığından vazgeçmesi gerektiğini biliyor hatta vazgeçeceği fikri Margaret'ı mutlu ediyordu. Ona haz veren tüm o zevklerle mesafesini iyi ayarlamıştı Margaret. Bu dengeyi sağlamasının sebebi, gerektiğinde bu lüksler olmadan da yaşayabileceğine olan inancının sağladığı bilinçli gururdu. Ancak kendinizi hazırladığınız tehlike hiçbir zaman beklediğiniz taraftan vurmaz sizi. Margaret, tatillerini evde geçirdiği zamanlarda annesi yine Helstone'la ilgili ufak ufak şikâyet eder, pişmanlıklarını dile getirirdi. Bu şikâyetlerin karşısında babasının konumu yine aynıydı ama genel olarak mutlu anlar yaşadığından huzursuzluk yaratan bu detayları unutmuştu. Eylül'ün ikinci yarısında sonbahar yağmurları, fırtınaları başlamıştı ve Margaret, artık vaktinin büyük bir kısmını ev içinde geçirmek zorundaydı. Helstone, komşularının ekim yaptıkları alanların da ötesinde, uzakta yer alan bir mezraydı.

"İngiltere'nin en sapa yerlerinden biri de burası şüphesiz," dedi Bayan Hale sızlandığı anlardan birinde. "Baban burada kimseyle arkadaşlık kuramıyor diye o kadar üzülüyorum ki. Çok yalnız burada. Bir haftadan öbür haftaya yalnızca çiftçileri, işçileri görüyor. Bölgenin öbür yakasında oturuyor olsaydık daha iyi olurdu. Standfield'a ve Gormanlar'a sadece yürüme mesafesinde olurduk."

"Gormanlar," dedi Margaret. "Gormanlar şu Southampton'da ticaret yaparak servet elde eden aile değil miydi? Onları ziyaret etmediğimiz için çok memnunum. Züppe insanları sevmiyorum. Kulübelerde yaşayanlarla, işçilerle kısacası yalın insanlarla muhatap olduğumuz için çok şanslıyız bence."

"Bu kadar müşkülpesent olma Margaret hayatım!" dedi annesi, Bay Hume'un evinde tanıştığı genç ve yakışıklı Bay

Gorman'ı düşünerek.

"Hayır! Aksine bu konuda oldukça geniş fikirli olduğumu düşünüyorum. Toprakla ilgilenen herkesi, askerleri, denizcileri severim; üç tane bilgi birikimi gerektiren meslek bunlar, öyle tanımlıyorlar kendilerini. Eminim kasaplara, fırıncılara, şamdan yapan ustalara hayranlık duymamı istemezsin, değil mi anne?"

"Ama Gormanlar ne kasap ne de fırıncı. At arabası üretimi yapan, işinde saygınlık kazanmış bir aile onlar."

"Çok iyi. At arabası üretimi yapmak da ticari bir iş sonuçta. Bence yaptıkları kasaplığa ya da fırıncılığa bakılırsa çok daha gereksiz bir iş. Of! Her gün Shaw Teyzem ile birlikte arabası ile çıktığımız gezilerde nasıl yorulurdum, nasıl yürümeyi özlerdim!"

Margaret kötü havaya rağmen yürüyüşe çıktı. Dışarıda babasının yanındayken çok mutluydu, neredeyse mutluluktan dans edecekti. Tatlı sert batı rüzgârını arkasına alan Margaret, fundalığı geçerlerken sonbahar meltemine kapılıp uçuşan bir yaprak gibi ileriye doğru sürükleniyordu. Öte yandan, akşamları oyalanacak bir şeyler bulmak ise oldukça güçtü. Babası çayını içtikten sonra onu ve annesini yalnız bırakarak küçük kütüphanesine çekilirdi. Bayan Hale'in hiçbir zaman kitaplara ilgisi olmadı ve kendisi ev işi yaparken ona kitap okuyan kocasını, evliliklerinin en başında bu alışkanlığından vazgeçirdi. Bir keresinde oyalanmak için tavlaya sarmışlardı ancak Bay Hale'in görev yaptığı okulla ve sorumlu olduğu bölge ile ilgili işleri arttıkça tavla oyunu bölünüyordu. Bay Hale, karısının bu bölünmeleri işinin gereklerini yerine getirmeye çalıştığından yaşadıklarını düşünmektense bun-ları sorun etmeye başladığını gördü. İşlerin bu şekilde sıklaşması Bayan Hale'in rahatsız olduğu ve karşı koyması gerektiğine inandığı bir sorundu. Bu yüzden Bay Hale, daha çocuklar küçükken bu şekilde kütüphanesine

çekilmeye başladı. Teori ve metafizikle ilgili kitapları severdi ve evde olduğu vakitlerde akşamlarını bu tür kitapları okuyarak geçirirdi.

Margaret daha evvelden evine geldiği vakitlerde hocalarının tavsiye ettiği bir kutu dolusu önemli eseri beraberinde getirirdi. Planladığı sayıda kitabı şehre dönüş vakti gelmeden önce okuyup bitirmeye çalışırdı ancak yaz mevsiminde gün çok çabuk bitiyormuş gibi gelirdi Margaret'a. Artık yalnızca misafir odasındaki kitap raflarını doldurmak için babasının kütüphanesinden ayıklayıp aldığı ince, iyi ciltlenmiş İngiliz Klasikleri vardı elinde. Thomson'nın Seasons'ı, Hayley'nin Cowper'ı ve Middleton'ın Cicero'su ise en ince, en yeni ve en eğlenceli olanlarındandı. Raflar daha fazla kitabı taşımaya elverişli değildi. Margaret annesine Londra'daki hayatını en ince ayrıntısına kadar anlattı. Bayan Hale de anlatılanları büyük bir ilgi ile dinledi. Kimi zaman eğlendi ve sorular sordu, kimi zaman da kız kardeşinin sahip olduğu konforu ve rahatlığı Helstone'daki kısıtlı imkânlarla kıyaslama eğilimindeydi konuşmaları. Böyle akşamlarda Margaret aniden konuşmayı keser ve küçük, cumbalı pencerenin kurşun kenarlarına vuran yağmur damlalarına kulak verirdi. Margaret bir iki kez mekanik bir halde bu tekdüze ilerleyen vuruş sesini saymaya çalıştığını fark etti. Bu seslerini sayarken bir yandan da kalbinden geçen soruyu ortaya atıp atmamakta tereddüt etmekteydi. Frederick neredeydi, ne yapmaktaydı, ondan en son ne zaman haber almışlardı? Annesinin sağlığının hassas oluşunun bilincindeydi Margaret ve annesinin Helstone'dan çok da hoşlanmadığını biliyordu. Bu iki durumun ortaya çıkışı Frederick'in başkaldırıya kalkıştığı zamana dayanmaktaydı. Margaret, bu konu ile ilgili detayları hiçbir zaman öğrenemedi ve ne yazık ki olaylar unutulmaya yüz tutmuştu artık. Tüm bunların farkında olduğundan ne zaman Frederick'ten laf açacak olsa durak-

sayıp vazgeçiyordu. Annesi ile bir aradayken bilgi almak için en iyi kaynak babasıydı. Babası onlarlayken annesi ile bu konuyu daha rahat konuşabileceğini düşündü. Muhtemelen yeni olarak duyacağı pek bir şey yoktu. Harley Sokağından ayrılmadan evvel aldığı mektupta babası, Frederick'ten haber aldıklarını bildirmişti. Frederick'in hâlâ Rio'da olduğunu, sağlığının yerinde olduğunu ve Margaret'a en iyi dileklerini yolladığını yazmıştı. Kuru bir selamla geçiştirmişti Frederick, Margaret'ın özlemini çektiği candanlık yoktu. Adının nadir anıldığı anlarda "zavallı Frederick" diye bahsedilirdi ondan. Odası bıraktığı günkü gibiydi. Düzenli olarak odasının tozu alınırdı ve Bayan Hale'in hizmetçisi Dixon her şeyi yerli yerine koyar ve bunun dışında evde başka hiçbir işle ilgilenmezdi. Dixon'ın, Leydi Beresford tarafından uygun görülüp yerleştirildiği, Ruthlandshire'ın güzelleri olarak tanınan Sör John'un vesayetindeki genç Leydi Beresfordlar'ın hizmetinde çalıştığı günler hatırından hiç çıkmazdı. Dixon, Bay Hale'i, hanımının başına gelmiş en büyük felaket olarak gördü hep. Eğer Bayan Beresford kırsalda yaşayan bu fakir rahiple evlenmek için bu kadar acele etmeseydi kim bilir nasıl güzel bir hayat sürüyor olurdu. Yalnız Dixon, hanımının bu yaşadığı elemden ve düşüşten (başka bir deyişle evliliğinden) sonra onu terk edemeyecek kadar sadık bir hizmetçiydi. Onun yanında kaldı ve kendini hanımını rahat ettirmeye adadı. Dixon, kendisini iyi kalpli, koruyucu bir peri olarak görüyordu ve işi ise habis canavar Bay Hale'e engel olmaktı. Asalet sahibi Frederick, kardeşler arasında Dixon'ın en çok değer verdiği ve gurur duyduğu çocuktu. O mağrur bakışını ve duruşunu biraz yumuşatarak her hafta Frederick'in odasına girer, sanki Frederick o akşam eve dönüyormuşçasına odasını dikkatlice toparlardı. Margaret, babasının Frederick hakkında onu huzursuz eden ve endişelendiren bir takım gelişmelerden haberdar olduğun-

dan şüpheleniyordu. Annesinin bu son havadislerden haberi yoktu belli ki. Bayan Hale kocasının bakışlarındaki ve tavırlarındaki değişimin farkına varmamış gibiydi. Bay Hale tabiat olarak narin ve yumuşak huylu biriydi. Çevresindekilerin refahı ile ilgili kötü bir haber alacak olsa hemen bu durumdan etkilenirdi. Ölüm döşeğindeki birini gördüğünde ya da işlenen bir suçun haberini aldığında günler boyunca asabı bozulabilmekteydi. Ancak Margaret bu ara babasında bir dalgınlık sezinlemekteydi, sanki zihni başka şeylerle meşguldü. Zihnindeki bu baskıyı günlük olarak yaptığı işlerin hiçbiri hafifletemiyordu. Ölümden dönenleri rahatlatmak, gelecek nesillerin içindeki iblisi yok edebilmek umuduyla okulda verdiği dersler zihnini dağıtmaya yetmiyordu. Bay Hale, eskisi kadar meslektaşları ile bir araya gelmiyordu. Kendisini çalışmalarına gömüyor ve postacının gelmesini ise gerginlikle bekliyordu. Postacı geldiğinde arka mutfağın panjuruna hafifçe vururdu. Bir zamanlar bu vuruş bir işaretti ve günün o saatinde ayakta olan kimse, o kişi sesin nereden geldiğini çözüp de kendisine cevap verene dek postacı cama vurmaya devam ederdi. Bay Hale sabahları hava güzelse bahçede dolaşmaktaydı şu sıra. Değilse çalışma odasının penceresi önünde postacı uğrayana ya da yoldan geçerken dalgın olarak bekler ve postacı, rahibe saygı ile karışık sanki aralarında gizlilik anlaşması varmışçasına bir tavırla başıyla selam verirdi. Rahip, yaban güllerinin olduğu çalılıktan ve arbutusların arasından geçip giden postacıyı seyreder, sonra da yüzünde kalbini ve zihnini kaplamakta olan huzursuzluğun izlerini taşıyan bir ifade ile odasına döner ve günlük işlerini yapmaya koyulurdu.

Ancak Margaret, kati gerçeklere değil de kuruntulara dayanan huzursuzluğun güneşli bir gün ya da mutluluk veren bir dış etken tarafından anında yok edebileceği yaştaydı. Ekim'in ortasına ulaşıp da o berrak günler geldiğinde ise

Margaret'm zihnindeki tüm endişeler bir kuş gibi uçup gitmişti ve tek düşündüğü şey ormanın güzellikleri idi. Eğreltiotu hasadı bitmişti ve yağmurlar dinmişti. Temmuz ve Ağustos aylarında Margaret'ın sadece gözetleyebildiği ormanın derinindeki açıklıkların çoğu artık ulaşılabilir durumdaydı. Edith ile birlikte resim yapmayı öğrenmişti. Kışın kasvetli ortamında havalar daha iyiyken ormanın güzelliklerini sadece hayranlıkla seyredip boş durduğu ve resmini yapmadığı için oldukça pişman olmuştu. Kış gelmeden çizebildiği kadar eskiz çizmeyi kafasına koymuştu. Bu kararından sonra bir sabah tam tuvalini hazırlarken hizmetçi Sarah misafir odasının kapısı açtı ve Henry Lennox'un geldiğini bildirdi.

-3-

Ne Kadar Acele O kadar Zarar

Bir hanımefendinin itimadını
Soylulukla kazanabileceğini bil
Ki başarılması zor bir iştir.
Mertçe, ölüm kalım pahasına,
Sadık bir ağırbaşlılıkla.

Ziyafet sofralarından al onu
Yıldızlarla dolu semaları izlettir.
Koru onu dürüst sözlerinle
Dalkavukluğun yalanlarından arınmış.
Bayan Browning

"Bay Lennox." Margaret'ın tam da o sıra aklından geçmekteydi Henry, evde ne işlerle meşgul olduğu konusunda sorduğu şeyleri hatırlamıştı. İyi insan lafının üstüne gelir, diye düşündü. Tuvalini indirince güneş ışıkları yüzünü aydınlattı. Elini sıkmak için Henry'e doğru yürüdü. "Anneme haber ver Sarah," dedi. "Edith ile ilgili annemle benim size sormak istediğimiz çok şey var. Geldiğiniz için minnettarım."

"Buraya gelmem gerektiğini söylememiş miydim?" diye sordu Henry. Sesi Margaret'ın sesinden daha alçaktı sorarken.

"Kuzeyde, dağlarda olduğunuzu duydum. Uzakta olduğunuzdan Hampshire'a uğrayabileceğiniz aklıma gelmedi."

"Of!" dedi nazikçe. "Genç çiftimiz saf muziplikler peşin-

deydi. Dağa taşa tırmanıyorlar, gölde kürek çekiyorlar, kendilerini tehlikeye atıp duruyorlardı. Akıllı birinin bunlara göz kulak olması gerekiyordu. Gerçekten gerekiyordu. Amcam kontrol edemiyordu artık onları. Gün yirmi dört saatse on altı saat adamı panik içinde bırakıyorlardı. İkisini de yalnız başlarına bırakmamak gerektiğini görünce Plymouth'da gemiye sağa salim bindirene dek yanlarında kalmaya karar verdim."

"Plymouth'da mıydınız? Oh! Edith hiç bahsetmedi. Gerçi bu ara mektuplarını acele ile çalakalem yazıyor. Salı günü mü yola çıktılar?"

"Evet. Yola çıktılar ve beni bir sürü sorumluluktan kurtardılar. Edith size bir sürü mesaj yolladı. Buralarda küçük bir not olacaktı. Evet, işte burada."

"Ah teşekkürler," dedi Margaret. Mesajı gözlerden uzakta, yalnız başınayken okumak istediğinden Bay Lennox'un geldiğini annesine haber vermek için Sarah iletmeyi unutmuştu herhalde izin isteyip dışarı çıktı.

Margaret odadan çıkınca Henry meraklı bakışlarla etrafı incelemeye koyuldu. Sabah güneşinin huzmeleri ile aydınlanmış küçük misafir odası, bulunabileceği en iyi haldeydi. Kavisli pencerenin tam ortasındaki cam açık bırakılmıştı. Gül demetleri, kızıl renkli hanımeli çiçekleri köşede seçiliyordu. Küçük çayırlık alan ise rengârenk mine ve sardunyalarla muhteşem görünüyordu. Yalnız dışarıdaki bu parlaklık odanın içindeki renklerin cansız ve solgun görünmesine sebep oluyordu. Halı oldukça eskimişti, perdeler belli ki defalarca yıkanmıştı. Margaret gibi asil duruşlu bir kızın hayatının temelini, çatısını oluşturan bir yer olarak düşünülecek olursa bu ev beklenilenden daha da küçük ve eski püskü göründü Henry'nin gözüne. Masanın üstünde duran kitaplardan birini eline aldı. Dante'nin *Cennet* isimli kitabıydı bu. Beyaz parşömenden ve altın renginden oluşan bir cildi vardı

kitabın ve yanında da bir sözlük duruyordu. Bazı kelimeler kopya edilmişti. Margaret'ın el yazısıydı bu. Liste sıkıcı kelimelerden oluşuyordu ama nedense listeyi incelemek Henry'nin hoşuna gitmişti. İç çekerek elindekileri bıraktı.

"Gerçekten de ortalama bir hayat yaşıyormuş, dediği gibi. İlginç. Hâlbuki Beresfordlar varlıklı bir ailedirler."

Bu arada Margaret annesini bulmuştu. Her şeyin zor ve çetrefilli olduğu zamanlarda, arada Bayan Hale'in değişken anları olurdu. Bay Lennox'un kendilerini ziyarete değer bulduğunu görünce bu durumdan gizlice memnun olmuştu.

"Ne talihsizlik! Hizmetçiler ütüye devam edebilsin diye bugün akşam yemeğini erken yiyeceğiz ve yemekte de soğuk olarak yenecek etten başka bir şey yok. Ancak tabii akşam yemeğine davet etmeliyiz Edith'in kayınbiraderini. Babanın da bu sabah morali öyle bozuk ki. Sebebini de bilmiyorum. Çalışma odasına girdim az evvel. Başını masaya dayamış, yüzünü ellerinin üzerine kapatmıştı. Helstone'un havasının bana olduğu kadar ona da iyi gelmediğini söyledim. Birden başını kaldırdı ve 'Helstone'un aleyhine tek kelime daha etme rica ederim artık kaldıramıyorum,' dedi. Dünyada sevdiği tek yerin Helstone olduğunu söyledi. Ama eminim buranın nemli ve rahatlatıcı havası yüzünden öyle düşünüyor."

Margaret güneş ile kendisinin arasına ince soğuk bir bulutun girdiğini hissetti. İçini dökmesinin onu rahatlatacağını ümit ederek sabırla annesini dinledi. Artık Bay Lennox'un yanına gitme vakti gelmişti.

"Babam Bay Lennox'u sever. Düğünde çok iyi anlaştılar. Eminim Bay Lennox'un ziyareti babama iyi gelecektir. Akşam yemeğini kafana takma anneciğim. Öğle yemeği için soğuk et çok da iyi gider. Bay Lennox bu yemeği öğle ortası yemeği olarak görecektir."

"İyi de o zamana dek ne yapacağız? Saat daha on buçuk."

"Benle beraber eskiz çizmeye gelmesi için dışarı davet ederim onu. O da çizim yapıyor biliyorum. Böylelikle ayakaltında olmayız. Şimdi yanına uğra, uğramazsan tuhafına gidecektir."

Bayan Hale siyah ipek önlüğünü çıkardı ve yüzüne hafif bir tebessüm kondurdu. Bay Lennox ile artık neredeyse akraba olmuşlardı ve onu içtenlikle selamlarken Bayan Hale oldukça güzel bir hanımefendi portresi çizmişti. Bay Lennox günü orada geçirmek için davet edilmeyi bekliyor olacaktı ki teklifi hemen kabul etti. Bu durum karşısında Bayan Hale öğle yemeğinde soğuk etin yanına bir şeyler daha ekleyemediği için tekrar rahatsız hissetti kendini. Bay Lennox ile durumdan oldukça memnundu. Margaret'ın birlikte çizim yapmak için dışarı çıkma fikri hoşuna gitmişti. Yemekte bir araya gelinecekti zaten. Yemekten evvel Bay Hale'i dünyada rahatsız etmezdi. Margaret, Bay Lennox'a içinden seçmesi için çizim malzemelerini getirdi. Kâğıtlar, fırçalar özenle seçildikten sonra ikisi de büyük bir mutluluk içinde yola çıktılar.

"Burada bir iki dakika duralım lütfen," dedi Margaret. "Yağmurun yağdığı o iki hafta boyunca rüyalarıma giren, resimlerini neden yapmadım diye hayıflandığım o iki kulübe bunlar işte."

"Yıkılıp ortadan kaybolmalarını beklememek lâzım. Sahiden eğer çizeceksek –ki oldukça güzeller- gelecek yıla ertelemeyelim bu işi. Evet, nereye oturalım şimdi?"

"Ah! Bu tapınağın odalarının birinden kalkıp gelebilirdiniz şimdi tepelerde iki ay geçireceğinize. Şu ağacın güzel gövdesine bir bakın. Oduncular kesmeyip ışığı dengelesin diye en doğru yerde bırakmış. Şalımı alıp üzerine yaysam tam orman tahtı olur."

"Ve ayağınızı da o çamur birikintisine değil de kraliyet iskemlesine uzattığınızı düşünürsek tamamdır! Bekleyin ben

geçeyim sonra bu taraftan yakma doğru gelin. Bu kulübelerde kim yaşıyor?"

"Elli altmış yıl kadar evvel gecekondu olarak yapılmışlar. Birinde kimse yaşamıyor. Diğerinde yaşayan yaşlı adam ölür ölmez ormancılar iki kulübeyi de yıkacaklar. Zavallı adamcağız! Bak işte orada! Yanma gidip selam vereyim. O kadar sağırdır ki biz konuşurken tüm sırlarımızı öğreneceksiniz."

Yaşlı adam güneşin altında şapkasızdı ve bastonuna dayanmış halde evinin önünde dikiliyordu. Margaret yaklaşıp onunla sohbete başlayınca sert çehresi yavaş yavaş yumuşadı ve gülümsemeye başladı. Bay Lennox acele ile çizdiği resme sohbet etmekte olan bu iki kişiyi de acele ile yerleştirdi ve onları odağa alıp manzarayı ikincil bir öğe olarak resmedip çizimini bitirdi. Ayrılma vakti gelince de Margaret kâğıt parçalarını, malzemeyi topladı sonra birbirlerine çizimlerini gösterdiler. Margaret resmi görünce kahkaha attı ve utançtan kızardı. Bu sırada Bay Lennox da Margaret'ın yüzünü seyretmekteydi.

"Ama bence bu hainlik." dedi Margaret. "Benden bu kulübelerin geçmişini öğrenmemi istediğinizde yaşlı Isaac ile beni resmedeceğiniz hiç aklıma gelmemişti."

"Karşı koyamadım. Nasıl yoğun ve cezbedici bir gücü vardı manzaranın bilemezsin. Sana bu çizimimi ne kadar beğendimi söylemeye çekiniyorum."

Bu sırada Margaret paletini yıkamak için ırmağa doğru yönelmişti, o nedenle Henry sözlerinin son kısmının duyulduğundan emin değildi. Yanakları kızarmış halde geri dönen Margaret bu halinden habersizdi ve oldukça masum görünüyordu.

Dikkat etmeden ağzından kaçırmış olduğu bu lafları söylediğine memnun olmuştu Henry. Onun gibi her attığı adımı dikkatlice hesap ederek atan bir adam için nadir olacak bir durumdu bu.

Döndüklerinde evin durumu iyiydi ve aydınlıktı. Tam vaktinde bir komşusu tarafından verilmiş olan sazan balığı sayesinde Margaret'ın annesinin çatık kaşları düzelmiş görünüyordu. Bay Hale sabahki turunu tamamlamış ve bahçeye açılmakta olan küçük kapının önünde misafirini karşılamak için bekliyordu. Yıpranmış ceketi ve düzgünce giydiği şapkası ile Bay Hale oldukça centilmen görünmekteydi.

Margaret babasıyla gurur duymaktaydı. Babasının bir araya geldiği her yabancıyı böyle etkiliyor olması, Margaret'ın tatlı ve canlı bir gurur hissetmesini sağlıyordu. Çabucak babasının yüzüne bakıverdi ve tamamen silinmemiş, yalnızca kısa süreliğine gizlediği o tuhaf rahatsızlığın izleri hâlâ yüzünden okunmaktaydı.

Bay Hale çizimlere bir göz atmak istedi.

"Bence şu saz damın rengi koyu kaçmış. Sizce de öyle değil mi?" Margerat'ınkini geri verip Bay Lennox'unkini almak için elini uzattı, bir an Bay Lennox elini vermekte tereddüt eder gibi oldu.

"Hayır baba, gereğinden daha koyu yaptığımı düşünmüyorum. Hele de pırasalar ve şu taşların üstündeki otlar yağmurdan sonra oldukça koyulaşmış. Değil mi baba?"

"Evet, çok gerçekçi olmuş. Vücudun, duruşun ve şu yaşlı Isaac'in romatizmalı sırtını sert büküşü resmin ana öğesi. Şu ağacın dalından sallanan ne? Kuş yuvası olmadığı kesin."

"A hayır, o benim başlığım. Ben başlığım varken resim çizemem. Çok terletiyor kafamı çizim yaparken. Figürleri çizmeyi becerebiliyor muyum, merak ediyorum. Burada resmini çizmek istediğim çok kişi var."

"Eğer olduğu gibi çizmeyi hedeflersen bunu başaracağına eminim," dedi Bay Lennox. "İradenin gücüne büyük bir inancım var benim. Sanırım seni çizerken bu konuda bayağı başarılı oldum." Bay Hale ikisini de eve buyur etmek istedi, bu arada Margaret öğle yemeği şerefine elbisesini süsleye-

bilmek için yakasına iliştireceği gülleri seçmek için bahçede oyalanıyordu.

"Sıradan Londralı bir kız bu sözdeki imayı anlardı," diye düşündü Bay Lennox. "Genç bir adamın kendisine söylediği her sözün altına gizlenmiş olan iltifatı yakalama peşinde olurdu. Ancak Margaret'ın öyle bir şey peşinde olduğunu sanmıyorum."

"Bekle," diye seslendi Bay Lennox, "Yardım edeyim." Margaret'ın uzanamayacağı yükseklikteki kadifemsi kırmızı güllerden topladı. Elindeki ganimeti bölüştürdü ve düğme deliğine iki tanesini iliştirdikten sonra Margaret'ı da kendi güllerini ayarlaması için eve gönderdi. Margaret memnun ve mesut içeri girdi.

Yemekte sohbet sakin ve tatlı ilerledi. İki tarafın da soracağı çok sayıda soru vardı. Üzerine tartışılacak olan gündemdeki bilgi İtalya'ya taşmıldığında Bayan Shaw'ın hareketlerinin nasıl değişeceği idi. Bu konuşulanın aksine kasaba hayatında ise sadelik ve kendi halindelik vardı. Hepsi bir yana Bay Lennox, babasının hayatını basit olarak tanımlarken Margaret'ın aslında doğruyu söylediğini anladığı anda hissettiği o küçük pişmanlığı Margaret'ın yanındayken unutuvermişti.

"Margaret yavrum, tatlı olarak servis etmemiz için biraz armut toplasaydın keşke," dedi Bay Hale bir sürahi taze şarap misafire olan cömertliklerinin kanıtı olarak masaya getirilip yerleştirildiği sırada.

Bayan Hale telaşlandı. Tatlı servis etmek, sanki kasabada âdet olmayan, sıra dışı bir şeymiş gibi göründü o an. Hâlbuki Bay Hale arkasına dönüp baksa bisküvileri, marmeladı vesaireyi görecekti. Hepsi düzenli olarak büfenin üzerine konulmuştu. Ancak tatlı olarak armut servis edilmesi fikri Bay Hale'in zihninde yer etmişti bir kere, kurtulmak imkânsızdı.

"Güney duvarı tarafında ithal meyve ve reçelleri aratmayacak bisküviler olacak. Margaret gidip bir koşu bize birkaç adet getirir misin?"

"Bahçeye geçip bisküvileri orada yemeyi teklif ediyorum," dedi Bay Lennox.

"Güneşte erişip olgunlaşmış taze, sulu meyveyi ısırıp yerken alınan zevk gibisi yok. En kötüsü de eşek arıları bu zevki bozacak kadar arsız olabiliyorlar, hele de tam doruğundayken," dedi Bay Lennox.

Pencerenin olduğu tarafta gözden kayboldu Margaret. Bay Lennox ise onu takip ediyormuşçasına ayağa kalktı ve Bayan Hale'in onayını bekledi. Şimdiye kadar yolunda gitmiş olan tüm bu merasimlerin devamında Bayan Hale yemeği General Shaw'un dul eşinin kız kardeşi olarak kendine yakışır biçimde sonlandırmak amacıyla Dixon ile birlikte küçük kadehleri çıkarmak için kilere geçmek üzereydi. Ancak Bay Lennox'a eşlik etmek için Bay Hale hemen ayağa kalkınca Bayan Hale de mecburen onlara ayak uydurdu.

"Yanıma bir bıçak alıp silahlanmalıyım." dedi Bay Hale. "Tarif ettiğiniz gibi ilkel şekilde meyve yeme günleri benim için çoktan sona erdi. Soyup dörde böldükten sonra tadını çıkarabilirim ancak."

Margaret kırmızı pancar yaprağından armutları koymak için tabak yaptı. Armutların kahveye çalan altın rengi daha da ortaya çıkmıştı. Bay Lennox meyvelerden çok Margaret'ı izliyordu. Bay Hale ise gerginlik anlarından çaldığı bu rahatlama saatinin hazzının ve mükemmelliğinin tadını çıkarmak için titizlikle en olgun meyveyi seçti ve yemek için bahçedeki banka oturdu. Margaret ile Bay Lennox da vızıldayan, durmadan çalışan arıların kovanlarının olduğu güney taraftaki duvarın yanında uzanan yolda dolanmaktaydılar.

"Ne kadar mükemmel bir hayat yaşıyorsunuz burada! Şairleri önceden hor görürdüm ben. Benim evim bir tepe kena-

rında olmalı türünden dilekleri vardır ya onların. Ama korkarım gerçek şu ki bugüne dek büyükşehirli biri olarak yaşamaktan başka bir şey yapamamışım. Şu an yirmi yıllık yoğun hukuk çalışmasının sonunda emeğimin karşılığı olarak buradaki gibi huzurlu, sakin bir hayat verilmeli diye düşünüyorum. Şu gökyüzüne bak!" dedi yukarı bakarak "Şu kehribar ve kızıl renkli yapraklara bak, öyle kusursuz bir durgunluğa sahipler ki," dedi bir yuva gibi etrafı çevreleyen bahçedeki büyük ağaçları işaret ederek.

"Ancak unutma ki gökyüzümüz her zaman şu an göründüğü gibi mavi olmuyor burada. Yağmur yağıyor, yapraklarımız düşüyor, sırılsıklam oluyorlar. Ama yine de Helstone'un dünyadaki diğer yerler kadar kusursuz olduğunu düşünüyorum. Bir akşam Harley Sokağı'nda size tarif ettiğimde nasıl küçümsediğinizi hatırlayın, masallardaki köy demiştiniz."

"Küçümsemek mi? Bu oldukça ağır bir kelime Margaret."

"Belki öyle evet. Ancak tek bildiğim o akşam buranın anısı ile doluyken size anlatmaya heveslendim, siz ise Helstone'un masallardaki bir köy olduğunu söyleyip saygısızca konuştunuz, ne diyebilirim ki başka sizce?"

"Bir daha asla öyle bir şey yapmayacağım," dedi Bay Lennox ve köşeyi döndüler.

"Umuyorum ki Margaret," dedikten sonra durdu Bay Lennox, tereddüt etti. Akıcı konuşmasına alışık olunan bir avukatın böyle duraksaması sıra dışı bir şeydi. Margaret dönüp ona baktı. Gözlerinde az da olsa merak içinde olduğunu gösteren sorgulayıcı bir ifade vardı. Fakat Margaret annesinin, babasının yanında olmayı istedi o an birden. Hatta Bay Lennox'tan uzakta olsun da neresi olursa olsun daha iyiydi onun için. Zira ne cevap vereceğini bilemeyeceği bir soru ile karşı karşıya kalacağını hissetmişti. Az sonra aniden yaşadığı bu paniği alt eden o her zamanki mağrur tavrına

yeniden bürünüvermişti. Bay Lennox'un kendisindeki bu değişimi fark etmediğini ümit etti o an. Elbette ki cevap verebilirdi. Hem de en doğru şekilde cevap verecekti. Sanki haysiyet sahibi, namuslu genç bir kadın olarak konuşmaya gerekli noktayı koyamayacakmış gibi duyacağı şeyden böyle çekinmesi Margaret'ın güçsüzlüğünü hatta acizliğini gösterirdi.

"Margaret," dedi Bay Lennox ve birden onun elini yakaladı, Margaret oldukça şaşırmıştı. Bay Lennox elini tuttuğu için genç kadın olduğu yerde kıpırdamadan dinlemek mecburiyetinde kaldı. Bu süre zarfında kalbinde hissettiği çarpıntı yüzünden bir yandan da kendisine kızmaktaydı Margaret. "Umuyorum Helstone'u o kadar da çok sevmemişsindir ve burada o kadar da sakin ve mutlu bir hayat geçirmiyorsundur. Şu geçen üç ay içinde Londra'ya, Londra'daki arkadaşlarına karşı beni az da olsa can kulağı ile dinlemeni sağlayacak kadar pişmanlık duymuş olmanızı ümit ediyorum." Bu arada Margaret yavaşça ve kararlılıkla elini Bay Lennox'un avucundan çekmeye uğraşmaktaydı. "Size, geleceğe karşı ümitten başka vaat edebileceğim çok şeyim yok, bu doğru. Ama seni seviyorum Margaret, hatta kendime yenik düşerek seviyorum. Seni çok mu şaşırttım Margaret? Konuş!" Zira Margaret'ın dudaklarının titrediğini gördü. Ağlamak üzereymiş gibiydi. Margaret, sakin görünmek için muazzam çaba sarf etti. Sesine hâkim olana dek bekledi. Daha sonra şöyle devam etti:

"Evet şaşırdım. Bana bu şekilde ilgi duyduğunuzu hiç tahmin etmezdim. Sizi her zaman bir arkadaş gibi gördüm ve rica ederim öyle görmeye devam etmeme izin verin. Şu an hitap ettiğiniz şekilde bir üslup içerisinde olmayı istemem sizinle. Size istediğiniz cevabı veremem ve eğer bu yüzden sizi kızdırmış olursam da özür dilerim."

"Margaret," dedi Bay Lennox gözlerinin içine bakarak.

Margaret'ın bakışlarında karşısındakine acı vermeyi gerçekten istemediğini gösteren ve iyi niyetini belli eden, açık ve içten bir ifade vardı.

"Başka birini mi seviyorsun?" diye sormaya niyetlendi. Ancak bu soru Margaret'ın bakışlarındaki saf içtenliğe edilmiş bir hakaret olacaktı. "Affet beni, çok ani bir açıklama oldu bu. Cezamı kabul ediyorum. Fakat izin ver ümit edebileyim. İçimin rahatlaması için senden ricam şimdiye kadar öylesi biri ile karşılaşmadığını..." Yine duraksadı Bay Lennox. Cümlesini tamamlayamadı. Margaret, Bay Lennox'un, karışında böyle kıvrandığını görünce kendisine çok kızdı.

"Ah keşke böyle bir hayale hiç kapılmasaydınız. Sizi arkadaş olarak kabul etmek benim için en iyisi."

"Fakat ümit edebilirim, değil mi Margaret? Bir gün beni, seni seven biri olarak görebilirsin. Şimdi değil anlıyorum – acelem yok- ama gün gelecek..." Margaret cevap vermeden evvel kalbindeki gizli gerçeği keşfetmeye çalışıyormuşçasına birkaç dakika duraksadı. Sonra devam etti:

"Sizi arkadaş olarak gördüm yalnızca, başka şekilde değil. Öyle görmeye de devam etmek istiyorum. Zira başka türlü göremem, eminim. Yalvarırım bu..." Nahoş konuşmayı diyecekti ancak durdu." "Bu konuşmayı tümüyle unutalım."

Bay Lennox cevap vermeden önce bir an duraksadı. Sonra her zamanki soğuk ses tonu ile yanıtladı:

"Elbette ki hisleriniz bu denli kati iken ve bu sohbet size bu kadar rahatsız edici gelmişken hatırlanmaması en iyisi olur. Mantıken oldukça yerinde bir karar; acı veren neyse onu tamamıyla unutmak. Ancak bunu pratiğe dökmek oldukça zor olacak, en azından benim için."

"Kızdınız," dedi Margaret hüzünle. "Nasıl yardımcı olabilirim size?"

Margaret bunu söylerken o kadar acı içindeydi ki Bay

Lennox yaşadığı hayal kırıklığını bastırmaya çalışarak biraz daha neşeli bir tonda cevap vermeye gayret etti. Sesindeki o katı tavır hâlâ hissedilmekteydi:

"İlla bir âşık olarak değil, benim gibi romantizme önem vermeyen -kimilerinin beni tanımladığı gibi ihtiyatlı, dünyevi- bir adamın hissettiği tutkunun kudreti ile olağan duruşunun aksi bir şekilde davranıp şu an kendini düşürdüğü rezil durumu mazur görmelisin Margaret. Evet, artık bu konu hakkında fazlaca konuşmaya gerek yok. Tabiatımın aksine derin ve güzel hisler yeşertip bu konuda tek bir çıkış yaptım ancak onda da reddedilip hezimete uğradım. Yaptığım bu aptallık için teselliyi kendime kızmakta bulacağım. Evlenmek için çabalayan bir hukukçu!"

Margaret buna cevap veremedi. Bay Lennox'un bunu söylerken ses tonu hiç hoşuna gitmemişti. O anki ses tonu birbirlerinden ne kadar farklı oldukları hususunda Margaret'ın hissettiği ne varsa hepsini ortaya dökmüş, her birini tek tek su yüzüne çıkarmıştı. Fakat öte yandan Bay Lennox, hâlâ Margaret'ın en tatlı, en cana yakın ve Harley Sokağında yaşarken onu en iyi anlayan arkadaşı idi. Onu reddettiği için acı hissetti ve kendini ayıplar gibi oldu. O güzel dudağını hafif bir küçümseme ile büktü. Bahçeyi dolanıp geldikten sonra Bay Hale ile karşılaşmaları iyi olmuştu. Onu tam olarak nerede bıraktıklarını ikisi de unutmuşlardı. Bay Hale ise kabuğunu ince gümüşi renkte bir şerit gibi soyup tadını çıkararak yemekte olduğu armudu daha bitirmemişti. Bu hali doğu kralının hikâyesini çağrıştırıyordu. Büyücünün emri ile başını su dolu bir kaba sokup hemen ardından çıkarmadan evvel o kısacık anda ömrünce edinemeyeceği tecrübeye vakıf olan kralın yaşadığını yaşıyordu sanki. Margaret afallamıştı, babası ile Bay Lennox arasında geçen havadan sudan sohbeti dinleyemeyecek kadar kendini kaybetmişti. Yüzünde oldukça ciddi bir ifade vardı ve konuşmaya niyeti yok gibiydi. Bay

Lennox'un ne zaman gideceğini çok merak ediyordu zira son çeyrek saattir olanlar üzerine serbestçe kafa yormak istiyordu. Margaret gitmesi için ne kadar sabırsızlanıyorsa Bay Lennox da ayrılmak için o kadar can atıyordu. Büyük çaba harcayarak elde ettiği bu birkaç dakikalık sudan sohbet, kırılan gururuna, kendine olan öz saygısına ödemekle mükellef olduğu bir borçtu. Sohbet esnasında ara sıra Margaret'ın üzgün ve düşünceli yüzüne baktı.

"Düşündüğü kadar ilgisiz değilim ona karşı," diye düşündü Bay Lennox. "Umudumu kaybetmeyeceğim."

On beş dakika bile geçmemişti ki konuşmaları müstehzi bir tona bürünmüştü. Kendi hicvinden çekiniyormuş gibi görünse de, her şeyi alaya alan tavrından oldukça emin olarak Londra'daki ve kırsal kesimdeki hayattan bahsediyordu. Bay Hale oldukça şaşırmıştı. Misafiri, düğün yemeğinde ve o gün öğle yemeğinde birlikte vakit geçirdiği adam değildi sanki. Bay Lennox ciddiyetten uzak, kurnaz, daha dünyevi bir adam olup çıkıvermişti ki bu haliyle Bay Hale'in tamamen zıttı bir duruş sergilemekteydi. Saat beşteki treni yakalayabilmek için acil ayrılması gerektiğini söylediğinde üçü de birden rahat bir nefes aldı. Bayan Hale'e hoşça kal demek için evin yolunu tutan Henry Lennox'un son anda asıl kişiliği tekrar ortaya dökülüverdi.

"Margaret benden nefret etme. Bütün bu işe yaramaz laflarıma rağmen benim de kalbim var. Bunun kanıtı olarak şunu diyebilirim ki şu geçen yarım saat boyunca beni küçümseyerek dinlemiş olsan da –senden nefret etmiyorum– seni eskisinden daha çok seviyorum. Hoşça kal Margaret!"

-4-
Şüpheler ve Zahmetler

Beni çıplak bir sahile at
Hüzünlü enkazların
Ayak izlerini takip edebileyim.
Şayet oradaysan deniz kükrese de
Nazik olup sakince yalvarmam.

Bay Lennox gitmişti. Akşam olduğundan evin pencereleri kapatılmıştı. Masmavi gökyüzü ve üzerindeki kızıl, kehribar tonlar kaybolmuştu artık. Erkenden servis edilecek olan çay için giyinmek üzere Margaret yukarı çıktı. Dixon yoğun günlerde ziyarete gelen misafirlerin işi bölmelerinden hoşlanmadığından yine huysuzlanmaktaydı. Huysuzlandığı Bayan Hale'in yanına yetişmek zorundaymış gibi yaparak Margaret'ın saçını aceleyle haşince taramasından belliydi. Bu arada Margaret misafir odasmda annesi gelene dek uzunca bir süre bekledi. Masanın üzerindeki yanmayan mumları arkasına alarak ateşin karşısına yerleşti ve gün boyu yapmış olduğu sakin yürüyüşü, resim yaparken eğlenceli anları, neşe ve hoş sohbet ile geçen öğle yemeğini ve bahçede son bulan huzursuzluk veren o hüsran dolu gezintiyi düşündü.

Erkekler nasıl da farklıydı kadınlardan! Çok huzursuz ve mutsuzdu. Zira o an içgüdüleri ona hayır demekten başka bir seçenek bırakmamıştı. Bay Lennox ise en derin, en kutsal, hayatının en mühim teklifi olan soruyu sorduktan birkaç dakika sonra belgelerden, başarıdan ve iyi bir eve sahip ol-

manın, zeki, hoşgörülü bir toplumda yaşamanın nasıl da hayatının amacı olduğundan bahsediyordu. Ah Tanrım! Bay Lennox'un dış görünüşünde hissetmiş olduğu farklılık derinde bir yerlerde de var olabilseydi şayet onu nasıl da sevebilirdi. Margaret, Henry'nin o denli sevip evlenme teklif ettikten sonra reddedildiği için yaşamış olduğu acı hayal kırıklığının kalbinde açtığı yarayı örtmek amacıyla bu şekilde hafif tavırlar sergilediğine karar verdi. Onun yerinde olsaydı Margaret da kalbinde derin bir hüsran hissederdi.

Margaret, kafasında dağınık halde dolaşan tüm bu fikirleri bir düzene koyamadan annesi odaya girdi. Gün boyu yapılanlardan ve söylenenlerden zihnini bir an evvel uzaklaştırıp ilgili bir dinleyene dönüştü ve Dixon'ın, ütü bezi tekrar yandı diye nasıl şikâyet ettiğini, Susan Lightfoot'un bonesine yapma çiçekler taktığını ve böyle yaparak gösterişçi ve sersem biri olduğunu kanıtladığını anlatan annesini dinlemeye koyuldu. Bay Hale, dalgın ve sessiz halde çayını içmekteydi. Annesinin bu anlattıklarına yalnızca Margaret karşılık veriyordu. Annesi ve babası nasıl bu kadar unutkan olabiliyordu? Gün boyu onlara eşlik eden misafirlerin Bay Lennox'un adından dahi söz etmemeleri Lennox'u umursamadıklarını gösteriyordu. Yalnız Margaret bunları düşünürken teklifin onlara değil kendisine yapıldığı gerçeğini unutuyordu.

Çayını içtikten sonra Bay Hale kalktı ve dirseğini şöminenin üstüne dayayıp başını ellerinin üstüne koydu ve ara sıra derin derin iç çekerek bir şeyler düşünmeye başladı. Bayan Hale ise fakirlere verilmek üzere ayrılacak olan kışlıklar hakkında konuşmak üzere Dixon'ın yanına gitti. Margaret da annesinin yaptığı yün işini hazırlamaya başladı. Bu arada gecenin uzunluğunu düşündükçe ürkmekteydi zira yatma vaktinin bir an önce gelmesini ve yeniden günlük işlerle uğraşmayı istiyordu.

"Margaret," dedi Bay Hale sonunda ve bunu aniden öyle

umutsuz bir tonda söyledi ki Margaret bir an ürktü. "Elindeki örtü işi acil mi? Onu şimdilik bırakıp benimle çalışma odama kadar gelebilir misin acaba? Hepimizi ilgilendiren ciddi bir mevzu hakkında seninle konuşmak istiyorum."

"Hepimizi ilgilendiren ciddi bir mevzu." Margaret evlenme teklifini reddettikten sonra Bay Lennox, babası ile özel olarak konuşma fırsatı elde edememişti. Edebilseydi işte bu hakikaten ciddi bir mevzu olurdu. İlk olarak Margaret büyümüş, evlilik çağına gelmiş genç bir kadın olarak görülmüş olmaktan suçluluk duydu ve utandı. İkinci olarak ise Bay Lennox'un teklifini kendi başına geri çevirmiş olması babasını hoşnut eder miydi bilemiyordu. Birden babasının konuşmak istediği şeyin son zamanlarda aniden gelişip kafasını karıştırmış olan bir mevzu olmadığını hissetti. Bay Hale bir sandalye çekip yanına oturmasını istedi ve ateşi karıştırdı, mumları söndürdü. Bir şey söylemeden evvel birkaç defa içini çekti ve aniden "Margaret! Helstone'u terk edeceğim!" dedi.

"Helstone'u terk mi edeceksin baba? Peki neden?"

Bay Hale birkaç dakika cevap vermedi. Gergin ve şaşkın halde önündeki kâğıtlarla oynuyordu ve bir şeyler söylemek için birkaç kez ağzını açtı ancak söylemeye cesaret bulamadığından tekrar sustu. Bu gergin bekleyiş babası için zor olsa da Margaret için daha da zordu.

"Ama neden baba? Söyle lütfen."

Babası birden başını kaldırıp ona baktı ve ciddi bir sakinlikle:

"Çünkü bundan böyle İngiltere kiliselerinde rahiplik yapamayacağım."

Margaret annesinin ısrarla istediği şeylerden birinin sonunda babasının başına gelmiş olduğunu görüyordu. Bir sebepten ötürü babası bu güzel, tatlı Helstone'dan ayrılmak zorundaydı ve belki de Margaret'ın katedral semtlerinde

gördüğü resmi, sessiz sokaklardan birinde yaşamaya mecbur kalacaklardı. Büyük, azametli yerlerdi buralar ve eğer böyle bir yere gitmek zorunda kalacaklarsa yuvaları Helstone'u sonsuza dek terk etmiş olacaklardı ki bu da uzun, derin, yaralayıcı bir ıstırap olacaktı onlar için. Margaret asıl babasının söylediği son söze oldukça şaşırdı. Ne demek istemişti? Bu kadar gizemli davranması en kötüsüydü. Bay Hale yüzündeki hüzün dolu gergin ifade ile kızından yatıştırıcı, nazik bir cevap bekliyor gibiydi ve bu hali Margaret'ı bir an tiksindirdi. Frederick'in karıştırdığı işlerden birine bulaşmış olabilir miydi babası? Frederick bir sürgündü. Babası, oğluna duyduğu sevgiden ötürü, bir suça karışmış olabilir miydi gerçekten?

"Evet, baba, ne oldu? Konuş lütfen. Anlat her şeyi bana. Neden artık rahip olarak görev yapamayacaksın? Eminim piskoposa Frederick hakkında tüm bildiklerimizi anlatırsak eğer, nasıl zor ve adaletsiz..."

"Frederick'le ilgili değil, piskoposu da ilgilendiren bir durum yok. Benimle ilgili bir mevzu bu. Sana her şeyi anlatacağım Margaret. Soracağın tüm sorulara cevap vereceğim bu kez ancak bu geceden sonra bir daha bu konu açılmasın lütfen. Taşıdığım bu acı dolu, ıstırap dolu şüphelerimin getireceği sonuçlara katlanabilirim. Beni üzen şeyi tarif etmem o kadar zor ki benim için."

"Şüphe mi baba? İnancın ile ilgili şüphe mi duyuyorsun?" diye sordu Margaret, öncekinden daha da çok şaşırmıştı.

"Hayır! İnancımla ilgili bir şüphem yok, o konuda en ufak bir yanılgı bile yaşamadım." Bay Hale duraksadı. Margaret sanki yeni bir dehşetin eşiğine düşmüşçesine iç çekti. Bay Hale yeniden anlatmaya başladı. Sanki bir dizi görev listesini sıralıyormuşçasına hızlı hızlı konuşuyordu.

"Anlatsam anlamazdın -yıllar boyu hayatımı askıya almaya hakkım var mıydı, bunun endişesini taşıdım- kilisenin

otoritesi ile ilgili içten içe yanmaya devam eden şüphelerimi söndürmek için uğraştım. Ah Margaret! Uzaklaştırıldığım kutsal kilisemize karşı duyduğum sevgi o kadar büyük ki." Bay Hale lafını burada kesip birkaç dakika suskun kaldı. Margaret ne yapacağını bilemedi. Babası sanki Müslümanlığa dönüyormuş gibi oldukça tuhaf davranıyordu.

"Bugün iki bin kişinin daha kiliselerinden kovulduğunu okudum," dedi Bay Hale, hafif bir tebessümle. "Cesaretlerini törpülemek için yapılmış bir hareket ancak bunun bir faydası yok, gerçekten yok. Olmadığına cidden inanıyorum."

"Ama baba gerçekten iyi düşündün mü? Bu gerçekten çok kötü, çok şaşırtıcı," dedi Margaret, birden gözyaşlarına boğuldu. Sahip olduğu yuvanın temeli, biricik babası hakkında sahip olduğu fikirler sarsıntıya uğramaktaydı. Ne diyebilirdi ki? Ne yapılabilirdi? Margaret'ın bu denli üzüldüğünü görünce Bay Hale onu rahatlatmak için soğukkanlı olmaya çalıştı ve o ana dek göğsünde biriken kuru hıçkırıkların hepsini bastırmak için yutkundu. Kitaplığa gidip son zamanlarda okumakta olduğu kitabı aldı zira az evvel yapmış olduğu konuşma için ona kuvveti bu kitabın verdiğine inanıyordu.

"Dinle Margaret," dedi babası, bir kolunu kızının beline koyarak. Margaret'ın elini sıkıca tuttu. Margaret başını kaldıramadı, o an hissettiği acı o kadar büyüktü ki babasının okuduğu kitaba da dikkat etmedi.

"Bu, benim gibi kırsaldaki bir kilisede rahiplik yapan bir din adamının tiradı. Yüz altmış yıl belki daha da evvel, Derbyshire'daki Carsington'da papazlık yapan Bay Oldfield tarafından kaleme alınmış. Davası sona ermiş ama iyi bir mücadele sergilemiş." Bay Hale son iki cümleyi alçak tonda sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi söyledi sonra sesli olarak okumaya başladı:

"Yaptığın işte artık Tanrıyı gücendirmeden, dinin itibarı-

nı zedelemeden, dürüstlüğünü muhafaza edemeden ilerleyemiyorsan; vicdanını lekeliyorsan, huzurunu bozuyorsan, selâmete ulaşma konusunda kendini tehlikeye atıyorsan; kısacası işini devam ettirmen gereken (devam ettireceksen eğer) şartlar günahla doluysa, Tanrı'nın sözünden uzak işlerse bunlar, şuna inanabilirsin –hatta inanmalısın- Tanrı senin bu sessizliğini, bekleyişini, yoksunluğunu, vazgeçişini kendi kudretinin yararına, İncil'in söyleminin yükselişine çevirmeyi başaracaktır. Tanrı seni bir yolda denemiyorsa eğer başka bir yolda deneyecektir. Ona hizmet etmek onu onurlandırmak isteyen kişi bunu yapmak için fırsat kollamaz. İsrail'in bu kutsal sahibinin, senin üzerinden kendi kudretini kanıtlama hususunda tek yolu olduğunu düşünme sakın. Tanrı, bunu senin sessizliğini kullanarak da yapar, duanı kullanarak da; inancını geride bıraktığında da yapar, durmadan çalıştığında da. İşlediğimiz günah bize ibadete yönelme fırsatını sağlasa da, bizde o potansiyeli doğursa da; işlediğimiz en küçük günah dahi bu şekilde Tanrıya en büyük hizmeti ediyor, en ağır ödevi yapıyormuş gibi davrandığımızda affedilmeyecek. Şükretmeyeceksin hiç ey ruhum! Tanrıya duyman gereken inancı böyle kirletirsen, yeminlerini çarpıtırsan bu demektir ki bu işi yalnızca rahiplikteki makamını korumak için yapıyorsun." Bunları okurken okuduğu bölümün dışındaki yerlere de göz gezdiriyordu Bay Hale ve kendisi de doğru olduğuna inandığı şeyi yapmak konusunda cesur ve emin olarak hareket edebileceğini düşünüyor ve bu konuda büyük bir kararlılık hissediyordu. Okumayı bıraktığında Margaret'm derin hıçkırıklarını duydu ve hissettiği bu cesaret birden keskin bir acıya dönüştü.

"Margaret, tatlım," dedi yakınına gelerek, "Eski şehitleri düşün, acı çeken o binlerce kişiyi düşün."

"Ama baba" dedi Margaret, birden gözyaşı ile ıslanmış ve kızarmış olan yüzünü kaldırdı. "O eski şehitler doğru olanın

uğruna onca acıyı çektiler. Hâlbuki sen, hâlbuki sen baba!"

"Ben bu acıyı vicdanım uğruna çekiyorum kızım" dedi Bay Hale ve bunu karakterinin tezahürü olan yoğun duyarlılığından ötürü ürkek bir ağırbaşlılıkla söyledi. "Vicdanımın bana emrettiğini yapmaya mecburum. Doğduğumdan beri kendimi o kadar kınıyorum ki kimsenin zihninde yaşayamayacağı kadar derin bir hissizlik ve korkaklık var bende." Lafına devam ederken bir yandan da başını sallıyordu. "Zavallı anneciğinin dileği, komik bir sebeple de olsa sonunda gerçekleşti; yürekten istenen dilekler hep gerçekleşirmiş — Sodom'un elmaları bunlar-. Bu krizin gündeme gelmesine annenin bu derin isteği sebep oldu ki böyle olduğu için şükretmeliyim ve ediyorum da sanırım. Piskopos bir ay kadar evvel bana yeni bir teklifte bulundu. Kabul etseydim adına çalıştığım kurumun Liturji topluluğuna yeni bir bağlılık sözü verecektim. Margaret, yapmaya çalıştım. İlaveten verilen bu tayini kolayca reddedip burada sessizce yaşamayı denedim. Daha evvel yaptığım gibi vicdanımın sesini şimdi de kısabilmeyi isterdim. Tanrım affet beni!"

Bay Hale kalkıp odanın içinde yukarı aşağı yürümeye başladı ve kendini kınayan, ayıplayan laflar ediyordu. Margaret az da olsa böyle laflar ettiğine memnun oldu. Sonunda Bay Hale şöyle dedi:

"Margaret, bu eski, hüzünlü yükü tekrar taşımaya başladım, Helstone'dan ayrılmamız gerek."

"Evet anlıyorum. Fakat ne zaman?"

"Piskoposa mektup yazdım. Sanırım bunu sana söylemiştim. Tamamen aklımdan çıktı şu an söylediklerim." Sert, ciddi konular hakkında konuşmaya başlar başlamaz babası yine her zamanki gibi karamsar bir havaya büründü. "Piskoposa buradaki görevimden ayrılmak istediğimi bildirdim. Çok nazik davrandı. Beni vazgeçirmek için uğraştı, dostça uyardı ancak hepsi boşa çabaydı. Tavsiyelerini kendim çok

denedim ancak nafile. İstifa kâğıdımı kendim alacağım ve piskoposu bizzat bekleyip ona hoşça kal diyeceğim. Bu benim için zor olacak ama daha da zoru buradaki insanlardan ayrılmak olacak. Duaları okuması için yardımcı bir papaz görevlendirilmiş, Bay Brown adında biri. Yarın burada bizimle kalmaya gelecek. Haftaya pazar da vereceğim vaazla veda edeceğim."

Çok ani olmadı mı bu, diye düşündü Margaret. Evet, belki ani olmuştu. Beklemek yalnızca yaraya tuz basmak olurdu. Ona söylenmeden çok önce bitirilme safhasına kadar gelmiş olan tüm planları şu an öğrenip şok olmanın verdiği uyuşukluğu yaşaması belki de en iyisiydi. "Annem ne diyor bu işe?" dedi, derin bir iç çekti.

Babasının bu soruya cevap vermeden evvel odada yine yürümeye başlaması Margaret'ı şaşırtmıştı. Bay Hale bir ara durdu ve cevap verdi:

"Margaret, ben zavallı bir korkağım. Acı vermeye katlanamıyorum. Annen için evlilik yaşantısının umduğu gibi –ki ummakta haklıydı- gitmediğini biliyorum. Bu onun için büyük bir şok olacak, ona söylemeye cesaret edemedim, kendimde o gücü bulamadım. Ancak artık ona söylenmesi gerek elbette," dedi Bay Hale, dalgın gözlerle kızına bakıyordu. İş buralara kadar gelmişken annesinin hiçbir şeyden haberinin olmamasına oldukça şaşırdı Margaret.

"Evet, söylenmeli," dedi Margaret. "Belki şaşırmaz ama hayır şaşıracak hatta şok olacak." Annesinin bu durumu nasıl karşılayacağını tahayyül ettiğinde durumun vahametini yoğun olarak tekrar hissetti. "Nereye gideceğiz peki?" dedi Margaret en sonunda. Geleceğe dair olarak babasının bir planı var mıydı, taze bir merak duydu o an.

"Milton-Northern'a gideceğiz," dedi Bay Hale donuk bir ilgisizlikle. Margaret'ı kendisine bağlayanın babasına duyduğu sevgi olduğunun farkındaydı ve bu sevgi ile kızı onu

bir anlığına da olsa yatıştırmaya çalışmıştı ancak Margaret'ın kalbindeki acının keskinliği ilk anki tazeliğini koruyordu.

"Milton-Northern demek. Darkshire'daki sanayi kasabası."

"Evet" dedi Bay Hale, her zamanki gibi kederli ve ilgisiz bir tonda.

"Neden oraya gidiyoruz baba?" diye sordu Margaret.

"Çünkü orada eve ekmek getirebilirim. Çünkü orada kimseyi tanımıyorum, kimse Helstone'u bilmiyor ya da Helstone'la ilgili bana bir şey sormaz."

"Ailene ekmek mi getireceksin? Sanıyordum ki annemle sen..." dedi ve sustu Margaret. O an babasının yüzü bulutlanırken gelecekte onları bekleyen yaşantıyı isteyip istemediğini tekrar düşündü. Bay Hale, o an kızının ne hissettiğini hemen seziverdi zira Margaret'ın yüzüne babasının sıkıntısı ayna gibi yansımaktaydı. Bay Hale bunu fark edince toparlanmaya çalıştı."

"Her şeyi sana anlatacağım Margaret. Yalnızca bu konuyu annene açmamda bana yardım et. Her şeyi yapacak gücüm var ama bunu yapamıyorum. Onu üzeceğimi düşündükçe korkudan ölüyorum. Sana her şeyi anlatırsam belki mevzuyu ona yarın açabilirsin. Ben yarın tüm gün yokum, çiftçi Dobson'a ve Bracy Common'daki kişilere veda etmeye gideceğim. Annene haberi vermeyi hiç mi istemezsin?"

Evet, Margaret annesine bu olanları anlatmayı hiç istememekteydi. Hayatında hiçbir şeyden bu kadar kaçmak istememişti. Bir kere annesinin karşısında konuşabileceğini hiç sanmıyordu. "Bahsetmek istemiyorsun annene, değil mi Margaret?" Margaret birden kendini topladı ve kararlı bir ifade ile:

"Bu çok sancılı bir iş ama yapılması gerek. Elimden geldiğince bunu halletmeye çalışacağım. Senin ilgilenmen gereken daha başka güç işler olmalı."

Bay Hale kederle başını salladı. Minnettarlığını belirtmek için kızının elini sıkıca tuttu. Margaret'ın tekrar sinirleri bozuldu, ağlamak üzereydi. Zihnindekileri uzaklaştırmak için: "Evet şimdi söyle bana baba, plan nedir? Annemle senin düzenli geliriniz dışında biraz paranız var değil mi? Shaw teyzemin ayrı bir geliri var örneğin, bunu biliyorum."

"Evet, sanırım yıllık yüz yetmiş sterlinlik bir gelirimiz var. Zaten bu paranın yetmişi yurt dışına gittiğinden beri Frederick'e gönderiliyor, bilmiyorum paranın hepsini ister mi Frederick." Bay Hale kararsız bir tonda sözlerine devam etti. "İspanyol ordusuna hizmet ettiği için oradan para alıyor olmalı."

"Frederick sıkıntı çekmemeli," dedi Margaret kararlı bir tonda. "Yabancı bir ülkede sıkıntı çekmemeli, kendi ülkesi ona bu kadar adaletsizce davranmışken. Yüz sterlin kalıyor geriye. Sen, ben ve annem İngiltere'nin sessiz, ucuz bir bölgesinde yıllık yüz sterline yaşayamaz mıyız? Sanırım yaşayabiliriz."

"Hayır" dedi Bay Hale. "Bu çözüm değil. Bir şeyler yapmak zorundayım. Hastalıklı fikirlerden zihnimi uzak tutmak için kendime meşgaleler bulmalıyım. Ayrıca bir kasabaya gidersek sürekli Helstone'u ve burada yaptığım işleri hatırlarım ve bu beni üzer, buna dayanamam Margaret. Annenin alışık olduğu, sahip olması gereken rahatlıklar sağlandıktan sonra yani evin ihtiyaçları karşılandıktan sonra yılda yüz sterlin yetmez. Hayır, bizim Milton'a gitmemiz gerek. Her şey ayarlandı. Sevdiklerimin etkisinde kalmayıp kendi irademle karar verdiğimde her zaman yerinde kararlar alıyorum," dedi Bay Hale, yapacaklarını aileden hiç kimseye bildirmeden bunca ayarlamayı halletmiş olduğu için yarı özür diler bir tonda söyledi bunu. "İtirazlara kulak vermemem lâzım. Beni kararsızlığa sürüklüyorlar."

Margaret sessiz kalmaya karar verdi. Hem nereye gittik-

lerinin ne önemi vardı, her halükarda korkunç bir değişim yaşayacakları gerçeği söz konusuyken?

Bay Hale sözüne kaldığı yerden devam etti: "Birkaç ay önce duyduğum şüphe dayanılmaz hale gelince Bay Bell'e bir mektup yazdım. Bay Bale'i hatırlıyorsun, değil mi Margaret?"

"Hayır, onu hiç görmedim sanırım ama kim olduğunu biliyorum. Frederick'in vaftiz babası. Oxford'dan öğretmenindi, değil mi?"

"Evet. Plymouth Üniversitesi'nde üye. Milton'ın kuzeyinde doğmuş sanırım. Orada mülk sahibi zaten ve Milton büyük bir sanayi şehri olduğundan beri oldukça da değer kazandı sahip oldukları. Böyle olduğunu sanmak ya da düşünmek için diyelim geçerli sebeplerim var. Gerçi bu konu hakkında bir şey söylemesem daha iyi. Bay Bell ile samimiyetimizin olduğuna inanıyorum. Bana bu kadar kuvvet verdiğinin farkında bile değildim. Tüm yaşamı boyunca üniversitede kolay bir hayat yaşadı. Çok nazik bir adamdır. Onun sayesinde Milton'a gidiyoruz."

"Nasıl?" dedi Margaret.

"Çünkü orada kiracıları, evleri, fabrikaları var. Orayı sevmese de –onun karakterindeki biri için oldukça hareketli bir yer- bir şekilde bağları korumaya mecbur. Özel öğretmenlik için birinin arandığını söyledi bana."

"Özel öğretmenlik mi?" diye sordu Margaret, burun kıvırıyormuş gibiydi. "Sanayi ile uğraşanlar klasiklerle, edebiyatla ya da nazik bir adamın hayatta neler başardığı ile neden ilgilensin ki?"

"Bazıları hakikaten terbiyeli insanlar, kendilerindeki eksikliklerinin farkındalar Oxford'daki çoğu insanın aksine. Maddi açıdan belli bir konuma gelmiş olsalar da kimileri öğrenmekte oldukça kararlı. Kimisi de çocukları kendilerinden daha bilgili olarak yetişsin istiyor. Her halükarda özel

öğretmenlikte dediğim gibi açık pozisyon varmış. Bay Bell beni kiracılarından biri olan Bay Thornton'a önermiş. Mektuplarından anladığım kadarı ile oldukça zeki bir adam. Milton bana mutluluk getirmeyecek olsa da Margaret orada yoğun bir hayatım olacak. İnsanlar ve çevre o kadar farklı olacak ki Helstone'u düşünmeyeceğim."

İçten içe motive eden bir şey olduğunu hissediyordu Margaret. Bambaşka olabilirdi bu yer, evet. Helstone'la alakası olmayan bir yerdi. Kuzey İngiltere hakkında duyup da nefret ettiği her şey –sanayiciler, insanlar, vahşi ve boş topraklar- olsa da burada babasını önermişlerdi bir defa. Helstone'dan çok farklı bir yerdi ve babasına burayı hatırlatmayacaktı.

Kısa bir sessizlikten sonra "Ne zaman gideceğiz?" diye sordu Margaret.

"Tam olarak bilemiyorum. Seninle bunu konuşmak istiyordum. Biliyorsun annen konu ile ilgili hiçbir şey bilmiyor henüz. Ancak sanırım iki haftaya gitmiş oluruz. İstifam onaylandıktan sonra burada daha fazla kalamam."

Margaret'm şaşkınlıktan dili tutulmuştu sanki.

"İki hafta demek!"

"Tam olarak iki hafta denemez. Henüz her şey netleşmedi," dedi babası tereddütle, gerilmişti. Kızının gözlerine yerleşen hüzün perdesini, yüzündeki ani değişimi fark etti. Margaret hemen kendini toparladı.

"Evet, baba, dediğin gibi bir an evvel karar verilip her şey ayarlanmalı. Yalnızca annemin haberi yok tüm bunlardan ki bu da en şaşırtıcı şey."

"Zavallı Maria," dedi Bay Hale yumuşak bir sesle. "Zavallı, zavallı Maria! Keşke evli olmasaydım, şu dünyada tek başıma olsaydım ne kadar kolay olurdu her şey. Durum bu Margaret, ona söylemeye cesaret edemedim."

"Hayır" dedi Margaret. "Anneme ben anlatacağım. Bana

yarın akşama kadar izin ver, doğru anı kollayacağım. Ah baba," diye haykırdı Margaret aniden yalvarır bir tonda. "Bunun bir kâbus olduğunu söyle bana, korkunç bir rüya olduğunu söyle, gerçek olmadığını söyle. Kiliseyi gerçekten bırakıp Helstone'u terk ediyor olamazsın. Bir vehim, bir yanılgı peşinde koşarak beni, annemi buradan sonsuza dek koparamazsın böyle. Bunu gerçekten yapıyor olamazsın!"

Bay Hale, Margaret'ın konuşmasını derin bir sükunetle dinledi.

Sonra kızının yüzüne baktı, yavaş, kısık, kontrollü bir sesle, "Bir şey yapmıyorum Margaret. Söylediklerimden şüphe duymamalısın. Kararım kesin ve katidir," dedi. Konuşmasını bitirdikten sonra kızının yüzüne yine sabit, donuk gözlerle baktı. Margaret bu kararın geri dönülmez olduğuna inanmadan evvel son kez babasının yüzüne yalvaran gözlerle baktı. Sonra ayağa kalktı ve tek bir söz daha etmeden arkasına bakmadan odadan çıkmaya yeltendi. Eli kapı koluna uzandığında babası tekrar seslendi. Bay Hale şöminenin başında dikiliyordu. Çökmüştü ve düşünceliydi. Margaret ona yaklaşırken doğruldu, elini kızının başına koydu ve ciddiyetle:

"Tanrının merhameti üzerine olsun çocuğum," dedi.

"Tanrı da seni evi olan kilisesine kabul etsin," diye yanıt verdi Margaret, kalpten söylemişti bu sözleri. Sonra babası, onun iyiliği için söylediği bu sözleri saygısızca ve yanlış olarak algılar diye korktu. Kızından bunları duymak onu incitebilirdi. Margaret kollarını babasının boynuna doladı. Bay Hale birkaç dakika kızına sarılıp öylece durdu. Margaret babasının şöyle mırıldandığını duydu: "Şehitler ve itirafçılar herkesten çok acı çekerler. Vazgeçmeyeceğim."

Bayan Hale'in Margaret'a seslendiğini duyunca ikisi de irkildiler. İçinde bulundukları durumun vahametini hatırlayıp birbirlerinin kollarından ayrıldılar. Bay Hale, "Git Mar-

garet. Yarın bütün gün dışarda olacağım. Akşam olmadan annene durumu anlatırsın."

"Tamam," dedi Margaret ve şaşkın ve sersemlemiş halde misafir odasına döndü.

-5-
Karar

Nazik sevgini istedim senden,
Durmadan kollayan bilgeliğinin yardımıyla,
Mutlu gülüşleri olan mesut insanları tanımak için,
Yaşlı gözleri silmek için;
Bir kalp ki görevlerini boş vermiş,
Teskin etmek ve acıyı anlamak için.
Anonim

Bayan Hale, kasabadaki fakir insanların hayatını az da olsa kolaylaştırmak adına yapmayı planladığı şeyleri anlatmaya başladı ve Margaret da onu dinlemeye koyuldu. Annesinin bahsettiği her yeni plan, kalbine saplanan bir bıçak gibiydi ancak dinlemekten de kendini alamıyordu. Ayaz vurana kadar Helstone'dan çoktan ayrılmış olacaklardı. Yaşlı Simon'ın romatizması azacaktı, gözleri belki daha kötüye gidecekti. Ona kitap okumaya gidebilecek kimse kalmayacaktı. Et suyuna çorba ile kırmızı renkte fanila götürerek onu mutlu edecek kimse olmayacaktı. Olsa da bu bir yabancı olurdu ve yaşlı adam boş yere Margaret'ın gelmesini bekleyecekti. Mary Domville'in küçük sakat oğlu kapıya kadar sürünerek gelip Margaret'ın ormandan çıkıp gelmesini bekleyecekti boş yere. Bu zavallı arkadaşları, Margaret'ın onları niye böyle terk ettiğini hiçbir zaman anlayamayacaklardı. Bu insanların yam sıra daha birçok kişi vardı gidişine anlam veremeyecek olan. "Baban burada kazandığı paranın hepsini harcıyor. Belki ileride yapılacak olan işe el uzatıyorum ama kış oldukça sert geçeceğe benziyor. Bura-

daki fakir ve yaşlı insanlara yardım etmemiz lâzım."

"Ah anne! Yapabileceğimiz her şeyi yapalım," dedi Margaret şevkle, sorunun ileriye dönük sonucunu düşünmeden son kez bu insanlara yardım edebilecek olma fikrine birden atıldı, "Burada çok uzun kalamayabiliriz."

"Hasta mısın hayatım?" diye sordu Bayan Hale endişe ile. Kızı, Helstone'da uzun kalamayacakları konusunda ipucu vermeye çalışmıştı ancak annesi bunu yanlış yorumlamıştı. "Solgun ve yorgun görünüyorsun. Buranın yumuşak, nemli, sağlıksız havası yüzünden."

"Hayır, anne o yüzden değil. Buranın havası çok iyi. Harley Sokağının o dumanından sonra buranınki en taze, en temiz hava. Yorgunum yalnızca. Yatma vaktim de geldi zaten, ondandır."

"Saat çok geç de değil. Dokuz buçuk olmuş. Sen en iyisi git yat. Dixon'a söyle sana biraz yulaf lapası versin. Sen yatar yatmaz yanına gelirim. Korkarım soğuk aldın ya da tıkalı havuzlardan yükselen kötü koku yüzünden..."

"Ah anne," dedi Margaret. Hafifçe gülümseyerek annesini öptü. "Oldukça iyiyim ben. Benim için telaşlanma. Yalnızca yorgunum."

Margaret yukarı çıktı. Annesinin endişesini dindirmek için yulaf lapasını aldı. Bayan Hale kendi odasına çekilmeden önce son bir kez kızını kontrol etmek ve ona iyi geceler öpücüğü vermek için odasına geldi. Margaret yatağa halsizce uzanmıştı. Annesinin kendi yatak odasına girip kapısını kilitlediğini duyar duymaz ayağa fırladı ve sabahlığını giydi. Yer döşemelerinden biri gıcırdayıp ona gürültü çıkarmaması gerektiğini hatırlatana dek odada bir yukarı bir aşağı gidip geldi. Gidip pencerenin önündeki geniş kenara kıvrılıp oturdu. O sabah pencereden dışarı baktığında kilise kulesinin olduğu taraftan gelen ve güzel bir yaz gününü müjdeleyen parlak, berrak ışıkları görüce kalbi mutluluktan dans etmişti.

Akşama ise –en fazla on altı saat geçmişti bu mutluluğun üzerinden- Margaret, kalbindeki gençliği ve neşeyi tamamen kaybetmesine sebep olan keskin bir acı ile burada oturuyordu ve hissettiği derin keder yüzünden ağlamak üzereydi. Henry Lennox'un ziyareti, teklifi ise bir rüya gibi geliyordu, gerçek yaşamından kopuk gerçekleşmiş bir hülyaydı sanki. En acısı ise babasının, ayrılıkçı ve dışlanmış biri olmak için zihnini karşı konulmaz şüphelere böyle rahatça açmış olmasıydı. Yaşamlarındaki ani değişim bu yıkıcı gerçeğin sonucuydu.

Margaret, kilise kulesinin koyu gri renkteki hatlarına baktı. Kare ve düz biçimi ile gözünün dalıp gittiği mavi şeffaf derinlikte manzarayı tam ortasından kesiyordu ve Margaret bu manzaraya sonsuza dek böyle dalıp bakabileceğini düşündü. Her geçen an daha da derine bakabilirdi ancak Tanrının izine rastlayamayacaktı! O anda Tanrının barış ve mutluluk konusunda sahip olduğu o silinemeyecek kudreti demirden bir kubbenin altına gizlenmiş olsa dünya gözüne ancak bu kadar terk edilmiş görünebilirdi: Kâinatın derinliklere doğru uzayıp giden o sükûnet dolu boşluk, maddi bağların her birinden daha müstehzi görünmüştü gözüne. Dünyada çile çekenlerin çığlıkları o an sonsuz, görkemli enginliğe tırmanabilecekken bu çığlıklar kudretli Yaratıcının makamına ulaşmadan söz konusu boşlukta sonsuza dek yitip gidiyorlardı. Margaret bu haldeyken babası sessizce içeri girdi. Ay ışığı, kızını her zamanki yerinde ve duruşunda olduğunu fark etmesini sağlayacak kadar aydınlatmaktaydı odayı. Bay Hale, kızma doğru yaklaştı ve omuzuna dokundu. Margaret babasının odada olduğunu o an fark edebildi.

"Ayakta olduğunu duydum Margaret. Benimle beraber dua etmeni istemeye geldim, tutamadım kendimi. Tanrı Duasını okuyalım, ikimize de iyi gelecektir."

Bay Hale ve Margaret, pencerenin kenarına diz çöktüler.

Babası yukarı doğru bakarken, Margaret aciz ve utanmış halde başını öne eğdi. Tanrı orada yanlarındaydı ve babasının fısıldamakta olduğu kelimeleri duyuyordu. Babası bir hain olabilirdi evet ancak kendisi de beş dakika evvel tümüyle şüpheci bir tavırda değil miydi? Tek bir kelime bile etmedi, babası odadan çıktıktan sonra yaptığı hatadan utanan bir çocuk gibi gidip yatağına kıvrıldı. Eğer dünya zihni bulandıran sorunlarla dolu olsaydı, güvenini kaybetmez ve Tanrı'dan bir sonraki adımı görebilmesi için gerekli olan bir saati vermesini dilerdi. Bay Lennox'un ziyareti ve yaptığı teklif gün içinde gelişen diğer olaylardan ötürü bir kenara itilmişti. Ancak gece boyu Bay Lennox'la yaşadıkları Margaret'ı uykusunda rahat bırakmamıştı. Rüyasında, Henry'yi oldukça yüksek bir ağaca tırmanıp dalda asılı kalmış olan bonesini almaya çalışırken görmüştü. Sonra Henry o yükseklikten düşmeye başlıyordu ve Margaret onu kurtarmaya çabalarken görünmez bir el ona engel oluyordu. Henry ölüyordu ancak birden sahne değişiyor ve kendini Harley Sokağındaki evde, misafir odasında onunla sohbet ederken buluyordu ve sohbet esnasında o korkunç düşüş sonrası Henry'nin ölmüş olduğunun da idrakındaydı.

Nasıl da berbat ve yorucu bir geceydi! Yeni başlayan güne yarım yamalak hazırlanmaya koyulacaktı. İrkilerek uyandı ve yorgundu. Bu gördüğü rüyalardan çok daha kötü bir gerçeğe gözlerini açtığının farkındaydı. Her şey zihninde yeniden canlandı. Yalnızca çektiği ıstırabı değil, o ıstırabın dağınıklığını da hatırladı. Babası nereye, ne kadar uzağa savrulup gitmişti de böyle şüpheye düşmüştü? Margaret için bu şekilde şüphe duymak şeytana uymuş olmak demekti. Bu soruyu sorabilmeyi çok istiyordu ancak cevabını alamayacaktı.

Güzel ve canlı bir sabahtı ve annesi kahvaltıda kendini oldukça mutlu ve iyi hissediyordu. Bayan Hale kasabanın

iyiliği için yapmayı planladığı şeyleri anlatmaktaydı. Tüm bunları konuşurken kocasının suskunluğu ya da kızının verdiği tek kelimelik cevaplar dikkatini çekmemekteydi. Kahvaltı masası tümüyle toplanmadan Bay Hale ayağa kalktı ve kendisine destek sağlıyormuşçasına tek eliyle masaya dayanıp:

"Akşama kadar evde olmayacağım. Bracy Common'a gidiyorum, çiftçi Dobson'dan akşam yemeği için bana bir şeyler vermesini isteyeceğim. Akşam yedide çaya yetişirim." Bay Hale bunları söylerken ikisinin de yüzüne bakmadı, Margaret, babasının kastettiği şeyi anlamıştı. Saat yediye kadar annesine her şeyi anlatması gerekiyordu. Bay Hale'e kalsa işi akşam saat altı buçuğa kadar bile ertelerdi ancak Margaret babasından farklı düşünüyordu. Tüm gün boyunca zihninde bu işin ağırlığı ile yaşayamazdı. İşin en kötü kısmını baştan halletmek en iyisiydi zira annesini teselli etmek için gün çok kısa kalacaktı. Pencerenin kenarında lafa nasıl başlayacağını düşünürken ve hizmetlinin odayı terk etmesini beklerken annesi okul için yola çıkmadan evvel eşyalarını hazırlayarak yukarı çıkmıştı. Bayan Hale her şeyini hazır ettikten sonra aşağı geldi ve her zaman olduğundan daha enerjik görünüyordu.

"Anne, bu sabah bahçeye birlikte çıkalım mı? Bir tur atalım," dedi Margaret, elini annesinin beline doladı.

Açık olan cam kapıdan geçtiler. Bayan Hale bir şeyler anlatıyordu ancak Margaret dinlemiyordu. Gözü büyük taç yaprakları olan bir çiçeğin içine girmek üzere olan arıya takılmıştı. Arı çiçekten balını aldıktan sonra bu bir işaret olacaktı onun için ve peşinden lafa girecekti ve arı havalandı.

"Anne! Babam Helstone'dan ayrılacak," dedi aniden. "Kiliseyi de bırakıp Milton-Northern'da yaşayacak." Daha evvel hiç konuşulmamış üç acı gerçek ortaya dökülmüştü.

"Bunu da nereden çıkardın?" diye sordu Bayan Hale şaş-

kın ve kuşku dolu bir sesle."Kim söyledi sana bu saçmalığı?"

"Babam kendisi söyledi," dedi Margaret ve o an teselli edecek güzel bir şeyler söylemeyi istedi ancak ne diyeceğini bilemedi. Yakınlarında bank vardı. Bayan Hale banka oturup ağlamaya başladı.

"Anlayamıyorum," dedi. "Ya sen büyük bir yanlış yapıyorsun ya da ben şu an ne demek istediğini anlayamıyorum."

"Hayır, anne hata yapmıyorum. Babam piskoposa duyduğu şüphelerden dolayı vicdanen İngiltere Kilisesine daha fazla hizmet edemeyeceğini o yüzden Helstone'u bırakmak zorunda olduğunu bildiren bir mektup yazmış. Bay Bell'e de danışmış, Frederick vaftiz babası biliyorsun. Her şey ayarlanmış, Milton-Northern'a yerleşip orada yaşayacağız."

Margaret bu sözleri söylerken Bayan Hale gözlerini ondan hiç ayırmadı. Kızının yüzündeki gölge en azından anlattıklarının doğru olduğuna inandığını gösteriyordu.

"Bunun doğru olduğunu sanmıyorum," dedi Bayan Hale sonunda. "İş buralara gelene dek baban bana söylerdi öyle bir şey olsa."

Birden annesinin bu durumdan çok daha önce haberdar edilmesi gerektiğini düşündü. Annesi yakınıyor, hoşnutsuz davranıyor da olsa, babası fikrindeki bu değişimi, yaşamında atacağı böylesi bir adımı önce çocuğuna anlatıp sonra karısının bu durumu çocuğundan duymasını istemekle hata etmişti. Margaret annesinin yanına oturdu ve annesinin başını göğsüne yasladı. Yumuşak yanakları annesinin yüzüne değecek şekilde kendisi de başını eğdi.

"Canım anneciğim, seni incitmekten korktuk. Babam çok acı çekti. Sen güçlü biri değilsin anne, biliyorsun. Korkunç bir belirsizlik söz konusu idi babam için belli ki."

"Sana ne zaman söyledi peki Margaret?"

"Dün, bana da ancak dün söyledi," dedi Margaret. Anne-

sinin, kıskandığı için böyle bir soru sorduğunu fark etmişti. "Zavallı babacığım," dedi. Annesi, babasının yaşadıkları sebebiyle ona karşı şefkat duysun diye uğraşıyordu. Bayan Hale başını kaldırdı.

"Şüphelerim var diyerek neyi kastediyor baban?" diye sordu. "Elbette ki bambaşka bir biçimde düşündüğünü söylüyor olamaz. Kiliseden daha üstün bir bilgiye sahip olduğunu kastetmiyordur." Margaret başını salladı, gözleri doldu zira annesi bunu söyleyerek yarasma parmak basmıştı.

"Piskopos onu doğru yola sevk edemez mi?" diye sordu Bayan Hale sabırsızca.

"Korkarım hayır," dedi Margaret. "Sormadım hiç gerçi. Vereceği cevabı duymaya korkuyorum. Ne olursa olsun, her şey ayarlandı artık. İki hafta içinde Helstone'dan ayrılacak. Bilmiyorum, istifa mektubunu yolladığını söylemeseydi emin olmazdım."

"İki hafta içinde mi?" diye bağırdı Bayan Hale. "Bu çok garip bana kalırsa, hatta yanlış. Bu çok merhametsizce," dedi, gözyaşı döktükçe rahatlamaya başlamıştı. "Şüpheleri olduğunu söylüyorsun. Buradaki yaşamından vazgeçiyor ve bunu bana danışmadan yapıyor. Yemin ederim bu şüphelerinden bana başta söz etseydi dallanıp budaklanmadan kökünden halledebilirdim ben."

Margaret babasının niyetinin yanlış anlaşıldığını fark etti ve annesinin onu böyle suçlamasına dayanamamıştı. Babasının söz konusu durumu annesine onu incitmekten çekindiği için anlatamadığını biliyordu. Bu korkaklık olabilirdi belki ancak merhametsizlik değildi.

"Buradan ayrılacağımız için belki de mutlu olursun diye düşünmüştüm," dedi Margaret birkaç dakika duraksadıktan sonra. "Burarın havası sana yaramıyor, biliyorsun."

"Milton-Northern gibi baca ve pislik dolu bir sanayi şehrinin buradaki tatlı ve temiz havadan daha iyi olacağını dü-

şünmüyorsun herhalde. Tamam, çok da rahatlatıcı ve ılık olmayabilir. Fabrikaların içinde fabrikalı insanların ortasında yaşamayı istiyor olamazsın! Tabii baban kiliseyi bırakırsa hiçbir yer bizi kabul etmez, o da ayrı. Hepimiz için büyük bir utanç kaynağı olacak. Zavallı Sör John. İyi ki bugün yaşıyor olup da babanın ne hallere düştüğüne şahit olmadı. Bekârken ve Beresford Court'ta Shaw teyzenle birlikte yaşarken her akşam yemekten sonra Sör John kadehini ilk olarak *Kilise, Kral ve Parlamento şerefine* diyerek kaldırırdı."

Margaret, annesinin düşüncelerinin Bay Hale'in ona karşı sessiz kalışından uzaklaşarak kıymet verdiği anılara doğru yöneldiğini görünce sevindi. Zira babasının duyduğu şüphelerin içeriği için duyduğu muazzam endişeden sonra Margaret'a en çok acı veren şey babasının annesi ile en başta bizzat konuşmamış olmasıydı.

"Biliyorsun burada çok küçük bir çevremiz var anne. Gorman'lar en yakın komşumuz artık onlara da çevre demek yerinde olursa ki kendileriyle neredeyse hiç görüşmüyoruz) ki onlar da Milton-Northern'daki insanlar kadar ticaret yapıyorlar."

"Evet," dedi Bayan Hale kızgın bir tonda. "Ama ne olursa olsun Gorman'lar civarın önde gelen ailelerinin yarısına at arabaları yaptılar ve onlarla bir şekilde ilişki kurmuş oldular. Peki, bu fabrika insanlarına ne demeli? Keten almaya parası yeten pamuklu giyer mi hiç?"

"Anne, ip eğiren emekçileri savunmaktan vazgeçtim. Ticaretle uğraşan diğer insanlarla mesafem nasılsa onlara olan mesafem de aynı. Onlarla mümkün olduğunca az muhatap olacağız."

"Baban neden Milton-Northern'ı seçti ki yaşamak için?"

"Kısmen Helstone'dan çok farklı bir yer olduğu için," dedi Margaret iç çekerek, "Kısmen de Bay Bell özel öğretmenlik için açık pozisyon olduğunu söylediği için."

"Milton'da özel öğretmenlik mi? Neden Oxford'a gidip de soylu birilerine öğretmenlik yapmıyor?"

"Unutuyorsun anne! Kiliseyi fikirleri yüzünden terk ediyor babam ve sahip olduğu bu yeni bakış açısı Oxford'da onun işine yaramayacaktır."

Bayan Hale bir süre konuşmadı, sessizce ağlıyordu. Sonunda dedi ki:

"Eşyaları ne yapacağız? Nasıl taşıyacağız onları? Ben ömrümde hiç taşınmadım ki. Şimdi ise bunu düşünmek için sadece iki haftam var."

Margaret, annesinin endişelerinin böyle basit bir konuya yoğunlaştığını görünce muazzam sevindi zira bu konuda ona yardımcı olmak için elinden geleni yapabilirdi. Margaret planı ve gerekenleri belirledi ve Bay Hale'in yapacakları konusunda ondan kesin bilgiler almadan evvel işleri mümkün olduğunca halletmeye çalışma konusunda annesini ikna etti. Margaret gün boyu annesini hiç yalnız bırakmadı. Kalbini tüm hissettikleri ışığında eğip büktü ve hislerinin aldığı her bir şekli anlamaya çalıştı. Özellikle akşama doğru, babasının yorucu ve stresli bir günün sonunda sıcak bir yuva ile kucaklaşmasını çok istiyordu. Babasının bunca zamandır sır gibi sakladıkları üzerine düşünmeye başladı. Annesi soğuk bir tonda babasının tüm bunları kendisine anlatması gerektiğini söylemişti. Babasının kendisine akıl verecek birine ihtiyacı vardı ve koridordan gelen ayak seslerini duyunca Margaret'm yüzü küle döndü. Babası ile karşılaşmaya, tüm gün neler yaptığını ona anlatamaya cesareti yoktu, annesi olanları kendisine değil önce Margaret'a anlattığı için kıskanmıştı ve bu durum Margaret'ı geriyordu. Babasının koridorda oyalandığını fark etti; Bay Hale, Margaret'ı, ondan bir işaret gelmesini bekliyordu sanki. Margaret kıpırdamaya dahi cesaret edemedi. Annesinin titreyen dudakları, yüzünün değişen rengi kocasının eve geldiğini anladığına işaretti. Tam o

sırada Bay Hale kapıyı açtı ve içeri girip girmemekte tereddüt etti. Yüzü küle dönmüştü. Gözlerinde utangaç, korku dolu bir ifade vardı; bir erkeğin gözlerinde bu ifadeyi görmek hakikaten üzücüydü. Yüzündeki o keder dolu belirsizlik, bedenen ve zihnen yaşamış olduğu bu çöküntü karısının içini cız ettirdi. Bayan Hale koşarak kocasının yanında gitti ve göğsüne yaslanıp:

"Ah Richard! Bana daha evvel söylemeliydin."

Margaret gözyaşları içinde odayı terk etti ve kendini yatağına atmak için odasma doğru koşmaya başladı. Tüm gün zorla tuttuğu derin hıçkırıklarını boğmak için yüzünü yastıklara gömmek istiyordu. Bu halde yatağında ne kadar yattı bilmiyordu. Hizmetçinin odasını toplamaya geldiğini duymamıştı bile. Margaret'ı o halde görünce hizmetçinin korkudan ödü koptu; parmak uçlarında uzaklaşan hizmetçi, küçükhanımm kalbi parçalanıyormuşçasma hıçkırıklara boğularak ağladığını söylemek üzere hemen Bayan Dixon'm yanına koştu, bu şekilde ağlamaya devam ederse kendini hasta edecekti. Bayan Dixon olan biteni öğrenip odaya geldi. Margaret omzuna dokunulduğunu hissedince kalkıp yatağa oturdu. Odası yine bilindik odaydı ve Bayan Dixon karanlıkta dikiliyor, elindeki mumu biraz ötede tutmaya çalışıyordu zira Margaret'm ağlamaktan şişmiş, kızarmış gözlerini kamaştırmaktan korkmaktaydı.

"Ah Dixon, geldiğini duymadım," dedi Margaret kendine tekrar hâkim olmaya çalıştı. "Saat kaç, geç mi oldu?" diye sordu, kendini yataktan zorla kaldırdı, ayakları hafifçe yere basarken ıslanıp yüzüne yapışmış ve dağılmış olan saçlarını toparladı. Önemli bir şey yokmuş, yalnızca uykudan kalkmış gibi davranmaya çalışıyordu.

"Saatin kaç olduğunu ben de tam olarak bilmiyorum," dedi Dixon kederli bir sesle. "Anneni akşam çayı için giydirirken bana anlattığı o korkunç şeylerden sonra zaman kav-

ramını yitirdim. Her birimize neler olacak, hiç bilmiyorum. Charlotte bana ağladığınızı söylediğinde küçükhanım hiç şaşırmadım, tabii ki ağlar zavallı şey diye geçirdim içimden. Bay Hale gibi âlim bir insan bu yaştan sonra kilisenin yolundan ayrılıp muhalif oluyor. Belki çok iyi hizmet etmemiş olabilir kiliseye ancak kötü de değildi kesinlikle. Benim bir kuzenim vardı küçükhanım, elli yaşından sonra Metodist Rahibi olmaya karar vermişti ve hayatı boyunca hep terzilik yapmış biriydi. O zamanlar işin ticaretini yapmaya başlayınca doğru dürüst bir pantolon bile dikemez olmuştu. Eh şaşılacak bir şey değil onun bu attığı adım ama Bay Hale öyle mi ya? Annenize de aynen söyledim; Sör John bugünleri görseydi ne derdi? Bay Hale ile evlenmenize hiç razı değildi. İşin buraya geleceğini bilseydi ve elinde olsaydı şayet, daha da büyük yeminler ederdi, dedim."

Dixon, Bay Hale'in hanımına yaptığı muamelelerle ilgili yorum yapmaya o kadar alışmıştı ki (Bayan Hale keyfine göre o an Dixon'ı dinler ya da dinlemezdi) Margaret'm şimşek gibi çakan gözlerini, açılıp kapanan burun kanatlarına hiç dikkat etmezdi. Bir hizmetçi yüzüne karşı babası hakkında böyle sözleri söylemeye nasıl cüret ederdi?

"Dixon," dedi alçak bir sesle. Çok heyecanlandığında böyle alçak tonda konuşurdu ve bu tonda uzaklarda bir kargaşa, bir fırtına kopuyormuş gibi bir tını olurdu. "Dixon! Kiminle konuştuğunu unutuyorsun!" Ayağa kalkmış, sağlam olarak ayaklarının üzerinde dikiliyordu o an. Ayakta beklemekte olan hizmetçi ile yüz yüzeydi ve çakmak çakmak yanan gözlerini onun üzerinde sabitlemişti. "Ben, Bay Hale'in kızıyım. Şimdi git! Çok tuhaf bir hataya düştün ve öyle bir hata ki üzerinde düşündüğünde yaptığın hatayı senin vicdanın da kabul etmeyecek."

Dixon bir süre müteredditbir halde odada oyalandı. "Beni yalnız bırakabilirsin Dixon, gitmeni istiyorum," dedi Mar-

garet. Dixon, duyduğu bu kararlı sözlere içerlesin mi ağlasın mı bilemedi, bu iki yol da küçükhanım için bir şeyi değiştirmezdi. Her zaman kendi kendine; *Margaret da zavallı Bay Frederick de Büyük Bey'e çekmişler. Bu huyları nereden geliyor bilmem* derdi. Dixon, Margaret'ın bu tavırdan daha az kararlılıkla ve kibirle herhangi birinden duymuş olsaydı bu sözleri, çok darılırdı. Ancak bu kez boyun eğdi ve yarı utanmış, yarı incinmiş bir tonda:

"Elbisenizi çıkarmanıza yardım edip saçınızı tarayayım mı küçükhanım?"

"Hayır, bu gece gerek yok, teşekkürler." Margaret nazikçe Dixon'ı odadan çıkardı ve kapıyı kilitledi. O olaydan sonra Dixon, Margaret'ın her sözünü dinlemeye ve ona hayranlık beslemeye başladı. Zavallı Frederick Bey'e çekmiş diyordu Margaret için ama işin gerçeği şuydu ki Dixon da başkaları gibi iradesi kuvvetli, kararlı biri tarafından yönetilmeyi sevmişti.

Margaret'ın, Dixon'ın yardımına ihtiyacı vardı, konuşmasına değil ve Dixon da genç hanımına alındığını göstermek için mümkün olduğunca az konuştu ve enerjisini yaptığı işe verdi. Temelli taşınırken gereken ayarlamaları halletmek için iki hafta oldukça kısa bir süreydi. "Herkesi geçtim bir kere centilmen olan kişi, hatta centilmen adamların tümü," dedi ancak Margaret'ın sert, çatık kaşlarını görünce cümlesinin devamını getiremeden öksürüğe boğuldu ve göğsündeki o gıdıklanma hissini kesmesi için küçükhanımının verdiği kara ısırgan suyunu sakince aldı. Hiç kimse değilse bile Bay Hale Milton-Northern'a hatta herhangi bir yere bu kadar kısa sürede ev kurmanın, götürmek zorunda oldukları eşyaları Helstone'dan alıp oraya taşımanın mümkün olmadığını biliyor olmalıydı. Bir anda üstüne yıkılan, ev ile ilgili alınması gereken acil kararlar ve yaşanan sorunlar Bayan Hale'e ağır geldiğinden hasta oldu. Margaret da, annesi yatağın yolunu

tutup bütün ayarlamaları ona bıraktığı için kendini rahatlamış hissediyordu. Dixon, muhafızlık görevine geri döndü ve hanımına sadakatle hizmet etti, yalnızca Bayan Hale'in odasından başını sallayarak ve çokluklar söylenerek çıkıyordu ki Margaret bunları duymazlıktan gelmeyi tercih ediyordu. Zira Margaret için bu sıra mühim olan tek şey Helstone'dan taşınmaktı. Bay Hale'in artık hayatını nasıl idame ettireceği belirlenmişti ve aldığı bu karardan sonra ne olursa olsun hem babasının iyiliği hem de diğer tüm etkenler göz önünde bulundurulduğunda oyalanmanın anlamı kalmıyordu. Kasabada yaşayanların her biri ile planladığı vedalaşma törenlerini yaptığı günlerde, her akşam eve daha da üzgün geliyordu. Margaret halledilmesi gereken maddi işlerin tümünde tecrübesiz olduğundan kime danışacağını da bilmiyordu. Aşçı ve Charlotte toplanma ve eşyaları paketleme işinde canla başla çalıştılar ve onlar bu işle uğraşırken Margaret güçlü sezgileri ile yapılması gerekenin ne olduğu ve nasıl yapılacağını belirledi. Fakat nereye gideceklerdi? Bir hafta içinde ayrılmaları gerekiyordu. Doğruca Milton'a mı, değil ise nereye gideceklerdi? Yapılan düzenlemelerin çoğu bu karara bağlıydı. O nedenle Margaret, babası çok yorgun ve moralsiz de olsa bir akşam bu konuyu ona sormaya karar verdi. Bay Hale:

"Hayatım, bu aralar o kadar meşguldüm ki bunu düşünmeye vaktim olmadı. Annen ne diyor? Ne istiyor? Zavallı Maria!"

Bay Hale'in iç çekişi odada yankılandı. Dixon, Bayan Hale için bir fincan daha çay almak üzere odaya girdiğinde Bay Hale'in son sözlerini duydu ve Margaret'ın babasının yanında kendisine kızgın bakışlar atamayacağını bildiğinden bu durumdan aldığı cesaretle, "Ah zavallı hanımım," deyiverdi.

Bay Hale acele ile Dixon'a dönüp, "Hanımının yaşadığı en kötü gün bu değil herhalde," dedi.

"Evet diyemem efendim. Hem yargılamak benim haddime değil. Kendisi bedenen değil zihnen hasta olmuş durumda."

Bay Hale'in canı bu lafa muazzam sıkıldı.

"Çayı soğutmadan anneme götürsen iyi olur Dixon," dedi Margaret otoriter bir sesle.

"Özür dilerim hanımım. Bir an kafam Bayan Hale'in biçare haline takıldı."

"Baba," dedi Margaret. "Bu şekilde sürüncemede kalmak ikinize de iyi gelmiyor. Annem tabii ki sendeki bu fikir değişikliğini anlamak zorunda. Elden başka bir şey gelmez" diye devam etti sözlerine yumuşak bir tonda. "Yapılacak olan belli, en azından belli bir noktaya kadar. Bence baba, ne yapacağımızı söylersen, planlama konusunda annem bana yardımcı olabilir. Kendisinin istediği bir şey yok, yalnızca gerçekleşmesi mümkün olmayan şeyler üzerine düşünüp duruyor. Doğrudan Milton'a mı gideceğiz şimdi? Orada bir ev tuttun mu?"

"Hayır," diye cevap verdi Bay Hale. "Sanırım önce lojmanlara gideriz daha sonra kendimize ev bakarız."

"O zaman eşyaları toparlayalım ki tren istasyonuna bırakabilelim. Sonra ev bulduğumuzda oradan alırız, değil mi?"

"Sanırım öyle yaparız. Senin için nasıl uygunsa öyle yap. Yalnız unutma, çok para harcayamayız."

Hiçbir zaman çok paraları olmadı, Margaret bunu biliyordu. Bir anda büyük bir yükün omuzlarına yıkıldığını hissetti. Dört ay öncesine kadar alması gereken kararlar, akşam yemeği için hangi elbiseyi giymesi gerektiği ya da evde verdikleri yemekli davetlere kimin kim ile gelmesi gerektiği konusunda Edith ile tuttukları listeden ibaretti. Birlikte yaşamış olduğu ev halkı, ondan kararlar almasını bekleyen insanlar değillerdi. Bir tek Yüzbaşı Lennox'un teklifi sıra dışıydı. Onun dışında her şey saat gibi tıkır tıkır işlemektey-

di. Yılda bir defa teyzesi ile Edith, Wight Adası'na mı, yurtdışına mı, İskoçya mı gidecekler uzun uzun bunun tartışmasını yaparlardı ve Margaret o dönemlerde yuvasının sıcaklığına doğru zahmetsizce yola çıkmış olduğundan bu durumdan etkilenmezdi. Şimdi ise Bay Lennox'un teklifini yaptığı günden bu yana her yeni gün kendisine ve sevdiklerine halledilmesi gereken başka soru, başka bir sorun getiriyordu.

Babası çayını içtikten sonra annesi ile birlikte oturmak için yukarı çıktı. Margaret misafir odasında yalnız kalınca birden kalkıp bir şamdan aldı, babasının çalışma odasındaki büyük atlası misafir odasına getirdi ve İngiltere haritasını dikkatle incelemeye koyuldu. Babası odaya geldiğinde yüzüne aydınlıkla baktı.

"Harika bir planım var. Bak, Darkshire'da, Milton'a parmağımın ucu uzaklıkta Heston diye bir yer var haritada. Küçük, deniz kenarında, güneşi bol, tatlı bir yermiş. Kuzeyde yaşayanların ağzından duydum. Annemi Dixon ile birlikte buraya gönderebiliriz. Biz de bu arada Milton'a gidip annemin rahat edeceği bir ev bulmaya çalışırız, olmaz mı? Kış gelmeden evvel annem deniz havası alıp enerji toplar, yorgunluğunu atar; Dixon da ona göz kulak olur ki bundan büyük bir memnuniyet duyuyor zaten."

"Dixon bizle gelecek miydi?" diye sordu Bay Hale, sesindeki memnuniyetsizlik hissediliyordu.

"Elbette" dedi Margaret. "Dixon'ın niyeti bizimle gelmek. Annem onsuz ne yapar bilmiyorum."

"Üzgünüm, ancak orada bambaşka bir yaşamımız olacak. Şehirde hayat çok daha pahalı. Dixon orada rahat edebilir mi bilmiyorum. Gerçeği söylemek gerekirse Margaret, bazen Dixon'ın kendini fazla yüksekte gördüğünü düşünüyorum."

"Evet, kesinlikle öyle baba," dedi Margaret. "Eğer Dixon'ın farklı bir yaşam tarzını benimsemesini bekleyecek-sek, bizim de onun bu ukalalığına katlanmamız gerekecek ki

bu da en kötüsü olur. Ancak hepimizi gerçekten çok seviyor. Bizden ayrılması cidden üzücü olur eminim, hele de böyle bir değişimin arifesinde. Annemin hatırına, bunca yıldır bize sadakatle hizmet etmiş olmasının hatırına bence bizimle birlikte gelmeli."

"Peki, hayatım nasıl istersen, ben çekiliyorum. Heston, Milton'dan ne kadar uzakta? Haritada parmağımın ucu kadar uzaklıkta dedin ama bu gerçekte neye tekabül eder bilemiyorum."

"Sanırım aşağı yukarı otuz mil ediyor ki uzak sayılmaz!"

"Mesafe açısından değil de şeyi kastetmiştim... Her neyse. Eğer annene iyi geleceğini düşünüyorsan gerekeni yap tabii."

Bu büyük bir adımdı. Bu noktadan sonra Margaret rahatça ve şevkle çalışabildi, işleri halledip planları düzenleyebildi ve Bayan Hale de deniz kenarına gidince alacağı keyfi ve hazzı düşünüp süzgün halinden kurtuldu ve çektiği sıkıntıyı unutabildi. Bayan Hale eşi ile nişanlandıktan sonra bir süre Torquay'de, Lady Beresford ve Sör John'un evinde kalmıştı ve o dönemde Bay Hale ve Bayan Hale birlikte iki hafta geçirebilmişlerdi. Bayan Hale'in şimdi üzüldüğü tek şey ise bu iki haftayı da o dönem olduğu gibi kocası ile birlikte geçiremeyecek olmasıydı.

-6-
Elveda

Gözlerden ırak bahçedeki dallar sallanırken
Nazik çiçekler titreşir,
Sevgisiz kalan kayın ağacı solar,
Akçaağaç kül olur yanar.

Sevgiden ırak kalmış ayçiçeği ışıldar,
Çekirdeklerinin çevresindeki halka ateşle parıldar.
Yazın mırıldayan havasıyla, tadıyla
Beslenir pek çok gül ve karanfil.

Sakin bahçe ve vahşi orman
Taze bir özdeşim kurar.
Yıllar aktıkça toprak bereketlenir
Yabancı çocuğa kendini benimsetir.

Yıllar geçtikçe çiftçi emek verir
Toprağına, alan yaratmak için budar.
Yıllar geçtikçe anılar solar
Bu tepelerin çevresinde yaşanmış olan.

Tennyson

Son gün geldi. Evin içi kolilerle doluydu ve en yakın tren istasyonuna taşınmak üzere hepsi dış kapının önüne konulmuşlardı. Kapıdan, pencereden taşınan hasır kutular evin yanındaki çayırın üstünden sürüklenerek götürüldüğünden çimenler aşınmış ve dağılmıştı. Odada tuhaf bir yankı vardı, perdesiz pencerelerden güçlü ve sert

bir ışık odalara vuruyordu ve her yer yabancılaşmıştı. Bayan Hale'in giyinme odasına hiç dokunulmamış en sona bırakılmıştı. Dixon ile birlikte Bayan Hale elbiseleri boşaltıyorlardı. Sık sık heyecanla seslenip sevgi dolu bir hürmetle, çocukluktan yadigâr kalan unutulmuş hazineleri andıran eşyaları birbirlerine gösteriyorlardı. Toplanma işinde ikisi de bir arpa boyu bile ilerleyememişlerdi. Margaret ise aşağıda sakin ve kontrollüydü. Aşçıya ve Charlotte'a yardıma gelmiş olan adamlara tavsiyelerde bulunmak, onlara akıl vermek için hazır bulunuyordu. Aşçı ve Charlotte ara sıra ağlıyorlardı ve küçükhanımın bunca işi son güne nasıl sığdırıp ikisi arasında paylaştırabildiğini anlayamıyorlardı. Margaret onca zaman Londra'da yaşadıktan sonra Helstone'u umursamıyor gibi görünüyordu. Orada öylece solgun ve sessiz dikilen Margaret, gözlerindeki vakur ifade ile ufak tefek de olsa yapılan ne varsa her şeyi takip ediyordu. Ne kadar acı çektiğinden, kalbinde derinden iç çekse de hiç geçmeyecek olan kendini rahatlatamayacağı büyük bir ağırlığın olduğundan kimsenin haberi yoktu. Acı içinde çığlıklar atmamak için keskin algılarını, etrafında dönen işlere yoğunlaştırıyordu. Kederini ortaya dökse kim onunla ilgilenecekti ki? Babası, kilisenin kâtibiyle odada bazı kâğıtları, kitapları, kayıtları inceliyordu ve içeri geldiğinde toplanmayan bir tek onun kitapları kalmıştı ve bu işi gereken düzende yapabilecek tek kişi vardı, o da kendisiydi. Kaldı ki Margaret tanımadığı adamların ya da aşçının ve Charlotte'un yanında böyle bir şeyi elbette ki yapmazdı. Sonunda yardım için gelen adamlar mutfağa çay içmeye gittiklerinde Margaret dimdik ve yavaş adımlarla uzun süredir dikildiği yerden ayrılıp yankı yapan boş misafir odasından geçerek kasım ayının ilk günlerinin alacakaranlığına doğru dışarı çıktı. Silik, yumuşak, ince bir sis tabakası etrafı bulanıklaştırmıştı. Etraftaki nesneler seçilebiliyordu ve güneş henüz tümüyle batmadığından her şey

leylak rengini anımsatan bir renge bürünmüştü. Ardıç kuşunun cıvıltıları duyuluyordu. Margaret, "Babamın sık sık bahsettiği, kışları beslediğini ve onun için çalışma odasının penceresi önüne elleriyle yuva yaptığını söylediği kuş bu mudur acaba," diye düşündü. Yapraklar muhteşem görünmekteydi ve ilk kırağı düştüğünde hepsi harap olacaktı. Bir iki tanesi güneşin amber renkli, altınımsı, eğik düşen ışıkları arasında sallanıp duruyorlardı.

Margaret, armut ağacının bulunduğu duvarın kenarında yürümeye başladı. Henry Lennox ile yürüyüş yaptığı günden bu yana buraya hiç gelmemişti. Kekik otunun bulunduğu yere ulaştıklarında, Bay Lennox söze girmişti ki şu an bu Margaret'ın kafa yorması gereken en son şeydi. Teklifine cevap vermeye çalışırken Margaret'ın gözleri vaktinden daha geç açılmış olan güle takılmıştı ve Bay Lennox son sözlerini söylediği sırada Margaret'ın dikkatini çeken tüylü yaprakları olan havuçların canlı güzelliği olmuştu. Bunlar yalnızca iki hafta önce yaşanmıştı ve o zamandan bu yana ne çok şey değişmişti! Bay Lennox neredeydi acaba şimdi? Eskiden olduğu gibi Londra'da Harley Sokağındaki yakınları ile ya da şen dostları ile bir araya gelmiş akşam yemeği yiyor olmalıydı. Margaret burada akşam karanlığında bu sıkıcı, nemli bahçede üzgün halde yürürken, etrafında her şey dökülüp solarken ve çürürken, Bay Lennox ise uzun saatler süren verimli bir çalışmanın sonunda hukuk kitaplarından birini şu an kenara koymuş ve hava almak için Temple Bahçesinde gezintiye çıkmış olmalıydı. Bunu sık sık yaptığını Margaret'a söylemişti. Civarda bulunan görünmeyen on binlerce yoğun iş adamının sohbetlerinin anlaşılmaz sesleri kulağına, her adımında nehrin derinliklerinden yansıyan şehir ışıkları gözlerine çalınırken Temple Bahçesinde geziyor olmalıydı. Çalışmasını bitirdikten sonra akşam yemeği vaktine dek araya sıkıştırdığı bu gezintilerinden Margaret'a sık

sık bahsederdi. Keyfi ve neşesi yerinde olduğu zamanlarda anlatmaya başlardı ki Margaret'ın zihnine kazınmıştı anlattıkları. Burada ise hiç ses yoktu. Ardıç kuşu susmuş, gecenin sessizliğinde kaybolmuştu. Ara sıra uzaktaki kulübelerin kapısı açılıp kapanıyor, işinden yorgun argın dönen emekçiyi buyur ediliyordu sanki ve sesler çok uzaktan geliyordu. Evin bahçesinin yakınındaki ormanda taze dökülmüş yaprakların arasından belli belirsiz duyulan çıtırtı sesleri çok yakından geliyordu. Margaret bu sesi yasak avlanmaya çıkmış birinin yaptığını biliyordu zira bu sonbaharda odasındaki mumları söndürdükten sonra camın kenarında oturup gökyüzünü ve etraftaki güzellikleri seyrederken ellerinde lambalarıyla bahçedeki çitten sessizce atlayan, ay ışığı ile aydınlanan ve çiy taneleri ile ıslanmış çayırdan hızlıca yürüyüp ilerideki karanlıkta gözden kaybolan avcılara şahit olmuştu. Maceraya adanmış olan bu hayatlar Margaret'ı çok etkilemişti ve işlerinde başarılı olmalarını temenni ediyor ve onlardan korkmuyordu. Ancak bu gece tam aksi olmuştu ve nedenini bilmiyordu. Charlotte'un birinin bahçeye çıkmış olabileceğini akıl etmeksizin daha karanlık bile olmadan pencereleri kapatıp sürgülediğini duydu. Ormanın yakın bir köşesinden bir çıtırtı sesi geldi. Belki çürümüş bir odun parçasıydı, belki de biri bu sesi çıkarmıştı. Margaret pencereye doğru Camilla[1] misali acele ile koşmaya başladı ve titreyerek kapıyı hızlıca tıklattı, Charlotte duyduğu bu sesle irkilmişti.

"Kapıyı aç! Kapıyı aç! Benim Margaret, Charlotte!" Sürgülenmiş ve kilitlenmiş pencerelerin olduğu, tanıdık duvarların etrafını sarıp sarmaladığı misafir odasına sağa salim ulaşmıştı ancak kalbi hâlâ hızlı atmaktaydı. Kolilerden birinin üzerine oturdu. Cansız, kasvetli, soğuk, bomboş bir odaydı ve Charlotte'm söndürmemiş olduğu mumdan başka

[1] Birleşik Krallık Kraliçesi olan II. Elizabeth'in gelini ve Galler Prensi olan Charles Mountbatten-Windsor'ın ikinci eşidir.

odada ışık ve ısı kaynağı yoktu. Charlotte, Margaret'a şaşkın gözlerle baktı. Margaret üzerindeki bu gözlere bakmadı ancak bakışları hissettiğinden ayağa kalktı.

"Beni tamamen sokakta bırakacaksın diye ödüm koptu Charlotte," dedi hafif tebessümle. "Sonra beni mutfakta bulamayacaktın. Sokağa açılan kapı ile kilise tarafının bahçesi de çoktan kilitlendi."

"Ah hanımım, sizin yokluğunuzu eminim çok geçmeden fark ederdim. Adamlar sizden, kalan işleri nasıl halledeceklerini anlatmanızı istiyorlar. Çayı da beyefendinin çalışma odasına hazırladım. Ev bu haldeyken en rahat oda orası gibi görünüyor."

"Teşekkürler Charlotte, çok iyi bir kızsın. Senden ayrılacağım için çok üzülüyorum. Bana mektup yaz. Eğer sana verebilecek tavsiyelerim olursa, yardımım dokunursa ne mutlu bana. Helstone'dan mektup almak her zaman çok hoşuma gidecektir, biliyorsun. Yaşayacağımız yer kesinleşsin sana adresimi bildiririm.

Çalışma odasında çay hazırdı. Şöminede parlak, sıcak bir ateş yanıyordu. Masadaki mumlar ise henüz yakılmamıştı. Margaret ısınmak için kilimin üstüne oturdu. Akşamın rutubeti elbisesine sinmişti çok yorulmuştu ve üşüyordu. Ellerini dizlerinin üzerinde birleştirip dengesini sabitledi. Çenesini göğsüne dayadı. Ruh haliniz ne olursa olsun bu duruş kederli olduğunuzu gösterirdi. Kapının önündeki çakıl yolda babasının adımlarını duyunca irkildi ve hemen gür siyah saçlarını arkaya doğru itti. Neden aktığını bilmediği birkaç gözyaşı damlasını yanaklarından sildi ve kapıyı açmak için koştu. Babası kendisinden daha kötü görünüyordu. Babasını, ilgisini çekebilecek konular hakkında konuşturmaya çalışan Margaret her denemenin sonunda boşa çabaladığını düşünüyordu.

"Bugün çok yürüdün mü?" diye sordu Margaret babası-

nın yemeğine dokunmadığını görünce.

"Fondham Beeches'a kadar yürüdüm. Dul Maltby'i görmeye gittim, sana hoşça kal diyemediği için çok üzüldü. Küçük Susan'ın günlerdir yolunu gözlediğini söyledi. Margaret hayatım, sorun nedir?" Küçük bir çocuğun boşa yolunu gözleyip hayal kırıklığına uğramış olması düşüncesi, bi Margaret gerçekten evden çıkamadığı için gidememişti, çocuğu unuttuğu için değil; bardağı taşıran son damla olmuştu ve hıçkırıklara boğuldu. Bay Hale şaşkınlıktan kaskatı kesilmişti. Ayağa kalktı ve odada yukarı aşağı yürümeye başladı. Margaret kendini toparlamaya çalıştı ve lafa girmek için kendine gelmeyi bekledi. Babasının kendi kendine konuştuğunu duydu.

"Dayanamıyorum. Başkalarının acı çekmesine dayanamıyorum. Kendi acımı sabırla kendim yaşayacağım. Hiç mi geri dönüşü yok bunun?"

"Hayır, baba," dedi Margaret gözlerini babasına dikerek. "Bugün sadece çok yoruldum. Aldığın karardan dolayı acı çektiğimi düşünme sakın babacığım. İkimizin de bu gece bunu konuşmasına lüzum yok bence." Gözyaşlarını ve hıçkırıklarını zorla tutuyordu Margaret. "Anneme bir fincan çay götüreyim ben. Çayını çok erken içti, ben de o ara çok meşguldüm. Bir tane daha içmek isteyecektir."

Bir sonraki sabah, bindikleri tren hepsini tatlı, sevgili Helstone'dan acımasızca koparıp ayırmıştı. Uzaklaşmışlardı artık, ateş dikeni ve Çin gülleri ile kaplanmış olan evlerine son kez baktılar. Her biri çok sevilen odalara ait pencerelerde sabah güneşi parlamaktaydı ve ev bu haliyle daha bir yuvaymış gibi görünmüştü gözlerine. Onları istasyona götürmek için Southampton'dan gönderilen arabaya binmeye çalışırlarken, artık bir daha geri dönmemek üzere Helstone'dan ayrılmış sayılırlardı. Kalbine bıçak saplanırmış gibi oldu Margaret'ın ve hissettiği acı ile yüksek ağaçların ara-

sından görüneceğini tahmin ettiği eski kilise kulesini son bir kez görmek için dışarı baktı. Kuleye bakmak, Bay Hale'in de aklına gelmişti. Margaret çan kulesini son defa görmeyi babasının daha çok hak ettiğini düşündüğünden manzarayı gören tek pencerenin önünü de ona verdi. Geriye yaslanıp gözlerini kapattı. Aldırış etmediği gözyaşları yanaklarından yavaşça süzülüp elbisesine düşmeden evvel kirpiklerinin gölgesinde bir an parıldadılar.

Londra'da sessiz bir otelde gecelemek için durdular. Yol boyu zavallı Bayan Hale neredeyse hiç durmadan ağladı. Dixon ise acısını suratını asarak gösteriyordu ve eteğinin Bay Hale'e değmesinden bile rahatsız oluyormuşçasına toplanıyordu. Tüm bu üzüntünün kaynağının Bay Hale'in ta kendisi olduğunu düşünüyordu ancak Bay Hale bu tavırdan bihaberdi.

Sık sık ziyaret ettikleri evlerin olduğu tanıdık sokaklardan geçtiler. Teyzesi, bitmek tükenmek bilmez mühim işlerini hallederken Margaret da onun yanında bulunurdu ve sabırsızca bu dükkânlarda tanıdık yüzler arasında gezinirdi. Sabahı çok geride bıraktıklarını, gecenin çoktan yaklaşması gerektiğini düşünüyorlardı. Londra'ya bir kasım öğleden sonrası ulaşmışlardı ve şehrin en yoğun olduğu vakitlerden biriydi. Bayan Hale'in Londra'ya en son gelişinin üzerinden çok vakit geçmişti, bir çocuk gibi telaşlanmış ve etrafındaki değişik sokaklara, dükkânlara, arabalara ağzı açık bakıyor, heyecanla küçük çığlıklar atıyordu.

"Ah işte Harrison'ların dükkânı. Evlenirken pek çok şeyi buradan almıştım. Tanrım ne kadar da değişmiş! Southampton'daki Crawford'ların dükkânından çok daha büyük vitrini var. Ah işte orada Margaret. O değil galiba. Hayır, o tamam, Henry Lennox'un yanından geçtik az evvel. Bu kadar dükkânın arasından geçerek nereye gidiyor acaba?"

Margaret birden öne atıldı sonra geri çekildi ve yaptığı bu

harekete güldü. Aralarında metrelerce uzaklık vardı artık. Bay Lennox, Helstone'a ait bir yadigârmış gibi geldi o an Margaret'a. Aydınlık, olaylı bir sabahı hatırlatıyordu. Hazır onu fark etmemiş ve konuşmaya fırsat bulamamışken uzaktan görebilmeyi istedi Henry'yi.

Yapacak bir iş kalmamıştı ve otelin üst katındaki odalardan birinde geçirmekte oldukları akşam, uzun ve kasvetliydi. Bay Hale birkaç arkadaşı ile görüşmek üzere kitapçılardan birine gitmişti. Evde ya da sokakta karşılaştıkları herkes bekledikleri ya da beklenmekte oldukları bir randevuya yetişiyormuşçasma bir yerlere koşturuyorlardı. Her biri tuhaf, yalnız ve mutsuz görünüyorlardı. Margaret civarda kendisinin, annesinin ve Shaw teyzesinin hatırına kapılarını çalsa nezaketle ve huzurla kabul edilecekleri evler olduğunu biliyordu. Ancak şu an içinde bulundukları sorunla birlikte gidip merhamet dileseler sıradan arkadaş değil yakın tanıdıkları da olsa bu insanlar, evlerinde birer gölge varmış gibi davranacaklardı. Londra'daki hayat baş döndürücüydü ve bir saatliğine derin bir sessizliğe gömülsen Job'un arkadaşlarının içine düştüğü duruma düşülmekteydi: "Yedi gün, yedi gece Job'la birlikte oturan arkadaşları kederinin ne kadar büyük olduğunu görüp ona tek bir kelime bile etmemişlerdi."

-7-

Yeni Sahneler Yeni Yüzler

Sis güneş ışığını,
Duman altında kalmış
Küçük evleri gölgeliyordu
Etrafımızı sarıp sarmalayan.

Sonraki hafta sonu, Milton-Northern'ın yirmi mil kuzeyinde Heston'a doğru giden demiryoluna saptılar. Heston, deniz kıyısına paralel uzanan dağınık evlerin olduğu uzun bir sokaktan ibaretti. İngiltere'nin güneyindeki sahil kasabaları kıtanın kalanındaki kasabalara hiç benzemezdi ve kendine has özellikleri olan Heston ise ülkenin güneyindeki bu beldelerden de farklı bir yerdi. İskoçlara has bir ifade ile söylemek gerekirse her şey bir amaca hizmet etmekteydi. Kırsaldaki bu arabalarda daha fazla demir, koşum takımlarında ise daha az deri ve ahşap kullanılmıştı. Sokaklardaki insanlar dinlenmek için orada bulunuyor olsalar da zihinleri hep meşguldü. Renkler parlak ve canlı değil, daha çok gri ve donuklardı. Kasaba halkı da dâhil kimsenin üzerinde büzgülü önlükler yoktu. Hareket etmeye üşeniyorlardı ve hayatlarını makinalara o kadar bağlamışlardı ki kimse iş önlüğü giymiyordu artık. Margaret, İngiltere'nin güneyindeki bu tür kasabalarda dükkân sahiplerinin işleri yokken kapılarının önünde oturup bir yandan havanın tadını çıkarırken bir yandan da sokaktan gelip geçenleri seyrettiklerini, müşterilerden arta kalan vakitlerde de kendilerine

iş yarattıklarını, rulo haldeki kurdeleleri açıp geri sardıklarını görmüştü. Tüm bu detaylar Margaret'ın zihnine kazınmıştı artık ve ertesi gün kalacak yer bulabilmek için annesi ile birlikte dışarı çıktı.

Otelde konakladıkları iki gece Bay Hale'in tahmin ettiğinden daha pahalıya patlamıştı. Günler sonra ilk defa tasasız, neşeli bir gün geçirebildikleri için mutlulardı ve Margaret da dinlenebilmişti. Kiralayabilecekleri müsait odalar bulmuşlardı. Dinlenmeye çekildikleri bu vakit rüya gibiydi ve rüya gibi oluşu geçirdikleri bu zamanı daha da kusursuz ve lüks bir hale dönüştürüyordu. Uzaklardaki denizin kumsala vururken düzenli olarak çıkardığı dalga sesi, eşeklere binen çocukların çığlıkları, gökyüzünün tatlı rengine karışmakta olan denizin üzerindeki o gri sis çizgisi, kasım ayının sonuna gelinmiş olmasına rağmen kumsala inip deniz havasını solumak için çıkılan gezintiler, solgun güneş ışığında gümüşi renge dönüşmek üzere olan uzaklardaki teknenin beyaz renkli yelkeni... Margaret tüm hayatını bu şekilde lüks sayılabilecek sakinlikte bir tempo ile hayallere dalarak geçirebileceğini düşündü. İçinde bulunduğu anı tümüyle buna adamıştı ve ne geçmişi ne de geleceği düşünmeye cesareti vardı.

Ne kadar sert ve haşin de olsa gelecekle yüzleşmesi gerekiyordu. Bir akşam Margaret'ın ve Bay Hale'in ev bulmak için ertesi gün Milton-Northern'a doğru yola çıkmalarına karar verildi. Bay Hale, Bay Bell'den bir sürü mektup almıştı, Bay Thornton da birkaç mektup yollamıştı ve konumuna saygısı olan ve dikiş tutturabileceği kişilerle birkaç özel dersi bir an evvel ayarlamayı istiyordu. Bunu da Bay Thornton ile görüşüp yapabilirdi ancak. Margaret yola çıkmak zorunda olduklarını biliyordu fakat sanayi şehrine gidiyor olma fikri onda tiksinti uyandırıyordu. Margaret, Heston'ın havasının annesine iyi geldiğine inanıyordu ve bu yüzden annesi sefer

tarihini seve seve ertelettirmek isteyecekti.

Milton'a varmadan kilometrelerce evvel şehrin olduğu yönde ufukta koyu kurşun renkli bir bulutun olduğunu fark ettiler. Kış mevsiminde gökyüzü solgun mavi renkteydi ve bu rengin üzerinde şehrin üzerinde uzanan bulut derin bir kontrast oluşturmuştu. Heston'da yaklaşan ilk donun belirtileri kendini göstermeye başlamıştı. Kente yaklaştıkça inceden duman kokusu duyulmaya başlamıştı. Belki de çimen ve ot kokularından, iyi kokan ne varsa onlardan uzaklaşmış olmanın işaretiydi bu. Hepsi küçük tuğlalardan yapılmış intizamlı dizilmiş olan evlerin olduğu uzun, dümdüz, meyus sokaklardan telaşla geçtiler. Sağda solda dikdörtgen şeklinde bir sürü camı olan fabrikalar yükseliyordu. Tavukların arasında azametle dikilen horozları andırıyordu bu fabrikalar ve bacalarından Margaret'ın uzaktan yağmur bulutu sandığı şehrin üzerindeki kurşun renkli bulutu oluşturan kaba, siyah bir duman üflüyorlardı. İstasyondan otele giderken daha büyük ve daha geniş caddelerden geçtiler ve çok da geniş olmayan yolları tıkamış olan yüklü kamyonlar yüzünden sık sık durmak zorunda kalıyorlardı. Margaret, teyzesi ile ara sıra şehre gitmişti ve o şehirlerde hantal hareket eden araçların hepsinin taşıdığı yük, gittikleri yer farklı gibiydi ancak burada her bir araç, vagon, kamyon ya işlenmemiş pamuk ya da balyalar halinde bez taşıyorlardı. İnsanlar yolları kösele ayakkabıları ile aşındırmışlardı ve çoğu iyi kumaştan yapılma elbiseler giyiyorlardı. Ancak öyle bol kıyafetler giyinmişlerdi ki Margaret pejmürdelikten öte üzerlerinde kılıksız bir hava olduğu kanaatine vardı. Londra'da eski püskü giyinen kimseleri hatırlatıyorlardı.

"New Street," dedi Bay Hale "Milton'ın ana caddelerinden biri sanırım. Bell bana sık sık bahsederdi buradan. Küçük bir sokakken, otuz yıl önce büyük bir caddeye dönüşmesi ile Bell'in burada sahip oldukları oldukça değer kazanmış.

Bay Thornton'un fabrikası buralarda bir yerlerde olacaktı, kendisi Bell'in kiracısı. Hatta en başta depolarından birinin kiracısıydı yanılmıyorsam.

"Otelimiz nerede baba?"

"Sanırım bu sokağın sonunda. Milton Times'da işaretlediğimiz evlere bakmadan evvel mi baktıktan sonra mı yemek yiyelim?"

"Bir an evvel işimizi halledelim."

"Peki. Önce Bay Thornton'dan bana mektup ya da not gelmiş mi ona bakalım. Evlerle ilgili bir şey öğrenirse bana haber vereceğini söylemişti. Sonra yola koyuluruz. Aracımızı elimizin altında bulunduralım, böylece hem kaybolmaktan kurtuluruz hem de öğleden sonraki trene geç kalmamış oluruz."

Mektup filan yollanmamıştı. Ev bakmak için yola çıktılar. Yıllık otuz sterlin, verebilecekleri en yüksek kiraydı. Bu para ile Hampshire'da çok odalı, güzel bahçeli bir ev tutabilirlerdi. Burada ise elzem olan iki oturma odalı ve dört yatak odalı bir ev tutmak imkânsızdı. Listelerini gözden geçirdiler ve her gördükleri evi listeden sildiler. Cesaretleri kırılmış halde birbirlerinin yüzüne baktılar.

"İkinci baktığımız yere dönelim bence. Crampton'daki yere, banliyö deniyor oraya, değil mi? Üç tane oturma odası vardı. Üç yatak odalı evle karşılaştırıp ne çok gülmüştük, hatırladın mı? Tüm planlamayı yaptım. Aşağı kattaki oda hem senin çalışma odan olur hem de yemek odamız olur (zavallı babacığım!). Biliyorsun annem için mümkün olduğunca hoşuna gidecek bir oturma odası ayarlamayı kararlaştırmıştık. Üst katta, ön taraftaki berbat mavi-pembe duvar kâğıtları olan büyük saçaklı odanın güzel bir manzarası var, aşağıdaki nehir yatağını, kanalı ya da her neyse onu görüyor. Ben de arkadaki küçük yatak odasını alırım, bu açıdan bakarsan mutfağın üstüne denk gelen merdivenlerin başın-

daki oda. Annemle sen de misafir odasının arkasındaki odayı alırsınız ve çatı katındaki küçük oda da mükemmel bir giyinme odası olur sizin için."

"Dixon ile bize yardımcı olarak alacağımız kız nerede kalacak?"

"Bir saniye. Bu kadar iyi ayarlama yaptığım için ben bile kendimden etkilendim. Dixon ise –bir saniye burada olacaktı- arkadaki oturma odasını alır. Bence sevecektir orayı. Heston'dayken merdivenleri inip çıkıyor diye çok homurdanıyordu. Yardımcı kız da sizin odanızın üstündeki çatı katına yerleşir. Olmaz mı?"

"Olur sanırım. O duvar kâğıtları neydi öyle? O nasıl bir zevk? Böyle bir evi bu renklerle ve ağır kornişlerle doldurmuşlar!"

"Boş ver baba. Odalardan bir ikisini yeniden duvar kâğıdı ile kaplatarak ev sahibini memnun edebilirsin. Misafir odası ile yatak odanızı kaplatsan yeter. Annem en çok buralarda vakit geçirecek. Yemek odasındaki zevksiz duvar kâğıtlarının büyük bir kısmını da kitaplığın kapatacaktır."

"Sence yapabileceğimizin en iyisi bu mu? Eğer öyleyse bir an önce gidip şu ilandaki Bay Donkins'i göreyim. Seni otele geri götüreyim, yemeği ısmarla ve biraz dinlen. Yemek hazır olana dek dönerim. Umarım yeni gazeteler de almış olurum."

Margaret da öyle olmasını ümit ediyordu ancak bir şey demedi. Zevki kötü olanlar bir yana hiçbir zaman süslemeyi seven biri olmamıştı zira sadeliğin ve basitliğin zarafetin temeli olduğunu düşünüyordu. Babası, Margaret'ı otelin girişine kadar getirdi ve merdivenlerin başında ayrıldılar ve Bay Hale ilanda adı yazan ev sahibini görmeye gitti. Margaret oturma odasına açılan kapıya elini uzatır uzatmaz hızlı adımlarla onu takip etmiş olan garson:

"Kusura bakmayın hanımefendi, beyefendi o kadar hızlı

çıkıp gitti ki daha evvel söyleyemedim. Siz çıktıktan hemen sonra Bay Thornton geldi. Babanızın anlattıklarından anladığım kadarıyla bir saate kadar geri dönecektiniz. Bay Thornton'a da bir saat sonra döneceğinizi bildirdim ve beş dakika evvel tekrar geldi ve Bay Hale'i bekleyeceğini söyledi. Şu an odanızda efendim."

"Teşekkürler. Babam birazdan dönecek. Döndüğünde ona da bildirirsiniz." Margaret kapıyı açıp içeri girdi ve her zamanki dik, korkusuz, mağrur tavrına bürünmüştü. Sahip olduğu cemiyet terbiyesi sayesinde kendini hiç garip hissetmiyordu. Babası ile iş sebebiyle görüşmeye gelmiş biriydi içerideki ve lütfedip geldiğinden Margaret'ın ona mümkün olduğunca nazik davranması gerekiyordu. Bay Thornton oldukça şaşırmış ve Margaret'ten daha çok sıkılmıştı. Sakin, orta yaşlı bir rahip yerine bariz mağrur bir tavırda genç bir hanımefendi onu karşılamıştı ki bu genç hanım her gün karşılaştığı hanımlara hiç benzememekteydi. Kıyafeti sadeydi: Hasırdan ancak iyi malzeme ve işçilik ile yapılmış bone takmaktaydı. Bonenin kenarlarmda beyaz kurdele vardı. Koyu renk ipek bir elbise giymişti ve elbisede süsleme ya da volan yoktu. Upuzun bir Hint şalını ağır katları ile üzerine almıştı ve bu haliyle bir imparatoriçeyi andırıyordu. Bay Thornton bu hanımefendinin kim olduğunu anlayamamıştı. Genç hanımın kendisine yalın, sert ve utangaç olmayan bir ifade ile baktığını gördü ama varlığı bu güzel çehre için hiçbir anlam ifade etmiyordu zira karşısındaki bu soluk beyaz tende utandığını gösterecek bir pembelik yoktu. Bay Hale'in bir kızı olduğunu duymuştu ancak kızının yaşının küçük olduğunu sanıyordu.

"Bay Thornton'sunuz sanırım," dedi Margaret bir an duraksadıktan sonra, Bay Thornton bir şey söyleyemedi. "Lütfen oturun. Babam benimle kapıya kadar geldi az evvel ancak ne yazık ki burada olduğunuz kendisine söylenmediği

için başka bir işi halletmeye gitti. Birazdan dönecek. İki kere buraya kadar zahmet ettiniz, kusura bakmayın."

Bay Thornton da otoriter bir tavra sahip biriydi ancak Margaret bu duruşu ile onu da etkisi altına almış gibiydi. Genç kadın odaya gelmeden evvel iş gününde boşa vakit kaybettiği için gerilen Bay Thornton, Margaret'ın emri üzerine sakince oturdu.

"Babanızın nereye gittiğini biliyor musunuz? Belki onu bulabilirim."

"Canute Sokağında oturan Bay Donkin'i görmeye gitti. Kendisi babamın Crapmton'da kiralamak istediği evin sahibidir."

Bay Thornton, Margaret'ın bahsettiği yeri biliyordu. İlanı görmüştü ve Bay Hale'e elinden geldiğince yardımcı olacağına dair Bay Bell'e söz verdiğinden gidip aynı eve o da bakmıştı. Bay Hale gibi bir rahibin, yaşadığı hayattan vazgeçerek buralara gelmesi ilgisini de çekmişti açıkçası. Bay Thornton, Crampton'daki bu evin güzel bir yer olduğunu düşünmüştü ancak şimdi Margaret'ın asil duruşu karşısında, evi görmeye gittiğinde gösterdiği bayağılık nedeniyle kendisi de rahatsız olmasına rağmen Hale ailesine bu evi uygun gördüğü için kendinden utanmıştı.

Margaret bakışlarındaki ifadeye engel olamıyordu. Hafif kıvrımlı üst dudağı, oval, geniş çenesi, başını dik tutuşundaki, hareketlerindeki ciddiyet ona bir nevi dişi bir başkaldırış havası katıyordu ve dışarıdan bu duruşunu görenler Margaret'ın kibirli biri olduğunu düşünüyorlardı. Çok yorgundu, şu an sessizce oturup babasının planladığı gibi dinlenmek isterdi ancak terbiyeli bir hanım olarak davranmayı kendine borç bildiğinden karşısındaki bu yabancı ile ara sıra nazikçe sohbet ediyordu. Beyefendinin üstüne gitmeden ya da onu çok sıkmadan konuşuyordu zira Milton'ın o kalabalık sokaklarına maruz kalmış birini rahat bırakmak gerekirdi. Bay

Thornton, Margaret'ın söylediği her söze kısa cevaplar verip karşısında böyle oturacağına söylediği gibi kalkıp gitse daha makbule geçerdi. Şalını çıkarıp koltuğa koydu ve hem ışığı hem misafirini karşısına alarak oturdu. Bay Thornton gözlerinin önündeki bu güzelliğe baktı; genç kadının kıvrak vücudundan yükselen beyaz, esnek bir boynu vardı. Konuşurken dudakları çok yavaş hareket ediyordu ve üst dudağının o sert ama tatlı kıvrımının aldığı şekiller gözlerindeki soğuk, sakin bakışı kıramıyordu. Bay Thornton'un bakışları ile karşılaşan bu hüzünlü gözlerde bakire bir kızın sahip olduğu o sert iradenin kuvveti vardı. Sohbet bitmeden bu hanımdan hiç hoşlanmadığını düşünmekteydi Bay Thornton. Bariz beğenisini ifşa eden, gizleyemediği bakışları ile dengeyi sağlayabilmek adına bu düşünceyi zihninde evirip çeviriyordu. Margaret kendisine –ki bu durumdan çok rahatsız olmuştu– hiçbir inceliği ya da zarafeti olmayan kaba bir adammışçasına kibirli bir ilgisizlikle bakıyordu. Bay Thornton bu soğuk tutumu aşağılama olarak algıladığından kalkıp gitmek ve bir daha ne Hale ailesi ile ne de bu kendini beğenmiş tavır ile muhatap olmak istiyordu.

Margaret son ettikleri sohbetten artık iyice sıkılmıştı. Nadir ve kısa cevaplar aldığından yapılan bu konuşmaya sohbet denilebilir miydi emin değildi. Tam o sırada babası içeri girdi ve o nazik, kibar tavrı ile Bay Thurnton'ın nazarında Hale soyadının ve Hale ailesinin sahip olması gereken itibarı onlara yeniden kazandırdı.

Bay Hale ve misafirinin ortak dostları Bay Bell hakkında konuşacakları çok şey vardı. Margaret misafirle ilgilenme konusunda sırasını savdığı için memnun olmuştu ve pencereye doğru ilerledi, sokağın yabancı hallerine alışabilmek adına bulundukları açıdan etrafı seyre koyuldu. Sokağı izlemeye o kadar dalmıştı ki babasının kendisine seslendiğini duymadı ve Bay Hale sözlerini tekrar etmek zorunda kaldı:

"Ev sahibi o korkunç duvar kâğıtlarını beğendiğini söylüyor ve bu konuda da ısrar ediyor. Sanırım hiçbirine dokunamayacağız."

"Aman Tanrım! Üzüldüm," dedi Margaret ve duvar kâğıtlarının bir kısmını kendi eskiz çalışmaları ile kapatabileceğini düşündü sonra bunun her şeyi daha kötü hale sokacağını düşünüp vazgeçti. Bu arada babası kırsal kesime has misafirperverlikle Bay Thornton'u yemeğe kalması için ikna etmeye çalışıyordu ancak Bay Thornton bunun münasip olmayacağını düşündü. Şayet Margaret Bay Hale'in davetini bakışlarıyla ya da edeceği bir sözle destekleseydi gördüğü bu ısrara boyun eğecekti. Margaret'ın bu kararı desteklemediğine memnun oldu ancak içten içe böyle yaptığı için kendisini rahatsız da hissetmişti. Bay Thornton çıkarken Margaret onu ciddi bir tavırla belli belirsiz başı ile selamladı. Yanlarından ayrıldıktan sonra ise Thornton hayatında ilk defa kendisini bu kadar tuhaf hissettiğini ve bu kadar utandığını fark etti.

"Evet, Margaret, haydi hemen yemeğimizi yiyelim. Hazırlanmasını söyledin, değil mi?"

"Hayır baba. Geldiğimde bu bey buradaydı ve söylemeye fırsatım olmadı."

"O halde yiyecek olarak alabileceğimiz ne varsa onu alalım. Misafir bayağı uzun süre beklemiş beni sanırım."

"Bilhassa benim için çok uzun geldi bu vakit. Geldiğinde artık son nefesimi vermek üzereydim. Hiçbir konuda doğru dürüst sohbet edemedik, sürekli kısa, yarım yamalak cevaplar aldım."

"Tam da kendisinden beklenecek bir hareket bence. Oldukça aklı başında bir adam. Crampton'ın çakıl taşlı bir zemin üzerine kurulmuş olduğunu Milton civarındaki en sağlıklı banliyö olduğunu söyledi, duydun mu?"

Heston'a döndüklerinde Bayan Hale'e tüm gün boyunca

yaptıkları şeylerin raporunu geçmeleri gerekti. Bayan Hale'in de zihninde bir sürü soru vardı ve çaylarını içerken gelen soruları yanıtlamaya başladılar.

"Mektuplaştığın Bay Thornton nasıl biriymiş?"

"Margaret'a sor," dedi kocası. "Ben ev sahibi ile konuşmaya gittiğimde Margaret kendisi ile sohbet edebilme girişimlerinde bulundu uzunca bir süre."

"Nasıl biri olduğunu ben de kestiremedim," dedi Margaret isteksizce, o kadar yorgundu ki adamı tarif etmeye harcayacak gücü yoktu. Sonra ayağa kalktı ve "Uzun boylu, geniş omuzlu biri idi, yaşı ise... Kaç yaşında baba?"

"Sanırım otuz yaşlarında."

"Otuz yaşlarında. Yüzü de ne sıradan ne yakışıklı. Dikkat çekici hiçbir tarafı yok. Centilmen biri olduğu da söylenemez. Tabii öyle olması beklenemez, o ayrı."

"Kaba ve sıradan biri de değil tabii" dedi babası, Milton'da sahip olduğu yegâne tanıdığının bu şekilde aşağılanması hoşuna gitmemişti sanki.

"Ah elbette ki hayır," dedi Margaret. "Yüzünde öyle kararlı ve güçlü bir ifadeye sahip biri -hoş bir yüze sahip olmasa da- kaba ve sıradan olamaz tabii. Onunla pazarlık masasına oturmak istemezdim misal. Kararından asla dönmeyen birine benziyor. Onun gibi bir yapıya sahip biri anne, akıllı ve güçlü biri, çok iyi bir ticaret adamıdır."

"Milton'daki üreticilere ticaret adamı deme Margaret," dedi babası.

"Evet, onlar farklılar."

"Farklılar mı? Ben ticaret adamı kelimesini elinde satabileceği elle tutulur malı olan herkes için söylüyorum. Eğer bu ifadenin doğru olmadığını düşünüyorsan bir daha kullanmam baba. Ah bu arada anne, kabalık ve sıradanlıktan bahsetmişken misafir odasındaki duvar kâğıtlarını görmelisin. Sarı renkte yaprakları olan mavi-pembe güller! Odanın cam-

larında da öyle hantal kornişler var ki!"

Milton'daki yeni evlerine taşındıklarında o korkunç duvar kâğıtları ortadan kaybolmuştu. Ev sahibi ailenin derin teşekkürlerini sakince kabul etti ve tekrar kâğıt kaplanması konusundaki kesin kararını bozduğunu bildirdi. Milton'da tanınmayan saygıdeğer Bay Hale'in istediği üzerine değil de zengin fabrikatör Bay Thornton'un küçük yakınması üzerine bu kararı memnuniyetle aldığını aileye bildirmesine gerek yoktu tabii.

-8-
Ev Hasreti

Evim, evim, evim
Evim şimdi olmak istediğim yerim.

Odaların duvarlarını ince bir kağıtla kapladılar ve böylece hepsi Milton'daki odaların ayarına gelmiş oldu. Aslında ev için yapılabilecek daha çok şey vardı. Kasım ayının kalın pusu etrafa çökmüştü ve Bayan Hale yeni evine vardığında vadinin içinde nehir yatağının kıvrımları ile oluşmuş düzlüğün manzarası, bu pusun içinde kaybolmuştu.

Margaret ile Dixon iki gündür çalışmaktaydılar. Kolileri açıyor, ayarlamaları yapıyorlardı ancak ortalık hâlâ dağınıktı. Kalın duman örtüsü evin pencerelerine kadar dayanmıştı, açık kalan kapılardan halka şeklinde boğucu bir sis içeri kadar giriyordu.

"Ah Margaret! Burada mı yaşayacağız artık?" diye sordu Bayan Hale solgun halde, hoşnutsuzdu. Annesinin sesindeki hüznün sızısını Margaret kalbinde hissetti. Kendini zar zor toparladı ve "Londra'da hava bundan da dumanlı oluyormuş," diyebildi.

"Orası Londra ama biliyorsun. Orada dostlarımız var. Buradaysa ise yalnız kaldık. Ah Dixon, nasıl bir yer burası?"

"Haklısınız hanımım. Burası çok geçmeden ölümünüze

neden olur sizin. Sonrasında burada kalmaya kim devam edebilir, bilmiyorum. Küçükhanım burası sizin de kaldırabileceğiniz bir yer değil."

"Hiç de değil, teşekkürler Dixon," dedi Margaret soğuk bir tavırla. "Annem için şu an yapabileceğimiz en iyi şey odasını bir an evvel hazır etmek ki gidip yatabilsin, ben de ona bu arada bir fincan kahve hazırlayayım."

Bay Hale'in de morali oldukça bozuktu ve dertleşmeye Margaret'ın yanına geliyordu.

"Margaret, burası çok sağlıksız bir yer. Annenle senin sağlığını etkileyecek diye endişeleniyorum. Galler taraflarında kırsalda bir yere gitseydik keşke, burası gerçekten berbat," dedi Bay Hale pencereye doğru ilerleyerek. Buranın rahat edilebilecek hiçbir tarafı yoktu. Artık Milton'a yerleşmişlerdi, dumana, pusa tüm mevsim boyunca katlanmak zorundaydılar ve bu kalın duman örtüsü, dışardaki hayatla aralarına bir duvar örmüştü. Bir gün evvel Bay Hale taşınma işi ile Heston'da geçirdikleri iki haftanın kaça mal olduğunu hesap ediyordu. Geride hazır olarak bulundurduğu paranın neredeyse hepsi tükenmişti. Hayır! Buradalardı artık ve burada kalmak zorundalardı.

Margaret, geceleyin içinde bulundukları durumu fark edince ümitsizlik içinde olduğu yere oturup kalıverdi. Evlerinin arkasında bulunan çıkıntıya çökmüş olan kesif duman örtüsü odasına da sızmıştı. Evin uzun duvarında bulunan pencere, üç yüz metre kadar ötedeki bir başka çıkıntının boş cephesine bakmaktaydı ve bu cephe, sisi engelleyerek bariyer görevi görüyordu. Odanın içinde her şey karmakarışıktı. Odaklarındaki tek iş annesinin odasını konforlu hale getirmek olmuştu artık. Kutulardan birinin üzerine oturdu Margaret ve gidecekleri yerin yazılı olduğu kart dikkatini çekti. Helstone'dayken yazılmıştı o kart, ah sevgili, güzel Helstone! Kederlenmişti yine ancak içinde bulundukları anı dü-

şünmemeye karar verdi ve birden Edith'ten gelen mektubu hatırladı. Sabah telaşesinde yarısını okuyabilmişti ancak. Corfu'ya vardıklarını yazmıştı Edith mektubunda. Akdeniz boyunca yaptıkları yolculuktan, dinledikleri müziklerden, güvertede ettikleri danslardan, mutluluğa açılan yeni hayatından, çardaklı balkonları olan ve bembeyaz sarp kayalıklardan derin maviliklere bakan evinden söz etmekteydi. Edith çok iyi tasvir yapamasa da akıcı ve iyi yazan biriydi ve yaşanan bir olayın en dikkat çekici ve ayırt edici noktalarını anlatmakla kalmaz, rastgele ayrıntısına kadar girerdi. Öyle ki Edith'in yazdıklarına bakarak denizden yükselen o güzel sarp kayalıklar üzerindeki villayı, Yüzbaşı Lennox'un yeni evlenmiş bir subayla paylaştığını ancak çıkarım yaparak anlayabilmişti Margaret. Yılın sonuna doğru Edith'in günleri tekne gezilerinde, pikniklerde geçiyordu. Doğa içinde, mutlu mesut, eğlence peşinde koşan Edith'in hayatı mavi gök kubbenin altında, buluttan hatta en ufak bir lekeden tümüyle bağımsız geçip gitmekteydi. Kocası talimlere katılmak zorundayken Edith ise müzikten en iyi anlayan subayın karısı olarak son moda İngiliz müziğinden yeni ve popüler olan tüm tınıları bando şefinin hayrına alıp kopya etmekteydi ki bu iş onların en ciddi ve en meşakkatli işlerinin başında geliyordu. Alay şayet bir yıl daha Corfu'da kalacak olursa Margaret'ın gelip kendisi ile uzunca bir süre kalmasını da istiyordu. Ayrıca Margaret'a o malum günü hatırlayıp hatırlamadığını sormaktaydı: Aralık ayında bir gün Harley Sokağındalarken feci bir yağmur bastırmıştı ve yağmur yüzünden ıslanır ve arabada çamur sıçrar diye akşamki aptal yemekte yeni elbisesini giyememişti ve o gece de Yüzbaşı Lennox'la tanışmışlardı.

Evet, Margaret o günü çok iyi hatırlıyordu. Edith ve Bayan Shaw o akşam yemeğe gitmişlerdi. Margaret ise partiye sonradan katılmıştı. Tüm ayarlamalardaki o lüksü, mobilya-

lardaki o haşmeti, evin büyüklüğünü, misafirlerin o sakin, huzurlu hallerini hatırlıyordu. Tüm bu ayrıntılar Margaret'ın şu anda içinde bulunduğu durumla keskin bir zıtlık oluşturmaktaydı ve hepsi gözlerinin önünde canlanmıştı. Geçmişinin saklı olduğu o günleri içinde barındıran derya, birden izini kaybettirerek yok oluvermişti. Alışkanlık haline gelmiş olan o akşam yemekleri, misafirlikler, alışveriş, dans geceleri sonsuza dek sürecekmiş gibi idi- Shaw teyzesi ve Edith artık orada oturmuyor olsa da- ve Margaret tüm bunların içinde en az özlenenin kendisi olduğunu biliyordu. Henry Lennox dışında eskiden birlikte olduğu bu insanlar arasında onu anan birinin olduğunu sanmıyordu ki Henry Lennox'un da ona yaşattığı acıdan sonra kendisini unutmaya çabaladığını düşünüyordu. Henry'nin kendisini rahatsız eden ne düşünce varsa onu bertaraf etmede usta olduğunu övünerek anlattığını hatırlıyordu. Eğer Henry'nin aşkına yanıt verseydi iş nerelere kadar giderdi onu düşünmeye başladı Margaret. Eğer ona ilgi gösterse ve aşkına karşılık verseydi babasının almış olduğu bu karar ve vardıkları bu nokta Bay Lennox tarafından gerektiği gibi algılanmazdı. Babasının bu hareketi Margaret için utanç vericiydi bir açıdan ancak bu durumu sabırla karşılayabiliyordu zira babasının ne kadar büyük ve ciddi hatalar yapıyor olduğunu bilse de niyetinin iyi olduğuna inanıyordu. Bunu bilmek, babasının hatalarına katlanması için ona güç veriyordu. Ancak tüm dünyanın o sert, genelleyici bakış açısı ile Bay Hale'i yargılayacak olması Henry Lennox'a ağır gelir ve onu rahatsız ederdi. Margaret bu ihtimalleri düşündükçe içinde bulunduğu duruma memnun bile oldu. Şu anki durum aslında en kötüsüydü ve bundan daha kötüye gidemezdi. Edith'in şaşkınlığını ve Shaw teyzesinin hoşnutsuzluğunu bildiren mektuplar geldiğinde güçlü olmalıydı. Margaret kalkıp kıyafetlerini yavaşça çıkarmaya başladı. Gece geç vakit olmuştu artık ve telaşlı bir

günün ardından aheste hareket edebilmenin keyfini çıkarıyordu. İç huzuru bulmak ya da günlük yaşamında huzuru yakalayabilmek umuduyla uykuya daldı ve aramakta olduğu bu huzuru çok zaman sonra bulacağını bilseydi ruhu daralırdı. Yılın bu zamanları hem bedene hem ruha hiç iyi gelmiyordu. Annesi çok fena soğuk almıştı. Dixon'ın sağlığının da iyi olmadığı besbelliydi ve Margaret'ın bu noktada Dixon'a yapabildiği en kötü şey ona göz kulak olmak, iyileşmesi için onunla ilgilenmekti. Eve Dixon'a yardımcı olacak bir hizmetli daha alamıyorlardı. Tüm kızlar fabrikalarda çalışmaktaydı. Başvuranlar da Dixon'ın hışmına uğruyordu zira Dixon buradaki kızların bir beyefendinin evinde çalışabilecek altyapıda olmadıklarını düşünüyordu. Bu nedenle gündelikçi kadın neredeyse tam zamanlı çalışan olarak görev yapmaktaydı. Margaret, Charlotte'u çağırmayı çok istiyordu ancak Charlotte'ın şu an tutabilecekleri hizmetçilerden daha iyisi olmadığına dair bir görüş belirtilmişti evde; kaldı ki aradaki mesafe çok fazlaydı.

Bay Hale, bilhassa Bay Thornton'un çevredeki nüfuzunun katkısı ile Bay Bell'in kendisine tavsiye etmiş olduğu öğrencilerle tanıştı. Hepsi aşağı yukarı okul çağındaki çocuklardı. Genel kanıya ve Milton'da yerleşmiş olan bakış açısına göre çocukların iyi bir ticaret adamına dönüştürülebilmesi için gençken eğitime alınmaları, atölye, ofis ve depo havasına alışmaları gerekiyordu. İskoç üniversitelerine gönderilseler geri döndüklerinde ticaret adına hiçbir deneyimleri olmuyordu. Oxford ya da Cambridge'e gitseler durum yine farklı değildi ayrıca on sekiz yaşına geldiklerinde ancak gidebiliyorlardı bu iki okula da. Pek çok fabrika sahibi, oğulları on dört, on beş yaşlarına geldiklerinde böyle kanlarını emmeye başlıyorlardı. Körpe çocuklarına kıyıyorlar, tüm enerjilerini, kuvvetlerini ticarete vakfetmeleri umuduyla onları edebiyattan, entelektüellikten uzaklaştırıyorlardı. Ancak kendi eksik-

liklerinin farkında olup bu konuda gelişimi destekleyen bilinçli aileler ve gençler vardı. Birkaç tane de hayatının en güzel çağlarını yaşayan orta yaşlı adamlar vardı ki cahilliklerinin farkında olacak kadar akıllıydılar ve evvelden öğrenmeleri gereken şeyleri geç de kalmış olsalar telafi etme peşindeydiler. Bay Thornton, Bay Hale'in en yaşlı öğrencisiydi muhtemelen ancak aynı zamanda en sevdiği öğrencisi idi. Bay Hale öznel fikirlerini sık sık paylaşmaya başlamıştı, ders sohbet havasında geçiyordu ve bu durum öyle bir hal almıştı ki ayarlanan ders saati içinde hangi aralığın salt öğrenmeye ayırmak için en verimli zaman dilimi olduğuna dair aralarında latifeler bile etmeye başlamışlardı.

Margaret, babasının Bay Thorton'la olan bu keyifli, tatlı dostluğunu desteklemekteydi. Annesinin Bay Hale'in kurduğu bu yakınlığı kıskanma eğiliminde olduğunu görüyordu. Helstone'dayken vaktinin çoğunu kitapları ile ya da Helstone sakinleri ile geçirirken kocasını çoğu zaman görmese de umursamıyordu ancak şimdi Bay Hale'in, Bay Thornton'la olan her buluşmasına büyük bir hevesle gidiyor olması onu rahatsız ediyor hatta üzüyordu zira ilk defa kocası başka birinin refakatini tercih ediyor gibi görünüyordu. Bay Hale'in övgüleri dinleyenlerin üzerinde her zamanki etkisini yarattı ve öğrencileri adil olarak ünlenmiş olan Aristides'e* karşı eleştirel yaklaşmaya başlamışlardı.

Kırsalda yirmi yıl süren sakin bir hayattan sonra Bay Hale müthiş bir enerji ile dolmuştu ve en çetrefilli zorlukları bile sakinlikle karşılıyordu. Milton'daki mekanik hayatın ve erkeklerin gücü tüm görkemi ile onu etkisi altına almıştı. Buradaki yaşamın yol açtığı zararlar üzerine kafa yormadan bu ihtişama teslim olmuştu. Margaret dışarı az çıkıyor, adamların, makinaların arasına pek karışmıyordu, bu nedenle toplum üzerindeki etkilerini yeterince gözlemleme şansı olmuyordu. Kitleler üzerinde her açıdan etkisi olan kimi güç sahi-

bi insanlarla bir araya geldiğinde, bu kişilerin, insanların iyiliği için acı çekmeyi göze almış kişiler olduğunu düşünmüştü. Akla takılan soru şuydu: Buradaki insanların çektiği acıları en aza indirgemek için gereken her şey yapılmakta mıydı? Yoksa muzaffer olan kişinin başarısı şerefine zafer yürüyüşü yapan bu kalabalık, yol üzerinde bulunan ve güçsüz olduğu için bu yürüyüşe katılamayacak olan insanları nazikçe yolun kenarına taşımak yerine hepsini ezip geçmekte miydi?

Dixon, evin zor işlerinde kendisine yardımcı olacak kişiyi bulma işini başta kendisi üstlenmişti ancak şimdi bu görev Margaret'a kalmıştı. Dixon'ın kafasında yardımcı olarak belirlediği hizmetli modeli Helstone'daki okulda bulunan üst sınıflarda okuyan öğrencileri referans alarak şekillenmişti. Bu kızlar, kasabanın en yoğun günlerinde Bay Hale'in evine çağırılmaktan büyük gurur duyarlar ve Dixon'a, Bay ve Bayan Hale'e davrandıkları gibi hürmetle hitap ederlerdi ama bu saygılı tutumları daha çok korkudan kaynaklanmaktaydı. Dixon kendisine gösterilen korku ile karışık saygı dolu bu muamelenin farkındaydı ve bu hoşuna gidiyordu. On dördüncü Louis varlığının yaydığı o muazzam ışık dolayısı ile sarayda, çevresinde bulunanların gözlerinin kamaşmasından nasıl memnun oluyorsa Dixon da bu durumdan öyle memnun oluyordu. Hizmetli olabilmek için başvuruda bulunan bu Miltonlı kızlara özelliklerini saptayabilmek için sorular sorup değerlendirmelerde bulunurken bu kızların laubali tavırlarına Bayan Hale'e olan sadık sevgisinden dolayı katlanıyordu Dixon. Arkasını döndüğü an sorgulamalara başlıyorlardı. Zira yılda otuz sterlin gibi bir miktar ödeyerek böyle bir evde kalan ailenin kendilerine maaşı nasıl ödeyecekleri konusunda şüpheleri vardı ve bu durumdaki bir ailenin iki hizmetçi tutarak -ki bir tanesi oldukça iyi ve kuvvetli bir hizmetkârdı- hava atmaya çalışmalarını eleştiriyor-

lardı. Bay Hale artık Helstone'un papazı olarak görülmüyor, belli bir gelirle geçinmeye çalışan sıradan bir adam olarak kabul ediliyordu. Dixon'ın bu sözde hizmetçilerin rahatsızlık veren tavırlarından sürekli Bayan Hale'e bahsetmesinden bıkmış, yılmıştı Margaret ve etraftaki bu insanların kaba tavırlarından sırf çevre yapmak için kurdukları sahte dostluklarla övünmelerinden tiksinmişti. Milton'da yaşayıp da ticaret ile ilgilenmeyen bir ailenin ne ile geçiniyor olduğuna, durumunun ne olduğuna aleni merak duyuyor olmaları da Margaret'ı ayrıca sinirlendiriyordu. Margaret bu saygısızlığı ne kadar çok hissederse bu konuda o kadar susuyordu. Her ne pahasına olursa olsun hizmetli bulma işine kendi bakacaksa yaşadığı tüm hayal kırıklıklarından beslenen o bariz ya da kendisinin, yapıldığı konusunda kuruntu yaptığı tüm o hakaretlerden annesine bahsetmeyecekti.

Margaret, kasapları, manavları dolaştı. Eşi bulunmaz bir kız arıyordu aslında ama sanayi şehrinde daha iyi bir maaşa daha serbest olarak imalathanelerden birinde çalışmak dururken kimse hizmetçi olmak istemiyordu ve Margaret'ın haftalar geçtikçe ümidi daha da azalıyordu. Bu kadar yoğun ve kaynayan bir şehirde bu işi halletmek için Margaret'ın tek başına dolaşması onun için yeni bir deneyimdi. Bayan Shaw'un kendine has bir görgü anlayışı vardı ve başkalarına çaresizce bağımlı idi. Bu nedenle Edith ve Margaret ne zaman Harley Sokağı'nın ötesinde bir yere ya da semte gitseler bir uşağın onlara refakat etmesinde ısrar ederdi. Teyzesinin koyduğu bu koşula Margaret o zamanlar ufaktan isyan etmekteydi: Ormanda çıktığı özgür yürüyüşlerden, gezintilerden iki kat daha fazla zevk alıyordu zira orman yaşamı yasaklara karşı hürlüğü temsil etmekteydi. Korkusuz adımlarla ormana gider ve sanki acelesi varmış gibi koşmaya başlardı. Sık sık durup etrafın tadını çıkarır, yapraklardan yapılma saraylardaki karmaşık çalıların, karaçalıların arasından par-

lak gözleriyle etrafa bakan vahşi hayvanların seslerini dinler, onları izlerdi. Kendi keyfine göre gezdiği böylesi huzurlu ve sakin bir ortamdan ayrılıp o sokakların âdet haline gelmiş koşturmacasına geri dönmek onun için zor oluyordu. Yaptığı bu gezintiden döndüğünde muazzam bir iç sıkıntısı çekmeseydi böyle hissettiği için kendisine gülerdi. Şehirde Crampton'ın yer aldığı bölge, fabrikalarda çalışan insanların geçiş yolu idi. Arka sokaklarda bir sürü imalathane yer alırdı ve buralardan günde üç defa kadınlı erkekli işçi seli akardı. Margaret bu insanların giriş-çıkış saatlerini öğrendiğinden beri ne yazık ki hep kalabalığa yakalanıyordu. Hepsi telaşla korkusuz, cesur yüzlerle ona doğru hızlı adımlarla gelmekteydiler, Statü ve konum olarak kendilerinden üstte olan insanları hedef alıp yüksek sesle gülmekte, abartılı jestlerle hareket etmektelerdi. Seslerindeki bu cüretkâr ton, sokakta uyulması gereken görgü kurallarını hiçe saymaları Margaret'ı başta biraz korkutmuştu. Kızlar kaba ancak candan bir rahatlıkla elbisesine yorumda bulunuyorlar, kumaşını hissedebilmek adına şalına, kıyafetine dokunuyorlardı. Özellikle beğendikleri birkaç parça giysisi ile ilgili ona sorular bile sormuşlardı. Kızların elbiselere olan merakını bir kadın olarak anlayışla karşılıyordu ve sorularını duyunca kibarca yanıtlıyor ve yaptıkları yorumlara hafifçe gülümseyerek karşılık veriyordu. Gürültülü konuşan, taşkınlık yapan kızlarla karşılaşmaktan rahatsız olmuyordu. Öte yandan erkek işçiler ise kıyafetleri ile değil de, çekinmeden görünüşü ile ilgili yorumlarda bulunuyorlardı. Margaret bu durumdan muazzam rahatsız oluyor ve bu adamlardan oldukça korkuyordu. Hakkında yapılan en masum yorumu bile büyük bir küstahlık olarak algılıyor ve kendisini beğendiklerini saklama gereği duymayan bu erkeklerin laubali tavırlarına göğüs germek zorunda kalıyordu. Erkeklerin bu cüretkâr hareketleri, aslında masum hareketlerdi zira ona zarar vermek ama-

cıyla yapmıyorlardı. Bu karmaşadan bu kadar korkmasaydı, bunu kendisi de rahatça fark edecekti. Korktuğu için sinirleniyor ve yüzü kıpkırmızı oluyordu. Adamların konuşmalarını duydukça gözleri öfke ile parlıyordu. Bu yorumlar, duyduğunda onu rahatsız etmiş olsa da eve varıp artık güvende olduğunu hissettikten sonra düşündüğünde hoşuna bile gitmekteydi.

Örneğin bir gün yolda yürürken yine bir sürü adam yanından geçti ve sevgilisi olmayı dilediklerini söyleyip artık duymaya alıştığı iltifatı ettiler. Yalnız içlerinden biri oralarda oyalanmaktaydı ve "Genç hanım, o güzel yüzünüz günü daha da aydınlatıyor," dedi. Bir başka gün ise bir şey düşünürken hafifçe gülümsüyordu ve fakir giyimli, orta yaşlı bir işçi ise, "Evet işte böyle gülümsemelisin genç hanım, böyle güzel yüzü olan herkes gülümsemeyi hak ediyor," dedi. Bu adam o kadar dertli görünüyordu ki Margaret ona tebessümle karşılık vermekten kendini alamadı. Dış görünüşünün başkalarında böyle tatlı düşünceler uyandırmasından da oldukça memnun olmuştu. Adam, Margaret'ın bakışının manasını anlamıştı ve ne zaman birbirleri ile karşılaşsalar aralarında sessiz bir anlaşma varmış gibiydi. İlk gün edilen o iltifat dışında birbirleriyle hiç konuşmadılar ancak bu adam Margaret'in ilgisini Milton'daki diğer herkesten daha çok çekiyordu. Adamı, pazar günleri birkaç kere bir kızla gezerken görmüştü Margaret, belli ki kendi çocuğuydu ve kızcağız sağlık açısından babasından da kötü haldeydi.

Bir gün Margaret'la babası şehrin civarındaki açık alanlarda yürüyüşe çıkmışlardı. Bahar mevsiminin başlarıydı ve Margaret çalılardan hendeklerden çiçek topladı. Menekşe, mayasıl otu ve bir sürü başka çiçek de toplayan Margaret, güneyde yaşadığı günlerin sızısını hissetti o an yüreğinde. Babası Milton'da halletmesi gereken işler yüzünden yanından ayrıldı ve Margaret evin yolunu tuttu ve yolda sevgili

dostları ile karşılaştı. Genç kız, elindeki çiçeklere sevgiyle baktı ve Margaret da refleks olarak çiçekleri kıza uzattı. Açık mavi gözleri parladı kızın çiçekleri alırken ve babası söze girdi:

"Teşekkürler hanımefendi. Bessy çiçekleri çok sever. Gerçekten çok sever. Nezaketiniz için sağ olun. Buralı değilsiniz sanırım?"

"Hayır değilim," dedi Margaret hafiften iç geçirerek. "Güneyden geliyorum, Hampshire'dan," diye devam etti söze. Sonra adamın cahilliğini yüzüne vururmuş gibi anlamadığı bir kelime kullanmış olmaktan çekindi.

"Londra'dan ötede bir yer sanırım. Ben de Burlenways'den geliyorum. Kuzeyde, kırk kilometre ötede. Bu duman dolu şehirde kuzey ve güney bir araya gelip dost olmuş gibiler sanki."

Adamın ve kızın yanında yürüyebilmek için Margaret da yavaşladı. Kız o kadar takatsizdi ki yavaş yürüyordu ve babası da adımlarını ona uygun olarak atmaktaydı. Adam şimdi kızı ile konuşuyordu ve kızın sesinde şefkatle karışık bir acıma hissi vardı. Bu tonda konuşması da babasını yürekten etkiliyordu.

"Korkarım pek kuvvetiniz yok."

"Hayır, yok," dedi kız. "Asla da olmayacak."

"Bahar geliyor," dedi Margaret, daha ılımlı, daha tatlı bir sohbet açabilmek adına.

"Ne baharın ne de yazın bana faydası var," dedi kız sessizce.

Margaret dönüp adama baktı. Kızını bu derin umutsuzluktan kurtarmak için, bu söylediklerinin aksi bir şeyler demesini farklı bir yorumda bulunmasını bekledi ancak adam:

"Korkarım doğruyu söylüyor. Sağlığı artık o kadar bozuldu ki."

"Baharı rahat edeceğim bir yerde geçirmek isterdim. Çi-

çeklerin, kadife çiçeklerinin arasında, parlak kıyafetler olacak bir de."

"Zavallı çocuk. Zavallı," dedi babası alçak tonda. "Böyle bir şey olabileceğini hiç sanmıyorum ama düşüncesi bile seni rahatlatıyor. Zavallı çocuğum benim. Zavallı bir baba olarak kalacağım yakında!"

Margaret bu sözler karşısında şaşırdı; şok oldu ancak rahatsız olmuş da sayılmazdı, duyduğu bu laflar ilgisini çekti.

"Nerede yaşıyorsun? Sanırım komşuyuz. Yolda çok rastlaşıyoruz çünkü," dedi Margaret.

"Nine Frances Sokağında oturuyoruz, Goulden Drangon'dan sonra ikinci soldan döndüğünüzde sokağa ulaşıyorsunuz," dedi adam.

"İsminiz nedir? Unutmayayım isminizi."

"İsmimden utanmıyorum. Adım Nicolas Higgins. Kızımın adı Bessy Higgins. Niçin sordunuz?"

Margaret adamın son sorusuna oldukça şaşırdı. Zira Helstone'da bir komşu ile karşılaşıp nerede oturduğunu sorup bunca sohbeti ettikten sonra isimlerini sormak doğal bir şeydi.

"Sizi arada bir gelip görürüm diye düşünmüştüm." Margaret bu şekilde ziyaret teklifinde bulunduğu için bir an utandı. O an karşısındaki yabancıya nazik davranmak dışında bu teklifi neden yapmayı istemiş olduğuna dair sunabileceği başka bir sebebi yoktu.

"Evimde bir yabancıyı ağırlamak çok da hoşuma gitmez." Adam Margaret'ın yüzünün kızardığını görünce pişman oldu ve ekledi: "Buralarda yabancısınız dediğiniz gibi ve pek bir kimseyi tanımıyorsunuz muhtemelen. Kızıma da ellerinizle çiçekler verdiniz. İsterseniz ziyaretimize gelebilirsiniz."

Margaret bu sözler karşısında biraz memnun oldu biraz da bozuldu. Lütfedermiş gibi verilmiş bu izinden sonra bu insanları ziyarete gider miydi bilemiyordu. Frances Soka-

ğı'na geldiklerinde kız bir an durdu ve:

"Bizi ziyarete gelmeyi unutmayın sakın," dedi.

"Tabii, tabii," dedi adam sabırsızca. "Gelmelisiniz. Daha kibar davranmam gerektiğini düşündüğünüz için bana biraz kızdınız. Ama siz en iyisini bilirsiniz tabii. O güzel yüzünüzü bir kitap gibi okuyabiliyorum. Haydi, gel Bess, fabrikanın düdüğü çalıyor."

Margaret evine geldiğinde, yeni arkadaşlarını düşünüyordu. Aklından geçenleri adamın okuyabilmiş olması hoşuna gitmişti. O günden sonra Milton, daha aydınlık bir yer olmuştu. Artık baharları kasvetli uzun güneşli günlerden ibaret değildi. Bu durum, yaşadığı yere o kadar da alışmış olduğunu göstermiyordu gerçi.

-9-

Çay Saati Hazırlığı

Çin'in toprağı rengârenk beneklerle zenginleşsin,
Altınla çizilsin, gök mavisi damarlarla dolsun,
Hint yaprağı tatlı bir tat ya da
Mocho'nun güneş yanığı yemişleri ise lezzet kazansın.

Bayan Barbaud

Bay Higgins ve kızı ile karşılaştığı günden bir gün sonra Bay Hale üst kattaki misafir odasına geldi. Odaya o saatlerde pek uğramazdı. Eşyaları tek tek gezip her birini incelemeye koyuldu. Margaret, babasının gergin olduğunu anladı. Söylemek istediği bir şey vardı ancak çekiniyordu. Sonunda söyledi:

"Hayatım, Bay Thornton'u bu akşam için çaya davet ettim."

Bayan Hale koltuğunda geriye doğru yaslanmıştı. Gözleri kapalıydı ve yüzünde acı dolu bir ifade vardı ve bu ifade son dönemlerde iyice tabiatı halini almıştı. Kocasının söylediklerini duyunca hemen doğrulup sızlanmaya başladı.

"Bay Thornton mı? Bu akşam için mi? Bu adam ne için geliyor bu akşam bize Tanrı aşkına? Dixon muslinlerimi, dantellerimi yıkıyor. Doğudan esen bu korkunç rüzgârlar yüzünden doğru dürüst temiz su bulamıyoruz ve sanırım bu durum bütün yıl böyle devam edecek Milton'da."

"Rüzgâr yön değiştiriyor hayatım," dedi Bay Hale, pencereden doğudan gelen dumana bakarak. Yalnız dumanın nereye kadar yayıldığını hala çözememişti, rüzgârların duru-

muna göre şekil alıyordu.

"Bana anlatma!" dedi Bayan Hale, ürpertiyle şalına daha da sıkı sarıldı. "Doğu ya da batı rüzgârı, her neyse. Bu adam bu akşam geliyor, değil mi?"

"Bay Thornton'u hiç görmediğin anlaşılıyor anne. Aksi davrandığını düşündüğü ne varsa; düşman, rüzgâr ya da koşullar, hepsi ile mücadele etmeyi çok seven birine benziyor. Ne kadar çok yağar ve eserse bu adamı o kadar çok misafir edeceğiz. Ben gidip Dixon'a yardımcı olacağım. Çok ünlü bir kolacı olma yolundayım. Bay Thornton'un babamla sohbet etmekten başka gayesi yok. Pythias ile Damon[2] gibisiniz. Biliyorsun Bay Thornton'u bir kez görebildim ve görüştüğümüz gün de birbirimize ne söyleyeceğimizi bilemediğimizden çok iyi anlaştığımız söylenemez."

"Ondan hoşlanır mısın, onunla anlaşabilir misin pek emin değilim Margaret. Hanımların hoşsohbet olarak göreceği biri değil."

Margaret boynunu küçümser bir tavırla büktü.

"Hanımların iyi anlaştığı adamları beğeniyorum diyemem baba. Bay Thornton buraya senin arkadaşın olarak, seni takdir eden biri olarak geliyor."

"Milton'da seni takdir eden tek kişi," dedi Bayan Hale.

"Onu ağırlayacağız ve hindistan cevizli kek ikram edeceğiz. Dixon'a kek yapmasını söylersek çok hoşuna bile gider. Şapkalarını ütüleme işini de ben üstlenirim anne."

O sabah Margaret pek çok defa Bay Thornton'un kendilerinden uzak durmasını dilemişti ve yapması icap eden işleri sıralamıştı: Edith'e mektup yazılacaktı, Dante'nin şiirlerinin iyilerinden birini seçecek ve Higginslere ziyarette bulunacaktı. Onun yerine ütü yapıp Dixon'ın şikâyetlerini dinlemek zorunda kaldı ve dinlerken içten içe Dixon'ın yeterince mer-

---

[2] Yunan mitalojisinde bir dostluk, sadakat ve güven simgesi

hametli davranıp bu sıraladığı şikâyetlerin hiçbirini annesine iletmemesini diledi. Ara sıra babasının Bay Thornton'a duyduğu saygıyı kendisine hatırlatmak zorunda kalıyordu Margaret, zira düşününce yorgunluğun getirdiği bir rahatsızlık ve son dönemlerde sürekli bastıran baş ağrılarından biri peyda oluyordu. İşleri bitirip oturduğunda ise yorgunluktan zor konuşuyordu. Annesine, çamaşırcı Peggy değil, tekrar genç Bayan Hale olduğunu söyledi. Bunu şaka maksatlı söylemişti ancak annesinin ciddiye aldığını görünce patavatsızlığına sinirlendi.

"Evet! Eğer Bayan Beresford'ken, semtin en güzel hanımlarındayken, biri bana çocuğumun saatlerce ufacık bir mutfakta sıradan bir hizmetçi gibi çalışacağını söylese, bunu da bir tüccarı adabıyla ağırlamak uğruna yapacağını söylese ki bu tüccar da başkası değil de..."

"Ah anne!" dedi Margaret, ayağa kalktı. "Böyle konuşup da beni daha fazla üzme. Babam ve senin için yaptığım ütüden ya da diğer işlerden erinmem. Ben doğuştan bir hanımefendiyim zaten, yerleri fırçalasam, bulaşıkları yıkasam da. Şu an biraz yorgunum o kadar. Yarım saat sonra kalkıp tüm bu işleri yeni baştan yapabilirim. Bay Thornton'un ticaretle uğraşma işine gelince, şu saatten sonra yapabileceği başka bir şey var mı? Zavallı adam. Şimdiye kadar almış olduğu eğitimin ona ticaret dışında bir iş sağlayabileceğini düşünmüyorum." Margaret yavaşça kalktı, odasına çıktı, bundan fazlasını kaldırabilecek durumda değildi.

Bay Thornton'un evinde ise tam da aynı vakitte aşağı yukarı aynı sahne yaşanmaktaydı. Orta yaşları çoktan devirmiş geniş kemikli bir hanım, zevksiz ancak pahalı eşyalarla döşeli olan yemek odasında işinin başında oturmaktaydı. Yüz hatları da duruşu gibi irilikten ziyade güçlü ve heybetli idi. Yüzü de kararlı bir ifadeden diğerine bürünmekteydi. Çehresinde çok farklı bir şey yoktu ancak bir kere bakan bir kez

daha bakma ihtiyacı duyuyordu. Yolda yürürken, yanından geçenler bile başlarını çevirip sokak adabını gözetmeyip kimseye yol vermeyen ve ulaşmak için yöneldiği açık hedefe doğru bir an bile duraksamadan ilerlemekte olan bu ciddi, ağırbaşlı, mağrur kadına bir kez daha bakıyorlardı. Şık giyinmişti. Üzerinde hiçbir yerinde aşınma ya da ağarma barındırmayan, sağlam ipekten siyah bir elbise vardı. İyi kumaştan yapılmış bir masa örtüsünü tamir etmekteydi. Yoğun dikkat gerektiren incelmiş kısımları saptayabilmek için örtüyü sık sık ışığa doğru tutmaktaydı. Odada kitap namına hiçbir şey yoktu. Bir tek yan masanın ortasında Matthew Henry'nin İncil Yorumları'nın altı cildi durmaktaydı. Bu ciltlerin bir tarafına çay semaveri, diğer tarafına bir lamba konulmuştu. Uzaktaki odalardan birinde, birisi piyano çalışıyordu. Bir salon parçası çalmaya çalışıyordu, oldukça hızlı çalınan parçada ortalama her üçüncü notayı ya çok zayıf basıyor ya da tümüyle kaçırıyordu. En son gürültü ile bastığı notaların yarısı yanlıştı ancak parçayı icra edeni o kadar da rahatsız etmiyor gibiydi. Bayan Thornton yemek odasının kapısının önünden birinin geçtiğini hissetti, kendisi gibi kararlı adımlarla ilerleyen biriydi.

"John! Sen misin?"

Oğlu kapıyı açıp içeri baktı.

"Eve neden bu kadar erken geldin? Şu Bay Bell'in arkadaşı Bay Hale'in evine çaya gideceğini sanıyordum."

"Evet, gideceğim anne. Üstümü değiştirmek için geldim."

"Giyinmeye mi geldin? Hah âlemsin. Ben genç kızken genç beyler günde bir kez giyinirlerdi. Eski bir rahibin evine gidip çay içeceksin diye neden tekrar giyiniyorsun ki?"

"Bay Hale soylu biri. Eşi ve kızı da soylu birer hanımefendiler."

"Eşi ve kızı mı? Onlar da mı öğretmenlik yapıyorlar? Hiç bahsetmemiştin onlardan."

"Hayır, öğretmenlik yapmıyorlar anne. Bayan Hale'i hiç görmedim. Yalnızca kızını yarım saat kadar gördüm, o kadar."

"Dikkat et de beş parasız bir kızın seni kapmasına izin verme John."

"Beni kimse kolay kolay kapamaz anne, bunu bildiğini sanıyorum. Yalnız genç bayan Hale hakkında böyle konuşmanı istemem zira oldukça kaba laflar bunlar. Hiçbir hanımın beni ele geçirmeye çalıştığına şahit olmadım ve kimsenin de başına böyle saçma bir bela açacağını sanmam."

Bayan Hale, oğlunun bakış açısı karşısında fikrini değiştirmedi ve zaten genel itibariyle kendi cinsiyeti ile gurur duyduğu da söylenemezdi.

"Peki. Yalnızca kendine dikkat et diyorum. Belki Milton'daki kızlar koca peşinde koşmayacak kadar iyi kalpli ve iyilikseverlerdir. Yalnız bu Bayan Hale aristokratların yaşadığı semtlerden birinden geliyor ve eğer anlatılan hikâyeler doğruysa zengin koc, bulunmaz hazine onun gibiler için."

"Anne," dedi kısa gergin bir kahkaha atarak. Bana itiraf ettireceksin. Bayan Hale'i gördüğüm gün bana öyle kaba bir resmiyetle yaklaştı ki tavrı biraz da ayıplıyor gibiydi. Sanki bir kraliçeymiş gibi davranıp benden uzak durdu. Onun, yıkanmasını bilmeyen kölesiymişim gibi davrandı. O yüzden rahat ol."

"Hayır! Hiç rahatlamadım, hiç de memnun olmadım. Dönek bir rahibin kızı kim oluyor da sana öyle tepeden bakabiliyor? Hiçbiri için hususi olarak giyinmem yerinde olsam, küstah insanlar!" Oğlu odadan ayrılırken:

"Bay Hale iyi, kibar ve bilgili bir adam. Küstah biri değil. Eşi Bayan Hale'e gelince, bu akşam nasıl göründüğünü sana anlatırım eğer ilgilenirsen," dedi ve odadan çıktı.

"Oğlumu küçük görüyor. Kölesiymiş gibi muamele ediyor. Hah! Böyle bir çocuğu başka bir yerde bulabilir miymiş

acaba, merak ediyorum. Oğlum, evlat olarak da insan olarak da gördüğüm en soylu, en güçlü kalbe sahip insan. Annesiyim diye iltimas geçmiyorum, gördüğümü söylüyorum, kör değilim. Fanny'nin kim olduğunu, John'un da kim olduğunu biliyorum. Oğlumu hor görüyor ha? Nefret ettim bu kızdan!"

-10-
Dövme Demir ve Altın

Biz, titreyenlerin kendini daha sıkı bağladığı ağaçlarız.

George Herbert

Bay Thornton tekrar yemek odasına uğramadan evden çıktı. Oldukça geç kalmıştı, Crampton'a doğru hızlı adımlarla yürüdü. Geç kalarak yeni dostuna saygısızlık etmekten çekiniyordu. Kilisenin saati yedi buçuğu vurduğunda kapıda, Dixon'ın sallana sallana gelip kapıyı açmasını bekliyordu. Dixon kapıya bakmak zorunda kaldığı durumlarda kendini aşağılanmış görür ve iki kat huysuzlaşırdı. Bay Hale misafirini kibarca selamladıktan sonra yukarıya, küçük misafir odasına, karısının yanına çıkardı. Bayan Hale şalına sıkıca sarılmıştı ve misafiri soğuk bir tavırla selamladı. Bayan Hale'in solgun yüzü Bay Thornton'un bu soğuk karşılamayı mazur görmesini sağlamıştı. Misafir içeri girdiğinde Margaret ise ışığı yakmaktaydı zira karanlık çökmeye başlamıştı. Lamba, loş odanın merkezini hafiften aydınlatıyordu, kırsal kesimdeki alışkanlığa uygun olarak gökyüzünün gece hali, karanlığı, odanın içinde hâlâ korunmuş oluyordu. İçinde bulunduğu bu oda son ayrıldığı odanın tam zıttıydı. Kendi evindeki oda zengin ancak sıkıcı olarak döşenmiş, annesinin oturduğu köşe dışında dişi hiçbir şey barındırmayan, yemek içmek dışında başka hiçbir şeyin amaçlanmadığı

bir odaydı. Elbette ki oda bir yemek odasıydı ve orada oturmak annesinin tercihi idi. Annesinin istekleri evde kanun gibiydi. Ancak şu an, içinde bulunduğu misafir odası bambaşkaydı. Kendi evlerindeki yemek odasında iki kat, hatta yirmi kat daha güzeldi fakat onun çeyreği kadar bile konfor yoktu. Odada hiç ayna yoktu, ışığı yansıtacak cam eşya bulunmuyordu. Odada cam eşya olması bu açıdan kırdaki bir su kaynağının yarattığı etki ile eşdeğerdi. Helstone'daki evde bulunan renkli perdelerin, sandalye örtülerinin odayı canlandırdığı gibi ortama parlak, sıcak, tatlı bir hava katacak renkler yoktu. Kapının karşısındaki pencerenin önünde bir kanepe vardı. Diğer pencerenin önünde de uzun beyaz porselen vazonun da olduğu bir saksılık duruyordu. Saksılıktan İngiliz sarmaşığının büklümleri ile açık yeşil kayın ağacı ve bakır renkli kayın ağacının yaprakları sarkıyordu. Odada belli yerlerde kimi işlere ait sepetler duruyordu. Masanın üstünde gayet iyi ciltlenmiş ve az evvel oldukları yere bırakılmış gibi duran kitaplar vardı. Kapının ardında çay için donatılmış bir masa daha vardı. Beyaz bir masa örtüsü konmuştu. Üzerine Hindistan cevizli kekler ile yaprakların üzerine yayılmış olan portakallarla kırmızı Amerikan elmaları konmuştu.

Bay Thornton'a tüm bu zevkli detaylar ailenin genel özelliğiymiş gibi geldi. Özellikle de Margaret'ın zevkiymiş gibi. Margaret içinde bolca pembenin bulunduğu açık renk muslin kumaştan bir elbise giymişti ve çay servis edilecek masanın yanında dikiliyordu. Sohbete katılmıyor gibi görünüyordu, beyaz elleri tatlı, yuvarlak, narin elleri sessizce çay fincanlarının arasında geziniyordu. İnce kollarında yumuşak hatlı bilekleri ve bu bileklerden birinin üzerine bir bilezik vardı. Bay Thornton sohbet esnasında Bay Hale'in söylediklerinden çok bu bileziğin Margaret'm bileğindeki hareketlerine dikkatini vermişti. Margaret'ın sabırsızca bileziği koluna

sabitlemek için yukarı kadar itişi ve bileziğin tekrar kayıp elinin üzerine düşmesini izlemek Bay Thornton'u büyülemiş gibiydi. Neredeyse çığlık atacaktı Bay Thornton: "İşte yine düşüyor!" Geldikten az sonra çay servisi için her şey hazırlanmıştı ve yeme içme vakti bu kadar erken geldi diye çok üzülmüştü zira Margaret'ı bu halde daha fazla izleyemeyecekti. Emrinde olmaktan hoşnut olmayan bir köle edası ile mağrur bir tavırla çayını Bay Thornton'a uzattı Margaret. Bay Thornton bir fincan çay daha alacakken, Margaret'tın babasına yapmakla mükellef olduğu çay servisi şekli gözüne takıldı. Kendisine de bu şekilde servis yapmasını rica edebilmeyi nasıl da isterdi. Bay Hale, Margaret'ın serçe parmağı ile başparmağını erkeksi avucuna alıp şeker servisinde kızının elini bir maşa olarak kullanmıştı. Babası güzel gözlerini babasına diken Margaret'm bakışlarının ışıkla dolu, yarı kahkaha, yarı sevgi ile dolu olduğunu gördü. Baba-kız aralarında devam eden bu küçük oyunu kimsenin fark etmediğini düşünüyor gibiydiler. Margaret'ın başının hâlâ ağrıdığını, solgun yüzü ve sessizliği ele veriyordu. Eğer ortada uğursuz bir sessizlik olursa Margaret kendini ortaya atmaya hazırdı ve bunu da babasının öğrencisi, arkadaşı, misafiri kendini ihmal edilmiş hissetmesin diye yapmıyordu aslında. Sohbet ilerledi ve Margaret da çay servisi için ortada olan malzemeler toplandıktan sonra annesinin yanına köşeye çekilip elindeki işi yapmaya koyuldu. Sohbette bir boşluk oluşur da doldurması istenir diye endişe duymadan zihnindeki düşüncelere gömüldü.

Bay Thornton ve Bay Hale en son görüştüklerinde yarım bırakmış oldukları konu ile ilgili koyu bir sohbete dalmışlardı. Margaret, annesinin kısık sesle yaptığı sıradan bir yorum üzerine tekrar gerçek dünyaya döndü. Gözlerini elindeki işten kaldırınca babasının ve Bay Thornton'un farklı dış görünüşlere sahip olduklarını gördü birden ve bu farklılık aynı

zamanda bu iki adamın zıt tabiatları olduğunun da işaretiydi. Babası ince yapılı bir adamdı ve bu yapısı onu olduğundan daha uzun gösteriyordu, özellikle karşısında şimdiki gibi böyle uzun, iri yapılı biri olmadığı zaman. Yüzündeki çizgiler ise yumuşak ve dalgalıydı ve çehresinden mütemadiyen akıyormuş gibi görünen dalgalanmalar o anki duygu değişimlerini an be an yansıtırdı. Göz kapakları büyük ve kavisliydi ve gözlerine kendine has, durgun hatta neredeyse dişi bir güzellik katmaktaydılar. Kaşlarının da kavisi düzgündü ve o güzel göz kapaklarının iriliğinden dolayı kaşları gözlerinden bayağı uzağa konumlanmışlardı. Bay Thornton'un yüzüne gelince düz bir çizgi halindeki kaşları berrak, derin, ciddi bakışları olan gözlerinin hemen üzerinde yer almaktaydı. Bakışlarında ise rahatsız edici bir keskinlik yoktu, aksine baktığının içine, kalbine işleyecek kadar yoğunlardı. Yüzündeki çizgiler nadirdi ancak olanlar da sanki mermere işlenmişçesine oldukça keskindi ve çoğunlukla dudağının kenarında yer almaktaydılar. Bu bölgedeki çizgiler kusursuz ve güzel dişleri tarafından baskı altına alınmış gibiydi. Dişleri ise gözlerinin içinden bir anda yayılan o nadir parlak gülüşünün güneş ışığını andırmasını sağlıyordu ve bu gülüş her şeyi göze alıp yapmaya kararlı görünen ciddi bir adamın bakışlarını bir anda anın tadını çıkarmaya hevesli birine çeviriyordu ki bu tür bakışları çocuklar dışında nadir kişiler korkusuzca ve anlık olarak ifşa ederlerdi. Margaret bu gülüşü sevmişti. Babasının yeni arkadaşında beğendiği ilk özellik buydu. Az evvel keşfettiği tüm bu detayların da ortaya çıkardığı gibi karakterlerindeki bu zıtlık birbirlerine neden bu kadar düşkün olduklarını da açıklıyordu.

Margaret annesinin yün işini düzeltti ve ardından yine derin düşüncelere daldı. Bay Thornton, Margaret'ın varlığını tamamıyla unutmuştu, odada değilmiş gibi davranıyordu. Bay Hale'e muazzam kuvvetli ve hassas ayarı olan şahmer-

danla ilgili açıklama yapıyordu. Anlattıkları ev sahibine 1001 Gece Masalları'ndaki itaatkâr cinin harika hikâyelerini hatırlatmıştı. Bir anda tüm ufku kaplayacak şekilde yerden gökyüzüne kadar yükselen sonra da küçük bir lambanın içine tekrar girip bir çocuğun elinde yeniden doğmaya hazır hale gelen cinin.

"Böylesi bir gücü hayal eden, böylesine kullanışlı buluşu, devasa fikri ortaya atan adam bizim güzel şehrimizde yaşayan biri. Bu adam, her bir adımdaki harikayı zamanla en üst noktaya taşımaya çalıştı. Şunu söylemekte fayda var ki eğer bu adam buradan giderse oluşan boşluğu dolduracak ve bugün de gelecekte de zorlamaya devam edecek olan bu savaşı devam ettirip çevredeki tüm kaynakları bilimin hizmetine sokacak çok insan var burada."

"Böyle övünmen bana şu eski satırları hatırlattı: *Onun kadar iyi yüz tane kaptanım daha var İngiltere'de*" dedi Bay Hale.

"Ben övünmüyorum," dedi Bay Thornton."Bu gayet tabii bir durum. Bu şehre daha doğrusu bölgeye ait olduğum için kendimle gurur duyduğumu inkâr etmeyeceğim. Mevcut olan şartlar böyle kuvvetli fikirlerin doğmasını sağlıyor. Burada didinen, acı çeken hatta beceriksiz ve başarısız biri olmayı, saban izlerinin olduğu güneyde daha aristokrat bir yaşam olarak adlandırdığınız yerde sık ıtı ve bolluk içinde, günleri yavaş ve kaygısızca geçirmeye tercih ederim. Yükselip uçamadıktan sonra bir insan bala bulanmış olsa ne fayda."

"Yanılıyorsunuz," dedi Margaret. O sevgili güneyli hayatına leke süren lafları duyunca birden hararetle savunmaya geçti. Yanakları kızarmış, gözleri dolmuştu. "Güney hakkında hiçbir şey bilmiyorsunuz. Şayet bu muazzam icatlara önayak olan ticaretteki o kumar zihniyetine kıyasla daha az macera, daha az gelişme varsa güneyde –daha az heyecan var diyemeyeceğim- daha az da dert var. Buradaki insanla-

rın yolda yürürken yere bakar vaziyette olduklarını ve yüzlerinde acı dolu, endişe dolu bir ifade taşıdıklarını görüyorum ki bu insanlar yalnızca acı çekmiyorlar aynı zamanda nefretle dolular. Güneyde ise fakirler var şu an, evet, ancak yüzlerinde buradaki insanlarda olduğu gibi karanlık bir adaletsizliği temsil eden korkunç bir ifade taşımıyorlar. Güneyi tanımıyorsunuz Bay Thornton," diye sözlerini bitirdi Margaret ve bu kadar çok konuştuğu için kendine kızıp tekrar derin bir sessizliğe gömüldü.

"Ben de sizin kuzeyi tanımadığınızı söyleyebilir miyim?" dedi Bay Thornton. Duygularını incittiğini gördüğünden soruyu sorarken ses tonu oldukça nazikti. Margaret inatla sessiz kalmaya devam etti. Hampshire'da, geçmişinde bırakmış olduğu anıların özlemini çekiyordu ve öyle derin bir özlemdi ki bu, konuşursa sesinin istikrarlı bir tonda çıkmayıp titreyeceğini hissetmişti.

"Ne olursa olsun Bay Thornton; Milton çok daha dumanlı ve kirli bir şehir, bunu kabul edin ve güneyde böyle bir şehir bulamazsınız."

"Güneydeki temiz ortamdan uzak olmayı göze alırım maalesef," dedi Bay Thorton, yüzünden parlak bir gülümseme geçti. "Parlamento bizden dumanımızı tüttürmemizi istiyor. Biz de sanırım emre itaat eden uslu çocuklar gibi söyleneni yapacağız kimi zaman."

"Sanırım çıkan dumanı ortadan kaldırmak için bacalarınızı değiştirdiğinizi söylemiştiniz bana siz, değil mi?" diye sordu Bay Hale.

"Benimki kendi isteğimle değiştirildi, parlamento olaya karışmadan evvel. Ani bir harcama oldu ama kömürden tasarruf ettim ve yaptığım harcama kendini amorti etti. Tasarının meclisten geçmesini bekleseydim bacaları yaptırır mıydım bilmem. Ne olursa olsun uyarılıp ceza yiyene kadar bir şey yapmaz ve yasal olan neyse onu kabul etmem için başı-

ma açacakları belaları beklerdim. Kanunları uygulayışları muhbirlerden ve cezalardan aldıkları kuvvetle gerçekleştiriliyor ve mekanizmanın işleyişi tiksindirici olduğundan işler iyice yavaşlar hale geliyor. Oluşan kömür dumanının, buna parlamento karşıtı duman deniyor buralarda, üçte birini mütemadiyen doğaya salan bacaları son beş yıldır şikâyet eden var mı bu konuda şüphelerim var."

"Muslin perdeleri bir haftalığına dahi temiz tutabilmenin mümkünatı yok burada. Helstone'dayken bir aydan fazla kullanırdık ve yıkama vakti gelince hâlâ temiz olurlardı. Ellere gelince, Margaret bugün öğleye kadar kaç defa ellerimi yıkadım demiştin, üç müydü?"

"Evet anne."

"Parlamentonun yürüttüğü işlere ve buradaki yönetim anlayışınıza ters düşen kanuni düzenlemeler yapıyor olmasına oldukça karşınız bakıyorum," dedi Bay Hale.

"Evet karşıyım. Benimle birlikte birçok kişi de karşı. Tabii adaletsizliğe de karşı çıkıyoruz. Kereste ve demir işini ayrı tutarak konuşuyorum, pamuk ticareti daha çok yeni bir iş olduğundan bu alandaki makineleşmenin aynı anda her anlamda iyi çalışması şu aşamada şaşırtıcı olur. Yetmiş yıl evvel neredeydi iş, şimdi nerede? İşlenmemiş ve ham haldeki maddeler bir araya geldi, eğitim ve statü olarak aynı seviyede olan insanları bir anda efendi ve sıradan diye iki farklı pozisyona taşıdı. Fırsatları ve olasılıkları görmelerini sağlayan ince zekâlarının yardımıyla kimileri Sör Richard Arkwright'ın o kaba modelinde nasıl bir geleceğin gizlenmiş olduğunu gördüler ve bunu değerlendirip öne çıktılar. Yeni ticaret türü diye adlandırılabilecek olan bu işin hızlı ilerleyişi sayesinde işin başlangıcında yer alan efendiler muazzam para ve güç kazandılar. Yalnızca işçilerin üzerinde güç sahibi olmadılar; müşterilerin ve dünya ticaretinin üzerinde de söz sahibi oldular. Örnek vermem gerekirse elli yıl kadar evvel

Milton gazetelerinden (dönemin altı basımhanesi arasındaydı) birindeki reklamda adamın biri toptancı dükkânını her gün öğlende kapatacağını bildirmişti. Bu da demek oluyordu ki tüm müşterileri dükkânına o vakitten evvel gelmek zorundaydı. Düşünün, bir adam ne zaman satış yapacağını, ne zaman yapmayacağını kendisi bildiriyor. Ancak bugün ise iyi bir müşteri eğer gece alışveriş yapmak istiyorsa ayağa kalkıp şapkam elimde emirlerini beklemekle mükellef olduğuma inanıyorum.

Margaret'ın dudakları büzülmüştü, nedense dinlemekten kendisini alamıyordu. Zihninden geçenlere odaklanıp ortamdan soyutlanmayı bir türlü başaramamıştı.

Bunları, yüzyılın başında üreticilerin nasıl sınırsız bir güce sahip olduklarını göstermek amacıyla anlatıyorum. Bu insanların güçten başı dönmüştü artık. İnsan yaptığı girişimlerde muvaffak oldu diye diğer alanlarda da zihni iyi bir dengeye sahip olacak diye bir şey yok. Aksine adalet duygusu ve naifliği, kazandığı bu servetin yarattığı açgözlülüğün altında ezilip gitti. Eski pamuk üreticilerinin gala geceleri ile süslü, akıl almaz şaşaalı yaşamları hakkında tuhaf hikâyeler anlatıyor insanlar. İşyerlerinde çalışan işçilere zalim davrandıkları kesin. Şu atasözünü bilirsiniz Bay Hale? *Dilenciyi at sırtına oturtma, doğru şeytanın yanına gider.* Önceki üreticilerden kimileri o ihtişamla şeytana koştular ve bu koşuda insanları atlarının nalları altında vicdansızca ezdiler. Fakat yavaş yavaş karşı bir tepki de gelişiyor. Daha fazla fabrika, daha fazla patron, daha fazla adama ihtiyaç vardı. Patronların ve halkın kuvveti daha da eşit seviyeye geldi sayılır. Şu an aramızdaki savaş oldukça adil yaşanıyor. Ne hakemin kararına ne de hakikatlerden uzak, yalnızca ufak bilgi kırıntılarını elinde bulunduran müdahil konumundaki Parlamento Yüksek Mahkemesinin yaptıklarına boyun eğeceğiz."

"Bu iki sınıf arasındaki mücadeleyi kavga olarak nitelen-

dirmek gerekir mi?" diye sordu Bay Hale. "Bu terimi mevcut durumun gerçekliğini en iyi betimleyen kelime olduğundan kullandığınızı biliyorum tabii".

"Doğru. İhtiyatla yaklaşan bir akıl ve iyi niyet, bu terimin kullanılmasına ne kadar karşıysa, cehaletle ve tedbirsizlikle mücadele ediyorsa, ben de o kadar bu kelime ile ifade edilmesi gerektiğine inanıyorum. Sistemimizin en iyi yanlarından biri de bu. İşçi sınıfından bir adam kendi çabası ve çalışmasıyla kendini patron konumuna kadar yükseltebiliyor. Aslında her kim yürüttüğü işinde dürüstlükle ve ağırbaşlılıkla davranıp sorumluluklarına önem verirse o kişi bizim seviyemize yaklaşabilir. Her zaman patron olunur demiyorum ancak bir denetimci, kasiyer, kitap satıcısı, tezgâhtar olunabilir, otoriteyi ve düzeni temsil eden biri yani."

"Eğer sizi doğru anladıysam o zaman toplumda hangi sebepten ötürü olursa olsun yükselmekte başarılı olamamış kimseler sizin düşmanınız," dedi Margaret, net ve soğuk bir tonda.

"Onların düşmanıyım kesinlikle," dedi Bay Thornton çabucak, Margaret'ın sesindeki, duyduklarını onaylamadığını ima eden kibirli ton rahatsız etmemişti onu. Ancak bir anda yalın dürüstlüğü ile verdiği bu karşılık Margaret'ın söyledikleri karşısında zayıf ve kaçamak bir cevap gibi kalmıştı. Margaret ne kadar öfkeli olsa da ona karşı, düşündüklerini açıklamayı bir ödev bildi Bay Thornton ve Bay ve Bayan Hale'e veda ettiği şekilde Margaret'a da aynı tavırla veda etmek için öne atıldı. Yaşadıkları yerin âdetiydi bu ancak Margaret hazırlıksız yakalanmıştı, Bay Thornton'a başı ile selam verdi ancak kendisine uzattığı elini hemen geri çektiğini görünce el sıkışmak istediğini fark edemediği için üzüldü. Bay Thornton ise Margaret'ın bu duruma pişman olduğundan habersiz tekrar kendini toparladı, evden çıkıp gitti ve giderken de kendi kendine mırıldanıyordu:

"Şimdiye kadar gördüğüm en huysuz kız. İnsanı küçük gören bu tavırları yüzünden o muhteşem güzelliği insanın zihninden silinip gidiyor."

-11-
İlk İzlenimler

Kanımızda demir varmış dediklerine göre
Bir iki zerremiz iyiymiş ancak
Onunki ise ziyadesiyle çelik
Gaddarca hissetmemin nedeni

Anonim

"Margaret," dedi Bay Hale misafirini yolladıktan sonra. "Yüzünde gergin bir ifade olduğunu fark ettim, Bay Thornton dükkân çocuğu olduğunu itiraf edince. Anlattığı çoğu şeyi Bay Bell'den öğrendiğim için lafın buralara kadar geleceğini biliyordum ve bu sözler karşısında senin kalkıp odayı terk edeceğini düşündüm."

"Ah baba! Bu kadar saf bir hareket yapacağımı düşünmüş olamazsın. Kendi ile ilgili söylediği şeyleri, anlattığı çoğu şeyden daha çok takdir ettim. Söylediği her şey sertliğinden ötürü beni rahatsız etti, kendisi ile ilgili ise oldukça yalın konuştu, ticaret adamlarına has o kaba yapmacıklıktan uzaktı. Annesinden derin saygı ile söz etti. Bunları anlatırken odadan ayrılmak gibi bir niyetim yoktu ancak Milton'ı dünyada eşi benzeri olmayan bir yermiş gibi övmeye başlayınca ve insanları dikkatsiz, savurgan, tedbirsiz olarak görüp büyüklenince -sanki bu kişileri değiştirmek onun görevi değilmiş gibi- çıkmak istedim. Şu an sahip olduğu sosyal statü her neyse onu kazandırmış olan annesinin verdiği o eğitimi

bu insanlara sağlamak onun da görevi. Hayır, hayır, dükkânda çalışmış olduğunu anlattığı kısım, konuşmasının en beğenebileceğim kısmıydı."

"Beni şaşırtıyorsun Margaret," dedi annesi. "Sen ki Helstone'da insanların dükkânlara sahip olmasından şikâyet ederdin. Bay Hale, misafirin böyle biri olduğunu bize bildirmeden bizimle tanıştırman hiç iyi olmadı bence. Söylediği kimi şeyler karşısında şok olduğumu fark edecek diye ödüm koptu. Babasının *sefil bir halde ölmesi* misal. Fakir bir evde vefat etmemiş ya."

"Adamın durumu fakir bir evde vefat etmekten daha mı iyiydi bilemem," dedi kocası. "Buraya gelmeden evvel Bay Bell bana Bay Thornton'un hayatı hakkında çok şey anlattı. Babasının hakkında spekülasyonlar yapılmış, adam oldukça başarısız olmuş ve sonra da bu utanca dayanamayıp kendisini öldürmüş. Eski arkadaşlarının tümü adamın hile yaparak kumar oynadığını ifşa etmekten çekinmişler. Vahşice ve ümitsizce başkalarının parası ile eski servetini yeniden kazanabilmek için çabalayıp durmuş adam. Hiç kimse çıkıp da çocuğuna ve karısına yardımcı olmamış. Bir çocuk daha varmış sanırım, bir kız çocuğu, çalışıp para kazanmak için yaşı daha çok küçükmüş, elbette ki onunla da ilgilenilmesi gerekiyormuş. Dostlarının hiçbiri hemen yardım eli uzatmamış ve Bayan Thornton da sanırım iş işten geçtikten sonra kendisine gösterilecek kibarlığı bekleyecek biri değil. O yüzden Milton'dan ayrılmışlar. Genç Thornton bir dükkânda çalışmaya başlamış ve buradan kazandığı para ile annesine kalan birkaç mülk uzunca bir süre idare etmelerini sağlamış. Bay Bell yıllarca yulaf lapası ile idare ettiklerini söyledi. Nasıl olmuş bilmiyor ama alacaklılar Bay Thornton'un kendilerine olan borcunu kapatmak konusunda ümitlerini kesmişken (gerçi intiharından sonra böyle bir şeyi en başta ümit ettiler mi bilinmez) bu genç adam Milton'a geri dönüp ses-

sizce alacaklılarla görüşmüş ve borcun ilk taksitini ödemiş. Hiçbir gürültü çıkmamış, hiçbir alacaklı bir araya toplanmamış, iş sessiz ve sakin halledilmiş. Borcun tümü en sonunda ödenmiş. Alacaklılardan yaşlı huysuz bir ihtiyar da -Bay Bell öyle dedi- lütfedip maddi olarak genç Thornton'a yardımcı olmuş ve onu iş ortağı olarak yanına almış."

"Yaptığı şey çok güzel," dedi Margaret. "Böyle birinin Milton'da fabrikatör olup da statüsü ile karakterini lekelemiş olması ne üzücü."

"Lekelemiş derken?" diye sordu babası.

"Zenginliği standart kabul ederek ölçüyor her şeyi baba. Mekaniğin gücünden bahsederken yalnızca ticareti geliştirmek ve daha fazla para kazanmak amacıyla bakıyor olaya ve etrafındaki fakir adamlar da zayıf ve kötü oldukları için fakirler ona göre. Onun sempatisini kazanmaktan uzaklar zira kendisi gibi çelik bir iradeye sahip değil bu insanlar ve kendisi gibi onları zengin edebilecek becerilere de sahip değiller."

"Kötü ve zayıflar demedi hiç. İhtiyatsızlar ve rahatlarına düşkünler dedi"

Margaret annesinin uğraştığı işin malzemelerini toplayıp yatmaya hazırlanmaya gidecekti. Odadan çıkarken bir an tereddüt etti. Babasını memnun edecek bir iki laf etmeyi düşündü ancak sözlerinin içinde rahatsız olduğunu belirtecek bir hava da olmalıydı. En sonunda şöyle dedi:

"Baba, Bay Thornton'un düzgün bir insan olduğunu düşünüyorum. Yalnızca kendisinden şahsi olarak pek hoşlandığımı söyleyemem."

"Ama ben hoşlanıyorum," dedi babası gülerek. "Tüm özellikleri ile birlikte senin de belirttiğin gibi –şahsi- açıdan da seviyorum kendisini. Gözümde bir kahraman ya da benzeri bir şey yaratmadım bu adamdan. İyi geceler çocuğum. Annen bu gece çok yorgun görünüyor."

Margaret annesinin yüzünde bir süredir endişe ile karışık bitkin bir ifadenin olduğunu fark etmişti. Babasının yaptığı bu hatırlatmadan sonra kalbinde büyük bir ağırlık hissederek yukarı çıktı. Milton'daki yaşam, Bayan Hale'in Helstone'da alışmış olduğu yaşam tarzından çok farklıydı. Helastone'dayken sürekli dışarı çıkıp taze havayı solurdu. Burada hava çok farklıydı ve insanı canlandıran özelliklerin hiçbirini barındırmıyordu. Ev ile ilgili sorunlar ise bambaşka ve rahatsız edici bir hal almıştı ve bu sorunlar evin kadınları üzerinde o kadar çok baskı oluşturuyordu ki annesinin sağlığının bu durumdan etkileneceğinden endişeleniyor olmak hiç de yersiz sayılmazdı. Bayan Hale'in iyi olmadığını gösteren daha pek çok işaret vardı. Dixon ile Bayan Hale yatak odasmda gizli toplantılar yapıyorlardı ve bu toplantıların sonunda Dixon odadan asabi ve gözü yaşlı ayrılıyordu. Hanımı dertleşmek için Dixon'ı ne zaman çağırsa hep böyle olurdu. Bir keresinde Dixon çıktıktan hemen sonra Margaret odaya girmiş ve annesini dizlerinin üstüne çömelmiş vaziyette bulmuştu. Odadan gizlice çıkarken kulağına birkaç kelime çalınmıştı. Annesi belli ki bedenen çektiği acılara karşı dayanıklı ve sabırlı olabilmek için Tanrı'ya dua ediyordu. Margaret, Shaw Teyzesinin yanında uzun süre kaldıktan sonra annesi ile aralarındaki kopmuş olan o güven bağını yeniden filizlendirmek için can atıyordu. Annesini kucaklayarak, ona tatlı sözler söyleyerek yine kalbindeki en sıcak köşeye kurulmak için uğraşıyordu. Annesi de kızma aynı muhabbetle karşılık veriyordu. Önceden olsa bu tavır Margaret'ı oldukça mutlu ederdi ancak şimdi annesinin daha da uzaklaştığını hissediyordu ve bu da sağlığının iyi olmadığının açık bir işaretiydi. Milton'daki bu kötü hayatın, annesinin üzerinde yarattığı etkiyi nasıl en aza indirgeyebilirler diye düşünüp durduğundan gece, uzunca bir süre uyuyamadı. Tüm zamanını bu işe ayırıp Dixon'a yardımcı olacak

kalıcı bir hizmetliyi bulması şarttı. Sonra da ne pahasına olursa olsun annesi tüm hayatı boyunca alışmış olduğu kendisine gösterilen o ihtimama, ilgiye tekrar kavuşmalıydı. Büroları ziyaret etti, tavırlarından mütevellit işe alınma ihtimali olmayan kişileri bile gidip gördü, çok azı -yine uygun değillerdi ama- belki işe alınabilir kıvamdaydı. Tüm bu uğraşlar Margaret'ın günlerce hem vaktini hem zihnini meşgul etmişti. Bir gün öğle vakti Bessy Higgins ile yolda karşılaşan Margaret sohbet etmek için durdu.

"Eee, Bessy nasılsın? Rüzgâr yön değiştirdiğinden umarım daha iyisindir artık."

"Hem iyiyim hem kötüyüm, anladıysan ne demek istediğimi."

"Tam olarak anlayamadım," dedi Margaret gülümseyerek.

"Geceleri öksürmekten ciğerlerimin sökülmesine engel olabiliyorum, o konuda iyiyim. Milton'dan bıktım, sıkıldım. Beulah'a gitmeyi çok istiyorum. Kendimi çok uzaklarda hayal ettiğimde kalbim sıkışıyor kendimi daha iyi değil daha kötü hissediyorum." Margaret, Bessy ile birlikte evine yöneldi ve onunla birlikte yavaş yavaş yürümeye başladı. Birkaç dakika konuşmadı ama sonunda:

"Bessy, ölmek mi istiyorsun?" dedi. Magaret ölümden çok korkardı, her sağlıklı genç insanın yapacağı üzere hayata tüm enerjisi ile tutunmaya çabalayan biriydi.

Bessy birkaç dakika sessiz kaldın, sonra:

"Benimki gibi bir hayat sürdürüyor olsaydın, böyle yıpransaydın ve ara sıra *hayatım bu şekilde elli-altmış yıl sürerse* diye düşünmek başını döndürüp seni sersemletip hasta etseydi benim gibi, böyle demezdin. O altmış yılın her bir senesi başımı döndürüyor ve uzayıp giden her saati her dakikası benimle alay ediyor gibi geliyor. Ah genç hanım, böyle bir durumda olsaydın ve doktor sana bir dahaki kışı göre-

memenden korktuğunu söyleseydi, sen de buna memnun olurdun."

"Neden Bessy? Nasıl bir hayatmış ki seninki?"

"Başkalarınınkinden daha kötü değil sanırım. Tek fark onlar hayatlarından korkmuyorlar ama ben korkuyorum."

"Nasıl yani? Buraların yabancısıyım biliyorsun, bu yüzden ne demek istediğini hemen kavrayamıyorum, hayatımın tümü Milton'da geçmedi."

"Evimize geleceğini söylemiştin, eğer gelseydin sana anlatırdım her şeyi. Babam senin de diğerleri gibi olduğunu söylüyor, gözden uzak olduğunda gönülden de ırak olan biri olduğunu yani."

"O bahsettiğin geri kalan insanların kimler olduğunu bilmiyorum ama bu aralar çok meşguldüm ve gerçeği söylemek gerekirse verdiğim sözü unuttum."

"Bizi ziyaret etmeyi sen teklif ettin. Biz istemedik."

"O an size ne söylediğimi bile unuttum ben," diye söze devam etti Margaret sakince. "Meşguliyetim biraz azaldığında aklıma gelmeliydi, evet. Şimdi gelebilir miyim seninle peki?" Bessy bu son söylediği şeyde samimi olup olmadığını anlamak için Margaret'm yüzüne kısa bir bakış attı. Gözlerindeki o yumuşak, arkadaş canlısı bakışı görünce Bessy'nin de gözlerindeki o sert ifade bir anda hüzünlü ve istekli bir bakışa dönüştü.

"Benden hazzeden pek kimse olmaz gerçi ama gelmek istiyorsan gelebilirsin tabii."

Birlikte sessizce yürüdüler. Pis bir sokağa açılan küçük bir alana geldiklerinde Bessy:

"Babam evdeyse çekinme. Başta biraz ters konuşur ama seni önemsiyor. Bize gelmeni çok istiyordu. Sana değer verdiğinden bu kadar kızıp söylendi."

"Korkma Bessy."

Eve geldiklerinde Nicholas yoktu. Bessy'den daha genç,

daha uzun ve kuvvetli, pasaklı bir kız, leğende bir şeylerle uğraşıyordu. Eşyalara kaba ve rahat hareketlerle çarparak iş yapıyor ve o kadar gürültü çıkarıyordu ki Margaret irkildi. Yaptıkları yürüyüşten ötürü çok yorulmuş ve gördüğü ilk sandalyeye çökmüş olan Bessy'e acımıştı Margaret.
Bessy'nin kız kardeşinden bir bardak su istedi ve kız suyu getirmek için koşarken şöminenin yanındaki demir çubukları ve yolunun üzerindeki sandalyeyi devirmişti, bu arada gelip daha rahat nefes alsın diye Bessy'nin bonesinin iplerini de çözdü.

"Böylesi bir hayat için mücadele etmeye değer mi?" dedi Bessy sonunda nefes nefese kalarak. Margaret bir şey söylemedi ve suyu dudaklarına götürdü. Bessy tekrar derinden iç çekti ve geriye yaslanıp gözlerini kapadı. Margaret kendi kendine mırıldandığını duydu: "Artık aç kalmayacaklar, susamayacaklar da; ne güneşin ışığı ne de ısısı değecek onlara."

Margaret eğildi ve "Sorunun önceden neydi bilmiyorum ama şu an her neyse Bessy, hayatınla ilgili bu kadar karamsar olma. Bu hayatı sana kimin verdiğini, her şeyi bu hale kimin getirdiğini düşün." Nicholas, Margaret'ın arkasına geçmişti ve konuşmaya başlaymca bir an ürktü Margaret, geldiğini duymamıştı.

"Kızımın Tanrı'ya dua etmesi için uğraşmıyorum. Her ne kadar düşler, belli hayaller kuruyor, altın kaplamalı, kıymetli taşlarla bezeli kapıları olan şehirler hayal ediyor da olsa durumu hâlâ yeteri kadar kötü. Eğer kurduğu bu düşler onu mutlu ediyorsa bırak kursun, daha fazla üstüne gidilmesine izin veremem."

"Ancak gerçekten," dedi Margaret, Nicholas'a dönerek "Söylediğim şeye inanıyorsun, değil mi? Tanrı ona bu hayatı verdi ve bu şekilde yaşamasını istedi."

"Ben gördüğüme inanırım, ötesine değil. İnandığım bu-

nunla sınırlı genç hanım. Duyduğuma inanmam, hayır! Hiçbir önemi yok duyduğumun. Genç bir çocuğun ziyaretimize gelmek için nerede yaşadığımızı öğrenmeye çabaladığını duydum, evet ve kızım kafasına çok taktı bu durumu. Ziyarete gelecek olan kızı doğru dürüst tanımıyordu ama ne zaman eşikte yabancı bir ayak sesi duysa yüzü aydınlandı. Genç hanım sonunda geldi, hoş geldi. Adına dua edilmesi gerektiğini düşündüğü hayatla ilgili hiçbir şey bilmeyen bu genç hanım bu tavrından vazgeçmeli yalnız." Bessy, Margaret'ın yüzüne bakıyordu, hafifçe doğrulup Margaret'ın kolunu yalvarır gibi tuttu ve konuşmaya başladı. "Bu kadar üzerine gitme baba. Babam gibi konuşan bir sürü insan var burada, bir sürü. Hepsine kulak verebilseydin babamın böyle konuşuyor olmasına şaşırmazdın. Nadir iyi insanlardan biridir babam, fakat of!" dedi Bessy, umutsuzca sandalyesine tekrar yaslandı. "Söylediği kimi şeyler ölmeyi daha çok istememe sebep oluyor. Çünkü öğrenmek istediğim, merakla dolup taştığım o kadar çok şey var ki."

"Zavallı kızım, zavallı yavrum. Seni üzdüğüm için kendimden nefret ediyorum ama insan doğruyu konuşmalı. Dünyanın günün bu saatinde hakkında hiçbir şey bilmediği şeylerle boş yere uğraştığını, asıl düzeltilmesi gereken aksaklıklara dokunmadığını görünce dinden konuşmayı bir kenara bırakalım diyorum. Gördüğümüz ve bildiğimiz şeyler üzerine işe koyulalım. Benim inandığım şey bu. Bu önerdiğim oldukça basit, gerçekçi ve düşünülebilir bir şey."

Bu sözler karşısında Bessy, Margaret'a daha da yalvardı.

"Hakkında kötü düşünme sakın. İyi bir adam o. Babam yanımda olmadıktan sonra Tanrı'nın cennetinde dahi mutsuzluğa boğulurdum diye düşünüyorum kimi zaman." Yanakları kızardı, gözleri parladı. "Sen de orada olacaksın baba! Olacaksın! Ah kalbim!" Elini kalbinin üzerine koydu, yüzü bembeyaz kesilmişti.

Margaret, Bessy'i kollarının arasına aldı ve bitkin düşmüş başını dinlenmesi için göğsüne dayadı. Şakaklarındaki yumuşak ince saçları kenara itip su ile ıslattı. Nicholas, yaptığı bu sevgi dolu hareketleri başka türlü algılamıştı. Margaret'ın sessiz olması konusunda yaptığı uyarıdan sonra iri gözlü kız kardeş bile muazzam bir dikkatle yavaşça hareket ediyordu. Az sonra ölümü andıran bu spazm geçmişti ve Bessy doğruldu.

"Yatacağım, benim için en iyi yer orası şu an fakat," derken Margaret'ı elbisesinin eteğinden yakaladı, "Tekrar geleceksin biliyorum, geleceksin değil mi?"

"Yarın yine gelirim." dedi Margaret.

Bessy, babasına yaslandı. Babası da o ara kızını üst kata taşımaya hazırlıyordu. Margaret gitmek için kalktığında Nicholas bir şeyler söyleyebilmek için kendini zorladı: "Sırf seni kutsamasını dileyebilmem için Tanrının gerçekten var olmasını isterdim."

Margaret çıkıp gitti, üzgün ve düşünceliydi.

Evdeki çay servisine geç kalmıştı. Helstone'dayken yemeklere geç kalmak annesinin nazarında büyük bir hata demekti ama burada ise bu tür gecikmeler ve daha pek çok ufak aksaklıklar eskisi gibi rahatsız etmiyordu onu. Margaret annesinin şikâyetlerini özlemeye başlamıştı.

"Hizmetçi ile tanıştın mı tatlım?"

"Hayır anne. O Anne Buckley olmaz hiç."

"Sanırım şimdi de ben denemeliyim," dedi Bay Hale. "Bu çetrefilli işle herkes sıra ile uğraştı. Şimdi bırakın bir de ben deneyeyim. Külkedisinin ayağına cam ayakkabıyı giydirecek olan şanslı kişi benimdir belki." Margaret, bu küçük şakaya zoraki gülümsedi. Higgins'lere yaptığı ziyaret canını çok sıkmıştı.

"Ne yapacaksın baba? Nasıl ayarlayacaksın?"

"Neden? Civarda hizmetçi işlerinden anlayan bir hanımla

görüşüp kendisinin ya da tanıdığı hizmetçilerin bildiği birini tavsiye etmesini isteyebilirim."

"Çok iyi. Ancak önce bu işlerden anlayan o hanımı bulmamız lâzım."

"Ayağınıza kadar geldi. Daha doğrusu kapanınıza yarın kendi ayağı ile gelecek ve onu yakalayabileceksiniz eğer becerikliyseniz."

"Ne demek istiyorsun Bay Hale?" diye sordu eşi merakla.

"Margaret'm da belirttiği gibi nevi şahsına münhasır öğrencim, annesinin ikinizi ziyaret etmek istediğini söyledi."

"Bayan Thornton!" diye haykırdı Bayan Hale.

"Bize bahsettiği annesi mi?" diye sordu Margaret.

"Bayan Thornton işte, başka bir annesi yok sanırım," dedi Bay Hale sakince.

"Onunla tanışmak isterim. Sıra dışı biri olmalı," diye ekledi Bayan Hale.

"Bize uygun bir tanıdığı vardır belki ve yaşadığımız yeri de beğenir umarım. Tutumluluğu bilen, dikkatli bir hanıma benziyor. O aileye ait fertlerin hepsinden hoşlanacağını sanıyorum."

"Hayatım," dedi Bay Hale panikle. "Bu fikre bu kadar çabuk kapılma. Bayan Thornton da kendine göre kibirli ve gururlu bir insan, bizim küçük Margaret'imiz gibi. Oğlunun açıkça bahsetmiş olduğu o eskiden yaşamış oldukları mücadeleyi, fakirliği, tutumluluğu görmezden geliyor artık, eminim ne olursa olsun yabancıların bu konu hakkında bir şey bilmesini de istemeyecektir."

"Mağrur olduğumu sanmıyorum, her ne kadar beni her zaman bununla suçluyor olsanız da. Hadi öyleyim diyelim benim tavrımın bu kadınınkiyle aynı olmadığına dikkatini çekerim baba."

"Bayan Thornton'un da öyle olduğuna doğrudan şahit olmadım. Anlattıklarından yola çıkarak öyle olduğunu dü-

şünüyorum."

Oğlunun annesi hakkında neler anlattığını sormadılar. Margaret yalnızca evde kalıp misafire eşlik etmesinin gerekip gerekmediğini öğrenmek istiyordu zira kalması gerekiyorsa gidip Bessy'i göremeyecekti. Zaten onu da ancak gün sonunda ziyaret edebilirdi zira sabahları ev işiyle uğraşmakla geçiyordu, daha sonra misafirliğe gelen bu hanımla ilgilenme işini tümüyle annesinin sorumluluğuna bırakamayacağını hatırladı.

-12-
Sabah Ziyaretleri

"Evet—Sanırım yapmalıyız."

Koneydeki Dostlar

Bay Thornton, annesini gereken nezaket seviyesine getirebilmek için çok uğraştı. Bayan Thornton çok fazla ziyarette bulunmazdı. Bulunduğunda ise ziyaret öyle sıkışık bir ana denk gelirdi ki meşgul olması gereken işlerin üzerinden geçmek zorunda kalırdı. Oğlu, Bayan Thornton'a bir araba hazırlatmıştı. Araba ile birlikte atların da her daim hazır olmasını istemeyen Bayan Thornton, mühim bir iş olur da sabahları ya da akşamları bir yerleri ziyarete gidecek olursa atları kiralıyordu. İki hafta kadar önce atları üç günlüğüne kiralayıp tüm tanıdıklarına yapılacak olan ziyaretlerin *kökünü kazımıştı.* İade-i ziyaret telaşına kapılma sırası bu kimselerdeydi şimdi. Crampton, Bayan Thornton için yürüyerek gidilemeyecek kadar uzak bir mesafedeydi ve oğlunun Hale ailesine yapmasını istediği ziyaretin taksi kiralayıp da bu masrafı çekmelerini gerektirecek kadar mühim olup olmadığı merak ediyordu. Bu nedenle Bay Thornton'u durmadan sorguya çekiyordu. Ziyaret hususunda oğlu bu kadar ısrarcı olmasa daha memnun olacaktı zira Milton'daki tüm öğretmenlerle ve patronlarla bu kadar yakın ilişki kurup dost olmanın faydalı bir tarafı yoktu. Sıra-

da ne vardı? Fanny'nin dans hocasının eşi ile tanışmasını da mı isteyecekti yoksa?

"Bay Mason ve eşi de Hale ailesi gibi yabancı bir muhitte hiç tanıdığı olmayan insanlar olsalardı, onları da ziyaret etmeni isterdim evet."

"Ah! Bu kadar acele laflar etme istersen. Yarın gideceğim, tamam. Yalnızca mevcut durumu anla istiyorum."

"Yarın gidiyorsan atları ayarlayayım."

"Bu çok saçma John. Gören de her dakika para basıyorsun sanır."

"Henüz değil evet. Yalnız atlar konusunda kararım kesin. En son araba ile dışarı çıktığında, dönüşte sarsıntıdan başın ağrıyordu."

"Ama bundan şikâyet etmedim hiç, eminim."

"Hayır, annem asla şikâyette bulunmaz," dedi Bay Thornton hafif gururla.

"Ama sana daha çok dikkat etmem gerek. Fanny'ye gelince, biraz zorluk çekse hiç fena olmaz."

"Seninle aynı kumaştan yapılma biri değil bu kız John, dayanamaz." Bunları dedikten sonra sustu Bayan Thornton çünkü bu son sözleri kendisini oldukça utandıran bir mevzuyu alakadar eden sözlerdi. Zayıf karakterli insanlara karşı bilinçaltında beslediği bir nefret vardı. Annesinin ve ağabeyinin güçlü olduğu noktalarda Fanny zayıf kalıyordu. Bayan Thornton mantığa o kadar da önem veren biri sayılmazdı, çabuk karar verebiliyor ve verdiği kararlara sıkı sıkı bağlı kalabiliyordu. Bu özelliği, kendi içinde girdiği tartışmalarda ve münakaşalarda Bayan Thornton'a oldukça fayda sağlıyordu. Fanny ne yaşarsa yaşasın hiçbir şeyin ona zorluklara sabırla göğüs germeyi ve sorunlarla cesurca başa çıkmayı öğretemeyeceğini düşünüyordu. Kızı ile ilgili böyle bir fikre kapılmış olmak onu ürkütüyordu. Anneler zayıf ve hasta çocuklarına nasıl muamele ederse Fanny'e de öyle davranı-

yor, ona acıyıp şefkatle yaklaşıyordu. Yabancı, sıradan biri Bayan Thornton'un çocuklarına nasıl davrandığını görse Fanny'i John'dan daha çok sevdiğini düşünürdü ancak bu büyük bir yanılgı olurdu. Ana ile oğulun en sert doğruları bile çekinmeden birbirlerine ifade edebiliyor olmaları, birbirlerinin karakterinin sağlamlığına duydukları güvenden kaynaklanıyordu. Bayan Thornton, kızına karşı ise huzursuzlukla bezeli şefkat dolu bir tavır sergiliyordu. Bilinçaltında kendisinin sahip olduğunu düşündüğü ve başkalarında olması gereken değerli meziyetler olarak saydığı özelliklere kızının sahip olmadığı gerçeğinden utanıyordu ve bu utanç kızına daha fazla ihtimamla yaklaşmasını sağlıyordu. Oğlunu her zaman ismiyle çağırır, ona John diye seslenirdi. "Hayatım", "Canım" gibi sözleri Fanny'e saklardı. Ancak oğluna da gece gündüz hep derin bir şükran beslerdi çünkü sayesinde diğer kadınların arasında gururla dolaşabilmekteydi.

"Fanny hayatım, bugün Hale ailesini ziyarete gideceğimden arabaya atları koşacaklar. Sen de gidip hemşireyi görmek ister misin? Aynı tarafta oturuyorlar. Hemşire seni gördüğüne her zaman çok memnun oluyor. Ben Bayan Hale'i ziyaret ederken sen de gidip onu görebilirsin."

"Ah anne, yol çok uzun, çok yorgunum ben."

"Neden yoruldun?" diye sordu Bayan Hale, kaşları hafif çatılmıştı.

"Bilmiyorum, havadan sanırım. Rehavet çöktü. Hemşireyi buraya getirsen olmaz mı? Arabayla alırsın ve günün kalan kısmını burada geçirir ki buna memnun olacaktır, eminim."

Bayan Thornton bir şey söylemedi, elindeki işi masaya bıraktı ve düşünmeye başladı.

"Gece eve yürüyerek dönemez, yol çok uzak," dedi Bayan Thornton.

"Ben araba ile evine yollatırım onu. Yürüyerek gider diye

düşünmedim hiç zaten." Tam bu sırada Bay Thornton içeri girdi. Fabrikaya gitmeden yanlarına uğramıştı.

"Anne, söylemeye lüzum görmedim ama eğer Bayan Hale'e bu mustarip olduğu rahatsızlıklarla ilintili verebileceğin bir tavsiye varsa verirsin artık."

"Eğer aklıma bir şey gelirse söylerim. Ben kendim hiç hasta olmam ve hasta olanlar neye ihtiyaç duyar pek anlamam."

"Peki. Fanny de orada olacak. Hastalıktan başını kaldıramadığından belki o birkaç tavsiyede bulunabilir, değil mi Fan?"

"Ben her zaman hasta olmuyorum ki," dedi Fanny, alınmıştı. "Ve annemle gitmeyeceğim ben. Başım ağrıyor bugün, dışarı çıkmayacağım."

Bay Thornton kardeşinin bu sözlerinden rahatsız olmuştu. Annesi ise gözlerini elindeki işine indirmiş ve hızlı hızlı nakışını işlemeye koyulmuştu.

"Fanny! Senin de gitmeni istiyorum," dedi otoriter bir sesle. "Bu sana iyi gelecektir, bir zararını görmezsin. Gitmeye mecbursun, bu konuda daha fazla konuşmanı istemiyorum."

Bu son sözlerinden sonra hızlıca odadan çıktı Bay Thornton.

Her ne kadar ağabeyi "buna mecbursun" diye diretmiş de olsa odada bir dakika daha kalsaydı emreder tondaki sesi yüzünden Fanny ağlamaya başlardı. Mecbur tutulduğundan homurdanmaya başladı.

"John, hasta olmadığımı, benim kuruntu yaptığımı düşünüyor her zaman ama ben bu konuda kuruntu yapmadığıma eminim. Hem uğruna bu kadar gürültü çıkardığı bu Hale ailesi de kim?"

"Fanny, ağabeyin hakkında böyle konuşmamalısın. Senin iyiliğini istediği için gitmeni istiyor, başka bir amacı yok.

Haydi, çabuk ol, üstünü giyin."

Oğlunun ve kızının arasında geçen bu münakaşa Bayan Thornton'un Hale ailesine karşı olan hislerini yumuşatmış sayılmazdı ve kıskanç kalbi kızının sorduğu soruyu tekrar edip durdu, "Kim bu insanlar ve neden tüm dikkatimizi bu insanların üzerinde toplamamız için oğlum bu şekilde telaşlanıyor?" Bir şarkının nakaratı gibi dönüyordu bu soru zihninde. Bir süre sonra ise Fanny durumu tamamen unutmuş ve aynaya bakıp yeni aldıkları bonenin yakıştığını görünce kendini bu heyecana kaptırmıştı.

Bayan Thornton utangaç bir kadındı. Bunca yıllık ömründe yeni yeni topluluk içine çıkmaya başlamıştı ki topluluklardan pek de hoşlanmazdı. Akşamları insanları yemeğe davet etmeyi sever, davet edildiği yemekleri çekiştirmekten zevk alırdı. Ancak tanımadığı insanlarla kaynaşmak bambaşka bir durumdu. İçi hiç rahat değildi. Hale ailesinin misafir odasına girerken yüzü her zamankinden daha fazla asıktı ve daha mesafeli bir tavır takınmıştı.

Margaret, Edith'in beklediği bebek için hazırlanan patiska kumaştan elbiseye işleme yapıyordu. Bayan Thornton, Margaret'ın uğraştığı şeyi görünce "uyduruk, gereksiz bir iş" diye geçirdi içinden. Bayan Hale'in yaptığı çift örgü ise hoşuna gitmişti zira kendi içinde bir mantığı vardı. Oda, tümüyle küçük biblolarla kaplıydı, odanın tozunu almak çok vakit alıyor olmalıydı ve dar gelirli aileler için vakit, nakit demekti. Tüm bunlar zihninden akarken Bayan Thornton bir yandan da Bayan Hale ile havadan sudan konuşuyordu. Dalgınlaşan çoğu insanın da ettiği rastgele lafları ediyordu. Bayan Hale ise verdiği yanıtlarda dikkatli davranıyordu ve gözü Bayan Thornton'un kıyafetinde bulunan dantele takılmıştı. Daha sonra Dixon'a, "Dantelde yetmiş yıldır yapılmayan motifler vardı, bugün satın da almamaz öyle bir şey, miras kalmış olmalı ve bu da Bayan Thornton'un köklü bir

ailesi olduğunu gösteriyor," demişti. Bu eskilere ait dantel işlemesine sahip olan misafir, sıradan bir konuğa gösterilen ruhsuz misafirperverlikten daha fazlasını hak eder konuma gelmişti ki Bayan Hale devam eden sohbet için daha çok çaba harcıyordu. Bu sırada Margaret da Fanny ile nasıl sohbete gireceğine kafa yormaktaydı. Annesi ile Bayan Thornton'un ise şu sonu gelmek bilmeyen hizmetçi bulma mevzusu hakkında konuşmaya başladıklarını duydu.

"Müziğe pek meraklı değilsin galiba," dedi Fanny, "Ortalıkta hiç piyano göremiyorum."

"İyi müzikleri dinlemeye meraklıyımdır, kendim pek iyi çalamıyorum. Annemle babam bu konuyu fazla önemsemediklerinden buraya taşınınca eski piyanomuzu sattık."

"Piyano olmadan nasıl yaşıyorsunuz merak ettim zira hayattaki en mühim gereksinimlerden biri bence."

"Haftada harcanan on beş şilinin üç şilini böylelikle cebimizde kalıyor," diye düşündü Margaret. "Yaşı oldukça genç olmalı. Kendisinin de yaşamış olduğu sıkıntılı günleri unutmuşa benziyor ancak ne zorluklardan geçtiklerini biliyor olmalı." Margaret söze devam etmek için tekrar konuşmaya başladığında daha soğuk bir tavır takındı:

"Burada oldukça iyi konserler veriliyor olmalı."

"Ah evet! Harika konserler olur! Çok kalabalık oluyorlar, tek kötü tarafı bu. Yöneticiler de itiraf ediyorlar bunu yarım ağızla. Buradaki son dönem müzikleri duymalısınız. Konserlerden bir gün sonra Johnson'lara çok şey sipariş ediyorum."

"Yeni müziği sırf yeni olduğu için seviyorsunuz o zaman?"

"Ah, artık Londra'da moda bu, bunu herkes biliyor. Öyle olmasa şarkıcılar tutup da buralara getirmezler. Londra'da bulunmuştunuz, değil mi?"

"Evet," dedi Margaret. "Uzun yıllar orada yaşadım."

"Ah! Elhamra ve Londra, en çok görmek istediğim iki

yer."

"Londra ve Elhamra!"

"Evet! Elhamra hakkındaki hikâyeleri okuduğumdan beri görmek istiyorum orayı. Hikâyeleri biliyor musunuz?"

"Bildiğimi sanmıyorum. Londra'ya gitmek aslında o kadar da zor değil."

"Evet, öyle ama," dedi Fanny sesini alçaltarak "Annem Londra'ya hiç gitmemiş. O yüzden orayı neden bu kadar çok görmek istediğimi anlamıyor. Milton'ı çok seviyor, bu kirli, dumanlı şehri. Hatta burayı sırf bu saydığım özelliklerinden ötürü sevdiğine inanıyorum."

"Eğer bu şehir Bayan Thornton'un uzun yıllardır ikâmet ettiği şehirse burayı neden bu kadar çok sevebildiğini anlıyorum," dedi Margaret, sesi berrak bir çan gibi çınlamıştı.

"Benim hakkımda ne diyebilirsiniz peki Bayan Hale, sorabilir miyim?"

Margaret bu soruya nasıl cevap vereceğini bilemedi, çok şaşırmıştı. Fanny sözlerine devam etti:

"Ah anne! Burada senin Milton'ı ne kadar sevdiğini tartışıyorduk."

"Teşekkür ederim, fakat," dedi Bayan Thornton, "Doğduğum, büyüdüğüm ve bir süredir de evim olan bu şehre doğal olarak bir bağlılık hissediyor olmamın tartışılacak bir tarafı olduğunu düşünmüyorum."

Margaret öfkelenmişti. Fanny öyle bir tonda konuşmuştu ki sanki ikisi, aralarında Bayan Thornton'un hisleri ile ilgili küstahça bir tartışmaya girmişler gibi bir izlenim uyanmıştı. Margaret, Bayan Thornton'un alındığını belli eden bu tavrına ise sert bir karşılık verdi.

Bayan Thornton, bir an duraksadıktan sonra söze devam etti:

"Milton'ı bilir misiniz Bayan Hale? Fabrikalarımızı, muhteşem depolarımızı gördünüz mü hiç?"

"Hayır!" dedi Margaret. "Bu bahsettiklerinizin hiçbirini görmedim henüz." Bayan Thornton'un söz ettiği bu şeylerin hiçbiri umurunda değildi ve bunu saklamakta zorlandığını hissetti ve lafa devam etti:

"Bu sözünü ettikleriniz ile ilgilenseydim, babam beni oralara götürürdü mutlaka. Ancak gerçekten fabrikaları gezmekten pek hoşlanmıyorum."

"Çok ilgi çekici yerlerdir," dedi Margaret'ın annesi, "Çok gürültülü ve kirlilerdir yalnız. Bir gün mumların nasıl yapıldığını görmeye fabrikaya gitmiştim ve üzerimde leylak rengi ipek bir elbise vardı, mahvolmuştu."

"Doğru, mahvolmuştur," dedi Bayan Thornton çabucak, rahatsız olmuştu. "Ülke içerisinde yaptığı işte kalite ve gelişim açısından zirveye çıkmış bir şehre yeni taşınmış yabancılar olarak söz konusu işlerin yürütüldüğü yerleri görmek istersiniz diye düşünmüştüm ki bu yerler öğrendiğime göre ülkenin en muazzam fabrikaları. Eğer genç Bayan Hale fikrini değiştirir de Milton'daki fabrikalara karşı ilgi duymaya başlarsa oğlumun fabrikasındaki baskı işlerini, sazlardan yapılan işleri veya ip eğirme gibi daha basit işlemlerin yapıldığı yerleri görmesini sağlayabilirim. Orada göreceği tüm bu üretimler en gelişmiş makinalarla yapılıyor."

"Atölyelere, fabrikalara filan ilginizin olmadığına sevindim," dedi Fanny fısıldayarak. Bayan Thornton bu esnada yine o mağrur tavrı ile Bayan Hale'den ayrılmak için izin istiyordu ve Fanny bu sözleri söyledikten sonra annesinin yanına gitmek için ayağa kalktı.

"Fanny," dedi annesi eve giderlerken, "Bu Hale ailesine karşı kibar davranacağız ancak sakın kızları ile hemen dostluk kurmaya kalkma her zaman yaptığın gibi. Sana yaramaz o kız, belli. Annesi de hastalıklı bir kadına benziyor ve tatlı, nazik biri."

"Bayan Hale ile arkadaşlık kurmaya niyetim yok anne,"

dedi Fanny suratını asarak. "Onunla sohbet edip vakit geçirerek bana verilen görevi yaptığımı düşünüyordum."

"Evet, John artık mutlu olur umarım."

-13-

Boğucu Sıcakta Serin Bir Meltem

Şu şüphe, bela, korku ve acı
İç sıkıntısı ve tümü kıymetsiz birer gölge
Ölüm de yok olacak böyle;

Şu aşmak zorunda kalacağımız çöller,
Kasvetli bir labirent gibi dizilecek,
Karanlık yeraltlarından geçerek;

Ancak uyarsak kılavuzumuza,
En kasvetli en karanlık yol,
Ulaşacak cennetten bir güne;

Ve derin kıyılara savrulan biz,
Bu tehlikeli yolculuğumuzun sonuna varacağız,
Hepimiz en sonunda Tanrı'nın evinde buluşacağız!

R.C. Trench

Margaret, misafirler gittikten sonra hemen merdivenleri koşarak çıktı ve bonesi ile şalını giydi ve Bessy Higgins nasıl oldu diye kontrol etmek, en azından akşam yemeğine dek onunla birlikte oturmak için yanına gitti. Dar ve kalabalık sokaklardan geçerken, aralarında yaşayan bir sakin ile ilgilenmeyi öğrenmiş olmasının etrafın ilgisini Higgins ailesi üzerine ne kadar çekmiş olabileceğini düşündü.

Bessy'nin küçük kardeşi pasaklı Mary Higgins, gelecek olan ziyaretçi için evi elinden geldiğince toplamaya çalışmıştı. Odanın zeminindeki döşemenin ortası sert taşlarla döşeliydi ve sandalyelerdeki, masadaki, duvarlardaki sarkan örtü uçları kirden iyice kararmıştı. Hava sıcak olmasına rağmen şöminede yanan ateş odayı fırın gibi yapmıştı. Margaret bu cömertçe yakılan ateşin Mary'nin ona hazırladığı hoş geldin karşılaması olduğunu kavrayamamış, Bessy sıcak bir ortama ihtiyaç duyduğu için yakıldığını sanmıştı. Bessy ise pencerenin yanındaki sedir tarzı küçük bir sofanın üzerinde uzanıyordu. Bir önceki günden daha solgun görünüyordu ve her duyduğu ayak sesine Margaret mı geldi diye bakmak için doğrulmaktan yorulmuştu. Margaret gelmişti artık ve yanına bir sandalye çekip oturmuştu. Bessy sessizce arkasına yaslanıp mutlulukla Margaret'ın yüzüne baktı ve elbisesinin kenarlarına dokundu. Kumaşm güzelliği Bessy'i çocuk gibi sevindirmişti.

"İncil'deki insanlar, evvelden yumuşak kumaşlara neden bu kadar değer verirlermiş, hiç anlayamadım. Ama senin gibi giyinmek güzel bir şey olmalı. Öteki insanlardan farklısın. Üst tabakadan diğer insanların giysilerinin rengi gözlerimi yoruyor ama nedense seninkiler beni dinlendiriyor. Bu elbiseni nereden aldın?"

"Londra'dan," dedi Margaret keyifle.

"Londra mı? Sen Londra'ya gittin mi?"

"Evet! Bir süre orada yaşadım ama evim ormanın içinde, kırsal kesimdeydi."

"Anlatsana bana biraz," dedi Bessy. "Kırsal kesimden, ağaçlardan filan bahsedilmesini çok severim." Geriye doğru yaslandı, gözlerini kapayıp ellerini göğsünde birleştirdi. Margaret'ın anlatacaklarını rahat algılayabilmek için kendini en rahat konuma getirmiş gibi görünüyordu.

Margaret, taşındıklarından beri Helstone hakkında hiç

konuşmamış, yalnızca sohbet esnasında adından rastgele bahsetmişti. Helstone'u rüyalarında gerçek hayattakinden daha canlı olarak görmeye başlayan Margaret'ın zihni geceleri uykuya daldığında Helstone'daki o güzel yerlerde gezintiye çıkmaktaydı. Margaret, kendini Bessy'e yakın hissediyordu; "Ah Bessy, eski evimizi o kadar seviyordum ki! Keşke görebilseydin orayı. Sana güzelliğin ile ilgili ne desem az kalır. Evimizin etrafında kocaman ağaçlar vardı ve uzun, yüksek dalları ile öğle vaktinde bile gölgede dinlenebilirdin. Hiç yaprak kıpırdamıyor olsa da etrafta hiç dinmeyen bir hışırtı sesi vardı. Çimenler bazen kadife kadar yumuşak olurdu. Bazen de yakınlarda gizlice şırıldayarak akan dere ile toprak sürekli nemli kalır ve çimenler gürleşirdi. Diğer yerlerde ise eğrelti otları dalga halinde etrafı kaplardı, tüm o uzanan otlar yeşil gölgeler oluştururdu ve üzerlerine de altın sarısı güneş ışığı vururdu, tıpkı deniz gibi.

"Ben denizi hiç görmedim," diye mırıldandı Bessy. "Devam et."

"Aralarda açık alanlar vardı ve o kadar yüksekte yer alırlardı ki etraftaki ağaçların en tepeleri..."

"Ne güzel yermiş. Burada kendimi boğulmuş gibi hissediyorum. Ne zaman dışarı çıksam, hep yukarılara çıkıp uzaklara bakmak, derin bir nefes almak istiyorum. Milton'da yeteri kadar boğuluyorum. Bu sözünü ettiğin ağaçlardan gelen sonsuz ses başımı döndürürdü benim. Fabrikadaki gürültü de başımı ağrıtıyor benim. Bu bahsettiğin açıklıklarda bu ses az da olsa duyuluyordur sanırım, değil mi?"

"Hayır," dedi Margaret, "Sağda solda uçan tarlakuşlarının sesi duyulurdu. Ara sıra bir çiftçi, çalışanları ile sert ve yüksek tonda konuşunca onun sesini duyardım. O kadar uzaktan gelirdi ki ses, çalılıkta boş boş otururken ben uzakta bir yerlerde insanların kan ter içinde çalıştığını düşünür düm."

"Eskiden bir günlüğüne bile olsa hiçbir şey yapmadan durabilsem, bu bahsettiğin yere benzer sessiz bir yerde bir gün geçirebilsem, kendimi daha iyi hissederdim diye düşünürdüm. O kadar çok aylaklık ettiğim günler oldu ki şimdi ise çalışmaktan ne kadar bıktıysam boş kalmaktan da o kadar bıktım. Bazen o kadar yoruluyorum ki cennetin tadını bile biraz dinlenmeden çıkaramam gibi geliyor. Mezarımda iyi bir uyku çekmeden doğrudan cennete gönderilirim diye korkar oldum."

"Korkma Bessy," dedi Margaret, elini Bessy'nin elinin üzerine koydu. "Tanrı sana bu dünyadaki aylak zamanlarda olduğundan ya da mezarında çekeceğin uykudan daha da iyi dinleneceğin vakitler ihsan edecektir."

Bessy rahatsızca kıpırdandı:

"Keşke babam seninle öyle konuşmasaydı. Niyeti kötü değildi, sana dün de dedim. Tekrar tekrar da söylüyorum. Ama görüyorsun söylediklerine inanmasam da günbegün ateşlendiğimde, yarı uykulu yarı uyanıkken söyledikleri tekrar canlanıyor. Ah, çok kötü! Ya her şeyin sonuysa bu, ya ben kalbimi, ömrümü bu şekilde tüketmek için doğduysam, bu berbat yerde hasta haldeyken kulaklarımda fabrika gürültüleri sonsuza dek çınlayacaksa, ta ki birinin bunu durdurması, bir parça huzur vermesi için ciğerlerime doldurduğum iplik tozları ile çığlık atana kadar, o bahsettiğin temiz havayı solumayı ölümüm pahasına isteyene kadar bu böyle sürecekse? Annem öldü, onu ne kadar sevdiğimi bir daha ona asla söyleyemeyeceğim, dertlerimi anlatamayacağım. Gözlerimizdeki bu yaşları silen bir Tanrı da yok kardeşim, hayır yok!" dedi Bessy, doğruldu Margaret'ın elini sertçe, sıkıca tutmuştu. "Delirip seni bile öldürebilirim, evet yapabilirim." Kendini tekrar koltuğa bıraktı, duyduğu öfke onu çok yormuştu. Margaret yanına çömeldi.

"Bessy, Tanrı yukarıda, cennette."

"Biliyorum, biliyorum," diye inledi Bessy, başını öteki tarafa çevirdi.

"Çok kötü biriyim ben. Çok kötü şeyler söylüyorum. Ah, sakın benden korkup ziyaretime gelmemezlik etme. Saçının teline bile zarar vermem." Gözlerini açıp içtenlikle Margaret'a baktı. "Kadere senin inandığından belki de daha çok inanıyorum. İncil'in sonunu ezberleyene kadar defalarca okudum ve uyandığımda ve algılarım açıldığında ise Tanrı'nın kudretine ulaşacağımı biliyorum."

"Ateşlendiğin zamanlarda zihninde beliren bu kuruntulardan bir daha bahsetmeyelim istersen. Sağlığın iyiyken neler yapardın, ondan bahset bana."

"Sanırım annem öldüğünde iyiydim. O zamandan beri gücüm hiç yerinde olmadı. Ölümünden sonra iplik fabrikasında çalışmaya başladım. Çok geçmeden iplik tozları ciğerlerime dolup beni zehirledi."

"İplik tozları?" diye sordu Margaret merak'a.

"İplik tozu," dedi Bessy. "Pamukları tarama makinasından geçirirken uçuşan parçacıklar. Havayı o kadar doldururlar ki her taraf bembeyaz toz olur. Ciğerlere dolup yapıştığını söylüyorlar ve bu tarama makinalarında çalışan bir sürü insan var. Çürüğe çıkıyorlar, bu tozlardan zehirlendiklerinden öksürüp kan tükürüyorlar."

"Bunu önlemenin bir yolu yok mu?" diye sordu Margaret.

"Bilmiyorum. Kimileri tarama makinalarının olduğu yerde sirkülasyon yapıp bu tozları alıp götürsün diye büyük bir çark koyuyor. Bu çark da çok paraya mal oluyor, altı-yedi yüz sterlin filan sanırım ve kâr da sağlamıyor. O yüzden birkaç patron isterse koyuyor bunlardan. Çark olan atölyelerde çalışanların da bundan hoşlanmadıklarını duydum. İplik tozu yutmaya o kadar alıştıktan sonra ortamda çark olunca çok acıkıyorlarmış, bu nedenle böyle ortamlarda çalı-

şacaklarsa ücretlerinin arttırılmasını istiyorlar. Patronlarla işçiler arasında bu mesele halledilemiyor. Ben yine de çalıştığım yerde çark olmasını isterdim."

"Babanın bundan haberi yok mu?" diye sordu Margaret.

"Var! Çok üzülüyor. Çalıştığımız fabrika genel itibari ile iyi bir yerdi, çalışanları düzgün insanlardı. Babam beni yabancı bir yere göndermek istemedi. Şimdi öyle değilim ama eskiden alımlı biri olarak görürlerdi beni. Güzel ve tatlı olarak görmeleri hoşuma gitmezdi. Mary'nin okula gitmesi gerekiyordu, annem öyle derdi ve babam da kitap almayı, o ya da şu hakkında verilen derslere katılmayı çok severdi ki bunların hepsi için para gerekiyordu. Bu yüzden çalışmaya devam ettim; kulaklarıma bu uğultu, boğazıma da bu tozlar ömrüm boyu çıkmayacak kadar sağlam şekilde yerleşene dek çalıştım. Hepsi bu."

"Kaç yaşındasın?" diye sordu Margaret.

"On dokuz olacağım temmuzda."

"Ben de on dokuz yaşındayım," diye düşündü Margaret, aralarındaki farkı görünce Bessy'den daha fazla üzülmüştü. Birkaç dakika boyunca hissettiği üzüntüyü bastırmaya çalıştığı için bir şey söyleyemedi.

"Mary adına," dedi Bessy, "Senden onun arkadaşı olmanı rica ediyorum. On yedi yaşında ve ailenin en küçüğü. Fabrikada çalışmasını istemiyorum ama başka nereye uyum sağlayabilir onu da bilemiyorum."

"Bir yere ayak uydurabileceğini sanmıyorum," dedi Margaret, odanın kirli bir köşesine gözü dalmıştı. "Hizmetçi olarak çalışamaz, değil mi? Bizim sadık bir hizmetkârımız var, o kadar yakınız ki neredeyse dostumuzdur ve yardımcıya ihtiyacı var ama çok nitelikli birini istiyor. O nedenle onu memnun etmeyecek, yeteri kadar yardım edemeyecek birini hizmetine verip onu zora sokmak doğru olmaz."

"Hayır, doğru. Anlıyorum seni. Mary iyi bir kızdır ama

ona ev işlerini öğretecek kimi var ki? Annesi yok, ben de fabrikada nasıl yapıldığından kendimin de bihaber olduğu işlerde beceriksiz olduğu için onu azarlamaktan başka bir iş yapmadım. Keşke bu zamana dek sizin yanınızda yaşamış olsaydı."

"Hizmetçi olarak gelip bizimle yaşayamaz belki ama – tam emin değilim tabii bu konu ile ilgili olarak- senin hatırına onunla her zaman arkadaş olmaya çalışacağım Bessy. Şimdi gitmeliyim. En kısa zamanda tekrar geleceğim. Yarın gelemezsem öbür gün, olmadı bir iki hafta içinde yine gelirim. Sakın seni unuttuğumu sanma, çok meşgul olduğum için gelemiyorumdur."

"Beni tekrar unutmayacağını biliyorum. Sana güveniyorum. Ama unutma bir iki haftaya kadar ölüp mezara konmuş olabilirim."

"En kısa zamanda geleceğim Bessy," dedi Margaret, elini sıkıca tutup.

"Kendini kötü hissedersen bana haber ver."

"Tamam, veririm," dedi Bessy, o da Margaret'ın elini sıkıca kavradı.

O günden sonra Bayan Hale daha da kötüleşti. Edith'in evliliğinin yıldönümü yaklaşıyordu. Margaret yıl boyu atlattıkları belaları düşününce bunca şeyi nasıl kaldırabildiklerine şaşırmıştı. Eğer bu yaşayacaklarını öngörebilseydi, hepsinden nasıl da kaçıp saklanırdı. Ancak gün be gün işler daha çekilir hal almıştı. Bunca kederin tam ortasında bile keskin, parlak, küçük mutluluklar ışıldıyordu. Bir yıl önce, Helstone'a ilk kez gittiğinde annesinin sızlanan tabiatını fark eder etmez, uzun sürecek hastalığını garip, perişan, gürültülü, kalabalık bir şehirde, sürdürdükleri ev hayatının ise konfordan uzak olduğu bir yerde çekeceğini bilse ne kadar da kahrolurdu. Annesi, şikâyetleri ciddileşip sıklaşınca zihninde yeni bir dayanak oluşturmuştu kendisine. Kederli olması

için belli bir sebep yokken nasıl huzursuz ve üzgün oluyorsa şimdi de aynı oranla bedensel acı çekiyordu ancak bu kez oldukça nazik ve sakin davranıyordu. Bay Hale'in seviyesindeki adamlar böyle bir durumu bilerek görmezden gelirken o, aksine bu durumdan endişe duyuyordu. Margaret'ın hissettiği gerginlikten ise muazzam derecede rahatsız olmaktaydı ve Margaret babasının şimdiye kadar bu denli rahatsızlık duyduğuna hiç şahit olmamıştı.

"Gerçekten Margaret, kuruntu yapıyorsun. Tanrı biliyor ya annen gerçekten hasta olsa telaşa düşecek olan ilk kişi benim. Helstone'dayken de başı ağrıyordu hatta bize söylemezdi bile ağrıdığını. Hasta olduğunda yüzü solar, bembeyaz olur. Ama şimdi yüzü parlak ve sağlıklı, renk var yanaklarında; tıpkı onu ilk tanıdığım zamanlardaki gibi."

"Ama baba," dedi Margaret tereddütle "Bence yüzündeki o renk, çektiği acının yansıması."

"Saçmalama Margaret. Diyorum sana aşırı evham yapıyorsun. Sağlığı iyi olmayan sensin bence. Yarın kendin için doktoru çağırt, çok istiyorsan gelmişken anneni de muayene eder."

"Teşekkürler, babacığım. Bu beni hakikaten mutlu eder." Öpmek için babasına uzandı ancak Bay Hale kızını nazikçe itti. Margaret sanki kendisine rahatsızlık veren fikirler ortaya atıyormuş gibi davranıyordu. Bir an evvel bu fikirler ile birlikte Margaret'ın varlığından kurtulsa buna çok memnun olacakmış gibi bir hali vardı. Odada gergin halde volta atmaya başlamıştı.

"Zavallı Maria," dedi Bay Hale, kendi kendine konuşur gibi. "Keşke insan doğru olanı yaparken başkalarını da feda etmek zorunda kalmasa. Hem bu şehirden hem de kendimden nefret ediyorum. Yalvarırım söyle Margaret, annen sana Helstone hakkında bir şeyler anlatıyor mu?"

"Hayır, baba," dedi Margaret üzgünce.

"E, o zaman eskileri o kadar özlüyor olamaz, değil mi? Annen kendisini rahatsız eden en küçük şeyi bile paylaşmakta her zaman açık ve net davranmıştır ve bu hep içimi rahatlatmıştır benim. Sağlığını ciddi derecede etkileyecek bir şeyi benden asla gizlemez o. Gizler mi sence, Margaret? Eminim gizlemez. Böyle aptalca ve iç karartıcı sözler duymayayım bir daha senden. Haydi, gel bana bir öpücük ver sonra doğru yatağa."

Margaret daha sonra babasının ayak seslerinden odanın içinde dolaştığını -volta attığını, eskiden Edith'le öyle derlerdi- anladı. Yavaş ve aheste davranarak üstünü değiştirip yatağına uzandı, babasının ayak seslerini dinlemeye koyuldu.

-14-
İsyan

Geceleri bir çocuk gibi mışıl mışıl uyurdum eskiden
Şimdi rüzgâr biraz sert esse huzursuz eder beni
Ve dalgalarla boğuşan zavallı oğlumu düşünürüm.
Ve sonra böyle küçük bir hata için
Onu benden koparabilmelerinin ne kadar zor olduğunu düşünürüm.

Southey

Annesi, çocukluğundan bu yana ilk kez kendisine bu kadar yakın ve hassas davranıyordu ve Margaret bundan çok memnundu. Margaret da annesini yakın bir arkadaş olarak görüyordu. Bu konumu kendisinin doldurmasını istemekteydi yıllardır ve annesi kendisine hep Dixon'ı yakın tutuyor diye çok alınıyordu. Margaret, annesi sırf ilgi göstersin diye ne zaman çağırırsa çağırsın hemen koşup gidiyordu. Bu seslenmeler sıklaşmıştı ve sudan sebeplerle bile olsa ilgileniyordu. Margaret, artık kendisini ayağının üzerindeki iğneyi bir fil nasıl fark etmez de sahibi emrettiği için alıp iğneyi dikkatlice uzatırsa aynı o durumda sayıyordu. Farkında olmadan ödüle yaklaşmaktaydı.

Bir akşam Bay Hale yokken Bayan Hale oğlu Frederick hakkında konuşmaya başladı. Margaret'in da bu konuda sormak istediği çok soru vardı ve her zaman açık sözlü olan Margaret, bir tek bu konuda utangaçlığına yenilmekteydi. Ne zaman Frederick hakkında bilgi almak istese hiç konuşamıyordu.

"Ah Margaret, dün gece hava çok rüzgârlıydı. Odamızdaki bacadan rüzgârın uğuldama sesi geliyordu! Uyuyamadım hiç. Ne zaman hava böyle rüzgârlı olsa hiç uyuyamam zaten. Zavallı Frederick ne zaman denizde olsa, geceleri sık sık uyanıyorum ve uyanamasam da bu sefer onu fırtınalı bir denizin ortasında kocaman, berrak, cam yeşili duvar gibi gemisinin etrafını saran sancaklarından da yükseğe ulaşan acımasız, korkunç, beyaz köpüklü, sanki bir çeşit kıvrılmış kocaman bir yılana benzeyen ve gemisinin üzerine çökmüş dalgaların içinde görüyorum. Eskiden bu kâbusu görürdüm. Ne zaman rüzgâr çıksa tekrar görüyorum bu kâbusu, ta ki yatağın içinde dehşet ile donmuş bir şekilde doğrulup uyandığıma şükredene kadar. Zavallı Frederick! Artık karaya çıktığından rüzgâr ona bir şey yapamaz. Bu rüzgâr birkaç uzun bacayı devirebilir ancak."

"Frederick nerede şimdi anne? Yolladığımız mektupları Cadiz'e Mösyö Barbour adına yolluyoruz tamam ama Frederick'in kendisini nerede?"

"Yerin adını tam olarak hatırlayamıyorum ama Hale olarak anılmıyor Frederick orada. Sen hatırlıyor olmalısın Margaret. Mektupların köşesinde F. D. harfleri var. Dickenson ismini kullanıyor. Ben Beresford adını kullansın istedim ki hakkı var bu ismi kullanmaya ama baban kullanmasa daha iyi olur dedi. Benim kızlık soyadımı kullanırsa gerçek kimliği anlaşılabilirmiş."

"Anne," dedi Margaret, "Tüm bunlar yaşanırken ben Shaw teyzemdeydim. Tüm bu olanları bana açıklığıyla anlatamayacağınız kadar küçüktü yaşım sanırım. Eğer bu konulardan bahsetmek seni çok üzmeyecekse, şimdi her şeyi öğrenmek istiyorum mümkünse."

"Acı mı? Hayır," dedi Bayan Hale, yanakları kızarmıştı. "Biricik oğlumu bir daha görememe ihtimali acı veriyor yalnızca. Onun dışında doğru olanı yaptı o Margaret. Ne der-

lerse desinler, bizzat gönderdiği mektuplar var elimde, tamam belki oğlum o, ama ben ona inanıyorum, dünya üzerindeki askeri mahkemeler de sonunda inanacak. Küçük Japon işi dolabıma git tatlım soldan ikinci çekmecede bir balya mektup bulacaksın."

Margaret gitti ve okyanustan gelen mektuplara has kokuya bulanmış, deniz suyu lekeleri olan sararmış mektupları buldu ve annesine getirdi. Titreyen ellerle ipek bağı çözdü ve tarihlerine bakıp okuması için Margaret'a uzattı. Bu hareketi ile Margaret daha mektuplarda ne yazdığını bile anlamadan içerikleri hakkında aceleci ve kaygılı sorular sormaya başlamıştı.

"Görüyorsun Margaret. Ta en baştan Kaptan Reid'i nasıl da sevmemiş. Geminin ikinci kaptanı bu adam, Orion'ın yani. Frederick ilk bu gemi ile denize açıldı. Zavallı yavrum, deniz harp okulu öğrencisi kıyafeti üzerindeyken ne güzel de görünüyordu. Elindeki kama ile bütün gazeteleri sanki mektup açacağı ile açıyormuş gibi rahat davranırdı. Bu Bay Reid en başta Frederick'ten hiç hoşlanmamış ve sonra— bekle! Russell gemisindeyken yazdığı mektuplar da burada. Bu gemiye gönderildiğinde eski düşmanı Kaptan Reid'in bu gemiyi kumanda ettiğini öğrenmiş ve tüm zorbalığına sabırla katlanmış. Bak! İşte mektup burada. Oku bak Margaret. Nerede olduğunu yazıyordur..."

Bir subay ve centilmen olarak bu adam bana ne kadar kötü davranırsa davransın hepsine sabırla göğüs gereceğim, babam bu konuda bana güvenebilir. Şu anki kaptanla önceden yaşadıklarımızı göz önünde bulunduracak olursam itiraf etmeliyim ki Russell isimli bu gemide bana uzun zaman boyunca uygulanacak olan zulmü büyük bir endişe ile beklemekteyim. Gördün mü?

"Sabırla katlanacağına dair söz veriyor ve eminim öyle de yapmıştır çünkü sinirlenmediği takdirde ki olağan bir şey

bu, çok iyi tabiatlı bir çocuktur. Kaptan Reid'in, Avenger isimli gemi gibi hızlı manevra yapamadıkları için adamlarına yüklendiğinden bahsettiği mektup mu o? Görüyorsun ya, Russell'daki adamlar daha yenilermiş ki Avenger üç yıldır merkezdeymiş ve tek yaptığı da esir taşıyan gemilere uzak tutmakmış. Gemideki adamları da çalıştırıyorlarmış ta ki adamlar halatlarla uğraşmak için yelkenlere, direklere fare gibi, maymun gibi tırmanıp inene dek."

Margaret yavaşça mektubu okudu. Yarısı, mürekkep aktığından okunamaz haldeydi. Kaptan Reid'in önemsiz şeyler için yaptığı zorbalık üzerine yazılmış şeyler olacaktı. Anlatıcı, münakaşa yaşandığında olayın sıcağı ile bunları yazdığından konuyu oldukça abartmıştı. Gemideki adamların bazıları üst yelkenle uğraşmaktalarmış ve kaptan aşağı inmelerini emretmiş. Sona kalanı da kırbaçlamakla tehdit etmiş. Direkte en uzakta kalan denizci ise arkadaşlarını geçmesinin imkânsız olduğu fark edince, en sona kalıp da kırbaçlanmanın utancına katlanamayacağını hissetmiş ve en aşağıdaki ipe tutunmak için ümitsizce kendini bırakmış ancak ipi yakalamayı başaramayınca düşüp, güverteye hareketsiz yığılıvermiş ve birkaç saat hayata tutunabilmiş. Frederick bu mektubu yazdığında gemi mürettebatı sinirden köpürmek üzereymiş.

"İsyandan çok sonra aldık biz bu mektubu. Zavallı Fred! Mektubu bize nasıl göndereceğini bilmese de bize olanları yazmak onu rahatlatıyordu. Sonra gelen gazetelerin birinde - Fred'in mektubu bize ulaşmadan çok evvel- bir rapor vardı. Raporda Russell gemisinde korkunç bir isyan çıktığı yazıyordu. İsyancılar gemiyi ele geçirip korsan olarak denize açılmışlar. Kaptan Reid ile beraber birkaç adamı da – subaylarmış sanırım- bir botla açığa bırakmışlar. Gemidekilerin hepsinin adı yazıyordu. Sonra Batı Hindistan'dan gelen buharlı bir gemi bunları kurtarmış. Ah Margaret! Listede

Frederick'in adını göremeyince babanla nasıl korktuk, anlatamam. Bu işte bir hata var, diye düşündük zira Frederick çok iyi çocuktur, belki biraz fevridir, o kadar. Listedeki Carr adının Hale yerine yanlışlıkla yazılmış olmasını umduk, gazeteler çok dikkatsizdir bu konuda. Bir sonraki gün posta vakti geldiğinde baban gazete almaya Southampton'a gitti. Ben de evde duramadım, peşinden gittim. Çok geç kalmıştı, düşündüğümden de geç kalmıştı. Çitin altmda oturup onu beklemeye koyuldum. Sonunda geldi, kolları iki yanda sallanıyordu, başını öne eğmişti, ağır ağır yürüyordu, sanki her attığı adım çileymiş, dertmiş gibiydi. Margaret, şu an babanın o görüntüsü gözlerimin önünde."

"Tamam devam etme anne. Her şeyi anladım," dedi Margaret, sevecen bir tavırla annesinin yanına sokulup elini öptü.

"Hayır, anlayamazsın Margaret. Babanı o halde görmeyen kimse anlayamaz. Kalkıp yanına gitmeye çalışırken o kadar zorlandım ki, etrafımdaki her şey dönüyordu. Yanına vardığımda, konuşmadı, beni gördüğüne de şaşırmamıştı, evden üç milden fazla uzaktaydım, Oldham'deki kayın ağacının oraya kadar gelmiştim hâlbuki. Baban koluma girdi ve elimi okşamaya başladı. Sanki bana vereceği kötü haberi metanetle karşılamam için beni sakinleştirmeye çalışıyor gibiydi. Tepeden tırnağa titriyordum, konuşamadım. Baban beni kollarının arasına aldı, başını eğip benim başıma dayadı ve sarsılarak tuhaf, boğuk, inle· ·n bir sesle ağlamaya başladı. Çok korkmuştum, kıpırdamadan durdum ve bana ne öğrendiyse söylemesi için yalvardım. Sonra eli titriyorken sanki kendi iradesi dışında hareket ediyormuşçasına elindeki lanet gazeteyi okumam için bana uzattı. Gazete Frederick'imiz hakkında *en büyük hain, aşağılık, mesleğinin yüzkarası* diye yazıyordu. Ah! Ne kadar kötü kelimeler kullandıklarını sana anlatamam. Okur okumaz gazeteyi avucumun içine

alıp parçaladım, yırtıp attım. Ah Margaret, dişlerimle parçaladım. Ağlamadım. Ağlayamadım. Yanaklarım alev gibi olmuştu, gözlerim yanıyordu. Babanın büyük bir ciddiyetle bana baktığını gördüm. Bu yazılanların yalan olduğunu söyledim, öyleydi de. Aylar sonra Frederick'in mektubu geldi ve sen de gördün nasıl bir provokasyona maruz kalmış. Kendisi için, kendisine verilen zararlar için isyan etmemiş. Kaptan Reid'e aklındakileri söylemiş. Bu da işi daha da kötüye götürmüş ama görüyorsun ki gemicilerin çoğu Frederick'in tarafını tutmuşlar."

"Margaret," dedi Bayan Hale bir an duraksadıktan sonra zayıf, titreyen, yorgun bir sesle, "Frederick'in yaptığı şeyden memnunum. Sıradan bir denizci olmasındansa haksızlığa karşı gelmiş olması beni daha da gururlandırdı."

"Buna eminim," dedi Margaret, kati, kararlı bir tonda. "İlime, adalete sadakat ve bağlılık göstermesi güzel bir şey. Ama daha da iyisi rastgele kullanılmış olan güce karşı durmuş olması, bizim iyiliğimize değil de aciz olanların aleyhine kullanılmış olan bir güce."

"Her şeyden sonra Frederick'i bir kere daha görmeyi isterdim, bir kerecik daha. O benim ilk bebeğimdi Margaret," dedi Bayan Hale özlem dolu bir sesle. Oğlunu görmeyi bu kadar şiddetle istediği için geride kalan çocuğunu sanki önemsemiyormuş gibi göründüğünü düşündüğünden özür diler bir tonda konuşmuştu. Böyle bir şey Margaret'ın aklından geçmemişti bile, annesinin isteğini nasıl yerine getirebileceğini düşünüyordu.

"Bu altı-yedi yıl evvel olmuş bir olay. Hâlâ bu konuda yargılanabilir mi ki anne? Eğer gelip mahkemeye çıksa, cezası ne olur? Provokasyonu kanıtlayacak deliller sunabilir."

"Bu işe yaramaz," dedi Bayan Hale. "Frederick'in yanında bulunan denizcilerden birkaçı yakalanmış. Amicia gemisinin güvertesinde askeri mahkeme kurulmuş onlar için.

Kendi lehlerine konuşmuş zavallılar ki anlattıkları Frederick'in hikâyesi ile örtüşüyormuş ama bir faydası olmamış tabii." Bayan Hale sohbetleri boyunca ilk kez o an ağlamaya başladı. Margaret öngörüde bulunduğu bilginin ucunu bırakmak istemedi ama annesinden de korkuyordu.

"Ne oldu onlara anne?" diye sordu Margaret.

"Gemi direğinde sallandırmışlar," dedi Bayan Hale büyük bir ciddiyetle. "En kötüsü de mahkeme imiş zira bu adamları ölüme mahkûm ederken üst yöneticilerin laflarına uyup sorumluluklarını unutarak yeteri kadar acı çektiklerini söylemiş."

Uzun bir süre sessiz kaldılar.

"Frederick uzun yıllar Güney Amerika'da kaldı, değil mi?"

"Evet. Şimdi İspanya'da, Cadiz'de ya da yakınında bir yerde. Eğer İngiltere'ye dönerse asılacak. Yüzünü bir daha göremeyeceğim. Çünkü İngiltere'ye ayak basarsa öldürecekler onu."

Bayan Hale'in içini rahatlatmak için söylenebilecek hiçbir söz yoktu. Yüzünü duvara döndü Bayan Hale ve Margaret da annesinin hissettiği acı karşısında donup kalmıştı. Onu teskin etmek için söyleyebileceği hiçbir şey yoktu. Hafif sabırsız bir hareketle elini Margaret'ın elinden çekti. Oğlunun hatırası ile baş başa kalmak istiyormuş gibi bir hali vardı. Bay Hale içeri girdiğinde Margaret üzüntüye boğulmuş halde dışarı çıktı ve ufukta geleceğe dair hiçbir umut ışığı göremiyordu.

-15-
Efendiler ve Adamları

"Fikir fikirle çatışır,
Kılıcın ve zırhın çarpışmasından
Doğrunun kıvılcımları uçuşur."

W.S. Landor

"Margaret," dedi babası ertesi gün. "Bayan Thornton'a iade-i ziyarette bulunmamız lâzım. Annen iyi değil. O kadar yolu yürüyebileceğini pek sanmıyor, seninle öğleden sonra birlikte gidelim."

Yolda giderlerken Bay Hale karısının sağlığı hakkında konuşmaya başladı, biraz endişeliydi. Margaret, babasının kaygılandığını gördüğüne memnun olmuştu.

"Doktora danıştın mı Margaret? Çağırttın mı?"

"Hayır, baba, beni muayene etmesi için çağırmamı istemiştin, ben de şimdi iyiyim. Eğer iyi bir doktor tanıdığım olsaydı, bu öğlen gidip getirirdim zira eminim annemin sağlığı cidden iyi değil."

Gerçeği bu kadar açık ve net ortaya koydu çünkü babasına bu konudaki korkularından en son bahsettiğinde zihnini bu fikre tamamen kapatmış olduğunu görmüştü. Ama şimdi durum değişmişti. Bay Hale dalgın bir halde yanıt verdi:

"Gerçekten bizden gizlediği bir şikâyeti olduğunu mu düşünüyorsun? Gerçekten hasta mı sence? Dixon bu konuda bir şey dedi mi? Ah Margaret! Milton'a taşınmamız onu öl-

dürecek diye çok korkuyorum. Zavallı Maria'm!"

"Ah baba! Böyle şeyler düşünme," dedi Margaret, çok şaşırmıştı. "Sağlığı iyi değil biraz o kadar. Çoğu kimse zaman zaman hasta olur ve iyi gelecek birkaç tavsiye ile öncekinden de sağlıklı ve güçlü olurlar."

"Dixon onunla ilgili bir şey dedi mi?"

"Hayır! Biliyorsun Dixon sudan mevzulardan gizem yaratmayı sever. Annemin sağlığı hakkında da gizemli davranıyor ki bu beni biraz telaşlandırdı, hepsi bu. Ortada pek bir sebep de yok. Biliyorsun baba, daha geçen gün sen dedin kuruntu yapıyorsun diye."

"Umarım senin kuruntundur. O gün dediklerime bakma benim. Annenin sağlığı hakkında bu kadar evhamlı olman hoşuma gider. Bu konudaki endişelerini benimle paylaşmaktan çekinme. Rahatsız olmuş gibi konuşuyor olsam da bana anlatmanı istiyorum. Bayan Thornton'a bize tavsiye edebileceği iyi bir doktor var mı diye soralım. Para harcayacaksak hiç olmazsa en iyi doktora harcayalım. Bekle, bu sokaktan dönecektik." Sokak Bayan Thornton'un ikâmet edebileceği genişlikte bir evi barındırır nitelikte görünmüyordu. Oğlunun görüntüsü nasıl bir evde yaşıyor olabileceğine dair Margaret'a bir ipucu sağlamamış olsa da Bayan Thornton gibi uzun boylu, iri yapılı ve şık giyinen biri, görüntüsü ile örtüşen bir evde yaşıyor olmalıydı. Malborough Sokağının iki tarafında da boş duvarları olan küçük evler sıralanmıştı, en azından sokağa girdikleri köşeden görebildikleri bunlarla sınırlıydı.

"Malborough Sokağında yaşadığını söylemişti bana, eminim," dedi Bay Hale şaşırmış bir havası vardı.

"Belki hâlâ tutumlu olmak için buradaki küçük evlerden birinde yaşıyordur. Etrafta bir sürü insan var, dur bir sorayım," dedi Margaret.

Yoldan geçen birine sordu Margaret ve öğrendiğine göre

Bay Thornton fabrikasına yakın ikamet ediyordu ve fabrikanın dış kapısını da işaret ettiler ve kapı, gördükleri ucu bucağı olmayan uzun duvarın sonunda yer alıyordu.

Dış kapı, sıradan bir bahçe kapısını andırıyordu. Bir tarafta kamyonların ve vagonların girip çıkması için büyük kapalı kapılar vardı. Kapıdaki görevli Margaret'ı ve babasını dikdörtgen şeklindeki bahçeye aldı. Bir tarafta işlerin yürütüldüğü ofisler yer alıyordu; diğer tarafta ise bir sürü penceresi olan fabrika yer alıyordu ve makinaların bitmek bilmeyen gürültüsü ve buhar makinasının muazzam homurtusu civarda yaşayanları sağır edecek kuvvetteydi. Duvarın karşı tarafında sokağın olduğu tarafta dikdörtgen şeklindeki bahçenin kısa kenarına düşen kısımda taştan yapılmış, dumandan kararmış, boyalı, pencereli, merdivenleri titizlikle temizlenmiş bir ev yer almaktaydı. Belli ki elli-altmış yıl kadar evvel inşa edilmiş bir evdi. Taş cepheler, uzun dar pencerelerin sayısı, ön kapıda yer alan basamakların iki yandan inişi ve basamakların yanlarındaki demir korkuluklar, evin yaşını ele veriyordu. Margaret böyle güzel bir evde kalabilecek, evi bu şekilde düzgün muhafaza edebilecek birinin niçin kırsalda daha küçük bir evi belki bir banliyöyü tercih etmeyip de fabrikanın bitmek bilmeyen gürültüsü ve baş döndürücülüğü içinde yaşadığını merak etmişti. Kulakları gürültüye alışık değildi ve kapının açılmasını beklerlerken babasının sesini güçlükle duyuyordu. Evin oturma odaları bahçede dümdüz uzanan duvardaki sınırı belirleyen büyük kapılara bakmaktaydı ki bu da kasvetli bir manzara idi. Eski tip merdivenleri çıkıp içeriye buyur edildiklerinde Margaret ön kapının yanındaki pencerelerin misafir odasına ait olduğunu ve odanın girişin sağ tarafına doğru uzandığını gördü. Kimse yoktu odada. Odanın öyle bir havası vardı ki sanki bin yıl evvel keşfedilmiş ve lavlar altında kalmasın diye eşyalar özenle sarmalanmış, o günden bu yana da hiç kimse buraya

girmemiş gibiydi. Duvarlar pembe ve altın rengiydi, halıdaki açık rengin üzerinde çiçek demetleri vardı. Halının ortası ise sırlı, renksiz, keten bir örtü ile kapatılmıştı. Perdeler danteldi. Her bir masanın ve sandalyenin üstünde farklı motifli bir örtü vardı. Su mermerinden yapılan eşyalar tüm düz yüzeyleri kaplamıştı ve cam hazneler içinde tozdan korunmaktaydılar. Odanın ortasında paketlenmiş avizenin altında büyük, yuvarlak bir masa vardı. Masanın cilalanmış yüzeyinin üstüne daire biçiminde düzenli aralıklarla düzgünce bir araya konmuş olan kitaplar sıralanmıştı ve bu dizilişleriyle canlı renklerle bezenmiş tekerlek jantlarını andırıyorlardı. Her şeyden ışık yansımaktaydı, hiçbiri ışığı emmiyordu. Oda öyle benekli, pullu, alacalı bulacalıydı ki Margaret'ı çok rahatsız etmişti. Öyle rahatsız olmuştu ki böyle bir atmosferde her şeyi temiz ve pürüzsüz tutmak için, soğuk hatta buz gibi görünen bu rahatsız havayı kalıcı kılmak için gönüllüce harcanan çabayı fark edebilecek durumda değildi. Baktığı her yerde, gösterilen özenin ve dikkatin izi vardı. Bu özen ve dikkat, evi huzurlu ve sakin bir ortam haline getirmeye değil yalnızca süse ve bu süsleri kirden ve zarardan korumaya gösterilmişti.

Etrafı rahatça incelediler ve Bayan Thornton odaya girmeden evvel Margaret ve babası alçak sesle sohbet ediyorlardı. Duyulmaması gereken mevzulardan bahsetmiyorlardı ancak bulundukları oda insanı kısık sesle konuşmaya zorluyordu. Sanki odada şimdiye kadar hiç yankı yapılacak şekilde konuşulmamıştı ve bunu bozmayı istemiyorlardı.

Bayan Thornton âdeti olduğu üzere siyah ipek elbisesini sürüyerek odaya girdi. Elbisesinin müslin kumaşı ve dantelleri odanın berrak beyaz ortamını gölgede bırakmıyor, tamamlıyordu. Margaret annesinin iade-i ziyarette kendilerine neden eşlik edemediğini anlatıyordu. Babasını yeniden endişelendirmemek için durumu üstünkörü anlattı ancak bu kez

de Bayan Thornton'un zihninde Bayan Hale kararsız, kuruntulu bir tabiata sahip bir hanımmış gibi bir izlenim uyandı. Bayan Hale gerçekten gelmeyi isteseydi bu tabiatını bir kenara bırakabilirdi ya da dışarı çıkmasına engel olacak kadar ciddi bir rahatsızlığı varsa ziyaret başka bir güne ertelenebilirdi. Hale ailesine yapacağı ziyaret için atları kiraladıklarını ve Bay Thornton'un gereken saygıyı tam anlamıyla göstermek adına Fanny'nin de bu ziyarete iştirakini talep ettiğini düşününce Bayan Thornton duruma biraz içerlemişti ve Bayan Hale'in rahatsızlığı ile ilgili hiçbir yorumda bulunmadı.

"Bay Thornton nasıl?" diye sordu Bay Hale. "Bana dün aceleyle bırakmış olduğu nota bakılırsa pek iyi değil sanırım."

"Oğlum nadiren hasta olur, olduğunda da hiç bahsetmez ve yapacağı işleri hastalığını bahane ederek aksatmaz. Geçen akşam sizinle ders yapamadığını söyledi. Buna oldukça üzülmüştür eminim zira sizinle geçirdiği vakte muazzam değer veriyor."

"Benim için de çok değerli," dedi Bay Hale. "Klasik edebiyatta güzel olan ne varsa hepsinden zevk aldığını ve takdir ettiğini görmek bana da kendimi tekrar genç hissettiriyor."

"Boş vakti olanlar için klasik edebiyatın büyük ehemmiyet taşıdığına hiç şüphem yok. Ancak itiraf etmeliyim ki oğlumun oturup tekrar bunlara çalışmasına ben karşıyım. Şu an içinde yaşadığı zaman ve mekân, dikkatini ve enerjisini yoğunlaştırmasını gerektiriyor. Klasik eserler hayatını kırsalda ya da üniversitede harcayanlar için iyi olabilir ama Milton'da yaşayanlar zihinlerini ve güçlerini bugünün işine odaklamalılar. En azından benim fikrim bu yönde." Bayan Thornton bu son lafını sahte bir tevazu ile söylemişti.

"Fakat zihin uzun süreyle tek bir konuya odaklanırsa tıkanır, körelir ve başka şeylere ilgi göstermekte de güçlük

yaşar," dedi Margaret.

"Zihin tıkanır, körelir derken neyi kastettiğinizi anlayamadım. Yarınını düşünmeyi tamamıyla unutup bugüne fazla önem veren yanardöner karakterdeki insanları ben de beğenmiyorum. Bir sürü ilgi alanına sahip olmak Milton'lı bir üreticiye yakışmaz. Hayatta bir tane büyük hedefi olsun yeter ve tüm amaçlarını bu hedefi gerçekleştirmeye odaklamalı."

"Ve bu amaç da..." diye sordu Bay Hale.

Cevap verirken Bayan Thornton'un solgun yanakları kızardı, gözleri ışıldadı:

"Ülkesinin, şehrinin tüccarları arasında yüksek ve onurlu bir mevki edinip bunu koruyabilmek. Oğlum öyle bir yer edindi. Nereye isterseniz gidin, yalnızca İngiltere'yi kastetmiyorum, Avrupa'da da, Milton'lı John Thorton adı tüm işadamları tarafından bilinir ve saygı görür. İsmi sosyetik ortamlarda bilinmez tabii ki" diye söze devam etti küçümseyici bir tavırla.

"Sıradan hanımlar, beyler Milton'lı üreticileri parlamentoya girmezlerse ya da Lordun birinin kızıyla evlenmezlerse pek tanımazlar tabii." Bay Bell mektubunda Milton'da sahip olunması gereken iyi bir dost diye Bay Thornton'dan bahsedene kadar Bay Hale ve Margaret bu büyük ismi gerçekten hiç duymamışlardı ve kendilerini bu konuda gergin ve gülünç hissettiler. Bu oğluyla gurur duyan annenin dünyası ne Harley Sokağı'ndaki üst tabakanın ne de kırsaldaki din adamlarının ya da Hamphire'daki toprak sahiplerinin dünyasıydı. Margaret yüzüne her ne kadar dinleyen birinin sakin ifadesini takınmaya çalışsa da hassas olan Bayan Thornton, Margaret'ın aklından geçenlerin bunlar olduğunu hissediyordu.

"Genç hanım, muhteşem oğlumun adını daha evvel hiç duymadığınızı düşünüyorsunuz. Benim aklı fikri Milton

olmuş yaşlı bir kadın olduğumu düşünüyorsunuz, kuzguna yavrusu şahin görünür diyorsunuz tabii."

"Hayır," dedi Margaret bir telaşla. "Bu doğru olabilir evet, Bay Thornton'un adını Milton'a gelmeden evvel duymamıştım. Ancak buraya geldiğimizden beri o kadar sık duyuyorum ki kendisine saygı duyup takdir ettim ki siz de bahsedince söylenenlerde doğruluk payı olduğunu gördüm."

"Size kim bahsetti oğlumdan?" diye sordu Bayan Thornton; biraz yumuşamıştı ancak oğlundan bahseden kişi hakkını teslim edecek şekilde bahsetmemiş olabilir diye biraz gerilmişti. Margaret cevap vermeden evvel biraz duraksadı. Bu şekilde otoriter tavırla sorguya çekilmek hoşuna gitmemişti. Bay Hale, Margaret'ı içinde bulunduğu durumdan kurtarmak için lafa girdi:

"Bay Thornton'un bizzat kendisinin anlattıkları onun nasıl bir adam olduğunu anlamamız konusunda bize yardımcı oldu, değil mi Margaret?"

Bayan Thornton söze karışıp, "Oğlum yaptığı işleri anlatacak bir kişi değil. Tekrar sorabilir miyim Bayan Hale, kim ne anlattı da oğlum hakkında böyle iyi fikirleri edindiniz? Bir anne, çocuklarının takdir edildiğini bilmek ister, bu konuda meraklanır."

"Bay Bell önceki hayatınız hakkında neler söylediyse Bay Thornton bunlardan bahsetmekten kaçındı. Hatta Bay Bell daha da fazlasını anlattı ki oğlunuzla gurur duymakta haklı olduğunuzu düşünüyoruz."

"Bay Bell mi? Bay Bell, John'u ne kadar tanıyor olabilir? Mıymıntı bir okulda tembel bir hayat yaşayan bir adam. Fakat size minnettarım Bayan Hale. Pek çok genç hanım yaşlı bir kadına oğlu hakkında ne kadar iyi konuşulduğunu söylemekten imtina eder."

Bayan Thornton'a şaşkınlıkla bakan gözlerini dikerek

"Niçin?" diye sordu Margaret.

"Çünkü kızlar oğulun kalbini kazanmak gibi bir emel besliyorlarsa bu durumda yaşlı annenin müdafaa avukatına dönüşeceğini biliyorlar."

Bayan Thornton kurnazca gülümsedi, Margaret'ın dürüstlüğü hoşuna gitmişti. Yalnız sanki sorgulamaya hakkı varmış gibi çok soru sorduğunun farkına varmıştı, bunu dile getirince Margaret bir kahkaha patlattı. Sanki duydukları hakikaten gülünecek sözlermiş gibi o kadar içten güldü ki, sesi Bayan Thornton'un kulağında çınladı. Margaret ev sahibinin rahatsız bakışlarını görünce kendini toparladı.

"Özür dilerim hanımefendi ancak beni Bay Thornton'un kalbini kazanmaya çalışmaktan muaf tuttuğunuz için size minnettarım."

"Genç hanımlar şimdiye dek hep kazanmaya çalışmışlardır," dedi Bayan Thornton sertçe.

"Genç Bayan Thornton afiyettedir umarım," dedi Bay Hale, mevcut sohbetin seyrini değiştirmek ümidiyle.

"Hiç olmadığı kadar hem de. Güçlü değil pek," dedi Bayan Thornton kısaca.

"Bay Thornton nasıl? Perşembe günü görebilirim onu umarım?"

"Oğlumun planları hakkında bir şey diyemem. Şehirde nahoş işler dönüyor, grev tehlikesi varmış. Eğer grev olursa arkadaşları kendisinin tecrübelerine ve fikirlerine danışmak isteyeceklerdir. Perşembe gelir sanırım. Her halükârda gelemeyecekse de size haber verir zaten."

"Grev mi?" diye sordu Margaret. "Niçin? Ne diye grev yapacaklar ki?"

"Diğer insanların mülklerinin yönetimi ve aidiyeti ile ilgili olarak," dedi Bayan Thornton, sinirli bir hareketle burnunu çekti. "Bunun için grev yapıyorlar hep. Eğer benim oğlumun işçileri grev yapsa bir avuç minnet bilmez köpek ol-

duklarını düşünürdüm. Onlar da grev yapacak biliyorum."

"Daha yüksek ücret istiyorlar sanırım?" diye sordu Bay Hale.

"Bu işin görünen yüzü. Gerçek şu ki kendileri efendi olmak, efendilerini ise kendilerinin kölesi yapmak istiyorlar. Sürekli bunun için uğraşıyorlar, akıllarında hep bu var, o yüzden beş-altı senede bir patronlarla işçiler bu şekilde karşı karşıya geliyorlar. Ama bu kez hata yaptıklarını görecekler, saf dışı kalacaklar bence. Eğer işi bırakırlarsa geri dönmek o kadar kolay olmayabilir. Sanırım patronların aklında birkaç şey var bu adamların kafalarına estiği gibi grev yapmalarını engelleyecek, bu sefer deneyebilirler."

"Bu durum şehri birbirine katmıyor mu?" diye sordu Margaret.

"Elbette ki şehir karışıyor. Korkmuyorsunuz, değil mi? Milton korkaklara göre bir yer değildir. Fabrikasından burnunu çıkardığı an Makinson'ın kanını dökmeye yemin eden bir grup öfkeli beyaz adamın arasından geçerek ilerlediğim zamanları biliyorum ben. Adamın ise bu durumdan haberi bile yoktu, birinin o adama gidip onu canının tehlikede olduğu konusunda uyarması gerekiyordu. Uyaran kişinin kadın olacağı varmış demek, gidip ben uyardım. İçeri girdim, sonra bir daha çıkamadım. Hayatıma mal oluyordu neredeyse. Çatıya çıktım, fabrika kapılarını zorlarlarsa diye kalabalığa fırlatmak için taşlar yığılmıştı. O ağır taşları kaldırıp iyi nişan alarak adamlara fırlatacaktım ancak o kadar sıcaktı ki bayılmışım. Eğer Milton'da yaşayacaksanız cesur olmayı öğrenmeniz gerekmekte Bayan Hale."

"Elimden geleni yaparım," dedi Margaret, yüzü solmuştu. "Başıma gelene kadar cesaretli davranabilir miyim bilemeyeceğim ama sanırım ben olsam korkardım."

"Güneyliler biz Darkshire'dekilerin hayat mücadelesi olarak adlandırdıkları şeylerden genelde korkuyorlar. Ellerin-

dekinin daha iyisini elde etmek için kinle beslenen, sürekli intikam için tetikte bekleyen insanların arasında bir on yıl kadar yaşarsanız o zaman korkak olarak kalıp kalmayacağınızı anlarsınız, inanın bana."

Bay Thornton o akşam Bay Hale'in evine geldi ve misafir odasına buyur edildi. O sırada odada Bay Hale eşine ve kızına kitap okumaktaydı.

"Hem annemin notunu iletmeye hem de dün akşam randevumuza sadık kalamadığım için özür dilemeye geldim. Notta istediğiniz adres yazıyor, Doktor Donaldson'ın adresi."

"Teşekkürler," dedi Margaret acele ile notu almak için elini uzattı, annesinin doktor araştırdıklarını duymasını istemiyordu. Bay Thornton'un maksadını anlamış olması hoşuna gitti zira misafir tek kelime etmeden hemen notu Margaret'a verdi. Bay Hale grev hakkında konuşmaya başlamıştı. Bay Thornton'un yüzü annesinin çehresinin hoşnutsuz olduğu anlarda aldığı ifadeyi almıştı. Bay Thornton'u izleyen Margaret bu ifadeden oldukça rahatsız olmuştu.

"Evet, ahmaklar grev yapacakmış, yapsınlar. Bize uyar. Fakat biz onlara bir şans verdik. Ticaretin geçen yılki kadar verimli olduğunu sanıyorlar. Ufuktaki fırtınayı fark edip yelkenlerimizi indirdik biz. Bunu yapmaktaki sebeplerimizi açıklamadığımız için mantıklı bir karar verdiğimize inanmıyorlar. Paramızı harcamayı mı istiyoruz yoksa biriktirmeyi mi istiyoruz, ellerine ona göre bir bildirim vermemiz gerekiyor. Henderson, işçileri ile Ashley'de görüşüp başından atmaya çalıştı, başaramadı. Henderson grev yapmalarını istiyordu aslında. Onun hesaplarına oldukça uyuyordu bu durum. İşçiler yüzde beşlik oranı talep ettiklerinde iddiaya göre Henderson bunu düşüneceğini ve maaş günü onlara gereken cevabı vermiş olacağını söylemiş. Tabii bu cevabın ne yönde olacağını başından beri biliyormuş işçiler ama Henderson'ın

kendilerinin bu kibirli tavırlarını daha da pekiştirecek hareketler yapacağını düşünüyorlarmış. Ancak işçiler yine de akıllı çıkmış ve ticaretin girdiği çıkmazla ilgili bir şeyler duymuşlar. Geçen cuma kalkıp gelmişler ve taleplerini geri çekmişler, bu durumda Henderson çalışmaya devam etmeye mecbur. Biz Milton'lı patronlar bugün kararımızı bildirdik. Bir kuruş bile artış yapmayacağız. Maaşlarda kesintiye gidebileceğimiz, artışın söz konusu olmadığını söyledik ve şimdi ise bir sonraki hamlelerini bekliyoruz."

"Ne yapacaklar, peki?" diye sordu Bay Hale.

"Tahminim toplu grev olacak. Birkaç güne kadar, Milton'da tüten tek bir fabrika bacası bile bulamayacaksınız Bayan Hale."

"Ama neden?" diye sordu Margaret " Ticaretin kötü gideceğini düşündüğünüzü onlara iyi sebepler sunarak açıklayamaz mısınız? Şu an doğru sözleri kullanıyor muyum bilmiyorum ama ne demek istediğimi anlamışsınızdır."

"Siz hizmetçilerinize yaptığınız harcamaların ve paranızı nasıl idare ettiğinizin hesabını veriyor musunuz? Biz, para sahipleri, paramızla ne yapacağımıza kendimiz karar veririz."

"İnsan olarak hakkınız," dedi Margaret alçak sesle.

"Pardon? Ne dediğinizi duyamadım."

"Tekrar söylemeyi istemiyorum," dedi Margaret. "Sizinle paylaşmayı tercih etmeyeceğim bir hissiyat ile ilgili bir laf ettim."

"Söylemeyi deneyin bir," diye ısrar etti Bay Thornton, tüm dikkatini Margaret'ın söylediği şeyi öğrenmeye odaklamıştı. Margaret bu ısrardan rahatsız olmuştu ancak ettiği lafın çok mühim bir şey olduğunun düşünülmesini istemediğinden:

"İnsan olarak hakkınız tabii dedim. Söylemek istediğim, her şeyden evvel dini sebepler paranızla ilgili her istediğinizi

yapmanızı engelliyor."

"Dini görüşlerimizin farklı olduğunu biliyorum ancak sizinkiyle aynı olmasa da benim de belli bir dini görüşüm var, bu konuda hakkımı teslim etmeniz gerek."

Alçak sesle, sadece Margaret'la sohbet ediyormuş gibi konuşuyordu. Kendisine bu şekilde özel olarak hitap edilmesi Margaret'ın hoşuna gitmemişti. Her zamanki ses tonu ile:

"Şu anki durumun sizin kişisel dini görüşlerinizle bir ilgisi olduğunu düşünmüyorum. Söylemek istediğim, hiçbir insan elinden çıkma kanun yoktur ki işverenlerin paralarını savurmalarını, çarçur etmelerini engellesin. İstedikleri gibi harcayabilirler. İncil'deki pasajlardan bazıları, işverenler böyle yaptıklarında kendilerinin de bu dünyada hizmetkâr olduklarını unuttuklarını ima ediyor, en azından bana göre pasajların demek istediği bu. Öte yandan grevler, ücret oranları, anapara, emek hakkında pek bir şey bilmiyorum. O yüzden sizin gibi politik bir iktisatçı ile bu konuları konuşmasam daha iyi olur."

"Size bunları anlatmamın sebebi, sizin gibi konuya yabancı birine anormal ve gizemli gelen şeyleri açıklamaktan memnuniyet duyacak olmamdır. Bilhassa da böyle bir zamanda. Yaptıklarımız eli kalem tutan ikinci sınıf yazarların hepsinin hakkında yazıp çizdiği şeylere dönüştü."

"Teşekkürler," dedi Margaret soğuk bir tavırla. "Yaşadığım bu yabancı toplum içinde beni şaşırtan bir şey olursa konu ile ilgili bilgi almak için öncelikli olarak babama danışırım."

"Yabancı bir toplum olduğunu mu düşünüyorsunuz? Neden?"

"Bilmiyorum. Sanırım dışardan bakılınca öyle bir yer olduğu için öyle dedim. Gördüğüm kadarıyla var olabilmek için birbirine muhtaç olan iki sınıf var ama ikisi de açıkça

diğerinin çıkarlarını kendininkilerin üstünde tutuyor. Daha evvel böyle birbirini batırmaya çalışan iki safın olduğu bir toplumda hiç yaşamamıştım."

"Size patronları batırmaya uğraştıklarını kim söyledi? İşçilere haksızca davrandığımızı size kim söyledi bilmiyorum. Ayrıca size önceki gün söylediğim şeyi yanlış anlamakta ısrar ettiğinizi görüyorum. Yalnız işverenlere kötü muamele edildiğini kimden duydunuz?"

Margaret kızardı ve gülümseyip şöyle dedi:

"Sorguya çekilmeyi sevmem. Sorunuzu cevaplamayı reddediyorum. Hem bunu kimden duyduğumu söylememin konuya bir katkısı olmayacaktır. Sözüme güvenin, birilerinden duydum diyelim. İşçilerin kimisi de patronların bilerek onlara paralarını ödemediklerini söylüyor. Eğer bankada birikmiş biraz paraları olursa daha da özgür olacakları için işverenlerin istemediğini düşünüyorlar."

"Higgins denen o adam sana bunları söylemiş olacak," dedi Bayan Hale. Bay Thornton'un bu son sözü duymamasını istiyordu Margaret ancak anlaşılan o ki duymuştu.

"Patronların dişli avukattansa cahil işçiye sahip olmalarının daha yeğ olduğunu duymuştum. Yüzbaşı Lennox şirketinde her şeyi sorgulayan ve her verilen emrin sebebini soruşturan işçiler hakkında öyle demişti." Margaret lafının son kısmını babasına hitaben söylemişti. Yüzbaşı Lennox da kim diye düşünen Bay Thornton ilginç bir şekilde hoşnutsuzluk duydu ve bu his bir an için Margaret'a cevap vermesine engel oldu. Bay Hale sohbete devam etti.

"Okula hiçbir zaman düşkün olmadın Margaret. Olsaydın Milton'da eğitim için neler yapıldığını çoktan görür ve bilirdin."

"Evet!" dedi Margaret birden uysal bir tonda. "Okulla yeteri kadar ilgilenmediğimi biliyorum. Ancak sözünü ettiğim bilgi ve cahillik, okuma ve yazma ile ya da bir çocuğa öğreti-

leceklerle kazandırılacak bilgi ile ilgili bir şey değil. Burada kastedilen kadınlara ve erkeklere kılavuzluk etmesi beklenen akıl gücünün yetersizliği. Bunun da tam olarak ne olduğunu bilemiyorum. Ama bana bu bilgiyi veren kişi patronların, amelelerinden yapılı, gürbüz, yalnızca bugünü düşünerek yaşayan, gözü kapalı her şeye itaat eden kişiler olmalarını istediklerini söyledi."

"Kısacası Bayan Hale size bu bilgiyi veren kişi patronlara karşı ettiği iftiraları dinlemeye dünden razı bir dinleyici olarak görmüş sizi," dedi Bay Thornton, alınmıştı.

Margaret cevap vermedi. Anlattıklarından yola çıkarak karakterinin Bay Thornton tarafından bu şekilde yaftalanması Margaret'ı rahatsız etmişti.

Bay Hale söze girdi:

"İtiraf etmeliyim ki Margaret kadar işçilerle yakın ilişki kurmamış olsam da işverenle işçi arasındaki bu görünürdeki husumet beni de çok şaşırtıyor. Kimi zaman sizin dediklerinizden yola çıkarak bu izlenimi edindim aslında."

Bay Thornton bir an duraksadı. Margaret az evvel odadan çıkmıştı ve Bay Thornton aralarında gelişen bu gerginlikten rahatsız olmuştu. Bu his daha soğuk ve düşünceli bir havaya bürünmesine sebep olmuştu ve konuşurken daha bir ağırbaşlıydı:

"Fikrim şu ki benim çıkarlarım çalışanlarımın çıkarları ile ortak paydada buluşuyor, onlarınkiler de benimkilerle aynı şekilde. Bayan Hale çalışanlara amele denmesinden pek hoşlanmadığından bu sözü kullanmayacağım, her ne kadar dilimin ucuna gelse de teknik bir kelime olarak ki kökeni benim zamanımdan çok öncesine dayanan bir kelimedir. İleride bir gün, gelecek bin yıllardan birinde, ütopya gerçekleştirilirse işçi-işveren birlikteliği pratiğe dökülebilir, bir cumhuriyet rejimi ile birliktelik sağlanabilir ki cumhuriyetin en iyi yönetim biçimi olduğunu düşünüyorum."

"Homeros'u bitirir bitirmez Platon'un *Devlet* isimli eserini okuyacağız."

"Platon'un zamanında erkekler, kadınlar, çocuklar hepimiz cumhuriyet rejimine ayak uyduracak kişiler olarak görülebilir. Ancak bizi, bugünkü zekâ seviyemiz ve ahlak anlayışımız çerçevesinde kurumsal bir monarşi paklar. Çocukluğumuzdan bu yana baskının bizi yönetmesine izin veriyoruz. Aslında geçmiş zamanlarda kalmış o çocukluk yılları, kişilerin ihtiyatlı ve sıkı bir otoritenin şaşmaz kanunları ile yönetildiği o yıllar en mutlu olduğu çağlardır. İşçilerimizi çocuklarmış gibi görmek konusunda Bayan Hale ile aynı fikirdeyim ancak biz patronların onlara hâlâ çocuklarmış gibi davranmaları hususuna karşı çıkıyorum. İşçilerin baskı ile yönetilebileceklerini düşünüyorum. Bu nedenle onlarla ne zaman bir araya gelsem bir diktatör gibi davranmak mecburiyetindeyim. Üçkâğıtçılık yapmadan, insancıl bir tavır da takınmadan -ki insancıllık biz Kuzeylilerin sahip olduğu bir özelliktir- sağduyumu en iyi şekilde kullanıp işimi yürütürken nitelikli kurallar koyup adil kararlar vermem gerekiyor. Bu kurallar ve kararlar önce benim iyiliğim, sonra işçilerin iyiliği için gerekli. Sebeplerimi açıklamak konusunda ne baskıya boyun eğeceğim ne de bir zamanlar vermiş olduğumu beyan ettiğim karardan geri döneceğim. En az işçiler kadar acı çekerim ancak en sonunda geri adım atmadığımı ve kararımdan zerre şaşmadığımı görecekler."

Margaret tekrar odaya girdi ve el işinin başına oturdu ve ses çıkarmadı. Bay Hale:

"Çok cahilce konuşuyor olabilirim ancak bildiklerimden yola çıkarak diyebilirim ki kitleler çocukluktan yetişkinliğe geçiş döneminde zaten sorunlu bir dönemden geçiyorlar. Bu durum hem toplumların hem bireylerin yaşamında aynı şekilde gelişiyor. Bu dönemde pek çok ebeveynin düştüğü hata da çocuklarından mantıksız bir itaatkârlık göstermele-

rini görev addederek kendilerine söyleneni yapmalarını, *çağırıldığında gel, Söyleneni yap* gibi basit kurallara uymalarını beklemeleri. Ancak sağduyulu bir ebeveyn, özgür hareketi desteklemeli ki çocuğunun üzerindeki otoritesi bittiğinde onun arkadaşı ve yol göstereni olabilsin. Böyle bir benzetme ile durumu açıklamam yanlış olduysa ilk benzeşimi kuran sizdiniz."

"Yakın zamanda," dedi Margaret "Nuremberg'te üç-dört yıl evvel yaşanmış bir olay işittim. Eskiden ev ve depo olarak kullanılan yerlerde devasa bir malikânede zengin bir adam, yalnız yaşıyormuş. Bir çocuğu olduğu söyleniyormuş ama kimse bunu kesin olarak bilmiyormuş. Kırk yıl boyunca bu söylenti bir ara yayılmış bir ara unutulmuş ama hiçbir zaman tamamen yok olmamış. Adam öldükten sonra söylentinin doğru olduğu ortaya çıkmış. Bir oğlu varmış. Oldukça gelişkin ancak hiç eğitim görmemiş bir çocuğun zekâsına sahip bir çocuk. Babası ilginç bir şekilde böyle kalmasını sağlamış, bunu da oğlunu hata yapmaktan ve şeytana uymaktan korumak için yapmış. Tabii adam ölüp de çocuk başıboş kalınca tüm kötü niyetli olup da akıl vermeye çalışan kimseler çocuğu kontrol altına almaya çalışmış. Çocuk iyiyi kötüden ayıramıyormuş. Babası masumiyetini koruduğunu sanmış ancak çocuğu cahil yetiştirmiş. On dört ay süren kargaşadan sonra şehrin yetkilileri adamı açlıktan kurtarmak için sorumluluğunu üstlenmişler. İki kelimeyi bir araya getirip dilenemiyormuş bile."

"Bayan Hale'in de dikkat çektiği gibi, bir ebeveynin ve bir patronun konumunu karşılaştırdım, evet. Bu nedenle kendi silahımı bana doğrulttunuz diye size bir şey diyemem. Ancak Bay Hale, sağduyulu bir ebeveyni bize model olarak sunduğunuzda bu ebeveyn çocuklarının özgür olarak hareket etmesine olanak sağlar dediniz. Bugün ise çalışma saatleri içinde işçilerin özgür hareket etmesi gibi bir durum söz

konusu olamaz. O yüzden bu benzetmenizle ne demek istediğinizi anlayamadım. Patronlar, çalışanlarının özgürlüklerine müdahale edeceklerdir. Şayet işçilerin fabrikanın dışında sürdürdükleri yaşama da tecavüz edilirse bunu ben de onaylamam. Bizim için günde on saat çalışmaktalar ve onun dışında kalan vakitleri üzerinde söz sahibi olmayı istemeye hakkımız yok. Ben özgürlüğüme çok önem veririm. O yüzden sürekli olarak bir başkasının beni yönetmesi, akıl vermesi, bilgelik taslaması, hareketlerimi planlaması kadar aşağılayıcı başka bir şey düşünemiyorum. En bilge, en güçlü insan da olsa bu kişi böyle müdahale ettiğinde ona aynı şekilde isyan eder ve öfkelenirdim. Sanırım bu duyguyu İngiltere'nin kuzeyinde yaşayan insanlar, güneydekilerden daha yoğun hissediyor."

"Pardon ama bu durum yöneten ve yönetilen sınıfın arasında hiçbir zaman eşitliğe dayalı bir ilişki olmadığından kaynaklanıyor olmasın? Her insan sürekli olarak kardeşi olan öteki insandan ayrı, onu kıskanan ve ona karşı merhametsiz davranıp kendinden uzak tutan bir pozisyonda konumlanmak zorunda kalmadı mı ve hep haklarına tecavüz edileceğinden korkmadı mı?"

"Ben yalnızca gerçeği gözler önüne serdim. Üzgünüm ama saat sekizde bir randevum var. Bu akşam gerçekleri hesap vermeye uğraşmadan, olduğu gibi alıyorum. Tabii böyle yapıyor olmam mevcut durum karşısında nasıl hareket edileceği konusunda bir şeyi değiştirmeyecek. Gerçekler kabul edilmeli."

"Fakat," dedi Margaret kısık sesle, "Bana göre de dünyada her şeyi değiştiren şey aslında bu." Babası, Bay Thornton lafını bitirsin diye Margaret'a susmasını işaret etti, o ise çoktan ayağa kalkmış, gitmek için hazırlanmaktaydı.

"Şu konuda beni aydınlatmanızı istiyorum. Darkshire'da yaşayan her erkeğin özgürlüğüne düşkün olduğu göz önün-

de bulundurulursa, sırf karşımdaki kişi emek gücünü satacak konumda, bense o emeği satın alacak konumdayım diye benim bir başkasına kendi görüşlerimi empoze ederek nasıl davranması gerektiğini belirlemeye -çok çirkin bir şey bu ve yapıyor olsam kendimden ölesiye nefret ederdim- hakkım var mı sizce?"

"Zerre kadar yok," dedi Margaret. Kendinden emin bir tavırla, "Emeğiniz ve paranız üzerinden edindiğiniz konumdan dolayı, artık bu konumlanma her neyse, zerre kadar hakkınız yok. Üzerlerinde muazzam bir kuvvet kullanın ya da kullanmayın, siz, işçileri olan ve kendisinin hayatı ve refahı mütemadiyen işçilerininkiyle birbirine yakından bağlandığı için bu adamlara sahip olan birisiniz. Tanrı bizi birbirimize muhtaç varlıklar olarak yarattı. Kendimizin başkalarına muhtaç olduğu gerçeğini göz ardı edebiliriz veya başkalarının haftalık yevmiyelerini ödemek dışında pek çok konuda bize muhtaç oldukları gerçeğini de reddedebiliriz ancak bu hiçbir şeyi değiştirmez. Ne siz ne de diğer işverenler buna engel olabilirsiniz. En bağımsız geçinen gururlu insanın bile farkında olmasa da karakterini, hayatını etrafındakiler etkiler ve siz Darkshire'lıların ötekileri dışlayan egosu aslında etrafındaki her şeye bağımlıdır. Hiçbirinden kurtulamaz. Tek başına duran bir kaya nasıl silkinemezse, sizin egolarınız da o kaya ile aynı konumda."

"Yalvarırım benzetmeler yapma Margaret, daha evvel bir kere yapıp konuyu dağıttın zaten," dedi babası gülümseyerek, lafı uzatıp Bay Thornton'un gitmesine mani olduklarını düşündüğü için biraz huzursuzdu. Ancak yanılıyordu zira Bay Thornton bu şekilde alıkonmaktan hoşnuttu şu an, her ne kadar söyledikleri rahatsız etse de Margaret konuşsundu yeter ki.

"Söyleyin bana Bayan Hale, peki siz hiç etki altında kalmadınız mı—ama yok bir saniye bu şekilde ifade etmem

doğru olmaz—eğer olayların değil de başkalarının etkisi altında kaldığınızı düşünüyorsanız, bu kimseler doğrudan mı dolaylı olarak mı etkiliyor sizi? Tavsiye vermeye, yasak koymaya, örnek olmaya çabalıyorlar mı yoksa işlerine güçlerine bakan, bunu da kararlılıkla devam ettiren ancak bu yaptıklarının öteki kişiye de çalışkan olması, kendini kurtarması hususunda örnek teşkil ettiğinin farkında olmayan sıradan insanlar mı bunlar? Ben işçi olsaydım, iş saatleri dışında her ne kadar iyi niyetle yapılmış olsa da beni etki altında bırakacak işleri bir kenara bırakıp patronum dürüst, dakik, çabuk, yaptığı her işte kararlı biri diye bundan yirmi kat daha memnun olurdum. Ameleler uşaklardan daha keskin casusturlar. Kendimin nasıl biri olduğuna kafa yormayı pek tercih etmiyorum ancak ben işçilerimin yalın dürüstlüğüne ve bu isyanlarındaki riyasızlığa güvenirim her ne kadar onursuz bir adım atmayı ve alçakça bir iş yapmayı reddettiğim için kimi fabrikalarda yürütülen bu grev duruma tezat teşkil etse de. *Dürüstlük en iyi politikadır* edebiyatını da aşan bir durum bu, gerçek yaşamda uygulaması o kadar kolay değil. Hayır hayır! İşveren, adamlarının akıbetini nasıl etkilediğine o kadar fazla kafa yormamalı."

"Bu büyük bir itiraf," dedi Margaret gülerek. "İnsanların haklarını arama konusunda bu kadar inatçı ve şiddet yanlısı davrandıklarını gördüğümde gönül rahatlığı ile şu çıkarımı yapabilirim, patronları da uzun süredir acı çekmekte olan o canlardan bihaber biri ve kendi acı çeken ruhunun da farkında değil."

"Siz de buradaki çalışma sistemini anlayamayan yabancılardan birisiniz Bayan Hale," dedi Bay Thonton acele ile. "İşçilerimizin istediğimiz şekli verebileceğimiz hamurdan yapılma birer kukla olduğunu sanıyorsunuz. Hayatlarının yalnızca üçte birinden de az bir süre zarfında bizim ile ilişki içinde olduklarını unutuyorsunuz. Bir fabrikatörün basit bir

işverenden daha büyük ve geniş sorumlulukları olduğunu göremiyorsunuz. Bizi uygarlığın öncüleri haline getiren ve sürdürmek zorunda olduğumuz ticari bir kimliğimiz var."

"Bulunduğunuz sınırlı bölge üzerinden," dedi Bay Hale, gülümseyerek "Öncülük yapabiliyor olmanız beni şaşırttı. Milton'da yaşayanlar kaba, vahşi bir grup insan."

"Evet, öyleler," dedi Bay Thornton. "Ölmekte olan gülü sulayarak hayata döndürmeniz bir işe yaramaz. Cromwell de bugün yaşasa büyük bir fabrika sahibi olurdu, Bayan Hale. Keşke hayatta olsaydı da bu isyanı o bastırabilseydi."

"Cromwell benim için bir kahraman değil," dedi Margaret soğuk bir tavırla. "Despotluğa olan bu hayranlığınızla başkalarının karakterlerinin özgür olduğuna olan inancınız birbiri ile çelişiyor."

Margaret'm ses tonu, o an Bay Thornton'un sinirden yüzünün kızarmasına sebep olmuştu. "Ben, bana hizmet ettikleri süre boyunca işçilerimin sorguya çekilmeyen, sorumsuz patronları olarak kalmak istiyorum. Bu süre bitince ilişkimiz de bitiyor ve o noktadan sonra o özgür zaman dilimine olan saygı işin içine giriyor ki aynı saygının bana da gösterilmesini istiyorum."

Bay Thornton bir süre konuşmadı, çok sinirlenmişti. Kendini topladı ve Bay ve Bayan Hale'e iyi geceler diledi sonra Margaret'a yaklaşıp alçak sesle:

"Bu akşam sizinle acele ile daha da önemlisi kaba bir tavırla konuştum. Ancak biliyorsunuz ki ben Milton'lı görgüsüz bir fabrika sahibiyim. Beni affedebilecek misiniz?"

"Kesinlikle," dedi Margaret gülümseyerek. Margaret'ın tatlı ve ışıltılı yüzüne yaklaşan Bay Thornton'un yüzünde ise hâlâ kaygılı ve gergin bir ifade vardı. Tartışmalarına sinmiş olan kuzey rüzgârının o soğuk etkisi henüz silinmemişti. Margaret elini uzatmadı. Bay Thornton, onun el sıkışmayı yine es geçtiğini görünce bu hareketini kibirli oluşuna yordu.

-16-
Ölümün Gölgesi

"Gidenleri yolundan ayıran
O örtülü ele güven ve
Değişime her zaman hazır ol
Zira bu dünyanın kanunu gelgitlidir."

Arap Edebiyatından

Ertesi gün öğleden sonra Doktor Donaldson, Bayan Hale'i muayene etmeye geldi. Çocukluğundaki yakınlığı tekrar kazandıklarına dair gördüğü rüya bozulmuştu. Dixon odaya alınırken Margaret dışarı çıkarılmıştı. Margaret kolay sevmezdi ama sevince de o kadar derin severdi ki asla kıskanmazdı.

Annesinin yatak odası misafir odasının hemen arkasında yer alıyordu. Margaret oraya geçti ve odanın içinde dönüp durmaya başladı, doktorun çıkmasını bekliyordu. Arada bir kulak kabartmak için duruyordu, bir inilti duyuyormuş gibi geldi. Yumruklarını sıktı, nefesini tuttu. İnilti duyduğuna emindi. Birkaç dakikalığına her şey sakinleşmişti. Sonra sandalyeler çekiliyormuş gibi geldi, sesler yükseldi, biri ayrılıyormuş gibiydi.

Kapının açıldığını duyunca odadan dışarı fırladı.

"Babam evde değil Doktor Bey. Özel öğrencisi ile ders yapmaya gitti. Onun odası aşağıda, oraya kadar gelebilir misiniz rica etsem?"

Dixon'ın sebep olduğu tüm sorunları görüp aşmıştı. Evin kızı olarak sanki evin büyük oğluymuş gibi bir statü üstlenmiş ve bu ihtiyar hizmetçinin işgüzar hareketlerine engel

olmuştu. Margaret'ın, Dixon'a karşı takındığı bu sıra dışı kibirli tutum en gergin olduğu anlarda bile kendisine eğlence kaynağı oluyordu. Dixon'ın yüzündeki şaşkın ifadeden dışarıdan oldukça mağrur göründüğünü tahmin edebiliyordu. Margaret aşağıya, odaya inene kadar bunu düşündü ve zihninde dolaşan bu fikir, halletmesi gereken işten bir süre uzak tuttu onu. Sonra tekrar dikkatini topladı ve duyduğu endişe tekrar kalbini sıkıştırdı. Lafa girmesi bir iki dakikasını aldı.

Emir verir bir tonda konuşmaya başladı ve sordu:

"Annemin nesi var? Bana doğruyu söyleyebilirseniz çok minnettar olurum." Doktorun tereddüt ettiğini görünce ekledi:

"Evdeki tek çocuğu şu an için benim. Babam, durumun ciddiyetinin tam olarak farkında değil korkarım. Bu nedenle şayet ciddi bir sorun varsa, babama bunun sakince anlatılması gerekiyor ve bunu ben yapacağım. Yalvarırım söyleyin. Yüzünüze bakıyorum ve çözemiyorum, bu da beni ağzınızdan çıkacak olan kelimelerden daha çok korkutuyor."

"Sevgili genç hanım, annenizin dikkatli ve becerikli bir yardımcısı var ki kendisi daha çok bir arkadaş gibi ona karşı."

"Ben onun kızıyım beyefendi."

"Yalnız anneniz size söylenmemesini istediğini açıkça bildirdi."

"Bu yasağa boyun eğecek kadar iyi huylu ve sabırlı biri değilim. Dahası böylesi bir durumun sır olarak saklanamayacağını bilecek kadar akıllı ve tecrübeli biri olduğunuza eminim."

"Peki," dedi doktor hafif tebessümle ancak yüzünde üzgün bir ifade vardı. "Bu konuda haklısınız. Söz vermedim. Aslına bakarsanız sır olarak saklanması istenen şey korkarım benim açıklamama gerek kalmadan kendiliğinden ortaya

çıkacak zaten."

Doktor duraksadı. Margaret'ın benzi kül olmuştu, dudaklarını biraz daha ısırdı, onun dışında hiçbir yeri kıpırdamadı. Bir bakışta kişilerin karakterini çözen doktor ki Doktor Donaldson böyle bir yetenek kazanmamış olsaydı şu anki mevkiine nail olamazdı, Margaret'ın gerçeğin tamamını öğrenmek için zorlayacağını anlamıştı, ondan zerre dahi saklayamazdı. Gerçeği saklaması, olduğu gibi söylemesinden daha büyük işkenceydi. Doktor kısık sesle iki kısa cümle sarf etti, bu arada gözünü Margaret'tan ayırmamıştı zira Margaret'ın gözbebekleri kapkara bir dehşete bürünmüş, yüzü daha da beyaz olmuştu. Doktor bir an sustu. Margaret'ın gözlerindeki bu ifadenin değişmesini bekledi. Nefesi kesilen Margaret daha sonra lafa girdi:

"Bana duyduğunuz güvenden ötürü çok teşekkür ederim beyefendi. Bu korku haftalardır yakamı bırakmıyordu. Bu gerçek, hakiki bir ıstırap. Zavallı annem!" Dudakları titremeye başlamıştı. Doktor yanında ağlamayıp rahatlamasında bir sakınca görmemişti. Gözyaşlarının kontrolü yine Margaret'ın elindeydi.

Yalnızca birkaç damla gözyaşı dökmüştü Margaret ve peşinden sormak istediği soruları sıralamaya başladı.

"Çok acı çekecek mi?"

Doktor başını salladı. "Bunu bilemeyiz. Bu pek çok şeye bağlı, binlerce şeye. Tıp ilminin geldiği son nokta, acısını hafifletmemizi sağlayacaktır."

"Babam!" dedi Margaret, baştan ayağı titriyordu.

"Bay Hale'i tanımıyorum. O nedenle tavsiye vermem pek sağlıklı olmaz. Size böyle ani bir şekilde söylemek zorunda kaldığım bu açıklamaya sadık kalın. Sizden saklayamadığım bu gerçeğe artık haizsiniz. Bu nedenle çok zorlanmadan babanıza gereken teselliyi de verebileceksiniz. Zaman zaman yapacağım ziyaretlerden evvel, ki korkarım acısını hafiflet-

meye çalışmaktan başka elimden bir şey gelmeyecek, babanızın dikkatini çekecek, endişesini arttıracak bin tane belirti ortaya çıkacaktır. Bu durum babanızın kendini sona hazırlamasında yardımcı olacaktır. Hayır küçük hanım, hayır. Bay Thornton'la görüştüm ve her ne kadar hata yapmış olduğunu düşünüyor olsam da babanızın yaptığı fedakârlığın farkındayım. Sizi memnun edecekse bu seferlik böyle olsun. Yalnız unutmayın tekrar geldiğimde bir tanıdığınız olarak geliyor olacağım. Beni bir dostunuz olarak görmenizi isterim. Zira böylesi zor vakitlerde tanışıp görüşen insanlar yıllar boyu birbirini tanıyan kimselerden daha çok yakınlaşırlar." Margaret ağlamaktan konuşamamıştı, ayrılırken doktorun elini sıktı.

"Çok terbiyeli bir genç hanım," diye geçirdi aklından Doktor Donaldson arabasına oturunca ve yüzük olan elini inceledi, Margaret bu elini sıktığında biraz acıtmıştı. "Böylesi narin bir elin böyle kuvvet uygulayabileceği kimin aklına gelir? Kemik yapısı düzgün ve bu da muazzam güç sağlıyor. Ne asil bir kız! Başını geriye atıp o büründüğü eda ile beni doğruyu söylemeye nasıl da zorladı, sonra da söylediklerimi duymak için öne doğru yaklaştı. Zavallı kızcağız! Kendisini çok yormadığından emin olmam lâzım. Bu kadar soylu yetiştirilmiş kimselerin böyle acı çekmelerini ve hayatta bunca şeyi yapabildiklerini görmek şaşırtıcı. Bu kızın en büyük oyunu metanetli olabilmek. Başkasının benzi böyle küle dönse bayılmadan ya da histeri krizine girmeden duramazdı. Ama ikisi de olmadı, ne kız! İradesine olan hâkimiyeti ile hemen kendine geldi. Otuz yaş daha genç olsaydım böyle bir kıza kalbimi kesin kaptırırdım. Çok geç kaldım. İşte Archer'lara da geldik." Arabasından dışarı çıktı. Düşünceli, bilge, tecrübe sahibi, ilgi dolu bir tavırla kendisini çağıran bu aileye doğru yöneldi. O an için dünyada ilgilenmesi gereken başka kimse yok, yalnızca bu aile varmış gibiydi.

Bu arada Margaret bir an için babasının çalışma odasına döndü ve annesinin yanına çıkmadan evvel kendini toparlamak istedi.

"Aman Tanrım, aman Tanrım! Bu korkunç bir şey. Nasıl katlanacağım buna? Böylesi ölümcül bir hastalık. Hiçbir ümit yok. Keşke hiç Shaw teyzemin yanına gitmeseydim bunca yıl, o kıymetli yılları senden uzakta geçirmeseydim. Zavallı anneciğim! Ne kadar çok acı çekmiş olmalı! Tanrım sana yalvarıyorum, çok büyük, çok korkunç acılar çekmesine izin verme. Onu acılar içinde görmeye nasıl dayanırım? Babamın üzüldüğünü görmeye nasıl katlanacağım? Şimdi söyleyemem babama vaziyeti, en azından her şeyi bir anda söylememeliyim. Öldürür onu bu. Annemden bir an bile uzak kalmamalıyım artık."

Koşarak yukarı çıktı. Dixon odada değildi. Bayan Hale koltuğun birine uzanmış, yumuşak beyaz bir şalı omuzlarına sarmıştı, başında ise ona çok yakışan bir bone vardı. Boneyi de doktorun ziyareti dolayısıyla takmıştı. Yüzü biraz solmuştu ancak muayeneden sonra duyduğu yorgunluk yüzüne huzur dolu bir ifadenin hâsıl olmasını sağlamıştı. Margaret annesinin bakışlarındaki bu sakinliğe çok şaşırdı.

"Margaret! Neden bu kadar tuhaf görünüyorsun? Bir sorun mu var?" Sonra içinde bulundukları durumu düşününce biraz hoşnutsuz bir tavırla ekledi: "Doktor Donaldson ile görüşüp ona bir sürü soru sormadın umarım çocuğum, değil mi?" Margaret cevap vermedi, kederle annesine baktı. Bayan Hale daha da rahatsız olmuştu. "Bana verdiği sözü unutmuş olamaz..."

"Ah evet anne, size verdiği sözü unutmadı. Onu ben zorladım. Benim suçum." Annesinin yanına çömeldi ve elini tuttu. Bayan Hale bırakması için çabalasa da Margaret bırakmadı ve öpmeye devam etti. Bayan Hale'in eli Margaret'in sıcak gözyaşları ile yıkanıyordu.

"Margaret bu yaptığın çok yanlış. Öğrenmeni istemediğimi biliyorsun." Elini bırakması için çabalamaktan yorulmuştu sanki. Elini Margaret'ın avucunun içinde bıraktı ve ara ara kızının elini sıkıca kavramaya başladı. Bu hareketi Margaret'a konuşması için cesaret verdi.

"Ah anne, bırak da seninle ben ilgileneyim. Dixon bana öğretebileceği her şeyi öğretti. Senin evladınım biliyorsun, senin için elimden geleni yapmam lâzım, bu benim hakkım."

"Ne istediğinin farkında değilsin sen," dedi Bayan Hale titreyerek.

"Evet farkındayım. Düşündüğünden daha çok şey biliyorum ben. Refakat etmeme izin ver. Ne olursa olsun bir kere deneyeyim. Kimse sana kendini benim kadar vakfedemez. Bu beni çok rahatlatacak anne."

"Zavallı yavrum. Peki, deneyebilirsin. Dixon ile ben, durumu bilsen benden uzaklaşırsın diye düşünmüştük..."

"Dixon bunu mu düşündü?" dedi Margaret, dudağını büzerek. "Dixon hiçbir zaman kendisinin duyduğu sevgi kadar benimkinin de hakiki olduğunu kabul etmedi. Sanırım benim gül yaprakları üzerine uzanıp yelpazesini sallayan hasta kadınlardan biri olduğumu düşünüyor. Dixon'ın bu tür safsatalarının aramıza girmesine izin verme anne. Lütfen izin verme!" diye yalvardı Margaret.

"Dixon'a kızma," dedi Bayan Hale, gerilmişti. Margaret kendini toparladı.

"Hayır, kızmıyorum. Ona karşı nazik olmaya ve onun tutumunu öğrenmeye gayret edeceğim, eğer senin için elimden geleni yapmama izin verirsen. Senin hayatında önceliğe sahip olmalıyım, buna o kadar hasretim ki. Shaw teyzemdeyken beni unutacağını düşünürdüm ve her gece ağlayarak uyurdum."

"Ben de Harley Sokağında alıştığın konfor ve lüksten sonra bizimle fakirliğe alışamayacağını düşünürdüm. Hels-

tone'da işleri nasıl idare ettiğimizi başkaları görse bu kadar utanmazdım, senin görmen beni daha çok utandırdı."

"Ah anne! O kadar mutluydum ki o işlerle ilgilenirken. Harley Sokağındaki tüm o ıvır zıvır işlerden sonra. Kulplu gardırop rafının mühim misafir ağırladığımızda çay tepsisi olarak kullanılması! Eski çay sandıklarının içinin doldurulup kaplanıp divan haline getirilmesi! Senin fakirlik diye adlandırdığın tüm bu işler Helstone'daki yaşamın en tatlı tarafları."

"Helstone'u bir daha göremeyeceğim Margaret," dedi Bayan Hale, gözleri yaşlarla dolmuştu. Margaret cevap veremedi. Bayan Hale devam etti: "Orada yaşarken tek istediğim oradan ayrılmaktı. Oradan başka her yer gözüme daha güzel görünüyordu. Şimdi ise oradan çok uzakta bir yerde öleceğim. Cezalandırılıyorum."

"Böyle konuşmamalısın," dedi Margaret hemen. "Doktor yıllarca yaşayabileceğini söyledi. Ah anne! Seni Helstone'a götüreceğiz."

"Hayır, asla! Cezamı çekmeliyim. Ama Margaret, ya Frederick!" Oğlunun adını anar anmaz keskin bir acı hissetmiş gibi bağırdı. Frederick'i düşünmek tüm benliğini mahvediyor, huzurunu bozuyor, yorgunluğunu alt ediyor gibiydi. Derinden acı dolu çığlıklar atmaya devam etti. "Frederick! Frederick! Gel oğlum bana. Ölüyorum. İlk göz ağrım, bir kere daha göreyim seni!"

Bayan Hale sinir krizi geçiriyordu. Margaret koştu ve dehşet içinde Dixon'ı çağırdı. Dixon bir hışımla geldi ve annesini bu kadar heyecanlandırdığı için Margaret'ı suçladı. Margaret bu suçlamaya sesini çıkarmadı, tek istediği babasının şu an dönmemesiydi. Durumun gerektirdiğinden daha fazla paniğe kapılmış olmasına rağmen Dixon ne söylediyse hepsini itina ile yaptı, üste çıkmaya çalışmadı. Böyle davranması Dixon'ı da yatıştırdı. Bayan Hale'i yatağa yatırdılar.

Margaret, annesi uykuya dalana kadar yanında kaldı. Daha sonra Dixon, Margaret'tan odadan dışarı çıkmasını istedi. Somurtan bir ifadeyle, böyle bir şeyi bildirmek âdeti değilmiş gibi, Margaret'a misafir odasına kahve hazırlayıp koyduğunu, gidip içebileceğini söyledi. Margaret dediğini yapmaya hazırlanırken Dixon da tepesinde hükmeder edayla dikilmekteydi.

"Çok meraklı davranmamalısınız hanımım yoksa vaktinden evvel yaşlanırsınız. Nasıl olsa gelip çatacak yaşlılık günleri. Sanırım beyefendiye siz söylersiniz. Hanenin kalanına da ben anlatırım."

"Hayır Dixon," dedi Margaret hüzünle. "Babama söylemeyeceğim. Benim gibi metanetle karşılayamaz durumu." Margaret durumu iyi idare ettiğini kanıtlamıştı. Birden gözyaşlarına boğuldu.

"Ah, böyle olacağını biliyordum. Annenizi uyandıracaksınız. Nasıl da sakince uykuya dalmıştı hâlbuki. Margaret, tatlım, bunca zamandır bunu bastırmaya çalıştım. Elbette ki senin kadar çok seviyor olamam ama inan diğer herkesten daha çok seviyorum anneni ben. Annenin aklındaki tek kişi Bay Frederick. Lady Beresford'un hizmetçisi, annenizi beyaz krape kumaşlar içinde, elinde mısırlar, kırmızı gelinciklerle göreyim diye yanına çağırmıştı, o günden beri annenizi çok seviyorum. İğneyi parmağıma batırmıştım, saplanıp kalmıştı. İğneyi çıkarır çıkarmaz anneniz el emeği mendilini yırttı, elime sardı. Balodan döndüğünde de kremlerle ıslattığı mendilini elimi bandajlamak için tekrar getirdi. Balonun da en güzel kızıydı. Ah, kimseyi onu sevdiğim kadar sevmedim. O zamanlar bu kadar düşeceği hiç aklıma gelmezdi. Kimseyi ayıplamıyorum. Pek çok kimse sizi güzel ve alımlı buluyor. İnsanların gözünü kör edecek derecede sisli bu yerde bile herkes farkında bunun. Ancak güzellikte hiçbir zaman annenizle yarışamazsınız, isterseniz yüz yaşınıza

kadar yaşayın, bu mümkün değil."

"Annem hâlâ çok güzel bir kadın. Zavallı anneciğim!"

"Yine başlamayın sakın yoksa icabına bakmak zorunda kalacağım," diye sızlandı Dixon. "Bu halde beyefendiyi karşılayamazsınız, sizi sorgulamaya başlasa ne söyleyeceksiniz? Dışarı çıkıp biraz yürüyüş yapın, kendinizi toplayınca gelin. Çoğu kez yürüyüş yapmayı o kadar istedim ki. Yürürken de annenizin nesi olduğu ve tüm bu sorunların nasıl son bulacağı üzerine düşünmek istedim."

"Ah Dixon!" dedi Margaret. "Böyle korkunç bir sırrı sakladığını bilmeden nasıl da üzerine geldim!"

"Tanrı sizi korusun çocuğum! Hassasiyet göstermeni bekliyorum zaten. Köklü aile Beresford'ların kanında vardır bu. Sör John'un kâhyasını iki adamı çekip vurduğunda, kâhya orada dikilip Sör John'a kiracılarının canına okuduğunu, hepsini soyup soğana çevirdiğini, kiracıların artık kuruş dahi verecek paraları kalmadığını söylemişti."

"Seni vuracak değilim Dixon, bir daha sana kızmayacağım."

"Hiç kızmadınız ki bana. Ortalıkta söyleniyorsam kendi kendime dert yandığımdandır. İki çift laf etmek isterken konuşacak kimseyi bulamadığımdan. Sinirlendiğinizde Bay Frederick'e o kadar benziyorsunuz ki. Elimde olsa da sizi her gün öfkelendirebilsem diyorum. Böylece Bay Frederick'in o fırtına misali sert ifadesi sizin çehrenize bir bulut gibi çökse ben de görebilsem. Şimdi gidin hanımım. Annenize ben göz kulak olurum. Babanız gelirse de kitapları ona yoldaş olur."

"Gidiyorum," dedi Margaret. Dixon'ın etrafında korkmuş ve kararsız kalmışçasına dolandı. Sonra Dixon'ın yanağına bir öpücük kondurup dışarı çıktı.

"Tanrı onu korusun!" dedi Dixon. "Şeker gibi tatlı bir kız. Şu hayatta sevdiğim üç kişi var: Biri hanımım, biri Bay Frederick biri de bu kız. Yalnızca bu üçü. Başka kimse yok. Ka-

lanının canı çıksın. Ne diye bu hayatta yer işgal ediyorlar bilmem. Bay Hale hanımımla evlenmek için bu dünyaya gelmiş belli ki. Hanımıma hak ettiği sevgiyi verdiğine inansaydım eğer zamanla onu da severdim. O kadar okuyup bir şeylere kafa yoracağına karısı ile ilgilenmeliydi. Bak ne hale geldi şimdi! Hiç kitap okumadan cümle âlem rektör, dekan bilmem ne oluyor. Beyefendi de olurdu yalan yok, ah bu okumayı, kafa yormayı kenara bırakıp hanımımla biraz daha ilgilenseydi. İşte gidiyor," Dış kapının kapandığını görünce camdan dışarı baktı. "Zavallı genç hanım! Helstone'a geçen sene gelmeden evvel kıyafetleri böyle eski püskü değildi hiç. Gardırobunda yamalı çorabı, temizlenmesi gereken eldiveni olmazdı hiç. Şimdi ise!"

-17-
Grev Nedir?

Tüm yolları kaplayan çalıların,
Her birinin ihtiyacı var bakıma;
Vardır her kısmet için bir dönüm noktası,
Ve duaya derin bir muhtaçlık.

Anonim

Margaret, ağır ağır ve isteksizce dışarı çıktı. Uzayıp giden sokak, Milton sokaklarının bu havası daha ilk köşeyi dönmeden kanını kaynattı. Adımları hafifledi, dudakları kızardı. İçine kapanıp düşünmektense etrafı incelemeye koyuldu. Sokaklarda dolaşan yabancılar gördü. Ellerini ceplerine sokmuş olan adamlar ağır ağır yürüyorlardı. Sesli kahkahalarla gülen, sohbet eden kızlar birbirlerine sokulmuşlardı. Belli ki neşeleri yerindeydi. Hal ve hareketlerinde oldukça şen şakrak bir serbestlik vardı. Moralı bozuk olan adamlar –azınlıklardı ancak bu utanç vericiydi– meyhanelerin, birahanelerin merdivenlerinde takılıyor, sigara içiyor, gelene geçene gayet rahat bir şekilde laf atıyorlardı. Varmak istediği alana daha gelmemişti ancak yaptığı bu yürüyüşün akıbeti Margaret'ın hiç hoşuna gitmemişti. Bu yüzden Bessy Higgins'i görmeye karar verdi. Kırda yapılan gibi canlandırıcı olmuyordu bu yürüyüş ama yine de işe yarayabilirdi.

Margaret içeri girdiğinde Nicholas Higgins ateşin başına oturmuş sigara içiyordu. Bessy ise öteki tarafta, sallanan sandalyeye oturmuş sallanmaktaydı.

Nicholas, piposunu ağzından çıkardı, kalkıp sandalyesini

Margaret'a doğru itti. Margaret Bessy'e hal hatır sorarken Nicholas da şömineye tembelce yaslanmıştı.

"Moral olarak berbat durumda ama sağlığı iyi. Bessy bu grevden hiç memnun değil. Huzurdan ve sessizlikten yana ne pahasına olursa olsun."

"Bu şahit olduğum üçüncü grev" dedi Bessy iç geçirerek, babasının söylediğine karşı bu sözü yeterli açıklamaymış gibi.

"Üçüncü defası her şeyin cevabı. Eğer şimdi başlarına bela olmazsak, eğer şimdi gelip geri dönmemiz için yalvarıp istediğimiz ücreti vermezlerse buraya kadar o zaman. Önceden beceremedik doğru ama bu kez planımızı iyi kurduk."

"Neden grev yapıyorsunuz?" diye sordu Margaret. "Grev yapılınca istediğiniz ücret artımını alana kadar işinizin başına dönmüyorsunuz, değil mi? Cahilliğimi mazur görün, önceden yaşadığım yerde grev diye bir şey duymadım hiç."

"Keşke ben de o geldiğin yerde yaşasaydım," dedi Bessy yorgun bir sesle. "Grevlerden yorulup bıkmamın bir anlamı yok zira bu görüp göreceğim son grev olacak. Daha sona ermeden ben öteki dünyaya, kutsal Kudüs topraklarına ulaşmış olurum."

"Geleceğe o kadar çok takıyor ki kafasını, bugünü düşünemiyor. Görüyorsun benim burada elimden geleni yapmam lâzım. Eldeki bir kuş daldaki iki kuştan iyidir. Eğer bizle müşterekte buluşmuyorlarsa biz de greve gideriz."

"Ama," dedi Margaret, "Benim geldiğim yerde eğer insanlar grev yaparsa söylediğiniz gibi hepsi tarla işçisi olduğundan tohum ekilmez, ot biçilmez, mısır toplanmaz."

"Yani?" dedi Nicholas Higgins, piposunu ağzından çıkarıp soru sorar gibi söylemişti.

"Yani," dedi Margaret, "Çiftçilere olacak olan bu."

Nicholas dumanı üfledi. "Ya tarladaki işlerinden vazgeçecekler ya da almaları gereken âdil ücretten."

"Sanırım hakları olan ücretten vazgeçemezler hatta geçmezler. Tarlalarını da anında bırakamazlar ne kadar isteseler de. Eğer bırakırlarsa o yıla satacakları hasatları, mısırları olmaz. Olmazda da tarlalarda çalıştırdıkları işçilerin paralarını nasıl ödeyecekler?"

Hâlâ duman üflemekte olan Nicholas cevap verdi:

"Güneyde işler nasıl ilerliyor hiç bilmiyorum. Haklarında bir avuç ruhsuz, ezik, ölümüne aç, ne zaman tepelerine binildiğini göremeyecek kadar gözleri kör olmuş insanlar dendiğini duydum. Ama burada öyle değil. Tepemize ne zaman binildiğini biliriz ve buna karşı çıkmak için yürek de vardır bizde. Dokuma tezgâhlarımızdan elimizi çekip 'Bizi aç bırakabilirsiniz ama hakkımızı yiyemezsiniz efendiler!' diyoruz. Lanet olsun hepsine, bu sefer başaramayacaklar!"

"Keşke Güneyde yaşasaydık" dedi Bessy.

"Orada da katlanılması gereken çok şey var," dedi Margaret. "Acı her yerde var. Vücuda gereken gücü sağlayamayacak kadar az beslenme ile bedensel olarak çok ağır işlerde çalışılıyor."

"Ama işlerin hepsi açık havada yapılıyor," dedi Bessy. "Bitmek bilmeyen gürültü ve öldürücü sıcak olmadan."

"Bazen çok şiddetli yağmur da yağabiliyor, dondurucu soğuklar da bastırabiliyor. Genç biri bunlara dayanabilir ama yaşlılar romatizma ile uğraşıyorlar ve vaktinden evvel çöküyorlar. Çökseler de ya aynı işte çalışmak ya da huzur evine gitmek zorundalar."

"Güneydeki yaşamdan memnunsun sanıyordum."

"Öyleyim," dedi Margaret hafif tebessüm ederek, fena yakalanmıştı. "Söylemek istediğim şu Bessy, bu dünyada iyi ve kötü her yerde var. Burada her şeyin kötü yanını gördüğünden Güneydeki hayatın da kötü yanlarını bilmen iyi olur diye düşündüğümden söyledim bunları."

"Yani orada hiç grev olmuyor mu diyorsun şimdi?" diye

sordu Nicholas birden.

"Hayır!" dedi Margaret. "Bence fazla sağduyululular."

"Bence," dedi Nicholas, külü öyle şiddetle silkelemişti ki piposu kırıldı. "Fazla sağduyulu değil fazla ruhsuzlar."

"Aman baba!" dedi Bessy. "Ne kazanıldı grev yapılarak? Annem öldüğünde yapılan o ilk grevi hatırla. Nasıl hepimiz açlıktan ölmüştük. En çok da sen aç kalmıştın. Pek çoğu da haftalık aynı ücrete çalışıyordu, ta ki ellerinde çalışacak bir işleri kalmayana dek. Grevden sonra kimisi ömrünün sonuna kadar dilencilik yapmak zorunda kaldı."

"Evet," dedi. "O günkü grev kötü yönetilmişti. Halk kontrolü eline almaya çalıştı. Onlar da ya aptallardı ya da yanlış adamlardı. Bu kez farklı olacak göreceksin."

"Bunca zamandır konuşuyoruz hâlâ bana neden greve gittiğinizi söylemediniz," dedi Margaret tekrar.

"Neden mi? Beş altı tane işveren iki yıldır işçileri aynı maaşla çalıştırıyorlar ve böylece gittikçe işleri ilerletip zenginleşiyorlar. Şimdi ise bize gelmiş daha az maaş ödeyeceklerini söylüyorlar. Daha az maaş almayacağız. Açlıktan ölürüz daha iyi. O zaman görelim bakalım kim çalışıyormuş onlar için? Altın yumurtlayan tavuğu kesmiş olacaklar."

"Sırf onlardan intikam almak için ölmeyi planlıyorsunuz!"

"Hayır," dedi Nicholas. "Planlamıyorum. Boyun eğmektense davam uğruna ölmeyi yeğlerim diyorum. Halkın düzgün ve onurlu bir askerden de beklediği budur. Fakir bir dokuma işçisi neden aynı şerefi göstermesin?"

"Ama," dedi Margaret, "Asker milleti uğruna, diğer insanlar uğruna ölüyor."

Nicholas çirkin bir kahkaha attı. "Kızım," dedi "Toy bir çocuksun. Üç boğazı yani Bessy'i, Marry'i ve kendimi haftada on altı şilinle nasıl besleyebilirim? Bu sefer kendim için mi iş bırakıyorum sanıyorsun? Benim mücadelem de aske-

rinki gibi başkaları için yürütülen bir mücadele. Tek fark var. Asker hayatı boyunca hiç görmediği, bilmediği insanlar için ölürken ben yan komşum John Boucher'ın iyiliği, onun hasta karısı, daha küçücük olan sekiz çocuğu için mücadele ediyorum. İşe yaramaz bir fakir de olsa aynı anda iki dokuma tezgâhını ancak idare edebilen bu adamın iyiliği için de değil yalnızca, ben adalet için savaşıyorum. İki yıl önce ödenenden daha az para neden kazanalım ki, söyle bana?"

"Bana sormayın," dedi Margaret, "Ben cahilim. Patronlarınıza sorun. Eminim size bir sebep bulabilirler. Âfaki karar vermemişlerdir, sebepsiz yere."

"Sen bir yabancısın, başka bir şey değil," dedi Nicholas ayıplar gibi. "Çok biliyorsun. Patronlarınıza sorunmuş. Sorsak, siz kendi işinize bakın biz kendi işimize bakalım derler. Bizim işimiz de kesintiye uğratılmış ücretleri kabul edip şükretmek; onların işi de bizi açlık sınırına getirecek kadar maaşlarımızı düşürüp kendi kârlarını arttırmak. İşte bu."

"Fakat," dedi Margaret, Nicholas'ı kızdırdığının farkındaydı ama vazgeçmedi. "Belki şu aralar işler kötüdür, bu da size aynı oranda ücret ödemelerine engel teşkil ediyordur."

"İşler kötüymüş! Patronların palavrası o. Benim bahsettiğim maaş oranları. Ticaret patronların tekelinde ve öcü gibi bunu öne sürerek çocuk korkutup terbiye ediyorlar sanki. Sana diyorum, onlara düşen şey yani onların amacı kimilerinin de söylediği gibi bizi alt etmek, böylelikle daha da zenginleşmek. Bize düşen şeyse buna karşı durup direnmek. Yalnızca kendimiz için de değil, etrafımızdakiler için, adalet ve dürüst bir düzen için de savaşmak. Madem bizim sayemizde kâr sağlıyorlar, o kârdan bizim için harcamaları gerekeni de gözden çıkarmalılar. Önceden yaptığımız gibi bu kez çok para filan istemiyoruz. Parayı bir kenara bıraktık. Ya beraber direniriz ya beraber yıkılırız. Sendikanın hakkımız olduğunu söylediği ücret miktarından daha az ücret almaya-

cak hiç kimse. O yüzden *Yaşasın Grev* diyorum, Thornton, Slickson ve Hamper uğraşıp dursunlar bakalım!"

"Thornton!" dedi Margaret. "Marlborough Sokağında yaşayan Bay Thornton mu?"

"Evet! Malborough'nun Fabrikatörü derler ona."

"Mücadele ettiğiniz patronlardan biri de o değil mi? Nasıl bir adam o?"

"Buldog gördün mü hiç? Onu iki ayağının üzerine dik, pantolon ve ceket giydir, al işte sana John Thornton."

"Hayır," dedi Margaret gülerek. "O kadar da değil. Bay Thornton yakışıklı sayılmaz tamam ve kısa geniş burnu, konuşunca titreyen üst dudağı olsa da buldog köpeğine o kadar da benzemiyor."

"Hayır! Dış görünüşü benzemiyor. Ama John Thorton bir fikre kafayı takmayagörsün buldog köpeği gibi asılır, fikrinden ayırmak için eline yabayı alıp sallaman lâzım. Mücadele etmeye değer bir adam varsa o da John Thornton'dur. Slickson'a gelince bugünlerde adamlarına dil döküp sözler verecek sonra hepsi boyunduruğu altına tekrar girince onları kandıracak. Zararı işçilerin sırtından telafi edecek, emin ol. Bir balık gibi kaygan bir adamdır. Kedi gibidir. Kaypak, içten pazarlıklı, acımasız bir adamdır. Ona karşı verilecek mücadele Thornton ile yapılacak olan gibi dürüst bir mücadele olmayacak. Thornton duvar gibi suratsız bir adamdır. İnatçı adamdır her zerresiyle. Koca bir buldog köpeği."

"Zavallı Bessy!" dedi Margaret Bessy'e dönerek. "İç geçirip durdun. Baban gibi uğraşmayı, çarpışmayı istemiyorsun, değil mi?"

"Hayır!" dedi yorgun bir sesle. "Bıktım ben. Şu son günlerimde işle ve ücretlerle ilgili patronlar, işçiler ve sendikaya aykırı davrananlar arasında süren, ömrümü tüketen bu çatışmayı, gürültüyü ve patırtıyı bir kenara bırakıp başka şeylerden konuşabilmeyi isterdim."

"Zavallı kızım! Allah geçinden versin. Küçük bir değişiklik ve canlanma ile daha iyi görünüyorsun bak. Hem hayatını daha yaşanılır kılmak için elimden geleni yapacağım ben," dedi Nicholas.

"Tütünün dumanı beni boğuyor!" dedi Bessy mızmızlanarak.

"Evin içinde bir daha içmem o zaman," diye cevap verdi babası nazikçe. "Daha önce neden söylemedin bunu bana saf kızım?"

Bessy, bir süre cevap vermedi, sonra o kadar kısık sesle konuştu ki söylediğini yalnızca Margaret duyabildi.

"Ölene dek hayatında alacağı tek zevki ona ya pipo ya da içki verecek sanırım."

Babası piposunu bitirmek için dışarı çıktı.

Bessy ise hararetle, "Ben aptal değilim, değil mi? Babamın evde kalmasını sağlamam, grev zamanlarında onu yoldan çıkarıp da içmeye götürecek olan adamlardan uzak tutmam gerektiğini biliyorum. Şimdi piposuna laf edecek zaman mıydı sanki. Çıkıp gidecek biliyorum, gidecek. Ne zaman piposunu içmek istese dışarı çıkacak da nereye kadar gidecek bu iş böyle? Keşke dumanında boğulsaydım da konuşmasaydım."

"Baban içki içiyor mu?" diye sordu Margaret.

"Hayır, içiyor diyemem," dedi Bessy, sesi yine vahşi ve heyecan dolu çıkmıştı. "Ne çıkar ki bundan? Senin de başka insanların da değişiklik özlemi ile çekip gitmeyi istediği zamanlar olmuştur, hafif bir hareketliliği istediği zamanlar. Sıradan günlerde zaman zaman birkaç parça bir şey almaya başka bir fırına giderim. Sırf her gün aynı dükkâna gidip yine aynı görüntüleri, aynı sesleri, aynı tadı, kafamdaki aynı düşünceleri -bazen hiçbir düşünce olmaz zihnimde tabii- tecrübe etmeyi istemediğimden yaparım bunu. Erkek olmayı o kadar isterdim ki. İçip eğlenmek için, yalnızca iş bulmak

için, taban tepmek için bile olsa erkek olmayı isterdim. Babam da dâhil tüm erkekler hayatın sıradanlığına ve işe katlanabiliyorlar, bu konuda güçlüler. Onların da yapabileceği bir şey yok. Kanları daha hızlı aksın diye, daha canlı olmak için, şimdiye kadar hiç görmedikleri şeyleri görmek için, resimlere, aynalara bakmak için meyhaneye gidiyorlar diye onları çok da suçlamamak gerekir. Babam ayyaş değil ama arada sırada içkiyi fazla kaçırır. Ama görüyorsun," derken sesi kederli ve yalvarır tonda çıkmıştı, "Grev zamanlarında bir adamı alaşağı edecek çok şey yaşanıyor o kadar umutla işe girişmelerine rağmen. Nasıl rahatlayacaklar? Babam öfkeden deliriyor, hepsi öfkeden deliriyor. Sonra da hiç hatırlamayı istemeyecekleri şeyler yapıyorlar. Tanrı güzel yüzünüzü korusun! Grevin ne olduğunu daha bilmiyorsunuz."

"Gel Bessy," dedi Margaret, "Abartıyorsun demeyeceğim, gerçekten olayla ilgili geniş bir bilgim yok. Belki kendini çok iyi hissetmediğinden olaya tek taraflı bakıyor olabilirsin. Bardağın dolu tarafını da görmen lâzım."

"Size söylemesi kolay tabii, hayatı boyunca pembe hayat yaşamış kimseler acının ne demek olduğunu bilmez, umursamazlar."

"Kendine iyi bak Bessy," dedi Margaret, yanakları pembeleşmiş, gözleri parlamıştı, "Nasıl da yargılıyorsun insanları. Şimdi annemin yanına gitmem gerek. Çok hasta annem, o kadar hasta ki çektiği acının batağından onu kurtaracak tek şey ölümü olacak. Babama ise durumu belli etmemek için neşeli davranmam lâzım. Annemin vaziyeti hakkında şu an hiçbir şey bilmiyor ve zamanla öğrenmesi gerek. Bana bu noktada yardımcı olacak, beni anlayacak tek kişi, annemi dünyadaki başka herkesten daha çok rahatlatacak tek kişi ise bir iftiranın kurbanı ve ölüm döşeğindeki annesini görmeye gelirse hayatını tehlikeye atmış olacak. Bunu yalnızca sana anlatıyorum, yalnızca sana. Kimseye bahsetmemelisin bun-

dan. Milton'da hatta hiçbir yerde kimse bilmiyor bu mevzuyu. Benim dertlerim yok mu? Karnım tok sırtım pek olsa da keder nedir ben bilmiyor muyum sanıyorsun? Ah Bessy! Tanrı o kadar adil ki. Tüm yüklerimizi öyle bi paylaştırmış ki, ruhumuzun derinliklerinde çektiğimiz bu acıları yalnız kendisi biliyor."

"Özür diliyorum senden," dedi Bessy sakince. "Bazen hayatımı ve hayatımdan aldığım küçücük zevkleri düşündüğümde gökyüzünden kayıp gidecek olan bir yıldızla beraber bu hayata veda edeceklerden biri olduğuma inanıyorum. *Ve o yıldıza Wormwood adı verilir. Suların üçüncü noktası acılaşır ve insanlar sularda ölür zira acıdan yaratılmışlardır.* (İncil, Vahiyler 8:11) İnsana çekeceği acı ve keder önceden haber verilse daha dayanıklı olur. Bazen acı çekmek için yaratıldığımı düşünüyorum. Aksi takdirde tüm çektiklerim bir hiç uğruna yaşanmış olur."

"Hayır Bessy, düşün!" dedi Margaret. "Tanrı kasıtlı olarak insanlara zeval vermez. Önceden bildirilmesi gerek diye düşünme. İncil'de Vahiyler bölümünde açık ve net yazılmış pasajlara bak."

"Evet pasajlara bakmak akıllıca bir hareket. Vahiyler dışında bu yorucu dünyadan, bu şehirden uzak, güzel ve büyük şeyler vadeden başka neresi var? Yedinci bölümdeki satırları pek çok kere tekrar etmişimdir sırf melodisi için. Bir müzik aleti kadar tatlı bir ses var ve her gün de başkalık gösteriyor. Hayır, Vahiyler bölümünden vazgeçemem. İncil'deki diğer bölümlerin hepsinden daha çok rahatlatıyor beni."

"Geldiğimde sana sevdiğim bölümleri okurum istersen."

"Evet," dedi istekle. "Gel. Babam da seni dinler belki. Ben ne desem beni dinlemiyor. Bugünün şartlarına ve kendi hayatına uymayan şeyler olduğunu söylüyor."

"Kız kardeşin nerede?

"Kumaş kesme işini yapmaya gitti. Onu göndermekten

nefret ediyorum ama bir şekilde hayatımıza devam etmeliyiz ve sendika daha ne kadar bize bakabilir ki?"

"Şimdi gitmem gerek. Bana çok iyi geldin Bessy."

"Sana çok mu iyi geldim?"

"Evet. Buraya geldiğimde çok üzgündüm ve dünyada dert çeken yalnızca kendimmiş gibi düşünüyordum ama şimdi görüyorum ki sen yıllardır bir sürü şeye katlanıyorsun ve bu da beni güçlü kılıyor."

"Tanrı seni korusun! Ben üst tabakadaki insanların diğerlerine yardımcı olabildiğini sanırdım şayet ben sana yardımcı olabildiysem bununla gurur duyarım."

"Eğer üzerine kafa yorarsan iyiliğin dokunmaz. Yalnızca farkında olmadan iyilik edersin ve buna da şaşırırsın. Güzel tarafı da bu."

"Şimdiye kadar gördüğüm herkesten farklısın. Seni çözemiyorum."

"Ben de kendimi çözemiyorum. Hoşça kal."

Bessy, Margaret'ın peşinden bakmak için sandalyesinde sallanmayı bıraktı.

"Merak ediyorum, acaba Güney'de onun gibileri var mıdır? Kır havası gibi kız. Beni tazeliyor sanki. Rüyalarımda gördüğüm melekler kadar güzel yüzü olan bu kızın bahsettiği kadar derin acı çektiğini kim tahmin eder ki? Nasıl günah işleyebilir ki böyle biri? Hâlbuki hepimiz günahkârız. Hakkında çok kafa yoruyorum, farkındayım. Babam da seviyor bu kızı biliyorum. Hatta Mary bile seviyor. Yalnız Margaret bunun pek farkında değil."

-18-
Hoşlantılar ve Bulantılar

"Kalbim başkaldırıyor ve iki ses göğsümde
Kendilerini işitilir kılıyor."

Wallenstein

Margaret eve döndüğünde masanın üstünde iki mektup buldu. Biri annesine yazılmış bir nottu, diğeri de ince, gümüşi, hışırtılı posta pullarıyla dolu bir mektuptu, belli ki Shaw Teyzesinden geliyordu. Mektubu eline almış inceliyordu ki babası aniden içeri girdi:

"Annen o kadar yorgundu ki erkenden yattı! Böyle yoğun geçen bir günde bir de doktorun gelmesi hiç iyi olmadı. Ne dedi doktor? Dixon, doktorun seninle konuştuğunu söyledi."

Margaret bir an tereddüt etti. Babasının yüzü ciddileşti, gerilmişti:

"Ciddi bir rahatsızlığı mı varmış?"

"Şu an için yokmuş. Bakıma ihtiyacının olduğunu söyledi. Çok kibar biriydi doktor ve tekrar uğrayıp verdiği ilaçlar işe yaramış mı kontrol edeceğini söyledi."

"Sadece bakıma ihtiyacı mı var dedi? Hava değişikliğine ihtiyacı var demedi mi? Bu boğucu şehrin annenin sağlığına zarar verdiğini söylemedi mi Margaret?"

"Hayır demedi," dedi Margaret ciddi bir ses tonu ile.

"Doktor biraz gergindi sanırım."

"Doktorların öyle bir tavrı oluyor, mesleklerinden dolayı."

Margaret babasının gerildiğini görünce annesinin sağlığı ile ilgili söylediklerini önemsemiyormuş gibi görünmeye çalışsa da artık muhtemel tehlikenin farkına vardığını anladı. Bay Hale mevzuyu unutamıyor, konuyu değiştiremiyordu. Gece boyu aynı konu üzerinde dönüp durdu. Margaret'tan canını sıkacak en küçük bir şeyi bile duymaktan imtina eder gibiydi ve bu da Margaret'ı çok üzüyordu.

"Shaw Teyzemden gelen mektubu diyorum baba. Napoli'deymiş şimdi. Hava çok sıcak diye Sorrento'da ev tutmuş. Yalnız İtalya'yı pek sevmemiş galiba."

"Annenin nasıl beslenmesi gerektiği ile ilgili bir şey demedi mi?"

"Besleyici ve hazmı kolay şeyler yesin dedi. Annemin iştahı yerinde bence."

"Evet zaten yerinde olduğundan nasıl beslenmesi gerektiği hakkında bilgi vermiş olması biraz garip."

"Doktora ben danıştım baba." Yeniden bir sessizlik oldu sonra Margaret devam etti: "Shaw Teyzem bana mercandan yapılma takılar yollamış baba ama," dedi Margaret gülümseyerek "Milton'daki muhalif Hristiyan halkın pek beğenmeyeceğini düşünüyor. Teyzem muhaliflerle ilgili fikirlerini Kuveykır'lardan almış, değil mi?"

"Annen bir şey isterse, bir şeye ihtiyacı olursa ve bunu fark edersen bana hemen haber ver. İsteklerini bana her zaman söylemiyor sanırım. Şu Bayan Thornton'un bahsettiği kızla da bir görüş. İyi, becerikli bir hizmetçimiz olursa, Dixon sadece annenle ilgilenir. Hemen eve alıştırırız hizmetçiyi, annene gereken bakımı ben de gösteririm. Sıcak hava ve şu hizmetçi işi yüzünden son zamanlarda çok yoruldu annen. Biraz dinlensin toparlanır, değil mi Margaret?"

"Umarım," dedi Margaret. Öyle kederle söylemişti ki Margaret bunu, babasının dikkatinden kaçmadı. Bay Hale kızının yanağından makas aldı.

"Eğer böyle solgun görüneceksen biraz allık sürmen gerekecek. Kendine biraz dikkat et kızım. Bir dahakine doktora görünmesi gereken sen olacaksın yoksa."

Bay Hale, o gece hiçbir yere sığamadı. Karısı uyandı mı diye bakmak için parmak uçlarında yürüyerek sürekli gidip geldi. Babasını bu kadar endişeli görmek Margaret'm yüreğini burkuyordu. Babasının yüreğinin derinliklerinde dolanan korkuyu bastırmak, boğmak için çaba harcadığını görüyordu. Bay Hale odaya tekrar döndü, rahatlamıştı.

"Uyandı Margaret. Başımda dikildiğimi görünce gülümsedi. Eskiden gülümsediği gibi. Enerjisini topladığını, çaya inebileceğini söyledi. Şu not nerede? Görmek istiyor. Sen çayı hazırlarken ben de notu ona okuyayım."

Not, Bayan Thornton'dan geliyordu. Hale ailesini akşam yemeğine davet etmişti. Aym yirmi biri akşamına gelmeleri istenmişti. Gün içinde öğrendiği üzücü haberlerin üstüne böyle bir teklife ailesinin sıcak bakması Margaret'ı şaşırtmıştı. Ama durum buydu. Margaret daha notta yazılanları duymadan kocasının ve kızının böyle bir yemeğe iştirak edecek olması Bayan Hale'in ilgisini çekmişti hemen. Boş yaşamın sıradan akışını değiştirecek bir şey olacaktı bu. O nedenle Bayan Hale gitmeleri gerektiğini savundu. Hele de Margaret'ın reddettiğini görünce daha bir inatlaştı.

Ertesi gün Margaret gönderilen nota kabul cevabı yazarken; "Hayır mı Margaret? Eğer annen istiyorsa ikimiz de paşa paşa gideceğiz. Kendini daha güçlü, daha iyi hissetmese böyle bir şeyi istemez, değil mi?" dedi Bay Hale, endişeliydi.

"Haksız mıyım Margaret?" diye sordu, ellerini ovuşturuyordu. İçini rahatlatacak cevabı ondan esirgemek zalimlik

olurdu. Ayrıca babasının hissettiği bu derin korkuyu ısrarla reddetmesi Margaret'ın yüreğini umutla dolduruyordu.

"Annem dün geceden beri daha iyi," dedi Margaret. "Gözleri parlıyor, yüzü de iyice berraklaşmış."

"Tanrı seni kutsasın yavrum," dedi babası büyük bir içtenlikle. "Sahiden öyle mi sence? Dün hava o kadar boğucuydu ki herkes hasta hissediyordu kendini. Doktor Donaldson'ın muayeneye dün gelmesi şanssızlık oldu."

Bay Hale günlük işlerine döndü. Civardaki lisede çalışan kimselere ders vermek için anlaştığından beri meşguliyeti daha da artmıştı. Dersin konusunu kilise mimarisini olarak belirlemişti. Ders vereceği insanların talebine ya da muhitin karakterine uygun olduğunu düşündüğünden değil, kendi zevkine ve bilgi birikimine uyduğu için bu konuyu seçmişti ve kurum borç içinde olduğundan Bay Hale gibi eğitimli ve başarılı bir adamın bedavaya ders vermesine çok sevinmişti, ne öğrettiğinin hiçbir önemi yoktu.

"Evet anne," dedi Bay Thornton o akşam. "Ayın yirmi birindeki davetini kimler kabul etti?"

"Fanny, notlar nerede? Slickson'lar, Collingbrook'lar, Stephense'ler kabul etti. Brown'lar reddetti. Hale'ler kabul etti. Baba-kız geliyorlar –anne hasta olduğundan gelemiyor– Macpherson'lar ile Bay Horsfall ve Bay Young da geliyor. Brown'lar gelemiyor diye Porter'ları davet edeyim onların yerine diye düşünüyorum."

"Çok iyi. Doktor Donaldson, Bayan Hale'in sağlığının pek iyi olmadığını söyledi bu arada."

"Madem o kadar çok hasta, yemek davetini kabul etmeleri tuhaf olmuş," dedi Fanny.

"Çok hasta demedim," dedi ağabeyi sinirle, "Sağlığı pek iyi değilmiş dedim. Belki aile de tam olarak durumu bilmiyordur." Daha sonra Doktor Donaldson'ın Margaret'ın durumdan haberdar olduğunu söylemiş olduğunu hatırladı.

"Dün söylediğin şeyin bence gayet farkındalar John. Bay Hale'in Stephense'lerle ve Collinbrook'larla tanışması, onun için büyük bir avantaj olacak demiştin."

"Eminim o amaçla gelmiyorlar, hayır. Ne olduğunu biliyorum."

"John," dedi Fanny gülerek, yine küçük, cılız ve asabi bir kahkaha atmıştı. "Bu Hale'leri bu kadar tanıdığını ve bizim de haklarında hiçbir şey bilmediğimizi nereden çıkarıyorsun? Başkalarından çok mu farklılar gerçekten?"

Fanny ağabeyini kızdırmak istememişti ancak kızdırmak için kasten söylese ancak bu kadar sinirlendirebilirdi. Bay Thornton sinir küpü olmuştu ancak sessiz kalıp sorusuna cevap vermeye tenezzül etmedi.

"Bana hiç de öyle sıra dışı gelmiyorlar," dedi Bayan Thornton. "Bay Hale, saygıdeğer bir adam ancak ticaret işleri ile ilgili cahil biri. Önce rahip şimdi de öğretmen olması isabet olmuş. Bayan Hale de hastalıklı ama iyi bir kadın. Küçük hanıma gelince, düşündükçe beni şaşırtan bir kız ki pek kimse beni şaşırtamaz normalde. Havalı olmaya çabalıyormuş gibi bir hali var ama neden öyle bir şey yapıyor, çözemedim. Kendini etrafındakilerden daha üst seviye de mi görüyor ne? Zengin değiller şu an ve duyduğuma göre önceden de zengin değillermiş."

"Ayrıca yetenekli de değil anne. Piyano çalamıyormuş," dedi Fanny.

"Devam et Fanny. Senin standartlarına uyabilmesi için daha neler yapması gerek bu hanımın?"

"Hayır John," dedi Bayan Thornton, "Fanny kötü bir şey demedi. Genç Bayan Hale'in piyano çalamadığını ben de duydum. Eğer bizi bu konuda biraz rahat bırakırsan, marifetlerini görüp belki sevebiliriz onu."

"Benim sevemeyeceğim kesin," diye mırıldandı Fanny annesinden cesaret bularak. Bay Thornton dediği şeyi duy-

muştu ancak cevap bile vermedi. Yemek odasında bir yukarı bir aşağı dolanıyordu. Annesinin mumların getirilmesini bir an evvel emretmesini istiyordu, böylece bu sohbet kapanır, kendisi de okumaya ya da yazmaya koyulabilirdi. Bu tür konularda yani ev içindeki düzende Bayan Thornton tutumlu davranırdı ki bu eski günlerden kalma, alışkanlık haline getirdiği bir anlayıştı, oğlu buna pek karışmazdı.

"Anne," dedi bir an durdu, içinden geçeni doğrudan söyledi, "Bayan Hale'i sevmeni isterdim."

"Neden?" diye sordu annesi, oğlunun şevkle ve bir o kadar da kibarca sorduğu bu soru onu şaşırtmıştı. "Onunla evlenmeyi düşünmüyorsun herhalde. Beş parasız bir kız."

"Benle evlenmek istemez o," dedi Bay Thornton küçük bir kahkaha ile.

"Evet, sanmıyorum," dedi annesi. "Bay Bell'in senin hakkında söylediği iyi bir şeyi benle paylaştığı için açık yüreklliğini övdüm, buna karşılık kahkaha attı yüzüme karşı. Tavrını böyle açıkça belli etmesi de hoşuma gitti, gördüm ki sana karşı hiçbir his beslemiyor sonra da şey düşünüyor diye kızdım gerçi ama neyse, boş ver! Beni istemez derken haklısın, bayağı kibirli bir kız. Kendini beğenmiş haspa! Senden iyisini mi bulacak?" Bu sözler oğlunun canını sıkmış olsa da loş ışık sayesinde yüzüne yansıyan bu sıkıntısı seçilemiyordu. Bir dakika sonra gayet neşeli bir şekilde annesine yaklaşıp elini hafifçe annesinin omuzuna koydu.

"Söylediğin bu hakikate ben de inanıyorum ve bu kızdan karım olmasını istemek gibi bir niyetim, bir amacım filan yok. Hakkında konuşmaya da o kadar meraklı olmadığımı ileride görüp bana inanacaksınız zaten. Kızcağızın başına gelecek olan şeyden dolayı –belki de annesinin varlığından mahrum kalacak- sizden onunla dost olmanızı istiyorum, buna ihtiyacı olur diye. Sana gelirsek Fanny," dedi Bay Thornton, "Annemden ve senden, ona karşı iyi davranmanı-

zı isteme sebebimin altında şu an açıklamış olduğum nedenin dışında başka bir şey ararsan bu beni ve bilhassa da Bayan Hale'i muazzam rahatsız edecektir."

"O kibirli tavrını bir türlü affedemiyorum," dedi annesi, "Eğer ihtiyaç söz konusu ise onunla arkadaş olurum, sırf sen istedin diye John. Bize, etrafındaki herkese burun kıvıran bu kız yerine Jezebel ile bile arkadaş olurdum bana kalsa ama bu kız..."

"Hayır, anne, beni küçümseyeceği bir konuma getirmedim kendimi ve asla da getirmem."

"Küçümseyeceği demek!" Bayan Thornton'un o manidar homurtularından biri duyuldu. " Şu kızdan bahsetmeyi artık bırak John, eğer ona karşı nazik olmamı istiyorsan. Onunlayken o kızı sever miyim sevmez miyim bilemiyorum ama şu an onu düşündükçe ve sen bahsettikçe iyice nefret etmeye başladım. Senin yanındayken de havalara giriyor bana sorarsan."

"Öyleyse de," dedi Bay Thornton ve bir an duraksadı sonra devam etti, "Ben çocuk değilim ki bir kadının mağrur tavrı karşısında, beni ya da konumumu yanlış anlıyor diye sineyim. Güler geçerim!"

"Elbette öyle yaparsın! Hem ona, hem de o ince fikirlerine, havalı hallerine de güler geçersin!"

"Tek merak ettiğim ondan neden bu kadar çok bahsettiğin," dedi Fanny. "İyice bıktım artık bu konudan."

"Peki!" dedi ağabeyi ama biraz içerlemişti. "Daha ilgi çekici bir konu bulalım. Grev hakkında konuşmaya ne dersin? Daha ilgi çekici olur mu?"

"İşçilerle olan sorun nihayete erdi mi?" diye sordu Bayan Thornton büyük bir merakla.

"Hamper'ın adamları çekildi aslında. Benimkilerse haftayı atlatmaya çalışıyorlar. Sözleşmedeki zaman dolmadan iş bırakarak sözleşme kuralını ihlal ettikleri için onları cezalan-

dırırım diye korkuyorlar."

"Dava açsan yapacağın masraf bu işçilerin sana mal olacağı miktardan daha fazlaya denk gelir. Bir avuç minnetsiz işe yaramaz hepsi!" dedi annesi.

"Öyleler evet. Sözümden dönmediğimi onlara göstermiş oldum ve onların da sözlerini tutmalarını istediğimi gördüler. Bu zamana dek beni tanımış olmaları lâzım. Slickson'ın adamları da işten atıldı ve eminim Slickson onları cezalandırmak için daha fazla masraf yapmak istemeyecektir. Greve biz de varız, anne."

"Elinde fazla sipariş yoktur umarım."

"Tabii ki var. Bunu da gayet iyi biliyorlar. Anladıklarını sanıyorlar ama bir şeyden anladıkları yok."

"Ne demek istiyorsun John?"

Mumlar getirilmişti. Fanny de asırlardır bitiremediği, uğraşırken sürekli esnediği el işini eline aldı. Sandalyesinde kendini ikide bir geriye doğru atıp boşluğa bakıyordu ve kendisine huzur verecek hiçbir şey gelmiyordu aklına.

"Ve," dedi Bay Thornton, "Amerikalılar ipliklerini ortak pazara çıkarıyorlar ve bizim tek çıkış yolumuz var, üretimi daha ucuza mal etmek. Eğer bunu başaramazsak dükkânı tümden kapatmamız lâzım, sonra da işçilerle patronlar artık el ele avare gibi dolaşırlar. Bu aptallar üç yıl önce ödenen ücretlere kafayı takmışlar ve elebaşları ile Dickinson'ın ödediği ücretleri örnek gösteriyorlar. Bizim gibi onlar da biliyorlar, o işçilere ödenen maaşlarda yapılan ceza kesintilerine şerefli bir adam asla tenezzül etmez ve ben de bu yola başvurmaya kalkışmam, Dickinson'ın ödediği gerçek miktar bizim ödediğimizden daha düşük. Keşke eski kanunlar yeniden yürürlükte olsaydı anne. Bu ahmakların, bu cahil, düz mantıktaki insanların zayıf, aptal beyinleri ile bir araya gelip çile dolu fikirle, meşakkatle kazanılacak bilgi ve birikimi onlara sağlayan kimselerin malının mülkünün üzerinde söz

sahibi olmaya çabaladıklarını görmek can sıkıcı. Sırada yapılacak olan şey ne biliyor musun? Artık iş buna dayandı; şapkamızı elimize alıp şu ip eğiricilerin sendikasındaki sekreterin karşısına çıkmamız ve istedikleri ücret üzerinden iş gücünü bize sağlamalarını rica etmemiz. Yapmamızı istedikleri şey bu. Ancak şunu görecek kadar sağduyuları yok; eğer İngiltere'de çektiğimiz bunca çilenin karşılığını sağlayacak olan haklı kârı elde edemezsek, biz de başka bir ülkeye gideriz. Ha memlekette ha dışarda, yarışın içinde kaldığımız sürece fark etmez. Burada hiç kimse adil bir paylaşım elde edemeyecek ve gittiğimiz yerde ortalama birkaç yıl içinde bu payı elde edersek şükrederiz."

"İrlanda'dan işçi getiremez misin? Yerinde olsam bu adamları bir dakika elimde tutmam. Onlara kimin patron olduğunu gösteririm ve kimi istiyorsam onu işe alırım."

"Evet, bu dediğini yapabilirim hatta böyle devam ederlerse yapacağım da. Bu çözüm, zahmetli, masraflı ve korkarım biraz da tehlikeli olacak ama teslim olmaktansa bunu yapmayı tercih ederim."

"Eğer masraf sayılacaksa bu ara akşam yemeği de veriyoruz, üzüldüm şimdi."

"Ben de memnun değilim ama masraftan dolayı değil yalnızca üzerinde düşünmem gereken çok şey var ve tam bu beklenmedik misafirlere denk gelmiş oldu. Bay Horsfall'ı çağırmalıyız zira Milton'da uzun süre kalmayacak. Diğerlerine gelince onlara da yemek sözümüz var, hepsi aradan çıkar."

Bay Thornton huzursuzca volta atmaya devam etti ve konuşmadı, ara ara endişe veren düşünceleri kafasından atmak istercesine derin derin nefes alıyordu. Fanny, annesine bir sürü önemsiz soru sormaktaydı ve hiçbirinin konuştukları konu ile alakası yoktu ve biraz zeki olan herkes tüm bu soruları annesinin ilgisini çekmek için sorduğunu anlardı. Karşı-

lığında annesinden kısa kısa cevaplar alıyordu. Saat on olduğunda tüm hizmetliler dua etmek için odaya doldular. Fanny bundan rahatsız olmamıştı. Her zaman kutsal kitapta ilk bölümü annesi okurdu. Şu an Tevrat'ı derinlemesine inceliyorlardı. Dualar edildikten sonra Bayan Thornton oğluna iyi geceler diledi. Bakışlarını oğlunda sabitlemişti ve gözlerinde, kalbindeki sevgiyi yansıtan hiçbir ifade yoktu ancak oğluna duyduğu derin şükran seziliyordu ve Bay Thornton volta atmaya devam etti. İş planları aksamıştı ve bu yaklaşan grev yüzünden hepsi durma noktasına gelmek üzereydi. Saatlerce endişe içinde kafa yorup bu grevle ilgili almayı düşündüğü önlemlerin hepsi, işçilerin çılgın saflığı yüzünden boşa gitmişti. Yol açacakları hasarın önüne kimse geçemeyecekti ama bu hareketleri Bay Thornton'dan çok kendilerine zarar verecekti ve bu adamlar patronlarının parasını yönetmeye kendilerini muktedir gören adamların ta kendileriydi! Hamper daha bugün şayet grev yüzünden batarsa hayata yeni baştan başlayabileceğini, kendisini rahatlatan fikrin ona bu felaketi yaşatanların kendisinden daha kötü bir akıbete uğrayacakları olduğunu söylemişti. Zira kendisinin elleri vardı ancak bir de akla sahipti, işçilerinse yalnızca iş gördükleri elleri vardı ve eğer sahip oldukları pazarı kendileri bitireceklerse işin devamını ne başka şekilde getirebileceklerini ne de başka bir alana yönelebileceklerini söylemişti. Ancak bu bakış açısı Bay Thornton'u rahatlatmıyordu. Belki intikam duygusu onu mutlu etmediğinden, belki de bu konuma alın teri ile gelmiş olduğundan elindekileri başkalarının saflığı ve cahilliği yüzünden kaybetmek onu rahatsız ediyordu. Bu nedenle atılan bu adımın sonucunda karşı tarafın ne denli zarar göreceği onu ilgilendirmiyordu. Odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolanmaya devam etti, ara sıra dişlerini gıcırdatıyordu. Mumların ışığı titremekteydi ve kendi şamdanını yakıp kendi kendine söylenmeye başladı.

"En sonunda kimle uğraştıklarını görecekler. İki hafta süre tanıyacağım onlara, daha fazla değil. Eğer bu süre zarfında yaptıkları çılgınlığın farkına varmazlarsa İrlanda'dan işçi getirtirim. Bu Slickson'ın haltı. Ah, o ve onun kurnazlıkları! Fazla stoğu var sandı, başta boyun eğer gibi davrandı, temsilciler yanına gelince de aptallıklarını yüzüne vurdu ki bunu yapmayı planlıyordu zaten. Peşinden de tüm bu olaylar patlak verdi."

-19-
Meleklerin Ziyareti

"Aydınlık rüyaların kimisinde melekler
Uyuyan kimsenin ruhunu nasıl ziyaret ederse,
Bazı tuhaf düşünceler de alışılmış hallerini aşar
Ve saadete göz kırparlar."

Henry Vaughan

Thornton'ların akşam yemeği daveti Bayan Hale'i oyalıyor, eğlendiriyordu. Keyif verecek olan şeylerin önceden anlatılması bir çocuğu nasıl mutlu ederse davette yapılacakların tüm detaylarına kafa yormak Bayan Hale'i o derece mutlu etmekteydi. Yaşadıkları monoton hayat ve eksiklikler hepsini çocuklaştırmıştı. Gelişen olayları gerektiği ölçüde değerlendiremiyorlar ve her biri dünyaları içinde ördükleri duvarların, çektikleri perdelerin dışarıdaki her şeyi kendilerinden uzak tuttuğuna inanıyorlardı zira dışarda saklı olan her şeye karşı bu önlemi almaları önemli bir zorunluluktu. Bayan Hale bekârken gösterişi severdi ve fakir bir din adamı ile evlendiğinde o hayatın eksikliğini aşırı derecede hissetmişti. Zamanla bu eksikliği bastırıp gizlemişti ancak yok edememişti. Margaret'ın parti için hazırlanma telaşı içinde olması, ne giymesi gerektiğini tartışması annesinin hoşuna gidiyordu. Giyeceği şeyi ayarlarken içinde bulunduğu telaş Margaret'ı da eğlendiriyordu ki annesinin yirmi beş yıldır mahsur kaldığı cemiyet hayatına, Margaret, Harley Sokağı'nda iken oldukça alışmıştı.

"Beyaz ipek elbiseni giymeyi mi düşünüyorsun? Uygun

olur mu, emin misin? Edith evleneli bir yıl olmadı daha!"

"Ah evet anne! Bayan Murray dikmişti o elbiseyi ve uygun olacaktır. Kilom değiştiyse ya biraz dar gelir ya biraz bol ama bir senede pek değişmedim."

"Dixon'a söylesen de elbiseye bir baksa. Kenarda durmaktan sararmış olabilir."

"Öyle diyorsan peki. Eğer sararmışsa da Shaw Teyzemin, Edith evlenmeden iki ya da üç ay evvel bana verdiği pembe şilebezi bir elbisem var. O sararmamıştır."

"Ama rengi solmuş olabilir onun da."

"Peki! Yeşil renkte ipek elbisem var bir de. Hem biz ne utanacağız, zenginlerin dert edeceği şeyler bunlar."

"Keşke ne giyeceğin konusunda sana yardım edebilsem," dedi Bayan Hale endişeyle. Margaret'ın tavrı hemen değişti, "Her birini getirip yan yana koyayım anne, bakalım hangisini beğeneceksin."

"Ama... Tamam, en iyisi öyle yapalım."

Margaret odadan çıktı. Böyle alakasız bir saatte giyinip kuşanınca muziplik yapmaya başlardı. Beyaz ipekten bu zengin elbiseyi şişirip kendini peynir kalıbına benzetmeye çalışıp sonra da annesi kraliçeymiş gibi huzurundan geri geri yürüyerek çıkmaya kalkıştı ama annesi bu şakalarının işin ciddiyetini bozduğunu düşünmekteydi ve morali bozuldu, öyle olunca Margaret toparlandı ve tekrar ağırbaşlı tavrına büründü. Annesi için bir elbisenin neden bu kadar mühim olduğunu anlayamıyordu. O gün öğleden sonra Margaret akşam yemeği davetine katılacağını söyleyince -tam da Bayan Thornton'un araştıracağını söylediği hizmetçi olayının üstüne denk gelmişti- Bessy oldukça heyecanlanmıştı.

"Marlborough fabrikasındaki Thornton'ların malikânesinde yemeğe mi davetlisin?"

"Evet Bessy, neden bu kadar şaşırdın?"

"Ah bilmem. Üst sınıf insanlarla bir araya gelir onlar Mil-

ton'da."

"Bizim üst sınıf olduğumuzu düşünmüyorsun, değil mi Bessy?" Margaret aklından geçenleri bu kadar çabuk okuduğu için Bessy'nin utançtan yanakları kızarmıştı.

"Evet," dedi Bessy "Görüyorsun, buralarda en çok paraya değer verir onlar ve sizin çok paranız var galiba."

"Hayır," dedi Margaret. "Dediğin doğru değil. Biz eğitimli insanlarız ve eğitimli insanlar arasında yaşadık hep. Babamdan ders aldığı için kendisini ondan aşağıda gören bu adam tarafından yemeğe çağrılmış olmaktan daha güzeli var mı? Bay Thornton'u küçümsemiyorum. Manifaturacının yanında çalışıyormuş bir zamanlar ve kendi çabasıyla bugünlere gelmiş."

"Peki sen onları o küçük evinde yemeğe davet edebilir misin? Thornton'ların evi sizinkinden üç misli büyüktür."

"Bay Thornton'u yemeğe çağırabiliriz diye düşünüyorum. Belki çok büyük bir odada bir sürü misafirle birlikte ağırlayamayız. Gerçi bu ayrıntılar üzerine pek kafa yormadık biz."

"Thornton'larla yemek yiyebileceğiniz hiç aklıma gelmezdi," dedi Bessy. "Onların evinde belediye başkanı, parlamento üyeleri filan yemek yer genelde."

"Sanırım Milton'm belediye başkanı ile tanışma şerefine nail olmak hoş olurdu."

"Yalnız o davetlerde hanımlar gösterişli giyinirler," dedi Bessy endişe ile ve Miltonlı biri olarak bir bakışta Margaret'm desenli elbisesinin metresine yedi penilik bir fiyat biçmişti hemen. Margaret gamzelerini ortaya çıkaran şen bir kahkaha attı. "Şık giyinen insanlar arasında güzel görünmem konusunda beni uyardığın için teşekkür ederim. Ama benim de çok sayıda gösterişli elbisem var. Bir hafta öncesine kadar çok şatafatlılar diye o elbiseleri bir daha bir yerde giyemem diye düşünüyordum. Ancak Bay Thornton'ların evi-

ne yemeğe gidiyorum ve belki de belediye başkanı ile tanışacağım. En güzel elbisemi giyeceğime emin olabilirsin."

"Ne giymeyi planlıyorsun?" diye sordu Bessy, rahatlamıştı.

"Beyaz ipek bir elbise," dedi Margaret. "Bir yıl evvel kuzenimin düğünü için almıştım."

"Evet uygun olur o elbise!" dedi Bessy, sandalyesinde geriye yaslandı. "Sana tepeden baksınlar istemem."

"Ah! Eğer elbise yüzünden tepeden bakacaklarını düşünüyorsan o konuda hiç endişelenme."

"Keşke seni elbisenle görebilseydim," dedi Bessy. "Millet seni görse güzel demez muhtemelen çünkü pek fazla kırmızı-beyaz olmayacak üstünde. Senle tanışmadan evvel seni rüyamda görmüştüm ben, biliyor musun?"

"Saçmalama Bessy!"

"Evet gördüm. Aynı senin yüzündü işte. Kararlı gözlerle karanlığa doğru bakıyordun ve saçların alnından dökülmüş ışık huzmeleri gibi rüzgârda uçuşuyordu, aynı şu anki gibi yumuşak ve düzlerdi. Şu rahatlatan bakışların her zaman bana güç veriyor zaten ve parıldayan bir elbise giymiştin, tıpkı bu akşam yemeğinde giyeceğin elbise gibi. Görüyorsun işte, sendin o!"

"Hayır, Bessy," dedi Margaret nazikçe, "Rüya görmüşsün yalnızca."

"Benim gördüğüm rüya neden başkalarınınki gibi çektiğim acı ile ilgili bir mana taşıyor olmasın ki? İncil'de de bir sürü rüyadan bahsedilmiyor mu? Ben de geleceği görebiliyorum! Hatta babam bile rüyalar üzerine çok kafa yorar! Tekrar söylüyorum sana işte, seni gördüm ben, bana doğru geliyordun hızla ve saçların da arkaya doğru uçuşuyor, uzaklara doğru uzanıyordu. Şimdiki giyeceğin elbise gibi beyaz bir elbise vardı üzerinde. Seni o elbise ile görmeme izin ver. Rüyamdaki gibi seni o halde görmek ve sana dokunmak

istiyorum."

"Bessy hayatım, yalnızca bir hayal görmüşsün."

"Hayal ya da değil. Bir araya geldik işte ve geleceğini biliyordum rüyamda seni öyle gördükten sonra. Sen etrafımdayken zihnen kendimi sakin ve rahat hissediyorum, tıpkı yorucu bir günün sonunda ateşin başında oturmak nasıl rahatlatıyorsa insanı, öyle. Ayın yirmi birinde gideceğiz dedin, lütfen Tanrım, o gün gelip seni görmek istiyorum."

"Ah Bessy! Tabii gelebilirsin, memnun oluruz hatta lütfen böyle konuşma, beni üzüyorsun, gerçekten."

"O zaman kendime saklarım hiçbir şey demem dilimi ısırırım. Her söylediğim hakikatti benim."

Margaret bir süre sessiz kaldı.

"Eğer söylediklerinin gerçek olduğunu düşünüyorsan peki bir ara tekrar konuşuruz ama şimdi değil. Baban greve katıldı mı?"

"Evet," dedi Bessy kederle, bir iki dakika evvelki canlılığından eser kalmamıştı. "Babam ve onunla beraber pek çok işçi daha. Hamper'ın adamlarının tümü ve onlarla birlikte başkaları da. Grev zamanlarında vahşilikte kadınlar erkekleri aratmıyor. Yiyecek pahalandı ve çoluk çocukları için yiyecek bulmaları lâzım. Thornton'ların yemek dağıttıklarını düşün. O patatese, yemeğe harcadıkları para açlıktan ağlayan bebekleri susturur, anaların yüreğine az da olsa su serpilirdi."

"Böyle konuşma," dedi Margaret. "Akşam yemeği davetine gittiğim için kendimi kötü ve suçlu hissediyorum."

"Hayır," dedi Bessy. "Kimileri böyle mükellef sofralara kurulmak için doğmuştur, mor renkte güzel keten kumaştan örtülerin serili olduğu sofralara. Belki de sen onlardan birisindir. Kalanlar da hayatları boyunca didinip uğraşmak zorundadır. İtler bile acır haline onların, aynı Lazarus'un zamanında olduğu gibi. Ama içini rahatlatmamı istiyorsan

hakkında böyle biri olduğunu düşünmemi engelleyen şey, işte şu an tam da burada yanımda olman."

"Bessy çok telaşlısın! Hakkımda böyle düşündüğünü bana söylediklerin kadar bana dokunuşundan da anlıyorum. Böylesi kötü bir vakitte kimimizin dileniyor, kimimizin zengin olması ayrımcılık olduğunu göstermez. Bu kötü tesadüf için suçlanamayız. Yargılanacağımız tek nokta İsa'nın yolunu ne kadar takip edebildiğimiz olacak." Margaret ayağa kalktı ve cebindeki mendili ıslatmak için su buldu. Sonra ıslak mendili Bessy'nin alnına koydu ve buz gibi olan ayaklarını ısıtmaya çalıştı. Bessy de gözlerini kapatıp rahatlamaya çalıştı.

"Senin de beş duyu organın benimkiler gibi kör oldurdu, babamı sormaya gelen ve geldiğinde anlatacak bir hikâyesi olan insanları benim gibi dinlemek zorunda kalsaydın. Kimisi patronları hakkında öyle nefret dolu şeyler anlatıyorlar ki kanım donuyor. En çok kadınlar şikâyet etmeye geliyor, gözlerinden durmadan yaşlar akıtan, teskin edilemeyen kadınlar. Et fiyatlarından şikâyet ediyorlar, çocuklarının geceleri açlıktan nasıl uyuyamadıklarından bahsediyorlar."

"Grevin tüm bunları çözeceğini mi düşünüyorlar?" diye sordu Margaret.

"Öyle diyorlar," dedi Bessy. "İşlerin bayağıdır iyi gittiğini ve patronların çok parasının olduğunu söylüyorlardı. Babamın ne kadar bilmediği varsa sendika biliyor ve yiyecek ihtiyacını karşılamak pahalılaştıkça doğal olarak kendi paylarını istiyorlar ve sendika, bu payı almazlarsa çalışmayacaklarını söylüyor. Patronlar bir şekilde üstün durumdalar ve bu böyle devam edecek diye de korkuyorum. Şu büyük Armageddon savaşına benziyor sürdürdükleri bu savaş, birbirlerine pis pis sırıtıp dövüşüyorlar. Ta ki dipsiz bir kuyuya düşene kadar dövüşecekler." Tam bu sırada Nicholas Higgins içeri girdi ve kızının söylediği son sözleri duydu.

"Evet, dövüşmeye ben de devam edeceğim ve bu sefer kazanacağım. Çok geçmeden teslim olacaklar zira pek çok sipariş aldılar ve hepsi de kontratlı. Edecekleri kârı elden kaçırıp kontratı ihlal ettikleri için ödeyecekleri cezayı göze almaktansa bize yüzde beşlik artışı vereceklerdir. Evet işverenler! Kim kazanacak göreceğiz."

Margaret, Nicholas'ın tavırlarından içki içmiş olduğunu anlamıştı. Ne söylediği değil nasıl heyecanla söylediği Nicholas'ın sarhoş olduğunu ele veriyordu. Bessy bariz bir telaşla Margaret'a artık gitmesinin iyi olacağını bildirdi ve Margaret, Bessy'nin bu telaşını görünce Nicholas'ın sarhoş olduğuna iyice kanaat getirdi.

"Ayın yirmi biri perşembeye denk geliyor. Thornton'lara gitmeden sen gelir seni görürüm. Saat kaçta yemek?"

Margaret cevap vermeden Higgins araya girdi.

"Thornton'lar mı? Thornton'ların evinde yemek mi yiyeceksin? Söyle o Bay Thornton'a, aldığı siparişlerin başarısı şerefine sana dolu bir kadeh içki takdim etsin. Aym yirmi birine dek hepsini nasıl yetiştireceğini düşünmekten beyni erimiş olacak. Ona söyle yüzde beş zammı yaptığı günün sabahına yedi yüz işçi uygun adım ile Malborough'daki fabrikaya doğru ilerliyor olacak ve siparişler için anlaştığı vakte kadar her şeyi yetiştirmek için ona yardım ediyor olacaklar. Tüm işçiler gelecek. Benim patronum Hamper ise eski kafalı bir adam. Ne sevap için ne günah için hiçbir işçi ile bir araya gelmez. Benle iş dışında konuşsa geberecek sanki. Her neyse havlayan köpek ısırmaz. Hamper'ı da görürsen işçilerinden biri böyle diyor deyip söylediklerimi ona da iletebilirsin. Thornton'larda bir sürü fabrika sahibi ile bir araya geleceksin. Keşke yemeği bitirip oturduklarında onların karşısına çıkıp konuşabilseydim. Hayatınızı kurtarmak için uğraşamam derdim ve aklımda ne varsa hepsini onlara söyleyebilmeyi isterdim. Bizi nasıl zor duruma düşürdüklerini onlara

anlatırdım!"

"Hoşça kal," dedi Margaret acele ile. "Hoşça kal Bessy! Ayın yirmi birinde seni bekliyor olacağım, kendini iyi hissedersen gel."

Doktor Donaldson'm Bayan Hale için verdiği ilaçlar ve uyguladığı tedavi başta kendisine o kadar iyi geldi ki Bayan Hale de Margaret da doktorun yanılmış olabileceğini, belki de bu hastalıktan tamamen iyileşebileceği fikrine kapılmışlardı. Bay Hale'e gelince, durumun ciddiyeti ile ilgili kesin bir fikri olmamasına rağmen korkularını yemiş ve rahatlamıştı ve kızı ile karısının moral durumunun kendisini ne kadar etkilediği ortaya çıkmıştı. Yalnızca Dixon, Margaret'ın kulağına can sıkıcı şeyler fısıldıyordu ve Margaret ise bu gamlı baykuşu kovup ümidini korumaya devam ediyordu.

Evin içinde böylesi bir aydınlığa ihtiyaçları vardı zira kendi gözleri dışarıda devam eden olaylara yabancı da olsa farkına varabildikleri, insanların üzerine kara kara düşündüğü nahoş bir durum vardı. Bay Hale'in işçiler arasında tanıdığı kimseler vardı ve bu insanlar ne çektiklerini ve bunca zaman nasıl dayandıklarını hararetle anlattıkça kendisi de işçilerin içinde bulundukları bu duruma çok üzülmüştü. Bay Hale'in statüsündeki biri işçilerin konuşmalarına gerek kalmadan hallerinin ne olduğunu anlayabilirdi o yüzden bu adamlar normalde dertlerinin ne olduğunu anlatmaya tenezzül bile etmezlerdi ancak uzaklardan adamm biri gelmiş ve içine düştüğü bu ortamdaki çalışma şartları kendisini oldukça şaşırtmıştı. Her bir işçi de sorunlarının ana sebeplerini Bay Hale'e anlatıp konu ile ilgili bir fikir sahibi olması için çırpmıyorlardı. Bay Hale de tüm bu işittiği sıkıntıları biriktirmiş ve Bay Thornton'un önüne yığıvermişti. Bay Thornton ise bir patron olarak tecrübelerinden yola çıkıp sıkıntıları tek tek açıklamış ve neyden kaynaklandıklarını her zaman yaptığı gibi iktisadi temellendirmeler yaparak

anlatmış ve iş ticaret olunca her zaman bolluk olmayacağını, gelgitler yaşanacağını söylemişti. İşçilerde olduğu kadar patronlarda da batanlar olduğunu ve bir daha hiçbir zaman münhasır seviyeye ulaşamadıklarını anlatmıştı. Bu sonuç sanki mantıklı bir sonuçmuş gibi konuşmuştu ve ne işverenin ne de çalışanın eğer kaderleri buysa bu durumdan şikâyetçi olmaya hakları yoktu. Mücadelede aldığı yaralarla ve başarısız, beceriksiz olmanın verdiği acı ile işveren artık içinde bulunamayacağı o üst sınıftan ayrılmak zorundaydı. Meslektaşları zengin olma yarışında kendisini çiğneyip geçmişti ve önceden ona saygı gösterirlerken şimdi hakir görüyorlardı. Başkalarına iş sağlarken şimdi kendisi patronlardan iş dilenecek duruma düşmüştü. Elbette ki bir işveren olarak ticaretin bu dalgalı seyri içinde kendisi de bu duruma düşebilirdi. Biraz gelişim biraz değişim yaşandı diye çabucak tavır değiştiren o acımasız işçilere bir gram bile sempati beslemiyordu. Bu adamlar kendilerine ihtiyaç duymayan şu fani dünyadan sessizce ayrılmanın peşinde koşacaklarına, arkalarında bıraktıkları sevdiklerinin yardım çığlıkları sanki yakalarını mezarlarında bile bırakmayacakmış gibi telaşlandılar ve kendi canını feda ederek yavrusunu beslemeye kalkışan o vahşi kuşların kudretine özendiler. Margaret, duyduğu bu sözler karşısında oldukça sinirlenmişti; sanki hayatta her şey ticaret demekti, insanlığın bir önemi yoktu. Durumun hassasiyetinden dolayı aynı akşam Bay Thornton özel olarak Margaret ile görüşüp Doktor Donaldson'dan Bayan Hale'in tedavisi için gerekenleri öğrendiğini, bu konuda kendisinin maddi, annesinin manevi olarak her türlü yardımı sağlayabileceklerini bildirmişti. Ancak Margaret akşam konuşulanlardan sonra sinirlendiğinden Bay Thornton'a bu nazik teklifi karşısında zoraki teşekkür edebildi. Bunları söylemesi Margaret'a kaçınılmaz kaderini tekrar hatırlatmıştı ki kendisini annesinin iyileşebileceği fikrine

umutsuzca da olsa inandırmaya çalışıyordu. Bay Thornton'u durup dinlerken tüm bu söylenenler Margaret'ın içini ürpertmişti. Doktor Donaldson ve Dixon dışında bu adam kim oluyordu da bu korkunç sırrı paylaşıyordu. Margaret bu sırrı kalbinin en karanlık, en gizli köşesinde saklıyordu ve ilahi kuvvet izin vermedikçe dönüp bakmaya bile cesaret edemediği bir tabloydu bu. Çok yakında gün gelecekti ve annesine çığlık çığlığa seslenecekti fakat boş ve manasız karanlıktan bu çığlığına karşılık olarak hiçbir cevap gelmeyecekti. Bay Thornton durumun farkındaydı ve Margaret her şeyi bildiğini, adamın acıyan gözlerine bakınca, keder dolu titreyen sesini duyunca anlamıştı. Az evvel düz, kaba, acımasız bir mantıkla ticaretin gereklerini anlatan, sakince bütün sonuçları açıklayan bu adam nasıl oluyor da böyle acı dolu gözlerle bakabiliyordu? Fikren bu adamla uyuşamayacağı aklına gelmişti hemen. Sebebi de Bessy'den nasıl acı çekildiğine dair işittikleri idi. Elbette ki Nicolas Higgins bu adamın hakkında daha başka şeyler de söylemişti. Onun tam bir yönetici olduğunu söylemişti, sıradan kimselerin vâkıf olamadığı sırlara vâkıf olduğunu belirtmişti. Higgins bu sözleri tam da Margaret, Bayan Thornton'un davetine gideceği gün sarf etmişti. Bessy ile görüşmeye giden Margaret, Higgins'i Boucher adlı komşusu ile tartışırken yakalamıştı. Margaret'ın yanında bu komşudan çokça bahsedilmişti ve Higgins beceriksiz bir işçi olarak ailesinin tümünün bu adamın eline baktığını bildiğinden çoğu zaman ona acıyordu. Ancak onun dışında bu enerjik ve gayretli adam gerekli olan ruhu taşımadığı için ona sinirleniyordu. Margaret içeri adım attığında Higgins'in öfkeli olduğu belliydi. Boucher elleri şömineye dayalı dikiliyordu. Kollarından aldığı kuvvetle hafif hafif sallanıyor, vahşi gözlerle ateşe bakıyordu. Gözlerindeki ümitsizlik dolu ifade Higgins'i üzmüş hatta onun içine işlemişti. Bessy, sallanan sandalyede hızlı hızlı ileri geri sallan-

maktaydı. Canı sıkıldığında hep böyle sallandığını biliyordu Margaret. Kardeşi Mary ise bonesini bağlamakla meşguldü. Hantal parmaklarına yaraşan biçimsiz bir fiyonk atmıştı. Kumaş kesmeye fabrikaya gitmeye hazırlanıyordu ve o arada sesli sesli homurdanmaktaydı, belli ki kendisini rahatsız eden bu ortamdan bir an evvel uzaklaşmak istiyordu. Margaret tam bu anda içeri girmişti. Kapıda bir an dikildi ve parmaklarını dudaklarına dokundurdu. Sonra Bessy'nin yakınındaki sedire sokulup oturdu. Nicholas geldiğini görmüştü, aksi bir tavırla da olsa dostane bir şekilde Margaret'ı selamladı. Mary açık kalan kapıyı yakalayıp acele ile dışarı çıktı ve babasının huzurundan ayrılırken yine sesli sesli bir şeyler söylüyordu. Aralarında bir tek Boucher kimin girip kimin çıktığına dikkat etmemişti.

"Bunun bir faydası yok Higgins. Bu şekilde daha fazla yaşayamaz. Eriyip gidiyor, et yiyememekten değil, küçüklerin bu şekilde aç kalmasını görmeye dayanamadığından. Ah, aç kalıyorlar! Haftada beş şilin sana yeterdi. Senin dışında doyurman gereken iki boğaz daha var ve o ikisinden biri kendi karnını doyuracak parayı kazanabilir durumda. Ama biz açlıktan ölüyoruz. Sana açıkça söylüyorum; eğer karım ölürse ki korkarım yüzde beşlik artışı alamadan ölmüş olacak, o parayı patronun suratına çarpıp, 'Lanet olsun size, lanet olsun içinde yaşadığınız bu acımasız dünyaya ki bir adamın çocuklarını dünyaya getirebilecek olan en iyi kadını sizin yüzünüzden kaybettim!' Şu haline bak hele, senden de sendikadaki herkesten de nefret edeceğim. Nefretimle tutuşturacağım sizi, tutuşturacağım evet eğer beni bu yoldan ayıracak şeyler yaparsanız. Nicholas, çarşamba gecesi demiştin bana, şimdi günlerden salı ve üzerinden iki hafta geçti. Patronların bize gelip paramızı vereceklerini, işe geri dönmemiz için bize yalvaracaklarını söylemiştin. Süre neredeyse bitmek üzere. Küçük Jack'imiz yatakta yatıyor, o kadar zayıf düştü

ki ağlayamıyor bile. Ara sıra açlıktan hıçkırıyor. Küçük Jack'imiz bu halde, emin ol! Karım, Jack doğduğundan beri hiç iyileşmedi ve onu kendi canı gibi seviyor ki canından bir parça o, doğru. Her şeyi göze almaya değer bu çocuk için. Küçük Jack'imiz her sabah kaba saba suratıma küçük tatlı dudaklarını değdirip öpmek için yumuşak bir yer ararken uyandırıyor beni, sonra da aç biilaç geri yatıyor yerine." Tam o anda derin hıçkırıklara boğuldu adam ve Nicholas lafa girmek için cesaretini toplamadan evvel yaş dolu gözlerle Margaret'a baktı.

"Karın ayağa kalkacak ve küçük Jack aç kalmayacak. Bende olan para ile bu küçük çocuğa hemen şimdi gidip süt ve et alacağız. Benim malım senin malın, ne zaman ihtiyacın olursa. Cesaretini asla kaybetme dostum!" dedi Higgins bir yandan da demliğe koydukları parayı almak için uzandı. "Tüm kalbimle ve ruhumla inanıyorum ki bu sefer kazanacağız. Bir hafta daha dayanmamız lâzım. Bir hafta sonra gör bak patronlar işe, fabrikaya dönmemiz için bize nasıl da yalvaracaklar. Sendika ve ben karın ve çocuğun için elimizden geleni yapacağız. Yüreğini ferah tut ve sakın o zorbalardan iş dilenmeye gitme."

Bu sözlerin üstüne adam dönüp baktı ve yüzü o kadar beyaz, zayıf, gözyaşları ile ıslanmış ve ümitsizdi ki Margaret ağlamamak için kendini zor tuttu. "Sen de çok iyi biliyorsun ki patronlardan daha kötü olan zorbalar 'Açlıktan geberin, bir daha sendikaya gidip katılacağınıza hepiniz açlıktan geberin' derlerdi. Bunu sen de biliyorsun Nicholas ki sen de sendikacılardan birisin. Her biriniz ayrı ayrı çok iyi bir kalbe sahip olmanıza rağmen bir araya gelince, aç bir kurt, avı olan adama nasıl acımazsa siz de öyle acımıyorsunuz kimseye."

Nicholas'ın eli kapı kolundaydı, durdu ve dönüp Boucher'a yaklaştı:

"Tanrım bana yardım et! Senin için, her birimiz için en

iyisini yapıyorum ben. Eğer doğru yaptığımı düşündüğüm şeyde aslında yanlışın peşindeysem bu, o patronların suçu, cehaletime sebep olan onlar. Beynim durma noktasına gelene kadar oturdum düşündüm inan bana John. Yine söylüyorum; bizim için sendikaya inanmaktan başka çare yok. Kazanacaklar sonunda, göreceksin!"

Margaret ve Bessy tek kelime bile etmediler. İkisi de birbirlerinin yüzüne bakıp yüreklerinin derinliklerinden gelen bir iç çekişi serbest bırakabilmeleri için birbirlerine cesaret vermek istediler ancak olmadı.

"Babamın ağzından Tanrı'nın adını tekrar duyacağım aklıma gelmezdi ancak duyduk işte; Tanrım bana yardım et dedi."

"Evet," dedi Margaret. "Biriktirdiğim paralardan ne kadarını getirebilirim, gidip bir bakayım. Şu fakir adamcağızın çocukları için biraz yemek getirmeyim. Bu getirdiklerimi baban veriyor diye bilsinler. Az olacak gerçi."

Bessy geriye doğru yaslandı, Margaret'ın söylediklerini duymamıştı bile. Ağlamadı ancak nefesi titriyordu.

"Artık gözümde dökecek yaş kalmadı," dedi. "Boucher bu aralar bana korkularını, dertlerini anlatıyordu. Zayıf bir adamdır ama her şeye gücü yeter. Ona ve karısına ne yapacaklarını bilemiyorlar diye evvelden pek çok kez sinirlenmiş olsam da görüyorsun herkes akıllı değil ama Tanrı yine de yaşamalarına izin veriyor ve onlara sevecekleri, sevilecekleri Süleyman kadar iyi yürekli insanlar veriyor. Eğer sevdikleri üzülürse Süleyman nasıl incindiyse en az onun kadar inciniyorlar. Anlayamıyorum bir türlü. Boucher kadar iyi kalpli birine sendikanın sahip çıkması güzel. Ancak sendikaları Boucher ile yüz yüze getirmenin bir yolunu bulmayı çok isterdim. Durumunu bilseler -her birini tek tek yakalardım- her ne kadar başta verdikleri emir bu olmasa da Boucher'a gidip işini geri almasını söylerlerdi."

Margaret sessizce oturdu. Adamcağızın anlattıklarından çok, sesinin tonu ne kadar acı çektiğini gösteriyordu ve Margaret bu sesi unutup nasıl rahatlayabilirdi ki? Cüzdanını çıkardı, pek bir parası yoktu ve olan da kendisinin sayılmazdı ancak çıkarıp konuşmadan parayı Bessy'nin eline bıraktı.

"Teşekkürler. Çoğu işçi bu kadarını bile bulamıyor, böyle kötü durumda olmayanı da var ya da durumlarını onun kadar belli etmiyorlar. Görüyorsun Boucher çocukları ile beraber sefil halde. Karısı da oldukça hassas ve son bir yıl içinde rehin bırakabilecekleri malların hepsini de kaybettiler. Onların aç kalmasına izin vereceğimizi sanma sakın, yalnızca hepimiz çok üzüldük o an. Komşu komşuya sahip çıkmazsa başka kim çıkar?" Bessy, Margaret yardım etmeye istekleri ya da kuvvetleri yok gibi bir fikre kapılır diye korkmuştu zira para verme hakkını kendinde bulmuştu. "Hem ayrıca," dedi Bessy, "Babam birkaç güne patronların teslim olacağına oldukça emin, daha fazla dayanamayacaklarını söylüyor. Yine de teşekkürler, hem kendi adıma hem Boucher adına teşekkür ederim. Bu yaptığın şey kendimi sana daha yakın hissettirdi."

Bessy bugün daha sessizdi, oldukça durgun ve yorgundu; konuşmasını bitirdiğinde o kadar baygın ve bitkin görünüyordu ki Margaret telaşlandı.

"Yok bir şey," dedi Bessy. "Daha ölmedim. Korku dolu rüyalar gördüm dün gece. Daha doğrusu rüyaya benzer şeyler gördüm daha çok, uyanıktım çünkü. Bugün baygın gibiyim, sersem gibiyim. Beni canlandırdın sanki. Hayır daha ölmedim ancak ölümüm o kadar da uzak değil. Üzerimi örter misin? Öksürüğüm bir dursa, belki biraz uyurum. İyi geceler, daha doğrusu iyi günler demeliyim. Bugün de hava pek aydınlık değil, puslu gibi sanki."

-20-
Erkekler ve Centilmenler

"Bırak genci de yaşlıyı da bitirsinler çocuğum, benim var;
Bırak dişleriyle paramparça etsinler tek parçayı, umurumda değil."

Rollo, Normandiya Dükü

Margaret eve gitti. Duyduğu ve gördüğü şeylerden ötürü o kadar üzülmüştü ki kendisini bekleyen işleri yapmaya bir türlü başlayamadı. Annesi ile sürekli neşeli sohbetler etmek zorundaydı ve Bayan Hale dışarı çıkamadığından Margaret kısa bir yürüyüşe bile çıkmış olsa yeni haberler getirecek diye dönüşünü dört gözle beklemekteydi.

"Şu fabrika kızı arkadaşın perşembe günü senin giyinip süslenmiş halini görmeye gelebilecek mi?"

"O kadar hastaydı ki sormak aklıma gelmedi," dedi Margaret hüzünle.

"Aman Tanrım, herkes hasta galiba bu aralar," dedi Bayan Hale, biraz kıskanmıştı zira Bessy'nin mi kendisinin mi gerçekten hasta olduğunu ancak bir üçüncü kişi değerlendirebilirdi. "Daracık arka sokaklardan birinde hasta yatmak çok kötü olmalı." Tabiatının nazik tarafı ve Helstone'dayken sahip olduğu bakış açısı tekrar ortaya çıkmaya başlamıştı. "Bizim burası da oldukça kötü. Onun için neler yapabilirsin Margaret? Sen çıktıktan sonra eski, ithal şaraplardan bir şişe geldi, Bay Thornton bana yollamış. Sence bu şişeyi onlara

versek mi?"

"Hayır anne. Çok fakir olduklarını sanmıyorum. En azından çok fakirlermiş gibi konuşmuyorlar. Bessy'nin hastalığı yetersiz beslenme ve şaraba ihtiyacı olduğunu düşünmüyorum. Helstone'daki meyvelerden yapılan reçellerden götürebilirim ona belki. Bir şeyler vermek istediğim bir aile daha var. Ah anne! Bugün şahit olduğum acılardan sonra giyinip böyle resmi bir partiye nasıl giderim?" diye bağırdı Margaret, içeri girerken içinde tuttuğu, Higgins'lerin kulübesinde gördüğü duyduğu ne varsa annesine anlatmaya başladı.

Durum Bayan Hale'i oldukça üzmüştü. Bir şeyler yapana kadar hiç rahat edemedi. Margaret'a gidip misafir odasından sepeti alıp doldurmasını, söz konusu aileye götürmesini söyledi. Higgins'ler ailenin acil ihtiyaçlarını karşılamak için bir şeyler yaptıklarından ve kendisi de Bessy'e biraz para bıraktığından sepeti sabah da götürse fark etmeyeceğini söylediği için Bayan Hale kızını neredeyse azarlayacaktı. Böyle bir şey dediği için Margaret'a merhametsiz biri olduğunu söyledi ve kendisi sepet evden çıkıp aileye gidene dek nefes bile almadı.

"Belki de yanlış bir şey yapıyoruz. Bay Thornton en son geldiğinde greve gidenlere yardım edenlerin gerçek dostlar olmadığını söylemişti. Bu Boucher isimli adam da grev yapanlardan biri, değil mi?"

Bayan Hale soruyu üst kata, yanına gelmiş olan kocasına yöneltmişti. Bay Hale da, Bay Thornton'la dersini yeni bitirmişti ve iki adam, dersin sonunda âdet edindikleri gibi sohbet etmişlerdi. Margaret gönderdikleri yardımların grevin uzamasına sebep olup olmayacağını düşünmemişti hiç. O kadar heyecanlanmıştı ki bunu düşünecek vakti olmamıştı.

Bay Hale bir yargıç edası ile sessizce dinledi. Yarım saat kadar evvel Bay Thornton'un dudaklarından açıkça dökülen sözleri hatırladı ve pek de tatmin etmeyen bir uzlaşma öner-

di; karısının ve kızının doğru bir şeyi yaptıklarını, zira bu duruma karşı tepkisiz kalmalarının mümkün olmadığını söyledi. Fakat yine de genel itibariyle Bay Thornton'un söylediği şeyin de doğru olduğunu, zira eğer grev uzarsa patronların dışarıdan işçi getirmek zorunda kalacaklarını, -en son çare olarak, önceden yaşanmış olsa da, bir makinenin icat edilip bu işte insan gücüne olan ihtiyacın tümden yok edilmesi gibi bir şey yapamayacaklarından- sürdürdükleri yanlışta işçilere destek niteliği taşıyabilecek her türlü yardımı sağlamayı reddetmenin yapılacak en iyi şey olacağını söyledi. Bu Boucher denen adamı da sabah ilk iş gidip göreceğini ve onun için neler yapılabileceğini tespit edeceğini bildirdi.

Bay Hale söylediği gibi sabah adamın yanına gitti. Boucher'ı evde bulamadı ancak karısı ile uzun uzun sohbet etti ve okuldaki revirden kendisi için yardım ayarlamaya çalışacağını söyledi. Bayan Hale'in gönderdiği malzemeleri çocukların bol bol yediğini görünce ki babalarının yokluğunda evin efendisi onlar olmuştu, Margaret'a içine su serpecek, neşeli bir haber götürdüğünü düşünerek eve döndü. Margaret'ın akşam anlattıklarından yola çıkarak Bay Hale daha kötü bir manzara ile karşılaşacağını sanıyordu ve hayal gücünü de katarak bugün gördüğü iyi manzarayı biraz daha abartarak anlattı.

"Tekrar gidip adamı da göreceğim," dedi Bay Hale. "Helstone'daki kulübelerle nasıl karşılaştırırız buradaki evleri bilmem. Helstone'daki işçiler, buradaki eşyalara sahip olmayı akıllarından bile geçiremezler, buradaki yiyecekler oradakiler için lüks sayılır. Buradaki ailelerin başka geliri yok gibi görünüyor. Şimdi haftalık yevmiyeleri de kesildi, rehinecilerden para buluyorlar. Milton'da başka bir dil öğreniyor insan, yaşam standardını belirlemek için başka bir ölçü kullanıyor."

Bessy bugün daha iyiydi. O kadar bitkindi ki Margaret'ı kıyafetleri içinde görmeyi istediğini unutmuştu bile. Gerçi bunu ateşten yarı sayıklar halde bilinçsizce istemiş de olabilirdi.

Margaret'ın kalbi bir sürü sıkıntı ile doluydu ve umurunda olmayan bir davet için giydiği bu tuhaf elbiseyi Edith ile beraber bir yıl kadar önce giyindikleri eski, süslü, çıtı pıtı elbiselerle karşılaştırmadan edemedi. Böyle giyinip kuşanması konusunda kendisini şu an için memnun eden tek şey annesinin onu böyle görmekten dolayı duyacağı hazdı. Dixon, misafir odasının kapısını açtı ve giyindiğini görünce beğendiğini belli eden bir hareket yaptı, Margaret utançtan kızarmıştı.

"Küçük hanım çok güzel görünüyor, değil mi hanımım? Bayan Shaw'un mercan renklileri bile bu kadar yakışamazdı. Bu renk çok yakışmış ona. Yoksa çok solgun görünürdü."

Margaret'ın saçı örülemeyecek kadar gürdü. İpek saçı bükülüp kıvrımlar halinde başını bir taç gibi sarabilir ve arkada büyük bir topuz yapılarak toplanabilirdi. Saçlarını iki mercan renkli toka ile tutturan Margaret, küçük birer ok şeklinde saçlarını sabitlemişti. Beyaz ipekten elbisesinin kollarının kenarı yine aynı kumaştan kıvrılıp dikilmişti. Süt beyazı boğazının hemen bittiği kıvrımda ise iri mercan boncuklar yer alıyordu.

"Ah Margaret! Eski günlerdeki gibi Barrington'daki davetlerden birine gitmeyi nasıl isterdim şu an. Bayan Beresford'un beni götürdüğü gibi ben de seni alıp götürürdüm." Bayan Hale bir anne olarak kızı ile gurur duyuyordu ve bunun karşılığında Margaret annesini öpüverdi ancak zoraki gülümseyebilmişti zira hiç keyfi yoktu.

"Evde seninle kalmayı daha çok isterim aslında anne."

"Saçmalama tatlım! Yemekte etrafına dikkatli bak. Bu tür toplantıları Milton'da nasıl hallediyorlar merak ediyorum.

Özellikle ikinci sırada hangi yemek var merak ediyorum. Av eti yerine ne servis ediliyor bir bak."

Bayan Hale akşam yemeğindeki ve düzendeki şatafata tanık olsaydı gördükleri ilgisini çekmekten öte onu şaşırtırdı. Margaret, Londra'da edindiği zevke dayanarak ikramlıkların sayısının çok fazla olduğunu düşündü; sunulanların yarısının yeteceğine, daha zarif bir ikram sofrası oluşturacağına kanaat getirdi. Bayan Thornton'un misafirperverlikte değişmeyen kanunlarından biri de ikram edilenlerin gelen misafirlerin hepsi yemek isterse diye herkese yetecek kadar hazırlanmasıydı. Kendisi yeme içmeye fazla düşkün biri değildi ancak misafirlerinin memnun olacağı sofralar kurmaktan haz alırdı. Oğlu da annesiyle bu konuda aynı hazzı paylaşmaktaydı. Zamanında hayal edebilmiş olsa da birlikteliği yalnızca muhteşem yemeklerin verildiği davetlere dayanan başka bir topluluğu daha evvel hiç tanımamıştı Bay Thornton. Şahsen boş yere harcamış olduğu altı penilik parayı inkâr ediyordu ve verdikleri bu yemeğin davetiyeleri dağıtıldıktan sonra çok kez pişman olmuştu ancak şu anki hazırlıkların şaşaası ise hoşuna gitmişti. İlk gelenler Margaret ve babası olmuştu. Bay Hale kendisine bildirilen saate sadık davranmıştı. Yukarıdaki misafir odasında Bayan Thornton ve Fanny'den başka kimse yoktu. Örtülerin tümü kalkmıştı ve ev, sarı damasko kumaşla ve çiçekli, ışıltılı halı ile parlıyordu. Her köşe öyle süslenmişti ki göz yoruyordu ve bu süslü ortam pencerelerden görünen fabrika bahçesinin arabaların girmesi için açık bırakılmış olan kapısının çirkinliği ile zıtlık oluşturuyordu. Fabrika evin pencerelerinin sol tarafında yükselmekteydi ve fabrikanın katlarının gölgeleri içinde bulundukları yaz akşamını vaktinden evvel karartmıştı.

"Oğlumun işi çıkmış son anda, iş yerinde kendisi ancak birazdan gelecek Bay Hale. Buyurun oturun lütfen."

Bayan Thornton bunları söylerken Bay Hale pencerenin

kenarında dikiliyordu. Döndü ve şöyle dedi:

"Ara sıra fabrikaya bu kadar yakın olmaktan rahatsız olmuyor musunuz?"

Bayan Thornton bir an geri çekildi:

"Asla. Oğlumun zenginliğini ve gücünü unutmayı isteyecek kadar alçakgönüllü olamadım hiç. Ayrıca Milton'da böyle bir fabrika daha yok. Bir odası iki yüz yirmi metrekare."

"Ben dumanı ve gürültüyü kastetmiştim. Çalışanların sürekli girip çıkması filan rahatsız edici oluyordur."

"Sizinle aynı fikirdeyim Bay Hale," dedi Fanny. "Sürekli bir buhar ortamı ve yağlı makinalar var, gürültü ise insanı sağır ediyor."

"Ben müzik denen o seslerin daha sağır edici olduğunu düşünüyorum. Makina odası, fabrikanın sokağın sonundaki tarafına denk geliyor. Makinaların sesini pek duymuyoruz, yalnızca yazın tüm pencereler açık olunca duyuluyor. İşçilerin susmayan mırıltılarına gelince, arı kovanındaki vızıltıdan farksız benim için, rahatsız olmuyorum. Her birinin oğlumla bağını düşünüyorum, hepsinin ona ait olduğu ve onun yönettiği aklıma geliyor. Şu an fabrikadan hiç ses gelmiyor ve grev yapan işçiler yeterince minnetsiz davrandılar. Grev olduğunu duymuşsunuzdur. Oğlumu son anda meşgul eden iş -içeri girdiğinizde söz etmiştim- bu insanlara hadlerini bildirmekle ilgili atacağı adımlarla ilgili bir mevzu." Bayan Thornton'un yüzündeki her zamanki ciddiyet dolu ifade bu son söylediğinden sonra derin bir öfkeye dönüştü. Oğlu odaya girdiğinde dahi yüzündeki bu öfke dolu ifade silinmemişti zira Bay Thornton'un düşünceli ve endişeli halini bir türlü üzerinden atamadığını görmüştü. Bu duruma rağmen Bay Thornton misafirlerini nazik ve neşeli bir şekilde karşılamıştı. Margaret'ın elini sıktığında elleri ilk kez birbirine değmişti ancak Margaret bu durumun farkında bile değildi. Bayan Hale'in sağlığını sordu ve Bay Hale ise vaziyetle

ilgili iyimser, umut dolu bir tablo çizerken Bay Thornton, babası ile ne derece aynı fikirde olduğunu saptamak için Margaret'a baktı ama genç kadının yüzünden anlatılanlardan hoşnut olmadığını belirten bir gölge geçmediğini fark etti. Bu arada Margaret'ın güzelliği onu bir kez daha büyülemişti. Böyle bir elbise ile onu daha önce hiç görmemişti ve bu soylu duruşuna, çehresinin o muazzam berraklığına elbisesi o kadar yakışmıştı ki hep böyle giyinip kuşanmalıydı. Margaret o an Fanny ile konuşuyordu ve Bay Thornton ne hakkında konuştuklarını duyamamıştı. Ancak kız kardeşinin Margaret'ın elbisesine göz gezdirdiğini, sağına soluna baktığını fark etmişti. Bu bakışlarda herhangi bir amaç yoktu ve Bay Thornton, Fanny'nin bu tavrının Margaret'ın tek bir nesneye sabitlenen büyük ve yumuşak ifadeye sahip gözleri ile zıtlık oluşturduğunu fark etti. Margaret'in gözlerinden etrafa sanki sükûnet saçan bir ışık yansıyordu. Karşısında konuşan kişiyi dinlemeye odaklanmışken yarı açılmış olan kırmızı dudaklarının kıvrımları, öne doğru hafif eğdiği başının oluşturduğu uzun çizgi ve koyu renk saçında parlayan ışığın fildişi rengindeki pürüzsüz omuzuna düşmesi... Beyaz ve yuvarlak hatlı kollarının ucuna doğru sivrilen elleri hoş bir eda ile önde birleşmişti ve hareket etmiyordu. Tüm bu detayları tek ve ani bir bakışla inceleyen Bay Thornton, derin bir iç çekti. Sonra genç hanımlara arkasını dönüp tüm dikkatini toplayarak Bay Hale ile sohbete daldı.

Daha da çok insan geldi. Fanny, Margaret'ı yalnız bırakıp annesi ile birlikte misafirleri karşılamaya başladı. Bay Thornton, bu kalabalıkta kimsenin Margaret'la konuşmamasından, onu görmezden gelmesinden rahatsız olmuştu. Ancak kalkıp yanına gitmek istemedi, Margaret'a bakmadı bile. Odada bulunan diğer kişilerin hareketlerine o kadar dikkat etmiyor, yalnızca Margaret'in o an ne yapıp ne yapmadığını takip etmeye çalışıyordu. Margaret ise her şeyden bihaber, etra-

fındaki insanları seyre dalmıştı ve insanların kendisini fark edip etmediğine dikkat bile etmiyordu. Biri onu alıp yemek masasına götürdü ancak adamın adını tam olarak duyamamıştı. Adam, Margaret'la konuşmaya pek hevesli değildi sanki. Beylerin arasında canlı bir sohbet sürerken hanımlar daha çok sessiz kalıp yemekle ilgili notlar almışlar, birbirlerinin kıyafetlerini çekiştirmişlerdi. Margaret sohbetle ilgili genel bir fikir sahibi olmuş ve ilgisi artmış, daha da dikkatle dinlemeye başlamıştı. Dışarıdan gelmiş olan Bay Horsfall, ki kendisinin şehirde oluşu bu partinin verilme sebebiydi, ticaretle ilgili, bölgenin üreticileri ile ilgili sorular sormaktaydı. Kalan beylerin hepsi Milton'ın yerlileri olarak yöneltilen bu soruları cevaplıyor, açıklamalarda bulunuyorlardı. Bir an bir tartışma çıktı, çok sert bir münakaşa sayılmazdı. Konu, daha evvel ağzını hiç açmamış olan Bay Thornton'a yönlendirildi. Bay Thornton da sağlam temellere dayandırdığı fikrini etraftakilerle paylaşıp karşıt görüşte olanları bile ikna etti. Bu noktada Margaret'ın tüm dikkati, ev sahibinin üzerinde toplandı. Evin efendisi olarak tavırları, misafirleri ile ilgilenişi açık yürekli, yalın, içtendi ve oldukça asil görünüyordu. Margaret, Bay Thornton'u daha önce böyle avantajlı bir konumda görmemiş olduğunu düşündü. Evlerine geldiğinde her seferinde bir şey oluyordu ve Bay Thornton haksız yere eleştirildiğini düşünüp sinirleniyor ve geriliyordu. Kendini daha iyi anlatmaya tenezzül etmeyecek kadar da gururlu davranıyordu. Ancak şimdi arkadaşlarının arasmda konumu ile ilgili her şey açık ve netti. Bay Thornton, her biri tarafından karakteri pek çok açıdan güçlü olan bir adam olarak görülmekteydi. Saygılarını kazanması için çabalamasına gerek yoktu. Zaten saygı görüyordu, bunun farkındaydı ve bu güven ortamı Bay Thornton'un sesine ve hareketlerine tatlı bir kararlılık katmıştı. Bu detayı ise Margaret daha evvel gözünden kaçırmıştı.

Bay Thornton hanımlarla pek sohbet etmiyordu, anlattığı şeyler biraz resmi konulardı. Margaret'la ise neredeyse hiç konuşmamıştı. Margaret bu akşam yemekte bu kadar eğlendiği için çok şaşırmıştı. O yöreye ait olanların ilgilendiği konuları anlayacak kadar bilgi sahibi olmuştu hatta fabrika sahiplerinin kullandığı teknik kelimelerin bazılarını bile öğrenmişti. Tartıştıkları konulara kulak vermişti. Her an muazzam bir coşku ile konuşuyorlardı ve Londra'daki partilerde süren, kendisini çok sıkan, o yapmacık sohbetlere hiç benzemiyordu. Bölgedeki üretimle ticaretle ilgili konuşup neden yaklaşan grevle ilgili bir şey söylenmediğini merak etmişti. Tabii işverenler arasında tek tip sonu olan bu tarz sorunların ne çeşit bir soğukkanlılıkla karşılanıyor olduğunu bilmiyordu. Şüphesiz işçiler daha evvel de pek çok kez yaptıkları gibi kendi elleriyle kendi boğazlarını kesiyorlardı. Eğer aptalca davranıp kendilerini bir grup maaşlı temsilcilerin ellerine bırakıyorlarsa sonucuna da katlanmak zorundalardı. Bir iki fikri açıklarken Thornton'un morali bozulmuştu ve elbette ki bu savaşta kaybedeceği şeyler olacaktı. Bu durum herkesin başına gelebilecek bir kazaydı ve Thornton grevle başa çıkacak kadar becerikliydi çünkü Milton'daki diğer herkes kadar çelik gibi bir iradeye sahipti. İşçileri kurnazlık ederek patronlarının ne mal olduğunu unutmuşlardı. Bay Thornton'un uygun gördüğü miktarı arttıracağız diye uğraşan işçiler yenilecekler, bozguna uğrayacaklar diye herkes içinden kıkırdıyordu. Yemek sonrasında Margaret çok sıkılmıştı ancak beylerin geldiğini görünce mutlu olmuştu. Yalnızca babasını görmek uykusunu dağıttığı için değil, hanımların konuştukları alelade konuları dinlemek yerine daha büyük, daha mühim konuları dinleyecek olması onu memnun etmişti. Miltonlı bu adamların sahip oldukları güce bu kadar iftiharla sarılmaları Margaret'ın hoşuna gitmişti. Biraz fazla coşkulu davranıyorlar, fazla övünüyorlardı. Yine de geçmişteki dar

imkânların sınırlarına kafa tuttukları için bu durum onlara tatlı bir sarhoşluk veriyordu. Şimdiye dek başarılanlar bundan sonra nelerin yapılabileceğinin göstergesiydi. Kendisinin sakinleştiği anlarda adamlardaki bu tavrı tasvip etmiyordu Margaret ancak yaşayıp göremeyecekleri uzak geleceği etkileyecek olan teorik zaferleri düşünüp içinde yaşadıkları anı ve kendilerini unutuyor olmaları hususunda bu adamlarda takdire şayan pek çok taraf da vardı. Bay Thornton kendisine doğru yaklaşıp konuşmaya başlayınca Margaret bir an irkildi:

"Yemekteki tartışmada bizim tarafımızdaydınız Bayan Hale, yanılıyor muyum?"

"Kesinlikle. Yalnız konu ile ilgili çok az şey biliyorum. Bay Horsfall'ın söylediklerine şaşırdım açıkçası. Taban tabana zıt yaklaşımda olan başkaları da var dedi, hatta şu sözünü ettiği Bay Morrison mesela. Çok da centilmen bir adam değil bu Bay Morrison sanırım?"

"Başka bir adamın ne kadar centilmen olduğuna karar verecek biri değilim Bayan Hale. Hem centilmenlikten ne kastettiğinizi tam olarak anlayamadım. Ancak şunu söyleyebilirim ki bu Morrison denen adam, adam değil. Kendisini tanımıyorum, yalnızca Bay Horsfall'ın anlattıklarından yola çıkarak konuşuyorum."

"Sanırım benim *centilmen* diye nitelendirdiğim sizin *adam* kavramınıza denk geliyor."

"Daha başka pek çok şeyi de ima etmiş olabilirsiniz. Sizinle farklı düşünüyoruz. *Adam* benim için bir centilmenden daha yüksek bir mevkide yer alan, daha yüksek karaktere sahip biridir."

"Ne demek istiyorsunuz?" dedi Margaret, "Sanırım sizinle kelimelere farklı manalar yüklüyoruz."

"*Centilmen*, bir kişinin başkalarına karşı olan tavrını tanımlar ancak *adam* diye bahsettiğimizde ise yalnızca etrafın-

dakilere karşı değil kendisi ile, hayatı ile, zaman ile, sonsuzluk ile olan ilişkisini de tanımlamış oluruz. Misal adaya düşmüş Robinson Crusoe kadar yalnız olan adama bakın, dört tarafı duvarlarla çevrili bir zindana ömür boyu hapsedilmiş olanlara bakın. Hatta Patmos adasındaki bir aziz de dayanıklılığı, gücü ve inancı ile *adam* diye nitelendirilir. *Centilmenlik* kelimesinden oldukça sıkıldım zira anlamı abartılıp yersiz olarak çok sık kullanılıyor. Hâlbuki isim olarak *adam* ve birini anlatırken kullandığınız *adam gibi* ifadesi daha yalın ve az bilinir ifadeler. Günümüzde fazla karşılaşamayacağınız türden insanların girdiği bir sınıfı temsil ediyor benim için."

Margaret bir an düşündü. Yavaş ve ikna edici tavrı ile cevabını dile getiremeden Bay Thornton'u şu heyecanlı fabrikatör misafirlerden biri yanına çağırmıştı ve Margaret ne konuştuklarını tam olarak duyamıyor olsa da Bay Thornton'un uzaktan gelen silah seslerini andıran tok ve kalın sesinden ve verdiği kısa cevaplardan konuşmanın içeriğini az çok tahmin edebiliyordu. Belli ki grevle ilgili konuşuyorlar, nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini tartışıyorlardı. Bay Thornton'un şu sözleri Margaret'ın kulağına çalındı:

"O söylediğiniz yapıldı." Bu lafın peşinden bir uğultu yükseldi, birkaç kişi de daha konuşmaya katılmıştı.

"Tüm bu ayarlamalar halledildi."

Bazı konulardaki şüpheler dile getirildi. Sözleri ile Bay Thornton'u etkilemek isteyen Bay Slickson ev sahibinin koluna girmiş kimi noktalardaki zorluklardan bahsetmekteydi. Bay Thornton yavaşça kenara kaydı ve tek kaşını hafifçe kaldırıp şöyle dedi:

"Ben riski göze alıyorum. İstemiyorsanız geri çekilebilirsiniz." Etraftakilerin hâlâ çekindiği noktalar vardı.

"Kışkırtma ile yapılan işten korktuğum kadar hiçbir şeyden korkmam. Biz en açık düşmanlarıyız. Kendimi varlığın-

dan haberdar olduğum tüm tehlikelerden korurum. Benim yanımda çalışmaya gelmiş kim varsa onları da koruyacağıma emin olabilirsiniz. Sizin gibi işçiler de bu konuda ne kadar kararlı olduğumu artık anlamış olmalılar."

Bay Horsfall, Bay Thornton'u yanına çekti. Margaret, Bay Horsfall'un yine grevle ilgili soru soracağını düşündü ancak adam, bu sessiz, ağırbaşlı ve güzel hanımın kim olduğunu merak etmişti.

"Milton'lı bir hanım mı?" diye sordu Bay Horsfall, Margaret'ın adını öğrenince.

"Hayır! İngiltere'nin güneyinden, Hamphire'dan," diye soğuk, ilgisiz tonda bir cevap geldi.

Bayan Slickson da Fanny'i aynı konuda sorguya çekmekle meşguldü o sıra.

"Şuradaki hoş, göze çarpan hanım da kim? Bay Horsfall'un kız kardeşi filan mı?"

"Ah hayır! Bay Stephen'la konuşan şu adam, Bay Hale onun babası. Ders veriyor kendisi, kısacası kendinden gençlerle bir araya gelip okumalar yapıyor. Ağabeyim John haftada iki kez ondan ders alıyor. John, anneme, Bay Hale'i yemeğe davet etmesi için yalvardı. Adamın çevre edinmesini istiyor. Bay Hale'i tanıtan kartlar var bizde sanırım, istersen size bir tane verebiliriz."

"Bay Thornton! Bunca işinin arasmda bir hoca ile çalışmaya vakit bulabiliyor mu? Hatta böyle baş belası grev de varken."

Fanny, Bayan Slickson'ın tavrından abisi ders alıyor diye gurur mu duymalı utanmalı mı emin olamadı. Hissettikleri konusunda başkalarının tavırlarını kaale alan pek çok insanın da yaptığı gibi birilerinin tavrında bir tuhaflık sezdiğinde hemen utanıp kızarıyordu. Utancını misafirlerin araya girmesi ile unutuverdi.

-21-
Karanlık Gece

"Dünya üzerinde hiçbir gülüş yoktur ki
Gözyaşının kardeşi olmasın."

Elliott

Margaret ve babası eve yürüyerek gittiler. Gece güzel, sokaklar temizdi. Beyaz ipekten elbisesi ile Margaret, halk şarkısında geçen yeşil saten elbiseli Lizzie Lindsay gibi eteğini yukarı kaldırmış babası ile ilerliyordu. Serin ve ferah hava öyle güzeldi ki Margaret heyecandan neredeyse dans edecekti.

"Thornton'un şu grevle ilgili içi rahat değil bence. Bu gece oldukça gergin görünüyordu."

"Gergin olmasa tuhaf olurdu. Etrafındakilerle oldukça rahat konuştu ama. Hele de biz çıkmadan evvel farklı şeyler önerdiklerinde."

"Yemekten sonra da rahat sohbet etti. Konuşurken kendinden emin tavrını kolay kolay kaybetmiyor ama yüzü gergindi sanki."

"Onun yerinde olsam ben de gerilirdim. İşçilerinin artan öfkesi ve kolay kolay dinmeyen nefretinin farkında olmalı. İşçilerin tümü onu, İncil'de de bahsedilen gibi, *sert adam* diye kabul ediyor. O kadar da adaletsiz ve duygusuz olmadığını düşünüyorlar. Hepimizin ve önemsiz haklarımızın Tanrı'nın gözündeki yerini düşünürsek Bay Thornton kendi haklarını

herkesten daha sıkı savunuyor. Gergin olduğunu fark etmene sevindim. Boucher'ın delice laflarını ve yöntemlerini düşününce Bay Thorton'ın konu ile ilgili nasıl böyle rahat fikir beyan edebildiğine şaşırıyorum."

"Bir kere Boucher denen o adamın muazzam bir felakete uğradığı fikrine senin kadar ikna olmadım ben. Tamam, durumu iyi değil buna şüphe yok. Bu sendikalarda her zaman gizemli yollardan biriken bir gelir oluyor. Bu adam da hissettiklerini açıkça ve güçlü bir dille ifade eden, hislerini saklamayan bir adam."

"Baba!"

"Bay Thornton'u adilce değerlendirmek lâzım zira kendisi tam aksi bir tabiata sahip. O kadar gururlu ki duygularını hep gizliyor. Tam da senin beğeneceğin bir karakter yapısına sahip biri. En başta aklıma gelmeliydi bu."

"Benim de gelmeliydi, gelmesi gerekirdi ancak ben şu an o şekilde hissediyor muyum pek emin değilim senin kadar. Güçlü bir karakter yapısına sahip. Sıra dışı bir zekâsı var, zamanında sahip olduğu kısıtlı imkânları göz önünde bulundurursak."

"İmkânları o kadar da kısıtlı değilmiş. Çok erken yaşta oldukça pratik bir hayata atılmış, böylece muhakeme ve kontrollü olma konusunda kendini geliştirmiş. Tabii bunların tümü zekâsının tek yönden sağladığı bir gelişim. Tarih bilgisine de ihtiyacı olduğu kesin zira tarih, geleceği şekillendirmede temel oluşturur. Böyle bir eksiği olduğunun kendisi de farkında, biliyor ve bu da bir şeydir. Bay Thornton'a karşı oldukça önyargılısın Margaret."

"Hayatımda tanıdığım ve inceleme fırsatı bulduğum ticaretle uğraşan, üretici olan ilk kişi o baba. Benim ilk deneğim. Sonuca varmadan evvel bırak önce bir evirip çevireyim. Kendi seviyesindeki insanlarla karşılaştırınca evet, iyi bir adam ve ben de kendisini zamanla seveceğim. Hatta yavaş

yavaş sevmeye başladım bile diyebilirim. Konunun yarısını anlamamış olsam da beylerin konuştukları ilgimi oldukça çekti. Bay Thornton'un kız kardeşi o kadar erkeğin arasında sıkılmış olabileceğimi düşündüğü için beni almaya geldiğini söyleyip odanın öteki tarafına gittik diye çok üzüldüm hatta. Adamları can kulağı ile dinlediğimin farkında bile değilmişim o an. Kadınlar çok sıkıcıydı baba, çok sıkıcılardı! Yine de zekice bir tarafları da vardı. Ben küçükken oynadığımız bir oyunu hatırlattılar bana. Şu, cümle içinde mümkün olduğu kadar fazla yeni isim kullandığımız oyunu."

"Nasıl yani? Anlamadım kızım," dedi Bay Hale.

"Zenginliklerini temsil eden kelimeleri seçiyorlar baba. Hizmetçi, bahçıvan, ayna yüksekliği, kıymetli danteller, elmaslar vesaire, bu gibi şeyler yani. Her bir hanım tüm bu kelimeleri, kurduğu cümlenin içine mümkün olduğunca doğal bir hava ile yerleştirmeye çalışıyor bir de."

"Sen de hizmetçini ayarlayınca onlar gibi gururlanacaksın eğer Bayan Thornton'un söylediği gibi biriyse bu hizmetçi."

"Eminim gururlanırım. Bu gece kendimi ikiyüzlü biri gibi hissediyorum. Ellerimi kucağıma koyup beyaz ipek elbisemle orada öylece oturdum. Tüm gün yaptıkları o ev işlerini düşününce. Beni hanımefendi sandılar kesin."

"Ben bile senin bir hanımefendi olduğunu düşündüm hayatım," dedi Bay Hale, hafifçe gülümsemişti.

Kapıyı açan Dixon'ı gördüklerinde yüzlerindeki bu gülümsemeler dondu ve ikisinin de bakışları titremeye başladı.

"Ah efendim, ah küçük hanım! Tanrıya şükürler olsun geldiniz. Doktor Donaldson burada. Yan komşunun hizmetlisi gidip getirdi kendisini. Temizlikçi kadın gitmişti. Hanımım şimdi daha iyi. Ancak ah efendim, bir saat evvel az daha ölüyor sandım."

Bay Hale düşmemek için Margaret'ın koluna tutundu. Kızının yüzüne baktı. Margaret'ın yüzünde şaşkın ve muaz-

zam üzgün bir ifade olduğunu gördü. O an Bay Hale'in kalbini yoran, hissettiği şiddetli korku değildi. Margaret'ın şaşkın, gergin, ümitsiz bir ifade ile Dixon'ın anlattıklarını dinlediğini gördü ancak kızının kendisinden bir şeyler gizlediğini anlamıştı.

"Ah! Onu asla yalnız bırakmamalıydım, ne kötü bir evladım ben!" diye inledi Margaret. Acele ile merdivenleri tırmanan babasının titreyen adımlarına destek olmaya çalışıyordu bir yandan da. Sahanlıkta Doktor Donaldson onları karşıladı.

"Şimdi daha iyi," diye fısıldadı doktor. "Afyon etkisini gösterdi. Kasılmalar oldukça kötüydü. Hizmetçinizin korkmuş olması normal. Bayan Hale birazdan toparlar kendini.

"Birazdan mı? Bırakın yanına gideyim!" Yarım saat evvel Bay Hale orta yaşlı bir adamdı ancak şu an gözleri kararmıştı ve bütün algıları allak bullak olmuştu. Yürürken dengesini sağlayamıyordu. Sanki yetmiş yaşına gelmişti bir anda.

Doktor Donaldson, Bay Hale'i kolundan tutup yatak odasına götürdü. Margaret da onları takip etti. Annesi yatakta öylece yatıyordu, yüzündeki ifade açık ve netti. Şu an iyi hissediyor olabilirdi, uyumaktaydı ancak ölüm gelip yoklamıştı ve belli ki çok geçmeden onu temelli alıp götürmeye de gelecekti. Bay Hale bir süre konuşmadan karısının yüzüne baktı. Tepeden tırnağa titremeye başladı. Doktor Donaldson'ın kolundan çıktı ve kapıya uzandı. Korku dolu anların yaşandığı vakitte odaya getirilmiş olan bir sürü mumun ışığı ortalığı aydınlatıyor olsa da Bay Hale'in gözü hiçbir şeyi seçemiyordu. Sendeleyerek misafir odasına gitti ve bir sandalye bulmaya çalıştı. Doktor Donaldson sandalyenin birini çekip Bay Hale'i oturttu, nabzını kontrol etti.

"Konuşun onunla Bayan Margaret. Kendine getirmeliyiz onu."

"Baba!" dedi Margaret acı dolu bir haykırışla. "Baba ko-

nuş benimle!" Bay Hale'in gözlerine yeniden canlılık gelir gibi oldu, kendini toparlamak için çabaladı.

"Margaret, bu durumdan haberin var mıydı? Ne kadar acımasızsın!"

"Hayır, beyefendi, bu acımasızlık değil," dedi Bay Donaldson hemen. "Bayan Margaret benim yönlendirmelerim nedeniyle böyle davrandı. Bu bir hata olabilir ancak acımasızca bir hareket değil. Eşiniz yarın bambaşka biri olacak eminim. Kasılmalar yaşıyor, bunu bekliyordum zaten. Hem Bayan Margaret'a endişelendiğim noktaları açıklamamıştım. Yanımda getirdiğim afyondan verdim Bayan Hale'e. Uzun, iyi bir uyku çeker bu gece. Yarın ise sizi böyle telaşlandıran bu halinden eser kalmayacaktır."

"Hastalık geçmeyecek mi yani?"

Doktor Donaldson, Margaret'ın yüzüne baktı. Margaret'ın öne eğilmiş olan başı ve zerre ferahlamış görünmeyen yüzü, insan tabiatını anında okuyabilen birine, artık tüm gerçeğin anlatılması gerektiği mesajını veriyordu.

"Hastalık geçmeyecek. Elimizdeki kısıtlı imkânlarla hastalığı iyileştiremeyiz. Yalnızca ilerleyişini yavaşlatabiliriz, sebep olduğu ağrıları hafifletebiliriz. Güçlü olun beyefendi, siz iyi bir Hristiyansınız. Ruhun ölümsüzlüğüne inanın, ruha hiçbir ölümcül hastalık dokunamaz, musallat olamaz."

Doktorun bu söylediklerine karşılık olarak aldığı cevap boğuk bir sesle söylenmiş olan şu sözlerdi: "Siz hiç evlenmemişsiniz Doktor, ne manaya geldiğini bilmiyorsunuz." Derin, kaba hıçkırıklara boğulan Bay Hale gecenin sakinliğini ağır, acı seslerle bölmüştü. Margaret yanına çömeldi ve yaşlı gözlerle babasını okşadı. Ne kadar zaman bu halde kaldılar kimse farkında değildi, hatta Doktor Donaldson bile. Durumun vahameti ile ilgili konuşmaya cesaret eden ilk kişi Bay Hale oldu.

"Ne yapmamız gerekiyor?" diye sordu. "İkimize de anla-

tın. Margaret benim yardımcım, elim kolum gibidir."

Doktor Donaldson açık ve net olarak tüm yapılacakları anlattı. Ne bu gece için ne yarın ne de gelecek günler için huzuru bozacağını düşünmeden ne varsa paylaştı. İyileşmesini ümit etmemelerini söyledi. Bay Hale'e gidip yatmasını tavsiye etti. Bayan Hale uyurken ona bir kişinin refakat etmesinin yeterli olacağını bildirdi ki Bayan Hale'in rahat bir uyku çekeceğine şüphe yoktu. Sabah erkenden tekrar geleceğini söyledi ve sıcak, samimi bir şekilde ellerini sıkıp evden ayrıldı. Margaret ve babası birkaç kelime konuşabildiler. Yaşadıkları bu ani korku dalgası ikisini de o kadar yormuştu ki vakit kaybetmeden ne yapmaları gerektiğine karar bile veremediler. Bay Hale tüm gece oturmaya kararlıydı ve Margaret'ın elinden gelen tek şey ise misafir odasındaki koltukta dinlenmesi için babasına ısrar etmek oldu. Dixon da yatmamakta açıkça direndi. Margaret'a gelince, dünyadaki tüm doktorlar toplanıp kocanın yapması gerekenleri sıralayıp tek refakatçinin yeterli olacağını söyleyecek olsalar bile annesini hayatta yalnız bırakamazdı. Dixon oturup gözlerini boşluğa dikti, sonra kırpıştırdı, göz kapakları düşmeye başladı. Arada irkilip toparlandı ancak sonunda savaşmaktan vazgeçti ve horlamaya başladı. Margaret kıyafetini çıkardı ve sabırsız bir hareketle tiksiniyormuş gibi kenara attı ve geceliklerini giydi. Bir daha hiç uykuya dalamayacakmış gibi geliyordu, tüm algıları sonuna kadar açıktı, sanki her birini annesini izlemek için iki misli keskin şekilde odaklamıştı. Tüm görüntüler, sesler hatta her bir düşünce sinirine dokunuyordu. Yan odada bulunan babası iki saatten fazladır huzursuzca kıpırdanmaktaydı, duyuyordu. Bay Hale ikide bir karısının odasının kapısına kadar geldi, durup içeriyi dinledi. Margaret, babasının görünmeyen ancak duyumsanmakta olan varlığını fark edip kapıyı açtı ve son vaziyeti anlattı. Babasının ise Margaret'ın sorduğu sorulara cevap verirken

kurumuş dudakları birbirine zor kavuşuyordu. En sonunda Bay Hale de uyuyakaldı ve ev iyice sessizleşti. Margaret, perdenin arkasına pencereye geçti, düşünmeye başladı. Geçmiş günlerin anıları zamansal ve mekânsal olarak çok uzaklarda kalmıştı. Otuz altı saatten az bir süre önce Bessy Higgins'e ve babasına acıyordu, yüreği Boucher için sızlıyordu ancak şimdi bunların hepsi sanki başka bir yaşama ait hayal meyal anılardı. Kapının dışında kalan her anı önemini yitirmişti ve gerçeklikten kopmuştu artık. Bir tek Harley Sokağındaki anıları tazeydi, orada yaşadıklarını dün gibi hatırlıyordu. Shaw Teyzesinin yüzünde annesinin izlerini arardı ve bununla mutlu olurdu. Mektup geldiği vakitlerde ise evini düşünüp özlemle dolup taşardı. Helstone ise geçmişin yarı karanlığına gömülmüştü. Yaklaşan kışın ve ilkbaharın sessiz, sıradan, sıkıcı grilikleri şu an içinde bulunduğu durumla, halet-i ruhiyesiyle özdeşleşen tek şeydi. Akıp giden zamanı ucundan yakalamak, kıymetini bilemediği o günleri geri getirebilmek için nasıl da dua ederdi elinde olsaydı. Hayat hep boş çaba ile geçiyordu sanki! Önemsiz, titreşen, uçuşan bir şey gibiydi. Gök kubbede bir çan kulesi vardı sanki, fanus gibi yeryüzünü saran gökyüzünde bir çan hiç durmadan çalıyordu ve "Her şey gölgeden ibaret! Her şey fani! Her şey geçici" diyordu. Daha önce mutlu sabahlarda olduğu gibi şafak attığında hava soğuk ve griydi. Uyuyan ev ahalisine tek tek göz gezdiren Margaret, korkunç geçen gecenin kötü bir kâbus, bir gölge olduğunu; gerçek olmadığını düşündü. Bu gece de geçmişte kalmıştı işte.

Bayan Hale uyandığında önceki gece ne kadar hasta olduğunun farkında değildi. Doktor Donaldson'ın erken saatte kendisini ziyaret etmesine ve kızı ile kocasının yüzündeki endişeli ifadeye oldukça şaşırmıştı. Kendisine yorgun olduğu, bunun için de dinlenmesi gerektiği söylendi. Gün boyu yataktan çıkmamaya ikna oldu ancak daha sonra kalkmakta

ısrar etti ve Doktor Donaldson misafir odasma gitmesine izin verdi. Odada hangi pozisyonda yattıysa hepsinde kendini rahatsız ve huzursuz hisseden Bayan Hale'in gece bastırmadan ateşi de çıkmıştı. Bu durum karşısında kocasının eli ayağına dolanmış, adamcağız ne yapacağını şaşırmıştı.

Üçüncü gün Margaret, "Bir daha bu şekilde rahatsız bir gece geçirmesin diye annem için ne yapabiliriz?" diye sordu.

"Bu durum kullanmak zorunda olduğum ağır dozdaki afyonlara karşı gösterdiği bir nevi reaksiyondan kaynaklanıyor. Annenizin buna göğüs germesi zor evet ama sizin onu bu halde görmeye katlanmanız daha zor oluyor sanırım. Bir su yatağı bulabilirsek daha iyi olur diye düşünüyorum. Ancak yarın, bugünkünden daha iyi bir halde olacaktır. Krizden evvelki sağlığına kavuşmuş olur. Yalnız hâlâ bir su yatağı olmasında ısrar ediyorum. Bayan Thornton'un bir tane olacaktı hatta. Bugün öğleden sonra onlara uğramaya çalışacağım. Bir saniye," dedi doktor, sabaha kadar nöbet beklemekten benzi küle dönen Margaret'ın yüzüne baktı, "Gidebilir miyim bilemiyorum. Ziyaret etmem gereken çok hasta var. Sizin hemen Marlborough Sokağına gidip Bayan Thornton'a yatağı verip veremeyeceğini sormanızda bir sakınca olmaz sanırım."

"Elbette," dedi Margaret. "Annem öğlen uykuya dalınca giderim. Eminim Bayan Thornton bize yatağını ödünç verecektir."

Doktor Donaldson söylediklerinde haklı çıktı. Bayan Hale son yaşadığı krizin etkilerini silivermişti. Margaret'ın umduğundan çok daha keyifli ve canlı görünüyordu. Yemekten sonra Margaret, annesini sallanan sandalyesinde bıraktı. Bayan Hale'in eli, kocasının eli ile birleşmişti. Bay Hale ise karısından çok daha yorgun görünüyordu, daha fazla acı çekiyormuş gibiydi. Yine de hafifçe, belli belirsiz gülümsüyordu. Hâlbuki Margaret bir iki gün öncesine kadar babası-

nın bir daha hiç gülemeyeceğini düşünmüştü.

Crampton Crescent Sokağında bulunan evleri ile Marlborough Sokağının arası yaklaşık iki mildi. Hava hızlı yürümek için çok sıcaktı. Öğlen saat üçtü ve ağustos güneşi ortalığı yakıyordu. Margaret yürümeye devam etti ve yolun yarısına kadar farklı hiçbir şey gözüne çarpmamıştı, kendi düşüncelerine dalmış ve Milton sokaklarında rastgele yürüyen insan selinin arasından geçerek yolunu bulmayı çoktan öğrenmişti. Yalnız, saptığı kalabalık caddelerde ara sıra kümelenmiş tuhaf insan yığınlarıyla karşılaşıyordu. Bu insanlar hareket etmiyorlar, daha çok konuşuyorlar, dinliyorlar, heyecanla uğultulu sesler çıkarıyorlardı. Sanki o an bulunmaları gereken bir yer vardı ancak oraya doğru yol almak için yerlerinden kıpırdamıyorlardı. İnsanlar yolu açarken Margaret halletmesi gereken işe ve onun peşinden yapılması gerekenlere o kadar odaklanmıştı ki etrafa her zamanki kadar dikkat etmiyordu. Kafası rahat olsaydı Malborough Sokağına ilk fırsatta sapardı ancak kalabalığın içinde kendini huzursuz, baskı altında ve rahatsız hissediyordu. Hem manen hem fiziksel olarak etrafında bir karmaşa hüküm sürüyordu sanki. Malborough'ya açılan her dar sokaktan bir uğultu yükselmekteydi; sert ve öfke dolu binlerce ses duyuluyordu. Köhne evlerin her birinin sakinleri kapılara, pencerelere toplanmışlardı, dar sokağın ortasında dikilmiyorlardı ancak her biri bakışlarını tek bir yöne odaklamışlardı. Baktıkları yer Malborough Sokağı idi ve her biri birbirinden farklı, yoğun duygular yaşamaktaydı. Kimisi öfkeden delirmişti, kimisi pervasızca tehditler savuruyordu, kimisi de korkudan şaşkına dönmüştü, kimisi yalvarıyordu. Margaret, Malborough fabrikasının penceresiz duvarında bulunan kanatlı kapının küçük girişine yaklaştı ve kapıyı çalıp görevlinin açmasını bekledi. Etrafına bakındı ve ilerleyen fırtınanın uzaktan gelen seslerini duymaya başlamışdı. Yoğun bir kalabalığın

yavaşça yaklaşan ilk dalgası gözüne çarpmıştı. Hilâl şeklini almış olan ürkütücü kalabalık yalpalayarak yaklaşmış sonra sokağın sonuna doğru geri çekilmişti. Bir dakika evvel boğuk seslerin yükseldiği tarafta şimdi çıt çıkmıyordu. Margaret tüm bunları fark etmişti ancak kafası dolu olduğundan o kadar da umursamadı. İnsanların ne yapmaya çalıştıklarını, amaçlarının ne olduğunu anlayamamıştı. Bildiği tek şey hissettiği acının bir bıçak gibi kalbine saplandığıydı. Annesi ölecek diye çok korkuyordu ancak vakti geldiğinde babasına gereken desteği sağlayabilmek için bu gerçeği kabullenmeye çalışıyordu.

Görevli dikkatlice kapıyı açtı ancak Margaret'ın içeri girmesine yetecek kadar aralamamıştı.

"Siz misiniz hanımefendi?" dedi derin bir nefes alarak. Kapıyı daha da araladı ancak yine sonuna kadar açmamıştı. Margaret içeri girdi. Görevli arkasından kapıyı sıkıca kapattı.

"Kalabalık buraya doğru geliyordu sanırım," dedi adam.

"Bilmiyorum. Tuhaf bir şeyler dönüyor ama buradaki sokak oldukça boş."

Margaret bahçeyi geçip merdivenlere yöneldi. Ortalık sessizdi, buhar makinalarının gürültüsü duyulmuyordu. Çalışan hiçbir makinanın tıkırtısı işitilmiyor, birbirine karışan, çatışan keskin sesler yükselmiyordu. Yalnızca uzaktan gelen meşum, derin bir boğuk ses duyulmaktaydı.

-22-
Bir Darbe ve Sonuçları

"İş seyrekleşti, ekmek kıymetlendi,
Maaşlar da azaldı;
Yapılacak yarım maaşlı işimizin
İşvereni İrlandalı halktı burada bizim."

Tahıl Kanunlarından[3] Dizeler

Margaret'ı misafir odasına buyur ettiler. Oda eskisi gibi örtülerle kaplanmıştı. Hava sıcak diye pencereler yarı açıktı, camları Venedik işi perdeler örtüyordu ve dışarıdaki kaldırımdan yansıyan gri, ölgün bir ışık etrafa yanıltıcı bir gölge yaymaktaydı. Bu gri ışık, odadaki yeşil huzmeli ışıkla da birleşince Margaret'm benzinin daha da solgun görünmesine sebep olmuştu. Aynalara yansıyan bu solgun halini kendisi de fark etti. Margaret oturup bekledi ancak gelen giden yoktu. Ara sıra uzaktaki kalabalığın sesi rüzgârla taşınıp geliyordu sanki fakat hiç rüzgâr esmiyordu ki o an! Zira zamanla rüzgâr dinmiş ve ortalığı derin bir sessizlik kaplamıştı.

Sonunda Fanny içeri girdi.

"Annem şimdi gelecek Bayan Hale. Geciktiği için özür diliyor, size iletmemi istedi. Ağabeyimin İrlanda'dan işçi ge-

---

[3] İngiliz tarihinde tahıl ihracı ve ithali ile ilgili düzenlemeler yapan yasalar. İlk kez 12. yüzyılda çıkarılmış, 18. yüzyılın sonlarıyla 19. yüzyılın başlarında nüfus artışı ve savaşların neden olduğu darlık nedeniyle önem kazanmıştır. Sanayicilerin yoğun tepkisi üzerine de 1846'da kaldırılmıştır.

tirdiğini biliyorsunuzdur. Bu durum Miltonlıları oldukça rahatsız etti, sanki John'un istediği yerden işçi getirmeye hakkı yokmuş gibi. Buradaki budala mahlûklar çalışmıyorlar bir de tutup İrlanda'dan gelen bu açları da tehditleri ile korkutuyorlar. Bu yüzden bu yeni işçileri dışarı salamıyoruz. Fabrikanın yukarısındaki odada hepsini bir köşede toplanmış halde görebilirsin. Orada uyuyacaklar artık. Bu haydutlardan korumak lâzım onları. Ne kendileri çalışıyorlar ne bu adamları bırakıyorlar ki çalışsınlar. Annem şu an yiyecekleri ile ilgileniyor, John da onlarla görüşüyor. Kadınların bir kısmı geri dönmek için ağlaşıyorlarmış. Annem de geldi işte!"

Bayan Thornton'un yüzü endişeli ve ciddi görünüyordu. Margaret edeceği rica ile kadını rahatsız edeceğini, yanlış bir zamanda geldiğini düşündü. Ancak annesinin rahatsızlığı süresince neye ihtiyacı olursa çekinmeden isteyebileceğini söylemişti Bayan Thornton ve ona istinaden bugün buradaydı. Margaret ezile büzüle annesinin rahatsızlığından ve Doktor Donaldson'ın su yatağını tavsiye ettiğinden söz ederken Bayan Thorton'ın kaşları çatıldı, dudakları sıkıca kapandı. Margaret sustu. Bayan Thornton hemen cevap vermedi. Sonra lafa girdi, bağırarak:

"Kapıdalar! John'a haber ver Fanny. Fabrikadan çıkıp gelsin. Kapıya dayandılar! Kıracaklar kapıyı! John'u çağır dedim sana!"

Bayan Thornton bunları söylerken kalabalık toplaşmaktaydı. Margaret'ın sözlerine dikkat etmektense kulak verip dinlediği bu kalabalığın sesi bahçe duvarlarının dışından duyuluyordu. Ahşap kapının arkasındaki öfkeli seslerin yükselişi ile görünmeyen bu kalabalık, bedenlerini kullanarak kapıyı açmaya zorluyor gibiydi. Biraz daha geri çekilip daha büyük bir kuvvetle kapıya dayanıyor, müthiş itiş gücü ile bu güçlü kapıları rüzgârda titreyen sazlar gibi titretmek

istiyorlardı sanki. Kadınlar pencerelere koştular ve korkudan kaskatı kesilmiş halde olana bitene bakmaya başladılar. Bayan Thornton, hizmetçiler, Margaret... Hepsi oradaydı. Fanny dönüp sanki bir takip ediyormuş gibi her adımında çığlıklar atarak merdivenlerden yukarı çıktı ve histerik hıçkırıklarla kendini koltuğun üzerine attı. Bayan Thornton hâlâ fabrikada olan oğlunu aradı. Bay Thornton gelip kalabalığa baktı, fabrikanın kapısını kilitledi. Solgun bir takım yüzler cesaretle gülümsüyorlardı. Fanny'nin histerik çığlıklar atarak yukarı çıkmadan evvel kilitlemiş olduğu kapıyı açması için kadınlardan birini çağırdı. Bayan Thornton geldi. Bay Thornton'un her zamanki buyurgan ses tonu kapıdaki kana susamış olan kalabalığı sinirlendirmiş gibi görünüyordu. Artık pek ses soluk çıkmıyordu, sanki kapıyı kırmak için tüm güçlerini ortaya koymak üzere nefeslerini tutmuşlardı. Bay Thornton'un içeride konuştuğunu duyan kalabalık, öfke dolu tuhaf bir feryat kopardı. Oğlunu odaya alırken Bayan Thornton'un bile korkudan yüzü bembeyaz kesilmişti. Bay Thornton içeri girdi, yüzü kızarmıştı ancak gözleri, yaklaşan tehlikeye meydan okurcasına parlıyordu. Yüzünde kafa tutarcasına kibirli bir ifade vardı ve söz konusu ifade onu yakışıklı kılmamıştı ancak ona daha bir soylu hava vermiş gibi görünüyordu. Margaret böyle acil durumlarda itikadının kendisini yarı yolda bırakacağını düşünüp endişeleniyor, korkak olduğunu gözler önüne serecek bir şey yapmaktan çekiniyordu. Böyle büyük bir korkunun yaşandığı, büyük bir tehlikenin yaklaştığı anda ise kendini kaybetmiş, yalnızca içinde bulunduğu anın verdiği o yoğun acıyı ve paniği hissetmekteydi.

Bay Thornton samimi bir tavırla yaklaştı:

"Talihsiz bir anda ziyaret etmiş oldunuz bizi, kusura bakmayın Bayan Hale. Korkarım karşı karşıya olduğumuz tehlikenin tam ortasına siz de düştünüz. Anne! Arka odalara

geçseniz daha iyi olur. Pinner Sokağından ilerleyip ahırların olduğu tarafa doğru geldiler mi emin değilim ama o taraftan gelmedilerse arka odalarda buradakinden daha güvende olursunuz. Koş Jane!" dedi Bay Thornton, yukarıdaki hizmetçiye seslenmişti. Jane ilerledi, ötekiler de onu takip etti.

"Ben burada kalacağım!" dedi Bayan Thornton. "Sen neredeysen ben de oradayım." Arka odalara sığınmanın hiçbir anlamı yoktu. Kalabalık, etrafı arka taraftan da sarmıştı ve o ürkütücü haykırışları duyuluyordu. Hizmetçiler çığlık çığlığa tavan arasına koştular. Bay Thornton çığlıkları duyunca öfke ile gülümsedi. Fabrikaya en yakın pencerede tek başına dikilen Margaret'a baktı. Margaret'ın gözleri parlıyordu, dudakları ve yanakları kızarmıştı. Bay Thornton'un ona baktığını hissetmiş gibi Margaret ona doğru döndü ve bir süredir aklında evirip çevirdiği soruyu yöneltti:

"İrlanda'dan getirdiğiniz zavallı işçiler nerede? Hâlâ fabrikadalar mı?"

"Evet! Hepsi arka taraftaki merdivenlerin oradaki küçük odada, korkmuş halde bekliyorlar. Fabrika kapılarına dayanırlarsa tüm riski göze alıp aşağıya inmelerini söyledim. Gerçi kalabalık onları değil beni istiyor."

"Askerle, ne zaman gelir?" diye sordu Bayan Thornton, alçak ancak kararlı ses tonu ile.

Bay Thornton her zaman olduğu gibi soğukkanlı bir tavır ile saatini çıkardı. Küçük bir hesap yaptıktan sonra:

"Ben söyler söylemez Williams yola çıktıysa ve kalabalıktan saklanmak için kaçmak zorunda kalmadıysa en az yirmi dakika var gelmelerine."

"Yirmi dakika mı?" dedi annesi, sesi ilk kez hissettiği dehşeti ele vermişti.

"Hemen pencereleri kapatalım anne," diye bağırdı Bay Thornton. "Kapılar bu kadar büyük baskıyı kaldıramaz. O pencereyi de kapatın Bayan Hale."

Margaret pencereyi kapattı, elleri titreyen Bayan Thornton'a yardıma koştu.

Sokağı göremiyorlardı ve ne olduğu belli olmayan bir nedenden ötürü sokaktan uzunca bir süre hiç ses gelmedi. Bayan Thornton muazzam gergindi, bu ani sessizliğin sebebini anlamak için oğlunun yüzüne baktı. Bay Thornton'un yüzü hâkir gören, kafa tutan o keskin çizgileri tekrar kazanmıştı. Yüzünden ne korku ne de umut okunabiliyordu.

Fanny odaya geldi:

"Gittiler mi?" diye sordu fısıltı ile.

"Gittiler," dedi Bay Thornton, "Dinle bak!"

Fanny kulak verdi, tek duyduğu tutulmuş nefeslerdi. Tahta kapı ve vidalar gıcırdadı ve kapı büyük bir gürültü ile yere yıkıldı. Fanny ayağa kalktı, sendeledi, annesine doğru bir iki adım atıp kucağına yığılıverdi. Bayan Thornton o anki paniğin verdiği kuvvetle kızını kaldırıp öteki tarafa taşıdı.

"Aman Tanrım!" dedi Bay Thornton, Margaret'a bakarak. "Siz de yukarı çıksanız iyi olur."

Margaret hayır demek için ağzını açtı ancak Bay Thornton hayır dediğini duymadı zira evin duvarının dibinden kalabalık ayakların attıkları adımların gürültüsü ile derinlerden gelen öfke dolu homurtular yükselmeye başlamıştı ve bu homurtuların içinde vahşi, tatminkâr bir tını vardı ki birkaç dakika evvelki şaşkın haykırışlardan daha korkutucuydu.

"Mühim değil neyse," dedi Bay Thornton, Margaret'a cesaret vermek amacıyla. "Üzgünüm, tam da kargaşanın içine düştünüz. Çok uzun sürmez, birkaç dakika daha verin, askerler birazdan gelir."

"Aman Tanrım!" diye bağırdı Margaret birden; "Boucher değil mi o? Öfkeden deliye dönmüş ama yüzünü tanıdım. Öne geçmek için çabalıyor; bakın, bakın!"

"Boucher kim?" diye sordu Bay Thornton sakince ve

Margaret'ın birden dikkatini çeken bu adamı görebilmek için pencereye yaklaştı. Bay Thornton'u gören kalabalık bağrışmaya başladı ancak çıkardıkları ses insan sesini değil daha çok yakalayacağı avından uzak kalıp da delirmiş korkunç, vahşi bir hayvanın sesini andırıyordu. Bay Thornton bir an geri çekildi, yarattığı bu yoğun nefret karşısında kendisi de dehşete düşmüştü.

"Bırak bir beş dakika daha bağırsınlar böyle!" dedi. "Umarım zavallı İrlandalıların bu çıkan şeytani sesten ötürü ödleri kopmamıştır. Cesaretinizi beş dakika da koruyun Bayan Hale."

"Benim için endişelenmeyin," dedi Margaret acele ile. "Beş dakika içinde mi dediniz? Bu zavallı insanları sakinleştirmek için bir şey yapamaz mısınız? Onları bu halde görmek çok kötü."

"Askerler birazdan burada olur, bunların aklma başına getireceklerdir."

"Akıllarını başlarına getireceklerdir derken?" dedi Margaret hemen.

"Böyle vahşi birer hayvana dönüşmüş kimselere yapılacak şey akıllarını başlarına getirmek olur. Tanrım! Fabrika kapısma dayandılar!"

"Bay Thornton," dedi Margaret, heyecandan titriyordu. "Şu an doğrudan aşağıya inin korkak biri değilseniz eğer. Aşağıya inip erkekçe yüzleşin onlarla. Fabrikaya sakladığınız, yem konumuna gelmiş şu zavallı yabancıları da kurtarın böylece. İşçilerinizle insan olduklarını unutmadan konuşun. Nazikçe konuşun onlarla. Bu deliye dönmüş, bu zavallı insanları askerlere doğratmayın. İçlerinden birini gördüm, orada. Eğer içinizde biraz cesaret varsa, soyluluk varsa çıkıp onlarla erkek erkeğe konuşun."

Margaret bunları söylerken Bay Thoronton dönüp ona baktı. Dinlerken kara bir bulut gelip yüzüne çöreklendi.

Margaret'ın ağzından çıkan bu laflardan sonra dişleri birbirine kenetlenmişti.

"Gideceğim. Aşağıya kadar bana eşlik eder misiniz? Kapıyı arkamdan sıkıca kilitleyin. Anneme ve kız kardeşime bir şey olsun istemiyorum."

"Ah Bay Thornton! Bilmiyorum, belki de hata ettim, yalnızca..."

Bay Thornton gitmişti bile. Aşağıya koridora inmişti. Dış kapının kilidini açtı ve Margaret'in bu ara tek yapabildiği peşinden inmek oldu. Arkasından kapıyı kilitledi ve merdivenleri içi bulanmış, başı dönmüş bir halde çıktı. En uzakta kalan pencereye gelip yerleşti. Bay Thornton aşağıda, merdivenlerin başmdaydı. Öfke ile bakan bin tane gözün döndüğü yönü görünce Bay Thornton'un orada olduğunu anlamıştı. Margaret o ara kimseyi görmüyor, vahşi bir tatmin içeren mırıltılı konuşmalardan dolayı yükselen uğultu dışında hiçbir şey duymuyordu. Margaret pencereyi sonuna kadar açtı. Kalabalıktakilerin çoğu daha çocuktu; vahşi, pervasız çocuklar. Vahşilerdi çünkü ileriyi düşünmüyorlardı. Kimisi orta yaşlı adamlardı ve zayıf birer kurt gibi avlarına odaklanmışlardı. Her birinin nasıl hissettiğini biliyordu Margaret. Hepsi Boucher gibi adamlardı; kendileri ve evdeki çocukları açlıktan ölmek üzereydi. Yüksek ücret almak için verdikleri mücadelede kendilerine güvenen bu insanlar, şimdi çocuklarına ekmek almak için kazandıkları o üç kuruşu da dışarıdan getirilen İrlandalıların ellerinden alacaklarını öğrenince çılgına dönmüşlerdi. Margaret her şeyin farkındaydı. Boucher'in çaresizliği, ümitsizliği ve hiddeti yüzünden okunuyordu. Bay Thornton onlara bir şey diyebilseydi eğer, sesini onlara duyursaydı -öfkeden midir yoksa hor görmekten midir bilinmez- tek kelime tenezzül edip konuşmayan bu adamın suskunluğunun yarattığı o kesif sessizliğe duyulan bu delicesine hırs ve galeyan hali biraz olsun dinebilirdi. Bay

Thornton şu an konuşuyordu belki de. Gürültüleri bir an kesilmişti, bir hayvan sürüsünün gömüldüğü sessizlik gibi anlaşılmaz bir sessizlikti bu. Margaret bonesini çıkardı ve duyabilmek için aşağıya doğru eğildi. Bay Thornton konuşmaya başlamışsa da ona kulak vermek için dikkat kesilen kalabalık eski haline dönmüş hatta öfkeden daha beter kuduruyorlardı. Bay Thornton kollarını kavuşturmuş, heykel gibi kıpırdamadan bekliyordu. Yüzü heyecandan bembeyaz kesilmişti. Kalabalık Bay Thornton'un gözünü korkutmaya ve onu sindirmeye çalışıyordu. Hepsi birbirini darp etmesi için harekete geçirmeye uğraşıyordu. Margaret, her an kıyamet kopabileceği hissiyatına kapıldı. Tek bir dokunuş dahi büyük bir patlamaya yol açabilirdi. Yüzlerce gözü dönmüş adamın, pervasız gençlerin arasında Bay Thornton'un hayatı tehlikedeydi. Sinirler bu denli gerginken hissettikleri öfke tüm sınırları çiğneyip geçecek, mantığın tüm ilkelerini yıkacak, sonuçları hesaba katmadan hareket edecekleri bir fırtınaya dönüşecekti. Margaret çocukların arkada tahta blokları ellerine aldıklarını gördü, ellerine geçirebildikleri misilleme yapabilecekleri tek silah buydu o an. Silah ateşlenirken çıkan kıvılcıma benzer bir kıvılcım gördü ve kimsenin o an duyamadığı bir çığlık koparıp odadan koşarak çıkıp merdivenlerden aşağı indi. Muazzam bir kuvvetle büyük demir kapının kilidi açıp kapıyı geriye kadar itti ve öfke dolu yüzleri ile insan seli işte orada karşısındaydı. Margaret her birine ayıplayan, ok gibi bakışlar fırlattı. Tahta bloklar çocukların elinde kalmıştı ve o an çehrelerin hepsi iradesini yitirmişti, neler olduğuna anlam vermeye çalışıyor gibiydiler. Zira Margaret, karşılarındaki düşman ile aralarına geçip dikilmişti; konuşamıyordu, nefes nefese kaldığından sakinleşmeye çalışıyordu ve bu esnada kollarını yana açıp kendini siper etmişti.

"Kaba kuvvete başvurmayın! O tek başına ancak siz bir sürü kişisiniz." Margaret'ın sesi kısıldı. Yüksek sesle girme-

mişti lafa, yalnızca kaba bir fısıltı gibi çıkmıştı sesi. Bay Thornton kenara geçip Margaret'ın arkasından çekildi. Sanki tehlike ile arasına giren her neyse kıskanmış gibi bir hali vardı.

"Gidin!" dedi bir kere daha Margaret. Bu kez sesi çığlığı andırıyordu. "Askerler yoldalar, geliyorlar. Barış içinde dönüp gidin. Gidin buradan. Şikâyetçisi olduğunuz ne varsa o konuda rahat edeceksiniz."

"O İrlandalı alçakları paket edip geri gönderecek misiniz?" diye sordu biri kalabalıktan, sesinde hiddet dolu, tehditkâr bir ton vardı.

"Siz istiyorsunuz diye göndermek mi? Asla!" diye bağırdı Bay Thornton. Peşinden kıyamet koptu. Yuhalamaya başlayan kalabalığın sesi her yanı kapladı ancak Margaret hiçbirini duymuyordu. Biraz evvel ellerine tahta bloklar alarak silahlanmış olan çocuklara takılmıştı gözü. Çocukların jest ve mimiklerini görmüştü Margaret, bunun ne anlama geldiğini biliyordu, amaçlarını fark etmişti. Az sonra Bay Thornton'u yere yıkabilirlerdi ve adama tehlikenin ortasına atılmasını söyleyen bu duruma önayak olan Margaret'ti. Tek düşündüğü Bay Thornton'u bu durumdan nasıl kurtaracağıydı ve kollarını üzerine sardı ve bedenini bu çılgın kalabalığa karşı siper etti. Bay Thornton'un kolları hâlâ birbirine kavuşturulmuş vaziyetteydi ve Margaret'ı kenara itti.

"Gidin buradan," dedi o kendinden emin sesi ile. "Burası olmanız gereken yer değil."

"Olmaları gereken yer!" dedi Margaret. "Benim gördüğümü siz görmediniz." Kadın olduğu için kalabalığın saldırmayacağını ve Bay Thornton'u koruyabileceğini düşündü. Korkudan küçülen gözleri ile bu öfkeli adamlara arkasını dönüp bir ümitle geriye dönüp baktığında hepsinin durakşayıp bir an düşünüp dağılıp ortalıktan çekileceklerini düşünmüştü ama yanılmıştı. Gözleri kararmıştı bir kere ve o

kadar ileri gitmişlerdi ki en azından bir kısmı o kadar galeyana gelmişti ki hiçbir şey onları durduramazdı artık. Dökülecek kanı hesaba katmayan, deli dolu, vahşi gençlik şiddete olan tutkuları ile bu tür ayaklanmalarda başı çekerlerdi. Tahta bir bloğun havada çıkardığı vınlama sesi duyuldu. Margaret'ın şaşkınlıktan fal taşı gibi açılmış gözleri bloğun ilerleyişini izledi. Hedefi tutturamamışlardı. Margaret korkudan bayılacak gibi oldu ancak pozisyonunu değiştirmedi ve yüzünü Bay Thornton'un kolunun arkasına gizledi. Kalabalığa dönüp, "Tanrı aşkına! Bu şekilde şiddete başvurarak amacınızı saptırmayın. Ne yaptığınızın farkında değilsiniz." Margaret bu sözleri ile açık ve net bir mesaj vermeye çalıştı.

Sivri bir taş Margaret'a doğru geldi. Alnını ve yanağını sıyırıp geçmişti ama Margaret'ın gözlerinde şimşek çakmıştı. Bay Thornton'un omuzuna kendinden geçmiş bir halde yığıldı. Bay Thornton kollarını açıp Margaret'ı tuttu ve dönüp:

"Çok iyi ettiniz!" dedi. "Masum bir yabancıya saldırdınız. Hepiniz, yüzlerceniz tek bir adamın üstüne çullanıyorsunuz. Bir kadın karşınıza çıkıp mantıklı yaratıklar olarak davranmanızı söylediğinde ise dehşete kapılıp bütün gazabınızla ona saldırıyorsunuz! Aferin size!" Kalabalık sessizleşmiş dinliyordu. Gözlerini açmış izliyorlardı, ağızları da açık kalmıştı. Akan koyu kırmızı kan, her birini içine düştükleri çılgınlıktan uyandırmış gibiydi. Kapıya yakın olanları utanmışlardı ve hemen ortadan kayboldular. Kalabalıkta bir kıpırdanma olmuştu, geri çekiliyorlardı, içlerinden biri bağırdı:

"O taşın hedefinde sen vardın. Bir kadının arkasına saklandın!"

Bay Thornton öfkeden deliye dönmüştü. Başından akan kan Margaret'ı ayıltmış, bilinci belli belirsiz yerine gelmişti. Bay Thornton, Margaret'ı nazikçe merdivenin başına koydu ve başını kenara dayadı.

"Burada dinlenebilirsiniz, değil mi?" diye sordu ve cevabını duymayı beklemeden merdivenlerden yavaşça inip kalabalığa karıştı. "Şimdi öldürün beni eğer vahşi vicdanınızın isteği buysa. Şu an beni koruyacak kadın yok etrafımda. Beni öldüresiye dövün—beni kararımdan asla döndüremezsiniz—sizin için kararımdan dönmem!" Ortalarına geçip dikildi ve kollarını az evvel merdiven başında yaptığı gibi tekrar aynı şekilde kavuşturmuştu.

Kapıya doğru bir geri çekilme başlamıştı. O ara hissetmekte oldukları hiddet nasıl sebepsiz yere ve körü körüneyse yine aynı şekilde nedensiz geri çekiliyorlardı. Belki de askerlerin yaklaşıyor olmasından ve solgun, alt üst olmuş yüzü, mermer gibi kederli çehreyi, kapalı gözlerdeki uzun kirpiklerin uçlarından süzülüp düşen yaşları, hele de başındaki yaradan damla damla birikerek akmakta olan kanı gördüklerinde buna karar vermişlerdi. En ümitsiz olanlarından Boucher bile geri çekildi. Sendeledi, kaşları çatılmıştı. Geri çekilişlerine gözünü dikip meydan okurcasına bakan, tavrını zerre değiştirmeyen patrona küfürler savurarak çıkıp gitti. Bu geri çekiliş hızlı bir kaçışa dönüştüğü an -ki durumun gidişatı kaçacaklarını gösteriyordu- Bay Thornton ok gibi fırlayıp Margaret'ın yanına seğirtti. Margaret yardım almadan kalkmaya çalıştı.

"Mühim bir şey değil," dedi zoraki gülümseyerek. "Sıyırıp geçti. Bir an afalladım. Çok şükür gitmişler!" Son sözünü söylerken bağırmıştı birden.

Bay Thornton, Margaret'la empati kuramıyordu o an çünkü siniri daha geçmemişti aksine tehlike geçtikçe öfkesi daha da artıyordu. Uzaktan, yaklaşmakta olan askerlerin ayak sesleri duyuluyordu ve beş dakika daha erken gelselerdi bu isyancı gruba otoritenin ve gücün ne demek olduğunu gösterecekleri. Bay Thornton isyancıların yaklaşan birlikleri görüp kıl payı kurtuldukları için şükretmelerini diledi. Bu

düşünceler zihninden akarken Margaret kapı koluna tutunup dengede durmaya çalıştı. Ancak gözüne perde indi ve Bay Thornton tam vaktinde Margaret'ı yakalayıverdi. "Anne, anne!" diye bağırdı Bay Thornton. "Aşağı gelin. Gittiler. Bayan Hale yaralandı!" Margaret'ı yemek odasına taşıdı ve nazikçe koltuğa yatırdı. Margaret'ın kendisi için ne kadar kıymetli olduğu o an Bay Thornton'un hissettiği acı ile o kadar keskinleşmişti ki her şey düşünmeden ağzından çıkıverdi:

"Ah Margaret—Margaret'im! Benim için ne anlam ifade ettiğini kimse bilemez! Ölü gibi, böyle buz gibi yatıyorsun. Hayatımda âşık olduğum tek kadınsın sen! Ah Margaret—Margaret!" Bay Thornton, Margaret'ın yanına diz çökmüştü. Anlaşılır ve anlaşılır olarak dile getirmekten ziyade inilti halinde bu lafları mırıldanıyordu. Annesi odaya girince birden kendine geldi, yaptığı şeyden utanmıştı. Bayan Thornton bir şey fark etmedi, yalnızca oğlunun yüzü her zamankinden daha solgun ve daha ciddi görünüyordu.

"Bayan Hale yaralandı anne. Taş başını sıyırıp geçti. Korkarım çok kan kaybetti."

"Yarası ciddi görünüyor, bir an ölmüş sandım," dedi Bayan Thornton, telaşlanmıştı.

"Bayıldı yalnızca. Bir ara konuştu benimle." Bunları söylerken vücudundaki tüm kan kalbine yürümüştü sanki, baştan aşağı titredi.

"Koş Jane'i çağır. İstediklerimi alıp getirsin. İrlandalıların yanına gidecek misin? Korkudan ne yapacaklarını şaşırmışlar, ağlayıp bağrışıyorlar." Bay Thornton odadan çıktı. Sanki her bir uzvu ağırlık altında kalmış eziliyordu. Jane'i ve kız kardeşini çağırdı. Kadın eli değmeliydi bu işe, Margaret'a nazikçe göz kulak olunmalıydı. Atan nabzının her vuruşunda Margaret'ın aşağı inip kendini tehlikeye attığı anı hatırlıyordu. Onu kurtarmak için kendini tehlikeye atmış olabilir

miydi? O an Margaret'ı kenara itmiş, onunla kaba konuşmuştu ve kendini gereksiz yere tehlikeye attığını düşünmüştü. İrlandalı işçilerin yanına gitti fakat vücudunun her bir zerresi Margaret'a odakladığı düşünceleri nedeniyle heyecandan titriyordu. İşçiler korkularını dindirmek, kendilerini rahatlatmak için bir şeyler söyledilerse de dediklerinden hiçbir şey anlamamıştı. Burada kalmayacaklarını, geri dönmek istediklerini bildirdiler. Bay Thornton, konuyu düşünmek, konuşmak ve tartmak zorundaydı bu talep karşısında.

Bayan Thornton, Margaret'ın şakaklarına kolonya sürdü. Ne Bayan Thornton ne de Jane fark edebilmişti ancak kolonya yaraya değer değmez Margaret gözlerini açtı, nerede olduğunu, karşısındakilerin kimler olduğunu bilmiyordu. Göz bebekleri derinleşti, dudakları titreyip kasıldı ve tekrar kendinden geçti.

"Büyük bir darbe almış," dedi Bay Thornton, "Doktoru gidip getirebilecek kimse yok mu?"

"Ben gitmeyeyim hanımım dilerseniz," dedi Jane geri çekilerek. "Gözü dönmüş kalabalık etrafta olabilir hâlâ. Yara o kadar da derin görünmüyor."

"Bu riski alamam. Evimizde yaralandı bu kız. Korkuyorsan kal, ben korkmuyorum, ben giderim."

"Yalvarırım hanımım, bırakın bir polisi yollayayım. Bir sürü polis, asker geldi buraya kadar."

"Böyle olmasına rağmen korkuyorsun yani! Şahsi işlerimizle vakitlerini almayalım adamların. İsyancıları yakalamaya uğraşacaklar, işleri başlarından aşkın. Evde kalmaktan korkmazsın herhalde," dedi ayıplar tonda, "Bayan Hale'in alnını temizle, tamam mı? On dakikaya çıkarım ben."

"Hannah gitsin olmaz mı hanımım?"

"Niye Hannah gidecekmiş? Sen dışında herkes gidebiliyor da sen neden gitmiyorsun? Hayır Jane, sen gitmiyorsan ben gidiyorum."

Bayan Thornton ilk olarak Fanny'yi uzanması için bıraktığı odaya gitti. Annesi odaya girince Fanny irkildi.

"Ah anne ödümü kopardın! Eve adamlardan biri girdi sandım."

"Saçmalama! Adamlar gittiler. Her tarafta askerler var, icabına bakacaklardı ama artık çok geç. Bayan Hale yemek odasındaki odada yatıyor, kötü yaralanmış. Doktor getirmeye gidiyorum ben."

"Ah anne gitme! Seni öldürürler." Fanny annesinin eteğine sarıldı. Bayan Thornton sert bir hareketle kızını itti.

"Gidecek başka birini bul bana o zaman, bu kız kan kaybından ölmeden."

"Kan kaybı mı? Korkunç! Nasıl yaralanmış?"

"Bilmiyorum, sormaya vaktim olmadı. Aşağıya in, yanına git Fanny ve bir işe yara. Jane orada. Yara göründüğünden de kötü bence. Jane evden ayrılmayı reddetti, ne korkak kız! Hizmetçilerden böyle ret cevabı alıp da onları ikna etmeye uğraşacağıma ben kendim giderim."

"Aman Tanrım!" dedi Fanny bağırarak ve aklına evlerindeki bu yaralanma hadisesi, akan kan gelince yukarıda yalnız kalmaktansa aşağı inmeye karar verdi.

"Ah Jane!" dedi Fanny, yemek odasına süzülüp girdi. "Neler oluyor burada? Bembeyaz olmuş yüzü! Nasıl yaralanmış? Yemek odasına taş mı atmışlar?"

Kendine geliyor gibi olsa da Margaret'ın rengi hâlâ beyazdı ve yüzü solgundu. Baş dönmesi onu hâlâ takatten kesiyordu. Etrafındaki hareketliliğin farkındaydı, kolonyanın ferahlığını da hissetmişti, alnının bir an evvel temizlenmesini istiyordu. Konuşmalar kesildiğinde gözlerini hâlâ açamıyordu, yarasının iyice temizlenmesi için yardım da isteyemedi. Ölmek üzere olan insanlar nasıl kıpırdayamaz, ses çıkaramaz sadece gömüleceği anın o korkunç hazırlıklarının bitmesini beklemeye koyulursa Margaret da o haldeydi. Onlar

gibi etrafındaki her hareketi sezebiliyordu ve bu hareketlerin ne olduğunun yanı sıra ne amaçla yapıldıklarının da farkındaydı.

Jane yarayı temizlemeyi bir anlığına bıraktı ve Fanny'nin sorularını yanıtlamaya başladı.

"Misafir odasında kalsaydı ya da bizimle yukarı çıksaydı güvende olurdu hanımım. Biz ön tarafta tavan arasındaydık, tehlikeden uzaktaydık ama her şeyi gördük."

"Bayan Hale neredeydi o ara?" diye sordu, Margaret'ın solgun yüzüne alıştıkça yavaş yavaş sokulmaya başlamıştı.

"Bay Thornton'la kapının önündeydi," dedi Jane, en önemli detayı paylaşmıştı.

"John'la birlikte! Ağabeyimle! Ne diye gitmiş onun yanına?"

"Bilemem hanımım, bu konuda yorum yapmak bana düşmez," dedi Jane başını hafif sallayarak. "Sarah da..."

"Evet, Sarah da?" diye sordu Fanny, sabırsızlanmış, meraklanmıştı.

Jane yeniden yarayı temizlemeye başladı, sanki Sarah'nın dediği ya da yaptığı şey ne ise aktarmak istemiyor gibiydi.

"Sarah ne yaptı?" diye sordu Fanny sertçe. "Cümlelerini böyle yarım bırakma, ne dediğini anlayamıyorum."

"Peki hanımım, madem söylememi istiyorsunuz; Sarah olayın en net görüldüğü taraftaydı, pencerenin sağ tarafında. Olay yaşanırken anlattığına bakılırsa Bayan Hale onca insanın önünde kollarını beyefendinin boynuna dolamış halde duruyormuş."

"Buna inanmam," dedi Fanny. "Ağabeyime ilgi duyduğunun farkındayım, bunun herkes farkında. Ağabeyimle evlense bayram eder ki John onunla asla evlenmez, söyleyeyim. Ancak kollarını boynuna dolayacak kadar da arsız biri olduğuna ihtimal vermiyorum."

"Zavallı genç hanım! Bu hareketi yaptıysa da bedelini

ödedi işte bakın. Aldığı darbe o kadar kan kaybettirdi ki ona iyileşmesi zor. Ölü gibi görünüyor."

"Ah, annem de bir an evvel gelse!" dedi Fanny ellerini ovuşturarak. "Bir ölüyle aynı odada kalmamıştım hiç."

"Durun hanımım! Ölmedi ki, göz kapakları titriyor ve gözyaşı süzülüyor yanaklarından. Konuşun onunla Bayan Fanny!"

"Şimdi daha iyi misin?" diye sordu Fanny titreyen sesle.

Cevap gelmedi, sorusunu duyduğunu işaret eden bir hareket de olmadı. Dudakları soluk pembe bir renge bürünmüştü ancak yüzünün geri kalanı kül gibiydi.

Bayan Thornton odaya girdi aceleyle, en yakındaki doktoru alıp gelmişti. "Şimdi nasıl? Daha iyi misin hayatım?" diye sordu. Margaret etrafı bulanık gören gözlerini araladı ve rüyadaymış gibi Bayan Thornton'un yüzüne baktı. "Doktor Lowe seni muayene edecek."

Bayan Thornton, sanki sağır biri ile konuşuyormuş gibi yüksek sesle ve tane tane konuşmuştu. Margaret doğrulmaya çalıştı; karmakarışık olmuş, gür saçlarını kesiğin üzerine getirdi. "Şimdi daha iyiyim," dedi kısık, cılız bir sesle. "Biraz rahatsızlandım sanırım," dedi. Doktora nabzını ölçmesi için bileğini uzattı. Doktor yarasını muayene etmek istediğini söyleyince Margaret'ın yüzü aydınlandı bir an ve Jane'in yüzüne baktı. Doktorun söyleyeceklerinden çok Jane'in yarasına yaptığı yorumu düşününce gerilmişti.

"Derin bir yara değil sanırım. Şimdi daha iyiyim. Eve gitmem lâzım."

"Üzerine bant yapıştırana dek bir yere gidemezsiniz. Bu arada biraz dinlenin."

Margaret acele ile yerine oturdu ve başka bir şey söylemedi, bantların yapıştırılmasına izin verdi.

"Şimdi izin verirseniz," dedi "Gitmem gerekiyor. Annem fark etmeyecektir sanırım. Saçımın altında kalıyor, değil

mi?"

"Evet, kimse fark etmez."

"Hayır, gitmemelisin," dedi Bayan Thornton hemen. "Gidecek kadar iyi değilsin."

"Gitmek zorundayım," dedi Margaret, kararlılıkla. "Annemi düşünüyorum. Eğer duyarlarsa... Her neyse, gitmem gerek," dedi hararetle. "Burada kalamam. Araba ayarlayabilir misiniz?"

"Oldukça heyecanlı ve telaşlısınız," dedi Bay Lowe.

"Hâlâ buradan çıkmadığım için. Gitmem gerek. Biraz hava alırsam iyi gelir," dedi Margaret yalvarır gibi.

"Evet, sanırım dediği doğru," dedi Bay Lowe. "Bana yolda gelirken de anlattığınız üzere eğer annesi çok hastaysa, bu ayaklanmayı duyarsa ve kızı da beklediği vakitte eve dönmezse kendisi için iyi olmaz. Yara derin değil. Hizmetçileriniz sokağa çıkmaya hâlâ çekiniyorsa ben gidip bir araba getirteyim."

"Çok teşekkür ederim!" dedi Margaret. "Bana daha büyük bir iyilik yapamazdınız. Bu odanın havası beni çok boğuyor."

Margaret koltuğa geri yaslandı ve gözlerini kapadı. Fanny eli ile işaret edip annesini odadan dışarı çıkardı. Anlattığı şey Bayan Thornton'un canını oldukça sıkmıştı ve Margaret'ın gitmesi için sabırsızlanmaya başlamıştı. Bayan Thornton'un, kızının anlattığı şeye tamamen inandığı söylenemezdi ancak duydukları, vedalaşırken Margaret'a karşı nesafeli davranmasına yetmişti.

Bay Lowe araba bulup dönmüştü.

"Eğer izin verirseniz size evinize kadar eşlik edeyim Bayan Hale. Sokaklar tamamen sakinleşmemiş henüz."

Margaret'ın zihni Crampton Sokağına gelmeden Bay Lowe'dan da arabadan da kurtulması gerektiğini akıl edecek kadar açılmıştı. Annesini ve babasını telaşlandırmak istemi-

yordu. Tek amacı buydu şu an. Hakkında edilen terbiyesizce laflar kötü bir rüya gibi geliyordu ve asla unutamazdı, ama kendini toplayana dek düşünmemeliydi. Ancak öyle bitkindi ki düşüncelerini içinde bulunduğu anı ilgilendiren bir olaya odaklayıp fikirlerini sabitlemeye çalıştı aksi takdirde yine bilincini kaybederek hastalanıp kendinden geçecekti.

-23-
Hatalar

"Adamın annesi görünce
Zihni allak bullak oldu,
Ne düşüneceğini bilemedi."

Spenser

Bay Thornton geldiğinde Margaret çıkalı daha beş dakika olmamıştı, yüzü parlıyordu.

"Daha erken gelemedim. Baş komiser... Nereye gitti Bayan Hale?" Yemek odasında etrafa baktı sonra öfke ile annesine döndü. Bayan Hale o esnada sakince mobilyaları yerlerine itiyordu, hemen cevap vermedi. "Bayan Hale nerede?" diye tekrar sordu Bay Thornton.

"Evine gitti," dedi annesi lafı uzatmadan.

"Evine mi gitti?"

"Evet. Durumu oldukça iyiydi. Zaten yarası çok acı verdiğinden bayıldığını sanmıyorum. Kimileri en küçük şeye bayılıveriyorlar."

"Eve gittiğine üzüldüm," dedi Bay Thornton, huzursuzca odada dolanmaya başladı. "Yola çıkacak kadar iyileşmiş olduğunu sanmıyorum."

"İyi olduğunu söyledi ve Doktor Lowe da iyi olduğunu belirtti. Doktoru gidip ben getirdim."

"Teşekkürler anne," dedi duraksadı ve teşekkür etmek üzere annesinin elini sıkmak için elini belli belirsiz uzattı ancak Bayan Thornton fark etmedi.

"Şu İrlandalılarla ne yaptın?"

"Dragon'a yolladım, iyice karınlarını doyursunlar diye, zavallılar. Şans eseri Rahip Grady'e rastladım ve ondan İrlandalılarla konuşup onları hep birlikte çekip gitmekten vazgeçirmesini istedim. Bayan Hale eve nasıl gitti? Yürüyerek gidememiştir."

"Araba ile gitti. Her şeyle itina ile ilgilenildi, arabanın parası da ödendi. Haydi başka şeylerden konuşalım. Yeterince belaya sebep oldu zaten."

"O olmasaydı şimdi ne halde olurdum bilmem."

"Bir kız tarafından korunmaya ihtiyaç duyacak kadar güçsüz müsün sen?" diye sordu Bayan Thorton, öfkelenmişti.

Bay Thornton kızardı. "Her kız, bana nişan alınmış taşların önüne kendini atmaz, demek istediğim iyi niyetli davranıp böyle bir şeyi göze almaz."

"Âşık bir kadın çok şey yapar," diye cevap verdi Bayan Thornton hemen.

"Anne!" Bay Thornton ileriye doğru bir adım atıp durakSadı, hiddetlenmişti.

Annesi, oğlunun kendini zor tuttuğunu görünce bir an korktu. Margaret'm oğluna hissettirdiği duyguların ne olduğunu tam olarak kestiremiyordu. Bu kız John'u yalnızca şiddet göstermeye sürüklüyordu belli ki. Oğlunun gösterdiği bu tepki, öfke miydi? Bay Thornton'un gözlerinin içi parlıyordu, birden irileşmişti, derin ve hızlı soluyordu. Mutluluk, öfke, kibir, tatlı bir şaşkınlık, kemiren bir şüphe; bunların karışımıydı gösterdiği bu tepki. Fakat Bayan Thornton, o an oğlunun ne hissettiğini tam olarak çözemedi ama huzursuzlanmıştı. Varlığı hissedilen ama kaynağı anlaşılamayan, ortak bir algının kurulamadığı güçlü tüm hislerin bünyede yarattığı etki hep böyle olurdu. Bayan Thornton yan taraftaki dolaba gitti, çekmeceyi açtı ve toz bezini aldı. Bir ara koltu-

ğun cilalanmış koluna damlamış olan kolonya izini görmüştü. Bezi aldı ve izi bulmak için içgüdüsel olarak o bölgeyi taramaya koyuldu. Oldukça uzun bir süre oğluna bu şekilde arkası dönük bir biçimde durdu ve nihayet lafa girdiğinde sesi tuhaf ve yapmacık çıkmıştı.

"İsyanla ilgili gereken adımları attın, değil mi? Etrafta daha fazla şiddet olayına rastladın mı? Polis nerede? Lâzım olduklarında ortalıkta olmazlar zaten"

"Aksine, üç-dört tanesini isyancılar kapıyı yıkıp geçtikleri an adabıyla kalabalığı dağıtmaya çalıştıklarını gördüm. Bahçeyi boşaltırlarken de başka polisler de koşarak geliyorlardı. Birkaçına belli görevler verebilirdim aklım başımda olsaydı. Neyse, pek çok kişi isyancıların eşkâllerini tanıyacaktır zaten, sorun değil."

"Bu gece gelmeyecekler mi?"

"Öncül kuvvet olarak yeterli sayıda nöbetçi ayarlamam gerek. Yarım saat içinde karakolda, Yüzbaşı Hanbury ile görüşeceğim."

"Önce çayını iç."

"Çay! Evet, içeyim. Saat altı buçuk olmuş, birazdan yola düşsem iyi olur. Gece beni bekleme anne."

"Eve sağa salim döndüğünü görmeden gidip yatabileceğimi düşünmüyorsun herhalde?"

"Tamam biliyorum." Bay Thornton bir an tereddüt etti. "Hamper'la ve Clarkson'la görüşüp polisleri ayarladıktan sonra zamanım kalırsa Crampton Sokağına uğrarım." Annesi ile göz göze geldiler ve bir süre bakıştılar. Bayan Thorton:

"Crampton'a neden gidiyorsun?"

"Bayan Hale'i ziyaret edeceğim."

"Ben birini yollarım. Williams istediği su yatağını götürür ve Bayan Hale'in nasıl olduğunu da öğrenir."

"Ben bizzat gitmeliyim."

"Sadece nasıl olduğuna bakmaya gitmiyorsun o zaman."

"Evet yalnızca onun için gitmiyorum. Öfkeli kalabalığın önüne geçip beni koruduğu için ona teşekkür edeceğim."

"Zaten tutup aşağı neden indin ki? Göz göre göre kendini ateşe atıyorsun!" Bay Thornton annesine o ara bir bakış attı. Margaret'la misafir odasmda aralarında ne geçtiğinden haberi olmadığını gördü ve sorusuna soru ile karşılık verdi:

"Yalnız kalmaktan korkar mısın ben gidip polis getirene kadar? Ya da Williams'ı şimdi göndersek mi? Biz çayı hazır edene kadar gelmiş olurlar. Kaybedecek zaman yok. On beş dakikaya çıkmam lâzım."

Bayan Thornton odadan çıktı. Hizmetçileri onun her zaman kendinden emin ve kararlı tavırlarına alışıklardı. Şimdi ise hanımlarını bu şekilde kafası karışık ve tereddüt içinde görmek onları şaşırtmıştı. Bay Thornton yemek odasında kaldı ve karakolda halledeceği iş üzerine düşünmeye çalıştı ancak asıl düşündüğü Margaret'tı. Margaret'm boynuna doladığı kollarını düşündükçe bu anın ötesinde ne varsa hepsi sönükleşiyor, karanlıklaşıyordu. Aklına o yumuşak dokunuş geldikçe yanakları kızarıyordu.

Fanny ne hissettiğini, nasıl paniklediğini, kalabalığın çekip gittiğinii sarıp sonra içinin nasıl bir hoş olup da bayıldığını, her yanının titrediğini susmadan anlatmaya çalışmasa çay faslı oldukça sessiz geçecek gibiydi.

"Tamam bu kadar yeter," dedi ağabeyi masadan kalkarken. "Yaşananlar benim için yetti de arttı bile." Tam odadan çıkıyordu ki annesi koluna dokunup durdurdu.

"Hale ailesine ziyarete gitme, eve gel," dedi annesi kısık ve gergin bir sesle.

"Gördüğüm şeyin farkındayım," dedi Fanny kendi kendine.

"Neden? Geç bir saatte gittiğim için rahatsız mı etmiş olurum?"

"John, bu akşamlık eve gel. Margaret'ın annesi için geç bir

vakit olur. Ama mevzu o değil. Yarın belki... Bu gece eve gel John!" Oğluna çok nadir yalvarırdı zira gururlu bir kadındı. Eğer yalvarıyorsa da bunu boş yere yapmazdı.

"İşimi hallettikten sonra doğrudan eve gelirim. Nasıl olduklarını öğrenmek için birini yollarsın, değil mi? Özellikle Bayan Hale'in?"

Oğlunun yokluğunda Bayan Thornton kızı ile ne sohbet etti ne de onu dikkatle dinledi. Bay Thornton dönünce ise gözünü kulağını dört açtı. Bugünkü karışıklığın tekrar yaşanması olasılığına karşı kendi güvenliğini sağlamak için neler yaptığı, bu iş için kimleri seçtiği konusundaki detayları dikkatlice dinledi. Bay Thornton amacını belirlemişti. Cezalandırmak, canlarını yakmak istiyordu. Bu ayaklanmaya karışanlar için yapılacak en doğal şey buydu. Bunu yapmak gerekiyordu artık. Mülk korunmalı, mülk sahibinin amacındaki kararlılığı bir kılıç kadar keskin ve dengeli olmalıydı.

"Anne! Yarın Bayan Hale'e ne diyeceğim biliyor musun?" Soru o kadar ani soruldu ki suskunlaştıkları ara Bayan Thornton, Margaret'ı tamamen unutmuştu.

Kafasını kaldırıp oğluna baktı.

"Evet biliyorum! Başka türlü davranmanı beklemem zaten."

"Başka türlü davranmamı mı? Ne demek istediğini anlayamıyorum."

"Demek istediğim bu kızın hislerine kapılıp bu kadar ileri gitmesine izin verdikten sonra bence onurlu bir insan olarak mecbursun..."

"Onurlu bir insan olarak mecbur muyum?" dedi Bay Thornton, sinirlenmişti. "Onurlu olmanın bu durumla bir ilgisi olduğunu düşünmüyorum. *Hislerinde bu kadar ileri gitmesine izin verip* derken hangi hislerden bahsediyorsun?"

"Hayır, John, öfkelenmene gerek yok. Koşarak aşağı gelip seni tehlikeden korumaya çalışmadı mı?"

"Evet çalıştı!" dedi. "Ama anne," diye sözlerine devam ederken, gelip annesinin önünde durdu. "Bunu umamam bile. Daha evvel hiç ürkmemiştim ve böyle bir insanın beni bu şekilde korumuş olmasına inanamıyorum."

"Aptal olma John. Böyle bir insanın bu şekilde korumuş olmasına inanamıyormuş! Seni duyan da bu kızı dük kızı sanır. Seni koruduğunu nereden çıkarıyorsun merak ediyorum. Olaylara aristokrat tavırla yaklaşmak gibi bir kusuru var bu kızın ama sonunda her şeyi açıkça gördüğü için seviniyorum. Bunu itiraf etmem gerekecek;" dedi Bayan Thornton hafifçe gülümseyerek, gözlerine yaşlar dolmuştu; "Bu geceden sonra ikinci plana atılacağım. Birkaç saat daha benimle ol, yalnızca benle, yalvarırım yarın git oraya!"

"Benim sevgili annem!" Sevgi hâlâ o kadar bencil bir duyguydu ki bir anlığına kendi umutlarına, korkularına yoğunlaşması, annesinin yüreğine kara bir bulutun çökmesine sebep olmuştu. "Bana karşı bir şey hissetmediğini biliyorum. Kendimi ayaklarının önüne atacağım, bunu yapacağım, evet. Belki binde, milyonda bir şansım var ama yine de yapacağım bunu."

"Korkma!" dedi annesi, oğlunun çok nadir gösterdiği bu anaç sevgisini umursamayışı onurunu kırmıştı ancak bunu görmezden geldi. Anaç kıskançlığı, bastırdığı sevgisini dışa vurmasına sebep olmuştu o an. "Korkma," dedi soğuk bir sesle. "İşin içinde sevgi oldukça seni dikkate alacaktır. Kibrini alt etmesi vakit aldı. Korkma sakın John," dedi Bayan Thornton, iyi geceler dileyip oğlunu öptü. Yavaşça bir kraliçe edası ile odadan çıktı. Kendi odasına girdikten sonra kapısını kilitledi ve oturdu, gözyaşı dökmeye başladı ki hiç tabiatı değildi böyle bir şey yapmak.

Margaret odaya girdi. Annesi ile babasının oturmuş usul usul sohbet ettiklerini gördü. Benzi solgundu yüzü iyice, beyazlamıştı. Lafa girmek için cesaretini toplayana dek aile-

sinin yanına doğru yaklaştı.

"Bayan Thornton su yatağını yollayacak anne."

"Tatlım! Ne kadar yorgun görünüyorsun! Hava çok sıcak değil mi?"

"Çok sıcak, sokaklar da grev yüzünden çok kalabalık."

Margaret'ın rengi yeniden düzeldi, yüzü canlandı, parladı ancak tekrar solgunlaştı hemen.

"Bessy Higgins'ten mesaj var sana. Yanına uğramanı istiyor," dedi annesi. "Ama çok yorgun görünüyorsun."

"Evet!" dedi Margaret. "Yorgunum, gidemem."

Margaret çok sessizdi ve çayı hazırlarken titriyordu. Babası, annesi ile o kadar meşguldü ki kızının nasıl göründüğünü fark edememişti. Annesi yatmaya gittikten sonra bile Bay Hale karısını yalnız bırakmak istemedi ve uykuya dalana kadar ona kitap okudu. Margaret yalnız kalmıştı.

"İşte şimdi oturup düşünme vakti. Her şeyi tek tek hatırlayacağım. Daha evvel itiraf etmeye cesaret edememiştim." Sandalyesinde sakince oturdu, elleri dizlerindeydi, dudaklarını birbirine bastırmıştı. Hayal görüyormuş gibi gözlerini bir noktaya sabitlemişti, derin bir nefes aldı.

"Ben ki dramatik sahnelerden nefret eden bir insanım, duygularını açık edenleri, öz-kontrolünü kaybedenleri ayıplayan bir insanım, nasıl oldu da koşup kendimi kavganın ortasına attım, romantik bir aptal gibi davrandım! Bir işe yaradı mı bari? Ben kendimi ortaya atmasam da çeker giderlerdi zaten." Mantıksal sonuca balıklama atlamıştı ve olaylara temkinli yaklaşmasını sağlayan muhakeme gücü bu getirdiği yorumda da hissediliyordu. "Belki de gitmeyeceklerdi ve iyi bir iş yapmış oldum. Kendimi ortaya atıp sanki korunmasız bir çocukmuş gibi bu adamı neden savundum ki böyle! Of!" dedi Margaret, ellerini kavuşturup. "Kendimi böyle küçük düşürdüğüm için onca insan şimdi ona âşık olduğumu düşünecekler. Benim ona âşık olduğumu düşüne-

cekler!" Solgun yanakları bir an ateş kırmızısına döndü, elleri ile yüzünü kapadı. Ellerini yüzünden çektiğinde avuçları sıcak gözyaşları ile ıslanmıştı.

"Ne kadar küçük düştüm, bunu konuşacak herkes! Başkası için bu kadar cesur davranmazdım, bana karşı ilgisiz olduğu için belki... Aslında ondan nefret ediyorum da diyemem. İki tarafın da âdil olmasını istedim ve âdil bir oyun ne demek biliyorum. Adaletli bir ortam değildi," dedi acele ile, "Orada öylece dikilip askerlerin gelmesini bekliyordu, kendini garantiye alacaktı, askerler de akıllarını başlarına getirmek için avlayacaktı bu deliye dönmüş zavallı insanları, kendisinin bir şey yapmasına gerek kalmayacaktı. Daha da kötüsü, bu kalabalığın tehditlerle adamın üzerine çullanmasıydı. Kim hakkımda ne düşünürse düşünsün, aynı durumda kalsak yine aynı şeyi yapardım. Eğer bir darbı, acımasız, öfke dolu bir hareketin gelişmesini engellediysem bir hanıma yakışır bir iş yapmışım demektir. Benim bakire gururumu istedikleri kadar aşağılasınlar. Tanrı katında temiz biriyim ben!"

Başını kaldırdı, soylu bir sakinlik kaplamıştı yüzünü. Çehresi keskin hatları olan bir mermer heykelden bile daha sakin görünüyordu.

Dixon içeri girdi:

"Bayan Margaret, Bayan Thornton su yatağını yollamış. Bu gece yatması için artık çok geç zira hanımım uyumak üzeredir şimdi ama yarın gece bu yatakta yatar."

"Çok iyi," dedi Margaret. "En içten teşekkürlerimizi ilet."

Dixon odadan çıktı ama hemen geri geldi.

"Sizin nasıl olduğunuzu da bilhassa soruyor gelen beyefendi Bayan Margaret. Bir an annenizi soruyorlar diye düşündüm ancak lafının sonunda özellikle sizin adınızı zikrettiklerini bildirdiler."

"Beni mi?" dedi Margaret, toplandı. "Ben oldukça iyiyim.

Çok iyi olduğumu kendisine ilet lütfen." Yüzü, elindeki mendil gibi bembeyaz olmuştu, başına birden bir ağrı saplandı.

Bay Hale odaya girdi. Uyuyan karısının yanından ayrılmış ve kızının anlatacağı ilginç şeylerle oyalanmak üzere yanına gelmişti. Sakince baş ağrısına dayanmaya çalıştı Margaret, hiç şikâyet etmedi ve sohbet konusuna dâhil edebilmek için ufak tefek detay ne varsa hepsine yoğunlaştı. Bir tek ayaklanmadan söz açmadı. Bu konu hakkında tek kelime etmedi. Zaten düşündükçe afakanlar basıyordu.

"İyi geceler Margaret. Bu gece benim için rahat geçecek diyebilirim ama sen tuttuğun nöbetten dolayı oldukça solgun görünüyorsun. Annenin bir şeye ihtiyacı olursa Dixon'ı çağırırım. Git ve güzel bir uyku çek, buna ihtiyacın var zavallı yavrum benim!"

"İyi geceler baba."

Margaret kendini daha fazla tutamadı. Yüzü yine soldu, zoraki gülümsemesi yok oldu ve gözlerinin içine büyük bir acı gelip oturdu. İradesi üzerindeki hâkimiyetini bir kenara bıraktı ve sabaha kadar kendini hasta ve yorgun hissetti.

Yatağına uzandı ve kıpırdamadı. Elini, ayağını hatta parmağını kıpırdatmak, iradesini, kuvvetini muazzam aşan bir zahmetti onun için. Çok yorgundu, afallamıştı. Hiç uykuya dalamadığını düşündü. Hararetli düşünceler uyku ile uyanıklık arasında zihninde akıp durdular, hiçbirini bertaraf edemedi. Daha önce hiç bu kadar yalnız, küçük düşmüş ve güçsüz hissetmemişti kendini. Bir yığın insan yüzü ona doğru bakıyordu. Ona karşı yoğun, kişisel bir öfke duyuyormuş gibi bakmıyorlardı. Bu gözlerde derin bir ayıplama vardı sadece ve öyle bir ayıplamaydı ki bu, sanki mümkün olsa yeryüzündeki herkes kendisine bu gözlerle bakacakmış gibi geldi Margaret'a. Öyle utanç duydu ki yer yarılsa da dibine girsem diye düşündü. Bu dileği yerine gelse dahi hiç kırpış-

tırılmadan ona ayıplayıcı bakışlar atan bu sayısız gözün hapsinden hiç kurtulamayacakmış gibi hissetti kendisini.

-24-
Hatalar Onarıldı

"Güzelliğindi duvarlarını ölçüp biçip
Şu cesur yüreğime ilk yerleşen,
Şu an esirin senin, esaret altında zayıf düşmüş,
Kaçıp kurtulmaya mecali yok,
Fakat bu kulun onu hâkir görüp itsen de,
Sessiz guruna yenilsen de
Sana itaatten geri adım atmayacak."

William Fowler

Margaret ertesi sabah zorla kendini yataktan kaldırdı ve gece nihayete erdiği için mutluydu. Kendini canlı hissetmiyordu ancak dinlenmiş sayılırdı. Evde her şey yolundaydı, annesi gece boyu yalnızca bir defa uyanmıştı. Hava sıcaktı ve tatlı bir meltem esiyordu. Civarda, esen bu rüzgârın yaratacağı sesin duyulacağı yapraklar, ağaçlar olmasa da, Margaret bir yerlerde, bir korulukta, yemyeşil sık ağaçlı bir ormanda bu meltemin tatlı, mırıltılı, melodik bir ses çıkardığını biliyordu, hışırtılı, alçak bir ses. Bu sesi düşünmek bile kalbinde belli belirsiz tatlı bir mutluluğun yankılanmasını sağlamıştı.

Bayan Hale'in odasına geçip elişini aldı. Annesinin öğleüstü şekerlemesi biter bitmez akşam yemeği için giyinmesinde ona yardım edecek ve daha sonra Bessy Higgins'i görmeye gidecekti. Thornton ailesi ile ilgili zihninde ne varsa her birini bertaraf etmesi gerekiyordu. Bir araya gelip karşısında kanlı canlı dikilmedikten sonra, bu insanlar hakkında bu şekilde kafa yormanın bir anlamı yoktu. Margaret, bu

aileyi düşünmemeye çalıştıkça her birinin yüzü gözünün önünde daha kuvvetli canlanıyordu ve ara sıra solgun çehresi ateşler içinde yanıyordu. Yağmur bulutlarının denize düşürdüğü gölgenin arasından güneş ışığı geçer de deniz nasıl aydınlanırsa Margaret'ın yüzü de öyle ara ara aydınlanmaktaydı.

Dixon usulca kapıyı açıp içeri girdi ve parmak uçlarına basarak penceredeki perdenin gölgesine oturmuş olan Margaret'ın yanına yaklaştı.

"Bay Thornton geldi Bayan Margaret. Misafir odasında kendisi."

Margaret elinden nakışı düşürüverdi.

"Benimle mi görüşmek istiyormuş? Babam karşılamadı mı kendisini?"

"Bay Thornton, sizi sordu küçük hanım. Babanız evde değil."

"Peki, o zaman, geliyorum," dedi Margaret sakince. Yalnız, tuhaf bir şekilde oyalandı. Bay Thornton pencerelerden birinin önünde, arkasını kapıya dönmüş sokaktaki bir şeyleri izliyordu belli ki. Aslında içinde bulunduğu halet-i ruhiye kendisini korkutuyordu. Margaret'ın içeri gelişini düşündükçe kalbi hızla çarpıyordu. Kollarını boynuna sardığı o anı, o dokunuşu unutamıyordu. Hatta şu an bile aynı dokunuşu hissetmekteydi. Margaret'ın onu korumak için böyle öne atıldığını düşünmek Bay Thornton'u dalga dalga heyecanlandırıyordu. Tüm iradesi, oto-kontrolü ateşin önünde eriyen bir mum gibi yok olup gidiyordu. Bay Thornton, Margaret'a doğru atılıp sesini çıkarmadan kollarını ona doğru açarak yalvarır bir hareketle gelip bir önceki gün yaptığı gibi, o an aldırış etmediği ancak bundan sonra tek düşündüğü şey olan o anki hareketi gibi, yeniden kollarına sığınmasını istemekten, aşırı bir hareket yapmaktan çekiniyordu. Kalbi gümbür gümbür atıyordu. Kuvvetli bir adamdı fakat

Margaret'a söyleyeceklerini ve ondan alacağı tepkiyi düşündükçe titriyordu. Belki solacaktı, kızaracaktı ve koşarak kollarına, Margaret için en tabii yuva olan, sığınma yeri olan bu kollara gelecekti. Bir an Margaret'ın böyle bir şeyi yapma ihtimali Bay Thornton'u sabırsızlandırmıştı ancak ardından büyük bir ihtirasla reddedilmesinin geleceğini nasıl karartacağı aklına geldi ve bu ihtimali düşünmek bile istemedi. Odada başka birinin varlığını hissedip irkildi. Önüne döndüğünde onu gördü. Margaret odaya o kadar usulca girmişti ki Bay Thornton fark etmemişti bile. Dalgın kulakları Margaret'ın yumuşak müslin kumaştan elbisesinin çıkardığı sesten çok sokaktan gelen gürültülere odaklanmıştı.

Margaret masanın yanında dikildi, Bay Thornton'u koltuğa buyur etmemişti. Göz kapakları gözlerini yarıya kadar örtmüştü; dişleri kapalıydı ama sıkı sıkıya kenetlenmemişti; dudakları dişlerini yarı yarıya kapatıyordu ve dudaklarının kıvrımlarının arasından dişleri beyaz çizgi halinde görünüyordu. Derinden yavaş yavaş aldığı nefes, güzel ve ince burun kanatlarını titretiyordu, yüzünde fark edilen tek hareketlilik buydu. Buğday teni, oval çenesi, dudaklarının gamzelerinin başladığı yerde biten köşelerinin olduğu o tatlı çizgileri, hepsi bugün oldukça yorgun ve solgun görünüyordu. Çehresinin her zamanki o doğal canlı renginin uçup gitmiş olduğu yarasını saklamak için şakaklarına düşürdüğü koyu renk saçları nedeniyle daha da belliydi. Gözleri böyle yarı kapalı haldeyken başını biraz daha geriye itmiş, yine o kibirli duruşuna bürünmüştü. Uzun kolları iki yanda hareketsiz duruyorlardı. Bu haliyle, işlemediği tiksinç, nefret verici bir suça mahkûm edilmiş bir tutsağı andırıyordu ve sanki o kadar gururluydu ki kendini temize çıkarmak için ağzını bile açmaya tenezzül etmiyor gibiydi.

Bay Thornton, acele ile öne doğru bir iki adım attı, kendini toparladı ve sakince kapıya doğru ilerledi, Margaret'ın

açık bıraktığı kapıyı kapattı. Sonra geri dönüp geldi. Margaret tüm güzelliği ile karşısındaydı ve bu güzelliği söyleyecekleri ile rahatsız etmeden, huzursuzlandırmadan evvel bir süre karşısına dikildi.

"Bayan Hale, dün çok kaba davrandım..."

"Kaba davranmanızı gerektirecek bir şey olmadı zaten," dedi Margaret başını kaldırıp gözlerini Bay Thornton'un yüzüne dikmişti. "Sanırım yaptığım şey için bana teşekkür etmek istiyorsunuz." Margaret'ın içindeki öfkeye ve hissettiklerine rağmen yüzü bir anda kızardı, gözlerinin içi yandı. Yalnız, bakışlarındaki o vakur ve sert ifade hâlâ aynıydı. "Bu içgüdüsel bir şeydi. Her kadın aynı şeyi yapardı. Tehlike ile karşılaştığımız anda mensubu olduğumuz cinsiyetin kutsallığının sağladığı bir ayrıcalık bu bizim için. Asıl benim," dedi acele ile, "sizden özür dilemem gerek, düşüncesizce laflar edip sizi tehlikenin ortasına attım."

"Sözleriniz değil, bu sözlerle nüktedan bir biçimde ortaya attığınız gerçeklerdi mühim olan. Ama bu konuda size duyduğum derin şükranları dile getirmeme engel olmayın." Artık uçurumun kenarındaydı, duyduğu derin tutku konuşmasına engel oluyordu, ettiği her bir kelimeyi tartmaya çalışıyordu. Tartıyordu ve iradesi galip gelmişti. Hızlı hızlı konuşurken bir an duraksadı.

"Hiçbir şeyi engellemeye çalışmıyorum ben," dedi Margaret. "Demek istediğim bana şükran borcunuz filan yok ve bu konuda ettiğiniz her bir söz bana acı verir zira hak ettiğimi düşünmüyorum. Ancak bunu dile getirmek sizi, hissetmenize esasen hiç lüzum olmayan bir yükten kurtaracaksa peki devam edin."

"Ben belli bir yükten kurtulma peşinde değilim," dedi Bay Thornton, Margaret'in bu sakin tavrı kendisini etkilemişti. "Lüzumlu mu ya da lüzumsuz mu, bunu bilemiyorum. Tek bildiğim, hayatımı size borçluyum. Gülümsüyor-

sunuz, abarttığımı düşünüyorsunuz. Hayatımı kurtardığınıza inanıyorum zira bu hayata yadsınamaz bir değer de katmış oldunuz... Ah Bayan Hale!" diye sözlerine devam etti, sesini öyle yoğun ve tutkulu bir tona doğru alçaltmıştı ki Margaret ürperdi, titredi. "Durumu bu yoğun hali ile düşündüğümde kendime şunu dedim. Hayatımdaki tüm bu güzelliği, şu dünyada yaptığım bu işte taşıdığım gururu, tüm bu benliğimi Margaret'a borçluyum." Bunu düşündükçe duyduğum bu mutluluk ikiye katlanıyor, duyduğum gurur artıyor. Varlığımı iliklerime kadar hissetmemi sağlıyor bu durum ve bu acıdan mı saadetten mi kaynaklanıyor bilemiyorum. Bunu da tek bir kişiye borçlu olduğum gerçeğini size söylemem lâzım..." dedi Bay Thornton ve büyük bir kararlılıkla bir adım ileri çıktı. "Âşık olduğum kişiye borçlu olduğumu. Öyle bir aşk ki daha evvel hiçbir erkek, bir kadına böyle derin hisler beslememiştir." Bay Thornton, Margaret'ın elini sıkıca tuttu ve bu sözlerine karşılık olarak vereceği tepkiyi beklerken derin derin nefes almaya başladı. Margaret öfke ile elini çekti. Nasıl dile getireceğini bilemediğinden olacak, kelimeler ağzından parça parça çıkıyordu ve Bay Thornton, Margaret'ın sesindeki o buz gibi tonu hemen sezmişti.

"Bu söylediklerniz beni çok şaşırttı. Sözleriniz, değerlerime aykırı düşen laflar. Bende yarattığınız ilk izlenim bu yönde, üzgünüm. Tarif ettiğiniz hissiyata gelince, öyle bir şey hissediyor olabilmeniz düşük ihtimal, Sizi kızdırmak istemem ayrıca sesimizi alçaltmalıyız zira annem uyuyor. Bu tavrınız beni oldukça rencide etti..."

"Nasıl?" diye bağırdı Bay Thornton. "Sizi rencide mi ediyorum? Dünyadaki en talihsiz adam benim o halde."

"Evet!" dedi Margaret, eski mağrur tavrını geri kazanmıştı. "Evet rencide oldum, böyle düşünüyorum. Dün yaptığım hareketi hataya düşüp farklı yorumlamışa benziyorsunuz,"

diyen Margaret'ın yüzünü derinlerden gelen bir kırmızılık kaplamıştı, yalnız bu kez çehresi utangaçlıktan değil öfkeden bu rengi almaktaydı. "O hareket yalnızca sizinle benim aramda şahsi olarak gelişmiş bir olay ve evet bunun için gelip bana teşekkür edebilirsiniz ancak bunun yerine bu hareketi bir centilmen olarak... Evet bir centilmen olarak başka şekilde yorumlarsanız," dedi Margaret, daha evvel *centilmen* ve *adam* kavramları üzerine ettikleri sohbete atıfta bulunarak, "herhangi bir kadın da, yani kadın olmayı layıkıyla yerine getiren herhangi bir kimse de, kalabalığın karşısında tek başına kalmış birini görse, o kişiyi mevcut tehlikeden korumak için, savunmasız halde de olsa, takdire şayan bir şekilde öne atılıp kendini siper ederdi."

"Yani bu şekilde kurtulan bir erkek de şükranlarını sunmaktan men edilmeli!" diye lafa girdi Bay Thornton küçümser bir tavırla. "Ben bir erkeğim ve hissettiklerimi dile getirmeye hakkım var."

"Bu hakkınıza saygı duyuyorum. Yalnızca bu konuda, bu şekilde ısrar etmenizin beni rahatsız ettiğini söylemeye çalışıyorum size," dedi Margaret kibirle. "Görünüşe bakılırsa benim kadınsal bir içgüdü ile değil aksine," tam bu anda uzun süredir büyük bir uğraşla tutmaya çalıştığı yaşlar gözlerine doldu, sesi boğuklaştı, "Size karşı başka türlü hisler beslediğim için dün öyle davrandığımı düşünmüşsünüz. O kalabalığın içinde kaç tane adam varsa hepsi için aynı fedakârlığı tüm kalbimle yapardım."

"Lütfen konuşun, devam edin. Bu şekilde düşünerek büyük bir yanılgıya düşmüşüm, farkındayım. Evet dünkü hareketiniz yaşanılan tehlikeye karşılık içgüdüsel olarak verdiğiniz bir tepkiydi, buna inanıyorum, evet belki ben üstün taraf olarak tehlike altında kalan taraftım ancak siz oldukça asil bir tavır sergilendiniz. Şu an beni ayıplıyorsunuz bunun farkındayım ama şunu söylememe izin verin; ayıplıyorsunuz

çünkü beni anlamıyorsunuz."

"Sizi anlamaya çalışmak gibi bir derdim yok," diye cevap verdi Margaret, dengesini sağlamak için masadan tutunmuştu. Bay Thornton'un çok kaba biri olduğunu düşündü, evet kaba biriydi ve Margaret, duyduğu öfkeden dolayı zayıf düşmüştü.

"Evet, görüyorum, gerçekten de öyle bir derdiniz yok. Haksızsınız ve insafsızsınız."

Margaret dudaklarını birbirine bastırdı. Kendisine yöneltilen bu suçlamalara verecek cevap bulamıyordu. Bay Thornton ise Margaret'a ettiği tüm bu kaba laflara rağmen gidip ayaklarına kapanabilecek haldeydi. Margaret'ın incinmiş olan gururu tamamen eriyip yok olana dek ayaklarının altını öpmeye razıydı. Bay Thornton bir süre bekledi, eteğine kapanmayı öyle istiyordu ki. Margaret ise konuşmadı, kıpırdamadı. Gözyaşları içindeydi fakat bir şeyler söyleyebilse, karşılığında cevap verebileceği iğneleyici de olsa birkaç söz söyleyebilseydi keşke. Ancak Margaret konuşmadı. Bay Thornton ise şapkasını aldı.

"Bir kelime, tek bir kelime daha söyleyeceğim. Benim tarafımdan seviliyor olmanız sanki sizi lekeliyormuş gibi bir tavır içindesiniz. Bunu saklayamıyorsunuz. Elimde olsa dahi sizi bu fikirden caydırmaya çalışmayacağım. Çalışmam. Hayatımda daha evvel hiç âşık olmadım. Hayatım boyunca her zaman çok meşguldüm ve zihnim hep başka şeylerle doluydu. Şimdi ise birini seviyorum ve hep seveceğim. Bu şekilde dile getirdiğim için benden korkmanıza lüzum yok."

"Korkmuyorum," dedi Margaret, dik durmaya çalışarak. "Şimdiye kadar kimse benle böyle küstahça konuşmamıştı ve bundan sonra da kimse konuşamayacak. Yalnız Bay Thornton, babama karşı oldukça naziksiniz," dedi, sesi değişmiş, daha yumuşak ve bir hanıma yakışır bir tona bürünmüştü. "Birbirimizi daha fazla sinirlendirmeyelim. Yal-

varırım, lütfen!" Bay Thornton söylenen bu sözleri dinlemiyordu, bir süre ceketinin kolunu şapkasının sert kenarına sürterek o noktayı düzeltmeye çalıştı. Margaret'ın uzattığı eli ve yüzündeki pişmanlık dolu bakışı görmezlikten geldi, ani bir dönüş yapıp odayı terk etti. Margaret ise Bay Thornton odadan çıkmadan evvel yüzüne yalnızca bir defa bakabilmişti.

Çıkmadan evvel Margaret, Bay Thornton'un gözlerinde birikmiş yaşlar görmüştü sanki. Bu hali, ona karşı hissettiği kibir dolu nefreti etkilemiş, yumuşatmıştı. Hatta Margaret, birinin kendisini bu denli aşağılanmış hissetmesine sebep olduğu için rahatsız olmuş, kendinden nefret bile etmişti.

"Ne yapabilirdim ki?" diye soru kendi kendine. "Ondan hiçbir zaman hoşlanmadım. Olabildiğince kibar davrandım ve ona karşı başka tür bir ilgi beslemediğimi belli etmek için mümkün olduğunca mesafeli olmaya çalıştım. Kendimi ya da onu düşünerek hareket etmedim dün. Şimdiye kadar ona karşı olan tavırlarımdan anlamış olmalıydı. Dünkü olaydan ötürü yanılmış olmalı ancak bu benim hatam değil, onun hatası. Böyle rezil olacağımı, başımın böyle derde gireceğini bilsem, şu gün aynı şey yaşansın, yine aynı şekilde davranırdım."

-25-
Frederick

"İntikam bırak alsın kendinin olanı,
Sıkı düzen sesini çıkardı, ayaklandı,
Varlığını ifşa etti.
Yara almış donanma
Çiğnenmiş kaidelerini teşvik etti."

Byron

Margaret, tüm ilân-ı aşklar evvelden kestirilemez mi hiç diye düşündü, aldığı iki teklif de onu ziyadesiyle germişti. İstemeden Bay Lennox ile Bay Thornton'u karşılaştırmaya başladı. Henry Lennox'u yalnızca arkadaş gibi görüyordu ne yazık ki. Aldığı bu ilk evlenme teklifinde hissettiği tek şey pişmanlık olmuştu, şimdiki kadar şaşırmamış, etkilenmemişti. Bay Thornton'un sesi hâlâ odada dolanıyordu sanki. Lennox yalnızca arkadaşlık ile aşkı bir anlığına birbirine karıştırmıştı ve farklı nedenlerden ötürü de olsa sonrasında bu durumdan Margaret kadar kendisi de pişman olmuştu. Bay Thornton'un durumunda ise, Margaret'a kalırsa, aralarında arkadaşlık ilişkisi bile yoktu. İlişkileri sürekli karşılıklı çatışmayı içeriyordu. Fikir bazında sürekli bir anlaşmazlık vardı aralarında. Bay Thornton, Margaret'ın fikirlerine, sırf ona ait olduğu için değer vermiyormuş gibiydi. Margaret'ın dile getirdikleri eğer o kaya gibi sert karakterine kafa tutan şeylerse, Bay Thornton duyduklarını hemen küçümseyip öteliyordu; ta ki Margaret boş yere karşı çıkışta bulunduğunu fark edip yorulana dek. Şimdi ise aynı adam gelmiş, o haşin heyecanlı tavrı ile kendisine duyduğu aşkı

itiraf etmişti. Margaret başta oldukça şaşırmıştı. Bay Thornton'un şu anki itirafının sebebi, başkalarının da yanlış yorumlamış olabileceği o son olayın ardından Margaret'a karşı hissettiği derin şefkatten kaynaklanmaktaydı. Ancak beş dakika sonra hatta daha Bay Thornton odadan bile çıkmadan, Margaret'ın kafasında şimşek çakmıştı, gerçek tüm berraklığı ile önündeydi; bu adam onu hakikaten seviyordu, sevmişti, sevecekti. Şimdiye dek yaşadığı hayat sanki muazzam bir kuvvetin kıskacına girmiş gibi hissetti Margaret ve bir an kasıldı, titredi. Zihninde Bay Thornton'a ait bu fikirleri hemen silip atmaya çalıştı ancak olmadı. Fairfax tarafından çevrilmiş olan Tasso'nun şiirinden bir satırın parodisini yaşıyordu sanki:

"Adamın o güçlü hayali zihninde dolaşıyordu."

Margaret, iradesi üzerinde bu kadar söz sahibi olmaya çalıştığı için bu adamdan nefret ediyordu. Margaret kendisini hor görse dahi yine de onu sevmeye devam edeceğini söyleyen bu adam, bunu ne cüretle söyleyebilirdi ki? Margaret daha etkili bir karşılık verebilmiş olabilmeyi isterdi. Sert ve kararlı laflar aklına gelse de şimdi, artık bunları söylemek için çok geçti. Aralarında geçen bu konuşma bir kâbus gibiydi. Uyansalar, gözlerini ufalayıp yüzlerine zoraki bir gülücük de kondursalar kolay kolay silinemeyecek bir kâbustu ve o an odada hâlâ yaşanmaya devam ediyordu sanki, her bir köşeye sinmiş gibiydi; bir noktaya sabitlenmiş o ölgün gözler, o anlaşılmaz konuşmalar... Tüm bu görüntüler, bu iki kişi yaşananları başkalarına anlatacak kadar cesaretli mi diye nabız yokluyorlardı sanki ve elbette ikisi de zavallı birer korkaktı ve bu konuyu kimseye açmaya cesaret edemeyeceklerdi.

Sevgisinin bitmeyeceği fikri Margaret'ı rahatsız etmişti. Böyle söyleyerek ne demek istemişti Bay Thornton? Onu bu aşktan vazgeçirmeye gücü yetmeyecek miydi yani? Şimdi

anlıyordu. Onu bu şekilde tehdit etmesi, bir erkeğin cüret edebileceği şeylerin de sınırını aşıyordu. Dün yaşanan o talihsiz olaydan ötürü mü böyle davranmıştı? Eğer gerekiyorsa kanıtlamak için yarın da aynı şeyi engelli bir dilenci için seve seve yapabilirdi Margaret. Hatta Bay Thornton yanlış çıkarımlarda bulunmuş olsa da, kadınlar küstahça arsız laflar etmiş olsalar da Bay Thornton için bile yine aynı şekilde cesurca davranabilirdi. Dün yaptığı hareketi doğru olduğuna inandığı için yapmıştı. Yalın bir hareketti, kurtarmaya gücünün yetebileceği bir kişi varsa evet kurtarırdı, buna çabalardı. "Eğer gücün yetiyorsa, gerekeni yapacaksın."

Durduğu yerden bir yere kıpırdamamıştı Margaret, Bay Thornton onu nerede bıraktıysa hâlâ orada duruyordu. Dışarıdan gelen hiçbir uyaran onu duyduğu o son sözlerin ve o ihtiraslı gözlerdeki derin mananın içine saldığı düşünce selinden koparıp alamamıştı. Bay Thornton'un bakışlarındaki ateş Margaret'ın da gözlerinde yanmaya başlamıştı. Pencerenin önüne gitti, camı açtı ve üzerinde oluşan baskıdan kurtulmaya çalıştı. Başkaları ile muhabbete girmek, başka bir şeylerle uğraşıp oyalanmak ve son bir saat içinde yaşamış olduklarının etkisinden kurtulmak için sabırsız bir hareketle gidip kapıyı açtı. Geceleyin hasta olanın temiz bir uyku çekip dinlenememesine inat, öğlen bu saatte evin içi oldukça huzurluydu. Yalnız Margaret evde tek başına değildi. Ne yapabilirdi şu an? Önceki gece kendisine gönderilmiş olan notu hatırladı ve tabii ki gidip Bessy Higgins'i göreceğim diye geçirdi içinden.

Ve yola çıktı.

Higginsler'in evine vardığında, hava boğucu ve bunaltıcı olmasına rağmen Bessy'i ateşin başına çekilmiş olan kanepenin üzerinde yatarken buldu. Kanepede dümdüz yatıyordu. Geçirdiği yoğun ağrı krizinden sonra halsiz kalmış, dinlenmeye çalışıyor gibi görünüyordu. Yarı oturur vaziyette olsa

daha rahat nefes alabileceğini düşündü Margaret ve bir şey söylemeden Bessy'i hafifçe kaldırarak yastığını düzeltti. Takatsiz görünüyor olmasına rağmen Bessy şu an daha rahattı.

"Bir daha seni göremeyeceğimi sanıyordum," dedi Bessy, içtenlikle Margaret'ın yüzüne bakarak.

"Sağlığın daha da kötüye gitmiş galiba. Annem dün çok hastaydı, o yüzden gelemedim, daha başka bir sürü şey de oldu tabii," dedi Margaret, yüzü kızarmıştı.

"Mary ile sizin evinize haber yollayarak haddimi aştığımı düşünebilirsin. Kavga gürültü, bağırış çağırış ödümü kopardı. Babam da evden çıkınca keşke Margaret'm sesini yeniden duyabilsem, bana yine huzurla, umutla ilgili metinler okusa, dedim. Bebek annesinin ninnisini dinlerken nasıl uykuya dalıyorsa ben de seni dinlerken ebedi uykuya dalıp böylelikle Tanrı'nın rahmetine kavuşabilirim diye düşündüm."

"Sana bir bölüm okuyayım mı, ister misin?"

"Evet lütfen! Başta can kulağı ile dinlemiyor gibi görünebilirim, zira okudukların bana uzak şeyler gibi geliyor; ta ki beni rahatlatan metinlere gelene dek. İşte o zaman kulaklarımı açarak duyduklarımı hevesle dinliyorum."

Margaret okumaya başladı, Bessy de öne arkaya doğru sallanmaya başladı. Eğer çabalayıp bir anlığına dikkatle dinlemeye çalışsa bir dahaki bölümü dinlerken iki kat fazla rahatsızlanıp huzursuzlanıyor gibiydi. Sonunda patladı: "Okumayı bırakabilirsin. Bir faydası yok. Öfkeleniyorum ve zihnimde sürekli kâfirce şeyler düşünmekten kendimi alamıyorum. Marlborough Fabrikası'nda dün çıkan ayaklanmayı duydun değil mi? Thornton'un fabrikası."

"Baban orada değildi değil mi?" diye sordu Margaret utançtan kızararak.

"Değildi. Yalnız bu iş buralara kadar gelmeseydi, getirmek için elinden geleni yapardı. Beni korkutan da bu zaten.

Kafasını tamamen buna takmış durumda. Ne kadar dil döksem de faydası yok. Ahmaklar her zaman sınırları yıkmaya uğraşırlar. Babam kadar mutsuz bir tane daha adam yoktur."

"Ama neden?" diye sordu Margaret. "Anlayamıyorum."

"Neden mi? Görüyorsun işte, bu ayaklanmada komitenin adamı o. Sendika onu seçti, bunu sana anlatmamam gerek ama yine de anlatacağım, seçtiler çünkü babamı sözünün eri, güvenilir biri olarak görüyorlar. Babam ve komitenin diğer adamları planlarını yaptılar. İyi günde kötü günde birlikte hareket etmeye karar verdiler. Kalan topluluğun aklına takılan ise gerçekten bunu başarıp başaramayacaklarıydı. Bu şehirde kanuna karşı gelecek hiçbir şey yapmayacaklardı. Halk da bunların öyle ahmakça bir sabırla mücadele edip aç kaldığını görünce peşlerinden gidecekti. Grev kırıcılarla tekrar bir kavga gürültü olursa her bir işçi de ayağa kalkacaktı ki evvelden kaç defa yaşandı bu, biliyorlar. Yapacakları şey gidip bu grev kırıcılarla konuşmak, onları tatlı dille ikna edip hepsini uyarmaktı. Ama ne olduysa Komite gereken bu deyip hiç atağa geçmeden tüm üyelerinin bu uğurda ölmelerini istedi. Asıl böyle yaparsak halk peşimizden gelir dediler. Ayrıca komite talep ettikleri hususunda haklı olduklarını biliyorlardı ve sapla samanı birbirine karıştırmak istemediler. Zira halk iyiyi kötüyü birbirinden ayırabilecek kudrette değildi. Bana merhemle macunu karıştır deyip versen ikisini birbirinden ayıramam karıştırdıktan sonra, ki halk da öyle şu an. Macunun kıvamı daha koyu ama merhemle karıştırınca kokusu, her şeyi değişir örneğin. Sana uzun süredir bu mevzudan bahsediyorum aslında ve artık yoruldum. Sizler sadece kendinizi düşünüyorsunuz. Boucher salağı tarafından uğruna mücadele ettiği amacın mahvedilmesi babam için ne demek bilemezsin. Kendisine komite ne emrediyorsa aksini yapıp grevi mahvetti Boucher. İsa peygamberi gammazlayan

Yehuda resmen. Babam geçen akşam ağzının payını verdi ona, hatta o kadar ileri gitti ki isyancıların elebaşı kimse onun adını polise vereceğini ve fabrika sahiplerinin adamın icabına bakacaklarını söyledi. Tüm dünyaya grevin asıl liderlerinin Boucher gibi adamlar olmadığını, kararlı, düşünceli, iyi işçiler, iyi yurttaşlar olduklarını, kanuna, hukuka bağlı kimseler olarak düzenin işlemesi için gerekeni yapacak kimseler olduklarını söyledi. Bu insanların tek isteğinin hakları olan parayı almak olduğunu, aksi takdirde açlıktan ölseler, yakalansalar dahi o paraya çalışmayacaklarını ve bu işçilerin hiçbir zaman çapulculuk yapmayacaklarını söyledi." Bu noktada Bessy sesini alçalttı ve "Boucher, Thornton'un kız kardeşine taş attı, neredeyse onu öldürecekti diyorlar."

"Bu doğru değil," dedi Margaret. "Taşı Boucher atmadı." Margaret'ın yüzü önce kızardı sonra sarardı.

"Sen orada mıydın?" diye sordu Bessy halsiz bir tonda. Konuşmak o an kendisine çok güç geliyormuş gibi dura dura konuşuyordu.

"Evet, neyse, devam et. Taşı atan Boucher değildi. Babana ne cevap verdi?"

"Bir şey diyemedi. Sinirden titriyordu ve o haline bakamadım bile. O kadar hızlı nefes alıyordu ki bir an hıçkırıyor sandım. Babam onu polise vereceğini söylediği an Boucher bir çığlık attı ve gibi babamın yüzüne yumrukla yıldırım saldırdı. Babam yumruğu yiyince önce bir afalladı, Boucher da sinirden ve açlıktan berbat haldeydi zaten. Biraz oturdu, elleri ile yüzünü kapadı sonra da kapıya doğru yöneldi. Bilmiyorum nereden kuvvet buldum ama hemen üzerine atıldım ve 'Baba, baba!' dedim, 'Böyle aç bülaç düşmüş bir adamı gammazlamayacaksın değil mi? Asla izin vermem, bana etmeyeceğini söyle, dedim. Babam 'Aptal olma,' dedi, 'Lafla peynir gemisi yürümez. Polise şikâyet etmeyecektim zaten. Gerçi Tanrı şahidim olsun bunu hak ediyor. Başkası

çıkıp bu pis işi üstlense de tutuklattırsa bu adamı umrumda olmazdı. Ama şu an damarıma bastı. Dediğimi yapardım ve mücadelemizi kalan arkadaşlar devam ettirirdi. Eğer bu halet-i ruhiyeden çıkar da iyi bir vaziyete ulaşırsa onunla kavga etmeyi bırakır ve kendisi için elimden ne geliyorsa yaparım,' dedi, sonra beni kenara itti. Ben de o kadar halsiz ve güçsüzdüm ki babamın kireç gibi beyazlamış yüzüne bakmaya takatim yoktu. Mary gelene dek uykulu muydum uyanık mıydım, ölü gibi yatıyor muydum haberim yok. Mary gelince koşup seni bana getirmesini istedim. Şimdi hiç konuşma benle, elindeki bölümü okumaya devam et. Şu an içimi döktüm ve rahatladım. Kafamı dağıtacak, beni bu gaileden uzaklaştıracak şeylere ihtiyacım var. Şu vaazların olduğu bölümü oku bana, hikâye şeklinde anlatılanı. Gözümü kapatınca o bölümün içinde anlatılanlarla ilgili resimler canlanıyor zihnimde. Yeni Cennet, Yeni Dünya ile ilgili bölümleri oku. Oku da her şeyi unutayım."

Margaret o sakin, yumuşak sesiyle okumaya devam etti. Bessy'nin gözleri kapalıydı ve bir süre Margaret'ı dinledi, kirpiklerinde yaşlar birikmişti. Sıçrıyordu, mırıltı halinde yalvarıp yakarıyordu ve sonunda uykuya daldı. Margaret üzerini örttü ve odadan çıktı. Evinde de kendisine ihtiyaç duyulabileceğini düşündüğünden içi hiç rahat değildi. Ancak yine de ölmek üzere olan bir kızı yalnız başına bırakmak ona zalimlik gibi geliyordu. Eve döndüğünde annesini misafir odasında buldu. Bayan Hale kendini çok iyi hissediyordu ve getirilen su yatağına minnettardı. Bu yatak Sör John Beresford'un evindeyken üzerinde uyuduğu yatakları aratmıyordu. İşler nasıl bu hale gelmişti bilmiyordu ama artık insanlar gençliğinde olduğu gibi kaliteli yataklar üretmiyorlardı. Sıradan biri Bayan Hale'in böyle düşünmesinin normal olmadığını söyleyebilirdi. Zira aynı tip tüyler kullanılmaktaydı bu yataklarda. Ancak bir önceki akşamüzerinde uyu-

yana dek uzun zamandır bu şekilde iyi bir uyku çektiğini hiç hatırlamıyordu Bayan Hale. Bay Hale ise konu ile ilgili fikrini beyan etti karısına ve gençlik yıllarında dinç olduğu için yattığı tüylü yataklarda rahat ettiğini söyledi ancak Bayan Hale bu fikre şiddetle itiraz etti.

"Hayır, Bay Hale, Sör John'un yatakları başkaydı. Margaret sen şu an yeterince gençsin örneğin, sence bugünün yatakları konforlu mu? Yattığın zaman sana rahat bir uyku çektiriyorlar mı yoksa dönüp duruyor musun, rahat edeceğin pozisyonu ayarlayabilmek için? Sabah kalkınca da hiç dinlenmemiş olarak kalkmıyor musun?"

Margaret kahkaha attı. "Gerçeği söylemek gerekirse anne, yatağım rahat mı, ne çeşit bir yatak diye hiç kafa yormadım. Geceleri o kadar yorgun oluyorum ki nereye yatarsam yatayım hemen uykuya dalıverecek gibi oluyorum. O yüzden ben bu konuda güvenilir bir kaynak değilim. Hem biliyorsun ben hiç Sör John Beresford'un yataklarında yatma şansını yakalayamadım. Hiç Oxenham'da kalmadım ben."

"Kalmamış mıydım? Doğru, kalmadın sen. Hatırlıyorum zavallı, tatlı Fredciğim'i yanıma alıp götürürdüm. Evlendikten sonra Oxenham'a bir defa gittim. Shaw teyzenin düğünü için gitmiştim, Fred daha bebekti o zaman. Dixon'ın, hanımın sağ koluyken birden hizmetçi konumuna düşmekten hoşnut olmadığını biliyordum. Eski evine, birlikte yaşadığı o eski insanların yanına geri götürürsem beni bırakır diye korkuyordum. Zavallı Fred diş çıkardığı için hasta olmuştu o ara. Benim de kuvvetim pek yerinde değildi ve Anna teyzenin düğünü için yapılacak çok şey vardı. Bebeğe Dixon bakmıştı o sıra. O güne dek Fred'le hiç o kadar yakından ilgilenmemişti. Baktıktan sonra öyle düşkün oldu ki Fred'e Dixon, Fred herkesi bırakıp onun yakasına yapışıyor diye çok hoşuna gidiyordu. O zamandan sonra ayak uydurması gereken yaşam koşulları öncekinden farklı olsa da Dixon'ın

beni asla bırakıp gitmeyeceğine inanmıştım. Zavallı Fred! Herkes onu çok severdi. Oldum olası onda şeytan tüyü vardı. Kaptan Reid'in oğlumu sevmediği aklıma geldikçe adama çok sinir oluyorum. Belli ki çok kötü kalpli bir adam. Ah! Zavallı baban Margaret. Odadan çıkıp gitti. Fred hakkında konuşulmasına dayanamıyor."

"Ben dinlemeyi seviyorum anne. Anlat bana sen. Ne kadar anlatırsan anlat, az bile gelir. Bebekken nasıldı Fred?"

"Darılma ama Fred senden daha sevimli bir bebekti. Seni Dixon'm kollarında ilk gördüğümde *Aman Tanrım, ne çirkin bir bebek* demiştim. Dixon da 'Herkes efendi Fred gibi güzel bir bebek olacak değil ya, Tanrı onu korusun,' demişti. Tanrım! Nasıl da dün gibi hatırlıyorum. Karyolası yatağımın kenarında olurdu ve günün her dakikası onu kucağıma alırdım. Şimdi ise Margaret, oğlum nerede hiç bilmiyorum ve bazen onu bir daha asla göremeyecekmişim gibi geliyor."

Margaret annesinin oturduğu koltuğun yanındaki iskemleye çöktü ve sakinleşsin diye annesinin elini tuttu ve okşayıp öpmeye başladı. Bayan Hale durmadan gözyaşı dökü-yordu. Sonra oturduğu yerde doğruldu ve kızma dönüp gözleri yaşlı bir halde büyük bir içtenlikle, "Margaret, eğer iyileşeceksem, eğer Tanrı iyileşmeme izin verecekse bu ancak oğlumu bir kez daha görürsem mümkün olacak. Onu görmek, bedenimde sağlık adına kalan ne varsa hepsini yeniden canlandıracak."

Bayan Hale bir an duraksadı ve lafa devam etmek için güç topluyormuş gibiydi. Sesi bir an boğuklaştı. O an zihninde dolandırdığı bir fikir titremesine sebep olmuştu.

"Ve Margaret, şayet ölürsem; şayet birkaç aylık ömrü kalmış insanlardan biriysem, ölmeden evvel oğlumu görmek istiyorum. Nasıl halledilir bu iş bilmiyorum ama seni görevlendiriyorum Margaret. Ömrünün son günlerinde sen de huzur bulasın. Oğlumu bana getir de onun için son duamı

edeyim. Yalnızca beş dakika görsem onu yeter Margaret. Beş dakikadan bir şey olmaz. Ah Margaret, ölmeden son kez oğlumu göreyim, yardım et!"

Margaret annesinin söylediği herhangi bir şeyde mantıksız bir taraf görememişti. Ölümcül hasta olan kimselerin yalvarış yakarışla söylediği hiçbir şeyde mantık, akıl aranmazdı. Aramızdan yakında ayrılacak olan insanların dileklerini gerçekleştirmek için elimize geçen pek çok küçük fırsatı zamanında değerlendirmiş olabildiğimizi hatırlayıp mutlu olmak için can atarız. İleride bu yapabildiklerimizi hatırladığımızda aslında bize birer mutluluk bahşetmiş olduğunu göreceğimiz bu insanların ayağının altına hayatımızı sereriz, sorumluluk üzerimizden kalksın isteriz. Bayan Hale'in bu isteği öyle doğal, öyle haklı, öyle doğru bir istekti ki Margaret bir an hem Frederick açısından hem annesi açısından yaşanabilecek her türlü tehlikenin itina ile hesaplanması konusunda ve bu tehlikelerin anlaşılması için de gerekli açıklamanın yapılması konusunda kendini sorumlu hissetti. Büyük, yalvaran, açılmış gözlerini büyük bir içtenlikle annesinin yüzüne sabitlemişti. Margaret'ın bakışları sabitti, bembeyaz dudakları küçük bir çocuğun dudakları gibi titremekteydi. Yavaşça kalktı ve annesinin naif bedenin karşısma geçip dikildi. Böylece Bayan Hale kızının yüzündeki sakin kararlılığı görüp dileğini yerinde getirmek için Margaret'ın elinden geleni yapacağını anlayabilecekti.

"Anne, bu akşam Frederick'e mektup yazıp bu söylediklerini ona bildireceğim. Adım gibi eminim, oyalanmadan buraya gelecektir. İçin rahat etsin anne, Frederick'i göreceksin. Şu dünyada söz verip yapılabilecek ne varsa bu da en az onlar kadar gerçekleştirilebilir bir dilek."

"Bu akşam mektup mu yollayacaksın? Ah Margaret! Posta saat beşte gelip gidiyor, hemen yazsan olmaz mı? Birkaç saat kaldı gelmesine. Bazen, tatlım, asla iyileşemeyecekmi-

şim gibi geliyor, her ne kadar baban beni aksi için umut etmeye devam etmem konusunda ikna etmeye çalışsa da... Mektubu doğrudan Frederick'e yazacaksın, değil mi? Üzerine yapıştırılması gereken her bir pulu unutma sakın. Sırf bir pul unutuldu diye oğlumu göremeyebilirim."

"Ama anne, babam dışarı çıktı."

"Baban dışarı mı çıktı? Ne diye çıkmış? Ne demek istiyorsun yani, baban şu son dileğimi gerçekleştirmek için elinden geleni yapmayacak mı? Beni Helstone'dan alıp bu sağlıksız, duman altı, karanlık yere getirmeseydi hasta olmazdım, böyle ölmek üzere olmazdım."

"Ah anne!" dedi Margaret.

"Evet öyle tabii. Baban da bunun farkında, kaç defa kendisi de söyledi. Benim için her şeyi yapacağını söylüyor, şimdi gelip bana bu son dileğimi, yakarışımı yerine getirmeyeceğini söyleyemezsin. Frederick'e duyduğum bu özlem Tanrı ile benim aramda bir engel teşkil ediyor. Bu son dileğim gerçekleşmeden Tanrıya dua edemem. Vakit kaybetme Margaret. Az sonra gelecek olan postaya ver mektubu. Verirsen yirmi iki güne kalmaz buraya gelmiş olur belki de. Elbette ki gelir oğlum. Hiçbir zincir, hiçbir esaret onu alıkoyamaz buraya gelmekten. Yirmi iki gün sonra oğlumu görebileceğim." Bayan Hale oturduğu yerde geriye doğru yaslandı, kızının elini alnına dayayıp kıpırdamadan oturduğu bir anlığına dikkatinden kaçmıştı.

"E yazmıyorsun!" dedi annesi, "Bana kalem, kâğıt getir, ben kendim yazarım." Bayan Hale büyük bir hevesle doğruldu. Margaret annesinin elini tuttu ve kederle yüzüne baktı.

"Bekleyelim, babam bir gelsin. Bu işi en iyi nasıl hallederiz ona bir soralım."

"Söz verdin Margaret. Daha on beş dakika bile geçmedi üzerinden sözünün. Frederick'in geleceğini kendin söyle-

din."

"Gelecek anne. Ağlama canım annem benim. Yazacağım tamam, göreceksin bak şimdi yazacağım. Birazdan gelecek olan posta ile de yollayacağım. Eğer babam gerekli görürse geldiğinde o yeniden bir mektup yazar. Yalnızca bir gün gecikmiş olur mektup. Ah anne, ağlama ne olur, içim parçalanıyor."

Bayan Hale gözyaşlarını tutamıyordu. Histeri krizine tutulmuştu ve gözyaşlarını tutmak için çaba da harcamıyordu aslında. Geçmiş güzel günleri düşündü Bayan Hale, sonra da muhtemel geleceği hayal etti. Cansız bedeninin üzerinde uzun zamandır hasretinden yandığı oğlu kapanmış ağlıyordu. Oğlunun varlığının farkında bile değildi o an ve bu görüntü gözünün önüne geldiğinde kendisine öyle acıdı ki hıçkırıklara boğulup takati kesildi. Margaret, annesini bu halde görünce yüreği daraldı. Bayan Hale sonunda sakinleşti ve hevesle kızını izlemeye koyuldu. Margaret mektubu yazmaya başlamıştı. Bayan Hale'in tatlı ricaları eşliğinde mektubu yazdı. Annesinin yazılanları görmek isteyeceğinden korktuğu için acele ile mektubu zarfa koydu. Bayan Hale'in ısrarı üzerine, güvenlik için, Margaret mektubu bizzat gidip postaya verdi. Yolda babası ile karşılaştığında eve dönüyordu.

"Nereye gittin benim tatlı yardımcım?" diye sordu babası.

"Postaneye gittim. Mektup yolladım Frederick'e. Ah baba, belki bunu yapmakla hata ettim ama annem onu görmek için o kadar yalvardı ki Frederick'i görürse tekrar iyileşeceğini söyledi. Sonra da ölmeden son bir kez oğlunu görmek istediğini söyledi. Ne kadar yalvardı sana anlatamam. Yanlış mı yaptım?" Bay Hale önce yanıt vermedi. Sonra da:

"Ben gelene kadar beklemeliydin Margaret."

"Onu ikna etmeye çalıştım," dedi Margaret ve sustu.

"Bilmiyorum," dedi Bay Hale bir süre duraksadıktan sonra. "Bu kadar istiyorsa Frederick'i görmeli zira onu görmek doktorun verdiği ne kadar ilaç varsa hepsinden daha iyi gelecektir annene. Hatta eski sağlığına tekrar kavuşabilir bile. Ancak bu iş Frederick için çok tehlikeli."

"İsyanın üzerinden bunca yıl geçmiş olsa bile mi baba?"

"Evet, hükümet için otoriteye karşı gelenleri engellemek amacıyla böyle sert müdahalelerde bulunmak önemlidir. Özellikle de deniz kuvvetlerinde. Bir kumandanın ülkesindeki otorite tarafından büyük bir güçle desteklendiğini, etrafını saran adamlar net bir bilinçle kabul etmiş olmalıdırlar. Kaptana karşı yapılan her hareketin, zararın hesabının sorulacağını bilmelidirler. Otorite olarak nasıl tiranlaştıkları baştakilerin umurunda mı sanıyorsun? Bu aceleci tavırlarını deliliğe kadar vardırabiliyorlar. Sonrasında istediği kadar özür dilesin suçlu, ilk yaşanan olayda gerekeni yapıyorlar, acımıyorlar. Gemileri yollayıp denizi tarayarak isyancıları yakalıyorlar. Olayın üzerinden yıllar geçse de yapılan saygısızlığın hatırası asla silinmiyor ve isyancıların kanı dökülene dek bu saygısızlık, deniz kuvvetlerinin kitabında daha dün işlenmiş bir suç olarak yerini korumaya devam ediyor."

"Ah baba, ne yaptım ben? O an bu yaptığım o kadar yerinde bir hareket gibi geldi ki bana. Frederick bu riski göze alır diye düşündüm."

"Alacaktır, almalı da! Hayır Margaret, iyi ki yapmışsın. Ben yapmaya cesaret edemezdim. Minnettarım sana zira ben belki o kadar tereddüt ederdim ki iş işten geçmiş olurdu. Tatlım sen gerekeni yapmışsın, kalanı artık bizim kontrolümüzde değil."

Her şey şimdilik kontrol altındaydı ancak babasının isyancıların cezalandırılışı hakkında anlattıkları Margaret'ı korkudan titretmişti. Ya ağabeyini işlediği suçu kanıyla ödemesi için bir tuzağın içine çekmiş olduysa? Babası sonra-

dan rahatlatıcı şeyler söylemiş olsa da muazzam endişelendiği belliydi. Margaret babasının koluna girdi ve düşüncelere dalmış yorgun bir halde babasının yanında eve doğru yürümeye başladı.

-26-
Ana ve Oğul

"Sonunda dinleneceğim o kutsal mekânı buldum,
Sakin ve sabit."

Bayan Hemans

Bay Thornton sabah evden çıktığı vakit kafası öylesine karışmış ve kederliydi ki kendini kaybetmişti. En az Margaret kadar onun da başı dönüyordu. Margaret, zarif ve nazik bir hanım olarak hareket ederek bakışıp konuşmamıştı onunla. Sanki balıkçının gürbüz karısıydı ve Bay Thornton'u yumrukları ile hırpalamıştı. Bay Thornton'un vücudunda büyük bir ağrı vardı. Baş ağrısı dayanılmazdı ve nabzı da kesik kesik atıyordu. Sokağın gürültüsüne, parlak ışıklarına, harala gürelesine katlanamıyordu. Bu şekilde kendisine acı çektirdiği için ahmak olduğunu düşünüyordu. Ancak bir anlığına da olsa çektiği bu acının sebebini tam olarak hatırlayamadı. Belki de doğacak sonuçlar açısından hissettikleri az bile sayılabilirdi. Aldığı yaralardan dolayı bir kapı önüne oturmuş acı içinde, bağıra çağıra gözyaşı döken küçük bir çocuğun yanına kendisi de oturup ağlasa ancak o zaman sakinleşebilirdi. Margaret'tan nefret ettiğini söylüyordu kendi kendine ancak bu kelimeler ağzından dökülürken içinde kabaran derin, vahşi bir sevgi dalgası bu kesif, yoğun nefret duygusunu bir şimşek gibi aydınlatıyordu. Şu anki en büyük dayanağı, hissettiği bu işkenceye dört elle

sarılmak oldu. Margaret'ın yüzüne karşı da söylemişti bunu. Margaret onu hor görse de, ayıplasa da, o tepeden bakan tavrı ile kendisine karşı umursamaz davransa da Bay Thornton zerre değişecek bir adam değildi. Margaret'ın onu değiştirmeye gücü yetmezdi. Bay Thornton onu seviyordu, sevecekti ve gerekiyorsa bu kadına karşı gelecek ve bu hissettiği yoğun bedensel acıya da kafa tutacaktı.

Bir süre kıpırdamadan bekledi, aldığı kararı netleştirdi, kesinleştirdi. Kırsal kesime doğru yol alan bir otobüs geçmekteydi ve şoför Bay Thornton'u otobüsü bekleyen bir yolcu sandı ve gelip kaldırımın kenarında durdu. Özür dileyip durumu açıklamak zor geldiğinden Bay Thornton otobüse atladı ve sıra sıra dizilmiş evlerin, muntazam bahçeli villaların arasından geçmeye başladılar. Taşralardakilere benzeyen, çitlerle çevrili yerlerin olduğu küçük bir kasabaya vardılar. Herkesle beraber Bay Thornton da arabadan indi. Kalabalık yürüyüp gidince o da yürümeye başladı. Açık araziye doğru ilerledi, hızlı ve çevik adımlar atıyordu zira hareket etmek zihnindeki ağırlığı hafifletmişti. İşte şimdi her şeyi hatırlıyordu. Nasıl da acınası bir hale gelmişti. Aklıselimken kafa yorduğunda, kendini aptal yerine koymuş olacağını düşündüğü ve yapılmasının dünyanın en ahmakça şeyi olduğuna kanaat getirdiği bir hareketi, saçmalayıp yaparak evvelden belirlemiş olduğu bu sonucun tam tamına aynısını tecrübe etmiş olduğunu gördü. O güzel gözler büyülemiş miydi onu? Yarı açık halde iç çeken, omuzunun üzerinden gördüğü o yumuşak ağız kendisini yalnızca dün mü etkilemişti o denli? Yanında oluşunu, kollarını kendisine dolamış olduğu o anın hatırasını aklından silemiyordu. Böyle bir anı bir daha yaşayamayacaklardı belki de. Parça parça hatırlıyordu Margaret'ı ve onunla ilgili hiçbir şeyi tam olarak anlamlandıramıyordu. Margaret bazen öyle cesur davranıyor, bazen de öyle utangaç oluyordu ki. Kimi zaman nazik, kimi zaman da

acımasız ve kibirliydi. Sonra Margaret'ı gördüğü her an onu biraz daha unutuyor olduğunu düşündü. Aklına giydiği her bir elbisesindeki duruşu, her bir hali geldi ve içlerinde hangisi en iyisiydi karar veremedi. Hatta bu sabah nasıl da muhteşem görünüyordu. Gözlerinden ışık saçıyordu, bir önceki gün var olan tehlikeyi onunla paylaşmışken artık Bay Thornton onun umurunda bile değildi!

Bay Thornton sabah ahmaklık ettiyse, ki ettiğini şimdiye kadar yirmi defa kendisine söylemişti, öğleden sonra artık iyice akıllanmıştı. Altı peni harcayıp çıktığı bu otobüs yolculuğunun karşılığında kazandığı ise Margaret gibi bir insanın dünya üzerinde eşinin olmadığına ve bu kadının kendisini sevmediğine duyduğu samimi inançtı. Ancak ne bu gerçek ne de tüm dünya Bay Thronton'ın Margaret'ı sevmesine engel olabilirdi. Küçük pazar yerine geri döndü ve Milton'a doğru yola koyulmak için tekrar otobüse bindi.

Akşamüstü, sahip olduğu deponun yakınında bir yere oturdu. Alışıldık mekânlar alışıldık huyların, fikirlerin tekrar uyanmasına sebep oluyordu. Dünkü kargaşadan mütevellit bugün yapacağı iş her zamankinden daha çoktu, biliyordu. Yargıç arkadaşları ile görüşmesi gerekiyordu. İrlanda'dan getirttiği işçilerin rahatlığı ve güvenliği için sabah yarım bıraktığı işleri tamamlaması lâzımdı. Milton'daki huzursuz işçilerden onları uzak tutmak için gerekeni yapmalıydı. Son olarak, eve gidip annesi ile yüzleşecekti.

Bayan Thornton tüm gün yemek odasında oturdu ve geçen her bir saniye Margaret'ın oğlunun teklifini kabul edeceği ümidi ile akıp gitti. Pek çok kere oturduğu yerde doğruldu, evdeki gürültüye kulak kabarttı. Elinden bıraktığı el işini tekrar aldı ve küçük kara boşluklardan titreyen elleri ile iğneyi özenle kumaşa batırıyordu. Pek çok kez kapı açıldı ve alakasız insanlar alakasız işleri halletmek için odaya girdiler. Yüzündeki o soğuk, gri, sert ifade kayboluverdi ve yüz hat-

ları birden ümitsiz bir hal alıp gevşedi ki bu hali her zamanki sert duruşuna taban tabana zıt bir durumdu. Oğlunun yapacağı evlilikle birlikte yaşanacak can sıkıcı değişiklikleri düşünüp kendini harap etmeyi bıraktı ve düşüncelerini ev işlerinde yapılması gerekenlere odaklamaya çalıştı. Yeni evli çiftin yeni keten örtülere ihtiyacı olacaktı. Bayan Thornton'un sepet sepet örtüleri vardı. Her biri masa örtüleri ve peçetelerle doluydu. Hepsini getirdi ve elindekileri toparlamaya başladı. Hangileri kendisinin hangileri oğlunun, karıştırmıştı. Kendininkiler G.H.T. (George ve Hannah Thornton) harfleri ile işaretlenmişlerdi. Bay Thornton'unkiler kendi parası ile alınmışlardı ve onlara da kendi isminin baş harfleri işlenmişti. G.H.T. harflerinin işlendiği kimi eşyalar eski Hollanda işi damask kumaştan yapılma nadir işlerdendi. Artık böyle güzel işler yapılmıyordu. Bayan Thornton bu örtülere uzun uzun baktı, evlendiğinde çeyizi ile nasıl da gurur duyuyordu. Sonra kaşlarını çattı, dudaklarını ısırıp sıktı ve kendi baş harflerinin olduğu örtüleri kenara ayırmaya başladı. Yeni baş harflerini işlemek için üzerinde hindi resminin olduğu ip yumaklarını kullanacaktı ancak hepsi bitmişti, yenilerini istemek içinden gelmedi. Boşluğa doğru dalmıştı ve gözlerinin önünden bir sürü görüntü geçmekteydi. Her birinde oğlu merkezdeydi, tek varlıktı. Onun oğluydu, gururuydu, ona aitti. Bu arada hâlâ gelmemişti. Şüphesiz Bayan Hale'in yanındaydı. Bu yeni aşk Bayan Thornton'u oğlunun kalbindeki yerinden olduğu kadar makamından da edeceğe benziyordu. Korkunç bir acı duydu, muazzam bir kıskançlık duygusu hissetti bir anda. Bu acıyı zihnen mi hissediyordu yoksa bedenen mi kestiremedi, hemen oturdu. Bir dakika sonra tekrar ayağa kalktı, her zamanki gibi dik duruyordu. O günü için ilk kez zalim bir tebessüm yüzüne gelip oturmuştu. Bayan Thornton, yapacağı bu evlilikle ile ilgili hissettiği derin teessürden bihaber olup zaferini kutlamakta olan oğ-

lunun kapıdan girişini beklemeye koyuldu. Tüm bu akan düşünceler içinde gelinini birey olarak hiç düşünmüyordu. O sadece John'un müstakbel eşi olacaktı. Evin hanımı olarak Bayan Thornton'un yerini alacak olması sahip olacağı tüm o ihtişamın, koca evin bolluğunun ve konforunun, tüm o mor, kaliteli kumaştan ketenlerin, onurun, sevginin, bağlılığın, cemiyet ortamının gelinine yaşatacağı zenginliklerden yalnızca biri sayılırdı. Tüm bunlar bir bütün olarak ona sunulacaktı, ayrı ayrı değerlerinin ne olduğuna kimsenin kafa yormasına lüzum yoktu. John tarafından eş olarak seçilmek aşağı tabakadan bir kızı dünyanın kalanından ayrı bir mertebeye yükseltiyordu. Bayan Hale o kadar da kötü biri sayılmazdı. Eğer Miltonlı bir kız olsaydı Bayan Thornton daha çok severdi. Sivri bir tavrı vardı. Bir zevki, havası ve çekiciliği olduğu kesindi. Maalesef önyargılıydı ve oldukça da cahildi, ki bunlar güneyde büyümüş birinden beklenecek hareketlerdi. İlginçtir, Bayan Thornton, Fanny ile Margaret'ı karşılaştırmaya başladı. Kızına karşı sert konuşup onu üstü kapalı aşağıladı. Sonra da Henry'nin *İncil Üzerine Yorumları* kitabını eline aldı, masadaki keten kumaştan örtüyü seyretmekten zevk alan, bununla gurur duyan kızını cezalandırmak için ondan dikkatini bu kitaba vermesini istedi.

Sonunda oğlunun ayak sesini duymuştu. O an zihninde akan bir cümleyi tamamlamak üzereydi, gözleri ve zihni ile mekanik olarak kelime kelime her şeyi içinden tekrar ediyordu ancak yine de oğlunun koridora ayak basışını duymuştu. Keskinleşmiş algıları hemen hemen her bir adımda ne yaptığını biliyordu. Oğlu işte şimdi şapkaların olduğu bölümdeydi, işte şimdi kapıya yaklaşmıştı. Neden duraksamıştı ki? Aklına en kötüsünü getirmişti.

Ancak Bayan Thornton başını kitaptan kaldırmamıştı. Bay Thornton masaya doğru yaklaştı ve orada dikilip annesinin okumakta olup içine gömüldüğü paragrafı bitirmesini

bekledi. Bir an başını kaldırdı Bayan Thornton: "Evet John?"

Bay Thornton bu kısa sorunun ne anlama geldiğini biliyordu. Kendini toparlamıştı. Bir mimikle karşılık vermeyi isterdi bu soruya ancak acı dolu kalbi ağzından yalnızca tek bir kelime çıkmasına müsaade edecek kadar güç veriyordu ona. Bay Thornton bakışlarındaki ifadeyi görmesin diye annesinin arkasına geçti ve taş gibi sağlam, soğuk yüzünü kendine doğru çekip annesini öptü ve şöyle mırıldandı:

"Kimse beni sevmiyor, kimse beni umursamıyor senden başka anne."

Döndü, başını şömineye dayadı ve sert bakan gözleri dolmuştu, yaşları zor zapt ediyordu. Bayan Thornton ayağa kalktı, sendeledi. Hayatında ilk defa sendelemişti bu güçlü kadın. Ellerini oğlunun omuzuna koydu, uzun boylu bir kadındı. Oğlunun yüzüne baktı, oğlu da ona bakmıştı.

"Anne sevgisi Tanrı tarafından bahşedilir oğlum. Bu sonsuza dek sürecek kuvvetli bir sevgidir. Bir kızın sevgisi ise duman gibidir, esen her rüzgârda yön değiştirir. Seni kabul etmedi mi bu kız oğlum?" Dişlerini sıkan Bayan Thornton ağzını açmıştı ve yüzü bu haliyle bir köpeğin dişlerini kenetleyişini anımsatıyordu.

"Ona uygun biri değilim anne. Biliyordum, değilim."

Bayan Thornton dişlerinin arasından konuşuyordu. Bay Thornton ne dediğini duyamadı ancak annesinin gözlerindeki ifade lanet okuduğunu belli ediyordu. Belki çok büyük bir lanet okumuyordu ama dökülen kelimelerde hissettiği yoğunluk aynıydı. Bayan Thornton'un kalbi bir an sevinçle attı zira oğlu hâlâ ona aitti.

"Anne!" dedi Bay Thornton acele ile. "Onun aleyhine bir kelime daha duymaya tahammül edemem. Beni affet, affet. İncinmiş kalbim o kadar zayıf düştü ki, onu yine de seviyorum. Onu eskisinden daha çok seviyorum."

"Ben de ondan nefret ediyorum," dedi Bayan Thornton,

kısık bir sesle ancak öfkelenmişti. "Ondan nefret etmemeye çalıştım. Seninle benim arama girince oğlumu mutlu edecek dedim. Mutlu olman uğruna canımı bile veririm. Ama şimdi sana böyle acı çektirdi diye ondan nefret ediyorum. Evet John, için bu kadar kan ağlarken benden saklama hiçbir şeyi. Seni doğuran benim, senin acın benim acımdır. Sen nefret etmeyebilirsin ondan ama ben ediyorum."

"Böyle yaparsan onu daha da çok severim anne. Ona haksızlık ettin ve benim dengeyi kurmam lâzım. Sevgiden ve nefretten neden konuşuyoruz ki? Benimle ilgilenmiyor, bu yeter, hatta fazla bile. Bu konuyu bir daha açmayalım. Benim için şu an yapabileceğin tek iyilik bu. Bir daha adını anmayalım onun."

"Bu dediğine tüm kalbimle uyacağım. Tek dileğim bu kızın pılını pırtısını toplayıp geldiği yere dönmesi."

Bay Thornton ayakta dikiliyordu, yanan ateşe birkaç dakika öylece baktı. Oğluna bakarken Bayan Thornton'un gözleri gayriihtiyari yaşlarla dolmuştu. Oğlu lafa girince yine her zamanki sert ve dingin haline bürünmüştü.

"Komplo düzenledikleri gerekçesi ile üç kişiye tutuklama kararı çıkarıldı. Dünkü isyan grevin dinmesini sağladı."

Bayan Thornton ile oğlu arasında Margaret'ın adı bir daha geçmedi. Tekrar eski sohbetlerine geri döndüler. Fikirler, hisler ile ilgili değil hakikatler hakkında konuşmaya başladılar. Ses tonları sakin ve soğuk bir hal almıştı. Yabancı biri onları bu halde görse ana-oğlun arasındaki bu mesafeli ilişkiye oldukça şaşırırdı.

-27-
Meyve Parçası

"Zira hiçbir şey kusurlu olamazdı
Şayet yalınlık ve yükümlülük elinde yetişmişse."

Bir Yaz Gecesi Rüyası

Bay Thornton, ertesi gün meşguliyetlerine hemen geri dönmüştü. Elinde hazır olan mallarla ilgili birkaç alıcı vardı ve olaylar yaptığı işin akışını oldukça etkilediğinden hemen fırsatı değerlendirip sıkı bir pazarlığa girdi. Yargıç arkadaşları ile buluşma saatine sadık kalıp tam zamanında yanlarına gitmişti. Güçlü sağduyusu ile onlara en iyi yardımı sunmuş, sonuçları bir bakışta çözmüş ve çabuk karar vermelerini sağlamıştı. Kendisinden daha yaşlı, şehirde daha eski ve daha zengin olan adamlar tarım işine geri dönüşmüşlerdi. Kendisi ise hâlâ ticaretle uğraşıyor ve parayı ticaretten kazanıyordu. Tüm bu adamlar onun ağzının içine bakıyor, ona akıl danışıyorlardı. Polisle görüşüp ayarlamaları Bay Thornton kendisi yapıyor, gereken adımları kendisi atıyordu. Bay Thornton için bu adamların kendisine duyduğu hürmet, batıdan esen rüzgârla aynı değerdeydi. Zira batı rüzgârı bacalardan çıkan dumanlar havaya yayılırken izledikleri düz çizgiyi bozmaya gücü yetmeyecek kadar hafif bir rüzgârdı. Ona derinden besledikleri saygının farkında değildi. Farkında olsaydı eğer bu durumu amaçlarını gerçekleştirmede bir engel olarak görürdü. Şu an ise tek istediği amaç-

larını hayata geçirmekti. Annesinin meraklı kulakları bu yargıçların ve zengin adamların eşlerinden tüm dedikoduları topluyordu ve saygıdeğer Bay Falanca ile Bay Filanca'nın Bay Thornton hakkında neler düşündüğünü, Bay Thornton olmasa işlerin başka yöne evrilip kötü gideceğini düşündüklerini annesi ona aktarıyordu. İşlerini o gün içinde toparladı ve bir önceki gün yaşadığı o derin teessür, o saatlerce ne yapacağını bilememe hali tamamen zihninden silinmiş gibiydi. Gücünü tekrar toplamıştı ve bundan mutluluk duyuyordu. Hislerine tamamen kafa tutmuştu. Tamamını biliyor olsa Dee Nehri'nin kıyısında yaşayan değirmencinin şarkısını bile söyleyecek kıvamdaydı:

"Beni kimse ilgilendirmiyor, kimse de benle ilgilenmiyor."

Boucher ve diğer isyancıların elebaşları ile ilgili olan kanıtlar Bay Thornton'un önüne getirildi. Üç kişiye yapılan komplo suçlaması düşmüştü. Polisten yine de işin peşini bırakmamalarını istemişti. Zira kanunun sağ kolu olan bu kuvvetler yanlış bir hareket yapıldığında hemen tepelerine çökmeliydiler. İlçenin o pis kokulu mahkeme odasından çıkıp boğucu da olsa odaya göre daha ferah olan sokağa adım attı. Kendi üzerine kurduğu baskıyı bir anlığına kaldırmış gibi görünüyordu. Öyle halsizdi ki düşüncelerini toparlayamıyordu. Zihni yine Margaret'la dolmuştu, yaşadıkları o anı yeniden hatırlıyordu. Önceki gün nasıl itilip reddedildiği değil Margaret'in bakışları gözünün önüne geliyordu bu kez. Kalabalık sokaklardan duygusuzca yürüyüp geçti, insanların arasına dalıp çıkıyordu ancak gözü hiçbirini görmüyordu. Tek istediği Margaret'ın kolları ile onu sardığı, kalbinin kendi kalbi üzerinde attığı o kısacık anı, o yarım saati yeniden yaşamaktı.

"Bay Thornton, görmeden geçip gidiyorsunuz bakıyorum. Bayan Thornton nasıl? Hava ne kadar da boğucu! Biz

doktorlar böyle havaları hiç sevmeyiz."

"Pardon Doktor Donaldson. Sizi gerçekten görmedim. Annem oldukça iyi, teşekkür ederim. Güzel bir gün, hasat için bayağı iyi. Eğer iyi buğday elde edilirse, seneye ticaret de o kadar canlı olur. Siz doktorlar bu durumdan ne kazanırsınız bilemem tabii."

"Evet, evet. Her adam için iş farklı tabii. Senin için kötü olan hava, kötü zamanlar benim iyi günlerimdir. Ticaret kötü olunca, halkın sağlığı da bozuluyor, sizin sandığınızdan da çok insan Milton'da ölüme hazırlanıyor."

"Ben öyle bir şeye hazırlanmam Doktor. Ben demirden yapılma bir adamım. Borç batağına düştüğüm zamanlarda dahi nabzımda gram şaşma olmadı. Milton'da herkesten çok, beni Hamper'dan bile daha çok etkilemiş olan bu grev iştahımı bile etkilemedi. Hasta bulmak için başka yerlere bakmalısınız Doktor."

"Bu arada sayenizde iyi bir hastam oldu evet, zavallı kadın! Zalimce konuşuyormuşum gibi olacak ama şu Crampton Sokağında oturan Bayan Hale'in birkaç haftalık ömrü kalmış durumda. İyileşmesi için elimizden bir şey gelmediğini size söylemiştim sanırım. Bugün kendisini görmeye gideceğim ve durumundan hiç hoşnut değilim."

Bay Thornton sessizleşmişti. O sağlamlığı ile övündüğü nabzı bir anlığına düşüverdi.

"Benim yapabileceğim bir şey var mı Doktor?" diye sordu, sesi değişmişti. "Biliyorsunuz, görmüşsünüzdür, pek paraları yok. Rahatı ve beslenmesi ile ilgili karşılanması gereken bir şeyler var mı?"

"Hayır," dedi Doktor, başını sallayarak. "Canı çok meyve çekiyor. Kadıncağızın sürekli ateşi var ve armut yiyebilse kendisine çok iyi geleceğini düşünüyor. Piyasada da bolca var bu meyveden tabii."

"Eğer elimden gelen bir şey olursa lütfen bana bildirin,"

dedi Bay Thornton, "Size güveniyorum."

"Ah hiç endişelenmeyin. Maddi anlamda gereken bir şey olursa size bildiririm, cüzdanınızın sağlam olduğunu biliyorum. Keşke tüm hastalarımın istekleri için bana böyle açık çek sunabilseniz."

Ancak Bay Thornton'un herkese iyilik yapmak, evrendeki her insanı sevmek gibi bir derdi yoktu. Çok az sayıda insana karşı büyük bir sevgi beslerdi. Milton'da karşısına çıkan ilk manava girdi ve üzerinde en tatlı çiçeklerin açmış olduğu siyah üzümlerden, en olgun şeftalilerden, en taze asma yapraklarının olduğu üzümlerden aldı. Her biri sepete yerleştirildi ve manavcı "Sepet nereye gidecek bayım?" diye sordu ve Bay Thornton'un cevabını beklemeye koyuldu.

Bay Thornton yanıt vermedi. "Sepet Marlborough fabrikasına gidecek, değil mi bayım?"

"Hayır," dedi Bay Thornton. "Sepeti bana verin, ben alırım."

İki eliyle sepeti taşımaya başlayan Bay Thornton böyle kadın işi bir alışveriş yapmış ve şehrin en işlek sokaklarından geçmekteydi. Tanışık olduğu pek çok hanım dönüp yolda kendisine bakmıştı. Hamal gibi, ayak işlerine koşturulan çocuklar gibi elinde böyle sepet taşıyor olması tuhaflarına gitmişti.

"Margaret istemez diye düşünüp yapacaklarımla ilgili geri adım atmam," diye geçirdi içinden. "Bu meyveleri zavallı annesine götürüyorum ve bunu yapmakta haklıyım. Uygun gördüğüm şeyi yapıyorum diye bana karşı çıkamaz. Kaba bir kızdan çekinip Bay Hale gibi birine elimden gelen iyiliği yapmakta beis görmem gülünç bir durum olurdu. Margaret'a rağmen yapacağım bunu."

Her zamankinden daha hızlı ilerleyen Bay Thornton hemen Crampton Sokağına vardı. Merdivenleri ikişer ikişer çıktı. Daha Dixon geldiğini haber vermeden misafir odasına

girdi. Yüzü kızarmış, gözleri tatlı bir içtenlikle yanıyordu. Bayan Hale koltukta uzanmıştı ve ateşler içindeydi. Bay Hale ise ama kitap okuyordu. Margaret ise annesinin yanında bir iskemleye oturmuş elişi ile uğraşıyordu. Bay Thornton'un bu ziyareti Margaret'm kalbini pırpır ettirmişti. Bay Thornton da aynı şekilde hissediyor muydu bilemiyordu. Bay Thornton, Margaret'ı görmezden geldi, Bay Hale'e de bir şey demeden elindeki sepetle doğrudan Bayan Hale'e doğru yaklaştı ve sakin, nazik bir sesle halini hatrını sordu. Bay Thornton gibi gürbüz, iri yarı bir adamın sesinin hasta biri ile konuşurken böyle tatlı çıkması oldukça dokunaklıydı.

"Doktor Donaldson'la karşılaştım hanımefendi. Meyvenin size iyi geleceğini söyledi. Ben de gözüme taze görünenlerini alıp size getirmek gibi bir cürette bulundum." Bayan Hale oldukça şaşırmış ve mutlu olmuştu. Büyük bir hevesle canlanmıştı. Bay Hale da birkaç sade söz ile derin şükranlarını iletti.

"Margaret bir tabak ya da bir sepet filan getir." Margaret kalkıp masanın yanına geçti. Hareket edip Bay Thornton'a odadaki varlığını hissettirecek herhangi bir gürültüye sebebiyet vermekten çekiniyordu. Margaret, bu şekilde bilinçli bir kaçınmada bulunmanın tuhaf kaçacağını düşündü. Önce alçak bir yerde otururken şimdi kalkıp babasının arkasına geçmişti ve bu acele hareketin Bay Thornton'un gözünden kaçmış olabileceğini düşündü. Dönüp kendisine hiç bakmamış olsa da Bay Thornton, Margaret'ın varlığından başından beri haberdardı elbette ki!

"Gitmeliyim," dedi Bay Thornton. "Kalamayacağım. Bu işe kalkışmam, kaba hareketlerim, böyle çat kapı gelmem hususunda umarım beni mazur görürsünüz. Bir dahakine daha nazik olacağım. Eğer hoşunuza gittiyse size tekrar meyve getirmekten mutluluk duyarım. İyi günler Bay Hale. Hoşça kalın, Bayan Hale."

Bay Thornton gitmişti. Margaret'a bir kez olsun dönüp bakmamış, onunla tek laf etmemişti. Margaret, Bay Thornton'un kendisini görmediğini sandı. Sessizce gidip bir tabak aldı. İnce parmaklarının ucuyla meyveyi nazikçe tuttu. Dün yaşananlardan sonra Bay Thornton'un bu yaptığı çok nazikçe bir hareketti!

"Ah çok lezzetliymiş!" dedi Bayan Hale, yorgun bir sesle. "Beni düşünmesi ne büyük bir incelik. Margaret hayatım, şu üzümlerden tatmalısın! Ne nazik bir adam, değil mi?"

"Evet!" dedi Margaret, sakince.

"Margaret!" dedi Bayan Hale yakınırcasına, "Bay Thornton ne yaparsa yapsın senin hoşuna gitmiyor. Senin kadar önyargılı birini daha görmedim ömrümde."

Bay Hale karısı için şeftali soyuyordu. Kendisi için küçük bir parça kesti ve:

"Eğer kendisine karşı bir önyargım olsaydı, böyle taze meyveler hediye ettikten sonra hepsi yok olur giderdi. Ben böyle meyve yemedim daha evvel. Hamshire'da bile yemedim. Çocukluğumdan beri yemedim hatta ki çocuklara meyvenin her türlüsü tatlı gelir. Yaban eriklerini, yaban elmalarını nasıl da iştahla yerdim. Frenküzümü yetişen çalılıkları hatırlıyor musun Margaret, şu eski evin batı tarafındaki bahçe duvarının köşesinde yetişmiş olanları?"

Margaret hatırlamıyor muydu yoksa? Eski taşlardan örülme duvarın üzerindeki iklim lekelerini, duvarın haritaya benzemesine sebep olan yeşil ve sarı renkteki yosunları, çatlaklardan büyümüş olan küçük sardunyaları hatırlamıyor muydu? Margaret şu son iki günde yaşadıkları yüzünden oldukça sarsılmıştı. Tüm hayatı şu an tahammül sınırlarını zorluyordu ve babasının bu rastgele sarf ettiği sözler, eski hayatındaki o güneşli günleri hatırlamasına neden olmuştu ve Margaret bir an irkildi, elindeki işi bırakıp acele ile dışarı çıktı, kendi küçük odasına girdi. Odaya girer girmez zor

tuttuğu hıçkırığını bir an serbest bıraktı ve Dixon'ın çekmecelerin önünde durduğunu, bir şeyler aradığını fark etti.

"Aman Tanrım! Ödümü kopardınız! Hanımım daha da kötüleşmedi, değil mi? Bir sorun mu var?"

"Hayır, bir şey yok. Benim saflığım Dixon. Bir bardak su içeyim ben. Ne arıyorsun? O çekmecede müslin kumaşlan duruyor."

Dixon cevap vermedi, aramaya devam etti. Lavanta kokusu odaya yayıldı.

Dixon sonunda aradığı şeyi buldu ancak Margaret ne olduğunu göremedi. Dixon ona doğru döndü ve:

"Ne aradığımı size söylemek istemiyorum zira yaşananlar yeterince asabınızı bozuyor bir de bu bozmasın. Geceye kadar en azından o civarda bir vakte kadar sizden bunu saklayacaktım."

"Neler oluyor? Yalvarırım hemen söyle Dixon."

"Şu görmeye gittiğiniz genç hanım, adı Higgins olan."

"Evet?"

"Bu sabah vefat etmiş. Kız geldi ve tuhaf bir şey istedi benden. Genç hanım ölmeden evvel size ait bir şeyle birlikte gömülmeyi vasiyet etmiş. Kız kardeşi bunu istemeye gelmiş de ben de gece taktığınız bonelerden birini arıyordum, çok sorun olmaz herhalde bone versek."

"Bırak ben bulayım," dedi Margert, gözleri yaşlarla dolmuştu. "Zavallı Bessy. Onu bir daha göremeyeceğim hiç aklıma gelmezdi."

"O da ayrı bir konu. Aşağıdaki kız onu görmeyi isteyip istemediğinizi de sordu."

"Ama öldü o," dedi Margaret, yüzü hafiften sarardı. Hiç ölü birini görmedim şimdiye kadar. Yok, görmesem daha iyi."

"Size hiç sormazdım buraya gelmeseydiniz. Kıza istemeyeceğinizi söyledim."

"Aşağı inip onunla bir konuşayım," dedi Margaret, Dixon'ın sert tabiatının zavallı kızı yaralamış olabileceğinden korkmuştu. Boneyi eline aldı, mutfağa indi. Mary'nin gözleri ağlamaktan şişmişti ancak Margaret'ı görünce yüzü birden aydınlandı.

"Ah hanımefendi, sizi çok severdi, sizi gerçekten çok severdi!" Uzun bir süre kızcağız bundan başka laf edemedi. Margaret'ın gösterdiği yakınlık ile Dixon'ın azarlamaları sonucunda kızcağız bir şeyler söyleyebildi. Nicholas Higgins sabah çıkıp gitmişti ve Bessy önceki günkü kadar iyi görünüyordu. Bir saat sonra ise iyice kötüleşmişti. Mary'nin çalıştığı yere komşulardan birkaçı koşup gelmişti. Babalarını nerede bulacaklarını bilememişlerdi. Bessy ise Mary eve varmadan birkaç dakika evvel ölmüştü.

"Birkaç gün evvel sana ait bir şeyle birlikte gömülmeyi vasiyet etmişti. Sizden bahsetmekten asla bıkmazdı. Şimdiye kadar gördüğü en güzel kız olduğunuzu söyleyip dururdu. Sizi o kadar çok severdi ki son sözleri, 'En derin saygılarımı ilet ona, babamın da içki içmesine engel ol" oldu. Gelip onu görürsünüz değil mi hanımefendi? Geleceğinizi bilse çok mutlu olurdu eminim."

Margaret bir an cevap vermeye çekindi.

"Evet belki gelebilirim. Evet geleceğim. Çay servisini yapmadan gelirim. Yalnız, baban nerede Mary?"

Mary, bilmiyorum der gibi başını salladı ve gitmek için ayağa kalktı.

"Bayan Hale," dedi Dixon kısık sesle, "Ölmüş, zavallı kızı gidip görmenin ne yararı var? Karşı çıkacak bir şey söylemedim madem kız kardeşinin içi rahat edecek. Ben de gitmekte bir beis görmezdim kızcağıza iyi geleceğini bilsem. Sıradan insanların arasında oldukça yaygın bir inanış bu, aralarından ayrılana son bir vazifeyi yerine getiriyorlarmış gibi düşünüyorlar bir nevi. Ben," dedi Dixon ani bir hareket-

le Mary'e doğru dönüp "Ben gelip kız kardeşinizi görürüm. Bayan Hale'in işleri var, gelemez. Meşgul olmasaydı gelirdi."

Mary, büyük bir içtenlikle dönüp Margaret'a baktı. Dixon'ın gelmesi büyük incelik olurdu ancak bu ölen ablası için aynı anlamı taşımıyordu. Mary, ablası hayattayken Margaret ile olan yakınlıklarını inceden inceye kıskanırdı.

"Hayır, Dixon!" dedi Margaret kararlılıkla. "Ben giderim. Mary, bugün öğleden sonra gelirim size." Margaret kendi korkaklığından çekindiği için verdiği kararı değiştirmeye fırsat bulamadan hemen odadan çıktı.

-28-
Matemdeki Avuntu

"Haç ile taçlan! Ruhun hayat boyu büyük bir kuvvetle
Dile getirilmemiş saldırılarla başa çıkadursun,
Mesut ol! Mesut! Nihayete erdi bu acı çırpınış,
Sonunda İsa'nın hükümranlığındaki sonsuz rahata erdin."

Kosegarten

"Rahatla. Refah halindeyken güçlü hissederiz kendimizi ve bu yolda sana ihtiyacımız varken yeryüzüne düştüğümüz için yas tutarız, ruh uyuşuktur şayet 'Tanrı'nın adını çağırmıyorsa."

Bayan Browning

Öğleden sonra Higginsler'in evine doğru hızlıca yürüdü. Mary yolunu gözlüyordu, yüzündeki ifade biraz huzursuz gibiydi. Margaret gülümseyip onu rahatlatmaya çalıştı. Evin içinden çabucak geçip yukarı çıktılar, ölünün bulunduğu yere geldiler. Margaret geldiği için mutlu olmuştu. Bessy'nin acıdan yorgun düşen, kötü düşüncelerle huzursuz bir ifadeye bürünen yüzünde şimd sonsuz rahmete ulaşmışlığın verdiği belli belirsiz bir gülümseme vardı. Margaret'ın gözleri yavaş yavaş yaşlarla doldu, ruhuna bir rahatlama geldi. Bu ölümün ta kendisiydi! Ölüm, yaşamdan daha huzurlu görünüyordu. İncil'deki tüm o ayetler aklına geldi birden. "Gailelerinden kurtuldular." "Yorgun düşenler artık rahattalar." "Tanrı sevdiği kuluna uykuyu nasip eyledi."

Margaret yatağın yanından yavaş yavaş uzaklaştı. Arkaya geçip içtenlikle hıçkırmaya başladı. Tek kelime etmeden aşağı indiler.

Masaya elini dayamış olan Nicholas Higgins, odanın ortasında dikiliyordu. Mahkemeden dönerken bir sürü ağızdan duyduğu bu haber karşısında gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Gözlerinde hiç yaş yoktu ancak öfke doluydu. Kızının ölümünü düşünüyordu, Bessy'nin evdeki yeri artık hep boş kalacaktı. Uzun süredir bu halde hasta olduğundan, ölüyor olduğundan Nicholas kızının aslında ölmeyeceğine kendisini ikna etmişti, bir şekilde kurtulacaktı bu hastalıktan Bessy.

Margaret evde fazlalık olduğunu düşündü. Ölünün babası haberi daha yeni almışken Margaret o ailenin sadece tanıdığı biriydi. Eğri büğrü merdivenlerde Margaret'la karşılaştığında bir an duraksamıştı Higgins. Margaret ise aileyi ilgilendiren bu derin yasla onları baş başa bırakıp Higgins'in boş bakan gözlerinden kaçmıştı.

Karşısına ilk çıkan sandalyeye oturdu Mary ve üzerindeki önlüğü yüzüne kapatıp ağlamaya başladı.

Çıkan bu gürültü Higgins'i huzursuz etmişti, bir an Margaret'ı kolundan tuttu ve kuru lafları bir araya toplayıp konuşana dek bekledi, laflar ağzından kalın, boğuk ve kaba çıkmıştı:

"Bessy ile miydin? Ölürken onun yanında mıydın?"

"Hayır!" diye cevap verdi Margaret, sabırla ayakta dikilmekteydi o sıra ve varlığının fark edilmiş olduğunu gördü. Biraz bekledikten sonra tekrar lafa girdi Higgins, hâlâ Margaret'ın kolunu tutuyordu.

"Herkes ölmek zorunda," dedi, tuhaf bir ciddiyetle ki Margaret yine içmiş olabileceğini düşündü. Sarhoş olacak kadar içmemişti ancak zihnindeki düşünceleri dağıtmak için biraz içmiş gibiydi. "Benden daha gençti." Margaret'ın kolunu hâlâ sıkıca tutuyordu ve ona bakmıyordu, mevcut durum

üzerine kafa yormaktaydı. Birden yüzünü kaldırıp vahşi, sorgulayan gözlerle Margaret'a baktı. "Öldüğüne eminsiniz, değil mi? Bir baygınlık, bir fenalık geçirmiyor, değil mi? Önceden sık sık bayılırdı zira."

"Öldü," dedi Margaret. Onunla konuşmaya çekinmiyordu. Higgins kolunu acıtıyordu ve gözleri ise saf bir bakışla ve vahşetle parlıyordu.

"Bessy öldü!" dedi.

Higgins, Margaret'm yüzüne sorgulayıcı gözlerle baktı. Bu sorgulayan ifade zamanla soldu. Birden Margaret'm kolunu bıraktı ve kendisini masaya doğru attı. Evdeki tüm eşyaları hıçkırıklarla sarsmaya başladı. Mary titreyerek babasına yaklaştı.

"Defol git, defol!" diye bağırdı, vahşice, rastgele vurmaya başları Mary'e. "Umurumda değilsin!" Margaret, Mary'nin elini nazikçe tuttu. Higgins saçlarını yoluyor, kafasını duvarlara vuruyordu. Yorulup afallayana kadar devam etti. Kızı ve Margaret yerlerinden kıpırdamadılar. Mary, baştan ayağı titriyordu.

Belki on beş dakika belki bir saat geçmişti ki sonunda Higgins kalktı. Gözleri şişmiş, kan çanağına dönmüştü. Etrafta birilerinin olduğunu unutmuş gibiydi. Mary ile Margaret'ı görünce onları azarladı. Sarsılarak kalktı ve kızlara ters bir bakış attıktan sonra hiçbir şey demeden kapıya doğru yöneldi.

"Baba, baba!" dedi Mary, babasının kolundan tuttu. "Bu gece değil, lütfen. Başka her gece olur ama bu gece değil. Yardım et bana! Yine içmeye gidiyor! Seni bırakmam baba. İstersen vur bana ama seni bırakmam. Bessy ölmeden evvel senin içmene engel olmamı söyledi bana!"

Margaret kapı girişinde sakin ama kesin bir tavırla beklemekteydi. Higgins kafa tutar bir tavırla ona baktı.

"Burası benim evim, çekil yolumdan kızım, yoksa seni!.."

Higgins, Mary'yi şiddetle öteki tarafa fırlattı ve Margaret'a vurmaya hazırlandı. Margaret kıpırdamadı. O derin, ciddi bir ifade ile bakan gözlerini Higgins'in üzerinden çekmedi. Higgins ise hüzünle karışık bir öfke ile Margaret'ın yüzüne baktı. Margaret elini ya da ayağını biraz kıpırdatsa Higgins, kızına kullandığı güçten daha kuvvetli bir güçle onu da kenara fırlatacaktı. Mary sandalyeye çarpmıştı ve yüzü kanıyordu.

"Ne diye bakıyorsun suratıma öyle?" diye sordu en sonunda, Margaret'ın bu sakin tavrı onu şaşırtmış, yıldırmıştı. "Kızım seni seviyordu diye şahsen asla davet etmediğim evime geldiğin için bu kapıdan çıkmama engel olabileceğini düşünüyorsan yanılıyorsun. Elinde teselli bulacağı tek bir şey kalmış olan bir adamı yolundan alıkoyamazsınız."

Margaret, gücünü ispatladığını fark etti. Bir dahaki aşamada ne yapacaktı? Higgins kapının yakınındaki sandalyelerden birine oturdu. Yarı mağlup yarı öfkeliydi. Margaret kapıdan çekilse çıkıp gidecekti, beş dakika evvel kaba kuvvetle tehdit etmişti onu ama buna başvurmak istemiyordu. Margaret elini Higgins'in koluna koyu.

"Benimle gelin," dedi. "Gelin ve kızınızı görün."

Margaret'ın sesi oldukça kısık ve kararlıydı. Ses tonunda tereddütten, korkudan eser yoktu. Ne Higgins'tan ne onun göstereceği itaatten şüphe duyuyordu. Adam yavaşça ayağa kalktı, yüzünde inatçı bir kararsızlık vardı ve öylece olduğu yerde dikilip kaldı. Margaret sessizce ve sabırla Higgins'ın hareket etmesini bekledi. Adam Margaret'ı bu şekilde bekletmekten garip bir zevk duyuyordu. Sonunda merdivenlere doğru ilerledi.

İkisi birlikte Bessy'nin bedeninin başında dikildiler.

"Mary'e söylediği son sözler, 'Babamın içki içmesine engel ol' olmuş."

"Onun canını yakmaya dayanamam" diye mırıldandı

Higgins. "Artık hiçbir şey onun canını yakamaz." Sonra hüngür hüngür ağlamaya başladı: "Kavga da etsek, tartışsak da, öpüşür barışırdık. Açlıktan bir deri bir kemik kalsak da dert değil, artık hiçbir keder ona dokunamaz. Bessy payına düşen her acıyı yaşadı. Önce çok çalışmaktan sonra da hastalıktan çekti. Ömründe bir kere gün yüzü görmedi! Hayır kızım, Bessy ne derse desin, artık hiçbir şeyden haberi olamaz. Bu acıya karşı dirayet gösterebilmem için gidip içmem gerek."

"Hayır!" dedi Margaret, yumuşak tavrını daha da yumuşatmıştı. "İçmeyeceksiniz. Eğer Bessy'nin hayatı söylediğiniz gibi geçtiyse, kimilerinin korktuğu gibi ölümden korkmuyordu. Öteki dünyadan bahsederken onu duymalıydınız, Tanrı'nın varlığı ile dolup taşan o yaşamdan bahsederken. Artık o hayata kavuştu Bessy."

Higgins başını iki yana salladı, yan yan Margaret'a baktı. Solgun ve bezgin yüzü Margaret'ı derinden yaraladı.

"Yorgunsunuz sadece. Tüm gün neredeydiniz? İşte mi?"

"İşte değildim tabii ki," dedi, kısa, acımasız bir kahkaha attı. "Senin için bulunduğum yer iş sayılmaz. Komitedeydim, aptalları akla davet etmeye uğraşıyorum, usandım. Saat yedi olmadan Boucher'ın karısı için çağırdılar. Yatakta boylu boyunca uzanmıştı ve o kalın kafalı, odun kocası nerede diye ağlayıp sızlanıyordu. Sanki kocasının bakıcısı benim, benim sözüme göre hareket ediyor. Her bir planımızı mahvetti aptal herif! Şimdiye kadar görüşemediğimiz insanları dolaştım, ayaklarıma kara sular indi. Tüm kanunu bize karşı kullanıyorlar. Kalbimin yorgunluğu ayaklarımın yorgunluğundan daha beter. Eğer yoldan geçen bir tanıdığa rast gelmesem, Bessy'nin öldüğünden haberim bile olmayacaktı. Bess, bana inanıyorsun, değil mi kızım? İnanıyorsun, değil mi?" Higgins afallamıştı ve o zavallı bedenini ani bir hareketle Bessy'nin olduğu tarafa döndürdü.

"Ben inanıyorum," dedi Margaret, "Haberiniz olmazdı evet, inanıyorum size; çok ani gelişti ölümü. Bakın, her şey çok farklı olabilir. Görüyorsunuz, orada yatıyor, son nefesinde Bessy'nin söylediklerini biliyorsunuz. Gitmeyeceksiniz, değil mi?"

Higgins cevap vermedi. Neyle avunacaktı bundan sonra?

"Benimle eve gelin," dedi sonunda Margaret, teklifi yaparken oldukça cesur davranmıştı ancak biraz titriyordu. "Bir şeyler girsin midenize, buna ihtiyacınız vardır eminim."

"Baban rahip, değil mi?" diye sordu Higgins aniden, aklından geçen düşünceler bir anda yön değiştirmişti.

"Rahipti," dedi Margaret kısaca.

"Gelip onunla yemek yer, bir çayınızı içerim madem istiyorsun. Bir rahibe anlatmam gereken çok şey var. Baban hâlâ rahiplik yapıp öğütler veriyor mu bilmem tabii."

Margaret şaşırmıştı. Higgins babası ile çay mı içecekti? Bay Hale böyle bir misafiri ağırlamak için şu an hazırlıksızdı. Annesi de hastaydı ki annesinin misafirle bir araya gelmesi söz konusu bile olamazdı. Ancak şimdi kapıdan çekilirse Margaret, Higgins doğruca meyhaneye gidecekti. Eğer onu alıp kendi evlerine götürürse artık sonrasında yaşanacak sorunlarla da bir şekilde başa çıkmak gerekecekti.

"Hoşça kal kızım! Sonunda ayrı düştük, sonunda! Doğduğun günden beri baban için hep kutsal bir varlıktın. Tanrı bu beyaz dudaklarını kutsasın, nasıl da gülümsüyorsun şimdi! Bunu gördüğüm için mutluyum, her ne kadar artık yalnız ve ıssız kalmış olsam da."

Higgins eğildi, şefkatle kızını öptü, yüzünü kapadı ve Margaret'ın peşine takıldı. Margaret acele ile merdivenlerden inmişti, yaptıkları son ayarlamadan Mary'yi haberdar etmeye gitmişti. Babasını meyhaneden uzak tutmak için aklına sadece bunun geldiğini söyleyecekti. Mary'yi de davet edecekti zira kızcağızı bu halde, evde yalnız başına bırakmay

gönlü el vermiyordu. Mary gelip kendisi ile beraber evlerinde bekleyebilecek komşularının olduğunu, sorun olmadığını söylemişti. Ancak babası...

Mary lafa devam edecekti fakat babası yanlarına gelmişti bile. Yüzünde hüzünlü bir hava kalmamıştı, hatta o hale geldiği için utanmış gibiydi. Durumu o kadar abartmıştı ki buruk bir neşe ile hareket ediyor, kazanların altında yanan ateşteki çalı çırpı nasıl ses çıkarırsa öyle sesler çıkarıyordu.

"Babası ile birlikte çay içmeye gideceğim."

Sokağa çıkarken şapkasını kaşlarının üzerine kadar indirmiş olan Higgins ne sağa ne de sola baktı. Margaret'ın yanında ayaklarını sürüyerek yürümeye başladı. Komşularının bakışlarına dahası teselli için söyleyecekleri sözlere maruz kalmaktan korkuyordu. Margaret'la ikisi sessizce yürümeye koyuldular.

Margaret'ın yaşadığı sokağa yaklaştığında Higgins kıyafetlerine, ellerine ve ayakkabılarına baktı.

"Keşke önce temizlenseydim, değil mi?"

Öncedeı temizlense iyi olurdu ancak Margaret bahçeye çıkabileceğini, kendisine sabun ve havlu verebileceklerini söyledi. Zira buraya kadar gelmişken kaçıp gitmesine izin veremezdi.

Koridordan geçip mutfağa doğru hizmetçiyi takip etti Higgins, yürürken ayakkabılarının bıraktığı çamur izlerini gizleyebilmek için muşambanın koyu noktalarına basmaya dikkat ediyordu. Margaret yukarıya çıktı, merdiven sahanlığında Dixon ile karşılaştı.

"Annem nasıl oldu? Babam nerede?"

Bayan Hale yorgundu, odasına çekilmişti. Yatağına yatmak istemiş ancak Dixon koltuğa uzanması için kendisini ikna etmişti. Çayını oraya götürmüştü Dixon. Yatakta dinlenemeden uzun uzun yatmasındansa hanımının koltuğa uzanması daha iyi olacaktı.

Şimdiye kadar her şey yolundaydı. Fakat Bay Hale nereye kaybolmuştu? Misafir odasındaydı tabii. Margaret son havadisleri paylaşmak için nefes nefese babasına koştu, elbette ki her ayrıntıyı babası ile paylaşmadı. Bay Hale ise çalışma odasının sessizliğinde şu an onu beklemekte olan sarhoş bir dokuma işçisi ile oturup çay içmek zorunda olduğunu duyunca oldukça afalladı. Margaret, Higgins adına babasına yalvar yakar olmuştu. Uysal, iyi kalpli Bay Hale, adamcağızı teselli etmeye hazırdı ancak maalesef Margaret, Higgins'ın alkol kullandığından bahsetmiş ve meyhaneye gitmesine engel olmak için bulabildiği tek çarenin onu evlerine getirmek olduğu ayrıntısına fazla yoğunlaşmıştı. Olaylar ardı sıra o kadar hızlı gelişmişti ki Margaret da ne yaptığının farkında değildi, ta ki babasının gözlerinde tiksindiğini belli eden o belli belirsiz ifadeyi görene dek.

"Ah, baba! Gerçekten hoşlanacağın biri, şu şoku bir atlatırsan önce."

"Fakat, Margaret, eve annen hastayken sarhoş birini getirmişsin!"

Margaret'ın yüzü düştü. "Özür dilerim, baba. Çok sessiz biri, çakırkeyif bile değil. Başta tavırları sana biraz tuhaf gelebilir ama bunun nedeni zavallı Bessy'i aniden kaybetmiş olması." Margaret'ın gözleri yaşlarla doldu. Bay Hale, kızının tatlı yüzünü ellerinin arasında aldı ve alnından öptü.

"Peki tatlım. Gidip adamı rahat ettirebilmek için elimden geleni yapacağım. Annene göz kulak ol. Eğer çalışma odasına gelip misafiri benle birlikte ağırlarsan buna çok mutlu olurum."

"Elbette, sağ ol." Bay Hale odadan çıkarken Margaret peşinden koştu:

"Baba. Anlatacağı şeylere pek şaşırma. O bir... Yani... Bizim inandığımız çoğu şeye inanmıyor."

"Aman Tanrım! Sarhoş, kâfir bir dokuma işçisi!" dedi Bay

Hale kendi kendine, rahatsız olmuştu. "Annen uyur uyumaz hemen yanıma gel."

Margaret, annesinin odasına girdi. Bayan Hale şekerleme yapıyordu ve uyandı.

"Frederick'e ne zaman yollamıştın mektubu Margaret? Dün mü, önceki gün mü?"

"Dün anne."

"Dün demek. Gitti mi bari mektup?"

"Evet, kendim götürüp postaladım."

"Ah Margaret, ağabeyinin buraya gelişi beni o kadar ürkütüyor ki! Ya fark edilirse? Ya tutuklanırsa? Ya idam edilirse? Bunca zaman uzakta kalıp güven içinde yaşamayı sürdürdü. Ne zaman uyusam rüyamda sürekli yakalanıp yargılandığını görüyorum."

"Ah anne, korkma. Risk alıyor buraya gelerek evet ama mevcut tehlikeyi olabildiğince azaltacağız biz. Tehlike ile karşılaşmayacak! Eğer Helstone'da yaşasaydık, yirmi kat hatta yüz kat daha fazla tehlikede olurdu. Oradayken evde bir yabancının olduğunu etraftaki herkes fark ederdi ve Frederick olduğu tahmin edilirdi. Burada bizim ne yaptığımızla kimse ilgilenmiyor. Dixon kapıyı bir şahin gibi bekler Frederick buradayken, değil mi Dixon?"

"Benim yolumdan geçmek için ahmak olmaları gerekiyor!" dedi Dixon, Margaret'ın bu söylediğinin imkânsız olduğunu işaret etmek için dişlerini gösterdi.

"Zavallım akşam olmadan dışarı da çıkmazsa bir şey olmaz."

"Zavallı çocuk!" diye tekrarladı Bayan Hale. "Ona mektup göndermemiş olmayı dileyeceğim neredeyse. Tekrar bir mektup yazsak, geç kalmış olur muyuz Margaret?"

"Korkarım oluruz anne," dedi Margaret. Oğlu kendisini hayattayken görebilmek istiyorsa hemen gelmesi gerekiyordu, bu konuda annesinin nasıl yalvardığını hatırlamıştı

Margaret.

"Bu tür işleri acele ile yapmış olmaktan hep nefret etmişimdir," dedi Bayan Hale.

Margaret ses çıkarmadı.

"Gelin hanımım," dedi Dixon, yarı otoriter yarı neşeli bir tavırla, "Şu ara tek istediğiniz Bay Frederick'i görmek. Bayan Margaret'ın vakit kaybetmeden ona mektup yollamış olmasından da memnunum. Yoksa ben kendim yazacaktım zaten. Onu iyi saklarız, hiç merak etmeyin. Evde sadece Martha, tehlike anında beyi korumak için elinden geleni yapmak zorunda pek olmayacak kişi ki o da sanıyorum bey buradayken annesini ziyarete gönderilebilir. Kendisi buraya geldiğinden beri annesine inme indiğini, o yüzden ziyaretine gitmek istediğini birkaç defa söyledi. Gitmeyi rica etmeye çekinmiş. Bay Frederick'in geliyor olduğunu haber alır almaz Martha'nın sağsalim yola düşmesini sağlarım. Tanrı onu korusun! Çayınızı alın hanımefendi ve müsterih olun, bana güvenin."

Bayan Hale, Dixon'a kızından daha çok güveniyordu. O an Dixon'ın sözleri Bayan Hale'i rahatlatmıştı. Margaret sessizce annesinin çayını doldurdu, makul bir şeyler söyleyebilmek için bir şeyler düşündü. Ancak zihninden geçenler, aydaki adam ona elindeki orağı bırakmasını söylediğinde Daniel O'Rourke'un adama verdiği cevaptan öteye gidememişti: "Bizi istediğin kadar kov, yerimizden kıpırdamayacağız." Zira Frederick'in karşı karşıya olduğu tehlike yerine başka şeyler düşünmeye çalıştıkça bu gerçek zihnine daha beter saplanıp kalıyordu. Annesi ise Dixon'la gevezelik etmekteydi, Frederick'in yargılanabileceği, idam edilebileceği gerçeğini, onu bu tehlikenin içine çeken kişi Margaret olsa da bunun kendisi istediği için yapılmış olduğunu unutmuş gibi görünüyordu. Bayan Hale, bir roketin savurduğu kıvılcımlar misali ortaya korkunç ihtimaller sunar; üzücü, muhtemel

olayları sıralar, yaşanabilecek en talihsiz durumlardan bahsederdi. Eğer bu kıvılcımlar yanacak bir şeyin üzerine denk gelirse onu yavaş yavaş tutuştururdu; ta ki koca bir alev topuna dönene kadar. Evlatlık görevini özenle ve incelikle yerine getirmiş olmaktan memnundu Margaret, artık çalışma odasına inebilirdi. Babasının ve Higgins'in neler yaptığını merak etmişti.

Başta Bay Hale'in içindeki o kibar, nazik, yalın, kalender centilmen tavır kendi özünden, efendiliğinden ve karşısındakinin örtük nezaketinden kaynaklanmıştı.

Bay Hale insanlara hep aynı tavırla yaklaşırdı. Hiçbir zaman sosyal statülerinden dolayı farklı davranmak aklından geçmezdi. Karşısında bekleyen Nicholas'a bir sandalye çekti ve Nicholas oturdu. Bay Hale bu *sarhoş, kâfir dokuma işçisi* ne *Nicholas* ya da *Higgins* olarak değil, ki kendisine böyle seslenilmesine alışıktı Nicholas, *Bay Higgins* diye hitap etmekteydi. Ancak bu adam ne onulmaz bir sarhoş ne de tümüyle bir kâfir sayılırdı. Sıkıntılarını bastırabilmek adına içiyordu ki kendisi de bunu dile getiriyordu. Ruhen ve kalben her şeyini vakfederek inanacağı bir dayanak henüz bulamadığı için hiçbir şeye inanmamaktaydı.

Margaret, babası ile Higgins'ı ciddi bir sohbet içinde bulunca biraz şaşırmış, çokça da sevinmişti. Fikirleri birbiri ile çatışsa da ikisi de oldukça kibar bir şekilde muhabbet ediyorlardı. Nicholas, sadece anlık da olsa temiz ve derli topluydu ve fikirlerini çekinmeden paylaşıyordu. Bu haliyle Margaret'ın gözüne bambaşka bir adam gibi görünmüştü zira Margaret onu yalnızca evinde şömine başında böyle kayıtsız, serbest bir tavır içinde görmüştü. Temiz su ile saçını tarayıp yana yapıştırmıştı, boynundaki mendilini düzgünce bağlamış, ayakkabılarını mum parçası ile parlatmış, şimdi de babasının karşısına oturmuş koyu Darkshire aksanı ile fikirlerini ona anlatmaktaydı. Hakiki ve alçak bir ses tonu ile

konuşuyordu, yüzünde ise iyilik dolu, içten bir ifade vardı. Babası misafirinin söylediklerini ilgi ile dinliyordu. Margaret içeri girerken ona baktı Bay Hale ve gülümseyip sessizce sandalyesini kızma verdi. Sohbet bölündüğü için misafirinden hafif başını eğerek özür diledi ve hemen bir yere oturdu. Higgins de Margaret'ı başı ile selamladı, Margaret da hemen dinlemeye koyulabilmek için el işi malzemeleri nazikçe masaya yerleştirdi.

"Söylediğim gibi efendim, burada yaşasaydınız, burada büyüseydiniz, sizin içinizde de iman adına hiçbir şey kalmazdı. Sürç-i lisan ediyorsam af ola. İnanç derken kastettiğim şey hiçbirimizin görmediği kimseler tarafından ortaya atılmış olan laflardan, özlü sözlerden, vaatlere olan yaklaşımlardan bahsediyorum. Şimdi siz bunların doğru şeyler, doğru sözler, doğru hayatlar olduğunu söylüyorsunuz. Ben de diyorum ki peki kanıtınız nerede? Benden çok daha akıllı, çok daha okumuş insanlar var etrafımda. Ben ekmeğimi kazanma peşinde koşarken bu akıllı kimselerin, bu konular üzerine düşünmeye daha çok vakti var. Bu insanları görüyorum ben, gözümün önünde yaşıyorlar. Bunlar gerçek insanlar. Bunlar İncil'e inanmayan insanlar, hayır inanmıyorlar. Sırf gösteriş olsun diye inandıklarını söyleyebilirler ancak Tanrı aşkına efendim bu insanlar sabah kalkar kalkmaz, 'Ahiret hayatı için ne yapmalıyım?' diye mi yoksa 'Bu kutsal yeni günde cüzdanımı doldurmak için neler yapabilirim? Nereye gidip kimlerle pazarlık yapabilirim?' diye mi soruyorlar? Cüzdan, altın, para bunların hepsi gerçek şeyler. Bunları hissedebilir, bunlara dokunabilirsiniz. Hepsi birer hakikat fakat efendim ahiret dediğiniz şey laftan ibaret, en iyi açıklama bu, affınıza sığınarak söylüyorum, sanırım kilisede çalışmayı bırakmış bir rahiptiniz siz. Benimle aynı konumda olan birine hiçbir zaman saygısızlık etmedim. Size bir soru daha soracağım efendim, yalnız cevap vermenize

hacet yok. Sizden istediğim bizim gibi yalnızca gördüğüne inanan saflar ve ahmaklara yüklenmeden evvel bu soruyu alıp aklınızın bir köşesine koymanız ve evirip çevirmeniz. Eğer kurtuluş ve ahiret hayatı doğruysa; bu adamların lafta değil kalben inandıkları şeyse bu, bizim başımızı politik, iktisadi mevzularla şişirdikleri kadar bu laflarla da şişirmezler miydi sanıyorsunuz? Bize bir parça akıl verebileceklerini düşünüp çırpınıyorlar. Bu söylenenler hakikat olsaydı eğer bizimle daha mühim bir mevzu üzerine konuşuyor olurlardı."

"Fakat patronlarınızın inandığınız dinle bir alakası yok. Sizle olan tek bağları ticaret, –öyle olduğunu düşünüyorlar en azından-, bu nedenle sizin ticaret ilmi ile ilgili fikirlerinizi düzeltmekle yükümlü görüyorlar kendilerini yalnızca."

"Fikrinizi, efendim," dedi Higgins, gözlerini merakla kırpıştırarak, "En azından öyle olduğunu düşünüyorlar diye belirterek dile getirdiğinize memnunum. Böyle demeseydiniz ikiyüzlü olduğunuzu düşünürdüm zira siz bir rahipsiniz, eli kalem tutansınız, doğrunun peşinde olmalısınız. Dinin – ki gerçek bir şeyse şayet- kâinat üzerinde herkesi her şeyden önce ilgilendiren tek şey olmadığını söyleseydiniz, sizin bir rahip değil düzenbaz olduğunuzu düşünürdüm. Hatta düzenbaz değil aptal olduğunuzu düşünmeyi yeğlerdim. Lütfen alınmayın efendim."

"Hayır hiç alınmadım. Benim yanıldığımı düşünüyorsunuz, ben ise sizin çok daha büyük bir yanılgıda olduğunuzu düşünüyorum. Sizi tek bir günde ikna etmeyi beklemiyorum, tek bir sohbetle fakat önce gelin birbirimizi tanıyalım ve birbirimize, bu konular hakkında çekinmeden konuşalım, hakikatler sonunda galip gelecektir. Eğer hakikatin galibiyetine inanmasam Tanrı'ya da inanmazdım. Bay Higgins biliyorum ki inanmaktan vazgeçtiğiniz şeyler olsa da Tanrı'nın..." -Bay Hale sesini bu noktada alçalttı ve saygılı bir

tonda konuştu-" Varlığına inanıyorsunuz."

Nicholas Higgins bir anda ayağa fırladı, kaskatı dikildi. Margaret da hemen kalktı çünkü Higgins'ın yüzünden anladığı kadarıyla sarsıntı geçirmek üzereydi. Bay Hale kızına dehşet içinde baktı. Sonunda Higgins lafa girecek kelimeleri bulmuştu:

"Beni kandırmak için elinizden geleni yaptığınızı görüyorum. Kendi şüphelerinizden yola çıkarak beni neye inandırmaya çalışıyorsunuz? Kızımın ölü bedeni orada yatarken, bunca çektiklerinden sonra şimdi gelip bana metin olmam için kızıma bu hayatı bahşetmiş olan Tanrı'nın varlığına inanmam gerektiğini nasıl söyleyebiliyorsunuz? Kızım bir daha hayata geri dönmeyecek," dedi, oturdu ve sözlerine devam etti, kendisini anlayamadıklarını gördüğünden hüzünlenmişti. "Bu hayattan başka bir hayat olduğuna inanmıyorum. Kızım da bunca derdi çekti, hep uğraşıp didindi ve tüm bu yaşadıklarının hepsinin kötü şans olduğunu düşününce dayanamıyorum, küçücük bir müdahale ile hayatı değişebilirdi aslında. Tanrı'nın varlığına inanmadığımı düşündüğüm çok an oldu ama başkaları kadar bunu kelimelere açıkça dökemedim. Dökenlere de çok gülmüşümdür bu cesaretlerinden dolayı. Sonra dönüp etrafıma baktım, eğer gerçekten Tanrı varsa, beni duyuyor mu dedim. Fakat bugün böyle bir başıma kalmışken sorularınızla, şüphelerinizle muhatap olmak istemiyorum. Bu baş döndüren dünyada değişmeyen tek şey akla sahip olup olmadığınız ve sorgulayabilmek. Ben buna inanırım. Bu mesut olan halk için oldukça iyi bir..."

Margaret hafifçe Higgins'ın koluna dokundu. Sesini çıkarmamıştı, Higgins da onun ayağa kalktığını fark etmemişti.

"Nicholas, biz bu konuda sorgulama yapmıyoruz. Babamı yanlış anlıyorsun. Biz sorgulamıyoruz, inanıyoruz ki sen

de inanıyorsun. Böyle zamanlarda avunacağımız tek şey bu inanış."

Higgins döndü, Margaret'ın elini yakaladı. "Evet doğru öyle." Gözlerinden akan yaşları elinin tersi ile sildi. "Ama biliyorsunuz Bessy evde cansız yatıyor ve acıdan kavruluyorum ve böyle anlarda ne dediğimi bilmiyorum ben. Milletin söylediği laflar –zamanında zekice, akıllıca olduğunu düşündüğüm bu laflar- şimdi aklıma geliyor ve yüreğim parça parça şu an. Grev de mahvoldu, biliyorsunuz hanımefendi. Böylesi bir felaketten sonra kızımdan teselli dilenmeye eve geliyordum ve bana öldüğünü söylediklerinde dünya başıma yıkıldı. Öldü dediler yalnızca ve bu benim için her şeyi alt üst etmeye yetti."

Bay Hale burnunu sildi ve hüznünü gizleyebilmek için gidip mumların başına geçti. "Bay Higgins bir kâfir değil Margaret, nasıl böyle bir şey söyleyebildin?" diye mırıldandı kızgınlıkla. "İncil'den Eyüp Peygamberin on dördüncü bölümünü okuyacağım ona."

"Şimdi değil baba. Hatta hiç okuma. Hadi ona grevle ilgili sorular soralım ve zavallı Bessy'den görmeyi umduğu, ihtiyacı olan o yakınlığı gösterelim."

Baba-kız grevle ilgili sorular sorup Higgins'in anlattıklarını dinlediler. İşçiler hesaplarını -pek çok işveren gibi- yanlış noktalardan yola çıkarak yapmışlardı. İşçi arkadaşlarını makinalar gibi şaşmaz kuvvetleri olduğunu düşündüler, ne daha az ne daha çok. İnsanların hırsları için ödenecek hiçbir maddi bedel daha yetkin bir mantığın garantisi olamıyor. Boucher ile isyancılar bu duruma örnekler. Aldıkları -hayal ürünü ya da gerçek- yaraların uzaktaki yabancılarda da kendileri üzerinde yarattığı etkiyi yaratacağını sandılar. Sonra sonuca şaşırdılar ve yerlerini almaları için kaldırılıp getirilmiş olan o zavallı İrlandalılar'a sinirlendiler. *İrlandalı* diye hakir gördüklerinden bu öfke biraz yatıştı. İşe koyuldukla-

rında beceriksizce davranacaklarını, cahillikleri ve aptallıkları ile patronları şaşırtacaklarını düşündüklerinden rahatladılar ve şehre tuhaf ve abartılı masallar yaymaya bile başlamışlardı. Ama en acıklısı da barışı devamlı kılmak adına sendikanın verdiği emirlerine karşı gelip kafa tutan kamp içerisindeki anlaşmazlıktan türemiş olan Miltonlı işçilerin kanunun kendilerini alaşağı etmek üzere yeniden düzenlendiği konusunda halkın arasında panik havası yaratmaları oldu.

"Grev sona erdi o zaman," dedi Margaret.

"Evet hanımefendi. Zararın neresinden dönülse kâr. Yarın fabrikanın kapıları iş isteyenler için sonuna kadar açılmış olacak. Doğru dürüst iş görecek kimseler de olmayacak bunlar ki bizle işe devam etselerdi son on yılda yapmadıkları zammı yapıp bizi öyle çalıştırmaları gerekiyordu."

"Sen iş bulabilirsin ama, değil mi?" diye sordu Margaret. "Ünlü bir işçisin sen, değil mi?"

"Hamper, fabrikasında çalışmama ancak sağ elini kesip atmaya karar verdiği gün izin verir, ne ondan evvel ne ondan sonra," dedi Nicholas sessizce. Margaret sustu, üzülmüştü.

"Maaşlara gelince," dedi Bay Hale. "Darılmayın ancak bazı kötü hatalar yaptınız. Elimde bir kitap var, oradan sana bu konu ile ilgili bölümler okumak istiyorum." Bay Hale kalktı ve raflara doğru ilerledi.

"Hiç zahmet etmeyin efendim," dedi Nicholas. "Onlarla alakalı kitaplardaki laflar benim bir kulağımdan girer öbüründen çıkar. Aklımda tutamam. Hamper'la ben bu anlaşmazlığa düşmeden evvel işçileri gözetleyen adamı gidip ona, benim daha yüksek ücret almak için işçileri kışkırttığımı söylemiş. Hamper bir gün beni bahçeye çağırdı. Elinde ince bir kitap vardı ve dedi ki, 'Higgins duydum ki eğer talep edilirse, diretilirse, uğraşılırsa daha yüksek ücret alınabileceğini düşünen lanet olası ahmaklardan biriymişsin. Şimdi

sana bir şans vereceğim, bakalım düşündüğün kadar zeki misin. Al bakalım, sana bir arkadaşımın yazdığı bir kitabii veriyorum. Okuyunca göreceksin ki aldığınız maaşlar işveren ve işçinin müdahalesi olmadan gereken oranı kendi kendine buluyor. Tabii işçiler kahrolası birer ahmak gibi davranıp greve giderek kendi elleriyle kendi iplerini çekmezlerse.' İşte efendim olayın yorumunu size bırakıyorum. Rahip olduğunuz için, öğütlerde bulunmuş bir insansınız. Doğru olduğunu düşündüğünüz şeye insanları inandırmak için uğraşmışsınızdır. Konuşmalarınıza başlarken onlara ahmak diye mi sesleniyordunuz? Yoksa başta onlara bir şeyler anlatıp size kulak vermeleri için onları ikna etmeye mi uğraşıyordunuz? Vaazınızı dinlemeye başladıklarında ise arada durup hem onlara seslenerek hem de kendi kendinize hiç 'Bir avuç ahmaksınız, bir parça akıl sahibi olun diye boşa uğraşıyorum' diyor muydunuz? İtiraf ediyorum, Hamper'ın arkadaşının yazdıklarını anlamak için o kadar akıllı sayılmam ama bu şekilde konuşması beni o kadar sinirlendirdi ki, 'Peki, bu gibi adamların söyleyecek neyi varmış merak ettim, bakalım ahmak ben miyim yoksa onlar mı?' dedim ve kitabii aldım, okumaya uğraştım. Tanrı sizi inandırsın, kitap durmadan emekten ve paradan bahsediyordu ve okurken uyuyakalmışım. Hangisi ne demek bir türlü anlayamadım. Sanki biri erdem diğeri kusurmuş gibi bahsediyordu. Benim görmek istediğim şey ise insan hakları idi. Zengin ya da fakir olsun, insan insandır, değil mi?"

"Efendim," dedi Higgins inatçı bir tonda, "İnsandır ya da değildir. İki düşünce var bu bakış açısını açıklamak için. Farz edin ki hakikat iki kat kuvvetli olsun, eğer ben onu kabul etmiyorsam o hakikat değildir benim için. Raflarınızdaki şu Latince kitaplarda hakikatin yazılı olduğunu biliyorum. Ancak orada yazan kelimelerin anlamını bilmiyorsam o sözler benim için zırvadan öteye geçemez. Eğer siz ya da sizin gibi

bilgili, sabırlı bir adam gelip de o kelimelerin ne manaya geldiğini bana öğreteceğini söylese, biraz kıt akıllıysam bu konuda beni yermeyeceğini, bunun belli sebeplerin tezahürü olduğunu biliyor olduğunu söylese belki zamanla o kitaplardaki hakikati ben de görebilirim ya da göremeyebilirim. Fakat diğer insanlar kadar benim de kafamın bir şeylere basabildiği fikrinden vazgeçmem ve dökümhanede saf demiri insanlar nasıl düzgün hale getirip itina ile işliyorsa, hakikatin de bu şekilde kelimelerle işlenebileceğine inanmıyorum. Her fikri her insan kolayca yutamaz. Ha buradaki ha o taraftaki adamın gelip boğazına takılır kalır illa ki. Ayrıca diyelim ki yutabildiler, kimisi için ağır gelir, kimisi için hafif. Hakikatlerle dünya düzenini kurmaya çalışanların hakikatleri, farklı zihinlere uyabilecek şekilde olmalıdırlar ve bunu aktarırken de biraz nazik olunmalıdır yoksa bu zavallı, hasta ahmaklar anında anlatılanları bu adamların yüzüne geri tükürebilirler. Hamper'm yaptığı şey ise önce kulağıma bir yumruk indirmek, sonra kucağıma bir ilaç atmak ve bana iyi gelmeyeceğini, iflah olmaz bir aptal olduğumu söylemek oldu. Durum bundan ibaret."

"Keşke birkaç nazik ve bilgili işveren, siz işçilerle bir araya gelip bu konular hakkında konuşsa. Bu problemleri aşmada en etkili yol ki bence kusura bakmayın Bay Higgins ama bu sorunlar biraz da sizin cahilliğinizden kaynaklanıyor. Demek istediğim işverenin ve işçilerin ortak çıkarı olan noktalarda iki taraf da birbirini iyi anlamalı. Merak ediyorum," dedi kızından tarafa hafif dönerek, "Acaba Bay Thornton böyle bir şeyi yapmaya gönüllü olur mu?"

"Baba Bay Thornton'un," dedi Margaret alçak sesle, "Yönetimle ilgili neler söylediğini unutma." İşçileri nasıl yönetmek gerektiği üzerine ettikleri sohbete atıfta bulunacak bir şey söylemeyi pek istemiyordu Margaret. İnsanlara kendilerini yönetebilmeleri için gerekli eğitimin verilmesi gerektiği-

ni ya da yöneticinin despot fakat âkil bir biçimde onları yönetmesine tâbi olduklarını konuşmuşlardı. Margaret, Higgins'in sohbetin tümünü duymadığını ancak Bay Thornton'un adını yakalar yakalamaz onun hakkında konuşmaya başladığını gördü.

"Thornton! Bu İrlandalıları alıp gelen ve grevi mahveden isyana sebebiyet veren o değil mi? Hamper bile o kadar zorbalık etmesine rağmen biraz daha bekleyecekti. Thornton'un bir sözü, bir hareketi yetti. Boucher'ı takip ettirdiği için sendika ona teşekkür edecekken ve herkes bizim emirlerimize harfiyen uyarken Thornton öne çıkıp gayet rahat bir şekilde grevin bittiğini, bu işten zarar görenin kendisi olmasına rağmen isyancılara dava açmayacağını söyledi. Daha cesur sanırdım onu. İşi sonuna dek götürüp intikamını açıkça alır diyordum ama demiş ki -mahkemeden bir tanıdığım onun sözlerini aynen aktardı bana- 'Kim oldukları biliniyor, yaptıkları şeyin cezasını bir şekilde bulacaklardır. İş bulmada zorlanacaklar. Bu ceza olarak yeter de artar bile.' Boucher'ı yakalasalardı keşke, yakalayıp Hamper'ın önüne çıkarsalardı. Kocamış kaplan Hamper üzerine atılırdı, kimse elinden alamazdı Boucher'ı. Kimse."

"Bay Thornton haklıydı," dedi Margaret. "Boucher'a öfkelisin Nicholas yoksa insanların kendiliğinden çekecekleri cezanın yeteri kadar ağır olduğunu bildikten sonra onlara bunun ötesinde başka bir ceza daha vermeye çalışmak intikam almak olurdu, bunu ilk gören kişi sen olmalısın."

"Kızım Bay Thornton'la pek anlaşamaz da," dedi Bay Hale, Margaret'a bakıp gülümsedi. Margaret ise kızarmıştı ve elindeki işe daha bir itina ile sarıldı. "Fakat Margaret'ın söylediği şeyde haklı olduğunu düşünüyorum. Bay Thornton'un yaptığı bu şey hoşuma gitti."

"Efendim bu iş oldukça yordu beni. Birkaç işçi sesini çıkarmadan acı çekmemek için ayağa kalkıp dik durdu diye

grevin başarılacağını düşünüp elimizde patlayacağını göremeyecek kadar kör oluşum sizi şaşırtmıyordur."

"Unutuyorsun," dedi Margaret. "Boucher'ı pek tanımıyorum ama onu en son gördüğümde yalnız kendi çektiği acılardan değil, hasta karısının ve küçük çocuklarının da çektiği acılardan bahsetmişti."

"Doğru! Ancak kendisi demirden yapılma değil. Kendi çektiği acılardan dem vurmaya başladı sonra. Bu işi kaldıracak kuvvette biri değildi o."

"Sendikaya nasıl girdi?" diye sordu Margaret safça. "Ona pek saygı duymuyorsun bakıyorum, katılımının pek bir faydasını da görememişsiniz."

Higgins'in yüzü bulutlandı. Birkaç dakika sessiz kaldı ve kısaca şöyle dedi:

"Sendika hakkında konuşmak bana düşmez. Ne yapıyorlarsa yapıyorlar. Bir işte yer alanların hepsi birlikte hareket etmeli. Eğer çoğunluğa uymayan varsa, sendika yapacağını bilir."

Bay Hale, sohbetin değişen yönünün Higgins'i kızdırdığını fark etti ve sessiz kaldı. Margaret Higgins'in öfkelendiğini babası gibi fark etmiş olsa da susmadı. Eğer Higgins kendisini daha açık sözlerle ifade etmeye kalkarsa Margaret, içgüdüsel olarak, doğru ve adil olana ulaşmak için tartışabilecekleri açık bir şey yakalayabileceğini hissediyordu.

"Sendikanın yapacakları neler peki?"

Higgins başını kaldırıp Margaret'a baktı ve sanki bu öğrenmek istediği şeyi ona söylememekte inat edecekmiş gibi bir tavırdaydı. Ancak Margaret'ın misafirin yüzüne sabitlemiş olduğu sakin, sabırlı ve güven dolu yüzü Higgins'i cevap vermeye itti.

"Eğer bir adam sendikaya üye değilse üye olan dokuma tezgâhı işçileri onlarla konuşmazdı. Üzgün olsun hasta olsun fark etmez, bizim aramızda olamaz, bizden biri olamaz. Bi-

zim aramıza karışır, bizle birlikte çalışır ancak bizden biri değildir. Konuşanların cezalandırıldığı yerler de biliyorum. Deneyin hanım efendi. Siz baktıkça sizden yüz çeviren insanların arasında bir iki yıl yaşamayı deneyin. Kalplerinde size karşı kin beslediklerini bildiğiniz insanların arasında iki metre mesafe ile yaşamaya çalışın hanımefendi. Mutlu olduğunuzu söylediğinizde hiçbirinin gözü ışımaz, kimsenin dudağı kıpırdamaz. Eğer kederliyseniz de bunu dillendiremezsiniz zira iç çekseniz de, gözlerinizde hüzün de olsa hiçbirinin umurunda olmaz. Eğer sorun ne diye soran bir adam olursa bu kişi adamdan sayılmaz. Bir deneyin hanımefendi. Üç yüz gün boyunca günde on saat bu insanların arasında kalın, o zaman sendikanın ne olduğunu az da olsa anlarsınız."

"Niçin?" dedi Margaret, "Bu zorbalık! Hayır Higgins, ne kadar öfkeli olduğun umurumda bile değil. İstesen de bana kızamazsın zaten, biliyorum, o yüzden sana gerçeği söyleyeceğim. Tarihle ilgili ne okuduysam içinde bundan daha sinsi ve uzun soluklu bir işkence türü yoktu. Sen de bu sendikanın üyesisin ve gelmiş, işverenlerin zalimliğinden dem vuruyorsun!"

"Hayır," dedi Higgins, "İstediğini söyle! Kızımın ölü bedeni seninle benim aramda dikiliyor şu an. Orada yatanın kim olduğunu unuttum mu sanıyorsun? Seni ne kadar sevdiğini unuttum mu? Eğer sendikanın yaptığı günahsa bizi patronlar böyle olmaya ittiler. Bugünün patronları değil ama onların babaları yaptı. Babaları bizim babalarımızın canını çıkardılar. Un ufak ettiler! Rahip! Annemin okuduğu bir bölümü hatırlıyorum, "Baba ekşi erik yese önce evladının dişi kamaşır." Bugünün patronlarının durumu bu işte. Bu şekilde baskı kurdukları günlerde kuruldu bu sendika. Gerekliydi. Bana göre şimdi de bir gereklilik. Geçmişte de, günümüzde de, gelecekte de haksızlığa bir karşı duruştur bu

sendika. Bu bir savaş belki evet ve beraberinde belli suçlar da işlenecek ancak asıl bu mücadeleye girişmezsek o daha büyük bir suç. Tek çaremiz insanları tek bir amaç için bir araya toplamak. Belki birkaçı korkak, belki birkaçı ahmak. Hepsi bir araya gelmeli ve bu büyük mücadeleye katılmalı zira mücadelede başarılı olmak sayıca üstünlükten geçiyor."

"Of!" dedi Bay Hale iç çekerek, "Sendikanız kendi içinde iyi, muhteşem bir yer olabilir. Eğer belli bir sınıfın başka bir sınıfa karşı üstün olması için değil de tüm insanlık için iyiliği hedeflese iyi bir Hristiyan birliği bile olabilir hatta.

"Sanırım gitme vaktim geldi efendim," dedi Higgins zira saat onu vurmuştu.

"Eve mi?" dedi Margaret yumuşak bir sesle. Higgins, Margaret'ın neyi kastettiğini anladı ve uzattığı elini tuttu. "Eve hanımefendi. Sendika üyesi olsam da sözüme güvenebilirsiniz."

"Sana sonuna kadar güveniyorum Nicholas."

"Kalın!" dedi Bay Hale kitapların olduğu rafa doğru koştu. "Bay Higgins, aile içinde dua edeceğiz ve bize katılacağınıza eminim."

Higgins, Margaret'a şüphe ile baktı. Margaret'm ağırbaşlı, tatlı bakışları ile kendi bakışları kesişti ve Margaret'ın gözlerinde zorlama bir ifade yoktu, derin bir içtenlik vardı. Higgins cevap vermedi, olduğu yerde kaldı.

Margaret, kilisenin destekleyicisi idi; babası kilisenin muhalifi, Higgins ise bir kâfirdi ve beraberce çömeldiler. Bu durumun üçüne de bir zararı yoktu.

-29-

Güneş Işığı

"Bazı dileklerim geçti aklımdan belli belirsiz bir sevinçle
doldu içim,
Bir iki zavallı melankolik mutluluklar,
Her biri umut ışığının solgun soğuk ışığında,
Dayanıksız kanatları gümüşi renkte sessizce uçup gitti
Ay ışığında kelebekler!"

Coleridge

Sonraki sabah Margaret, Edith'ten bir mektup getirdi. Yazarını anımsatan şefkat dolu, alakasız olaylarla örülü bir mektuptu bu. Yazılanların duygusallığı kendi duygusal yönüne hitap ettiği için Margaret'ın hoşuna gidiyordu ve karmaşık bir ortamda büyüdüğü için de mektuptaki konuların alakasızlığını okurken fark etmiyordu bile. Mektupta şunlar yazılıydı:

"İngiltere'den kalkıp gelmelisin ve bu oğlumu görmeye değer! Öyle tatlı ki, hele de şapkalarını taktığında. Özellikle senin yolladığını takınca, seni gidi zarif parmaklı, azimli küçük hanım! Buradaki bütün anneleri kıskandırdıktan sonra onu yeni birileriyle tanıştırıp yeniden övgüler duymak istedim. Bunu istememin sebebi belki yine övgü işitmek içindi ya da belki biraz da kuzenim olarak seni çok sevdiğim içindi, bilmiyorum. Fakat Margaret buraya gelmeni öyle çok istiyorum ki! Hale Teyzemin sağlığına da çok iyi geleceğine eminim. Burada herkes genç ve sağlıklı, gökyüzü her zaman mavi, güneş sürekli parlıyor ve bando ise sabahtan akşama kadar güzel parçalar çalıyor. Küçük baş belama dönersek, o

ise sürekli gülümsüyor. Onun resmini çizmeni istiyorum Margaret. Resimde ne yapmakta olduğunun bir önemi yok. O kadar sevimli, tatlı ve harika ki. Sanırım oğlumu kocamdan daha çok seviyorum zira kocam gittikçe inatçı ve huysuz olmaya başladı ki *meşguliyetlerinden* dolayı öyle olduğunu söylüyor. Hayır, hiç de meşgul değil. Az evvel içeri girip koydaki liman olan Hazard'taki subayların vereceği muazzam bir pikniğin müjdesini verdi. Bu kadar iyi bir haber getirdiği için az evvel söylediklerimi geri alıyorum. Pişman olduğu bir şey söylediği ya da yaptığı için biri elini yakmamış mıydı? Her neyse, ben şimdi elimi yakamayacağım. Zira canım yanar ve izi de çirkin olur. Söylediğim her şeyi mümkün olduğunca çabuk geri alıyorum. Cosmo da oğlumuz kadar tatlı biri benim için. Bir eş olarak hiç de inatçı ve huysuz değil. Yalnızca bazen çok meşgul oluyor. Onu sevdiğim için söylemiyorum bunu, zevce olarak vazifem bu. Nerede kalmıştım? Söylemem gereken çok önemli bir şey var. Ha evet, sevgili Margaret! Gelip beni ziyaret etmelisin. Önceden de söyledim, bu Hale Teyzeme de çok iyi gelecek. Doktora söyle, bu seyahati mecbur kılsın. Milton'ın dumanlı havasının ona iyi gelmediğini söylesin. Eminim o dumanlı hava teyzemi hasta ediyor. Üç ay boyunca (daha az süre ile kalamazsınız) buranın havası, güneşi, böğürtlen karası üzümleri teyzemi iyi edecektir. Enişteme sormuyorum— mektup burada yön değiştiriyor, daha iyi bir üsluba bürünüyordu, Bay Hale köşede, yaramaz bir çocuk gibiydi, tüm o eski yaşamından vazgeçmişti—"Çünkü biliyorum ki savaştan, askerlerden, bandodan hoşlanmıyor. Kiliseden cayanların çoğunun *Barışçıl Toplum* istediklerinin farkındayım. Korkarım gelmek istemeyecektir. Ama gelirse hayatım, Cosmo ile onu memnun etmek için elimizden geleni yapacağımızı kendisine söyle lütfen. Cosmo'nun kırmızı üniformasını, kılıcını saklarım, bandoya da söylerim acıklı, hüzünlü şeyler çalma-

larını isterim. Şatafatlı, tırı vırı şeyler çalarlarsa da bu defa iki kat daha yavaş çalarlar. Sevgili Margaret, eğer eniştem sana ve teyzeme eşlik etmek isterse burada geçireceği vakti en iyi şekilde geçirmesini sağlarız. Gerçi insanların sırf vicdan azabı çekmemek için iyilik yapması her zaman beni rahatsız etmiştir. Sen öyle bir şey yapmamışsmdır hiç umarım. Hale Teyzeme söyle o kadar çok kalın kıyafet getirmesine gerek yok. Gerçi siz gelene kadar sene sonu olur. Burada hava nasıl sıcak, anlatamam! Bir piknikte şu şahane Hint şalımı üzerime aldım ve aklımdan türlü türlü deyimler geçirdim: *Sık dişini, kibrin yüzünden katlanacaksın.* Fakat nasıl sık dokunmuş bir kumaş! Faydası yok baktım ki. Filleri tuzağa düşürmek için iplerle bağlarlar ya sanki annemin köpeği Tiny imişim ve beni öyle iplerle bağlamışlar! Boğulup, baskılanıp, kumaşın altında kalıp öldüm sanki. O yüzden alıp şalı halı gibi yere serdim ki üzerine oturalım. İşte oğlum da burada Margaret, bu mektubu alır almaz eşyalarını toplayıp oğlumu görmeye derhal gelmezsen senin Kral Herod'un soyundan gelme olduğunu düşüneceğim!"

Margaret Edith'in yaşadığı hayata, dertlerden uzak oluşuna, neşeli yuvasına, güneşli gökyüzüne imrenmişti. Eğer dileği gerçek olabilseydi hemen yola çıkardı, bir günlüğüne bile olsa Edith'in yanına giderdi. Böyle bir değişikliğin ona kazandıracağı gücün özlemini çekiyordu. O aydınlık hayatın içinde birkaç saat geçirip tekrar kendini genç hissetse, o bile yeterdi. Daha yirmi yaşını bile doldurmamıştı! O kadar çok dertle boğuşmuştu ki kendini yaşlanmış hissediyordu. Edith'in mektubunu okuduktan sonra hissettiği ilk şey bu oldu. Mektubu tekrar okudu ve iyice dalmıştı, yazılanlar Edith'i yansıtıyordu ve bunun tadını çıkarmaya çalıştı ve neşe içinde gülerken Bayan Hale, Dixon'ın koluna girmiş bir halde misafir odasma geldi. Margaret yastıkları düzeltmek için koştu. Annesi her zamankinden daha zayıf görünüyor-

du.

"Neye gülüyorsun Margaret?" diye sordu annesi, koltuğa yerleşmeye çalışırken yorulmuştu, yorgunluğunu üzerinden atar atmaz bu soruyu yöneltmişti.

"Edith'ten bu sabah bir mektup aldım da. Sana da okuyayım mı anne?"

Margaret mektubu sesli okudu. Okudukları bir süre annesini oyaladı. Bayan Hale, Edith'in oğluna hangi ismi verdiğini düşünmeye başladı ve bir sürü isim saydı. Bu isimlerin verilmiş olmasının haklı sebeplerini de bir yandan açıklamaya koyuldu. Tam bunları konuşurken, Bay Thornton odaya girdi ve yine Bayan Hale'e meyve getirmişti. Bay Thornton, Margaret'ı göreceği için ne kadar mutlu olacağını kendine itiraf edemezdi, daha doğrusu etmezdi. Böyle bir amacı yoktu, yalnızca getirdiği armağandan dolayı kendini mutlu hissediyordu. Her zaman mantık çerçevesinde hareket eden, öz kontrolü olan bir adamın yaptığı sağlam bir ikramdı bu yalnızca. Odaya girdi, Margaret orada olduğundan varlığından haberdar olduğunu bildirmek için ona bir bakış attı. Uzaktan, soğuk bir tavırla Margaret'ı başı ile selamladı ve bir daha yüzüne bakmadı. Getirdiği şeftalileri Bayan Hale'e verdi ve birkaç nazik söz söyledi. Ardından soğuk, alıngan gözlerle Margaret'a mesafeli bir tavırla hoşça kalın manasında bir selam verip odadan çıktı. Margaret sessizce oturdu, yüzü solmuştu.

"Biliyor musun Margaret, Bu Bay Thornton'u gerçekten sevmeye başladım ben."

Başta Margaret cevap vermedi. Sonra kendini zorladı, buz gibi bir tavırla, "Gerçekten mi?" diye sordu.

"Evet! Bence oldukça nazik davranan bir adam."

Margaret'ın sesi bu kez daha kontrollü çıkmıştı:

"Çok kibar ve ilgili bir beyefendi. Buna şüphe yok."

"Bayan Thornton neden hiç uğramadı merak ediyorum.

Su yatağını istediğimiz için hasta olduğumu biliyor olmalı."

"Bence seninle ilgili haberleri oğlundan alıyor olmalı."

"Yine de Bayan Thornton'u görmek isterim. Burada çok az arkadaşın var Margaret."

Margaret, annesinin, yakında öleceği için Margaret'a nazik davranmaya çalışan bu kadın hakkında konuşmak için yanıp tutuştuğunu fark etmişti. Fakat Margaret cevap veremedi.

"Sence," dedi Bayan Hale biraz duraksadıktan sonra, "Gidip Bayan Thornton'a gelip beni ziyaret etmesini rica edebilir misin? Yalnızca bir kereliğine. Başına bela olmak istemem."

"Senin için her şeyi yaparım, yeter ki sen iste anne. Fakat Frederick geldiğinde..."

"Ah evet. Kapıları kapalı tutmamız lâzım, o kesin. Kimseyi içeri alamayız. Zaten gelmesini istemekle çok ileri mi gittim bilemiyorum. Bazen keşke istemeseydim diyorum. Ara sıra Frederick'le ilgili kâbuslar görüyorum."

"Ah anne! İşi kotaracağız. En az zararla bu işten çıkması için her şeyi yaparım. Ona göz kulak olacağıma inan anne. Bir aslan yavrusuna nasıl sahip çıkarsa öyle sahip çıkacağım ona."

"Ne zaman haber alırız Frederick'ten?"

"Bir haftadan evvel alamayız kesin. Belki de daha fazla sürer."

"Martha'yı vaktinde yollamamız lâzım. Frederick geldiğinde burada olmamalı. Onu hemen göndermeliyiz."

"Dixon bize hatırlatır. Ne geldi aklıma biliyor musun? Frederick buradayken yardıma ihtiyacımız olursa Mary Higgins'i çağırabiliriz belki. Ev işlerinde biraz hımbıl ama çok iyi bir kız. Elinden gelenin en iyisini yapmak için uğraşacaktır. Kendi evinde uyur geceleri, yukarıya da hiç çıkmaz, böylece evde kimin olduğunu da bilmez."

"Sen ve Dixon nasıl isterseniz öyle olsun. Bu arada Margaret şu Miltonlılar'ın kullandığı kelimelere bu kadar alışmasan iyi olur, *himbıl* ne demek? Taşralı dili resmen. Shaw Teyzen döndüğünde bu kelimeyi kullandığını duysa ne der sonra?"

"Aman anne! Shaw Teyzemi öcü gibi gösterme," dedi Margaret gülerek. "Edith, Yüzbaşı Lennox'tan denizcilikle ilgili bir sürü argo sözcük öğrendi ama Shaw Teyzem hiçbirini fark etmedi bile."

"Ama seninki fabrika ağzı."

"Eğer fabrikaların olduğu bir yerde yaşıyorsam, fabrika dili konuşurum istersem. Ayrıca anne, ömründe hiç duymadığın kelimeleri söyleyerek seni şaşırtabilirim. Çapulcunun ne olduğunu bildiğini sanmıyorum."

"Bilmiyorum çocuğum. Çok kaba bir söylenişi var ve bu kelimeyi kullandığını duymak istemem."

"Peki anneciğim, kullanmam. Onun yerine uzun uzadıya açıklayıcı bir cümle kullanırım."

"Bu Milton'ı hiç sevmedim," dedi Bayan Hale. "Edit haklı, buradaki duman beni hasta ediyor."

Annesi bu lafı söylerken Margaret alarm durumuna geçti zira tam o sırada babası odaya girmişti. Bay Hale'in de aklında Milton'ın havasının karısını hastalandırdığı fikri vardı ve bu fikrin kuvvetlenmesini, onaylanmasını istemiyordu Margaret. Babası son söylenenleri işitti mi bilmiyordu ancak hemen başka şeylerden konuşmaya başladı. Bay Thornton'un da babasını takip ediyor olduğunu fark etmemişti.

"Annem Milton'a geldiğimizden beri dilimin bozulduğundan şikâyet ediyor."

Dil bozukluğu derken Margaret yerel deyimleri ve az evvel annesi ile konuşmuş olduklarını kastediyordu. Ancak Bay Thornton'un yüzü gölgelendi. Margaret söylediği bu sözün yanlış anlaşılmış olabileceğini düşündü. Asılsız yere rahat-

sızlık vermeyi istemediğinden doğal tatlı bir tavırla ve selamlarcasına Bay Thornton'a hitap ederek devam etti.

"Bay Thornton, *çapulcu* kelimesi kendi içinde tatlı bir tınısı olmamasına rağmen oldukça açık anlamlı bir kelime değil mi? Temsil ettiği şeyden bahsetmemek hiç mümkün olur mu? Eğer yerel dili kullanmak kabalıksa eski yaşadığım yerde de kabaydım o zaman ben, değil mi anne?"

Margaret kendi konuştuğu konularla ilgili başkalarını pek sıkıştırmazdı normalde. Ancak şu durumda Bay Thornton'un kazara duyduğu laflardan alınmasını engellemeye uğraşıyordu. Margaret konuşmasını bitirir bitirmez baştan ayağı mosmor kesilmişti. Zira Bay Thornton Margaret'ın ne demek istediğini, bahsettiği şeyin özünü anlayamamıştı. Margaret'ın yanından soğuk bir meresimle geçip gitti ve Bayan Hale ile konuşmaya başladı.

Bay Thornton'u görünce Margaret, birden Bayan Thornton'u ziyaret edip kendisine hürmetlerini sunmak istediğini hatırladı. Sessizce oturan Margaret pozisyonunu koruyamadığı, kalben rahat hissedemediği için utanıp sıkıldı. Zira Bayan Hale, Bay Thornton'a mümkünse annesinin hemen yarın gelip kendisini ziyaret etmesini istediğini hafiften yalvarır bir tavırla söylemişti. Bay Thornton bu hususta söz verdi ve biraz daha sohbet ettikten sonra yanlarından ayrıldı. Margaret'ın hareketleri ve sesi görünmez zincirlerden kurtulmuş gibiydi. Bay Thornton, Margaret'a hiç bakmadı. Yalnız kazara gözleri Margaret'a değmesin diye özellikle çaba harcıyor olması Margaret'ın tam olarak nerede olduğunu aklında tutuyor olduğunu gösteriyordu. Margaret konuştuğunda ona cevap vermiyor ancak lafa girdiğinde ise onun söylediğini temel alarak yanıt veriyordu. Margaret'ın söylediği bir şeye kimi zaman doğrudan cevap veriyordu ancak sanki Margaret değil de başka biri söylemiş gibi davranıyordu. Bu umursamaz tavrı, bile isteye görmezden geldiği için yapmı-

yor çok kırıldığı için yapıyordu. O an kasti olarak bu tavra bürünen Bay Thornton sonrasında bu yaptığına çok pişman oluyordu. Önceden planlasa, dikkatlice hazırlansa alındığını bu denli iyi gösteremezdi. Margaret, Bay Thornton'a öncekinden daha fazla kafa yorar olmuştu. Ona karşı zerre kadar aşk filan beslemiyordu ancak onu bu kadar derinden yaraladığı için mutsuz olmuştu. Kibarca ve sabırla bir an evvel önceki o muhalif tondaki tanışıklıklarına geri dönmek için çabalıyordu. Bay Thornton'un kendi ailesinin gözünde neredeyse kendi gözünde de o eski yerine kavuşmasını istiyordu ve Bay Thornton'un tavrında Margaret'a karşı bir tevazu vardı sanki, isyanın cereyan ettiği gün ona söylediği ağır sözler için sessizce özür diliyor gibiydi.

Yalnız Bay Thornton, Margaret'ın söylediği sözlere çok içerlemişti. Margaret'ın tüm lafları kulaklarında çınlıyordu. Hale ailesine yaptığı bu nazik ikramlar, içindeki adalet duygusunun kuvvetini gösterdiği için de kendisiyle gurur duyuyordu. Bay ve Bayan Hale'i mutlu edecek şeyler yapmak uğruna Margaret'la yüzleşmeyi göze almasını sağlayan o kuvvetli iradesine kendisi bile hayranlık duymuştu. Kendisini bu denli kepaze eden biri ile tekrar karşı karşıya gelmenin rahatsızlık vereceğini düşünmüştü ancak yanılmıştı. Margaret'la aynı odada olmak, varlığını hissetmek, onun için inanılmaz bir mutluluktu. Bay Thornton, amaçlarının tam olarak farkında değildi ve önceden de söylediğim gibi kendisi yanılgı içindeydi.

-30-
Evdeyiz Sonunda

"En hüzünlü kuşlar bile şakıyacak bir mevsim bulurlar."

Southwell

"Gizli yaranı örtülere sarma,
Asla hatıra bulutunun ağırlığı altında kalıp
Boynunu eğme! Döndün artık evine!"

Bayan Hemans

Ertesi sabah Bayan Thornton, Bayan Hale'i ziyarete geldi. Bayan Hale oldukça kötüleşmişti. Ani değişimlerden birini daha yaşamıştı o gece ve ölüme doğru belirgin adımlar attığı görülüyordu. Geceleyin on iki saat boyunca çektiği acı Bayan Hale'in yüzünde kara, meyus bir gölge bırakmıştı ve bu ifade, ailenin diğer fertlerini telaşa düşürmüştü. Bayan Hale'i haftalardır görmeyen Bayan Thornton hemen yumuşayıvermişti. Oğlu şahsen rica ettiği için bu ziyareti yapmaktaydı ve bu ailenin içinde gururuna dokunan acı dolu şeyler hissetmesine sebep olan bir kişi yaşamaktaydı, gardını almıştı. Bu kişi Margaret'ın ta kendisiydi. Bayan Hale'in rahatsızlığına hep şüphe ile yaklaşmıştı ve eksikliğini duyduğu şeylerinse anlık kaprislerinden kaynaklandığını düşünmekteydi. Günlük rutin akışın içinden kendisini çekip çıkarması için istiyor sanıyordu. Oğluna, keşke Haleler'in evlerinin yakınından bile geçmemiş olsaydın onlarla tanışmamış olsaydın, dedi. Zaten Latin ve Yunan dili

kadar icat edilmiş daha gereksiz bir dil yoktu şu dünyada. Annesinin sarf ettiği bu lafların hepsine sessizce katlandı Bay Thornton ve Bayan Thornton eski dillere olan eleştirisini bitirdikten sonra oğlu dileğini kesin ve kati bir tonda yineledi. Hasta olan Bayan Hale'e uygun olacak vakti ayarladıktan sonra gidip kendisini ziyaret etmesini istediğini tekrar söyledi. Bayan Thornton oğlunun bu dileğine saygısızlık etmeden ancak rahatsız olduğunu iyice belli ederek boyun eğdi. Yalnız içten içe oğlunun bu kadar iyi biri olmasına seviniyor ve bu fikri zihninde oldukça abartıyordu zira ısrarla Hale ailesi ile görüşüyor olması oğlunun sıra dışı bir fazilete sahip olduğunun işaretiydi.

Yalnız oğlunun böyle iyi olması zayıflığın da işaretiydi. Tüm yumuşak erdemler Bayan Thornton için zayıflıktı ve Bay ve Bayan Hale'i ayıplıyordu, Margaret'a karşı ise kin içermeyen bir hoşnutsuzluk hissetmekteydi. Bayan Thornton'un zihninde bu fikirler dolanıyordu, ta ki Bayan Hale'in üzerine ölüm meleğinin kanatlarının gölgesinin düşmüş olduğuna tanık olana dek. Kendisi gibi bir anne olan, kendisinden çok daha genç yaştaki Bayan Hale uzanmış öylece yatıyordu ve yataktan kalkması için hiç umut yok gibi görünüyordu. Bu karanlık odada ne aydınlık ne gölge vardı Bayan Hale için ve kadıncağızın hareket etmeye mecali yoktu, çok nadir kıpırdıyordu. Arada fısıltıları ve derin sessizlik anlarını bölen oldukça zayıf sesler çıkıyordu odada ve bu yavan atmosfer ne kadar da boğucuydu! Hayat dolu, kuvvetli Bayan Thornton odaya girdi, Bayan Hale kıpırtısız yatıyordu yalnız yüzündeki ifadeden kimin geldiğinin farkında olduğu açıkça anlaşılıyordu. Birkaç dakika gözlerini açamayan Bayan Hale gözlerini yukarı kaldırdığında kirpiklerinde yaşlar vardı. Bayan Thornton'un güçlü parmaklarını yakalamak için elini çarşafın üzerinden hafifçe uzattı ve zorla nefes alarak bir şeyler söyleme çalıştı. Bayan Thornton du-

yabilmek için eğildi;

"Margaret... Sizin de kızınız var... Benim kız kardeşim İtalya'da. Kızım annesiz kalacak... Böyle yabancı bir memlekette... Ölürsem acaba siz..."

Bayan Hale etrafta dolaştırdığı puslu gözlerini büyük bir içtenlikle Bayan Thornton'un yüzünde sabitledi. Bir dakika boyunca baktığı bu yüzün o katı ifadesinde bir değişim olmadı. Bayan Thornton'un yüzü ciddi ve kıpırtısızdı. Hasta kadının gözleri yavaşça dolan yaşlardan dolayı karanlıklaşmıştı ve karşısındaki bu soğuk çehrede kara bir bulutun dolaştığını görür gibi olmuştu. Ne oğlunu düşündüğünden, ne hayattaki kızı aklına geldiğinden yüreği cız etmişti Bayan Thornton'un. Odanın düzeni ona aniden bir şeyi hatırlatmıştı. Uzun yıllar evvel, bebekken ölen küçük kızını hatırlamıştı ve o an sanki aniden bir güneş ışığı vurmuş ve Bayan Thornton'un buzdan kabuğunu eritmişti. Buzun altında ise gerçek, hassas bir kadın vardı.

"Kızınızla arkadaş olmamı istiyorsunuz benden," dedi Bayan Thornton her zamanki mesafeli ses tonu ile. Kalbinden geçenler sesini yumuşatmamış, yine açık ve net konuşmuştu.

Bayan Hale'in gözleri hâlâ Bayan Thornton'un üzerindeydi, misafirinin eli yorganın üzerinde, kendi elinin altında duruyordu. Bayan Hale tutmakta olduğu bu eli biraz daha sıktı, konuşamadı. Bayan Thornton iç çekti, "Onun hakiki bir dostu olabilirim eğer şartlar bunu gerektiriyorsa ancak yakınlık gösteremem. Yakın olamam..." Ona karşı diye ekleyecek oldu ancak bu zavallı, keder dolu yüz Bayan Thornton'a engel oldu. "Hissetsem de insanlara yakınlık gösteremiyorum, huyum değil ve bana gösterilmesini de tavsiye etmem genelde. Yine de rica ettiniz ve eğer içiniz rahat edecekse size söz veriyorum." Sonra bir sessizlik oldu. Bayan Thornton yerine getiremeyeceği sözler veremeyecek kadar vicdanlı

biriydi ve şu ara her zamankinden daha da fazla rahatsız oluyordu Margaret'tan ve bu kıza karşı nezaketen yakınlık göstermek Bayan Thornton için oldukça zordu, hatta neredeyse imkânsızdı.

"Söz veriyorum," dedi Bayan Thornton büyük bir ciddiyetle ve bu söz ölmek üzere olan kadının uçuşan, akan, dalgalanan bu hayatın geçiciliğine karşılık daha sabit bir şeylere inanabilmesini sağlamış oldu. "Söz veriyorum Bayan Hale herhangi bir zorlukla karşılaşırsa eğer..."

"Ona Margaret deyin!" dedi Bayan Hale, soluk soluğa söylemişti bu sözü.

"Gelip de benim yardımımı isterse, ona kendi kızımmış gibi tüm gücümle yardımcı olacağım. Ayrıca söz veriyorum yanlış yaptığını düşündüğüm bir şey yaparsa şayet..."

"Fakat Margaret yanlış bir şey yapmaz, yani kasten yapmaz," dedi Bayan Hale, yalvarırmış gibi. Bayan Thornton ise bu söylediğini duymamış gibi sözlerine devam etti:

"Eğer yanlış olduğunu düşündüğüm bir şeyi yaparken görürsem onu, yaptığının bana ya da etrafımdakilere zararı olmasa da böyle bir durumda onunla ilgilenip kendi kızıma bildirilmesini nasıl tercih ediyorsam aynı şekilde Bayan Hale'e de inançla ve en sade şekilde yanlışını bildireceğim."

Uzunca bir sessizlik oldu. Bayan Hale verilen bu sözün geniş kapsamlı olmadığını fark etti ama yine de yeterliydi. Anlayamadığı bazı vaatler içeriyordu bu söz. Anlamaya uğraşamayacak kadar zayıf, yorgun ve sersemlemiş hissediyordu kendini. Bayan Thornton, Margaret için harekete geçeceği muhtemel durumların hepsini sıralamaktaydı. Margaret'ın hoşuna gitmeyecek olan gerçekleri, verdiği söz icabı, yüzüne söyleyebilecek olmaktan vahşi bir zevk duyuyor gibiydi. Bayan Hale lafa girdi:

"Teşekkür ederim. Tanrı sizi kutsasın. Sizi bir daha dünya gözüyle göremeyeceğim. Size son sözüm; kızıma gösterece-

ğiniz hassasiyet için size teşekkür ederim."

"Hassasiyet göstermeyeceğim!" diye yineledi Bayan Thornton, dobra dobra konuşmaktan vazgeçmiyordu. Bu sözü söylemiş olabildiği için içi rahatlamıştı, Bayan Hale'in duyup duymaması mühim değildi. Bayan Hale'in yumuşak, süzgün elini sıktı ve kalkıp kimseye görünmeden evden çıkıp gitti.

Bayan Hale ile Bayan Thornton bu sohbeti gerçekleştirirken Dixon'la Margaret da kafa kafaya vermiş Frederick'in gelişini evin dışındakilerden nasıl saklayacakları üzerine fikir alışverişinde bulunuyorlardı. Frederick'ten bugün yarın mektup gelecekti muhtemelen. Mektubu yolladıktan sonra kendisi de yola düşmüş olmalıydı. Martha tatil yapması için evden gönderilmeliydi. Dixon ön kapıda nöbet beklemeli ve gelen birkaç ziyaretçiyi de yalnızca Bay Hale'in aşağı kattaki odasına almalıydı. Bayan Hale'in bu denli hasta olması bu durum için iyi bir bahane olacaktı. Şayet Dixon mutfakta Mary Higgins'in yardımına ihtiyaç duyarsa Mary'nin Frederick'i mümkün olduğunca az görmesi, hakkında az şeyler duyması sağlanmalıydı. Elzem olduğu takdirde Frederick'ten Bay Dickinson diye bahsedeceklerdi. Mary'nin saflığı ve meraksız bir doğasının olması bu noktada ellerindeki en büyük güvenceydi.

Frederick'in eve varacağı gün öğleden sonra Martha evden ayrılmalı, annesini ziyarete gitmeliydi. Margaret ise Martha'nın bir gün öncesinden, akşamdan gönderilmesi taraftarıydı zira evin hanımı bu kadar hastayken ve bakıma ihtiyacı varken hizmetçiye izin verildiğini fark eden biri olursa bunu tuhaf karşılayabilirdi.

Zavallı Margaret! Öğleden akşama kadar Roma tragedyalarındaki kız evlatların rolünü üstlenmişti evde. Kendi elinde kalan son güç damlaları ile babasına destek olmaya çalıştı. Bay Hale eşinin yaşadığı ataklar arasında sakinleştiği zaman-

larda umutsuzluğa kapılmaz, aksine içi ümitle dolardı. Bayan Hale'in acısının azaldığı her an can havliyle kendini rahatlatır ve karısının tamamen iyileşmeye başladığına inanmaya çalışırdı. Krizler geldiğinde her biri öncekinden daha şiddetli oluyordu ve her biri Bayan Hale için yepyeni ıstıraplar ve Bay Hale için ise büyük umutsuzluklar demekti. Öğleden sonra misafir odasında oturmuş olan Bay Hale çalışma odasında yalnız durmaya katlanamamış, kendini başka şeylerle oyalayamamıştı. Masanın üzerine koyduğu kollarının üzerine başını gömmüştü. Babasını bu halde görmek Margaret'ın yüreğini burkmuştu. Bay Hale hiç konuşmadı, Margaret babasını teselli etmek için bir şey yapamadı. Martha gitmişti, Dixon da Bayan Hale uyurken başında bekliyordu. Ev sakin ve sessizdi, karanlık çökmüştü ancak kimse mumları yakmaya yeltenmemişti. Margaret pencerenin önünde oturmuştu, sokağa, lambalara bakıyor ancak hiçbir şey görmüyordu. Tek odaklandığı babasının aldığı derin soluklardı. Gidip ışıkları yakmak istemedi zira sakin varlığı odadan çekildiğinde babasının kendisini salacağından ve o an ona destek olmak için yakınında bulunamamaktan çekiniyordu. Margaret mutfaktaki ateşe bakmayı aklından geçirdi zira ortalıkta bunu yapabilecek bir tek kendisi vardı o an. Bu arada birinin kapı ziline şiddetle asıldığını duydu. Gerçi tüm evin içinde çınlayan bu sesin büyük bir gürültü çıkardığı söylenemezdi. Margaret irkildi, babasının yanından geçti, dönüp babasını öptü. Bay Hale duyulan bu boğuk, kasvetli sese tepki vermemişti. Kızının içten sarılışı da yerinden kıpırdatmamıştı onu. Margaret yavaşça aşağı indi, karanlıktan geçerek kapıya ilerledi. Dixon kapıyı tamamen açmadan önce zinciri takıp aradan bakardı ancak Margaret'ın zihni öyle dalgındı ki bir çekince hissetmeden kapıyı açtı. Uzun boylu bir adam kendisi ile aydınlık sokak arasında dikilmekteydi. Başka yana bakıyordu ancak kapının sürgüsünü du-

yunca hemen kapıya doğru döndü.

"Bay Hale'in evi mi burası?" diye sordu, berrak, gür ve kibar bir sesle.

Margaret baştan ayağı titredi önce, cevap veremedi. Kısa bir süre sonra iç geçirip:

"Frederick!" dedi ve iki elini de ağabeyinin ellerini tutmak ve onu içeri almak için uzattı.

"Ah Margaret!" dedi Frederick, kardeşini omuzlarından tuttu. Birbirlerini öptüler, karanlıkta da olsalar Margaret'm yüzünü seçebiliyordu ve kız kardeşinin yüzündeki ifade, Frederick'in sorduğu sorulara kelimelerin verebileceğinden daha hızlı yanıt sağlıyordu.

"Annem! Hayatta değil mi?"

"Evet hayatta canım. Canım ağabeyim! Çok hasta, muazzam hasta ama yaşıyor!"

"Tanrıya şükürler olsun!" dedi Frederick.

"Babam bu muazzam keder yüzünden öyle bitap düştü ki."

"Gelmemi bekliyordunuz, değil mi?"

"Hayır, mektubun elimize ulaşmadı."

"Mektuptan önce vardım demek ki. Annem geleceğimi biliyor muydu?"

"Ah! Geleceğini hepimiz biliyorduk. Bekle biraz! Şöyle geç. Elini uzat bakayım bana. Bu nedir? Ha bavulun. Dixon panjurları kapatmış. Burası da babamın çalışma odası. Ben babama haber verene kadar gel bir sandalyeye otur da birkaç dakika dinlen."

Karanlıkta lambayı ve kibritleri el yordamı ile buldu Margaret, iki kardeş solgun ışıkta birbirlerini gördüler ve Margaret birden utandığını hissetti. Tek gördüğü ağabeyinin çehresinde her zamankinden daha karanlık bir ifade olduğuydu. Ağabeyinin masmavi gözlerinin kaçamak bakışlarını yakalamıştı ve peşinden Margaret'm gözleri de birden neşe

ile parladı zira ikisinin de çaktırmadan birbirlerine bakmaya çalıştıklarını fark etmişti. Bu bakışma ile iki kardeş birbirlerine duydukları sevgiyi anlık olarak belli etmişlerdi ancak hiç konuşmadılar. Margaret ağabeyini bir akraba olarak sevmekteydi. Ayrıca kendisini ona yakın hissettiğini de fark etti. Yukarı çıkarken yüreğinin muazzam hafiflediğini hissetti. Acısı gerçekliğini yitirmemişti ancak kendisi ile aile içinde aynı konumda olan, evlat olan biri ile bu acıyı paylaşıyor olmak, üzerindeki baskının azalmasını sağlamıştı. Babasının o umutsuz hali bile Margaret'ın moralini bozamamıştı. Bay Hale masaya başını koymuş, her zamankinden daha bitap görünüyordu. Margaret'ın onu hareketlendirmeye mecali vardı ve kendini o kadar rahatlamış hissediyordu ki biraz aşırıya kaçan bir tavırla:

"Baba," dedi, kollarını sevgi ile Bay Hale'in boynuna sararak, nazik bir ısrarla babasının başını masadan kaldırıp kendi koluna yasladı ve bakışlarından güç kuvvet kazansın diye gözlerini ondan ayırmadı.

"Baba! Bil bakalım kim geldi?"

Bay Hale kızına baktı ve bulanık gözlerinden kızının ne demek istediğini anladığını gösteren bir pırıltı geçti. Ancak pırıltı söndü ve Bay Hale aklından geçenin çılgın bir düşünce olduğuna kanaat getirdi.

Bay Hale kendini öne attı ve başını tekrar masanın üzerine uzatmış olduğu kollarının arasına gömdü. Margaret babasının fısıldadığını duydu ve ne dediğini duymak için eğildi. "Bilmiyorum. Sakın bana Frederick geldi deme. Frederick olamaz. Buna dayanamam. Çok takatsizim. Annen de ölmek üzere!" Bir çocuk gibi yana yakıla ağlamaya başladı. Bu tepki Margaret'm umduğu, beklediği tepki değildi. Hayal kırıklığına uğramış halde öteki tarafa döndü ve bir süre beklemekten sonra tekrar lafa girdi. Bu kez çok farklı bir tonda konuştu, sesinde coşku yoktu, konuşurken çok daha içten ve dik-

katliydi bu kez:

"Baba, evet Frederick geldi! Annemi düşün. Nasıl da sevinecek! O sevinince biz de nasıl mutlu olacağız ama! Frederick adına da mutlu olacağız! Zavallı çocuk, zavallı!"

Babasının tavrında bir değişiklik olmadı, yalnızca mevcut gerçeği anlamaya çalışıyor gibiydi.

"Nerede o?" diye sordu sonunda, yüzü ise hâlâ masaya dayamış olduğu kollarının arasına gömülüydü.

"Senin çalışma odanda tek başına oturuyor. Lambayı yaktım sonra koşup sana haber vermeye geldim. Aşağıda yalnız kaldı, merak etmiştir neden..."

"Yanına gideyim," deyip kızının lafını kesti Bay Hale ve kalkıp yönlendirsin diye Margaret'ın koluna girdi.

Margaret babasını çalışma odasına götürdü. Ruhu öyle bunalmıştı ki ağabeyinin ve babasının o anki buluşmasına şahit olamayacak kadar kötü hissediyordu kendini. Arkasını dönüp çıktı, merdivenleri tırmandı ve hıçkırarak ağlamaya başladı. Günlerdir ilk kez kendisini böyle serbest bırakmıştı. O kadar çok bastırmıştı ki her şeyi, şimdi daha iyi anlıyordu. Fakat Frederick gelmişti artık! Biricik ağabeyi yine aralarındaydı, güvendeydi! Buna inanamıyordu. Ağlamayı bıraktı ve yatak odasının kapısını açtı. Hiç ses gelmiyordu, her şeyin bir rüya olduğunu düşünüp korkar gibi oldu. Aşağıya indi ve çalışma odasını dinledi. Mırıltılar geliyordu ve bu içini rahatlatmaya yetti. Mutfağa gitti, ateşi karıştırdı ve misafir için bir şeyler hazırlamaya koyuldu. Annesinin uyuması ne büyük talihsizlikti! Uyuduğunu biliyordu zira mumları yaktıkları çubuk annesinin odasının anahtar deliğine sokulmuştu. Annesi evdeki bu değişikliği fark etmeden evvel Frederick dinlenip kendine gelmeli ve babasıyla olan karşılaşmasının ilk heyecanı geçmeliydi.

Her şey hazır olduktan sonra Margaret çalışma odasının kapısını açıp bir hizmetçi edası ile içeri girdi. Elinde ağır bir

tepsi taşımaktaydı. Frederick'e hizmet etmekten gurur duyuyordu. Ağabeyi, Margaret'ı o halde görünce hemen atılıp elinden tepsiyi aldı. Bu yaptığı hareket, varlığı ile getireceği rahatlatıcı havanın devamına işaretti. Ağabey ve kardeş birlikte masayı hazırladılar. Pek konuşmadılar fakat elleri birbirine değiyordu ve ikisi de gözleri ile yalnızca aynı kandan olanların anlaşabileceği şekilde iletişim kuruyorlardı. Ateş sönmüştü, Margaret yakmaya yeltendi zira geceleri hava soğuk olmaya başlamıştı. Bayan Hale uyanmasın diye oldukça sessiz davranması gerekiyordu.

"Dixon der ki ateş yakabilmek bahşedilmiş bir yetenektir, bu iş sonradan öğrenilmez."

"Poeta nascitur, non fit,"[4] diye mırıldandı Bay Hale. Margaret, babası her ne kadar halsizce de söylemiş olsa, bu alıntıyı tekrar duyduğu için mutlu olmuştu.

"Sevgili eski toprak Dixon! Nasıl da öperdik birbirimizi!" dedi Frederick. "Dixon beni öperdi sonra yüzüme bakardı doğru kişiyi mi öptüm diye sonra tekrar öperdi! Fakat Margaret ne kadar da beceriksizsin böyle! Ömrümde hiç bu kadar sakar, işe yaramaz küçük eller görmedim. Koş ellerini yıka ve bana ekmek ve tereyağı kesip getir, ateşi bana bırak, ben hallederim. Ateş yakmak benim doğuştan getirdiğim yeteneklerimden biridir."

Margaret gitti sonra tekrar geri döndü. Bir köşede sakince oturup bekleyemeyecek kadar tatlı bir kıpırtı vardı içinde ve sürekli odaya girip çıkıyordu. Ağabeyi ne kadar çok şey isterse Margaret o kadar mutlu oluyordu ve Frederick, Margaret'ın bundan memnun olduğunu içgüdüsel olarak hissetmişti. Yasla dolu bu evde geçici bir mutluluk anıydı bu ve gösterilen bu tatlı telaşın yarattığı heyecan aslında daha da acı geliyordu zira her biri kalplerinin derinliklerinde onul-

---

[4] Şair olunmaz, şair doğulur

mayacak bir kederin kendilerini beklemekte olduğunun farkındaydı.

Tam bu işlerin ortasında Dixon'ın merdivenlerden gelen ayak sesini duydular. Bay Hale koltuğunda baygın otururken bir an toparlandı. Hülyalara dalmış bir halde çocuklarını izlemekteydi. Sanki ikisi de mutluluğu temsil eden bir tiyatro oyunu sahneliyorlardı karşısında, izlemesi güzeldi fakat gerçeklikten uzaktı ve kendisinin bu oyunda bir rolü yoktu. Bay Hale birden kalktı, kapıya doğru yöneldi ve içeri girecek olan kişi sadık hizmetkâr Dixon olsa da Frederick'i ondan bile saklamayı ister gibi tuhaf bir telaşa kapılmıştı. Margaret'ın da içi ürpermişti zira hayatlarındaki bu yeni korkuyu hatırlamıştı. Frederick'i kolundan yakaladı, sıkıca kavradı; bu arada kaşları çatılmıştı, dişlerini sıkıyordu. Fakat dura dura ilerleyen bu kişinin Dixon olduğunu biliyorlardı. Dixon koridordan geçip mutfağa girdi. Margaret ayaklandı.

"Ben gidip onunla konuşayım. Annem nasılmış bir sorayım." Bayan Hale uyanmıştı. Önce sayıklamış, çay içtikten sonra biraz kendine gelmişti ancak hâlâ konuşmaya mecali yoktu. Oğlunun geldiğini sabah söylemeleri en iyisi olacaktı. Doktor Donaldson'm ziyareti akşam için yeteri kadar heyecan yaratacaktı, hem belki doktor, Bayan Hale'i Frederick'in ziyaretine nasıl hazırlamaları gerektiği konusunda yardımcı da olabilirdi. Evde, yanı başlarındaydı Frederick ancak her an gitmesi gerekebilirdi.

Margaret bir yerde oturamadı. *Efendi Frederick*'e hizmet eden Dixon'a yardımcı olmak içini rahatlatıyordu. Hiç yorulmayacakmış gibi hissediyordu kendini. Frederick içeride babasıyla oturuyordu ve ne konuştuklarını bilmiyordu, gerçi umurunda da değildi ama onlara her baktığında daha da kuvvetlendiğini hissediyordu. Frederick'le sohbet etme, onu dinleme sırası kendisine de gelecekti sonunda ve bundan o kadar emindi ki içindeki bu hisse dört elle sarıldı. Margaret

ağabeyinin yüzünü incelemiş ve beğenmişti. Kadınsı özellikler taşıyan bu yüz, esmer ten ve ciddi bir ifadeye sahip oluşuyla dengeyi yakalamıştı. Frederick'in gözleri çoğunlukla neşe ile bakıyordu ancak ara sıra ağzı çok çabuk değişiyor ve saklı tuttuğu hırs birden ortaya çıkıveriyor gibiydi ve Margaret bundan ürküyordu. Ancak bu hırs dolu ifade geçiciydi ve içinde kincilik ya da inatçılık barındırmıyordu. Güneyli ya da yabani yerlilere has, anlık olarak yüzlerine düşen vahşi bir ifadeydi bu yalnızca ve çocuk masumiyeti taşıyan çehrelerdeki o duruşu anında eritip yok eden bir etkiye sahipti. Margaret bu haliyle ağabeyinin fevri bir yapıya sahip olduğunu düşünüp gerilebilirdi ancak bunların hiçbiri yeni bulduğu ağabeyinden kaçmasına, ondan zerre kadar sakınmasına sebebiyet vermeye yetmemişti. Aksine başından beri Frederick'le kurduğu yakınlık kendisine muazzam tılsımlı bir şeymiş gibi geliyordu. Onun varlığının verdiği yegâne rahatlık şu ana kadar ne kadar çok şeye katlanmak zorunda olduğunu fark ettirdi Margaret'a. Frederick babasını ve annesini, onların karakterini, zayıflıklarının ne olduğunu biliyordu. Umursamaz, gamsız bir tavırla yaklaşıyordu ancak ikisinin de hislerini incitmemek için oldukça dikkatli davranmaktaydı. Bu tavırlarında babası ile olan muhabbetini ya da babasının hissettiği o derin kederi yaralamayacak, annesinin acısını azaltacak olan dozu iyi biliyor gibiydi. Yersiz ve zamansız bir hareket varsa hemen bunu fark ediyor ve kendisini sabırla vakfederek, ihtiyatlı davranarak mükemmel bir bakıcıya dönüşüyordu. Helstone'da çocukken ağabeyinin yaptıklarını hatırlayan Margaret'ın gözleri doluyordu. Onca zaman uzak ülkelerde, yabancı insanların arasında dolaşan Frederick ne Helstone'u ne de kız kardeşini unutmuştu. O eski yerlerden Frederick'i yormaktan korkmadan, durmadan konuşabilirdi. Ağabeyinin gelmesini dört gözle beklese de ondan korkuyordu. Aradan geçen yedi-sekiz yılda o kadar

değişmişti ki artık eski Margaret'tan geriye ne kaldığını bilmiyordu. Eğer kendisinin hisleri, zevkleri, evlerindeki o eski hali bu kadar değişmişse Frederick'in fazla tanık olamadığı o vahşi tabiatı da değişmiş olmalıydı. Ağabeyini genç bir delikanlıyken deniz subayı üniforması içinde gördüğünde ona gururla baktığını hatırlıyordu. Frederick'in uzakta olduğu bunca yıl boyunca birbirlerine yaş olarak ve daha pek çok konuda daha da yakınlaşmışlardı. Bu yüzden bu kederli vakitte Margaret'in omuzlarındaki yük hafiflemişti. Şu sıra Frederick'in gelişinden hayatını aydınlatan başka bir şey daha yoktu. Bayan Hale oğlunu gördükten birkaç saat sonra toparlanmıştı. Frederick'in elini avucuna alıp öylece oturmuştu. Uyurken dahi oğlunun elini bırakmamıştı. Bu yüzden Margaret ağabeyini bir bebek gibi beslemek zorunda kalmıştı zira Frederick parmağını dahi oynatıp annesini rahatsız etmek istemiyordu. Bayan Hale çocukları bu haldeyken uyandı ve yastıktaki başını çevirdi ve evlatlarına gülümsedi. Ne yaptıklarını ve neden bu halde olduklarını anlamıştı.

"Çok bencilim," dedi. "Fakat uzun sürmeyecek." Frederick eğilip annesinin tutmakta olduğu zayıf düşmüş elini öptü.

Doktor Donaldson, Margaret'la konuşmuş, bu sakin havanın daha fazla devam etmeyeceğini bildirmişti. Nazik doktor evden ayrıldıktan sonra Margaret ağabeyinin yanına gitti. Ziyareti sırasında Frederick arka taraftaki odada çoğunlukla da Dixon'ın ona ayrılmış olan odasında saklanmaktaydı.

Margaret, doktorun söylediklerini ağabeyine anlattı.

"Buna inanamıyorum," diye bağırdı Frederick. "Annem hasta, belki ölümcül hasta ve hayati tehlikesi var. Ölmek üzere olsa bu halde olamazdı. Margaret! Başka doktorların da tavsiyesini almamız lâzım, Londra'daki doktorların. Hiç

aklına gelmedi mi bu?"

"Evet," dedi Margaret, "Hem de kaç defa geldi. Ancak bir işe yarayacağını sanmıyorum. Biliyorsun Londra'dan mühim doktorlar getirecek kadar paramız yok. Eminim Doktor Donaldson da Londra'daki doktorlardan sonra en kalifiye kişidir mesleğinde karşılaştırılırsa."

Frederick odada sabırsızca volta atmaya başlamıştı.

"Cadiz'de itibarım var," dedi Frederick, "Fakat kahretsin ki burada isim değiştirmek zorundayım. Babam Helstone'u neden bıraktı ki? Asıl sorun bununla başlamış."

"Sorun onunla başlamadı," dedi Margaret hüzünle. "Yaşanan değişiklikler muhtemel değişikliklerdi hem bu söylediklerini babam duymasın. Helstone'dan ayrılmasaydık annemin bu kadar hasta olmayacağını düşünüp zaten kendine işkence ediyor. Babam kendini suçlayıp çok acı çekiyor, bilmiyorsun."

Frederick sanki gemi güvertesindeymiş gibi yürümeye başladı, sonra Margaret'ın sağına geçip durdu ve kardeşinin kederli, hüzünlü haline şöyle bir baktı.

"Küçüğüm, Margaret'im." dedi, okşayarak kız kardeşini. "Umudumuzu kaybetmeyelim. Zavallı kızcağız! Bu da ne? Gözyaşları ile ıslanmış yüzün. Ben umudumu yitirmeyeceğim. Bin tane doktor da aynı şeyi söylese yine de yitirmeyeceğim. Sen de toparlan Margaret ve ümidini kaybetme, cesur ol!"

Margaret hıçkırıklarının arasında konuşmaya çalıştı, sesi çok zayıf çıkıyordu.

"Güven bana, mümkün olduğunca metanetli olacağım. Ah Frederick! Annem sonunda beni sevmeye başlamıştı. Ben de onu anlamaya başlamıştım. Şimdi ise ölüm bizi birbirimizden ayırıyor!"

"Gel, gel, gel bakayım buraya! Haydi, yukarı çıkalım ve şu değerli vaktimizi böyle harcayacağımıza bir şeyler yapa-

lım. Bir şeyler üzerine düşünmek beni her zaman mutsuz etmiştir tatlım ama yaptığım şeylerden asla mutsuz olmadım. Felsefem, 'Para kazan çocuğum, mümkünse dürüstlükle para kazan, yapamıyorsan da yeter ki para kazan' lafının parodisi gibi bir şey olacak: Sana talimatım, bir şeyler yap kardeşim, elinden geliyorsa iyisini yap, gelmiyorsa da yeter ki bir şeyler yap."

"Buna kötülük de dâhil," dedi Margaret, gözyaşlarının arasında hafifçe tebessüm etti.

"Hayır, kesinlikle değil. Benim dâhil etmediğim sonrasında yaşayacağın vicdan azabı. Hatalarını yapacağın iyi bir hareketle bir an evvel sil at, hele de itinalı bir insansan. Okuldayken tahtada işlem yaparken hata yapınca silip yerine doğrusunu nasıl yazıyorduk, işte aynen öyle. Oturup ağlayarak elimizdeki silgiyi ıslatmamızın bir manası yok. Gözyaşlarımızı en geçinden akıtmalıyız ki etkili olsun."

Margaret, başta ağabeyinin bu teorisinin sert olduğunu düşündü, içinde süreklilik arz eden bir iyilik olduğunu sonradan fark etti. Annesi ile geçirdiği kötü geceden sonra ki başında oturup beklemekte ısrar etmişti, sabah Frederick kahvaltıdan evvel Dixon'ın bacağını uzatıp oturması için uğraşıyordu zira bakıcılık artık Dixon'ı yormaya başlamıştı. Kahvaltıda ise babasını Meksika'da, Güney Amerika'da ve benzeri yerlerde yaşadığı o vahşi hayatı canlı bir resim karesi gibi anlatarak oyalamaya çalışıyordu. Margaret babasını bu kederli havadan kurtarmak için kendisinin bu kadar sohbet edebileceğini düşünmüyordu zira içinde bulundukları durum Margaret'ı da çok etkiliyordu ve kendinde konuşacak mecal bulamıyordu. Fred felsefesine uygun olarak sürekli bir şeyler yapmaya çalışıyordu. Kahvaltı esnasında bir şeyler yemek dışında yapılabilecek tek şey ise sohbet etmekti.

Gün akşam olmadan Doktor Donaldson söylediklerinde haklı çıktı. Bayan Hale yine krizler geçirmeye başlamıştı.

Kriz yatıştığında ise kendinden geçiyordu. Bay Hale ise karısının başucuna oturup hıçkırıklarla, sarsılarak ağlıyordu. Frederick güçlü kolları ile annesini rahat pozisyona getirebilmek için uğraşıyordu. Kızı ise yüzünü siliyordu ancak Bayan Hale bunların hiçbirinin farkında değildi. Bir daha onların varlığını hissedemeyecekti; ta ki cennette hepsi ile bir araya gelene dek.

Sabah olmadan her şey nihayete ermişti.

Margaret titremekteyken ve acı içindeyken ayağa kalktı, babasına ve ağabeyine güçlü bir teselli meleği olmaya çalıştı. Zira artık Frederick de dağılmıştı, teorisinin hiçbir faydası yoktu şu an. Gece küçük odasına kapandığında o kadar sesli ağlamıştı ki, Margaret ve Dixon korku ile yanına koşup sessiz olmasını söylemişlerdi. Zira evin duvarları inceydi ve yan komşuları bu yoğun, kuvvetli hıçkırıklarını kolayca duyabilirlerdi. Hıçkırıkları ölümden sonraki yaşam karşısında hissedeceğimiz ürpermenin çok ötesinde bir tepkiydi. Istıraba boğulduğumuz bu anlarda alınyazımızı yazanın kim olduğunu bildiğimizden amansız kadere karşı gelemeyeceğimizin farkındayızdır.

Margaret, babası ile birlikte annesinin cansız bedenin olduğu odada oturdu. Babası ağlasa şükredecekti fakat Bay Hale yatağın yanı başında sessizce oturuyordu. Ara sıra karısının yüzündeki örtüyü kaldırıp yanağını okşuyor, anlaşılmaz şeyler mırıldanıyordu. Sanki dişi bir hayvandı da yavrusunu seviyordu. Kızının odada olduğunun farkında bile değildi. Margaret birkaç kere kalkıp babasını öpmek istedi, Bay Hale bu isteğine sessizce cevap verdi. Öptükten sonra Margaret'ı yavaşça itti, sanki gösterdiği bu yakınlık Bay Hale'in ölünün üzerinde yoğunlaştırmış olduğu dikkatini bozuyor gibiydi. Frederick'in hıçkırıklarını duyan Bay Hale irkildi ve başını sallayarak: "Zavallı çocuk! Zavallı çocuk!" dedi. Margaret'ın yüreği o kadar burkulmuştu ki baba-

sını bu halde görmek, annesinin yasını tutmasına engel oluyordu. Gece şafağa dönüyordu ki evvelinde hiçbir kelam etmeden Margaret doğrudan lafa girdi. Sesindeki berraklık kendisini bile şaşırtmıştı ve söylediği söz ile odadaki sessizliği böldü: "Yüreğini bu kadar karartma," diye bir laf çıktı ağzından. Daha sonra İncil'deki, kelimelere sığmayacak acıların tesellisi için yazılanların olduğu bölümü baştan sona okumaya koyuldu.

-31-
Eski Tanıdıklar Unutulur mu?

Bu halin, tavrın, bu vasıfların;
Yılanın kurnazlığı, günahı işleyenin düşüşü yüzünden
olduğu belli değil mi?

Crabbe

Soğuk, buz gibi bir ekim sabahıydı. Kırsaldaki ekim sabahları gibi güneşin ışıkları rengârenk güzellikleri ortaya çıkarmadan evvel ortalığı sarmış olan yumuşak, gümüşi bir pus yoktu havada bu kez. Milton'da da gümüşi pusun yerini ağır bir dumana almıştı, güneş doğduğunda ise uzun ve loş sokakları aydınlatmaktaydı. Margaret bitkin bir şekilde ortalıkta, dolanıyor Dixon'a evi toparlaması için yardımcı oluyordu. Gözleri mütemadiyen yaşlarla doluydu ancak oturup rahat rahat ağlamaya vakti yoktu. Babası ve ağabeyi ona güveniyordu. Onlar kedere teslim olmuşken Margaret'ın çalışması, düşünmesi, plan yapması gerekiyordu. Cenaze için yapılacak olan hazırlıklar da Margaret'a kalmış gibi görünüyordu.

Ateş parlaktı ve çıtırdayarak yanıyordu, kahvaltı için her şey hazırdı. Çaydanlık ocakta ıslık çalarak kaynıyordu. Margaret, Bay Hale ile Frederick'i çağırmadan evvel son kez etrafına şöyle bir baktı. Her şeyin mümkün olduğunca iç açıcı olmasını istiyordu fakat içinde taşıdığı ağırlıkla odanın atmosferi arasındaki zıtlık birden oturup sarsılarak ağlamasına sebep oldu. Koltuğun kenarına çömeldi ve ağladığını

duymamaları için yüzünü yastıklara gömdü. Bu arada Dixon omuzuna dokundu.

"Gelin Bayan Hale! Gelin, canım benim! Kendinizi bırakmayın. Siz de bırakırsanız ne yaparız? Evde yapılması gerekenler için gerekli direktifleri verecek başka kimse yok ve yapılacak çok şey var. Cenaze törenini kim çekip çevirecek, törene kimler gelecek, nerede yapılacak; bunların ayarlanması lâzım. Bay Frederick deli gibi ağlıyor. Bey de bu işleri halledebilecek bir adam değil zaten. Zavallı adamcağız, kendini tamamen kaybetmiş durumda. Kötü bir olay tatlım evet ama ölümü hepimiz tadacağız. Bu yaşına dek hiçbir yakınını kaybetmediğin için şanslısın."

"Belki de öyle evet. Fakat bu yaşadığım kayıp başlı başına büyük bir şey. Dünyadaki başka hiçbir olay ile kıyaslanamaz." Dixon'ın söyledikleri Margaret'ı rahatlatmamıştı. Ancak emektar, aksi hizmetçinin bu sıra dışı yakınlığı yüreğine dokunmuştu. Bu gösterilen yakınlığa duyduğu minneti göstermek için ayağa kalktı ve Dixon gergin bir ifade ile bakarken ona gülümsedi. Hemen ardından da ağabeyiyle babasına kahvaltının hazır olduğunu haber vermeye gitti.

Bay Hale bir rüyadaymış gibi, gözleri ve zihni var olana değil de bambaşka şeylere odaklanmış olan uyurgezer bilinçsizliği ile odaya girdi. Frederick ise zorlama bir neşe ile girmişti, Margaret'ın elini tuttu, gözlerinin içine baktı ve birden gözyaşlarına boğuldu. Margaret kahvaltıda sohbet açabilmek için sürekli alakasız konular bulmaya çalıştı. Zira en son birlikte yemek yediklerinde hastanın odasından gelen seslere, tıkırtılara sürekli kulak kabartıyorlardı ve Margaret ikisinin de bu anları hatırlamalarını istemiyordu.

Yemekten sonra babası ile cenaze işlerini konuşmaya karar verdi. Bay Hale başını salladı ve kızı ne diyorsa hepsine razı oldu. Margaret'ın sunduğu her bir teklif, aslında ötekisiyle tamamıyla çelişiyordu. Margaret, babasının karar ver-

mede yardımcı olamayacağını görünce Dixon'a danışmak için odadan bitkin halde ayrılmak üzereydi ki babası tekrar kızını yanına çekti.

"Bay Bell'e danış," dedi zayıf bir sesle.

"Bay Bell!" dedi Margaret, biraz şaşırmıştı. "Oxfordlu Bay Bell mi?"

"Bay Bell," diye tekrarladı Bay Hale, "Benim sağdıcımdı o."

Margaret alakayı şimdi çözmüştü.

"Bugün mektup yollarım," dedi. Bay Hale, eski, uyuşuk haline bürünmüştü. Margaret bütün sabah koşturup durdu, dinlenebilmeyi çok istiyordu ancak bu üzücü işleri toparlaması gerekiyordu.

Akşama doğru Dixon, Margaret'a:

"Hallettim hanımefendi. Babanıza üzüntüden inme inecek diye o kadar korktum ki. Tüm gün hanımımın yanındaydı, kapıyı dinledim, baktım onunla konuşuyor, sanki hayattaymış gibi onunla konuşuyordu. İçeri girdiğimde sustu ancak hayretler içindeydi. O yüzden yatağın yanından kaldırılması gerektiğini düşündüm. O an için şok yaşayacaktı belki ama sonrasında iyi olacaktı belki de. O yüzden Efendi Frederick'in burada olmasının sakıncalı olduğunu söyledim. Evet, bence sakıncalı. Geçen salı dışarı çıktığımda Southamptonlı bir tanıdığımızla karşılaştım. Milton'a taşındığımızdan beri ilk defa görüyorum bu adamı, pek gelmez onlar bu tarafa. Manifaturacı yaşlı Leonards'ın oğlu genç Leonards'dı gördüğüm kişi. Yaşayan en büyük haylaz adam. Babasının ölümüne sebebiyet veriyordu az daha, sonra kaçıp gidip denizlere açılmıştı. Ona asla tahammül edemiyorum. Efendi Frederick'le aynı vakitte Orion'daydı. Tabii isyan çıktığında da beraberler miydi hatırlamıyorum."

"Seni tanıyor mu bu adam peki?" diye sordu Margaret telaşla.

"İşin korkunç tarafı da bu ya. Beni tanıdığını sanmıyorum ama ben adı ile seslenmek gibi bir ahmaklık ettim. Böyle uzak bir yerde, Southampton'dan biri ile karşılaşmanın şaşkınlığı. Başka yerde olsa yüzüne bakmazdım o işe yaramaz hergelenin. O da, 'Bayan Dixon! Sizinle burada karşılaşacağımız kimin aklına gelirdi? Belki de yanılıyorum, artık adınız Dixon değil?' Ben de evlilik için çok kısmetimin çıkmış olmasına rağmen bana hâlâ Bayan Dixon olarak hitap edebileceğini söyledim. Oldukça kibar davrandı, yüzüme bakmadı, söylediklerimden şüphe de duymadı. Böyle bir adamdan, bu şekilde tavırlar beklemezdim açıkçası. Ben de ayıp olmasın diye sanki hâlâ araları iyiymiş gibi babasının halini hatırını sordum ki babasının onu kapı dışarı ettiğini biliyorum. Peşinden benden intikam almak için, ki baştan beri oldukça kibardık ancak gittikçe birbirimize karşı sertleşiyorduk, Efendi Frederick hakkında sorular sormaya başladı. Ne kötü bir belaya bulaşmış olduğundan söz etti. Aslında Efendi Frederick'in yaptıkları kendisinin yaptıklarının yanında devede kulak kalır. İsyan çıkardığı için yakalanırsa asılacağından bahsetti. Yakalanması için yüz sterlin ödül konduğunu ve bu durumun ailesi için nasıl utanç kaynağı bir şey olduğunu söyledi. Hepsini beni sinirlendirmek için yaptı. Önceden Southampton'dayken babasına George'a iyi davranması konusunda akıl vermiştim. Ben de dürüstçe hayatlarını kazandıkları için Tanrı'ya şükreden aileler tanıdığımı ve bu ailelerin de uzaktaki oğullarını düşününce yüzlerinin kızardığını bildiğimi söyledim. Terbiyesiz bir adam olduğundan hemen bu lafıma cevabı yapıştırdı. Şu an oldukça özel bir konumda olduğunu, şayet kötü işlere bulaşmış talihsiz ancak durumunu düzeltme peşinde olan bir tanıdığım varsa o kişiyi himayesi altına alabileceğini söyledi. Gerçekten böyle söyledi! Şeytana pabucunu ters giydirir. Yıllardır kendimi bu kadar kötü hissetmemiştim. Ne diye orada dikilip bu adamla

konuştum ki! Uğraşsam canını bu kadar sıkamazdım diye düşünürdüm ancak aksine öylece karşımda dikilmiş gülümseyerek ne diyorsam hepsini bir iltifatmış gibi kabul ediyordu, bense ne söylediyse hepsi yüzünden sinirden kuduruyordum."

"Bizim hakkımızda, Frederick hakkında bir şey demedin değil mi?"

"Hayır demedim," dedi Dixon. "Nerede yaşadığını sorma nezaketinde bulunmadı ki sorsa da söylemezdim zaten. Himaye altına alacağını söylediğinde, ne işle uğraştığını bile sormadım. Otobüs bekliyordu, gelince atladı ve binmeden evvel beni son bir kez daha sinirlendirmek için arkasına döndü ve "Eğer Yüzbaşı Hale'i yakalamama yardım ederseniz ödülü kırışırız Bayan Dixon. Benim partnerim olmayı istersiniz bence Bayan Dixon, öyle değil mi? Utanmayın, evet deyin." Otobüse atladı ve o çirkin suratıyla bana pis pis sırıttı ve son anda yine laf soktuğu için mutlu olmuştu."

Dixon'ın bu anlattıkları Margaret'm canını sıkmıştı.

"Frederick'e söyledin mi?" diye sordu.

"Hayır," dedi Dixon. "Bu pislik Leonards'la aynı şehirde olmak canımı yeteri kadar sıkmıştı fakat düşünmem gereken o kadar çok şey vardı ki pek fazla üzerinde durmadım. Baktım Bay Hale böyle kaskatı kesilmiş, gözleri üzüntü ile dolu, belki Efendi Frederick'in güvenliğini düşünmek onu biraz kendine getirir. Bu yüzden ona her şeyi anlattım gerçi yaşı genç bir adamın benimle böyle bir üslupla konuşuyor olmasını aktarmak utanç vericiydi tabii. Anlattıklarım Bay Hale'e iyi geldi. Bay Frederick'i saklayacaksak da zavallı çocuğun Bay Bell gelmeden gitmesi gerek."

"Ah ben Bay Bell'den çekinmiyorum. Bu Leonards canımı sıktı. Frederick'e söylemem lâzım. Nasıl biri bu Leonards?"

"Çirkin bir adam olduğumdan emin olabilirsiniz hanımım. Favorilerini görseniz utanırsınız, o kadar kırmızı. Özel

bir durumu olduğunu söylemesine rağmen işçi gibi pamuklu kadife kıyafetler giymişti."

Frederick'in artık gitmesi gerekiyordu. Aile içinde kendine bu kadar yer edinmişken, babasına ve kız kardeşine dayanak, sığınak olacakken yine de kalması uygun olmazdı. Annesi hayattayken ona gösterdiği ihtimamla, öldükten sonra hissettiği kederle uzakta da olsa ailesine derin bir akrabalık bağı ile bağlı olduğunu göstermişti ancak yine de gitmesi gerekiyordu. Margaret, misafir odasında ateşin başında oturmuş bunları düşünüyordu. Babası ise bu yeni peyda olan korku sebebiyle huzursuz ve rahatsızdı, ağzından henüz tek kelime bile çıkmamıştı. Bu sırada Frederick odaya girdi, rengi solmuştu, hissettiği o muazzam keder kaybolmuş gibiydi. Margaret'ın yanma yaklaştı ve onu altından öptü.

"Ne kadar da solmuşsun Margaret!" dedi zayıf bir sesle. "Sen herkese göz kulak olurken seni kimse düşünmedi. Şu kanepeye uzan biraz. Yapacağın bir şey kalmadı artık."

"En kötüsü de bu ya," dedi Margaret, hüzünle ve fısıltı ile konuşmuştu. Koltuğa gidip uzandı. Ağabeyi ayaklarına bir şal örttü sonra yanına, yere oturdu. İki kardeş fısıltı ile konuşmaya başladılar.

Dixon genç Leonards'la ilgili ne anlattıysa Margaret hepsini ağabeyi ile paylaştı. Frederick'in dudakları büyük bir dehşetle kapandı.

"Bu herife haddini bildirmeyi o kadar isterdim ki. Böyle kötü bir denizci, böyle kötü bir adam daha dünyaya gelmemiştir. İşin tümünün ne olduğundan haberin var mı Margaret?"

"Evet, annem anlattı."

"Gemide işe yarar kim varsa hepsi kaptana karşı öfke doluydu, bir tek şu herif yalakalık yapıyordu! Oradaki hali aklıma geldikçe deliriyorum! Yirmi metre yakınında oldu-

ğumu bilse sırf o günlerin intikamını almak için beni gammazlar. Zaten cebinde yüz sterlini olan, bu serseri ile ikimizi karşılaştırınca benim o kadar para edecek adam olduğumu düşünüyorsa bu bana yeter. Dixon'ı ikna etsek de beni ihbar etse keşke, bu yaşında hiç olmazsa para sahibi olurdu!

"Ah Frederick! Sus lütfen, böyle konuşma."

Bay Hale çocuklarına doğru ilerledi, heyecanlıydı, titriyordu. Ne hakkında konuştuklarını duymuştu. Frederick'in elini iki avucunun arasına aldı:

"Oğlum, gitmek zorundasın. Bunun çok kötü bir şey olduğunun farkındayım ama gitmek zorundasın. Elinden geleni yaptın, seni görmek annene iyi geldi."

"Ah baba, gitmek zorunda mı gerçekten?" dedi Margaret, durumun bunu gerektirdiğini bilmesine rağmen yalvarır gibi sormuştu.

"İtiraf edeyim. Yüzleşmek ve mahkemeye çıkmak istiyorum, ah bir elime geçirebilsem kanıtı! Leonards gibi hergelelerin elinde oyuncak olduğuma inanamıyorum. Başka şartlarda olsak bu yaptığım ziyaretten ne çok keyif alırdım. Fransız kadınların sunduğu düşünülen o yasak zevkler gibi gelirdi bana bu ziyaret."

"Senin hakkında hatırladığım en eski şey," dedi Margaret, "elma çaldığın için bizi utandırmış olman. Elma dolu bir sürü ağacımız vardı. Biri sana çalman elmanın tadının daha tatlı olduğunu söylemişti, sen de bunu gerçek sanmıştın ve çalmaya kalkışmıştın. O günden bu yana pek değişmemiş gibisin."

"Evet, gitmelisin," dedi Bay Hale, Margaret'ın birkaç dakika evvel sorduğu soruya yanıt olarak. Bay Hale'in aklında o sıra tek bir konu vardı. Çocuklarının oradan oraya atlayan yorumlarını takip etmek ona zor geliyordu ki takip etmek için çaba gösterdiği de pek söylenemezdi.

Margaret ve Frederick birbirlerine baktılar. O an paylaş-

mış oldukları yakınlık eğer Frederick giderse sona erecekti. Birbirlerine kelimelere dökemedikleri çok şeyi gizleri ile anlattılar. İki kardeşin de aklından aynı şeyler geçiyordu, ta ki üzüntüye iyice kapılana kadar. Üzerindeki kederli havayı ilk silken Frederick oldu:

"Biliyor musun Margaret bugün Dixonbenim ödümüzü koparıyordu neredeyse. Odamdaydım, ön kapının çalındığını duydum. Kapıyı çalan kimse işini halletmiş çoktan gitmiştir diye düşündüm. Tam koridora çıkmak üzereydim ki odanın kapısını açtım, Dixon da o ara merdivenlerden iniyormuş, kaşlarını çattı ve beni tekrar içeri tıktı. Kapıyı açık bırakmıştım, babamın çalışma odasında bekleyen bir adama bir mesaj iletildiğini duydum. Sonra adam gitti. Kimdi o adam? Esnaf filan mı?"

"Muhtemelen," dedi Margaret ilgisizce. Saat iki gibi her gün kısa boylu, sessiz sakin bir adam siparişleri almaya gelir."

"Bu adam kısa boylu değildi. Heybetli biriydi ve geldiğinde saat dördü geçiyordu."

"Gelen Bay Thornton'du," dedi Bay Hale. Çocuklar babalarını sohbete dâhil edebildikleri için mutlu olmuşlardı.

"Bay Thornton mı?" dedi Margaret, biraz şaşırmıştı. "Sandım ki..."

"Evet küçüğüm, ne sandın?" diye sordu Frederick, cümlesini yarım bıraktığını görünce.

"Ah sadece," dedi Margaret ağabeyinin gözlerinin içine bakarak, yüzü kızarmıştı, "Ben başka sınıftan birini kastettiğini düşündüm, bir centilmeni değil de işleri halletmeye birinin geldiğini sandım."

"Öyle birine benziyordu zaten," dedi Frederick, umursamaz bir tavırla. "Esnaf sandım ben de zaten, meğer fabrikatörmüş."

Margaret sesini çıkarmadı. En başta Bay Thornton'un ka-

rakteri ile ilgili hiçbir şey bilmediği zamanlarda kendisi de ağabeyi gibi düşünmüştü. Bu tepki aslında doğal bir tepkiydi ama yine de biraz rahatsız olmuştu. Konuşmak istemiyordu ancak Frederick'in Bay Thornton'un nasıl biri olduğunu bilmesini istiyordu ancak nutku tutulmuştu.

Bay Hale lafını sürdürdü. "Elinden gelen bir şey var mı diye sormaya gelmiştir. Fakat onunla görüşebilecek durumda değildim ve Dixon'dan gidip Bay Thornton'a seninle görüşebilir mi diye sormasını istedim, sen ilgilen diye. Bilmiyorum başka ne dedim."

"Oldukça iyi anlaştığınız bir tanıdık galiba, değil mi?" diye sordu Frederick. Soruyu aniden ortaya attı ve ikisinden birinin cevaplamasını bekledi.

"Çok nazik bir dost," dedi Margaret babası cevap vermeyince.

Frederick bir süre sessiz kaldı sonra lafa devam etti:

"Sana böyle iyi davrananlara teşekkür bile edememek beni o kadar üzüyor ki Margaret. Senin ve benim tanıdıklarım hep birbirinden ayrı olmalı. Eğer askeri davada aklanmak için uğraşmazsam ya da sen ve babam bir yolunu bulup İspanya'ya gelmezseniz durum bu olacak." Bu son sözünü yoklamak için sormuştu. Sonra doğrudan lafa girdi. "Gelmenizi ne kadar isterdim bilemezsin. Orada durumum oldukça iyi, hatta daha da iyiye gidiyor," dedi ve utangaç bir kız gibi kızarmıştı. "Şu Dolores Barbour'dan sana bahsetmiştim Margaret. Keşke onu tanıyabilsen, eminim çok hoşlanırdm. Hatta yanlış oldu, çok severdin, hoşlanırdın biraz zayıf kaldı. Tanısan sen de severdin baba. Daha on sekizine basmadı. Önümüzdeki yıl basacak ve evleneceğiz. Bay Barbour nişanlı olmamızı istemedi. Eğer gelebilseniz baba, Dolores dışında daha pek çok tanıdığınız olur. Bunu bir düşün baba. Margaret bana destek olsana biraz."

"Hayır. Hayır artık bir daha taşmamam," dedi Bay Hale.

"Bir kez taşındım ve bu karımın hayatına mal oldu. Bir daha hayatta başka bir yere taşınmam. O buraya gelmeli. Kalan ömrümü burada geçireceğim."

"Ah Frederick," dedi Margaret, "Bize biraz daha bahsetsene ondan. Hiç aklıma gelmezdi, çok mutlu oldum. Seni seven, sana değer veren birileri olacak hayatında. Haydi her şeyi anlat bize."

"Bir kere Katolik. Tek hoşuma gitmeyen şey bu. Babamın da bu konudaki fikirleri değiştiğine göre, hayır Margaret iç çekme hiç."

Sohbet daha sona ermeden Margaret böyle iç çekmekte haklıydı. Frederick de Katolik'ti aslında pratikte olmasa da. Babasının kiliseden ayrıldığını bildirdiğinde hissettiği kedere karşılık ağabeyinin niçin üstünkörü teselli ettiği ortaya çıkmıştı. Margaret bu tavrını denizcilere has umursamazlık olarak düşünmüştü başta ancak demek ağabeyi de vaftiz edildiği dinden vazgeçmişti o dönem ve fikren babasından tamamıyla ayrı yöne doğru kayma eğilimindeydi. Böyle bir değişim için ne kadar büyük bir sevgi beslemek gerekiyordu ki Frederick hâlâ bu konuda bir şey söyleyememişti. Margaret sonunda bu konudan konuşmaktan vazgeçti ve nişan mevzusuna dönerek ve konuyu yeniden salim kafayla düşünmeye başladı:

"Sırf o kız için isyan iddiası doğru olsa bile üzerine atılmış olan tüm bu akıl almaz suçlamalardan ismini temizlemek için uğraşmalısın. Askeri mahkeme toplanınca şahitler bulabilirsin ve her ne pahasına olursa olsun otoriteye itaatsizlik etmenin sebebinin otoritenin işlediği hatalardan dolayı olduğunu göstermelisin."

Bay Hale, oğlunun vereceği cevabı duymak için toparlandı.

"Bir kere Margaret benim için şahitlik yapacak kişiyi nereden bulacağız? Tüm o denizciler başka gemilere dağıldılar.

Kalanlarının da şahitliği pek kabul edilmez zira isyanda bizzat yer alanlarla, isyanı destekleyenler kaldı. Ayrıca sana şunu söyleyeyim, askeri mahkemelerin nasıl yerler olduğunu bilmiyorsun. Adaletin tecelli etmesi için insanlar toplanıyor sanıyorsun. Gerçeğin ne olduğu şöyle dursun mahkemede otoritenin ağırlığı onda dokuzluk kısmı oluşturuyor. Sunulan kanıtlarsa yalnızca onda bir değer taşır ve bu gibi davalarda kanıtlar otoritenin ağırlığına göre şekil alırlar."

"Ama yine de denemeye değmez mi? Ne kadar kanıt ortaya çıkarılabilir, ne kadarı kendi lehimize ayarlanabilir onu görürdük. Şu an seni evvelden tanıyan kim varsa hepsi hiç bahanesiz suçlu olduğunu düşünüyorlar. Kendini aklamak için hiç uğraşmadın ve biz de aklanman için delilleri nasıl toplayacağımızı bilemedik. Şimdi hiç olmazsa Bayan Barbour hatırına şu yeryüzünde kendini temize çıkarmak için gerekeni yapmalısın. Belki onun umurunda değil, bizim gibi o da senin suçsuz olduğuna inanıyordur. Fakat böyle töhmet altında kalacağı bir şeye razı olmasını isteyemezsin ve tüm dünyaya buna nasıl karşı çıktığım göstermelisin. Otoriteye karşı geldin, evet ve bu kötü bir şey fakat bu konuda bir şey söylememek olmaz. Zira bu otorite vahşilik yapıyordu ve iş daha da kötüye gidecekti. İnsanlar senin ne yaptığını biliyorlar. Fakat bunu suç işlemekten çıkarıp esasında zayıfları korumak için yaptığın bir kahramanlık hareketi olduğunu bilmiyorlar. Dolores'in hatırı için, insanların bunu bilmesi lâzım."

"Fakat bunu nasıl sağlayabilirim ki? Beni yargılayacak olanların saflığından ve adalet anlayışından şüphe duyarken askeri mahkemeye çıksam, yalnızca gerçeği anlatacak olan şahitler getirsem ne olur ki? Sokaklarda dolaşıp benim, sizin inandığınız şekliyle, nasıl kahramanca bir iş yaptığımı söyleyecek olan bir çığırtkan mı tutayım? Kimse işlenen suç ortadayken kişinin kendi meşru müdafaasını dinlemez, savun-

mamı bastırıp dağıtsam da kimse okumaz zaten."

"Beraatın için şansın ne diye bir avukata danışmayacak mısın?" diye sordu Margaret ağabeyinin yüzüne bakarak, yüzü kızarmıştı.

"Önce avukatımı bulmam lâzım. Önce bir incelemem lâzım ki güvenebilir miyim görmem gerek. Dava alamayan avukatların çoğu beni adalete teslim ederek pek çok para kazanacağını düşünüp kolayca yol değiştirebilir."

"Saçmalama Frederick! Dürüstlüğüne güvenebileceğim bir avukat biliyorum ben. Zekâsına insanlar hayran ve Shaw Teyzemin akrabaları için de elinden geleni yapabilecek biri. Bay Henry Lennox'u kastediyorum baba..."

"Bence de bu iyi bir fikir," dedi Bay Hale. "Frederick'i İngiltere'de alıkoyacak bir şey teklif etme sakın. Annenin hatırına etme lütfen."

"Yarın akşam gece treniyle Londra'ya gidebilirsin," diye lafa devam etti Margaret, planı detaylandırmak adına. "Yarın gitmesi gerek baba," dedi itina ile, "Bunu sabitlemiş olalım, hem Bay Bell geliyor hem de Dixon'ın bu son münasebeti iyi olmadı."

"Evet, yarın gitmeliyim," dedi Frederick, kararlı bir sesle.

Bay Hale inledi, "Senden ayrılmaya dayanamıyorum ama burada kaldığın süre boyunca da çok endişeleniyorum senin için."

"Tamam o zaman," dedi Margaret, "Planıma kulak verin. Cuma sabahı Londra'ya varmış olur. Ben ya da sen... Yok! Ben en iyisi Bay Lennox'a vermen için bir not yazayım. Onu Temple'daki ofisinde bulabilirsin."

"Orion'daki gemide tanıdığım ne kadar adam varsa hepsinin ismini yazarım liste halinde. Kendisine veririm, o adamların hepsini bulup meydana çıkarsın. Edith'in kocasının kardeşi bu adam, değil mi? Mektuplarında ondan bahsetmiştin, hatırlıyorum. Barbour'da param da var. Yüklü

miktarda fatura çıkarsa ödeyebilirim sevgili babacığım şayet bu işten alnımızın akı ile çıkabilirsek. Ancak o parayı başka bir iş için kullanmak istiyordum ben. Bu durumda sizden ve Margaret'tan borç alacağım."

"Hayır böyle düşünme," dedi Margaret. "Riske atmış olmayacaksın o parayı. Hem göze almaya değer bir risk bu nihayetinde. Liverpool'dan gittiğin gibi Londra'dan da deniz yoluyla gidebilirsin, değil mi?"

"Kesinlikle tatlı ördeğim. Güvertenin altında suyu hissettiğim an orası benim evim gibi oluyor. Beni oradan götürecek bir gemi bulurum ben, merak etme. Londra'da yirmi dört saat bile kalmam. Sizden ayrı kalmamın yanı sıra Londra'da ne kadar uzun kalırsam sevdiğimden de o kadar ayrı kalacağım."

Bay Lennox'a mektup yazarken Frederick'in omuzunun üzerinden onu izlemesi Margaret'ı rahatlatmıştı. İstikrarlı ve öz bir biçimde yazması için bu şekilde destek görmeseydi kelimeleri, ifadeleri seçerken kafası oldukça karışacaktı zira en son iki taraf için de hoş olmayan bir an yaşanmıştı ve bunca zaman sonra tekrar iletişime geçmek tuhaf geliyordu. Yazdığı notu son bir kez kontrol edemeden ağabeyi elinden aldı, cep boyutunda bir kitabın arasına sıkıştırdı. Kitabın arasında siyah bir saç demeti vardı ki bu demeti görünce Frederick'in gözleri mutluluktan parladı.

"Saç demetine bakmak istiyorsun, değil mi?" diye sordu Frederick. "Hayır önce kendisi ile tanışmalısın. Ona ait parçalar üzerinden fikir sahibi edinemeyeceğin kadar mükemmel biri o. Sarayımın hiçbir tuğlası bütünsel olarak ne kadar güzel olduğu hakkında tek başına sana tam bir fikir veremez."

-32-
Talihsizlikler

"Ne! Kınanmış olarak kalmak,
Sürünmek mi, belki de zincirlere bağlanmış halde."

Werner

Ertesi gün üçü hep birlikte oturdular. Bay Hale pek konuşmadı. Çocukları ona sorular sorup dikkatini var olan âna toplamaya çalıştılar. Frederick artık üzülmüyordu. İlk krizi atlatmıştı. Şimdi ise duygularına bu denli teslim olduğu için utanıyordu. Annesini kaybetmesi ömrünün sonuna dek taşıyacağı derin bir acı olmasına rağmen artık bu konuda konuşmaya gerek yoktu. Margaret ise başta o kadar yana yakıla üzülmemişti ancak şimdi kendini çok kötü hissediyordu. Ara sıra çok ağlıyordu onun dışında alakasız şeylerden de konuşsa hep hüzünlü bir havası vardı ve ne zaman Frederick'e baksa ayrılık vakti hızla yaklaşıyor diye daha da üzülüyordu. Ağabeyinin gidişini babası açısından düşündüğünde memnun oluyordu ancak kendi adına düşününce ise kederleniyordu. Bay Hale fark edilip yakalanacak diye çok korktuğundan oğlunun varlığı ile mutlu olamıyordu. Bayan Hale öldüğünden beri bu konudaki gerginliği daha da artmıştı. Zira tüm zihnini artık buna odaklıyordu. Farklı bir ses duyduğunda hemen irkiliyor ve Frederick biri odaya girdiğinde hemen göze çarpmayacak bir konuma geçmeden de rahat edemiyordu. Akşama doğru şöyle

dedi:

"İstasyona Frederick'le beraber git Margaret. Sağ salim trene bindiğinden emin olmak istiyorum. Ne olursa olsun Milton'dan ayrıldığı haberini bana getir."

"Elbette baba," dedi Margaret. "Ben de onunla giderim, sen kendini yalnız hissetmezsin, değil mi?"

"Hayır, hayır! Gitmezsen yolda tanıdık biri rast geldi, durdurdu gibi fikirlere kapılırım. Sen sağ salim yola düştüğünü bana söyle yeter. Outwood istasyonuna gidin. Oldukça yakında ve kalabalık bir istasyon da değil hem. Taksi tutun oraya giderken, böylece birinin görme ihtimali daha da az olur. Trenin saat kaçta Fred?"

"Altıyı on geçe, hava bayağı kararmış olur. Dönüşte ne yapacaksın Margaret?"

"Hallederim ben. Gittikçe cesaretlenip kuvvetleniyorum. Eve dönüş yolu oldukça aydınlık. Hem geçen hafta daha geç bir saatte eve dönmüştüm."

Margaret bu vedalaşma safhasını atlattıkları için mutluydu. Frederick, ölen annesi ve hayattaki babası ile vedalaşmıştı. Hemen taksiye binmesi için acele etti Margaret zira ağabeyi, annesini son bir kez görmek istemişti ve bu sahne o an için oğluna eşlik etmekte olan Bay Hale'i çok üzmüştü. Hem bu yüzden hem de tren kalkış varış saatleri ile ilgili rehber küçük istasyonlarda çoğunlukla yanılabildiğinden Margaret gergindi. Outwood'a vardıklarında trenin gelmesine daha yirmi dakika olduğunu gördüler. Gişe açılmadığından bileti alamamışlardı. İstasyonun aşağı katlara inen merdivenlerine yöneldiler. Arabaların geçtiği yolun yanında kömür taşınan geniş bir yol çaprazlama olarak alana doğru uzayıp gidiyordu. Oraya geçtiler ve kalan birkaç dakikayı da orada, ileri geri volta atarak geçirdiler.

Margaret elini Frederick'in koluna koydu. Frederick de büyük bir sevgi ile kardeşinin elini tuttu.

"Margaret! Bay Lennox'a beraat şansım var mı diye danışacağım. Böylece istediğim zaman İngiltere'ye gelip gidebilecek miyim bunu öğreneceğim. Sırf senin için yapacağım bunu. Babama bir şey olursa senin yalnız kalmana dayanamam. Babam çok değişti, çok sarsıldı. Şu Cadiz'le ilgili plana babamı ikna etsen, gelmeniz için o kadar çok neden var ki. Eğer babam da göçüp giderse ne yapacaksın? Buralarda hiç tanıdığımız yok. Hiç akrabamız da yok."

Margaret, ağabeyi bu hassas konuyu açtı diye neredeyse ağlayacaktı. Zira Bay Hale'in son aylarda çektiği dertlerin onda yarattığı etkiye bakılırsa Margaret da böyle bir ihtimalin ne denli kuvvetli olduğunun farkındaydı. Yine de neşeli olmaya çalışarak:

"Şu son iki yılda hayatımda hiç beklemediğim ani değişiklikler yaşadım. O yüzden geleceğe dair olacaklarla ilgili ince planlar yapmak istemiyorum. Anı yaşamak en iyisi." Duraksadı Margaret. Alana doğru açılan caddenin kenarındaki basamakta bir süre kıpırdamadan dikildiler. Batan güneşin ışıkları yüzlerine vuruyordu. Frederick, kız kardeşinin elini tuttu ve yüzüne büyük bir endişe ile baktı. Sözleri ile gizlemeye çalıştığı derdi ve tasayı, kız kardeşi, yüzündeki ifade ile ele vermekteydi. Margaret lafına devam etti:

"Daha sık yazışalım. Sana daha sık mektup yollayacağım, söz veriyorum. Görüyorum ki sana ne derdim varsa anlatırsam rahatlayacaksın. Babam," —Margaret çok hafif bir irkildi, fark edilmeyecek derecede hafifti—fakat Frederick kardeşinin elini tutuyordu ve ani bir hareket hissetmişti. Hemen yönünü yola döndü, atlı bir adam yavaş yavaş bulundukları yoldan geçmekteydi.

"Kimdi o?" dedi Frederick, Bay Thornton bu soruyu duyabileceği bir mesafedeydi. Margaret biraz soldu biraz da kızardı yanıtlarken:

"Bay Thornton, daha önceden görmüştün."

"Arkadan gördüm sadece. Ne sevimsiz bir adam. Ne kadar da çatık kaşlı öyle!"

"Canını sıkan bir şey vardır," dedi Margaret, özür diler gibi. "Annemle ilgilenirken görseydin onu, sevimsiz olduğunu düşünmezdin."

"Gidip biletimi alma vakti geldi. Havanın bu kadar kararacağını bilseydik taksiyi bekletirdik Margaret."

"Sen kafana takma bunu. İstersem buradan da taksi tutabilirim ben ya da demiryolu üzerinden giderim, bir sürü dükkân var, insanlar var, ışıklar var Milton İstasyonu'ndan sonra yol boyunca. Leonards da seninle aynı trendedir diye endişeleniyorum. Kompartımanına girmeden iyi bakın etrafa."

İstasyona geri döndüler. Margaret parlak bir ışığın yandığı taraftan bileti almayı istedi. Birkaç serseri kılıklı çocuk, istasyon görevlisi ile aylakça ortalıkta dolaşmaktaydı. Margaret içlerinden birinin yüzünü daha evvel gördüğünü sandı ve Margaret'ı beğendiğini açıkça belli eden, ona hayranlıkla bakan bu adama Margaret mağrur ve öfkeli bir bakış fırlattı. Acele ile dışarıda dikilen ağabeyinin yanına gitti ve kolunu tuttu. "Çantanı aldın mı? Haydi gel şöyle peronda yürüyelim." Yalnız kaldığı için telaşlanmıştı, cesaretini düşündüğünden daha çabuk kaybetmeye başlamıştı ve bunu kendine bile itiraf etmeye çekiniyordu. Bayrakların arasında ilerlerken onları takip eden bir ayak sesi işitti Margaret, yaklaşan trenin çıkardığı gürültüye kulak vermek için durduklarında o da durmuştu. Ağabey kardeş konuşmadılar, yürekleri daralmıştı. Birkaç dakika sonra tren istasyona varacaktı ve üzerinden bir dakika daha geçmeden Frederick gitmiş olacaktı. Margaret ağabeyine Londra'ya bir an evvel gitmesi için bu kadar yalvardığına pişman olmuş gibiydi. Zira yolda giderken biri tarafından fark edilme riski daha yüksekti. Liverpool üzerinden deniz yoluyla İspanya'ya gidiyor olsa iki üç

saat içinde uzaklaşmış olurdu.

Frederick yüzünü lambaya doğru döndü ve yanan ışık trenin gelişine cevap veriyormuş gibi öne doğru atılarak daha bir kuvvetle yanmaya başladı. İstasyon görevlisi üniforması olan bir adam ileri yürüdü. İçmekten zom olmuş gibiydi ancak hareketlerinde yine de muazzam bir denge vardı.

"İzninizle hanımefendi," dedi adam Margaret'ı kaba bir hareketle kenara itti ve Frederick'i yakasından yakaladı.

"Adınız Hale sanırım?"

Bir an Margaret ne olduğunu anlayamadı, karşısında her şey birbirine girmişti, hızlı hareketlerle mücadele ettiler birbirleriyle. Frederick çelme takıp adamı demir yolunun kenarında yumuşak zemin üzerinde yükselen bir metre kadar yükseklikteki platformdan aşağı düşürdü. Orada boylu boyunca uzanmıştı adam.

"Koş, koş!" diye nefes nefese bağırdı Margaret." Tren geldi. "Leonards'dı o değil mi? Ah koş! Çantanı ben taşırım." Frederick'i kolundan yakalayan Margaret gücünün yettiğince ağabeyini itmeye başladı. Vagonlardan birinin kapısı açıldı ve Frederick trene atladı ve eğilip "Tanrı seni korusun Margaret!" dedi. Tren hızla uzaklaştı ve Margaret olduğu yerde öylece kalakalmıştı. Kendini çok kötü hissediyordu, bayılacak gibiydi. Hanımlar için ayrılan bekleme salonuna varabildiğine memnun olmuştu ve bir süre oturdu. Derin derin nefes almaktan başka bir şey yapamadı önce. Öyle ani, öyle baş döndürücü bir panik, öyle kıl payı bir kurtuluştu ki. O an tren gelmemiş olsaydı adam ayağa kalkıp Frederick'in yakalanması için yardım çağırabilirdi. Margaret, adamın kalkıp kalkmadığını merak etti. Adamı kımıldarken görüp görmediğini hatırlamaya çalıştı. Ciddi bir yara almış olabilir miydi acaba? Dışarı çıktı, istasyonda her şey sakindi, kimsecikler yoktu hâlâ. En uca dek gitti, etrafa endişe ile bakındı.

Kimse yoktu ortalıkta. Kalkıp buraya kadar gelip baktığı için memnun olmuştu zira aksi takdirde zihni rüyasında sürekli korkunç senaryolar üretirdi. Hal böyle olsa dahi o kadar titriyordu ve o kadar korkmuştu ki cadde boyunca yürüyüp eve gidemeyeceğini hissetti. İstasyonun aydınlığından baktığında yolun boş ve karanlık olduğunu gördü. Merkeze gidecek tren gelip de ona binene dek bekleyebilirdi. Ya Leonards, Frederick'le birlikte olduğunu fark etmişse ve onu tanırsa ne yapacaktı? Gişeden biletini almak için içeri girmeden evvel etrafına bakındı. Yalnızca orada burada dikilen ve birbiri ile sesli olarak konuşan birkaç istasyon görevlisinden başka kimse yoktu.

"Leonards yine içiyormuş anlaşılan!" dedi biri, belli ki yönetici konumunda birisiydi. "Bu kez yerini korumak için o hep şişindiği itibarını kullanması gerekecek."

"Nerede o?" diye sordu öteki, Margaret bu sırada titreyen parmakları ile para üstü olarak aldığı bozukları sayıyordu. Bu sorunun cevabını işitene dek arkasına dönmeye cesaret edemedi.

"Bilmiyorum. Beş dakika olmadı daha geleli. Kendisi ile bir adamın düşüşü hakkında uzun bir hikâye anlattı, ağır bir dille küfür ediyordu ve bir dahaki trenle Londra'ya gitmek için benden borç para istedi. Sarhoş kafa ile bir sürü söz verdi. Onu dinlemek yerine yapmam gereken başka bir iş vardı. Git işine dedim ona ve ön kapıya geçtim."

"Yakındaki tonozların birinin altındaydı. Oraya gidiyorum," dedi ilk konuşan. "Paran da oradadır eğer ona borç verecek kadar safsan."

"Haklısın! Londra derken neyi kastettiğini biliyorum. O aldığı beş şilini hâlâ geri ödemedi..." Adamlar yürüyüp gittiler.

Margaret'ın şu an tek düşündüğü trenin bir an evvel gelmesiydi. Hanımlara ait bekleme odasına tekrar saklandı. Her

duyduğu tıkırtıyı Leonards'ın ayak sesi sanmış, her gür, kuvvetli sesin ona ait olduğunu düşünmüştü. Tren gelmeden kimse yanına yaklaşmadı. Görevli yüklerini trene taşımasına yardım ederken Margaret tren hareket edene kadar adamın yüzüne bakmaya cesaret edememişti. Sonra baktığında ise Leonards olmadığını fark etti.

-33-
Barış

"Uyu aşkım o soğuk yatağında,
Hiçbir zaman huzursuz olma!
Bu son İyi Gece'm—Uyanmayacaksın
Ta ki kaderini ben ele geçirene dek."

Dr. King

Bunca gürültü patırtıdan sonra ev tuhaf bir şekilde sakinlemişti. Babası istasyondan döndüğünde dinlenebilsin diye her şeyi Margaret için hazır etmişti. Sonra yine aynı koltuğuna oturmuş ve yine kederli düşüncelere dalmıştı. Dixon, Mary Higgins'i azarlamış ve doğrudan mutfağa yollamıştı. Attığı fırçanın şiddeti az sayılmazdı zira fısıltısındaki öfke yoğundu. Yüksek sesle konuşamamıştı, konuşsaydı bunun saygısız bir hareket olarak görüleceğini düşünmüştü çünkü evde bir ölü vardı. Margaret, babasına olan biteni anlatmamayı tercih ediyordu. Konu hakkında konuşmanın bir anlamı yoktu. Ne de olsa kurtulmuştu Frederick. Leonards amacına ulaşmak için bir şekilde borç alıp Frederick'in Londra'da da peşine takılabilir, onu yakalatmaya çalışabilirdi, şu an tek sorun buydu. Fakat böyle bir planı hayata geçirebilmesi çok düşük bir ihtimaldi. Margaret bu durumu engellemek için neler yapabileceğini düşünüp elinden hiçbir şey gelmediğini görüp kendine işkence etmek istemiyordu. Frederick, kız kardeşi kendisini uyarmasa da gardını düşürmezdi ve bir iki güne de sağa salim İngiltere'den ayrılırdı nasıl olsa.

"Sanırım Bay Bell'den yarın haber gelir," dedi Margaret.

"Evet," dedi babası, "Sanırım gelir."

"Gelmek üzereyse yarın akşam burada olur sanırım."

"Eğer gelemezse, Bay Thornton'dan benimle cenazeye gelmesini isteyeceğim. Yalnız gidemem. Tümüyle yıkılırım."

"Bay Thornton'dan gelmesini isteme baba. Bırak ben geleyim senle," dedi Margaret telaşla.

"Siz kadınlar pek katılmazsınız tatlım."

"Evet katılmıyorlar çünkü kendilerini kontrol edemiyorlar. Bizim sınıfımızdan kadınlar gitmiyorlar çünkü duygularına söz geçiremiyorlar ve onları belli ettikleri için de utanıyorlar. Yoksul kadınlar ise gidiyorlar çünkü kedere boğulmuş olsalar da bunu göstermekten çekinmiyorlar. Fakat sana söz veriyorum baba eğer gelmeme izin verirsen başına dert açmam. Babacığım eğer Bay Bell gelemezse ben gelirim. Gelebilirse zaten isteğin neyse başım üstüne, zorlamayacağım."

Bay Bell gut rahatsızlığı olduğu için gelememişti. Bay Hale'e cenazeye katılamayacağı için duyduğu derin üzüntüyü anlatan oldukça dokunaklı, hislerini derinden aktaran, içten bir mektup yazmıştı. Eğer kabul ederlerse yakında gelip kendilerini ziyaret etmek istediğinden bahsetmişti. Milton'daki evinin bakıma ihtiyacı vardı ve adamı bu işler halledilirken orada olması gerektiğini bildirmişti. Yoksa Milton'ın yakınına bile varmak istemediğini ancak şimdi eski dostunu teselli edebilmek için elzem bir ziyaret gerçekleştirecek olmasının onu rahatlatan tek şey olduğunu yazmıştı.

Margaret, babası Bay Thornton'u davet etmesin diye çok uğraştı. Margaret böyle bir adım atılmış olmasını tuhaf bir biçimde rahatsız edici buluyordu. Cenazeden bir gün önce Bayan Thornton, Margaret'a ağırbaşlı bir mektup yazmıştı. Mektupta, ailecek münasip görürlerse oğlunun da isteği üzerine arabalarını cenazeye gönderebileceğini söylemişti. Margaret notu babasına uzattı.

"Bu formalitelere ayak uydurmak zorunda bırakma bizi," dedi Margaret. "Bırak ikimiz gidelim, sen ve ben baba. Kimsenin bizimle ilgilendiği yok. Öyle olsa Bay Thornton kendisi gelmek isterdi, böyle boş araba yollamazdı."

"Gelmesini istemediğini sanıyordum Margaret," dedi Bay Hale, şaşırmıştı.

"Karşıyım. Gelmesini hiç istemiyorum. Gelmesini rica etmemizi bile istemiyorum. Böyle bir teklifte bulunması da hissettiği kederde samimi olmadığını gösteriyor, ondan hiç beklemezdim." Babası gözyaşlarına boğulunca irkildi Margaret. Kedere oldukça munis boyun eğmişti, önce başkalarını düşünüyordu, her konuda oldukça nazik ve sabırlı davranıyordu ancak bu akşam kızının böyle huzursuz hareketlerine bir anlam veremiyordu Bay Hale. Margaret huzursuzdu, bir sıkıntısı vardı. Bay Hale bu kadar hassaslaşınca Margaret daha da ağlamıştı.

Frederick'ten gelen mektup ise daha fazla gerilmesine sebep olmuştu ve böyle bir şeye hazırlıklı olmadığından Margaret'm gecesi çok kötü geçmişti. Bay Lennox şehir dışındaydı ve bürosundaki görevli en geç haftaya salı günü döneceğini söylemişti, evine ise pazartesiden varmış olurdu. Sonuç olarak, biraz düşündükten sonra Frederick, Londra'da birkaç gün daha kalmaya karar vermişti. Milton'a geri dönme fikri oldukça cezbediciydi fakat Bay Bell'in babasının evinde kalıyor olduğu gerçeği ile son anda istasyonda yaşamış olduğu panik Londra'da kalmaya karar vermesine neden olmuştu. Margaret, Leonards tarafından takip edilme tehlikesine karşılık ağabeyinin her türlü tedbiri aldığına emin olabilirdi. Mektup Bay Hale, annesinin odasındayken eline geçtiği için memnun olmuştu Margaret şayet babası şu an yanında olsaydı kızından mektubu sesli okumasını isterdi ve duyacakları kendisini büyük bir paniğe sürüklerdi ve Bay Hale'i yatıştırmak Margaret için imkânsız olurdu. Margaret'ı

bu denli huzursuz eden yalnızca Frederick'in Londra'da kalmış olması değildi. Milton'da son anda fark edildikten sonra ağabeyinin peşinde birilerinin olabileceği ihtimali kanını donduruyordu. Babası bunları bilse kim bilir ne hissederdi? Bay Lennox'a danışması için tavsiye verdiği, ağabeyini bu konuda cesaretlendirdiği için pek çok kez pişman olmuştu. Başta bu ziyaret Frederick'in ülkeden çıkışını kısa bir süreliğine geciktirmiş olacaktı ve bu durum fark edilme ihtimalini yine de pek yükseltmez diye düşünmüştü. Fakat sonrasında yaşananlar şu an Frederick'in Londra'da kalışının olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmesine sebep olmaktaydı. Margaret, elinden bir şey gelmediği için çok huzursuzdu ve o an akıllıca göründüğü için dile getirdiği fakat sonrasında çok aptalca bir adım olduğu ortaya çıkan bu plan için kendini suçlamaktaydı. Babası hem manen çok yıkılmıştı hem de bedenen sağlıksızdı, bu durumla başa çıkamazdı. Geri dönüp değiştirilemeyecek şeyler için büyük bir pişmanlık duyacağı kesindi. Margaret kendini toparlamaya çalıştı. O sabah Frederick'ten mektup gelebileceği Bay Hale'in aklına gelmemişti. Zihnini tek bir şeye odaklamıştı. Karısını temsil eden gözünün önündeki tek şey de alınıp götürülecek ve bir daha göremeyeceği bir yere saklanacaktı. Cenaze levazımatçısı kıyafetine yas tüllerini yerleştirirken hüzünle titredi. Margaret'a içtenlikle bakan Bay Hale iş sona erince kızma sendeleyerek yaklaştı ve mırıldanarak; "Benim için dua et Margaret. Gücüm kalmadı. Dua edemiyorum. Ondan vazgeçiyorum çünkü buna mecburum. Katlanmaya çalışıyorum. Gerçekten uğraşıyorum. Bu Tanrı'nın takdiri biliyorum. Neden öldüğünü anlayamıyorum. Benim için dua et Margaret, dua edecek imanı kazanmam için dua et. Bu kaldıramayacağım kadar ağır bir yük çocuğum."

Margaret, arabada babasının yanına oturdu ve kolları ile ona destek olmaya çalışıyordu. Hatırladığı, İncil'den teselli

eden ne kadar ayet, inançla boyun eğilmesi gerektiğini anlatan ne kadar metin varsa babasına tekrar ediyordu. Sesinde asla titreme yoktu ve bu ona kuvvet veriyordu. Babasının dudakları oynuyor, kızının peşinden bu çok iyi bildiği metinleri o da tekrar ediyordu. Bay Hale'in bu şekilde sabırla boyun eğmeye uğraşmasını izlemek yürek parçalıyordu zira durumu kabullenmesi oldukça zordu.

Dixon, Margaret'a hafif bir el işareti ile kenarda dikilen Nicholas Higgins ile kızını işaret ettiğinde Margaret az daha metanetini kaybedecekti. Nicholas ve kızı uzakta duruyorlardı ancak törene odaklanmışlardı. Nicholas yine her zamanki işçi kıyafetini giymiş ve başma siyah, şapkamsı bir şey takmıştı. Bu şapka, tuttuğu yası temsil ediyordu. Böyle bir şeyi kızı öldüğünde dahi yapmamıştı. Bay Hale hiçbir şeye dikkat etmiyordu. Makine gibi, bir şeyleri kendi kendine tekrar etmekteydi. Cenaze törenini bir rahip yönetmişti ve her şey bittiğinde Bay Hale birkaç defa iç geçirdi. Margaret'ın kolundan tuttu ve hiç konuşmadan nereye götürürse ilerlemeye başladı, kör gibiydi ve kızı da güvendiği rehberiydi sanki.

Dixon sesli sesli ağlıyordu. Yüzünü mendili ile kapatmıştı ve kendi kederi içinde o kadar kaybolmuştu ki toplanan kalabalığın dağıldığını fark etmemişti ta ki yakınındaki biri onunla konuşana dek. Konuşan kişi Bay Thornton'du ve uzun süredir orada dikilmekteydi, başını yana eğmişti ve önünde bir grup insan olduğundan kimse orada olduğunu fark etmemişti.

"Affedersiniz, Bay Hale'in nerede olduğunu söyleyebilir misiniz acaba? Bir de Bayan Margaret'ın? İkisinin de nerede olduklarını merak ediyorum."

"Tabii ki efendim. Neredeyse gelirler. Beyefendi yıkılmış durumda. Bayan Hale ise ondan daha metanetli."

Bay Thornton, Margaret'ın da kendini bıraktığını duyma-

yı tercih ederdi. Başta ona duyduğu büyük aşkta Margaret'ın teselli bulabileceğini, rahatlayabileceğini düşündüğü için böyle bir şeyi isteyerek bencillik etmişti. Çocuğu düşüp kendisine sarıldığında her şeyde ona muhtaç olduğunu belli etmiş olur ve bu durum anneyi içten içe nasıl mutlu hissettirirse Bay Thornton da Margaret'ın aynı şeyi yapıp kendisini mesut etmesini istiyordu. Yalnız Margaret'ın onu reddetmiş olmasına rağmen bunu birkaç gün evvel hayal etmişti ve sonrasında Outwood istasyonunda yaşananlar canını sıkmıştı. *Canı sıkılmıştı* tabiri, hissettiğini anlatmaya yeten bir ifade değildi. Margaret'ın samimi göründüğü o yakışıklı genç adamın hayali gözünün önünden gitmiyordu. Her hatırladığında o görüntü bir bıçak gibi saplanıyordu ve duyduğu şiddetli acıya dayanabilmek için yumruklarını sıkıyordu. Öyle geç bir saatte evden o kadar uzakta ne yapıyorlardı? Önceden Margaret'm temizliğine, namuslu olduğuna tüm kalbiyle inanıyordu ancak bu güvenini ayakta tutmak için çok çabalamış olsa da artık savaşı bırakmıştı, Margaret'a olan güveni sarsılmış, yıkılmıştı. Zihninden tuhaf düşünceler akıyor ve hepsi rüyadaymış gibi birbirini kovalıyordu. Bu düşündükleri duyduğu son sözle acı bir şekilde doğrulanmış oluyordu. "Bayan Margaret metanetli" sözü Bay Thornton'u teessüre boğmuştu. Bu demekti ki geleceğe dair bir ümidi vardı. Öyle bir ümitti ki bu, daha yeni annesiz kalmış biri olarak onun için karanlık saatleri aydınlatmaya yetiyordu. Margaret kendisini sevmeye layık bir adamı bulduğunda adamm kendisine duyduğu o büyük aşka karşılık o da sevgisi ile karşılık verirse elbette ki ruhu böyle ihtişamlı günışığı ile aydınlanırdı. Yas tutarken bile duyduğu adamm bu ilgisi metin olmasını sağlardı. İlgi mi? Kimin gösterdiği ilgiydi bu? Öteki adamın. Dixon'ın bu cevabına karşılık Bay Thornton'un solgun ve ciddi yüzü daha da solmuş ve sertleşmişti.

"Sanırım daha sonra," dedi Bay Thornton soğuk bir ses

tonu ile "Bay Hale'i ziyaret ederim ben. Yarın filan kabul edebilir beni umarım."

Dixon'm verdiği yanıt umurunda değilmiş gibi konuşmuştu. Fakat öyle değildi. Hissettirdiği teessüre rağmen bu teessürün kaynağı olan kişiyi görmek için can atıyordu aslında. Kimi zaman Margaret'tan nefret etse de o nazik, ilgili tavrını ve yaşananları düşündüğünde zihninde ona ait olan resmi yeniden çizmeyi istiyor, onunla aynı ortamda olmayı çok istiyordu. Hissettiği duyguların girdabına kapılmış sürükleniyor ve gittikçe girdabın ölümcül merkezine doğru çekildiğini hissediyordu.

"Sizinle görüşür beyefendi, eminim efendim. Sizi geçen gün geri çevirdiğine çok üzüldü zaten. Maalesef o gün şartlar pek müsait değildi."

Ne sebeptendir bilinmez, Dixon, Bay Thornton ile aralarında geçen bu konuşmadan Margaret'a hiç bahsetmedi. Belki de hiç denk gelmediği için bahsedememişti. Velhasılıkelam Margaret zavallı annesinin cenazesine Bay Thornton'un da katılmış olduğundan hiçbir zaman haberdar olamadı.

-34-
Hata ve Hakikat

"Hakikat hiçbir zaman seni yarı yolda bırakmaz, asla!
Bağırtısı fırtınalı da olsa,
Güvertesi kırık dökük de olsa,
Hakikat seni sonsuza dek taşır!"

Anonim

"Metanetli" olmak Margaret'ın üzerinde büyük bir baskı oluşturuyordu. Bazen kendini bırakıp acı ile bağırmak istiyordu. Babası ile neşeli sohbetler etmeye çalışırken bile birden artık annesiz olduğu aklına geliyordu. Frederick ile ilgili de içi huzursuzlukla doluydu. Pazar günkü posta gelmiş, Londra'ya gidecek mektupları almıştı ve salı günü hâlâ Frederick'ten bir haber gelmediğine Margaret çok şaşırmış ve umutsuzluğa düşmüştü. Ağabeyinin bundan sonraki adımları için endişe duyuyordu ve babası ise bu belirsizlik yüzünden perişan olmuştu. Son zamanlarda koltukta neredeyse tüm gün kımıldamadan oturmaya başlayan Bay Hale'e Margaret da katılmıştı. Odanın içinde volta atan Bay Hale sonra birden çıkıp gidiyordu. Margaret daha sonra babasının sahanlığa indiğini ve amaçsızca yatak odalarının kapılarını açıp kapattığını duyuyordu. Babasını sakinleştirmek için ona kitap okuyordu fakat Bay Hale dikkatini uzun süre kızına verememekteydi. Margaret, Leonards'la yaşadıkları tatsızlığı babası ile paylaşmamış olduğuna şükrediyordu. Bay Thornton'un geldiği haber verildiğinde mutlu oldu zira bu ziyaretin babasını şu anki düşüncelerinden uzaklaştıracağını düşünüyordu.

Margaret, babasına doğru yaklaştı ve ellerini sıkı sıkı tuttu, hiçbir şey söylemedi. Bay Hale ise kızının ellerini birkaç dakika tuttu ve bu süre boyunca Margaret'ın acısını paylaştığı yüzünde, gözlerinde, bakışlarında hissediliyordu. Bu hali kelimelerden daha iyi anlatmaktaydı her şeyi. Sonra Bay Hale kızına döndü. Margaret hiç de *metanetli* görünmüyordu. Annesinin başında beklediği nöbetlerden ve yaşlarla dolmuş olan gözlerinden dolayı o gürbüz güzelliği kalmamıştı. Yüzünde sakin, sabırlı, keder dolu bir ifade vardı ve çektiği acının onu yıprattığı belliydi. Bay Hale'in o an kızını son zamanlarda olduğu gibi soğuk bir tavırla selamlamaktan başka bir niyeti yoktu. Fakat daha sonra biraz ötede dikilmekte olan Margaret'a yaklaştı. Zira az evvel mesafeli davrandığı için pişmanlık duyar gibi olmuştu ve kızına birkaç alışılagelmiş söz etti. Fakat o kadar şefkat dolu bir sesle konuştu ki kızının gözleri doldu. Margaret bu halini babasına sezdirmemek için öteki tarafa döndü. El işini alıp sessiz sakin oturdu. Bay Thornton'un kalbi ise hızla atmaktaydı. O an Outwood'ta yaşananlar aklından silinivermişti. Bay Hale ile konuşmaya çalıştı. Bay Thornton'un varlığı Bay Hale'i her zaman memnun etmişti. Çünkü gücü, kararları, fikirleri ile güvenli, sağlam bir limandı. Margaret'ın gördüğü kadarıyla Bay Thornton babasına, ilginçtir ki hep uzlaşmacı davranıyordu.

O sıra Dixon oda kapısına geldi ve "Bayan Hale, içeriden sizin gelmenizi istiyorlar," dedi.

Dixon'ın tavrı o kadar telaşlıydı ki Margaret'ın içi bulandı. Fred'e bir şey olmuştu. Şüphesi yoktu. Babası ile Bay Thornton bu nedenle derin bir muhabbete dalmış olacaklardı.

"Ne oldu Dixon?" diye sordu Margaret ve o sırada misafir odasının kapısını kapattı.

"Bu taraftan küçük hanım," dedi Dixon, annesinin odası-

nın kapısını açtı. Babası annesinin ölümünden sonra o odada uyumayı reddediyordu. "Mühim bir şey değil küçük hanım," dedi Dixon ve hafif tıkandı bunu söylerken. "Bir komiser geldi, sizi görmek istiyor hanımefendi. Eminim mühim bir şey değildir."

"Ondan bahsetti mi..." diye sordu Margaret yavaşça.

"Hayır, hanımım, kimseden bahsetmedi. Burada yaşayıp yaşamadığınızı sordu ve müsaitseniz sizinle görüşmek istediğini söyledi. Kapıya Martha bakmıştı, içeri almış, babanızın çalışma odasına buyur etmiş. Önce kendim gittim, halledebilir miyim diye fakat hayır sizi görmek istiyor."

Margaret elini çalışma kapısının koluna koyana kadar hiç konuşmadı. Kapı koluna dokunur dokunmaz döndü ve "Babama göz kulak ol, aşağı inmesin. Bay Thornton'la birlikte şu an."

İçeri giren Margaret'ın o mağrur tavrını gören komiserin gözü korkmuştu. Genç kadının yüzünde öfke vardı ancak bu öfkeyi bastırmış, kontrol altına almış gibi görünüyordu. Bu durum kendisine aynı zamanda karşısındakini küçümsüyormuş gibi bir hava da vermişti. Şaşkınlığını ve merakını belli eden hiçbir ibare yoktu Margaret'ın yüzünde ve komiser lafa girip meramını anlatana dek hiç konuşmadan ayakta öylece dikildi.

"Kusura bakmayın hanımefendi. Fakat görevim gereği size birkaç basit soru sormam gerekiyor. Hastanede bir adam öldü de, kendisi perşembe gecesi saat beş-altı arası Outwood İstasyonu'nda düşmüş, yirmi altıncı vaka bu. Düştüğü an çok mühim bir kaza gibi görünmüyormuş fakat doktorlar durumun sonradan ölümcül hal aldığını söylüyorlar, adam çok içiyormuş ve içeride bir yerde hasar oluşmuş."

Margaret'ın komiserin yüzüne diktiği iri siyah gözleri biraz daha büyümüştü. Bunun dışında komiserin gözüne çarpan başka bir hareketlilik olmadı Margaret'ta. Her zaman-

kinden biraz daha iri bir hal aldığından dudaklarının kıvrımı daha da belirginleşmişti. Yüz kasları gerildiğinden böyle olmuştu. Elbette ki komiser bu dudakların normalde nasıl göründüğünü bilmediğinden bu keskin hatlardaki olağandışı, rahatsız olduğunu belli eden, meydan okur tavırdaki ifadeyi kestiremezdi. Margaret irkilmedi ya da titremedi hiç. Gözlerini dikmiş komisere bakıyordu. Komiser ise bir an duraksamıştı, lafına devam edecekti ki anlattığı hikâyeyi bitirmesi için yüreklendirir gibi, "Evet, devam edin!" dedi.

"Bir soruşturma yürütülecek konu ile ilgili. Zavallı adam o sarhoşlukla genç bir hanıma münasebetsizlik yapmış ve düşmesine sebebiyet veren darbenin, itişmenin kakışmanın artık her neyse hanımın yanında bulunan adamın bu zavallıyı perondan itmesi ile gerçekleştiğine dair elimizde ufak tefek kanıtlar var. Perondaki biri bu olaya şahit olmuş. Konu ile alakası yokmuş ve adamın aldığı darbe o kadar da ciddi bir şey değil gibi görünüyormuş. Orada bulunan sözünü ettiğim hanımın eşkâlinin size ait olduğuna dair bilgiler var ki bu durumda..."

"Ben orada değildim," dedi Margaret, gözlerini komiserin yüzüne sabitlemişti ve uyurgezerler gibi boş bir ifade ile bakıyordu.

Komiser başını eğdi, bir şey söylemedi. Karşısında dikilen bu genç hanım hiçbir tepki göstermemiş, korkuya kapılmamış, gerilmemiş, sohbeti bitirmeye de çalışmamıştı. Edindiği bilgi hiçbir şeyi aydınlatmıyordu. İstasyon görevlilerinden biri tren geldiği için dışarı koşarken boğuşmayı görmüştü, peronun öteki ucundaydı. Leonards ile adamın yanında bir de bir hanım vardı. Görevli gürültü filan duyamamıştı. Yalnızca tren yola çıkarken son hıza ulaşmadan az evvel yarı içkili Leonards'ın öfke ile küfür ve beddua ederek başı önde koşarken kendisine çarptığını ve az daha düşürdüğünü söylemişti. Konu üzerine pek fazla kafa yormamıştı görevli. Bu

anlattıkları, komiserin istasyonda durumu biraz daha fazla irdeleyerek istasyon sorumlusu ile konuşmasını ve adamların yanında oldukça güzel bir genç hanımın daha olduğunu öğrenmesini sağlamıştı. O sırada manavın çırağı da oradaydı ve o hanımın Crampton'da yaşayan Bayan Hale olduğunu, dükkânlarından alışveriş yaptığını söylemişti. Genç hanım ile beyefendi birbirlerine çok benziyorlardı, bu kesindi. Leonards öfkeden ve acıdan deliye dönmüş ve rahatlamak için en yakın meyhaneye koşmuştu. Meyhanedeki garsonların işi başından aşkın olduğundan söylediklerine kulak asmamışlardı. Fakat Leonards'm birden ayağa fırlayıp telgraf çekmeyi akıl edemediği için kendine küfrettiğini hatırlıyorlardı. Telgrafı ne için çekeceğini bilmiyorlardı. Leonards muhtemelen bu işi halletmek üzere meyhaneden çıkıp gitmişti. Yolda açlıktan ve içkiden yola uzanmıştı ve onu bu halde bulan polis hastaneye götürmüştü. Düşme olayı ile ilgili düzgün bir ifade vermemişti zira bilinci tam olarak hiç yerine gelmemişti. Birkaç kere düşmesine sebebiyet verip ölümüne yol açan adamın mahkeme önüne çıkarılması için en yakın otoriteleri göreve çağırdığını söyleyecek kadar bilinci açılmıştı. Görevli geldiğinde ise denizde olduğunu söylüyor, yüzbaşı ve teğmenlerin isimlerini istasyon görevlilerinin isimleri ile karıştırıp durumu muğlaklaştırıyordu. Son sözleri ise *Güneyli Hergele*ye ettiği beddua idi çünkü onun yüzünden yüz sterlin kaybetmişti. Komiser tüm bu duyduklarını gözden geçirdi. Bu müphem ayrıntılardan tek ortaya çıkan Margaret'm o saatte istasyonda olduğuydu. Yalnız kendisi bunu hiçbir tepki vermeden gayet sakin bir tavırla reddediyordu. Margaret mağrur bir duruşla komiserin lafına devam etmesini bekliyordu.

"O zaman hanımefendi, bu sözünüzden zavallı adamın ölümüne yol açan, boğuşmaya karışan, onu iten beyefendinin yanında olan kadının siz olduğunuzu inkâr ettiğinizi

anlıyorum."

Margaret'ın zihnini keskin bir acı delip geçti. "Aman Tanrım! Ben de Frederick güvendedir diye düşünüyorum!" İnsanların çehrelerini yakından inceleyen biri o an Margaret'ın iri, kederli gözlerinden bir anlığına yoğun bir acının gelip geçtiğini fark ederdi. Bu acı, sanki işkence ile kaldırıp zorla kıyıya getirilmiş yabani bir hayvanın hissettiği şeyi hatırlatıyor gibiydi. Komiser zeki biri olmasına karşın o kadar da iyi bir gözlemci sayılmazdı. Margaret'ın cevap verirken tutumu onu şaşırtmıştı. İlk verdiği cevabı makine gibi tekrarlamıştı sanki. Bu son sorusuna da yanıt veren genç hanımın tavrında, duruşunda hiçbir değişiklik olmamıştı.

"Orada değildim," dedi Margaret yavaşça ve sakince. Gözlerini şimdiye dek hiç kırpmamıştı Margaret ve o donuk, hülyadaymış gibi bakışlarını hiç değiştirmemişti. Önceki inkârını yine aynı donuklukla tekrar etmesi, komiseri şüpheye düşürdü. Farklı bir kelam etmek aklına gelmiyordu ve bu yalanı söylemeye kendisini zorluyormuş gibi bir havası vardı.

Not aldığı defteri kasti olarak çıkardı komiser sonra Margaret'a baktı. Margaret büyük Mısır heykelleri gibi donuk halde bekliyordu.

"Umarım sizi tekrar ziyaret etmem gerekebileceğini söylersem bunu münasebetsizlik olarak algılamazsınız. Eğer konuştuğum kişiler bu talihsiz olayın gerçekleştiği yerde sizi gördükleri iddiasında ısrar ederlerse (Margaret'ı bir kişi görmüştü sadece) o saatte nerede olduğunuzu bildirmek üzere ifade vermek için sizi tahkikata çağırabilirim. Margaret hâlâ kıpırdamadan duruyordu. Yüzünün rengi değişmemişti, mağrur çehresinde vicdan azabına dair hiçbir iz yoktu. Komiser genç kadının ürktüğünü düşündü. Margaret Hale'i tanımıyordu. Bu soylu tavrı komiseri biraz rahatsız etmişti. Eşkâlini bildirenler hata yapmış olmalılar, diye düşündü.

Sonra lafa devam etti:

"Bu konuda elimden başka bir şey gelmez hanımefendi. Umarım münasebetsizlik olarak görünüyor olsa da işimi yaptığım için beni mazur görürsünüz."

Komiser kapıya doğru ilerlerken Margaret başı ile selamladı. Dudakları kuru ve gergindi. Sıradan bir tavırla adamı yolcu bile edememişti. Fakat aniden ayağa kalktı, çalışma odasının kapısını açtı, komiserle ileriye yürüdü ve çıkıp gitmesi için evin kapısını sonuna dek araladı. Adam evden çıkıp gidene kadar yine aynı mesafeli, sabit tavrıyla gözlerini üzerine dikti. Kapıyı kapattı, çalışma odasma doğru ilerlerken birden arkasını döndü, ani ve kuvvetli bir dürtü hissetmiş gibi dış kapıyı kilitledi.

Sonra çalışma odasına giren Margaret duraksadı, ileriye doğru sendeledi, tekrar duraksadı, dikildiği yerde hafif sallandı ve yüzükoyun yere düştü, bayılmıştı.

-35-
Kefaret

"Güneşten gayri bu kadar
Güzel dönen yoktur başka."

Bay Thornton'un ziyareti uzamıştı. Sohbetinin Bay Hale'i mutlu ettiğini gördü ve biraz daha kalması için ısrar edildiğini görünce memnun oldu. Ara sıra zavallı dostu "Biraz daha kalın" diye yalvarır tonda diretmişti. Margaret henüz geri dönmediği için merakta kalmıştı ancak Bay Hale'in yanında kalışının sebebi Margaret'ı görmek değildi. O sıra -dünya gailesi ile artık uzaktan yakından ilgisi kalmamış olan- bu adamın karşısında öz kontrolü yerinde biri olarak mantıklı bir şekilde davranmaktaydı. Bay Hale'in söylediği her şey ilgisini çekiyordu:

"Ölümden ve o ağır sessizlikten
Ve sıkıcı hale gelen o zihinden."

Bay Thorton'ın varlığının Bay Hale'in kızından bile sakladığı en gizli düşüncelerini ortaya dökmesini sağlıyor olması ilginçti. Belki Margaret'ın göstereceği yakınlık çok candan ve yoğun olacağından karşılığında nasıl tepki vereceğini bilemediğinden, belki de böyle bir zamanda zihnindeki kuruntular kendisini türlü türlü, kesinlik kazanması için yalvarıp yakardığı şüphelere düşürdüğünden ve bunların Margaret'a söylenmemesi gerektiğini düşündüğünden böyle dav-

ranıyordu. Söz konusu şüpheleri kendisi de anlamlandıramıyordu ve sebebi ne olursa olsun şimdiye kadar içinde tuttuğu ne kadar korku ve kuruntu varsa hepsini Bay Thornton'la kızıyla olduğundan daha rahat paylaşmaktaydı. Bay Thornton çok konuşmadı. Fakat ağzından çıkan her söz Bay Hale'in ona olan güveninin ve saygısının tazelenmesini sağladı. Belki de Bay Hale geçmişte yaşanmış bir acıyı hatırlayıp konuşmada tıkandığında, Bay Thornton'un yetişip bir iki kelime ile sözünü tamamlıyor ve oldukça manidar konuşuyor olması ya da belki bir kuşku, bir korku, etrafta sessizce dolanan açığa kavuşturulamayan bir belirsizlik varken, bu duruma Bay Hale'in gözleri dolduğunda Bay Thornton'un şaşırmak yerine onunla aynı düşünceyi paylaşıyor olması, karanlıkları aydınlığa kavuşturacak ışığın nerede olduğu ile ilgili tavsiyelerde bulunuyor olması bu tazelenmeye olanak sağlıyordu. Hareket adamı olmasına, dünya gailesi ile ilgilenmesine, inatçı tabiatına, yaptığı onca hataya rağmen Bay Thornton'un kalbinde Tanrı'ya karşı -Bay Hale'in bile tahmin edemeyeceği kadar- derin bir bağlılık vardı. Bir daha bu konulara hiç girmediler ancak şu an yaptıkları sohbet ikisini de birbirine oldukça yaklaştırmıştı, kenetlenmişlerdi. Öyle bir kenetlenişti ki bu, kutsal konular hakkında sıradan yapılmış hiçbir sohbet bunun kadar tesirli olamazdı. Her şey böyle kabul edildikten sonra Tevrat'taki On Emir'i uygulamaya gerek kalır mıydı?

Bu arada Margaret çalışma odasında yerde öylece yatıyordu! Yüzü ölü gibi bembeyaz olmuştu. Taşıdığı bu yükün altında eziliyordu. Uzun süredir büyük bir ağırlığı omuzlamış taşıyordu. Bunca zaman ses çıkarmamış, sabırlı davranmıştı ta ki yardım için beyhude olarak çırpınana dek! Kaşları, çektiği acıdan dolayı hüzünle çatılmıştı. Onun dışında bilincinin açık olduğunu gösterir başka hiçbir işaret yoktu. Az evvel büyük bir ciddiyetle meydan okumak için hareket

eden o dudaklar şimdi kendilerini salmışlardı ve mosmordular.

"Dudaklarından nazik ve sevgi dolu can uçup gidiyor gibi
Ve ruha sürekli dönüp diyor ki: Ah et!"
(Dante'nin La Vita Nuova'sından)

Bilincini kazanmaya başladığı dudaklarındaki kıpırtıdan anlaşılıyordu. Konuşmaya çalışıyordu fakat sessiz, dilsiz gibiydi. Gözleri hâlâ kapalıydı ve dudaklarındaki kıpırtı yerini hareketsizliğe bırakmıştı. Sonra bir anlığına kendini kaldırabilmek için hafifçe kollarından destek almaya çalıştı, toplandı ve ayağa kalktı. Saçındaki toka düşmüştü ve gösterdiği bu zayıflığı ört bas etmek için içgüdüsel olarak hemen toparlanıp tokasını aramaya koyuldu. Ara sıra takati kesildiği için oturup güç topladı ve aramaya devam etti. Başı öne düşüyordu, ellerini yavaşça üst üste koymuştu. Kendisini bu hale getiren anı, hissettiği bu büyük korkuya sebep olan şeyin ayrıntılarını hatırlamaya çalışıyordu büyük bir çaba ile fakat başaramıyordu. Yalnızca iki gerçeğin idrakındaydı. Frederick Londra'daydı, takip ediliyordu ve yakalanması an meselesiydi. Adam öldürme suçunun yanı sıra isyana liderlik ettiği için affedilemeyeceğinden, onu kurtarabilmek için Margaret yalan söylemişti. Şu an Margaret'ı rahatlatan tek şey söylediği yalanın ağabeyini kurtarmış olmasıydı. Hiç olmazsa Frederick'e vakit kazandırmıştı. Eğer ağabeyinden güvende olduğuna dair bir mektup geldikten sonra komiser gelirse yarın, hiç utanç duymadan yaptığının cezasını göğüsleyecek bir tavırla –yine o mağrur Margaret olarak- mahkemedeki kalabalığın önünde gerekirse bu aşağılık işi yaptığını, yalan söylediğini itiraf edecekti. Eğer komiser, Frederick'ten haber alamadan evvel gelirse, ki birkaç saat evvel yarı tehditkâr bir tonda söylemişti geleceğini, tekrar yalan söyleyecekti. Gerçi bunca zaman, böyle korkunç bir

şekilde oturup üzerinde düşündükten, kendinden tiksindikten sonra yalan söylemek için dirayet gösterip o sözleri ağzından nasıl çıkaracaktı bilmiyordu, kestiremiyordu. Fakat aynı yalanı tekrar etmesi Frederick'e vakit kazandıracaktı.

Dixon, Bay Thornton'u yolladıktan sonra odaya girince toparlandı Margaret.

Bay Thornton sokağa çıktıktan sonra on adım ilerlemişti ki bir otobüs durdu yanında. Otobüsten inen adam ona yaklaştı ve omuzuna dokundu. Adam komiserin ta kendisi idi.

Komisere karakolda işini ayarlayan kişi Bay Thornton'du. Kayırdığı bu adamın gelişimi ile ilgili ara sıra haber alırdı fakat pek biraraya gelmezlerdi. Başta Bay Thornton adamı tanıyamadı.

"İsmim Watson. George Watson efendim. Hani şu..."

"Ha, evet hatırladım. Şöhretin artıyormuş duyduğuma göre."

"Evet efendim. Size teşekkür borçluyum. Ufak bir konu vardı sizinle konuşmak istediğim. Dün akşam hastanede ölen zavallı adamın ifadesini not alan gönüllü yargıç sizdiniz galiba efendim."

"Evet," diye yanıt verdi Bay Thornton. "Yanına gittim adamın ve birbirini tutmayan ifadelerle karşılaştım. Kâtip de verilen ifadelerin işe yaramayacağını söyledi. Korkarım iflah olmaz bir sarhoşmuş adam. Gerçi ölümü şiddete maruz kalmış olmaktan vuku bulmuş tabii şüphesiz. Annemin hizmetçilerinden biri ile nişanlıydı. Kızcağız çok endişeli. Adamın ile ilgili son durum ne peki?"

"Şöyle ki efendim, adamın ölümünün şu an çıkmış olduğunuz evdeki biri ile bağlantısı var. Bay Hale'in evi orası sanırım."

"Evet!" dedi Bay Thornton, aniden döndü, komiserin yüzüne büyük bir ilgi ile baktı. "Durum nedir?"

"Efendim, elimde gayet açık seçik bir kanıt silsilesi var.

Outwood istasyonunda Bayan Hale'in yanında olan adamın suçu işlediğine dair ifadeler var. Adam, Leonards'a vurup onu perondan itmiş ve ölümüne sebebiyet vermiş. Fakat genç hanım o vakitte istasyonda olduğunu inkâr ediyor."

"Bayan Hale orada olduğunu inkâr mı ediyor?" diye söyleneni tekrarladı Bay Thornton, sesi değişmişti. "Hangi akşamdı bu, saat kaçtı söyler misin?"

"Saat altı civarı, Perşembe akşamı, ayın yirmi altısı idi."

Yan yana yürümeye devam ettiler, bir iki dakika sessiz kaldılar. Komiser lafa girdi.

"Anlaşıldığı gibi sorgu yargıcı da durumu araştıracak. Elimde genç bir tanık var. Olayla ilgili oldukça emin konuşuyor. En azından başta emindi ta ki genç hanımın durumu inkâr ettiğini duyana dek. Yemin etmenin bir şeyi çözmeyeceğini biliyor ancak Bayan Hale'i istasyonda görmüş olduğundan oldukça emin. Olaydan beş dakika evvel Bayan Hale'i genç bir adamla dolaşırken görmüş. Sonra istasyon görevlilerinden biri arbedeye şahit olmuş ki olayı başlatan Leonards'ın münasebetsizliği olduğuna kanaat getirmiş ve çıkan arbede adamın düşmesine ve ölümüne sebebiyet vermiş. Sizi o evden çıkarken görünce sormak istedim. Görüyorsunuz ki böyle eşkâl saptamada çetrefilli durumların olması zor oluyor. Elinde kesin kanıtı olmadıktan sonra insan saygıdeğer bir hanımefendinin sözlerinden şüphe duymak istemiyor tabii."

"O akşam istasyonda olduğunu inkâr ediyor!" diye tekrarladı Bay Thornton, kısık bir sesle ve düşünceli bir tavırla.

"Evet efendim. Hem de iki kez tekrarladı, gayet açık ve net bir biçimde. Tekrar uğrayacağımı kendisine bildirdim. Şu sorguladığım ve hanımefendinin Bayan Hale olduğunu söyleyen gencin yanından dönerken sizi o evden çıkarken gördüm ve tavsiyede bulunmanızı rica ediyorum. Hem Leonards'ı ölüm döşeğindeyken gördüğünüz için hem de bana

şu anki pozisyonumu sağladığınız için tavsiyeniz mühim benim için."

"Haklısın evet," dedi Bay Thornton, "Benimle görüşmeden adım atma sakın."

"Genç hanım ziyaretimi bekliyordur ki ziyaret edeceğimi bildirmiştim."

"Bir saatliğine bu ziyareti geciktirmeni istiyorum. Saat şu an üç. Saat dörtte fabrikada ol."

"Peki efendim."

Ayrıldılar. Bay Thornton fabrikaya doğru hızla ilerledi. Yardımcılarına, kendisini kimsenin rahatsız etmemesini büyük bir ciddiyetle tembihleyip makamına geçti ve kapıyı kilitledi. Tüm bu yaşananlar üzerine düşünmeye, her detayı hatırlamaya koyulup kendine işkence etmeye başladı. İki saat evvel gözleri yaşlı halde gördüğü Margaret'ın görüntüsü kendisini sakinleştirebilir miydi? Margaret'a acımış, ona üzülmüş, o vahşi, şüphe götürmeyen kıskançlık kıskacını unutmuştu. Geç bir saatte, uzak bir yerde başka bir adamla onu görmenin verdiği kıskançlığı! Öyle soylu ve asil tavırlı bir kadından beklenecek şey miydi bu? Asil miydi bu yaptığı? Asilliğe sığar mıydı? Bir anlığına -evet yalnızca bir anlığına- Margaret'm bu tavrının kendisini bir zamanlar nasıl heyecanlandırdığını hatırlayıp kendinden nefret etti. Bu yalan -ki ne büyük bir utanç kaynağını gizliyordu kim bilir- Leonards gibi içkinin etkisi ile heyecanına yenik düşen bir adamın müdahalesi sonucunda -herhangi birinin öne çıkıp açıkça çekinmeden ortaya dökmeye cesaret edemeyeceği şekilde- gün yüzüne çıkmaya muktedir oluyordu! Ne ürkütücü, ne büyük bir yalandı ki bu doğruluktan ayrılmayan Margaret'ı bile yalan söylemeye mecbur etmişti! Neredeyse Margaret'a acıyacaktı. Sonu ne olacaktı peki bu işin? Ne gibi bir işe bulaştığının farkında değildi bu genç kadın. Sorgulama yapılıp da adamın birinin ortaya çıkıp bunları anlataca-

ğını düşünmemişti. Bir an irkildi Bay Thornton. Sorgulama yapılmamalıydı. Margaret'ı kurtarabilirdi. Soruşturmayı engelleyebilirdi. Zaten önceki akşam, mevcut doktordan belli belirsiz duyduklarına dayanarak, ölümün tıbbi anlamda şüpheli saptamalar içeriyor olması söz konusu olduğunu biliyordu. Doktorlar önceden ortaya çıkmış bir iç hastalık olduğunu belirtmişlerdi ki ölümcül bir hastalıktı. Hastanın düşüşünün ölümünü hızlandırmış olma ihtimali vardı ya da sonradan içki içmiş ve soğuğa maruz kalmış olması da bu ölümü çabuklaştıran etkenler arasında olabilirdi. Margaret'ın bu işe nasıl karıştığını ve yalanla saflığını böyle kirleteceğini bilseydi tek bir sözle onu bu beladan kurtarabilirdi. Sorgulanma sırasında ortaya çıkmış olsun olmasın bu konu bir önceki gece dengesiz bir noktada sallanmaktaydı. Margaret bir başkasını seviyor olabilirdi. Bay Thornton bunu ayıplıyor olsa da bu durum onu ilgilendirmiyordu. Margaret'ın haberi olmadan yaptığı onca iyiliksever hareketin karşılığı olarak ona yardım edecekti. Şu an onu ayıplıyor olsa da bir zamanlar sevmiş olduğu kadını bu lekeden kurtarmalıydı. Bu öyle bir lekeydi ki Margaret'ın topluma karşı yalan söylemeyi göze almasına sebep olmuştu. Durum büyük bir utanç kaynağı olmasaydı Margaret aydınlığa çıkmaktansa karanlığı tercih ettiğini açıkça belirtecek bir insandı.

Bay Thornton oldukça karamsar ve düşünceli görünüyordu, ofiste çalışanların aralarından geçip gitti. Yarım saatliğine dışarı çıktı. Canını sıkan işi halletmiş olmasına rağmen döndüğünde hâlâ oldukça düşünceliydi.

Bir kâğıt parçasına iki satır bir şey yazdı ve bir zarfa yerleştirdi ve ağzını kapattı. Memurlarından birine zarfı verdi:

"Watson'la randevum var. Ambarda paketlemeciydi, sonradan karakola geçti. Saat dörtte bana uğrayacak. Liverpool'dan bir beyefendi ile karşılaştım. Şehirden ayrılmadan evvel benimle görüşmek istiyor. Watson geldiğinde bu notu

kendisine vermeyi unutma."

Notta şunlar yazılıydı:

"Sorgulama yapılmayacak. Tıbbi kanıtlar konu ile ilgili yeterli bilgi sağlamamakta. Başka bir şey yapmana gerek yok. Dava açığa kavuşacak gibi görünmüyor. Sorumluluğu ben üzerime alıyorum."

"Peki," diye düşündü Watson, "Beni bir ayak bağından kurtarmış olur. Elimdeki şahitlerin hiçbiri şu genç hanım dışında kalan detaylardan emin değil zaten ki o genç hanım da kendinden emin ve net konuştu. İstasyondaki görevli, adamların boğuştuğunu görmüş ya da şahit olarak sorgulanınca boğuşma gördüğünü söylemiş olabilir. Belki de bir arbede yaşanmadı bile, ufak bir şakalaşmaydı ve Leonards perondan aşağı kendisi düştü. Anlattığı hiçbir şey birbirini tutmuyordu zaten. Manavın çırağı Jennings ise evet güvenilir bir tanık sayılabilir ancak Bayan Hale'in bu konudaki ifadesini ona bildirsem verdiği ifade üzerine yine yemin eder miydi bilemiyorum. Bu çok belalı bir iş ve tatmin edici hiçbir şey yok elde. Bari gidip bu şahitlere artık onlara ihtiyacımızın kalmadığını söyleyeyim."

Komiser o akşam tekrar Bay Hale'in evine uğradı. Bay Hale ile Dixon, Margaret'a yatması için yalvardılar. Ancak kızcağızın söyledikleri şeyi ısrarla ve sakince reddetmesine de bir anlam veremediler. Dixon mevzunun bir kısmını öğrenebilmişti yalnızca. Margaret, söylediği yalanı kimseyle paylaşamazdı ve Leonards'ın perondan düşüp öldüğünü de kimseye söyleyemezdi. Bu yüzden Dixon'ın merakının kuvveti, Margaret'a yatması için ettiği ısrarla birleşti. Margaret'ın koltukta uzanırkenki hali acil olarak dinlenmeye ihtiyacı olduğunu gösteriyordu. Ona bir şey söylenmediği sürece konuşmuyor, babasının endişeli bakışlarına ve ilgi dolu sözlerine gülümseme ile karşılık vermeye çalışıyordu fakat solgun dudaklarından çıkan tek şey derin bir iç çekiş olu-

yordu. Bay Hale o kadar endişelenmişti ki sonunda kızı odasına gitmeye ikna oldu ve yatmaya hazırlanmaya koyuldu. Saat dokuzu geçiyordu ve Margaret bu saatten sonra komiserin gelmeyeceğini düşündüğü için yatmaya karar vermişti.

Babasının arkasına geçip sandalyesinden tutundu.

"Sen de yatacaksın değil mi baba? Geç saate kadar yalnız başına oturma."

Babasının ne cevap verdiğini duyamadı. Söylenen sözler zihnini dolduran o büyük korkuların arasında ufalanıp anlamsızlaşmıştı. Hafifçe kapı çalındı.

Babasını öptü, önceki halini gören biri, aşağıya bu şekilde çeviklikle süzülerek indiğine şahit olsa şaşırırdı. Dixon'ı kenara itti.

"Gelme, ben açarım kapıyı. Gelenin kim olduğunu biliyorum. Ben kendim başa çıkabilirim, kendi başıma halletmem gerek."

"Nasıl isterseniz hanımım!" dedi aksice Dixon. Bir dakika sonra ekledi, "Yalnız şu an sağlığınız pek uygun değil. Ölü gibisiniz."

"Öyle miyim?" dedi Margaret, ateşe yüzünü tuttu ve ışıkta parlayan gözlerle Dixon'a baktı. Yanakları kızarmıştı, dudakları kavrulmuştu fakat hâlâ canlıydı.

Margaret komisere kapıyı açtı ve çalışma odasına buyur etti. Şamdanı masaya yerleştirdi, derin bir nefes aldı ve adama döndü.

"Geç kaldınız," dedi, "Evet?" Nefesini tutup adamın vereceği cevabı bekledi.

"Size gereksiz yere rahatsızlık verdiğim için özür dilerim hanımefendi. Zira soruşturma yapmaktan vazgeçildi. Yapmam gereken başka işler, görmem gereken başka insanlar vardı. Yoksa erken gelirdim."

"O zaman konu kapandı," dedi Margaret. "Daha sorgulama yapılmayacak."

"Sanırım Bay Thornton'un yazmış olduğu not yanımda," dedi komiser, elini cebine atıp arandı.

"Bay Thornton'un mu?" diye sordu Margaret.

"Evet. Kendisi gönüllü yargıç. Hah işte burada." Şamdanın yakınında olmasına rağmen notu okuyamadı Margaret. Kelimeler gözünün önünde bulanıklaşmıştı. Yine de notu elinden bırakmadı, inceliyormuş gibi yaptı.

"Emin olun ki hanımefendi, zihnimden büyük bir yük kalktı. Kanıtlar çok muğlaktı ki şayet adam gerçekten bir darbe aldıysa ve belirlenmesi gereken bir eşkâl varsa da bunlar işi daha da karmaşıklaştıran şeylerdi. Dediğim gibi Bay Thornton da..."

"Bay Thornton!" dedi Margaret tekrar.

"Kendisi ile bu sabah karşılaştım, sizin evinizden çıkıyordu. Kendisi hem eski tanıdığımdır hem de Leonards'la geçen akşam görüşen kişidir. İçine düştüğüm müşkül durumu kendisi ile görüştüm."

Margaret derinden bir iç çekti. Daha fazla dinlemek istemiyordu. Duyduğu ve duyabileceği şeylerden korkmuştu. Komiserin gitmesini istiyordu. Konuşmaya çalıştı.

"Uğradığınız için teşekkür ederim. Saat oldukça geç oldu. Saat onu geçiyor sanırım. Ah! Buyurun işte not burada!" diye sözüne devam etti Margaret, adamın notu almak için elini uzattığını görünce. Komiser tam notu cebine koyuyordu ki "Sanırım el yazısı kargacık burgacıktı. Okuyamadım. Bana okuyabilir misiniz?" diye sordu Margaret.

Komiser sesli olarak notu okudu.

"Teşekkür ederim. Bay Thornton'a orada olmadığımı mı söylediniz?"

"Tabii ki hanımefendi. Yanlış bilgiye dayanarak hareket ettiğim için özür dilerim. Başta şu genç adam kendinden oldukça emindi. Şimdi ise şüpheye düştüğünü söylüyor ve sizin gibi bir müşteriyi, yaptığı bu hata ile rahatsız ederek

kaybetmiş olmaktan korktuğunu bildirdi. İyi geceler hanımefendi."

"İyi geceler." Komisere çıkışı göstermesi için Dixon gelsin diye zili çaldı. Dixon kendisini soruya boğmadan hemen merdivenleri çıktı, odasına girdi ve kapısını sürgüledi.

Kıyafetlerini çıkarmadan hemen yatağın üzerine bırakıverdi kendini. Düşüncelere dalamayacak kadar yorgundu. Normal pozisyona gelene dek yarım saat geçmişti. Üşümüştü ve soğuk yorgunluğunu alt etmişti ve uyuşan zihnini tekrar toparladı. Hatırlamaya, parçaları birleştirmeye başladı, meraklanmıştı. Aklına ilk gelen şey Frederick'in başındaki belanın defedilmiş olmasıydı, gerginlik geçmişti. Sonrasında ise komiserin Bay Thornton ile ilgili söylediği ne varsa hepsini hatırlamaya çalıştı. Ne zaman görüşmüşlerdi? Bay Thornton ne demişti? Ne yapmıştı? Notunda yazmış olduğu sözler tam olarak neydi? Hatırlayana dek notta bahsedilenleri bir bir ayırdı sonra yerine koydu, kullandığı ifadeleri tarttı. Zihni yorulmuştu. Sonraki adımda aklına gelen oldukça açıktı. O talihsiz perşembe gecesi Bay Thornton onu Outwood İstasyonunda görmüştü ve o gece Margaret'ın orada olduğunu inkâr ettiği kendisine söylemişti. Artık Bay Thornton'un gözünde bir yalancıydı. Tanrı karşısında bir pişmanlık duymuyordu. Yalnızca o kaotik gecedeki tek net gerçek onu rahatsız etmekteydi. Bay Thornton'un gözünde artık aşağı bir seviyedeydi. Ne gibi bir açıklama yapacağını düşünemiyordu bile. Bu durum ne Bay Thornton'u ne de başkasını ilgilendirirdi. Ağabeyine eşlik ediyordu, bundan daha doğal bir şey olamazdı ve bunu insanlara açıklamak zorunda değildi. Fakat Margaret için en dayanılmaz şey, söylediği yalandan ötürü Bay Thornton'un onu yargılamak için elinde geçerli bir sebebi oluşuydu. "Ah Frederick! Ah Frederick!" dedi Margaret. "Senin için neleri feda ediyorum!" Uykuya daldığında bile zihninde aynı düşünceler dolanmaktaydı ve

hissettiği acı daha da büyümüş, devasa bir hal almıştı.

Uyandığında sabahın ışığı ile birlikte yepyeni bir fikir zihninde şimşek gibi çaktı. Bay Thornton yargıca gitmeden evvel Margaret'ın söylediği yalanı öğrenmişti ve onu kayırmak için söz konusu yalanı yargıca o da tekrar etmişti. Bir çocuk inatçılığı ile bu fikri zihninde öteledi. Eğer durum buysa bile Bay Thornton'a minnet duymayacaktı zira gözünde artık küçük düşmüştü bile. Gerçeği açıklaması için bir şeyler yapmaya zahmet etmemişti ki gerçeği açığa çıkarmak zaten olanaksızdı. Bay Thornton'un onu kurtarmak için böyle ortaya atılmasına sebebiyet veren vaziyetin arkasındaki gerçeği ona açıklamaktansa Frederick'i kurtarmak için elinden ne geliyorsa yapmaya, sonuna kadar gitmeye hazırdı. Bay Thornton nasıl olmuştu da bu komiserle tanıdık çıkmıştı? Leonards'ın ifadesini alacak gönüllü yargıç neden Bay Thornton'du? Leonards neler söylemişti? Bay Thorton vaziyetin ne kadarından haberdardı? Zira Margaret, Bay Thornton'un Frederick'e yöneltilen bu eski suçlamalardan ortak arkadaşları Bay Bell sayesinde az çok haberdar olabileceğini düşünüyordu. Eğer öyleyse ölüm döşeğindeki annesini ziyarete gelen bir oğlu beladan kurtarmak için uğraşmıştı. Bu açıdan düşünülürse Bay Thornton'a minnet duyabilirdi. Fakat Margaret'ı ayıpladığı için olaya müdahale etmişse eğer! Ah! Nasıl olur da biri böyle bir şeyi öğrenip onu ayıplayabilirdi? Şu an kendisini Bay Thornton'un ayakları altına kadar düşmüş olarak addediyordu ve durum onu ziyadesiyle rahatsız etmekteydi. Çıkan bu sonuç karşısında irkildi ve Bay Thornton'un kendisi hakkında ne düşündüğüne önem verdiğini, ona saygı duymasını istediğini fark etti. Uzun uzun düşündükten sonra ortaya dökülen bu fikirlerden sonra başka şey düşünmeye çalıştı zira aklından geçenlere inanamıyordu.

Kalktığında saat bayağı geç olmuştu ve sancılı geçen ön-

ceki gecede saatini kurmayı unutmuştu. Bay Hale kızının uyandırılmaması yönünde özel talimat vermişti. Kapıyı dikkatle, usul usul açan Dixon kafasını içeri uzattı. Margaret'ın uyanık olduğunu görünce elinde bir mektupla ona doğru ilerledi.

"Burada size iyi gelebilecek bir şey var hanımım. Efendi Frederick'ten mektup gelmiş."

"Teşekkürler Dixon. Saat ne kadar geç olmuş!"

Halsizdi Margaret konuşurken ve elini uzatıp almaktansa Dixon'ın mektubu yatağın üzerine, önüne koyma zahmetini göstermesini bekledi.

"Kahvaltınızı bekliyorsunuzdur eminim. Birazdan getiririm. Kahvaltınızı babanız hazırlattırdı."

Margaret cevap vermedi. Dixon'ın gitmesine izin verdi. Mektubu açarken yalnız olması gerektiğini düşündü. Sonunda açtı ve dikkatini ilk çeken şey mektubun tarihinin iki gün öncesini işaret ediyor oluşuydu. Frederick yazacağını söylediği vakitte mektubu yollamış olsaydı bu kadar telaşa düşmezdi belki de. Şimdi mektubu okuyup durumu öğrenecekti. Çalakalem yazılmış olsa da gayet tatmin edici bilgiler içeriyordu mektup. Frederick, Henry Lennox ile görüşmüştü. Önceden konu ile ilgili bilgisi olan Bay Lennox başını sallamış ve böylesi kuvvetli etkiye sahip bir merci tarafından omuzuna yüklenmiş olan bu suçlamaya rağmen İngiltere'ye dönerek Frederick'in büyük bir risk aldığını belirtmişti. Sonrasında durumu enine boyuna irdelemişler ve eğer iddialarını kanıtlayabileceği güçlü tanıklar varsa elinde, bu işten sıyrılabileceğini, bu nedenle yargıç önüne çıkmanın iyi bir fikir olacağına karar vermişlerdi. Fakat elinde sağlam tanıklar yoksa kendisini büyük bir tehlikeye atmış olacaktı. Frederick ise mevcut durumu değerlendirip gerekeni yapacağını, her şeyi göze aldığını söyledi. "Şaşırdım," dedi Frederick, "Bay Lennox ile uzun süredir tanıştığınızı söylemiştin sanı-

rım küçük kardeşim, değil mi? Pek çok soru sordu, emin olabilirsin. Oldukça zeki ve akıllı bir adama benziyor, oldukça da tecrübeli belli ki. Etrafındaki kâtiplerinden ve olayı değerlendiriş şeklinden anladım bunu da. Bunlar belki de avukatların bilindik numaralarıdır. Yola çıkmak üzere olan bir gemi buldum, beş dakikaya yola düşüyorum. Söz konusu iş için tekrar İngiltere'ye dönmek zorunda olabilirim, bundan kimseye bahsetme. Babama eski, nadir bulunan bir şarap yollayacağım. Öylesini İngiltere'de bulamazsınız. Şu an karşımda bir şişe var mesela! Babamın da böyle bir şaraba ihtiyacı var. Ona sevgilerimi yolluyorum. Tanrı onu kutsasın. Eminim ki... Not: Beni alacak olan araba geldi. Nasıl da kıl payı kurtuldum ama! Ziyaretimden kimseye söz etme. Shaw ailesine bile."

Margaret mektubu çevirdi, üzerinde "Gecikmiş" yazıyordu. Frederick mektubu muhtemelen dikkatsiz bir garsona emanet etmişti ve garson da postalamayı unutmuştu. Bizlerin ve bizi yoldan çıkaracak şeylerin arasında duran kaderin ağları ne kadar da kırılgandı! Frederick bir yirmi, otuz saat evvel İngiltere'nin dışındayken nasıl da güvendeydi! Frederick'in peşine düşenleri şaşırtmak için Margaret daha on yedi saat evvel yalan söylemişti ki o an bile belki de işe yaramayacak bir yalandı bu. İnancını ne kadar da kaybetmişti! Şu gurur duyduğu söz neydi? "Gerekeni yap, sonuç ne olursa olsun." Gerçeği söylemeye cesaret edebilseydi, ucu ağabeyine dokunan bu durum yüzünden yalan söylemek zorunda kalmasaydı kendini ne kadar rahat hissederdi, kim bilir? Tanrı'nın karşısında kendisini yaptığı şeyden dolayı suçlu hissetmez ve Bay Thornton'un nazarında bu denli alçalıp küçülmezdi. Bunları düşünüp iyice üzülüyordu ve Bay Thornton'un kendisi hakkında ne düşündüğü konusunda hissettiği endişeyi Tanrı'nın kendisine karşı duyacağı hoşnutsuzlukla aynı kefeye koyup değerlendiriyordu. Bay

Thornton, niçin tüm zihnini meşgul ediyordu? Bunun sebebi ne olabilirdi? Bu kadar mağrur biri olmasına rağmen Bay Thornton'un kendisi hakkında ne düşündüğüne neden bu kadar önem veriyordu? Tanrı'ya karşı gerçekleştirmiş olduğu ihanetin bedelini ödeyebilirdi zira Tanrı her şeye şahit olmuştu ve ne kadar pişman olduğunu görebilirdi, vakti geldiğinde yardım çığlıklarını duyabilirdi. Bay Thornton'a gelince neden titriyor ve yüzünü yastığa gömüyordu? Onu tesiri altına alan bu güçlü his neydi böyle?

Yataktan hemen fırladı ve dua etmeye başladı. Kalbini bu kadar açmak onu sakinleştirdi, rahatlattı. Eski konumuna gelince içindeki sızının geçmediğini fark etti. Nezdinde aşağı tabakaya düşmüş olduğunu bildiği birinin onu ayıpladığının, o kişinin yaptığı bu hata ve bu hataya karşı duyduğu vicdan azabı arasında dikildiğinin bilincindeydi ve bunu kafaya takmayacak kadar iyi ve temiz biri değildi. Giyinir giyinmez mektubu babasına götürdü. İstasyonda yaşadıkları tehlikeye büyük bir tepki göstermedi Bay Hale. Fazla önemsemeden konuyu kapattı. Frederick'in sağa salim, fark edilmeden, şüphe çekmeden İngiltere'den ayrıldığını -mektupta yazılmış olsa da- bir an idrak edemedi ve Margaret'ın solgun bakışları Bay Hale'i endişelendirmişti zira kızının her an ağlayacakmış gibi bir havası vardı.

"Çok yorgun görünüyorsun Margaret. Şaşırmıyorum tabii. Bırak da sana göz kulak olayım."

Bay Hale kızını koltuğa yatırdı ve üzerini örtmek için şal almaya gitti. Babasının kendisiyle böyle ilgilenmesi Margaret'ı ağlatmıştı. İçli içli ağladı.

"Zavallı yavrum! Zavallı yavrum benim!" dedi Bay Hale. Margaret yüzünü duvara döndü ve hıçkırıklara boğuldu. Bir süre sonra hıçkırıkları kesildi ve kendini üzen ne varsa babasına açabilir miydi, onu düşündü. Fakat olanları anlatmasını engelleyen pek çok sebep vardı. Her şeyi anlatsa rahatlaya-

caktı ancak paylaşacakları, babasını daha fazla üzmekten başka bir işe yaramayacaktı. Şayet Frederick İngiltere'ye tekrar gelmek zorunda kalırsa Bay Hale'in odaklanacağı tek gerçek bilmeden, istemeden de olsa oğlunun adamın birinin ölümüne sebebiyet verdiği olacaktı. Bu gerçek farklı şekillere bürünecek, abartılı bir hal alacak ve babasını sürekli huzursuz edecekti. Hele söylediği yalanı duyarsa muazzam rahatsız olacaktı. Kızının gösterdiği bu cesaretsizlik ve inançsızlık canını sıkacaktı ve Margaret'ı gözünde aklamak için durmadan bahane üretmeye çalışacaktı. Önceden Margaret, rahip olduğu için babasına günah çıkarmaya da gelirdi. Kendisini yoldan çıkaranı ve işlediği günahı onunla paylaşırdı. Fakat şu sıralar bu konulardan pek konuşmuyorlardı ve Margaret ruhunun derinliklerini babasına açsa, artık Bay Hale bu konularda farklı fikirlere sahip olduğundan, kendisine nasıl bir tepki gösterirdi kestiremiyordu. Hayır, bu sırrı saklayacak ve ağırlığını tek başına taşıyacaktı. Yalnız başına Tanrı'nın huzuruna çıkacak ve affetmesi için yalvaracaktı. Bay Thornton'un gözünde bu kadar küçük düşmüş olmanın acısına tek başına katlanacaktı. Babasının büyük bir çaba ile son yaşananları unutması için konuşabilecekleri neşeli konular bulmaya uğraşması, Margaret'ı çok etkilemişti. Son dönemlerde ilk kez bu kadar hoşsohbet davranıyordu Bay Hale. Margaret'ın yattığı yerden kalkmasına izin vermediği gibi başında beklemek konusunda ısrarcı olup Dixon'ı da gücendirmişti.

Margaret nihayet gülümsedi. Zayıf, silik bir gülümsemeydi fakat babası çok mutlu olmuştu.

"Gelecek için bize ümit verecek olan kişinin Dolores adını taşıması ne tuhaf," dedi Margaret. Bu söylediği daha çok babasının dikkatini çekecek bir şeydi, kendisi için o kadar da ehemmiyeti yoktu fakat bugün karakterleri değiş tokuş etmiş gibiydiler.

"Annesi İspanyol'dur sanırım. Bu da hangi mezhebe

mensup olduğunu belirliyordur. Babası sıkı bir presbiteryendi bildiğim kadarıyla. Yumuşak, tatlı bir isim."

"Ne kadar da genç! Benden on dört ay küçükmüş. Edith, Yüzbaşı Lennox'la nişanlandığında aynı yaştaydı. Baba, İspanya'ya gidip onu görmeliyiz."

Babası başını salladı. Sonra, "Nasıl istersen Margaret. Yeter ki buraya geri dönelim. Milton'dan annen hep nefret ederdi, bizimle gelebilme şansı yok ve dönmeyip onu burada mezarında yalnız bırakırsak ona ihanet etmiş oluruz. Hatta hayır tatlım, sen git gör ağabeyinle Dolores'i sonra da gelip bana İspanyol gelinimi anlatırsın."

"Hayır, baba, sen gelmezsen ben de gitmem. Ben gidince senle kim ilgilenecek?"

"Hangimiz hangimizle ilgileniyor acaba? Gidersen eğer Bay Thornton'la konuşur onun ders saatini iki katına çıkarmaya kendisini ikna etmeye çalışırım. Klasikleri detaylı çalışmamız lâzım. Bu yoğun çalışma daimi olacak. Eğer istersen peşinden Corfu'ya gidip Edith'i de ziyaret edebilirsin."

Margaret bir süre konuşmadı. Sonra düşünceli bir tavırla: "Sağ ol baba ama gitmek istemiyorum. Umarım Bay Lennox sorunu çözer ve Frederick de evlendiklerinde Dolores'i alıp yanımıza gelebilir, biz de tanışmış oluruz. Edith'e gelince askeri birlik Corfu'da fazla kalmayacak zaten. Bir yıla kalmaz buraya gelirler, onları da görürüz."

Bay Hale'in bahsedeceği başka neşeli konu kalmamıştı. Kimi acı hatıralar aktı zihninden ve sessizleşti. Çok geçmeden Margaret:

"Baba, Nicholas Higgins'i cenaze töreninde gördün mü? O ve Mary törendelerdi. Zavallı adam! Acımızı paylaştığını göstermek için gelmiş. Tuhaf ve kaba hareketleri olsa da altın gibi bir kalbi var," dedi.

"Eminim öyledir," diye cevap verdi Bay Hale. "Bana ne kadar kötü biri olduğunu anlattığın zamanlarda bile iyi bir

kalbi olduğunu tahmin ediyordum. Eğer yarın kendini iyi hissedersen, onca yolu yürüyebilirsen gidip onları ziyaret ederiz."

"Evet, onları görmeyi istiyorum zaten. Mary'e parasını veremedik, daha doğrusu Dixon'ın söylediğine göre almamış. Akşam yemeğinden sonra işe gitmeden Higgins'i yakalarız."

Akşama doğru Bay Hale:

"Bay Thornton uğrar sanıyordum. Dün onda olan bir kitaptan bahsetti, kitabii görmek istiyordum. Bugün getirmeye çalışacağını söylemişti."

Margaret iç çekti. Bay Thornton'un gelmeyeceğini biliyordu. Margaret'ın yapmış olduğu utanç verici şey zihninde hâlâ bu kadar tazeyken onunla karşılaşma riskini göze alamazdı. Bay Thornton'un adından söz edilince Margaret'in tekrar içi sıkıldı ve kendini kötü hissedip önceki gibi takatten kesildi, muazzam halsizleşti. Birden çektiği acıya bu şekilde katlanmamaması ya da tüm gün babasının onunla bu denli ilgilenmesine vereceği karşılığın bu olmaması gerektiği geldi aklına, ayaklandı ve Bay Hale'e kitap okuyabileceğini söyledi. Babasının gözleri kapanıyordu bu nedenle teklifini seve seve kabul etti. Margaret, kitabı oldukça iyi okumuştu. Gerekli yerlerde doğru vurgulamalar yaptı fakat bitirdiğinde biri ona ne okuduğunu sorsa hiçbir şey anlatamazdı. Bay Thornton'a karşı vefasızlık yaptığı fikri ile sarsıldı bir an. Zira sabahleyin başka bir soruşturmanın açılma ihtimaline engel olmak için tıp adamlarının fikrini alabileceğini söylemişti Bay Thornton fakat Margaret bu teklifini geri çevirmişti. Ah nasıl da minnettardı aslında ona. Bir korkak gibi davranmış ve hata yapmıştı. Bu korkaklığını ve hatasını da yalan söyleyerek göstermişti ki şu an hatırlamak bile istemiyordu. Ona karşı nankörlük etmek istemiyordu. Onu ayıplayan birine karşı böyle hissedebiliyor olmak bir an içini ay-

dınlatmıştı. Bay Thornton onu ayıplamakta haklıydı. Eğer onu ayıplamasaydı asıl bu Margaret'ın tuhafına giderdi. Ona karşı bu kadar saygı duyuyor olduğunu bilmek Margaret'ı memnun ediyordu. Bay Thornton ne yaparsa yapsın ona karşı beslediği bu hislere engel olamazdı. Çektiği bu ıstıraba karşılık içini rahatlatan tek şey buydu.

Akşamın ilerleyen saatlerinde beklenen kitap ulaştı. Bay Thornton saygılarını ilettiğini belirtmiş ve Bay Hale'in halini hatırını merak ettiğini söylemişti.

"Benim çok daha iyi olduğumu söyleyebilirsin Dixon, Margaret'a gelince..."

"Hayır baba," dedi Margaret heyecanla, "Benim hakkımda bir şey söylemene gerek yok, sormamış hem."

"Yavrum nasıl da titriyorsun sen öyle!" dedi babası birkaç dakika sonra. "Hemen git yat, benzin o kadar solmuş ki!"

Her ne kadar babasını yalnız bırakmaktan nefret de ediyor olsa Margaret itiraz etmedi. Tüm gün kafa yorduğu onca şeyden, çektiği onca vicdan azabından sonra yalnız kalmak ona iyi gelecekti.

Ertesi gün Margaret yine her zamanki gibiydi. Düşünceliydi, üzgündü, aklı hep başka yerlerdeydi. Ki böyle olması yaşadığı kaybın yasını tuttuğu şu günlerde olağan şeylerdi. Sağlığını korumaya çalışmasının tek sebebi ise babasının kaybetmiş olduğu eşinin hatırasında kaybolmasıydı. Zira Bay Hale'in hayatında bir sayfa bir daha açılmamak üzere kapanmıştı.

Hasret's Sisters Planet

-36-

Birlikten Her Zaman Kuvvet Doğmaz

"Çekenlerin adımları ağır ve yavaş,
Yas tutanların hıçkırıkları derin ve içli."

Shelly

Önceki akşam konuştukları gibi Nicholas Higgins'i ve kızını görmek için yola çıktılar. Son yaşadıkları kayıp akıllarındaydı ve üzerlerindeki yeni kıyafetlerden dolayı tuhaf bir biçimde kendilerinden utanıyorlardı. Haftalardır ilk kez birlikte dışarı çıkıyorlardı. Yaşadıkları acı ile birbirlerine daha da yakınlaşmışlardı.

Nicholas aynı köşesinde ateşin karşısında oturuyordu fakat bu kez ağzında piposu yoktu. Başını eline dayamış, dirseğini de dizine koymuştu. Bay Hale ile Margaret'ın geldiğini görünce kalkmadı ancak Margaret, Higgins'in bakışları ile hoş geldiniz dediğini fark etmişti.

"Oturun, oturun. Ateş de sönmeye yüz tutmuş," dedi Higgins ve ateşi gayretle karıştırdı, sanki dikkati kendi üzerinden başka bir şeye çekmek istiyormuş gibi bir hali vardı. Günlerdir tıraş olmadığından uzamış siyah sakalı ile oldukça bakımsız görünüyordu ve sakal, solgun olan yüzünü daha da solgunlaştırmıştı. Üzerindeki ceketin ise yamaya ihtiyacı vardı.

"Yemek vaktinden sonra seni yakalayabiliriz diye düşündük," dedi Margaret.

"Son görüştüğümüzden beri bizim yaşadığımız acı da

büyük," dedi Bay Hale.

"Evet, evet. Acı, akşam sofralarından daha bereketli şu ara. Sanırım benim akşam yemeği vaktim tüm güne yayılıyor. Beni yakaladınız, evet."

"Çalışmıyor musun?" diye sordu Margaret.

"Hayır," diye yanıtladı Higgins hemen. Bir süre sessiz kaldıktan sonra ilk kez başını kaldırıp ekledi: "Para istemiyorum biliyorsun. Bess, zavallı yavrum. Yastığının altında birikmiş parası vardı. O elime geçti en son. Mary de kumaş kesmeye gitti ve evet gideceğim bir işim yok."

"Mary'e bir miktar para verecektik," dedi Bay Hale, Margaret babasının kolunu sıktı hemen.

"Eğer sizden alırsa o parayı, onu kapı dışarı ederim. Bu dört duvarın içinde yalnız otururum o da sokakta kalır. Bu çok..."

"Nazik yardımları için Mary'e minnettarız," diye tekrar lafa girdi Bay Hale.

"Zavallı kızıma yaptıkları için sizin kızınıza hiç teşekkür edemedim ben. Söyleyecek söz bulamıyorum. Eğer küçük Mary'imin yaptıklarını bu kadar abartacaksanız ben de şimdi sizin kızınıza teşekkür etmeyi deneyeceğim."

"Grev yüzünden mi çalışamıyorsun?" diye sordu Margaret nazikçe.

"Grev sona erdi. Şimdilik bitti. Çalışmıyorum çünkü iş aramadım. İş istemem zira iyi sözler az, kötü sözler bol."

Tekerleme gibi cevaplar vermek hoşuna gidiyordu Higgins'in o akşam. Margaret açıklama yapmasını istemelerini beklediğini fark etti.

"İyi sözler derken?"

"İş istemek. Sanırım insanın ağzından çıkabilecek en iyi kelimeler o anda çıkar. *Bana iş verin, adam gibi çalışırım* gibi laflar edilir ve bunlar da iyi sözlerdir."

"Kötü sözler de iş istedikten sonra çalışmayı reddetmek

demek oluyor."

"Evet. Kötü sözler!' Aha güzel dostum! Emirlere sadık davrandın, ben de sadık davranacağım. Yardıma ihtiyacı olanlar için elinden geleni yaptın. Senin gibilerin sadakat anlayışı budur zaten. Ben de kendi sözüme sadakat göstereceğim. Fakir bir ahmaksın bilindiği üzere. Gerçek, sadık bir ahmaktan farkm yok. Şimdi defol git. Burada senin gibilere iş yok. İşte bunlar da kötü sözler. Ben ahmak değilim. Öyle olsaydım kendilerine uymam için toplumun beni eğitmesi gerekirdi. Eğer biri beni eğitmeye kalksaydı ben de öğrenebilirdim."

"Eski patronundan," dedi Bay Hale, "Seni işe geri almasını istesen olmaz mı? Düşük bir ihtimal ama denemeye değer."

Higgins tekrar başını kaldırıp soruyu soran kişiye keskin bir şekilde baktı, hemen ardından da küçük, acı bir kahkaha attı.

"Efendim eğer münasebetsizlik olarak görmezseniz size bir iki soru sormak istiyorum."

"Tabii buyurun," dedi Bay Hale.

"Sanırım o ya da bu şekilde ekmeğinizi kazanıyorsunuz. Kimse zevk için Milton'da yaşamaz eğer ellerinde başka yerde yaşayabilme imkânları varsa."

"Evet, çok haklısın. Birkaç parça malım mülküm var fakat Milton'a yerleşme sebebim bire bir öğrenciler bulup öğretmenlik yapmaktı."

"Halkı eğitiyorsunuz. Peki! Onlara bir şeyler öğretmenin karşılığında para alıyorsunuzdur, değil mi?"

"Evet," diye yanıt verdi Bay Hale gülümseyerek. "Derslerin karşılığında para alıyorum."

"Size zahmetiniz karşılığında para ödeyen bu insanlar, o para ile ne yapıp yapmayacağınızı söylemiyorlar, değil mi? Adil bir alışveriş olarak?"

"Hayır, söylemiyorlar."

"Bir kardeşin ya da bir kardeş kadar yakın bir dostun olabilir. Kardeşim dediğin o kişi senden para isteyebilir ki sen ve o bu paranın iyi bir amaç için kullanılacağını bilirsiniz. Fakat bu parayı ona vermeyeceğinize dair söz vermeniz gerekir. Paranızın iyi bir iş için kullanılacağını düşünüyor olsanız da bizim için iyi bir iş değildir. Eğer bu konuda ısrarcı olursanız sizinle bir daha çalışmayız, demiyor bu adamlar, değil mi?"

"Hayır, demiyorlar."

"Deselerdi onlara karşı çıkar mıydınız?"

"Böyle bir talebe boyun eğmeyi düşünmek bile üzerimde baskı yaratırdı."

"Şu koca yeryüzünde benim üzerimde baskı yaratacak bir kuvvet yoktur," dedi Nicholas Higgins. "Şimdi demek istediğimi anladınız. Tam on ikiden vurdunuz. Hamper –ki onun yanında çalışıyordum- adamları sendikaya yardım edilmesi, greve gidenlerin açlıktan ölmemesi için kimse para vermesin diye hepsinden söz alırdı. Söz vermelilerdi, vermeleri gerekiyordu," diye söze devam etti Higgins hiddetle, "Hamper ve adamları yalancı ve ikiyüzlü insanlar. Benim için, insanların kalbini taşa çevirip bu kişilerin ihtiyacı da varken, yine de gerekli olduğunu söyleyip haklı bir amaca hizmet edecek olan yardımı başkalarından esirgemelerini istemek günahtan farksız. Yapılan bu yardım önünde sonunda güçlüye fayda sağlayacak olsa da. İsterse kral gelsin iş teklif etsin ben böyle bir şey için yemin etmem. Ben sendika üyesiyim ve benim için işçinin elinden gelebilecek en iyi şey de budur. Ben grevciyim ve aç kalmanın ne demek olduğunu bilirim. Bir şilin kazansam bunun altı penisi onların eline geçiyor zaten isterlerse. Sonuç şu ki bu bir şilini nerede kazanacağımı bilmiyorum."

"Fabrikalarda sendikaya katkı yapmama diye bir kaide

mi var?" diye sordu Margaret.

"Öyle bir şey var diyemem. Bu yeni bir düzenleme bizim açımızdan. Bence böyle bir kaideyi sürdüremeyeceklerini fark edecekler. Şu an yürürlükte. Zamanla onlar da fark edecek, zorbalardan ancak yalancılar çıkar."

Ufak bir sessizlik oldu. Margaret aklından geçeni söylemeli mi bilemedi. Bu kadar kederli ve düşünceli birini daha fazla huzursuz etmek istemiyordu. Sonunda aklındaki ağzından çıkıverdi. Yine o yumuşak, rahatsız edecek bir şey söylemekten sakınır tavrıyla konuşmuştu. Sözleri Higgins'i rahatsız etmemiş sadece şaşırtmıştı.

"Zavallı Boucher sendikanın bir zorba olduğunu söylüyordu, hatırlıyor musun? Hatta zorbaların en kötüsü olduğunu söylemişti sanırım. O an, ben de onunla aynı fikirdeydim."

Higgins bir süre konuşmadı. Başını iki elinin arasına almış ateşi seyrediyordu ve Margaret, Higgins'in yüzünü göremediğinden aklından neler geçtiğini yüzüne bakıp okuyamamıştı.

"İnkâr etmiyorum evet sendika kişilerin kendi iyiliği için onları belli şeylere zorluyor. Gerçeği söylemek gerekirse sendikaya üye olmayan kimse, tahammül edilemez bir hayat yaşıyordur. Ama sendikaya üye olunca tüm hakları korunuyor, kendi başına sendika kadar iyi savunamaz haklarını. İşçiler ancak birlik olurlarsa haklarını alabilirler. Ne kadar fazla üye olursa her birinin adil bir bir yaşam sürmesi için şans o kadar artar. Devlet yalnızca ahmaklara ve delilere cezasını kesiyor. Eğer bir adam kendisine ya da komşusuna zarar verirse hoşuna gitsin gitmesin devlet o kişiyi denetliyor. Bizim de sendikada yaptığımız bu. Biz insanları hapse tıkamayız ama hayatlarını çekilmez kılabiliriz. Böylece gelip sendikaya üye olmaya mecbur kalırlar. Karşı çıkıyor da olsalar akıllı davranmış olurlar ve bir faydaları dokunmuş olur.

Boucher baştan beri aptalın tekiydi. Son yaptığı ile aptal olduğunu da iyice kanıtlamış oldu."

"Sana zarar verdi mi?" diye sordu Margaret.

"Evet, zarar verdi. Halk bizden yanaydı, ta ki o ve etrafındakiler isyan edip kanunları çiğneyene kadar. Grev sona erdi onlar yüzünden."

"Onu yalnız başma bırakmak, sendikaya katılmaya zorlamamak daha iyi olmaz mıydı? Size bir faydası dokunmadı ama adamı delirttiniz."

"Margaret," dedi Bay Hale yavaşça, kızını uyardı. Zira Higgins'in yüzünün bulutlandığını fark etmişti.

"Margaret'ı seviyorum," dedi Higgins birden. "Bessy onun hakkında ne düşünüyorsa açıkça anlatırdı. Bessy sendikanın önemini hiç kavrayamadı. Sendika büyük bir güç: Elimizdeki tek gücümüz. Sabanın ezdiği bir papatya hakkında bir şiir okumuştum. Gözlerim doldu. Ağlamak için başka sebeplerim de vardı. Adam sabanı sürmeyi bırakmıyor ama ezdiği papatyaya çok acıyor. Annesi zamanında çok tembihlemiş. Sendika sabanın ta kendisi. Toprağı ekim zamanı için işliyor. Boucher'a gelince, o da papatya gibi. Toprakta yetişmiş bir ot, gerekenin yapılması için ortadan kaldırılması gereken bir ot. Ona şu an çok kızgınım. Onun hakkında hiç iyi konuşmuyorum ve elimde olsaydı onu sabanla ben de ezerdim ve bunu seve seve yapardım."

"Neden? Ne yapıyordu ki? Yeni bir işe mi kalkışmış?"

"Evet kesinlikle. Beladan uzak durmaz o adam. Önce deli gibi ortaya atıldı ve grevi bozdu, sonra da saklandı. Her neredeyse Bay Thornton'un onu takip ederek bulup çıkarmasını ümit ediyordum. Ama Thornton amacına ulaştığından isyan çıkaranların cezasını kesmedi. O yüzden Boucher evine geri çekildi, bir iki gün dışarı çıkmadı hiç. O kadar inceliği gösterdi. Sonra nereye gitti dersiniz? Hamper'ın yanına. Tanrı onun belasını versin. O suratına baktığımda midemin

bulandığı bulaşık ağızlı adama gidip ondan iş istedi. Sendikaya ve greve gidip açlıktan ölenlere yardım edilmemesi gerektiği konusunda koyduğu yeni kuralı bile bile gitti o adama. Kötü günlerinde sendika ona yardım etmeseydi açlıktan ölecekti. O adamın yanına gitti ve yaptığımız ne varsa hepsini ona anlatmaya söz verdi işe yaramaz iblis! Bu lafım Hamper'a ve ölüm döşeğine düştüğüm gün ona teşekkür edeceğim. Boucher'ı def etti başından, dinlemedi onu. Civarda olup da bu haini görenler bebek gibi ağladığını söylediler!"

"Ah ne kötü, ne kadar yazık!" diye bağırdı Margaret. "Higgins şu an seni tanıyamıyorum. Boucher'ı istememesine rağmen zorlayıp sendikaya sokarak bu hale sen getirdin, görmüyor musun? Kalben inanmadığı bir şeye zorladın. Bu hale gelmesine sen neden oldun!"

"Bu hale gelmesine mi sebep oldum? Önceden neydi ki?"

Dar sokakta birileri toplanıyordu ve derinden, temkinli sesler gelmeye başladı. Sesler, evdekilerin dikkatini çekmişti. Bir sürü ses bir an zayıfladı, susar gibi oldular: Atılan adımların sesi duyuluyordu fakat bu adımlar bir yöne doğru düzgün, ritimli gitmiyor da sanki daire çiziyorlardı. Evet derinden ayak sesleri gelmekteydi, bu açıktı ve çıkan ses kendine havada belli bir yol belirlemiş ilerliyor ve kulaklarına kadar geliyordu. Temkinle ilerleyen adamlar ağır bir şey taşıyorlardı sanki. Evdekiler içgüdüsel olarak dış kapıya yaklaşmak için ileri atıldılar. Ufak bir merakı gidermek için değil büyük bir heyecanı bastırmak uğruna atılmışlardı.

Altı adam yol ortasına doğru yürüdüler ve üçü polis memuruydu. Menteşelerinden sökülmüş bir kapıyı omuzlamış taşıyorlardı. Kapının üzerinde ölü bir insan bedeni vardı. Kapının her bir kenarından yere durmadan sular damlamaktaydı. Tüm sokaktakiler dönüp baktılar ve alaya katılıp bedeni taşıyanlara sorular yöneltmeye başladılar. Başka zaman

olanı biteni paylaşan adamlar, bu kez konuşmakta isteksiz davranıyorlardı.

"Şu taraftaki arazide bulunan derede bulduk onu."

"Derede mi? Boğulmasına sebebiyet verecek kadar derin değil ki oradaki su!"

"Kararlı bir adammış, yatıp kafasını suya sokmuş. Yaşamaktan usanmış demek ki kim bilir sebep neydi?"

Higgins, Margaret'a sokuldu ve zayıf, kulağı tırmalayan bir sesle: "John Boucher değildir o, ha? Onda o kadar yürek yoktur. Tabii yoktur! John Boucher değil o! Bu tarafa doğru bakıyorlar! Dinle bak! Kafamda şarkılar dönüyor, duymuyorum söylenenleri."

Kapıyı dikkatlice taşların üzerine yerleştirdiler. Herkes boğularak ölmüş olan bu zavallı adamı görebiliyordu artık. Donuk gözleri yarı kapalıydı ve gökyüzüne doğru bakıyordu. Yüzükoyun derede yatar halde bulduklarından yüzü şişmiş ve benzi solmuştu. Dereye boya akıtıldığından sular yüzünde iz yapmıştı. Kafasının ön kısmı keldi. Arka tarafta ise saçları uzun ve ince telliydi. Saçlarının buklesi derenin sularının sokulduğu birer kanal olmuşlardı. Tanınmayacak hale de gelmiş olsa Margaret bu adamın John Boucher olduğunu anlamıştı. Bu kötü haldeki, kederli çehreyi böyle dikkatle incelemek Margaret'a saygısızlıkmış gibi geldi. İleri yürüdü ve ölü adamın yüzünü mendili ile nazikçe kapattı. Bu yaptığını görenler gözleri ile Margaret'ı takip ettiler. İnançlı biri olarak üzerine düşeni yaptıktan sonra olduğu yerde dona kalmış olan Nicholas Higgins'in yanına gitti Margaret. Adamlar aralarında konuşmaya başladılar ve içlerinden biri evine çekilmiş olan Higgins'in yanına geldi.

"Higgins, sen adamı tanıyorsun! Gidip karısına söylemelisin. Nazikçe söyle ama çabuk ol. Bu halde bırakamayız adamı."

"Ben gitmem," dedi Higgins. "Bana sorma. Karısının yü-

züne bakamam."

"Sen kadını yakından tanıyorsun. Adamı buraya getirerek biz üzerimize düşeni yaptık, sen de üzerine düşeni yap."

"Ben yapamam bunu," dedi Higgins, "Onunla görüşmüyordum. Arkadaş değildik biz. Ölmüş zaten."

"Peki. Sen söylemeyeceksen söyleme ama birinin söylemesi lâzım. Zor bir iş evet ama vakit geçiyor. Birinin gidip doğrudan gerçeği söylemesi gerek, bu işin usul usul söylenebilir bir tarafı yok."

"Baba, sen git söyle," dedi Margaret yavaşça.

"Eğer ne söyleyeceğimi zihnimde toparlayabilirsem, gerçi bir an evvel..." Margaret, babasının yapamayacağını fark etti. Bay Hale baştan ayağa titriyordu.

"Ben söylerim," dedi Margaret.

"Tanrı sizi kutsasın hanımefendi. Çok hayırlı bir iş yapmış olacaksınız. Burada kadını tanıyan birkaç kişiden duyduğuma göre hasta biriymiş."

Margaret, kapalı olan kapıyı çaldı. Yaramaz bir sürü çocuk o kadar gürültü çıkarıyordu ki içerden biri seslendiyse de duyamadı. Birinin seslenmiş olabileceğini düşündü. Her geçen dakika, üstlendiği bu görevden daha çok kaçmasına sebep oluyordu. Kapıyı açıp içeri girdi, sonra da dönüp kapattı hatta kadın görmeden kapıyı kilitleyiverdi.

Bayan Boucher kör kötü yanan ateşin olduğu şöminenin yakınındaki sallanan sandalyeye oturmuştu. Ev sanki günlerdir temizlenmemiş gibiydi.

Margaret bir şeyler söyledi. Ne söylediğinin kendisi bile farkında değildi. Ağzı ve boğazı kurumuştu. Çocukların çıkardığı gürültü sesini bastırıyordu. Yeniden lafa girmeyi denedi.

"Nasılsınız Bayan Boucher? Pek de iyi değilsiniz sanırım."

"İyi olmama imkân yok benim," diye yakındı Bayan Bo-

ucher. "Bu çocuklar benim başıma kaldı. Seslerini kesmek için alıp bir şey de veremiyorum ellerine. John beni böyle bırakıp gitmemeliydi, hastayım da zaten."

"Ne kadar oldu gideli?"

"Dört gün oldu. Kimse burada ona iş vermez, o yüzden yürüyerek Greenfield'a gitti. Şimdiye dek gelmesi gerekirdi ya da iş bulabildiyse de bana haber yollasaydı bari. Belki de..."

"Hayır onu suçlama," dedi Margaret. "Akıl etmiştir öyle bir şeyi eminim..."

"Tanrı aşkına bir susun da hanımefendinin sesini duyayım!" dedi, bir yaşlarındaki haylaz bir çocuğa yüksek sesle bağırmıştı. Özür diler bir tavırla Margaret'a dönüp sözüne devam etti, "Sürekli *anneciğim, babacık, yemek* diye sızlanıyor çocuk, verecek yemeğim yok, babası da uzakta ve bizi de unuttu zaten. Babasının bir tanesidir, evet bir tanesidir," dedi kadın ve bir anda havası değişti, çocuğu aniden kucağına alıp dizine oturttu ve öpmeye başladı.

Margaret dikkatini ona vermesi için elini kadının koluna koydu. Birbirlerine baktılar.

"Zavallı çocuk!" dedi Margaret yavaşça. "Babasının bir tanesiydi."

"Babasının bir tanesidir," dedi kadın, hızlıca ayağa kalktı ve Margaret'la yüz yüze geldiler. Bir süre ikisi de hiç konuşmadı. Sonra Bayan Boucher kısık ve boğuk sesle zamanla vahşileşerek şöyle söze devam etti: Babasının bir tanesidir, diyorum size. Fakirler de zenginler kadar sever çocuklarını. Neden konuşmuyorsunuz? Neden öyle hüzünlü gözlerle izliyorsunuz beni? John nerede?" Zayıf düşmüştü ve Margaret'ı cevap vermesi için sarsmaya çalıştı. "Aman Tanrım!" dedi, Margaret'ın yaşlarla dolu gözlerindeki manayı anlamıştı. Sandalyesine yeniden çöktü. Margaret çocuğu alıp kadının kucağına verdi.

"Oğlunu severdi," dedi Margaret.

"Evet," dedi kadın başını sallayarak. "Çocuklarının hepsini severdi. Bir zamanlar bizi seven biri vardı. Uzun zaman önceydi, hayattayken, bizleyken, hepimizi sevmişti. Bu bebeği hepimizden daha çok severdi. Ben onu severdim, o da beni severdi. Daha beş dakika önce ondan bahsediyordum. Öldüğüne emin misiniz?" diye sordu Bayan Boucher, ayağa kalkmaya çalıştı. "Hastalandıysa, ölmek istiyorsa buraya getirsinler onu. Ben de hastayım hem de uzun zamandır hastayım."

"Öldü o. Boğularak öldü!"

"Millet boğulup öldükten sonra getiriliyor. Kalkıp bir şeyler yapmam gerekirken ne diye oturuyorum ki? Şşşt yavrum, şşşt! Al bunu al da oyna. Ağlama böyle yüreğim parçalanıyor! Kuvvetim nasıl da kesildi böyle? Oh John, kocam!"

Margaret, kadını kolundan yakalayıp düşmekten kurtardı. Sallanan sandalyeye oturan Margaret, Bayan Boucher'ı kucağına oturttu, kadının başını omuzuna yasladı. Diğer çocuklar korku ile etraflarını sardılar. Durumu anlamaya çalıştılar. Yavaş yavaş idrak ediyorlardı her şeyi zira zihinleri yorgun düşmüştü ve algılamakta güçlük çekmekteydiler. Gerçeği anlayınca her biri ümitsizce ağlamaya başladı ve Margaret bu olanlara nasıl dayanacağını bilemiyordu.

Johnny, içlerinde en çok bağırandı. Neden ağladığını da bilmiyordu zavallı çocuk.

Anneleri ise Margaret'ın kollarında titremekteydi. Margaret kapıdan bir gürültü geldiğini duydu.

Margaret en büyük çocuğa, "Aç, aç çabuk," dedi. "Kapı kilitli, gürültü yapma, usulca aç. Ah, baba çocuklar yavaşça, dikkatlice yukarı çıksınlar, anneleri duymasın. Bayıldı kadın yalnızca."

"Zavallı kadın, ne gelirdi elinden," dedi kadının biri, ölü adamı taşıyıp başında bekleyenlerin arasındaydı. "O halde

daha fazla taşıyamazsınız kadını. Bekleyin yastık getireyim de yere yatıralım."

Bu yardımsever komşu Margaret'ı çok rahatlatmıştı. Ev sahiplerini tanımadığı belliydi. Civara yeni taşınmıştı esasında. O kadar nazik ve düşünceli bir kadındı ki Margaret artık kendisine ihtiyaç olmadığını düşündü. Belki olan biteni üzgün gözlerle izlemeye gelmiş olan kalabalığı evden uzaklaştırmaya çalışmak daha iyi bir fikir olacaktı.

Nicholas Higgins'i görebilmek için etrafa bakındı Margaret fakat Higgins ortalıkta yoktu. Bayan Boucher'ı yere yatıran kadınla konuşmaya başladı.

"Şu etraftakilere ufaktan işaret etseniz de gürültü etmeden çıksalar buradan. Bayan Boucher kendine gelince başında tanıdığı birkaç kişi olsun. Baba, adamlarla konuşur musun, dağılsınlar. Kalabalıkta nefes alamıyor zavallı."

Margaret, Bayan Boucher'ın yanına çöktü ve yüzünü sirke ile silmeye başladı. Birkaç dakika sonra temiz hava dolunca ortalığa, şaşırdı. Etrafına bakındı. Margaret, kadın ve babası gülümsediler.

"Ne oldu?" diye sordu.

"İyi bir dostumuz burada," dedi babası, "Kısa yoldan ortalığı temizledi."

"Gitmelerini söyledim onlara. Giderlerken de çocuklardan birini yanlarına alıp götürmelerini, artık onların öksüz, kadının da bir dul olduğunu unutmamalarını söyledim. Ellerinden gelebilecek en iyi şey bu. Çocukların karnı bugün doyar, iyi bakılırlar. Kocasının ne şekilde öldüğünü biliyor mu?"

"Hayır," dedi Margaret, "Bir anda her şeyi söyleyemedim."

"Söylenmesi lâzım kadına, soruşturma yapılacak. Bak, kendine geliyor. Sen mi söylersin, ben mi söyleyeyim? Ya da babanızın söylemesi en iyisi olur."

"Hayır, sen söyle," dedi Margaret.

Bayan Boucher'ın kendine gelmesini sabırla beklediler. Komşu kadın yere oturdu. Bayan Boucher'ın başını kucağına aldı.

"Komşum," dedi kadın, "Kocan vefat etti. Nasıl öldüğünü biliyor musun?"

"Boğularak ölmüş," dedi Bayan Boucher zayıf bir sesle ve ilk kez ağlamaya başladı bunca acının üzerine.

"Boğulmuş halde bulmuşlar onu. Eve dönüyormuş, ümitleri tükenmiş artık. Tanrı insanlardan daha zalim olamaz demiş. Sert değildir Tanrı, bir anne kadar şefkatlidir hatta anneden de şefkatlidir diye düşünmüş. Hata yaptı ya da doğruyu yaptı demiyorum. Tek söyleyebileceğim onun kadar ümitsizliğe sen ya da ben düşmüş olsak aynı şeyi yapardık."

"Beni bu çocuklarla yalnız bıraktı!" diye inledi Bayan Boucher. Margaret, kadının bu kayba daha büyük bir tepki göstereceğini sanıyordu. Bayan Boucher o kadar çaresizdi ki kocasını kaybetmiş olması kendisini ve çocukları nasıl etkiler, onu düşünüyordu.

"Yalnız değilsiniz," dedi Bay Hale büyük bir ciddiyetle, "Yanınızda kim var? Kim bu durumun mesuliyetini üstlenecek?" Dul kadın gözlerini kocaman açtı ve konuşan kişiye baktı, Bay Hale'in de orada olduğunu o an fark etmişti.

"Babasızlara baba olacağına dair söz veren kimdi?" diye söze devam etti Bay Hale.

"Fakat altı tane çocuğum var benim beyefendi. En büyükleri daha sekizine basmadı. Tanrı'nın kudretini sual etmiyorum efendim. Ona güvenmem gerek, evet," dedi Bayan Boucher ve yeniden ağlamaya başladı.

"Kadıncağız bu konularla ilgili yarın konuşur artık beyefendi," dedi komşu. "Şu an onu rahatlatacak tek şey çocuklarını düşünmek olur. Küçüğü de alıp götürdüler ne yazık ki."

"Ben gider getiririm onu," dedi Margaret. Birkaç dakika sonra kucağında Johnnie'yle geri döndü. Çocuğun yüzü yemek bulaşığıydı ve elinde deniz kabuğu şeklinde nesneler, cam eşyalar ve alçıdan heykelcikler vardı. Margaret çocuğu annesinin kucağına bıraktı.

"Hadi bakalım," dedi kadın, "Siz gidin, ikisi birlikte ağlasınlar ve birbirlerini teselli etsinler. Başkasının veremeyeceği teselliyi bir çocuk verebilir. Bana ihtiyaç olduğu sürece burada kalırım. Yarın gelirseniz oturup onunla adamakıllı konuşursunuz. Bugün uğraşmanın faydası yok."

Margaret ve babası yolda yavaş yavaş yürürlerken Margaret, Higgins'in kapısı önünde durdu.

"İçeri girsek mi?" diye sordu Bay Hale. "Onun için endişeleniyorum."

Kapıyı çaldılar. Ses gelmeyince açmaya çalıştılar ama kapı kilitliydi. Higgins'in içerde olduğunu anladılar.

"Nicholas!" dedi Margaret. Yine yanıt gelmedi. Margaret'la babası kazara düşen kitaba benzer bir şeyin çıkardığı sesi duymasalardı evin boş olduğunu düşünüp giderlerdi.

"Nicholas!" dedi Margaret tekrar. "Biziz, bizi içeri almayacak mısın?"

"Hayır," dedi Nicholas. "Kapıyı kilitleyerek sözle anlatacağım şeyi tavrımla ortaya koymuş oldum. Beni bugün yalnız bırakın."

Bay Hale lafa girip Higgins'i ikna etmeye çalışmak üzereydi, Margaret elini babasının dudaklarına götürüp susmasını işaret etti.

"Buna şaşırmıyorum," dedi Margaret. "Ben de yalnız kalmak istiyorum. Böyle bir günün ardından insana en iyi gelecek olan şey yalnız kalmak olur."

-37-
Güneye Bakmak

"Bir kazma! Bir kürek! Bir çapa!
Bir balta ya da belki bir kargı!
Biçmek için orak ya da tırpan,
Harman dövmek ya da ne istersen--
Gerekeni işlemek için
Hazır bir el, becerikli de
Onca zorlu eğitimden sonra
Emeğin haşin okulunda verilen."

Hood

Bay Hale ve Margaret ertesi gün dul Boucher'ı ziyarete gittiklerinde Higgins'in kapısının yine kilitli olduğunu gördüler. Meraklı bir komşudan Higgins'in bu kez gerçekten evde olmadığını öğrendiler. O gün işine koyulmadan önce Higgins -ki o iş neydi kim bilir- Bayan Boucher'ın yanına uğramıştı. Ziyareti pek bir işe yaramamıştı. Bayan Boucher, kocasının ölümünden sonra perişan olduğunu düşünüyordu. Bu düşündüğü şeyin haklı tarafı da vardı ve bu yüzden kadını aksine inandırmak oldukça zordu. Tüm dikkatini kendisine ve düştüğü duruma odaklamış olması can sıkıcıydı. Bu bencil tavrı, çocukları ile olan ilişkisini de etkiliyordu. Her birini baş belası olarak görüyordu, hatta onlara duyduğu o ilkel sevgiyi göstermeye çalışırken bile böyle düşündüğünü hissettiriyordu. Margaret çocuklarla muhabbet etmeye çalıştı. Bay Hale de çaresiz kaldığını düşünmemesi ve kendi kendine söylenmemesi için Bayan Boucher'ın dikkatini daha mühim şeylere çekmeye çalışıyordu. Marga-

ret, çocukların anneden daha samimi bir tavırla yas tuttuklarını gördü. Babaları her zaman onlara karşı nazik davranmıştı, her biri aynı şeyi söylüyordu. Çocuk ağzı ile dilleri döndükçe kaybettikleri babalarına vefa ve bağlılık göstermeye çalışıyorlardı.

"Yukarıdaki adam gerçekten babam mı? Hiç babama benzemiyor. Koykuyoyum. Ben babamdan hiç koykmazdım ki."

Annelerinin bencilliğe yorulacak sözüm ona duyarlılıkla babalarının o feci halini görmeleri için çocukları yukarı çıkardığını anlayınca Margaret'ın içi parçalandı. Hissettiği korkunun ve kederin yarattığı duyarsızlıkla Bayan Boucher çocukların zihnine başka bir şey sokmaya çalışmıştı. Annelerine nasıl yardımcı olmaları gerektiğini düşünmelerini istiyordu çocuklarının ki babalarını görmeleri bunu fark etmeleri için en etkili yoldu ve babaları hayatta olsaydı çocuklarından aynı şeyi yapmalarını isterdi. Margaret gösterdiği çabada Bay Hale'den daha başarılıydı. Çocuklar etrafta yapmaları gereken işleri fark edince Margaret'ın ortalığın toplanması için söylediği şeyleri yapmaya başladılar. Bay Hale lafa girerken çıtayı yüksek tutmuş, soyut şeylerden bahsetmişti. Kadın bunlara kafa yoramayacak kadar üşengeçti. Bu korkunç adımı atmadan evvel kocasının yaşadığı çaresizliği uyuşmuş zihninde canlandıramıyordu bir türlü. Yalnızca bu işten kendisinin gördüğü zararı düşünüyor, bir türlü arının merhametine sığınmaya çalışmıyordu. Zavallı kocasının boğulmasına engel olmak için sulara müdahale etmeyen de tanrıydı. Bayan Boucher, bu şekilde büyük bir umutsuzluğa düştüğü için kocasını içten içe suçlamaktaydı. Zira yaptığı bu son hareketin bir bahanesi olamazdı. Kocasını böyle çaresizliğe itenlere de durmadan beddua ediyordu. Beyefendiler —özellikle Boucher tarafından saldırıya uğramış olan fabrikanın sahibi- Bay Thornton, isyanla ilgili olarak tutuklama

yetkisi kendisine verilmiş olan bu adam bu emrin geri çekilmesini sağlamıştı ve zavallı kadını sendikada temsil eden Higgins de bu bir sürü aç, gürültücü çocuk da Bayan Boucher'in şahsi düşmanlarıydı. Şu an boynu bükük bir dul olarak kalmasına onlar sebep olmuştu.

Margaret, Bayan Boucher'ın ettiği, ümitleri yok eden mantıksız lafları duymaktan bıkmıştı. Yanlarından ayrıldıklarında Margaret babasını neşelendirmekte zorlanmıştı.

"Şehir hayatı böyle bir şey," dedi Margaret. "Etraflarındaki kargaşa, karmaşa, gürültü sinirlerini yıpratıyor insanların. Bu evlerin içine tıkılmış kalmış olduklarından depresyona eğilimliler ve her şey için endişeleniyorlar. Kırsalda insanların hep doğa ile iç içe bir yaşamı var, çocuklar bile öyle yaşıyor. Kışın bile herkes dışarda."

"İnsanlar şehirlerde yaşamalı. Kırsalda yaşayanlardan bazıları hele iflah olmaz birer kaderci gibi davranıyorlar."

"Evet, katılıyorum. Sanırım her yaşam biçiminin kendine göre zorlukları, kendine göre meşakkatli tarafları var. Şehirde yaşayanlar sabırlı ve sakin olmakta zorlanıyorlar. Kırsaldaki adam ise aktif olmayı ve beklemedik olaylara karşı tetikte olmayı biliyor. Şehirdeki de kırsaldaki de gelecekle ilgili endişelere sahip. Kırsaldaki anı oldukça canlı yaşıyor, var olanla iç içe oluyor; şehirdeki de yalnızca ilkel varlığı ile hayattan zevk almaya baktığı için ve yapacağı planları gerçekleştirdiğinde mutlu olacağım bilmediğinden, umursamadığından varlığını ve geleceğini inkâr ediyor."

"İki tarafın da meşguliyete ihtiyacı var. An içinde yaşanan saçmalıklar aynı etkiyi yaratıyor. Ah zavallı Bayan Boucher! Onun için elimizden bir şey gelmiyor."

"Yine de onun için bir şeyler yapmaya çalışacağız her ne kadar pek bir faydamız dokunmayacak olsa da. Ah baba! Ne zor bir dünyada yaşıyoruz!"

"Evet öyle yavrum. Hele şu ara bunu daha çok hissediyo-

ruz. Fakat en üzgün olduğumuz anlarda bile mutluyduk biz. Frederick'in ziyareti bize ne kadar iyi geldi!"

"Evet çok iyi geldi," dedi Margaret, yüzü aydınlanmıştı. "Ne kadar uzak, zor ve yasak bir şeydi bizim için." Birden sustu Margaret. Kendi korkaklığını hatırladığından Frederick'in ziyaretine duyduğu sevinç kursağında kalmıştı. Yapılan bütün hatalar arasında en aşağılık gördüğü hata cesaretten yoksun davranmak, gerçeği saklayabilecek kadar zalim bir kalbe sahip olmaktı. İşte şimdi aynı hataya kendisi düşmüştü! Sonra Bay Thornton'un yaptığı bu hatayı bildiği aklına geldi. Başka biri bilse bu kadar kafaya takar mıydı acaba? Shaw Teyzesiyle ve Edith'le geçirdiği günleri hatırlamaya çalıştı, Yüzbaşı'yla Bay Lennox'la ve Frederick'le geçirdiği günleri. Fredrick'in -onu kurtarmak adına da olsa- böyle bir hatayı yapmış olduğunu biliyor olması en acı verici şeydi. Zira ağabey-kardeş birbirlerine karşı ilk kez bu denli saygı ve sevgi besliyorlardı. Fakat ağabeyine karşı duyduğu bu utanç Bay Thornton'a karşı duyduğunun yanında bir hiçti. Onu görmeyi ve bu durumu aşıp gözünde artık nasıl bir yere sahip olduğunu tartmayı çok istiyordu. Ticarete karşı olduğunu savunduğu anı hatırlayınca utançtan yanakları kızardı (Bay Thornton'la yeni tanıştığı dönemlerde tartışmışlardı). Margaret, ticaretin aşağı tabakadakilerin üst tabakaya geçişini sağlamış ve olmayan kaynaklar üzerinden zenginleşmiş olduğu yanılgısına önayak olduğunu savunmuştu. Bay Thornton'un sakin fakat hor gören bakışlarını hatırladı. Bay Thornton birkaç kelime ile açıklamak üzere; geniş çapta bakılırsa ticarette atılan dürüstlükten uzak her bir adımın elbette ki uzun vadede zarar getirecek hareketler olduğunu söylemişti. Atılan bu adımları başarı gibi kısır bir kriter ışığında değerlendirme işininse -ki bu hareketlerin çoğunun bilgelik barındırmayan ahmakça şeyler olduğunu söylemiş- ticaretin yanı sıra başka şeyleri de kapsayabileceğini dile getirmişti. O

kendinden emin, dürüst tavrı ile Bay Thornton'a sorduğu soruyu hatırlıyordu: En ucuz malı alıp en iyi pazarda satmak, dürüstlükle derinden bağlantılı olan şeffaf adalet kavramında bir tür çarpıklık olduğunu göstermiyor muydu? Margaret, onurluluk ifadesini kullanmış babası ise Hristiyan olmanın gereği diyerek işi daha ulvi bir yere çekmişti. Margaret sonra kendini ayıplanmış gibi hissetmiş, susmuştu.

Artık kimse onu ayıplamayacaktı! Onurlu olmaktan bahsetmek de yoktu artık! Bundan böyle Bay Thornton'un karşısında kendini küçük düşmüş, aşağılık biri olarak hissedecekti. Ne zaman bir araya gelmeliydi bu adamla? Kapı her çaldığında kalbi yerinden fırlayacakmış gibi oluyordu. Sakinleştiğinde ise tuhaf bir biçimde üzülüyor, içi sıkılıyor, hayal kırıklığına uğruyordu. Belli ki babası da Bay Thornton'un ziyaret etmesini bekliyor ve gelmiyor diye şaşırıyordu. Önceki akşam tartışmaları gereken bir konu vardı ve vakit dar olduğundan konuyu genişletememişlerdi. O nedenle mümkünse bir sonraki, olmazsa Bay Thornton'un ayarlayacağı en yakın akşamda tekrar konuşacaklarına dair sözleşmişlerdi. Ayrıldıkları günden bu yana Bay Hale öğrencisinin gelişini dört gözle beklemekteydi. Karısı ağır hasta olduğu dönemin başında derslere ara vermiş olduğu öğrencileri ile tekrar çalışmaya henüz başlamamıştı. Bu yüzden her zamankinden daha fazla boş vakti vardı. Son gün yaşananlar ve Boucher'ın intiharı Bay Hale'in fikri tartışmalara daha bir şevkle dönmesini sağladı. Bütün akşam huzursuz olan Bay Hale durmadan "Bay Thornton'un gelmesini bekliyorum. Geçen akşam kitabı getiren kişi not filan da iletecekti ama unuttu galiba. Bugün mesaj bırakan olmuş mudur?" diyordu.

"Ben gidip bir sorayım baba," dedi Margaret, tam bu cevabı verirken kapı bir iki defa çalındı. "Bekle, kapı çaldı!" Margaret hemen oturdu ve elindeki işe dikkatini verdi. Merdivenlerden ayak sesi geliyordu. Bir kişi yukarı çıkıyordu ve

o da Dixon'dı biliyordu. Başını kaldırdı, iç çekti ve rahatladı.

"Şu Higgins denen adam geldi. Sizinle ya da Bayan Margaret'la görüşmek istiyormuş ya da önce Bayan Margaret'la görüşsün sonra sizinle görüşür efendim. Tuhaf bir hali var."

"Buraya gelsin Dixon. Böylece ikimizi de görmüş olur ve hangimizin kendisini dinlemesini istediğine karar verir."

"Ah, peki efendim. Size ne söylemek istiyor merak ettim. Eğer ayakkabılarının halini görebilseydiniz görüşmek için en iyi yerin mutfak olduğu kanaatine varırdınız, emin olun."

"Ayakkabılarını silebilir sanırım," dedi Bay Hale. Dixon odadan hemen çıktı ve Higgins'e merdivenleri takip etmesini söyledi. Higgins tereddütle ayaklarına baktı. Öyle baktığını görünce Dixon'ın içi biraz ferahladı sonra Higgins utanç verici haldeki ayakkabılarını merdivenin alt başına oturup çıkardıktan sonra basamakları çıkmaya başladı.

"Beyefendi, efendim," dedi Higgins, içeri girerken saçını düzeltti. "Hanımefendi de mazur görürse (bunu söylerken Margaret'a baktı) çoraplarla girdim zira tüm gün yürüdüm ve sokaklar da pek temiz değildi."

Margaret, Higgins'in yorgun olduğu için farklı davranıyor olabileceğini düşündü. Zira alışılmadık derecede sessiz ve boynu bükük bir hali vardı. Konuşmak istediği konu ile ilgili lafa girmekte zorlanıyor gibiydi.

Bay Hale ezelden beri utanan, sıkılan, kendine güveni olmayan insanlara karşı sempati beslerdi. Bu duyarlılığı Higgins'in imdadına koşmuş oldu.

"Birazdan çay içeceğiz, siz de bizimle bir fincan çay için Bay Higgins. Böylesine nemli ve gevşetici bir havada dışarıda kaldıysanız eminim yorulmuşsunuzdur. Margaret hayatım çay servisinin hızlanmasını sağlayabilir misin?"

Margaret çay servisinin hızlanması için her şeyi kendi hazırlamaya koyuldu ve bu durum Dixon'ı oldukça rahatsız etti. Ölen hanımının yasını tutarken Dixon oldukça hassas-

laşmış ve kırılgan olmuştu. Margaret'la kaynaşan herkes gibi –Dixon bile uzun vadede de olsa onunla kaynaşabilmişti– Martha da Margaret ne istiyorsa yerine getirmekten büyük zevk duyuyordu. Martha'nın bu hazır kıta duruşu, Margaret'ın çekinerek bir şeyler isteyişi Dixon'ı utandırmaya yetti.

"Milton'a geldiğimizden beri aşağı tabakadan insanları siz ve beyefendi yukarıya almakta neden ısrar ediyorsunuz anlamıyorum. Helstone'daki alelade insanları mutfaktan yukarı çıkarmazdık. Sizi önceden tanıyor olan bir iki kişiyi yukarı çıkarmıştık ki onlar da yukarıya çıkarmakla kendilerini onore ettiğimizi düşünmüşlerdir."

Higgins karşısından iki değil bir kişi olunca sıkıntısını daha kolay açtı. Margaret odadan çıktıktan sonra kapıya kadar gidip kapalı olduğuna emin olduktan sonra ger döndü ve Bay Hale'in yakınında durdu.

"Beyefendi," dedi, "Bugün bu yolu neden tepip geldim merak ediyorsunuzdur. Hele de dünkü tavrımdan sonra. İş arıyorum," dedi Higgins, "Bundan sonra kibar konuşacağıma dair kendime söz verdim, kim ne derse desin. Acele ile konuşmadan evvel dilimi ısıracağım bundan böyle. Sırf o adamın hatırına yapacağım bunu, biliyorsunuz," dedi parmağı ile belirsiz bir yönü işaret ederek.

"Kimden bahsettiğinizi anlayamadım," dedi Bay Hale. Bahsettiği kişinin kim olduğunu anlamamış ve şaşkınlığa düşmüştü, Higgins'den açıklama bekledi.

"Orada yatan adamı kastediyorum," dedi birden. "Gidip kendini boğan o zavallı adamdan bahsediyorum! Oraya gidip hareketsizce yatarak suların üstüne yürüyüp, kendisini boğmasını bekleyebilecek yürek yok onda bence. Boucher'ı kastediyorum, anlamışsınızdır."

"Evet, şimdi anladım," dedi Bay Hale. "Söylediğin diğer şeye dönersek, çok acele konuşmayacağım bundan sonra dedin..."

"Onun hatırına. Onun hatırına da değil, artık her neredeyse bir daha açlık ya da soğuk nedir bilmeyecek. Karısının ve çocuklarının hatırına diyelim."

"Tanrı sizi korusun!" dedi Bay Hale birden heyecanla, sonra sakinleşti ve nefesini tutarak, "Tam olarak ne demek istiyorsunuz anlatın," dedi.

"Size söyledim," dedi Higgins, Bay Hale'in bu kadar gerilmesine şaşırmıştı. "Kendim için olsa gelip size bu konuyu açmazdım fakat ailesinin sorumluluğu artık bana ait. Bence ben, Boucher'ı iyi bir amaca yönlendirmeye elimden geldiğince uğraştım fakat kendisi yoldan çıktı ve şimdi onun adına konuşmam gerek."

Bay Hale bir şey demedi, Higgins'in elini tutup büyük bir içtenlikle sıktı. Higgins şaşırmış ve utanmıştı.

"Hiçbir zaman efendim, hiçbir zaman aramızda şu da adam gibi insandır diyebileceğiniz biri yok. Fakat kim olsa aynı şeyi yapar hatta daha fazlasını. İnanın bana bir iş kırıntısı dahi bulamazsınız, etrafta hiç iş yok. Hamper'a tek söylediğim emirini bir kenara bırakın, onu asla imzalamam. Bu kadar zor durumda olsam bile imzalamam. Fabrikasında benim gibi işçiyi arasa bulamaz, benim gibi bir işçisi yok elinde. Ötekilerin de yok. Ben zavallı, değersiz bir koyunum. Eğer bana yardım etmezseniz Rahip Bey, çocuklar açlıktan ölecek."

"Sana yardım mı edeyim? Nasıl? Elimden geleni yaparım ama ne yapabilirim ki?"

"Küçük hanım da geldi," dedi, Margaret tekrar odaya girmiş, sessizce dikilip konuşulanları dinlemeye başlamıştı. "Küçükhanım hep güneyin güzellikleri ile burayı karşılaştırırdı. O bahsettiği yerler ne kadar uzakta bilmiyorum ama oraya gidebileceğimi düşünüyorum. Tüm halk, zengini, fakiri, efendisi, köylüsü hepsi içten insanlarmış. Belki siz iş bulmamda bana yardım edebilirsiniz. Daha yaşım kırk beş bile

değil ve çok güçlü biriyimdir efendim."

"Peki, ne tür işler yapabilirsiniz kardeşim?"

"Sanırım ırgatlık yapabilirim..."

"Bunu yaparken," dedi Margaret bir adım öne atarak, "Her türlü işi yaparken Higgins, elinden gelen en kuvvetli iradeyi göstermen gerekecek ve haftalık ancak dokuz dışarıda çalışırsan bilemedin on şilin kazanacaksın. Yemek de buradakinin aynısı, tabii küçük bir bahçen de olursa..."

"Çocuklar bile çalışır öyle bir işte," dedi Higgins. "Milton'dan bıktım ben, Milton bunaltti beni artık."

"Güneye gitmemelisin," dedi Margaret, "Bunun için bile olsa. Dayanamazsın. Yılın dört mevsimi dışarıda olmak zorundasın. Romatizma seni öldürür. Senin yaşında biri için beden gücü ile iş yapmak yıpratıcı olur. Ücretler de senin burada alışmış olduklarından çok farklı."

"Ben beden sağlığımı o kadar önemsemiyorum," dedi Higgins, alınmıştı sanki.

"Fakat günde bir kez kasaptan et almaya alışıksın sen eğer çalışıyorsan. On şilinle bunu karşılayıp çocukları açlıktan kurtarabileceğini düşünüyorsan tamam. Bu konuda uyarı yapmaya mecburum zira anlattıklarımla seni bu fikre salan benim. Her şeyi tüm açıklığı ile anlatmam lâzım. Yaşamın sıkıcılığına katlanamazsın, nasıl bir şey olduğunu bilmiyorsun. Demiri pas nasıl çürütürse öyle içten çürütür seni. Hayatları boyunca orada yaşamış olanlar oranın durgun sularında ıslanmaya alışıktırlar. Her gün tarlalarda yapayalnız çalışıp duruyorlar. Hiç konuşmuyorlar, o zavallı, hüzünlü, eğik başlarını bir dakika bile olsun kaldırmıyorlar. Bu ağır ırgatlık işi zihinlerini uyuşturuyor. Her gün aynı işi yapmak tüm hayal güçlerini kurutuyor. En zayıf, en vahşi olanları bile işleri bittiğinde bir araya gelip konuşup, fikir alışverişi yapmıyorlar. Eve öyle yorgun gidiyor ki zavallılar! Tek düşündükleri karınlarını doyurmak ve dinlenmek olu-

yor. Şehirde istemediğin kadar iyi ya da kötü bir sürü ahbap edinebilirken kırsalda kimseyle arkadaşlık kuramazsın. Bildiğim tek şey varsa o da şehirde yaşamış kişiler ırgatlar arasında hayatlarını sürdüremezler. Şehirden gelenlere karşı tükenmek bilmeyen bir öfke beslemek onlara huzur veren tek şey olur. Güneye gitmeyi aklından çıkar Higgins, yalvarırım. Hem anneyi ve çocuklarını oraya götürecek parayı da bulamazsın, o da ayrı konu."

"Onu hesaba kattım ben. Bir ev hepimize yeter. Diğer evin eşyalarını elden çıkarabiliriz. Güneyde yaşayan adamlar altı-yedi çocuğa bakabiliyorlar. Tanrı yardımcıları olsun!" dedi Higgins. Margaret'in anlattıklarından çok kendisinin sunmuş olduğu gerçeklere daha çok ikna olmuştu sanki. Günün yorgunluğu ve gerginliği üzerine yeni aklına gelmiş olan son fikri de bir tarafa itti. "Tanrı yardımcıları olsun! Kuzeyin de güneyin de kendine göre zorlukları var. Oradaki iş garantili ve kalıcı ancak açlık sınırında yaşayacak kadar para ödeniyor, burada ise biz üç ay iyi para kazanıyorsak gelecek üç ayda neler olur bilmiyoruz. Dünya o kadar karışık ki beni de başkasını da aşıyor, kafamız almıyor. Hayatın düzelmesi gerek fakat kim düzeltecek eğer sizin gibilerin de dediği gibi gözümüzün gördüğünden öte bir şey yoksa bu dünyada?"

Bay Hale ekmeği ve tereyağını hazırlamakla meşguldü. Margaret bu duruma memnun oldu zira böylelikle Higgins kendi ile baş başa kalmış oldu. Eğer Bay Hale da lafa girip sakince Higgins'in fikirleri üzerine konuşmaya başlasaydı Higgins kendisine kafa tutulduğunu düşünüp düşüncelerine daha inatla sarılacaktı. Margaret ve babası alakasız bir konu üzerine konuşuyorlardı ve bu esnada Higgins yiyip yemediğinin bile farkında değildi fakat zengin bir yemek olmuştu onun için. Sonra sandalyesini geri itti, dikkatini baba kızın ettiği sohbete yoğunlaştırmaya çalıştı. Faydası yoktu, tekrar

düşüncelere daldı. Birden Margaret -kafasında bir süredir evirip çeviriyordu bu fikri fakat kelimeler boğazına düğümlenmişti-, "Higgins, iş bulmak için Marlborough fabrikasına da uğradın mı?"

"Thornton'un fabrikasına mı?" diye sordu. "Evet, onun fabrikasına da gittim."

"Ne dedi peki?"

"Benim gibi bir adamı elbette ki patronla görüştürmediler. Ustabaşı gitmemi emretti kaba bir dille."

"Keşke Bay Thornton'la görüşebilseydiniz," dedi Bay Hale. "Belki size iş vermezdi fakat o üslupla da konuşmazdı."

"Üsluba gelince ben o tür konuşmalara alışığım, rahatsız olmam. İstenmediğim yerde durmam. Ne orayı ne de başka yeri istiyorum işin açıkçası."

"Keşke Bay Thornton'u görseydin," diye tekrar etti Margaret. "Tekrar gider misin? Bunu senden istemek ayıp oluyor biliyorum ama yarın gidip onunla görüşmeyi denemelisin. Denersen çok memnun olurum."

"Korkarım işe yaramaz," dedi Bay Hale zayıf bir sesle. "Bay Thornton'la ben konuşayım." Margaret hâlâ Higgins'in yüzüne bakıyor, ondan yanıt bekliyordu. Bu ağırbaşlı yumuşak bakışlara karşı koymak zordu. Higgins derin bir iç çekti.

"Kendim için yanına gidiyor olsam gururuma yediremezdim, açlıktan ölmeyi tercih ederdim. Ondan medet ummaktansa o adamı sopalamayı tercih ederim. Taşlasınlar beni daha iyi ama siz sıradan bir insan değilsiniz. Rica ederek söylüyorsunuz ve alelade iş yapacak biri de değilsiniz. Yüzümü eğer, yarın o adamın kapısına giderim. Bana iş vereceğini sanmıyorum. O adam teslim olmaktansa kazıkta yanmaya razı gelir. Bunu sizin hatırınız için yapacağım Bayan Hale ve hayatımda ilk defa bir kadının ricasını kırmayacağım. Ne karım ne de Bess için böyle bir fedakârlık yapmamışımdır."

"Çok çok teşekkür ederim," dedi Margaret. Gülümsüyordu. "Gerçi son dediğinize inanmıyorum. Sen de her erkek gibi karısı ve kızı için fedakârlıkta bulunmuşsundur."

"Bay Thornton'a götürmeniz üzere," dedi Bay Hale, "Size bir not vereceğim ve eminim o nota istinaden sizinle görüşecektir."

"Teşekkür ederim efendim ancak ait olduğum aşağı tabakaya layık muameleyi görmeyi tercih ederim. Başkasının aracılığını isteyecek kadar yüzsüz olamam ben, hele de mücadelenin içini dışını bilmeyen birinin aracılığını. Patronla işçi arasındaki kavgaya karışmak karı koca arasındaki kavgaya karışmak gibidir, hiçbir fayda sağlamaz. Merkez binanın kapısına giderim, sabah altıda kapıya dikilir onunla konuşana kadar orada beklerim. Fakirler o işe de el atmadılarsa sokakları süpürmeyi tercih ederdim ya neyse. Fazla ümitlenmeyin hanımefendi. Olmayacak duaya âmin demeyelim. İyi geceler diliyorum, tekrar teşekkürler."

"Ayakkabıların mutfaktaki şöminenin önünde, kurusunlar diye oraya koydum," dedi Margaret.

Higgins arkasına dönüp Margaret'a baktı, cılız eli ile gözlerini ovuşturdu ve odadan çıktı.

"Ne kadar da gururlu bir adam," dedi Bay Hale. Bay Thornton'la görüşmesi için aracı olabileceğini söylediğinde Higgins'in verdiği tepki biraz canını sıkmıştı.

"Evet, gururlu bir adam," dedi Margaret. "Gurur bir insanda ne tür tezahürler yaratırsa hepsi var bu adamda."

"Bay Thornton'un karakterine duyduğu saygı da ayrıca şaşırtıcı. İki adam karakter olarak birbirlerine çok benziyorlar."

"Kuzeylilerin hep bir sert tarafı var değil mi baba?"

"Zavallı Boucher'ın sert bir yanı yoktu hiç, karısının da."

"Tavırlarına bakılırsa İrlanda kökenli olduklarını düşünüyorum. Higgins yarın başarılı olur mu bilmiyorum. Bay

Thornton'la yüz yüze görüşebilirse, eğer Higgins, Bay Thornton'un patron olduğunu unutabilir ve bizimle konuştuğu gibi konuşabilirse onunla ve Bay Thornton da o merhametli kalbi ile onu dinlemeye razı gelirse, patron tavrını bir kenara bırakırsa..."

"Bay Thornton'a hakkını teslim ediyorsun artık bakıyorum Margaret," dedi Bay Hale, kızının kulağına fiske vurarak.

Margaret'ın kalbi o kadar sıkıştı ki bir an cevap veremedi. "Ah keşke erkek olsaydım," diye düşündü. "Bay Thornton'a gider yaptığımı tasvip etmediğini ona itiraf ettirirdim ve dürüstçe tenkidini hak ettiğimi söylerdim. Onun bir dost olarak kıymetini anlamaya başladığım bir anda kaybetmem çok kötü oldu. Anneme karşı ne kadar da düşünceli davranıyordu! Hiç olmazsa annemin hatırı için kalkıp gelse de gözünde ne kadar alçalmış olduğumu tartabilsem."

-38-
Sözler Yerine Getirildi

"Gururla, kibirle yerinden kalktı,
Gözlerinde yaşlar vardı;
'Ne söylersen söyle, ne düşünürsen düşün,
Ağzımdan tek laf bile alamayacaksın!'"

İskoç Türküsü

Margaret, Bay Thornton'un kendisinden uzak durmasının sebebinin söylediği yalan olduğunu düşünüyordu ancak tek sebep o değildi. Bay Thornton, Margaret'in başka birini sevdiğini düşünüyordu ve sevdiği kadın ile o adamın arasında geçen o yakın ve içten bakışmayı unutamıyordu. Aralarında aşk ilişkisi var diye düşünmemişti fakat bir samimiyet olduğu aşikârdı. O anı hatırladıkça vücuduna iğneler batıyordu. Nereye gitse, ne yapsa o malum görüntü gözlerinin önünden gitmiyordu. Ayrıca aklına geldikçe dişlerini gıcırdatıyordu, o saatte, alacakaranlıkta evden o kadar uzakta, tenhadalardı. Soylu yanı tüm bu işin bir tesadüf olabileceğini, masum ve açıklanabilir bir durum olduğunu söylüyordu. Hem Margaret'ın da sevmeye, sevilmeye hakkı vardı. Böyle bir hakkı olduğunu inkâr edebilir miydi? Aşkını itiraf ettiğinde açıkça reddedilmemiş miydi? Belki de çıktıkları yürüyüş uzamıştı, bu nedenle Margaret düşündüğünden daha geç bir saatte sokaktaydı o an. Peki, söylediği o yalana ne demeliydi? Bir şeyin ters gittiğinin ve kasıtlı olarak bir şeylerin saklandığının göstergesiydi bu ve Margaret'ın asla yapmayacağı bir şeydi. Marga-

ret'a hakkını teslim de ediyordu fakat bunca zaman saygısını hak etmeyecek bir kadın olduğunu düşünmek kendisini hep rahatlatmıştı. Fakat asıl acı veren bu kadını hâlâ büyük bir tutku ile seviyor ve aklından çıkaramıyor olmasıydı. Bütün hatalarına rağmen tüm kadınlardan daha güzel ve mükemmeldi. Margaret'ın başka bir adama bağlandığını düşünüyordu ve öyle derin bir bağdı ki bu tabiatına aykırı davranmasına bile sebep olmuştu. Bu yalanı söyleyip kendini lekelemesi öteki adama kör kütük âşık olduğunu gösteriyordu; esmer, zayıf, zarif ve yakışıklı adama. Kendisi ise kaba, somurtkan ve iri yarıydı. Muazzam kıskanıyordu, öfkelenmişti. O bakışı, o tavrı unutamıyordu! Kendisine öyle içten bakacağını, öyle ilgi göstereceğini bilse hayatını ayaklarına nasıl da sererdi! İsyan eden kalabalıktan koruyabilmek adına Margaret'ın kendini önüne atışına aldanmış olmasına ise gülüyordu şimdi. Mekanik bir tavırla hareket etmişti aslında Margaret. Gerçekten seviyor olduğu adama nasıl da yumuşak ve büyüleyici gözlerle bakıyordu hâlbuki. Margaret'ın sert üslubunu ve söylediklerini kelimesi kelimesine hatırlıyordu. Bu hareketi o anda kalabalıktaki herkes için yapardı, ona karşı özel bir durum yoktu. Kan dökülmesini engellemek hususunda Bay Thornton kalabalıkla aynı kefedeydi Margaret için. Fakat bu adam, bu gizli âşık onu herkesten ayrı tutmaktaydı. Hem bu adamın da kimseyle paylaşmadığı kendine sakladığı sevgi dolu bakışları, sözleri, el tutuşları, yalanları, gizli sırları vardı.

Bay Thornton hayatı boyunca, şu ana kadar kendisini hiç bu kadar rahatsız hissetmemişti. Kendisine soru soran kim varsa konuşmadan çok havlamayı andırır bir tavırla kısa ve çabuk cevaplar veriyordu. Her zaman öz kontrolünü koruyabiliyor olmakla kendini yönetebiliyor olmakla övünen Bay Thornton bu hareketinin bilincindeydi ve bu durum gururunu incitiyordu. İçinde bulunduğu durumu dikkatle irdele-

meye koyuldu. Fakat şu anki sorun her zaman karşılaştıklarından daha çetin ve ciddi bir sorundu. Evdeyken ise iyice sessizleşmişti. Akşamlarını sürekli bir takım sayfaları ileri geri çevirmekle geçiriyordu ve bu hareketi başkası yapsa annesi asla müsamaha göstermezdi nitekim sevgili oğluna karşı da sabrı giderek tükeniyordu.

"Şunu yapmayı bırakıp biraz oturur musun? Sürekli dönüp dolaşmayı bırakabilirsen sana söylemem gereken bir şey var."

Bay Thornton hemen duvara dayalı duran sandalyeye oturdu.

"Seninle Betsy hakkında konuşmak istiyorum. Yanımızdan ayrılmak istediğini söylüyor. Sevdiği adamın ölümü onu o kadar derinden sarsmış ki kendini işe veremiyormuş."

"Pekâlâ. Başka aşçılarla görüşürüz o zaman."

"Tipik erkek cevabı. Mevzu yalnızca yemek pişirmek değil. Bu kız evin tüm gidişatını biliyordu. Hem senin şu arkadaşın Bayan Hale ile ilgili bir takım şeyler anlattı bana."

"Bayan Hale benim arkadaşım değil. Bay Hale benim arkadaşım."

"Bunu duyduğuma sevindim. Zira arkadaşın olsaydı Betsy'nin onun hakkında söylediklerini duyunca rahatsız olurdun."

"Ne dedi Betsy?" diye sordu Bay Thornton, son birkaç gündür hâsıl olan o aşırı sakin tavrı ile.

"Betsy diyor ki sevdiği adamın –adı neydi unuttum, ismine şey diyordu hep..."

"Leonards."

"İstasyonda Leonards'ın en son görüldüğü gece, görev başındayken, Bayan Hale de oradaymış ve Leonards'ı – yumruk atarak mı, iterek mi artık her neyse- öldürmüş olan o genç adamla birlikte dolaşıyormuş, Betsy'nin dediğine göre."

"Leonards yumruk atıldığı ya da itildiği için ölmedi."

"Nereden biliyorsun?"

"Zira hastane doktoruna bizzat sordum. Fazla içki içmekten dolayı uzun süredir var olan bir iç hastalık sebebiyle ölmüş. Alkol zehirlenmesi yaşadığı için durumu gittikçe ağırlaşmış. Bu durum aşırı içmekten mi yoksa düşmekten mi ölmüş olduğu konusunu açıklığa kavuşturmuş oluyor."

"Düşme mi? Ne düşmesi?"

"Betsy'nin yumrukla ya da itiş kakışla vuku bulduğunu söylediği işte."

"O zaman yumruklaşma ya da itişme oldu yani?"

"Sanırım."

"Kimin yaptığını biliyor musun?"

"Doktorun bu ifadesinden sonra soruşturma yapılmadı. Söylemem doğru olmaz."

"Bayan Hale oradaydı o zaman?"

Bay Thornton cevap vermedi.

"Genç bir adamla birlikteydi?"

Bay Thornton yine cevap vermedi. Sonunda: "Sana söyledim ya işte anne soruşturma, sorgulama filan yapılmadı. Hukuksal bir soruşturma yapılmadı yani."

"Betsy diyor ki Woolmer, Crampton'da bir manavda çalışıyormuş bu adam, Betsy'nin bir tanıdığıymış, Bayan Hale'i o saatte genç bir adamla ileri geri dolanırken gördüğüne yemin ediyormuş."

"Bizimle ne ilgisi var bu durumun anlamadım. Bayan Hale istediğini yapabilme özgürlüğüne sahip bir kadın."

"Böyle dediğine sevindim," dedi Bayan Thornton memnuniyetle. "Bizi ilgilendirmez tabii, hele de seni hiç ilgilendirmez, aranızda geçenlerden sonra! Yalnız annesine, kızı yanlış yola saparsa tavsiyelerde bulunup kızını uyaracağıma söz verdim. Böyle bir mevzu ile ilgili ne düşündüğümü kendisine iletmem lâzım."

"O akşam yaptığı şeyde bir yanlış olduğunu düşünmüyorum," dedi Bay Thornton, ayağa kalktı, annesine doğru yaklaştı. Şöminenin yanında dikilip arkasını döndü.

"Fanny'i akşamın o saatinde, tenha bir yerde genç bir adamla dolaşırken görsen bunu tasvip etmezdin herhalde. Dolaşmak için annesi daha gömülmeden böyle bir vakti, geç bir saati seçmiş olmasına hele, diyecek hiçbir şeyim yok. Kız kardeşini o halde manavda çalışan bir çırak görse ne düşünürdün?"

"Bir kere ben de bir manifaturacının yanında çıraktım bir zamanlar. Bir manavın çırağı tarafından fark edilmiş olması bir insanın karakteri hakkındaki fikirlerimi değiştirmez. Ayrıca Bayan Hale ile Fanny birbirlerinden oldukça farklılar. Birinin böyle bir işe kalkışmak için mühim sebepleri olduğunu sanıyorum ki uygunsuz düşeceğini bildiği şeyi yapmayı bile göze almış anlaşılan. Fanny'nin hayatında bir şeyleri yapmak için mühim sebepleri olmadı hiç. Fanny sürekli birileri tarafından korunmaya muhtaç. Bayan Hale ise kendisini koruyabilecek biri."

"Kız kardeşinin karakteri öyle, evet! Fakat John, duyan da böyle net bir fikre sahip olman için Bayan Hale'in çok şeyler yapmış olduğunu düşünür. Senle ilgileniyormuş gibi davranıp ona malum teklifi etmeni sağladı, sonra da bu genç adamla aralarından çekilmen için gerekeni yaptı, buna şüphem yok. Amacının ne olduğu ortada. O adam sevgilisi bence. Sence de öyle değil mi?"

Bay Thornton annesine doğru döndü, yüzü karanlık ve ciddiydi. "Evet anne. O adamın Bayan Hale'in sevgilisi olduğunu düşünüyorum." Lafını bitirdikten sonra tekrar arkasını döndü ve bedenen acı çekiyormuş gibi kıvrandı. Yüzünü eline yasladı ve tekrar söze girmeden evvel hızlıca annesine doğru döndü:

"Anne, O adam sevgilisi veya artık her kimse, yine de

yardıma ve kadınca bir tavsiyeye ihtiyacı olabilir. Belki zor durumdadır ya da baştan çıkarılmıştır artık bilemiyorum. Korkarım öyle bir durum söz konusu. İşin iç yüzünün ne olduğunu öğrenmek istemiyorum. Bu güne kadar her zaman iyi... Her zaman bana karşı hassas davrandın. Bayan Hale ile de konuş ve güvenini kazanıp yapılması gereken en doğru şeyi anlat ona. Bir şeyler ters gidiyor. Bir bela var başında Bayan Hale'in ve işkence gibi bir şey bu onun için."

"Tanrı aşkına John!" dedi annesi, afallamıştı. "Ne demek istiyorsun? Nasıl yani? Ne biliyorsun?"

Bay Thornton cevap vermedi.

"John! Konuşmazsan şu anlattıklarından ne çıkarmam gerektiğini bilemeyeceğim. Onun hakkında böyle ileri geri konuşmaya hakkın yok."

"İleri geri konuşmuyorum anne! Onun hakkında ileri geri konuşamam ben."

"Peki o zaman! Az evvel dediklerini de söylemeye hakkın yok eğer bildiğini anlatmayacaksan. Bir kadının ahlakının berbat olduğunu gösteren şey hakkında yarım yamalak laflar edilmesine sebep olacak şeyler yapmış olmasıdır."

"Ahlakının berbat olduğunu gösteren şey mi? Anne, kastettiğin şey bu olamaz..." Bay Thornton döndü ve öfke ile yanan gözlerle annesine baktı. Sonra kendini geri çekip o mağrur tavrına bürünerek, "Bundan başka söyleyecek hiçbir şeyim yok ki gerçeğin kendisi de bu zaten, ne fazla ne eksik. Bana inanacağını biliyorum. Bayan Hale'in zor bir durumda olduğunu düşünmemi gerektirecek sebeplerim var. Bu duruma da içinde bulunduğu ilişki onu zorluyor fakat Bayan Hale'in ahlakına inancım tam olduğundan, bu ilişkinin masum ve dürüst bir ilişki olduğunu düşünüyorum. Sebeplerimi sana açıklamayacağım. Lütfen, başka birinin, onun hakkında asılsız konuşup kendisini herhangi birşeyle itham etmesini istemiyorum. Şu an kibar ve nazik bir kadından nasi-

hat duymaya ihtiyacı var ve sen de annesine bu nasihati verecek kadın olmaya söz verdin!"

"Hayır!" dedi Bayan Thornton. "Ben kibar ve nazik davranacağıma dair bir söz vermediğimi büyük bir memnuniyetle dile getirebilirim zira Bayan Hale'in kişiliğini ve mizacını düzeltmek bana düşmez diye düşündüm o an. Tavsiyede bulunup rehberlik edebileceğimi söyledim sadece, kendi kızıma yaptığım gibi. Fanny alacakaranlıkta genç bir adamla fink atsaydı onu bu konuda nasıl uyaracaksam genç Bayan Hale'i de öyle uyarırım. Konunun bildiğim kadarından yola çıkarak konuşacağım kendisi ile. Ne başkasının ne de senin şu güvenip de bana açıklayamadığın *güçlü sebeplerin* etkisinde kalarak konuşmayacağım. Böylece sözümü tutmuş, görevimi de yerine getirmiş olacağım."

"Buna katlanamaz," dedi Bay Thornton heyecanla.

"Ölmüş annesinin adına konuşacağım için katlanmak zorunda."

"Peki," dedi Bay Thornton, teslim olmuştu, "Bu konu hakkında daha fazla konuşmayalım. Düşünmeye bile tahammülüm yok. Başkaları onun hakkında konuşacağına senin onunla konuşman daha iyi. Ah! O aşk dolu bakışlar!" dedi dişlerini sıkarak, bunu derken kendisini odasına atmıştı Bay Thornton. "O lanet yalana ne demeli? Demek ki utanç verici bir durum var geri planda. Her zaman dürüstlüğün ışığı ile parladığını düşündüğüm bu kadını yalan söylemeye iten bir durum! Ah Margaret! Margaret! Anne, canımı nasıl yaktın! Ah Margaret! Beni sevemez miydin? Kabayım, sertim ancak seni hiçbir zaman yalana sürükleyecek bir şey yapmazdım ben."

Bayan Thornton oğlunun söylediklerine, Margaret'ın yapmış olduğu bu yanlışı daha adil değerlendirmesini yalvararak istemiş olmasına kafa yordukça Margaret'a daha fazla acımaya başlamıştı. Üzerine düşen görevi yerine getir-

mek bahanesi ile aklından geçenleri Margaret'a söyleyebilecek olma fikrinden vahşi bir zevk alıyordu. Margaret'ın başkalarını etkisi altına aldığı o cazibesinden –ki Margaret'ın kendisi de böyle bir etki yarattığının farkında olduğunu düşünüyordu- kendisinin zerre etkilenmediğini gösterecek olmasına seviniyordu. Kurbanının "güzelliği" aklına gelince öfke ile burun kıvırdı. Bayan Thornton, söyleyeceklerini gece boyu zihninde evirip çevirip konuşmasını hazırladı. Margaret'ın siyah saçlarının, berrak ve pürüzsüz teninin, pırıltılı gözlerinin gücü, Bayan Thornton'u, onu kati derecede ayıpladığını bildirecek olan sözleri söylemekten alıkoyamaya yetmeyecekti.

"Bayan Hale içerde mi?" İçeride olduğunu biliyordu zira Margaret'ı pencerede görmüştü ve Martha sorusuna cevap vermek üzereyken Bayan Thornton küçük hole adımını attı.

Margaret yalnız başına oturmuş Edith'e mektup yazıyordu. Annesinin son günlerini nasıl geçirdiğini detayları ile anlatıyordu. Bununla uğraşmak Margaret'ı rahatlatmıştı ve Bayan Thornton'un geldiği kendisine bildirilince durmak bilmeyen gözyaşlarını silmek zorunda kaldı.

Margaret misafirini kabul ederken öyle kibar ve hanımefendi gibi davranmıştı ki nedense Bayan Thornton'un bir an gözü korktu. Karşısında kimse yokken aklındakileri söylemek kolaydı ancak şimdi lafa bir türlü giremiyordu. Margaret'ın sakin tatlı sesi şu an daha da yumuşak bir sesmiş gibi geliyordu kulağına. Hareketleri daha da kibarlaşmıştı zira Bayan Thornton'un kendisini ziyaret ederek göstermiş olduğu nezaket nedeniyle Margaret, kalbinde misafirine karşı derin bir minnettarlık hissetmekteydi. Sohbete girebilmek için ilgisini çekecek konu bulmaya çalışan Margaret, Bayan Thornton'un onlar için bulmuş olduğu hizmetçileri Martha'yı övmeye başladı. Edith'in Yunanistan'a gidip hava değişikliği yapmasını istediğini anlattı ki bu konuyu evvelden

Fanny ile de paylaşmıştı. Bayan Thornton şaşkınlığa düşmüştü. Savaş baltalarını gömmüş gibi görünen Margaret, gereksiz biçimde fazla kibar davranıyordu. Bayan Thornton sessiz kaldı zira görevini yerine getirebilmek için gücünü toplamaya çalışıyordu. Sonunda, mantıklı bir açıklaması da olsa, Margaret'm hakkındaki şüpheli durumu düşünüp kendini toparladı. Bay Thornton'un gözünde Margaret'ı aklayan şey, bu tatlı tavrıydı ve belki bir şekilde öteki adam ile olan ilişkisi yürümemişti ve şimdi de reddettiği âşığını geri kazanma peşindeydi. Zavallı Margaret! Şu an böyle farklı davranıyor olmasının şüphe çekici olması belki de doğaldı. Bay Thornton'un nazarındaki konumuna oldukça önem veriyordu ki artık o konumu kaybetmiş olmaktan koruyordu ve şu an ise karşısında o kişinin annesi oturmaktaydı. Bu düşünce, ziyareti ile incelik göstermiş olan bu kadını farkında olmadan daha da memnun ettirmeye uğraşmasına neden oluyordu. Bayan Thornton gitmek için ayağa kalktı fakat bir şeyler daha söyleyecek gibiydi. Hafifçe öksürüp konuşmaya başladı:

"Bayan Hale, yerine getirmem gereken bir görev var. Zavallı annenize elimden geldiğince sizin kötü yola düşmenizi engellemeye söz verdim, (bu noktada Bayan Thornton sesini yumuşatmıştı) engellemeye çalışmaya olmasa da en azından sizi uyarmaya, tavsiyede bulunmaya söz verdim diyelim. Verdiğim tavsiyelere uyup uymamak tabii size kalmış."

Margaret, Bayan Thornton'un karşısında dikildi. Bir suçlu gibi yüzü kızarmıştı ve Bayan Thornton'un yüzüne bakarken gözleri gittikçe büyüyordu ve söylemiş olduğu yalan hakkında konuşmak için buraya kadar gelmiş olduğunu sandı. Bay Thornton mahkemede ispatlaması gerekecek olan malum yalanı söylemeye iten tehlike neyse, açıklamasını yapması için annesini yollamıştı. Kendisi bizzat gelip sorgulayarak ne kadar pişman olduğunu öğrenmeye, nazarında tekrar

eski yerine kavuşması için ona bir şans veremeye tenezzül etmediği için Margaret, Bay Thornton'a çok içerlemişti. Öte yandan bu konuda kendisine yöneltilecek olan suçlamayı sabırla ve uysallıkla karşılayacak kadar da tevazu sahibi biri değildi.

Bayan Thornton konuşmasını sürdürdü:

"Başta hizmetlilerimden biri sizin evden o kadar uzakta, Outwood istasyonunda akşamın o saatinde genç bir beyle dolaştığınızı gördüğünü söylediğinde inanamamıştım fakat üzülerek bildiriyorum ki oğlum da bu söyleneni doğruladı. Böyle bir şeyi dillendirmek oldukça patavatsız bir davranış tabii ama pek çok genç hanımın ahlakı da bozuldu şimdilerde..."

Margaret'ın gözleri ateş gibi parladı. Bu bambaşka bir ithamdı onun için, çok aşağılayıcıydı. Bayan Thornton, söylediği yalanla ilgili konuşuyor olsaydı şu an, hiç ses çıkarmadan onu dinler ve hatası yüzünden kendisini ayıplamayı bilirdi. Fakat namusuna dil uzatmak bu kadına düşmezdi! Bayan Thornton kimdi ki? Sıradan bir yabancıydı. Bu çok küstahça bir davranıştı! Ona cevap vermeyecekti, tek kelime bile etmeyecekti! Bayan Thornton, Margaret'ın gözlerindeki meydan okuyan ifadeyi fark etmişti, o da gardını aldı ve:

"Annenizin hatırı için bu uygunsuz durumla ilgili size gereken uyarıyı yapmak istedim. Her ne kadar size doğrudan bir zararı dokunmasa da bu durumun, toplumun gözünde saygınlığınızı uzun süre kaybedersiniz."

"Annemin hatırına demek," dedi Margaret ağlamaklı bir sesle. "Çok şeyi sineye çekebilirim ama bunu çekemem. Annem bu şekilde bana hakaret edebileceğinizi kastetmemiştir eminim."

"Hakaret etmek mi, Bayan Hale?"

"Evet hanımefendi," dedi Margaret kararlılıkla, "Bu bir hakaret. Beni ne kadar tanıyorsunuz da bu şekilde itham

edebiliyorsunuz? Ah!" dedi Margaret, kuvvetini yitirmişti, elleri ile yüzünü kapadı. "Biliyorum, Bay Thornton size dedi ki..."

"Hayır Bayan Hale," dedi Bayan Thornton. Her ne kadar duymaya can atıyor olsa da dürüst biri olduğu için Margaret'ın etmek üzere olduğu itirafa engel oldu. "Susun. Bay Thornton bana hiçbir şey söylemedi. Oğlumu tanımıyorsunuz. Onu tanımaya layık biri de değilsiniz. Dediği şu oğlumun, dinleyin genç hanım, nasıl bir adamı reddettiğinizi anlamaya çalışın mümkünse. Bu Miltonlı üretici, bu kocaman, asil yürekli adam, kalbi kırıldığı halde daha dün gece bana şunları dedi, 'Onun yanına git. İçinde bulunduğu bir münasebet nedeniyle şu an oldukça zor bir durumda ve kadınca bir tavsiyeye ihtiyacı olabilir.' Söyledikleri kelimesi kelimesine bunlardı. Ayrıca Outwood istasyonunda ayın yirmi altısında başka bir genç beyle görülmüş olduğunuzu itiraf etmek bir kenarda dursun bu konuda hiçbir şey söylemedi. Sizin aleyhinize tek kelime bile etmedi. Eğer bu şekilde sizi ağlatacak kadar hassas bir bilgiye sahipse sizinle ilgili, kendisine saklıyor, söylemiyor zaten."

Margaret yüzünü hâlâ elleriyle kapatmaktaydı ve parmakları gözyaşları ile ıslanmıştı. Bayan Thornton biraz yumuşamıştı.

"Gelin Bayan Hale. Durum belki dışarıdan görüldüğü gibi değildir. Açıklandığı takdirde bu uygunsuz durumun da bir açıklaması olabilir sanırım."

Margaret yine cevap vermedi. Ne söyleyeceğini düşünüyordu. Bayan Thornton'a karşı dik durmak istiyordu ancak bunu yapamayacak belki de hiçbir açıklamada bulunamayacaktı. Bayan Thornton'un sabrı tükenmişti.

"Sizinle olan münasebetimizi kesmek durumunda olduğumuz için üzgünüm, Fanny'nin iyiliği için. Hem oğluma da dedim eğer Fanny ailemize leke sürecek bir şey yapmış olsa

onu da ortamlardan uzaklaştırırdık..."

"Size hiçbir açıklama yapamam," dedi Margaret, kısık bir sesle. "Bir hata yaptım evet, fakat sizin düşündüğünüz ya da tahmin ettiğiniz sebeplerden ötürü değil. Sanırım Bay Thornton beni daha merhametli yargılıyor," derken hıçkırıklara boğulmamak için kendisi zor tutan Margaret, "Fakat iyi niyetle beni uyarmaya geldiğinize inanıyorum hanımefendi," dedi.

"Teşekkürler," dedi Bayan Thornton, kendini toparladı, "Söylemek istediğim şeyin şüpheli bir şey olduğunu bilmiyordum. Bu, hayatınıza son kez müdahale edişim. Anneniz benden bunu rica ettiğinde de yapmaya pek razı değildim. Oğlumun size karşı bir bağlılık duyduğunu fark etmeye başladığımdan beri hiçbir zaman bu durumu tasvip etmedim. Ona layık biri olduğunuzu düşünmüyorum. Fakat isyan döneminde ikinizin arasında uzlaşım sağlandığında ve sizin hizmetçilerin, işçilerin yorumlarını dinlediğiniz dönemde oğlumun size edeceği evlenme teklifine artık engel olmaya hakkımın olmadığını düşündüm. Bu teklifi isyanın çıktığı güne dek etmeyi de düşünmüyordu bu arada." Margaret irkildi, nefesini derin ve sesli içine çekti, Bayan Thornton bu yaptığını fark etmemişti bile. "Oğlum geldi, belli ki siz de kararınızı değiştirmişsiniz. Onunla dün konuştum. Her ne kadar sizinle istasyonda kısa bir süreliğine de karşılaşmış olsa öteki adamla ilgili bir şeyler duymuş ya da öğrenmiş olabilir diye düşündüm..."

"Benim hakkımda ne düşünüyorsunuz hanımefendi?" diye sordu Margaret, başını kibirle ve küçümsemeyle arkaya doğru attı. Boynu bir kuğu boynunu andırır şekilde kıvrılmıştı. "Daha fazla konuşmayın Bayan Thornton. Kendimi aklamak için size açıklama yapmayı reddediyorum. İzninizle şimdi odadan çıkmak istiyorum."

Margaret odadan gururu incinmiş bir prenses edasıyla

sessiz sedasız çıktı. Bayan Thornton kendisini böyle komik bir vaziyette bırakıp çıkmasına şaşırmıştı. Evden çıkmak için yolu kendisi bulmak zorunda kaldı. Margaret'ın bu tavrına sinirlenmiş sayılmazdı. Öfkelenecek kadar umursamıyordu çünkü onu. Bayan Thornton'un uyarısını bir hanımefendiden beklenir bir şekilde ciddiye almıştı Margaret ve öfkesi Bayan Thornton'u sessiz kaldığı, bir şey söylemediği anlardan daha çok yumuşatmıştı. Demek ki sözleri genç hanımı oldukça etkilemişti. "Genç hanım," dedi kendi kendine Bayan Thornton, "Kendinize has bir fıtratınız var. John'la bir araya gelmiş olsaydınız, sizi dizginlemek için elinin hep üzerinizde olması gerekirdi ki yerinizi bilesiniz. Âşığınızla bir daha o saatte yürüyüşe çıkmazsınız sonuçları hesaba katmadan. Bu hataya düşmeyecek kadar gururlu ve onurlusunuz. Hakkında konuşulduğunu duyunca odadan çıkıp gitmesi iyi bir şey. Bu hem hoppa olmadığını hem de aklıyla hareket ettiğini gösterir. Hakkını bu konuda teslim etmek lâzım. Fanny'e gelince, o hoppaca davranabilir fakat böyle bir şey yapmaya cesaret edemez. Hiçbir şey için cesareti yok zaten zavallı şeyin!"

Bay Thornton'un sabahı annesininki kadar tatmin edici geçmiyordu. Annesi her ne pahasına olursa olsun kararlı bir biçimde amacını gerçekleştirme peşindeydi. Bay Thornton mevcut durumda kendisinin konumunun ne olduğunu, grevin ona ne kadar zarar vermiş olduğunu çözmeye çalıştı. Parasının büyük bir çoğunluğunu yeni ve pahalı makinalara yatırmıştı. Elinde büyük siparişler olduğu için yüksek miktarlarda pamuk da satın almıştı. Grev yüzünden elindeki bu siparişleri yetiştirmeye vakti kalmamıştı. Tecrübeli becerikli işçiler olsa da elinde, yine de işleri yetiştirmekte zorlanıyordu. Zira İrlandalı işçilerin işi öğrenmesi gerekmekteydi. Hâlbuki şu an her zamankinden daha yoğun çalışacak kişilere ihtiyacı vardı ki bu da ayrı bir dertti.

Higgins ricasını etmek için hiç de uygun bir zamanda gelmemişti. Fakat Margaret'a ne olursa olsun Bay Thornton'un yanına gideceğine söz vermişti. Her geçen dakika daha da isteksizleşiyor, gururu daha da inciniyor ve huysuzlaşıyordu. Bir saat boyunca penceresiz duvara yaslanıp önce bir, sonra öteki bacağına dayanarak bekledi. Kapının sürgüsü açıldı ve Bay Thornton dışarı çıktı.

"Konuşabilir miyiz bayım?"

"Bekleyemem şu an. Çok geç kaldım."

"Peki efendim. Siz dönene kadar bekleyebilirim."

Bay Thornton yolun yarısına kadar ilerlemişti ki Higgins iç çekti. Fakat bir işe yaramadı. Sokakta yakalamak "patronu" görmek için tek şansıydı. Kapıyı çalsaydı ya da evine gidip görmek isteseydi yardımcılarla muhatap olmak zorunda kalırdı. Olduğu yerde kalakalan Higgins kendisini tanıyıp da konuşmaya çalışanlara cevap vermeye tenezzül etmedi, yalnızca başı ile selamladı. İşçiler yemeğe gitmek için fabrikayı boşaltıyorlardı ve İrlanda'dan yeni getirilen "grev kırıcılara" ise kaşlarını çatarak bakıyordu. Sonunda Bay Thornton dönmüştü.

"Hâlâ burada mısın sen?"

"Evet efendim. Sizinle konuşmam gerek."

"Gel o zaman. Bekle, bahçeyi geçmemiz gerekecek. İşçiler geri dönmeyecekler, özel olarak görüşelim seninle. Bu güzel insanlar yemeğe çıktılar," dedi Bay Thornton görevlinin odasının kapısını kapatırken.

Ustabaşı ile konuşmak için durdu Bay Thornton. Ustabaşı sesini alçaltarak:

"Sanırım biliyorsunuz, bu adam Higgins. Sendikanın liderlerinden biri, Hurtsfield'ta konuşma yapanlardan."

"Hayır, bilmiyordum," dedi Bay Thornton hızlıca dönüp Higgins'e baktı. Onu ismen tanıyordu ve kavgacı biri olduğunu duymuştu.

"Gel bakalım," dedi, bu kez sesinin tonu daha sert çıkmıştı. "Bunun gibi adamlar," diye düşündü Bar Thornton, "Ticareti baltalayıp yaşadıkları şehre zarar veriyorlar. Manipülatörler, güç âşıkları. Yaptıkları başkaları için neye mal oluyor hesaba katmıyorlar."

"Evet, bayım, benden ne istiyorsunuz?" dedi Bay Thornton, fabrikanın muhasebe odasına girer girmez Higgins'in karşısına dikildi.

"Adım Higgins."

"Biliyorum," diye araya girdi Bay Thornton. "Ne istiyorsunuz Bay Higgins? Bunu soruyorum."

"İş istiyorum."

"İş istiyorsunuz. Gelip benden iş isteyecek kadar naziksiniz. Belli ki küstahlık etmeye gelmemişsiniz."

"Benim de herkes gibi düşmanlarım ve arkamdan konuşanlar var. Hiçbirinin hakkımda aşırı alçak gönüllü olduğumu söylediğini duymadım şimdiye kadar," dedi Higgins. Bay Thornton'un sözlerinden çok tavrı Higgins'i rahatsız etmişti.

Bay Thornton masanın üzerinde adına yazılmış olan mektubu gördü, açıp okumaya başladı. Okumayı bitirince Higgins'e baktı ve "Niye bekliyorsun?" diye sordu.

"Sorduğum soruya vereceğiniz cevabı bekliyorum."

"Daha önce de söyledim sana, vaktini burada boşa harcama."

"Küstahlığım üzerine bir yorumda bulunmuştunuz beyefendi. Fakat aldığım terbiyeye göre eğer kibarca bir soru yöneltilirse o soruya "evet" ya da "hayır" olarak bir cevap vermek gerekir. Bana iş verseydiniz size minnettar olurdum. Hamper size ne kadar iyi bir işçi olduğumu söyleyecektir."

"Nasıl biri olduğunu öğrenmem için Hamper'ın ayağına kadar gitmemi beklemiyorsundur herhalde. Hamper'a sormadan da hakkında çok şey öğrenebilirim."

"Bu riski göze alıyorum beyefendi. Hakkımda söyleyebilecekleri en kötü şey, hata da olsa doğru olduğuna inandığım şeyi yapmış olmamdır."

"O zaman gidip şansını onlarda dene. Bakalım sana iş verecekler mi? Yüzden fazla işçimi, senin ve senin gibilerin peşinden gittikleri için işten çıkardım ben. Sence seni işe alır mıyım? Elimdeki pamuk stoklarını yakmayı tercih ederim."

Higgins öteki tarafa döndü sonra Boucher'ı hatırladı ve gururunu elinden geldiğince yok sayarak tekrar Bay Thornton'a döndü.

"Size söz veriyorum efendim. Zarar oluşturacak tek kelime bile etmem. Eğer siz bana bu iyiliği yaparsanız ben de size daha fazla iyilik yapmaya söz veriyorum. Hata yaptığınızı ya da adaletsizce davrandığınızı fark edersem, önce gelip sizinle özel olarak görüşürüm ve sanırım bu daha adilce olur. Şayet yaptığınız şeyle ilgili fikren bir uzlaşmaya varamazsak da işime bir saat içinde son verebilirsiniz."

"Kendini asla hafife almıyorsun bakıyorum! Hamper seni elinden kaçırmış. Senin gibi bilge birini neden gözden çıkarmış?"

"İkimiz de birbirimizden memnun olmadığımız için ayrıldık. Talep ettikleri sözü yerine getiremezdim, onlar da sözü vermediğim takdirde beni işe almazlardı. Bunu dile getirmemem gerekirdi fakat dediğim gibi şu an başka bir yerle anlaşma yapma konusunda özgürüm ve ben iyi bir işçiyim efendim, işimi düzgün yaparım, hele de içki içmezsem. Daha önce içkiyi hiç bırakmadım fakat içmeyeceğim artık."

"Yeni bir grev olmadan evvel kenara yeteri kadar para koymak istiyorsun galiba?"

"Hayır! Keşke o dediğinizi yapabilecek imkânım olsa. Sizin yeni işe aldıklarınız yüzünden aklını kaybetmiş bir adamın dul karısı ve çocukları için yapıyorum bunu. Sapla sa-

manı birbirinden ayıramayan İrlandalılar yüzünden işinden oldu adam."

"Peki! O zaman başka bir şeye yönelmelisin madem böyle hayırlı bir iş için buna kalkışıyorsun. Milton'da kalmamanı tavsiye ederim sana. Burası için fazla üne sahipsin."

"Yaz mevsiminde olsaydık," dedi Higgins, "Şu İrlandalıların uğraştığı çeltik işine girişir, amelelik ya da tırpan işi filan yapar, bir daha Milton'a dönmezdim. Fakat kış mevsimindeyiz, çocuklar açlıktan kırılacaklar."

"Amelelik yapardın demek! Bir İrlandalının gün içinde sarf ettiği çabanın yarısını bile sarf edemezsin sen."

"O zaman on iki saat çalıştığımda yarım günlük yevmiye alırdım karşılığında. Madem beni işe almak yerine pamukları ateşe vermeyi tercih ediyorsunuz, madem o kadar tehlikeli bitiyim, fabrikalar dışında bana iş sağlayabileceğiniz bir yer bildiğinizi sanmıyorum. Sırf çocukların hatırı için ne ücret verilirse kabulümdür."

"Sana nasıl davranacaklarının farkında değil misin? İsyancı olarak görecekler seni. Her bir işçiden daha az para alacaksın sırf başka bir adamın çocuklarına bakmak uğruna. Kendi çocuklarına bakmak için verilecek paraya razı olacak olan adamın hakkını yiyeceğini unutma. Sen ve sendikan, o adamın başına da çökeceksiniz. Hayır! Hayır! Greve gitmeyen adamların hatırasına saygı için girişiyorsan bu işe hayır diyorum sorduğun soruya. Sana iş vermeyeceğim. Gelip burada benden iş istemek için öne sürdüğün sebebe inanmıyorum. Anlattığın konu ile ilgili hiçbir şey bilmiyorum. Belki doğrudur belki de değildir. Doğru olma ihtimali düşük bir hikâye. Beni bağlamaz. Sana iş vermeyeceğim. Soruna sunacağım cevap bu."

"Anladım efendim. Sizi rahatsız etmezdim fakat biri bana kalbinizde merhamet olduğunu söyleyip sizi ziyaret etmemi buyurdu. Kızcağız belli ki yanlış algılamış ve beni de yanlış

yönlendirmiş. Ben bir kadın tarafından yanlış yönlendirilmiş ilk erkek de değilim tabii."

"O hanıma söyleyin sizin ve benim vaktimi böyle şeyler için harcamaktansa bir dahakine kendi işine baksın. Kadınlar bu dünyadaki her çirkef işin temelinde yatan kimseler zaten. Çık git şimdi."

"Kibarlığınıza minnettarım efendim. Hele de uğurlarken kibarlığınız ayrıca etkiledi beni."

Bay Thornton cevap vermeye tenezzül etmedi. Bir dakika sonra pencereden baktığında ise bahçeden çıkmakta olan zayıf, kamburlaşmış bedeni görünce etkilenmişti. Ağır adımlar atan bu adam az evvel kararlı ve kendinden emin tavırla onunla konuşmakta olan adamla tam anlamıyla zıtlık oluşturuyordu. Kapı görevlisinin odasına geçti:

"Higgins ne kadar bekledi benimle konuşmak için?"

"Saat sekiz olmadan kapının önünde beklemeye başlamıştı beyefendi. O saatten beridir oradaydı sanırım."

"Şu an saat kaç?"

"Saat bir efendim."

"Beş saat," diye geçirdi içinden Bay Thornton. "Birini beklemek için oldukça uzun bir süre bu. Önce umutla bekle, sonra umudun korkuya karışsın."

-39-
Arkadaş Edinmek

"Hayır, yapılacağı yaptım, benden daha başka bir şey alamazsın:
Ve mesudum, tüm kalbimle mesudum,
Artık açıkça özgür biriyim."

Drayton

Margaret, Bayan Thornton'un yanından ayrıldıktan sonra kendisini odasına kapattı. Odanın içinde gergin olduğu zamanlardaki gibi ileri geri yürümeye başladı. İnce duvarlara sahip olan evlerinde atılan her bir adımın diğer odalarda duyulduğunu hatırladı. Bayan Thornton sağa salim evden çıkıp gidinceye kadar oturup bekledi. Aralarında geçen konuşmayı her detayına kadar hatırlamak için zihnini zorladı. Kelimesi kelimesine hatırlamak için hafızasını yokladı. Sonunda ayağa kalktı ve hüzünlü bir ses tonu ile konuştu:

"Ne olursa olsun, söylediği hiçbir şey beni etkileyemez. Söyledikleri ile beni itham edemez zira bana atfettiği suçlamaların hiçbiri doğru değil. Fakat birinin, özellikle de bir kadının, başkası hakkında söylenen tüm bu şeylere bu kadar çabuk inanması çok şaşırtıcı. Bu, çok kötü ve üzücü bir şey. Asıl yaptığım hata ile suçlamıyor beni ki o hatadan haberdar değil. Bay Thornton ona söylememiş. Söylemeyeceğini tahmin etmeliydim!"

Margaret başını kaldırdı, Bay Thornton'un gösterdiği bu incelikten gurur duyuyormuş gibi bir havası vardı. Aklına

yeni bir fikir geldi ve ellerini sıkıca kavradı.

"Zavallı Frederick'i sevgilim sanmış olmalı." Bu laf aklından geçtiği an utançtan kızardı. "Şimdi anlıyorum. Söylediğim yalandan haberdar olmasının yanı sıra benim bir başkası ile ilişkim olduğunu düşünüyor. Aman Tanrım! Aman Tanrım! Ne yapacağım şimdi? Neler oluyor bana? Benim hakkımda ne düşündüğü neden bu kadar umurumda ki? Hakkımda düşündüğünün aksini ispat edebilmem için ona doğruyu anlatmam gerek. Fakat anlatamam. Çok çaresizim. Ne kadar kötü geçti bu son bir yıl. Çocukluktan erişkinliğe geçtim. Gençliğimi, genç hanımlık dönemimi yaşayamadım. Kadınlık dönemi ile ilgili tüm ümitlerim söndü. Asla evlenemeyeceğim. Yaşlı bir kadının çektiği kadar çok acı ve dert çektim, aynı şekilde korku dolu bir hayat yaşadım. Sürekli güçlü olmaya çalışmaktan çok yoruldum. Babam için dayanırdım zira bu yapılması gereken ulvi bir vazife. Ne olursa olsun Bayan Thornton'un haksız, küstah suçlamalarına da göğüs gerecek gücüm var. Fakat Bay Thornton'un beni yanlış anlamış olmasına dayanamıyorum. Bugün beni bu denli gerginleştiren şey ne? Bilemiyorum. Bildiğim şeyle ilgili ise elimden bir şey gelmiyor. Bazen akışına bırakmalıyım. Hayır," dedi Margaret, ayaklanmıştı. "Kendimi ve düştüğüm durumu düşünmeyeceğim. Kendi hislerime kafa yormayacağım. Bir faydası yok şu an. Eğer yaşlı bir kadın olacak kadar çok yaşarsam, ateşin karşısına oturup korlara bakıp geçip giden yılları yâd edebilirim."

Tüm bunlar aklından geçerken bir yandan da dışarı çıkmak için üstünü giyiyordu. Ara sıra tüm çabasına rağmen akmakta ısrar eden gözyaşlarını acele ile silmek için duruyordu.

Benim gibi böyle kötü hatalar yapan pek çok kadm vardır eminim ve bunun farkına vardıklarında da artık çok geç kalmış olan kadınlar. O gün nasıl mağrur ve küstahça dav-

randım ona karşı! Ama o zamanlar bilmiyordum ki. Yavaş yavaş anladım her şeyi ve tam olarak ne zaman başladı bu süreç bilmiyorum. Hayır, buna izin vermeyeceğim. Ona karşı eskisi gibi davranamam hele de bu berbat durumun farkındayken ben. Çok sakin ve ihtiyatlı davranacağım ve az konuşacağım. Ancak Bay Thornton'u göremeyebilirim zira açıkça benden uzak duruyor. Onu göremezsem bu, başıma gelebilecekler içinde en kötüsü olur. Hakkımda düşündüğü şeyler göz önünde bulundurulursa benden uzak durmaya çalışmasına şaşamamalı."

Margaret dışarı çıktı ve kırlara doğru yürümeye başladı. Aklından geçenleri hızlı yürüyüp dikkatini hareketlerine vererek unutmaya çalışıyordu.

Dönüşte evin kapısına geldiğinde babası ile karşılaştı:

"Cici kız!" dedi babası. "Bayan Boucher'ın yanından geliyorsun, değil mi? Yemekten önce vakit bulabilirsem ben de uğrayacağım."

"Hayır, baba, Bayan Boucher'ın yanından gelmiyorum," dedi Margaret, yüz kızarmıştı. "Aklıma bile gelmedi. Yemekten sonra hemen giderim ziyaretine sen şekerleme yaparken."

Margaret söylediği gibi Bayan Boucher'ın yanına gitti. Kadın çok hastaydı, basit bir rahatsızlık değildi, ağır hastalanmıştı. Geçen gün gelen kibar ve duyarlı komşu yine gelip ortalığı çekip çevirmişti. Çocuklardan bazıları diğer komşulara dağılmışlardı. Nicholas Higgins doktoru çağırmaya gittiğinden beri Mary Higgins evin üç küçük çocuğunun yanında kalıyordu. Higgins daha gelmemişti ve Bayan Boucher ölmek üzereydi. Elden beklemekten başka bir şey gelmiyordu. Margaret, Higgins'in durumla ilgili fikrini öğrenmek istiyordu. Bu arada gidip Higginsler'i görmek, yapabileceği en iyi şeydi. Hem Nicholas, Bay Thornton'la görüşüp iş isteyebilmiş miydi bunu da öğrenmiş olurdu.

Margaret, Nicholas'ı konsolun üzerinde para çevirmeye uğraşırken buldu, karşısındaki üç çocuğu oyalamaya çalışıyordu. Çocuklar korkusuzca Higgins'in üzerine tırmanıyorlardı. Para uzun süre dönünce Higgins de çocuklar da duruma gülüyorlardı. Bu şekilde bir şeylerle oyalanıyor olması iyiye işaretti diye düşündü Margaret. Para dönmeyi bırakınca küçük Johnny ağlamaya başladı.

"Gel bakayım bana," dedi Margaret, konsolun üzerinden çocuğu alıp, kucakladı. Saatini çocuğun kulağına tutmaya başladı. Bu arada da Nicholas'a Bay Thorton'la görüşüp görüşmediğini sordu.

Nicholas'ın yüz ifadesi anında değişti.

"Evet!" dedi, "Onu gördüm ve bayağı laf da işittim."

"Seni reddetti o zaman?" dedi Margaret üzülerek.

"Evet maalesef. Böyle yapacağını başından beri biliyordum. Patronlardan merhametli olmalarını beklemek hata zaten. Buralara yabancısın, başka yerden geldin ve bu adamların nasıl insanlar olduğunu bilmiyorsun ama ben biliyorum."

"Senden bunu istediğim için kusura bakma. Sinirli miydi? Hamper'ın senle konuştuğu üslupla konuşmadı umarım."

"Çok da kibar sayılmazdı!" dedi Nicholas, parayı çevirmeye başladı tekrar, bu kez çocuklar için değil kendini eğlendirmek için yapıyordu. "Üzülme, ben olması gereken yerdeydim. Yarın iş aramaya devam edeceğim. Elimden geleni yaptım. Ona da söyledim zaten, ondan medet umduğum için değil sen tavsiye ettiğin için ikinci kez kapısına gittiğimi söyledim ve ayrıca size de minnettar olduğumu bildirdim."

"Ona seni benim gönderdiğimi mi söyledin?"

"Bilmiyorum, adınızı zikretmedim galiba. Hayır, adınızı söylemedim. Sizi benden daha iyi tanıyor olduğunu iddia edemeyeceğim bir hanım gelip sizinle görüşmemi istedi zira merhametli bir kalbiniz olduğuna inanıyordu dedim."

"O ne dedi peki?" diye sordu Margaret.

"Kendi işine bakmanızı söyledi sizin için. Bu kurduğu en uzun cümleydi çocuğum. Ayrıca söylediği sözler arasında en medenice olanları da bunlardı. Boş verin, önemli değil. Başa döndük. Bu çocukların açlıktan ölmesine razı olmaktansa taş taşırım gerekirse."

"Bay Thornton'u görmeye gitmeni istediğim için kusura bakma. Beni hayal kırıklığına uğrattı."

Hafif bir gürültü oldu. Margaret ve Nicholas aynı anda dönüp arkalarına baktılar. Bay Thornton kapıdaydı ve yüzünde hoşnutsuzluğunu belirten şaşkın bir ifade vardı. Margaret içgüdülerine uydu, Bay Thornton'un önünden tek kelime etmeden yüzünün aniden sarardığını hissettiği için başını önüne eğerek geçip gitti. Bay Thornton da başını hafifçe öne eğdi ve Margaret'ın arkasından kapıyı kapattı. Bayan Boucher'ın evine acele ile yönelirken kapının kapanma sesini duyunca Margaret iyice utandı. Bay Thornton da Margaret'ı orada gördüğü için rahatsız olmuştu ve "merhametli" bir kalbi vardı evet Nicholas'ın dediği gibi fakat bu yönünü kibirle saklıyordu. Bay Thornton merhametli tarafını gizli tutuyor, bastırıyordu ve bu yönünü ortaya çıkarmaya çalışan olaylar yaşandığında ise rahatsız oluyordu. İnceliğini saklama gayreti gösterirken bir yandan da ne kadar adaletli biri olduğunu herkes görsün istiyordu. Kendisi ile görüşmek için beş saat beklemiş birine karşı kaba davranarak haksızlık ettiğini düşünmüştü. Kendisi ile görüşme şansını elde ettiğinde laubali konuşan bu adam, Bay Thornton'u rahatsız etmemişti. Hatta adamın bu tavrını sevmişti ve kendisi de o an moral olarak iyi olmadığından huysuz davrandığının farkındaydı. Higgins de, o da karşılıklı tersleşmişlerdi. Higgins'in beş saat beklemesi Bay Thornton'u çok etkilemişti. Bay Thornton'un kendine ayırabilecek beş saati hiç olmazdı. Higgins'in hikâyesinin doğruluk payını anlamak, karakterini

çözmek, hayatını öğrenmek için kendini zihnen ve bedenen yoran işlerine bir iki saatliğine ara verip araştırmalar yaptı. Higgins'in anlattıklarının tümünün doğru olduğuna ikna olmuştu. Sanki gizli bir büyü yapılmışçasına Bay Thornton birden yüreğindeki saklı merhamet telini titreten samimi bir inanç hissetti bu adama karşı ve Higgins'in sabrı ve iş isteme sebebinin gerçekten arkadaşının ailesine yardım etmek olması (Bay Thornton, Boucher'la Higgins'in aralarında geçen kavgayı da öğrenmişti) durumu soğuk bir tavırla adilce irdelemesine mani olup ulvi bir içgüdü ile Higgins'in yardımına koşmasını sağlamıştı. Higgins'e ona iş vereceğini söylemeye gelmişti. Margaret'ın ve Higgins'in aralarında geçen sohbeti duymuştu fakat duyduklarından çok Margaret'ı orada bulmak Bay Thornton'un canını sıkmıştı. Higgins'i gelip kendisi ile görüşmesi konusunda yüreklendiren kadının Margaret olduğunu anlamıştı. Margaret, bu adımı salt doğruyu yapmak uğruna değil de kendisinin hatırına atılmış bir adım olarak görecek diye de rahatsız olmuştu.

"Bahsettiğin kadın bu hanımdı galiba?" dedi Bay Thorton öfkeyle. "Hanımefendinin kimliğini bana açıklayabilirdin."

"Açıklasaydım onun hakkında daha kibar konuşurdunuz ve dünyadaki tüm kötülüklerin temelinde yatanın kadınlar olduğunu söylemeden evvel annenizin de bir kadın olduğunu unutmayıp ağzınızdan çıkana daha çok dikkat ederdiniz tabii."

"Tabii bu lafımı Bayan Hale'e söyledin!"

"Sohbetimiz esnasında aktardım. Aktardığımı sanıyorum. Kendisine sizinle ilgili mevzulara bir daha burnunu sokmaması gerektiğini söyledim."

"Kim çocukları bunlar? Senin mi?" Bay Thornton çocukların kime ait olduğunu yaptığı araştırmalardan biliyordu fakat sohbete kötü bir başlangıç yaptığı için kendini tuhaf hissetmişti ve lafı değiştirmek istedi.

"Hem benim çocuklarım sayılırlar, hem de değiller."

"Bana bu sabah bahsettiğin çocuklar bunlar mı?"

"Bu sabah bana," dedi Higgins yüzünde öfke dolu ifade ile arkasını döndü, "Anlattığım hikâyenin doğru olup olmadığını bilmediğinizi, muhtemelen uydurma olduğunu söylemiştiniz, unutmadım."

Bay Thornton bir süre sessiz kaldı sonra: "Artık öyle düşünmüyorum ve ne dediğimi gayet net hatırlıyorum. Bahsettiğin çocuklar için bir şey yapmayacağımı söylemiştim. Sana inanmamıştım. Ben olsam başkasının çocuklarına bakmazdım, hele de Boucher'ın sana yaptığını yapsaydı karşımdaki bana. Şimdi doğruyu söylediğini biliyorum ve senden özür diliyorum."

Higgins'in hâlâ arkası dönüktü ve bir süre hiçbir şey söylemedi. Lafa girdiğinde sesi biraz daha yumuşamıştı fakat sözleri yine sertti.

"Boucher ve benim aramda geçenlere burnunuzu sokmanıza hacet yok. O öldü ve yeterinde üzgünüm, durum bu."

"Evet, durum bu. Benim yanımda çalışır mısın? Sana bunu sormaya geldim."

Higgins yeniden hatlaşacak gibi oldu, kuvvetini toplayıp, dik durmaya çalıştı. Cevap vermeyecekti, Bay Thornton da bir daha sormayacaktı. Fakat gözü çocuklara takıldı.

"Bana yüzsüz dediniz, yalancı dediniz, baş belası dediniz. Söylediklerinizde haklılık payı olabilir. Şu anki gibi biri değildim önceden, içki kullanıyordum. Ben de sizin için zorba dedim, vahşi bir köpektir dedim, sert, acımasız bir patrondur dedim. Durum bu. Fakat çocuklar söz konusu olunca el sıkışabileceğimizi düşünüyor musunuz beyefendi?"

"Peki!" dedi Bay Thornton hafifçe gülerek, "El sıkışmak değildi benim teklifim. Ama işin tek iyi tarafı var, o da hakkımda düşündüklerini ortaya sermiş olman. İkimiz de birbirimizden şu an olduğundan daha çok nefret edemeyiz sanı-

rım."

"Doğru," dedi Higgins. "Sizinle görüştüğümüzden bu yana beni işe almamanızın ne büyük bir hayır olduğunu düşündüm hep. Zira siz boyun eğmek istemeyeceğim insanlardan birisiniz. Tabii bu düşündüğüm şey acele ile verilmiş bir karar da olabilir. Benim gibiler için iş iştir. Bu nedenle beyim, evet fabrikanızda çalışacağım ve size teşekkür ediyorum. Anlaştık diyorum," dedi Higgins dürüstçe ve ilk defa Bay Thornton'a doğru döndü.

"Ben de anlaştık diyorum," dedi Bay Thornton ve Higgins'in elini sıktı. "Vaktinde gel işe," diye söze devam etti patron. "Fabrikamda aylaklara yer yoktur. Belli cezalarımız vardır ve bu konuda da katiyizdir. Eğer ortalığı karıştırdığını anlarsam işine son veririm. O yüzden nerede çalıştığını iyi bil."

"Bu sabah ne kadar bilge olduğumdan bahsetmiştiniz. Sanırım bilge halimi koruyabilirim. Fikirlerimi kendime saklamamı mı tercih edersiniz?"

"İşime burnunu sokacaksan fikirlerini kendine sakla ve bilge halinle gel fakat herkesle paylaşma."

"Çalışırken benim çıkarlarımın bitip de sizinkilerin başladığı yere karar vermem için fikirlerime sahip çıkmam gerek."

"Senin teşriki mesain daha başlamadı fakat benimki hâlâ devam ediyor. O yüzden iyi günler diliyorum."

Bay Thornton, Bayan Boucher'ın kapısına gelmeden Margaret dışarı çıktı. Bay Thornton'u görmemişti Margaret ve Bay Thornton metrelerce Margaret'ı takip etti. Parmaklarının ucunda ilerleyen o tatlı yürüyüşünü, uzun boyunu ve zarif duruşunu hayranlıkla seyretti Bay Thornton. Bir anda bu hayranlık hissi kıskançlıkla kirlenip bozuldu. Margaret'ı kolundan yakalayıp konuşmak, bu duruma ne tepki vereceğini ölçmek istedi, başka biri ile olan münasebetinden ha-

berdar olduğunu ona söylemesi gerekiyordu. Bunu istiyordu fakat bir an utandı zira Margaret, Higgins'i ona yollayarak iş istemesini sağlamıştı çünkü Bay Thornton'un ona iş vereceğini biliyordu. Sabahki kararına pişman olup Margaret'ın haklı çıkarmış olduğunu ona belli edeceğini düşünüp utandı. Bay Thornton, Margaret'a yaklaştı, Margaret bir an irkildi.

"Şunu dile getirmeme izin verin Bayan Hale; hayal kırıklığınızı belirtmekte erken davrandınız zira Higgins'i işe aldım."

"Memnun oldum," dedi Margaret soğuk bir sesle.

"Higgins bana sabah kendisine söylediğim şeyi size iletti-ğini söyledi..." Bay Thornton bir an duraladı. Margaret lafa girdi:

"Evet, kadınların işinize burunlarını sokmalarını istemiyormuşsunuz. Fikrinizi ifade etme özgürlüğüne sahipsiniz ki haklısınız da buna şüphem yok. Fakat," diye söze devam etti Margaret heyecanla, "Higgins size gerçeği tam olarak aksettirememiş." *Gerçek* sözü Margaret'a söylediği yalanı hatırlattı bir an ve duraksadı, kendini rahatsız hissetmişti.

Bay Thornton, Margaret'ın sessiz kalışını bir an anlayamadı sonra söylediği yalanı ve olanları hatırladı. "Çok az insan gerçeği söyler. O yüzden insanlardan doğruyu söylemelerini umut etmeyi çoktan bıraktım ben. Bana yapacağınız bir açıklama yok mu Bayan Hale? Farkındaysanız, çıkarımlar yapmaktan öte bir kabiliyetim yok."

Margaret bir şey söylemedi. Yapacağı açıklama ile Frederick'e ihanet edip etmeyeceğini düşündü.

"Peki," dedi Bay Thornton, "Başka bir şey daha sormuyorum. Sizi gereksiz yere zorluyor olabilirim. Şu an için bilmenizi isterim ki sırrınız saklayacağım. Fakat şunu söylememe izin verin, bu konuda yeteri kadar gizli davranmayarak büyük risk alıyorsunuz. Babanızın bir arkadaşı olarak konuşuyorum şu an. Sizinle ilgili geleceğe dair bir beklentim ve

ümidim olduysa da artık böyle bir şey söz konusu değil. O konu kapandı."

"Farkındayım," dedi Margaret ve bu konu ile ilgili bir şey hissetmiyormuş, sıradan bir mevzuymuş gibi bir tavır takınmaya çalıştı. "Sizin gözünüzde nasıl biri olduğumu biliyorum fakat sır diye adlandırdığınız şey, bir başkasının sırrı ve bu konuda yapacağım açıklama ona zarar verecektir."

"Hiçbir genç adamın sırlarına nail olmak gibi bir derdim yok," dedi Bay Thornton, öfkelenmişti. "Benim endişelendiğim kişi sizsiniz. Bir arkadaş olarak görüyorum sizi. Size bir zamanlar yapmış olduğum işkenceden dolayı bana inanmayabilirsiniz ancak durum bu. Hepsi geçip gitti, geride kaldı. Bana inanıyorsunuz değil mi Bayan Hale?"

"Evet," dedi Margaret yavaşça ve üzüntüyle.

"O zaman beraber yürümemize gerek kalmadı. Belki bana söyleyeceğiniz bir şey vardır diye düşünmüştüm fakat görüyorum ki birbirimiz için birer hiç olmuşuz. Size karşı hissettiğim aşkın tamamen bittiğine ikna oldunuz umarım, iyi günler diliyorum." Bay Thornton hızlıca yürüyüp gitti.

"Ne demek istemiş olabilir?" diye düşündü Margaret. "Böyle konuşarak neyi kastetmiş olabilir? Beni hâlâ sevdiğini düşünüyorum sanıyor fakat beni artık sevemeyeceğini, sevmeyeceğini biliyorum. Annesi benimle ilgili söylediği tüm o kaba sözleri ona da söylemiş olmalı. Fakat şu an Bay Thornton'u kafaya takamam. Bu vahşi, tuhaf, ıstırap dolu durumla kendim başa çıkabilirim. Kendisi için artık hiçbir şey ifade etmediğimi söyleyen bir adamın hakkımdaki fikrini değiştirmek için neredeyse her şeyi açıklayıp sevgili Frederick'e ihanet edecektim. Gel sevgili zavallı kalbim! Moralini bozma ve cesur ol. Eğer ayrı gayrı kalırsak o zaman birbirimiz için anlam ifade edeceğiz."

Bay Hale bu sabah kızının neşeli oluşuna şaşırmıştı. Margaret hiç durmadan konuşuyor ve o kadar keyifli davranı-

yordu ki anlattıklarında bir nevi acı seziliyor olsa da Harley Sokağı'nda yaşadığı hayatı hafif hafif alaya aldığını görüyordu. Bay Hale başka zamanlarda yaptığı gibi kızının bu tavrını çekmeye çalışmazdı fakat Margaret'ın üzerindeki kederli havayı dağıtmış olduğuna seviniyordu. Akşamüstü ortalarına doğru Mary Higgins ile görüşmesi için Margaret aşağıya çağrıldı. Odaya geri döndüğünde babası kızının yüzünün gözyaşları ile ıslanmış olduğunu sandı. Fakat ağlamış olamazdı zira iyi haberler getirmişti. Higgins, Bay Thornton'un fabrikasında işe girmişti. Margaret'ın morali bozulmuştu. Az evvelki çılgın enerjisi yok olmuştu ve konuşmakta zorlanıyordu. Birkaç gün boyunca kızının halet-i ruhiyesi sürekli değişiklik gösterdi. Bay Hale, Margaret için endişelenmeye başlamıştı ki etraftan kızının hayatını değiştirecek ve çeşitlendirecek konularla ilgili haberler ulaşmaya devam ediyordu. Bay Hale, Bay Bell'den mektup almıştı ve arkadaşı mektupta kendilerini ziyaret etmek istediğini yazmıştı. Oxford'lu arkadaşının, Margaret'ın da kendisinin de havasını değiştireceğini düşünüyordu. Bay Hale'i mutlu eden şeylere Margaret da itina göstermeye çalışıyordu fakat vaftiz babası Bay Bell'in ziyareti zerre kadar ilgisini çekmemişti. Edith'in yolladığı mektup onu daha bir canlandırmıştı. Teyzesinin ölümüne dair derin teessürlerini dile getirdiği mektubunda kendisi, kocası ve çocuğu ile ilgili hayatlarındaki detaylara da uzun uzun değinmişti. Mektubun sonunda iklimin bebeğin sağlığına iyi gelmediği ve Bayan Shaw da İngiltere'ye dönmek istediğinden Yüzbaşı Lennox, İtalya'da neleri varsa satıp sonra hepsi yeniden eski Harley Sokağı'ndaki eve geri dönebilirlerdi ve şayet dönerlerse, ev Margaret'siz yarım kalmış olacaktı. Margaret o eski ve oradaki düzenli hatta monoton hayatın şeffaf huzurunu özlemişti. Orada yaşarken bu hayatı kimi zaman çok yorucu buluyordu fakat ayrılıp da kendi ile cebelleşmeye başladığından ve

yorulduğundan bu yana tekdüze hayatın bir istirahat ve canlanma sağlayacağını düşünmeye başlamıştı. Bu nedenle İngiltere'ye dönüşlerinin ardından Lennoxlar'a uzun bir ziyarette bulunmayı dört gözle bekliyordu ve bu ziyaretin, kendisine umut aşılamasını değil de sunacağı rahatlatıcı zaman dilimi ile eski gücünü ve iradesi üzerindeki eski hâkimiyetini kazandırmasını umuyordu. Şu ara etrafta ne geçerse her şey Bay Thornton'a evriliyordu sanki. Ne kadar uğraşırsa uğraşsın onu unutmasına izin verilmiyor gibiydi. Higgins'lere gitse ondan bahsedildiğini duyuyordu. Babası ile eski günlerdeki gibi okumalar yapmaya başlamışlardı ve Bay Hale sürekli olarak Bay Thornton'un fikirlerinden alıntılar yapıyordu ve hatta Bay Bell bile yapacağı ziyaretle ilgili haber verirken kiracısının adını gündeme getirmiş ve mektubunda kira kontratını yenilemeleri gerektiğinden vaktinin kıymetli bir kısmını bazı hususlarda mutabakata varmak için Bay Thornton'la geçirmesi gerektiğini yazmıştı.

-40-
Akortsuz

"Hatam yok, hakkaniyet iddia edeceğim,
Sahip olmadığım bir şeyi benden alamazsınız,
Fakat kederimde o kadar sakin kalamam;
Zira hissettiğim kederimden mutlu olacaklar
Beni ziyadesiyle üzer."

Wyatt

Margaret, Bay Bell'in ziyareti ile ilgili şahsi olarak pek de bir şey beklemiyordu ancak babası mutlu olacağından bir an evvel gerçekleşmesi için sabırsızlanmaktaydı. Vaftiz babası geldiğinde ise onunla anında samimi oldu. Bay Bell, Margaret'a kendisinin bu şekilde kalbini kazanmış olması için özel bir çaba harcamasına gerek olmadığını, ortama adım attığı an saygısını hak edişinin kalıtsal bir özellik olduğunu söylemişti. Margaret da taktığı şapka ve kıyafeti ile çok genç ve taze göründüğünü söyleyerek vaftiz babasına iltifat etmişti.

"Sıcak ve kibar tavırlarınız sizi oldukça genç ve canlı gösteriyor fakat fikirleriniz uzun süredir duyduğum en eski ve antika fikirler."

"Şu kızının ettiği laflara da bak Hale. Milton'da ikamet etmeye başladığından beri bayağı bozulmuş. Demokrat, koyu cumhuriyetçi, Barışçıl Toplum üyesi, sosyalist olmuş bakıyorum."

"Baba, ben yalnızca ticaretin gelişmesini istediğim için böyle bir şey diyorum. Bay Bell'e kalsa hâlâ av derilerini meşe palamutları ile değiştiğimiz dönemde kalırdık."

"Hayır hayır. Ben toprağı kazıp patates ekerdim. Vahşi hayvan derilerindeki yünü kullanıp onlardan kumaş elde etmeye çalışırdım. Bu kadar abartmayın hanımefendi. Ben yalnızca bu keşmekeşten sıkıldım. Herkes zengin olmak için birbirini ezip geçiyor."

"Herkes üniversite sıralarında oturup da elindeki zenginliklerin bizzat hiçbir çaba göstermeden çoğalmasını bekleyemez. Buradaki pek çok insan da senin gibi oturduğu yerden, hiç zahmete girmeden zenginleşebilmeyi isterdi, eminim," dedi Bay Hale.

"Oturdukları yerden zenginleşmeyi isteyeceklerini sanmıyorum zira bu insanlar bu keşmekeşi, bu mücadeleyi seviyorlar. Sakince oturup geçmişi öğrenmek, geleceği ise bir peygamber sabrı ile itina ile oturup şekillendirmeye çalışmak. Peh! Hiç sanmıyorum! Milton'da sabırla oturmanın ne demek olduğunu bilen adam yoktur hatta bu iş bence bir sanat."

"Milton'daki insanlar da Oxford'dakilerin hareket etmediklerini düşünüyor. İki taraf da biraz daha orta bir yol bulsa daha iyi olacak bence."

"Miltonlılar için de iyi olurdu bu. Başkalarına uymayan pek çok şey onlara uygun düşebiliyor."

"Siz de Miltonlı değil misiniz?" diye sordu Margaret. "Memleketinizle gurur duyarsınız sanıyordum."

"Gurur duyulacak bir yeri olmadığını sana itiraf edebilirim Margaret. Oxford'a gelsen sana ne kadar harika bir yer olduğunu gösterebilirdim."

"Peki!" dedi Bay Hale. "Bay Thornton bu akşam bizimle çay içemeye gelecek. Sen Oxford'la nasıl gurur duyuyorsan o da Milton'la o derece gurur duyuyor. İkiniz de birbirinizi bu konuda biraz daha açık görüşlü olmaya ikna etmelisiniz."

"Ben daha fazla açık görüşlü olmak istemiyorum, teşekkürler," dedi Bay Bell.

"Bay Thornton çaya mı gelecek baba?" diye sordu Margaret alçak sesle.

"Çaya yetişir ya da çay servisinden az sonra gelir. Tam zaman bildirmedi. Beklememizi söyledi."

Bay Thornton, annesine, Margaret'ın hareketinin uygunsuzluğu üzerine yapmasını istediği uyarıyı ne denli hayata geçirmiş olduğu ile ilgili bir şey sormamaya karar vermişti. Sorsaydı, aralarında geçeni annesinin çarpıtarak anlatacağını biliyordu. Bunu biliyor olmasına rağmen duyacaklarının kendisini rahatsız edeceğine, canını sıkacağına emindi. Margaret'in adından söz edilince geriliyordu. Margaret'ı suçlamasına, kıskanmasına, reddetmesine rağmen onu hâlâ ümitsizce seviyordu. Bay Thornton, Margaret'ın dans ederek kollarını açarak rahat bir tavırla neşe ile kendisine doğru geldiğini hayal ediyor ve bu hali ile ondan nefret ediyor fakat aynı zamanda onu çekici de buluyordu. Kişiliğini çıkarıp bir kenara atınca sanki şeytani bir kuvvetin etkisi altına alınmış bu hali ile Margaret'ın yarattığı izlenim, tahayyülüne o kadar derin işlemekteydi uyandığında dahi Margaret'ın gerçek hali ile bu zihninde yarattığı halini birbirinden ayırmakta zorlanıyor ve hayalindeki Margaret, gerçek Margaret'ı algılayış biçimini etkiliyordu. Aynı zamanda Margaret'ı görmeden yapamayacağını da kendine itiraf etmekte direnmekteydi. Margaret'ın ne yanında olmak için ne de ondan uzak durmak için çaba harcıyordu. İradesine olan hâkimiyeti kendine kanıtlamak adına öğleden sonra işlerini aheste aheste yapmaya çalıştı. Her bir uğraşısını kasıtlı olarak yavaş yavaş tamamladı. Bu nedenle Bay Hale'in evine vardığında saat sekizi geçiyordu. Bay Bell ile çalışma odasında halletmesi gereken işle ilgili bazı meseleler vardı. Bay Bell, ateşin başına oturmuştu ve yavaş yavaş yorgun bir tavırla konuşuyordu ve tüm işler hallolduktan çok sonra hep beraber yukarı çıktılar. Bay Thornton, bulunduğu yeri başka bir noktaya taşıma

konusunda tek kelime bile etmemiş ve Bay Bell'i oldukça kızdırmıştı. Bay Bell'in fazlaca can sıkıcı bir adam olduğunu düşünüyordu. Bay Bell de Bay Thornton'un zekâ ve tavır olarak bayağı olduğunu düşünmüş ve şimdiye kadar gördüğü en ters ve kaba adam olduğu fikrine varmıştı. Üst kattan gelen sesler ikisini de yukarı çıkmaya teşvik etmişti. Margaret'ı elinde bir mektup tutarken ve babası ile içinde yazanları tartışırken bulmuşlardı. Beyler odaya gelince mektup hemen ortadan kaldırıldı. Fakat Bay Thornton şahit olduğu bu duruma karşı duyduğu merak sebebiyle Bay Hale'in Bay Bell ile paylaştığı birkaç kelimeye kulak misafiri olmuştu.

"Henry Lennox'tan mektup geldi. Margaret bayağı umutlandı."

Bay Bell kafasını salladı. Bay Thornton'un ona baktığını fark edince Margaret kıpkırmızı olmuştu. Bay Thornton o an odadan hemen çıkıp bir daha asla o eve adım atmamayı istedi bir an.

"Biz de," dedi Bay Hale, "Bay Thornton'un ve senin, Margaret'ın tavsiyesini dinleyip birbirinizi ikna etmeye çalıştığınız, bu yüzden çalışma odasında bu kadar uzun kaldığınızı düşündük."

"Ve birbirimizin boğazına öyle sıkı sarıldık ki bu derin kavgadan sonra bizden geriye parça kalmaz diye düşündün herhalde. Tanrı aşkına söyle, hangimizin fikrine daha inatla sarıldığını düşündün?"

Bay Thornton ne hakkında konuştuklarını anlayamamıştı ve anlamaya uğraşmayı da hiç istemiyordu. Bay Hale kibarca onu aydınlattı.

"Bay Thornton, bugün Bay Bell'i memleketi Milton'ı Oxfordlular'a has ortaçağdan kalma bir zihniyetle eleştirmekle suçladık. Margaret ve ben kendisinin Miltonlı üreticilerle bir araya gelmesinin yararlı olacağı kanısına varmıştık."

"Pardon. Margaret, Milton'lı üreticilerin Oxfordlular'la

biraz daha fazla bir araya gelmesinin daha iyi olacağını düşündü. Öyleydi değil mi Margaret?"

"İki tarafın da birbiri ile daha sık görüşmesinin iyi olacağını düşündüm. Bunun benden çok babamın fikri olduğunu sanıyordum."

"Görüyorsunuz ya Bay Thornton, aşağıdayken ortadan kalkmış olan Smith ve Harrison ailelerinden konuşacağımıza birbirimizi geliştirmemiz gerekiyormuş. Ben kendime düşeni şu an yapmaya razıyım. Siz Miltonlıları'n ne zaman yaşamaya başlayacağınızı merak ediyorum. Tüm hayatınızı, yaşam için gerekli malzemelerin üretilmesi için bir araya gelerek harcıyorsunuz."

"Yaşamaktan kastınız sanırım eğlenmek."

"Evet eğlenmek. Nasıl eğleneceğiniz konusunda ahkâm kesemem zira ikimizin de salt zevk için yapılacak olan işlerin basit eğlenceler olacağında hemfikirizdir."

"Eğlencenin özünün ne olduğuna dair bir tanım yapmanızı tercih ederim."

"Zevkin vereceği eğlenceyi kastediyorum. Paranın sağlayacağı kuvvet ve etkinin baş edeceği eğlenceden bahsediyorum. Para için bu mücadeleyi veriyorsunuz. Parayı ne için istiyorsunuz?"

Bay Thornton sessiz kaldı. Sonra, "Bilmiyorum. Fakat benim uğruna mücadele ettiğim şey para değil," dedi.

"Ne peki?"

"Asıl sorun da bu. Ben de kendimi bu soruya açmalıyım fakat henüz cevabını bulmaya hazır mıyım bilemiyorum."

"Hayır!" dedi Bay Hale. "Öznel arayışlarınızı ifşa etmenize gerek yok. Hiçbiriniz insanlığı temsil etmiyorsunuz, her bir kimse nev-i şahsına münhasırdır."

"Bu bir iltifat mı değil mi anlayamadım. Güzelliği ile bilgi merkezi oluşu ile şanlı tarihi ile Oxford'u temsil eden bir kimse olmayı yeğlerim. Ne diyorsun Margaret? Bu kadar

şişinmekte haksız mıyım?"

"Oxford'da hiç bulunmadım. Fakat bir şehri temsil eden biri olmakla, o şehirde yaşayan kimseleri temsil eden biri olmak farklı şeyler."

"Doğru Bayan Margaret. Bu sabah bana karşı çıktığınızı hatırlıyorum ve Miltonlılar'ın ve buralı üreticilerin tarafını tutmuştunuz." Margaret, bu sözler üzerine Bay Thornton'un şaşkınlıkla bir an için ona baktığını fark etmişti. Bay Bell'in bu söylediklerinden Bay Thornton'un yapacağı çıkarımlar Margaret'ı endişelendirmişti. Bay Bell sözüne devam etti:

"Ah! Keşke size High Sokağı'nı, Radcliff Meydanı'nı gezdirebilseydim. Üniversitelerimizden bahsetmiyorum ki Bay Thornton da Milton'ın güzelliklerinden bahsederken fabrikalardan söz açmamıştı. Doğduğum yeri hor görmeye hakkım var. Unutmayın ki ben de Miltonlıyım."

Bay Thornton, Bay Bell'in söylediklerinden haddinden fazla rahatsız olmuştu. Şaka kaldıracak kıvamda değildi. Başka zaman olsa belli alışkanlıklar kazanmasını sağlayan fakat pek çok farklı hayatı da içinde barındıran bu şehir hakkında kasti yapılmış olan bu şakayla karışık latifelere kendisi de güler geçerdi. Ancak şu an ciddi olarak söylenmemiş olan her lafa karşı bile bir müdafaa mecburiyeti hissediyordu.

"Milton'ı bir şehir modeli olarak görmezdim ben."

"Mimari olarak da mı görmezdiniz?" diye kurnazca sordu Bay Bell.

"Hayır! Dış görünüşe vakit ayıramayacak kadar meşgulüz."

"Öyle söylemeyin," dedi Bay Hale kibarca. "Çocukluğumuzdan bu yana dış görünüş gün be gün hepimizi etkilemiştir."

"Bir saniye," dedi Bay Thornton. "Unutmayın ki bizler Yunanlar'dan farklı bir ırkız. Güzellik onlar için her şey demekti. Bay Bell'in sözünü ettiği zevk ve huzur dolu eğlence-

nin çoğu bu insanların dış dünyayı algılayış biçimleri ile ilgilidir. Onları hor görmek için söylemiyorum ya da onları taklit etmek de istemem. Fakat benim ait olduğum kan Germen kanı. Germen kanı Avrupa'da olduğu kadar İngiltere'dekilere de bulaşmıştır. Germen kavminin diline olduğu kadar ruhuna da sahibiz. Hayata eğlence gözü ile bakmıyoruz, yaşamı, hareket ve çaba gösterilmesi gereken bir zaman olarak değerlendiriyoruz. Bizim zaferimiz ve güzelliğimiz, içimizdeki kuvvetten ileri geliyor. Bu kuvvet de bizi maddeye ve zorluklara karşı dayanıklı hale getiriyor. Darkshire'da yaşayan bizler de Germen sayılırız bir şekilde. Bize sonradan dayatılan kanunlardan hiç haz almayız. İnsanların kusurlu yasamaları ile işimize sürekli burunlarını sokmalarını istemeyiz, bizi kendi yasalarımızı yaratmada serbest bırakmasını isteriz. Kendi kendimizi yönetme peşindeyizdir, bir merkezden yönetilmek bize göre değildir.

"Kısacası o eski Anglosakson döneminin geri gelmesinden yanasınız. Ne derseniz deyin sabahki lafımı geri alıyorum o zaman: Siz Miltonlılar geçmişe gereken saygıyı göstermenin ötesinde Thor'a sadakatle tapıyorsunuz."

"Oxfordlular kadar geçmişimize değer vermiyorsak bunun sebebi şu an ile bağlantısını sağlayabileceğimiz bir şeyler istediğimiz içindir. Eğer geçmişi bilmek gelecek için kılavuzluk edecekse buna bir itirazım yok. Gelişmelere ayak uyduran kimseleri şu an uğraştırmakta olan yakın ve acil sorunlar var ve bunlarla başa çıkmaları konusunda tecrübeler eğer onlara yol göstericilik yapacaksa bu en iyisi olur. Sorunla karşılaşıldığı an onu çözmek konusunda yardımcı olması önemli zira geleceğimiz buna bağlı, problemleri günü kurtarmak için ötelemek işe yaramaz. Geçmişteki saklı bilgelik bugünümüzü şekillendirmeye yardımcı olmalı. Fakat hayır! İnsanlar ertesi günün sorunları ile ilgilenmektense oturup ütopyaları tartışıyorlar. Sonra da söz konusu sorun

başkaları tarafından halledildiğinde ise 'Kahretsin, yazık!' diye haykırmaya hazırlar."

"Konuştuklarınızdan zerre bir şey anlamadım. Yani bugün karşılaştığınız zorlukları Oxfordlular'm bu tutumu yüzünden mi yaşadığınızı söylüyorsunuz? Bizi bu konuda daha tanımıyorsunuz."

Bay Thornton bu lafa kahkaha attı. "Ben son dönemlerde bizim başımızı ağrıtan şeylerden bahsediyordum. Grevleri kastetmiştim ki başımız bu grevlerden dolayı belaya girdi, çok zarar ettik kendi açımdan konuşmam gerekirse. Fakat belimi büken şu son grev oldukça şerefli bir grevdi."

"Şerefli bir grev ha!" dedi Bay Bell. "Görünüşe bakılırsa Thor'a tapmanın da ötesine geçmişsiniz siz."

Margaret doğrudan bir tepkiye şahit olmasa da ciddiyetle bahsettiği bir mevzunun tekrar alaya alınmasının Bay Thornton'un canını sıktığını sezmişti. Margaret konuyu değiştirmeye çalıştı. Zira konuşulan konu bir tarafın hiç umurunda değilken karşı tarafın şahsını etkileyen derin bir konuydu. Bir şeyler söyleyebilmek için kendini zorladı.

"Edith, baskılı kumaşların orada İngiltere'dekinden daha iyi ve ucuz olduğunu yazmış."

"Öyle mi?" dedi babası. "Bence Edith abartıyordur durumu. Sen ne düşünüyorsun?"

"Bence Edith doğruyu söylüyordur baba."

"Şuna eminim ki," dedi Bay Bell. "Margaret, dürüstlük konusunda sırf senin kuzenin olduğu için pay biçerek konuştuğumdan belki ileri gidiyorum ama bu kız senin kuzeninse abartacağını sanmıyorum."

"Bayan Hale hakikate çok mu önem verir?" diye sordu Bay Thornton hüzünle. Soruyu sorduğu an dilini ısırabilirdi, değil mi? Peki neden onu bu şekilde utandırmak istemişti ki? Bu akşam ne kadar da acımasız davranıyordu. Margaret'tan bunca zaman ayrı kalmış olmak canını iyice sıkmıştı. Başka

bir isimden bahsedilmesinden rahatsız olmuştu zira o kadın başarılı bir âşığa aitti ve şu an huysuzca davranıyordu. Akşamın tatlı geçmesi için sudan muhabbetler açan karşısındaki bu kadına karşı hiçbir şey olmamış gibi davranamıyordu. Her toplantıya iştirak eden Bay Thornton'un yıllardır tanıdığı, tavrına aşina olduğu, kırk yıllık nazik dostlardan biriymiş gibiydi sanki. Margaret'la nasıl konuşmuştu öyle? Dobralığı ya da tavrı rahatsız ettiğinde Margaret odayı terk ederdi eskiden fakat bu kez öyle yapmamıştı. Margaret sakince oturmaya devam etti. Bir anlığına kederle karışık şaşkınlıkla baktı. Gözleri beklemediği anda azar yemiş bir çocuğun gözlerine benziyordu o an. Sonra yavaşça, öfke dolu bir hüzünle elindeki işine döndü ve bir daha konuşmadı. Bay Thornton gözünü Margaret'tan alamıyordu. İç geçiren Margaret'ın vücudunun titrediğini gördü, sanki soğuk bir ürperti hissetmiş gibiydi. Annesinin sallanan sandalyede ileri geri sallanırken yaptığı gibi gizli bir gülümseme ile uzaklara dalışı aklına geldi ve onun sevgisine duyacağı kusursuz güveni hatırlayıp ve annesine karşı sevgisinin yenilendiğini hissetti. Bay Thornton kısa ve kesin yanıtlar veriyordu. Huzursuz ve sinirliydi. Latife mi ediliyor ciddi mi konuşuluyor kestiremiyordu. Margaret'ın bir kez dönüp bakması ve tek kelime etmesi içinse yanıp tutuşmaktaydı. Bunu yapsa büyük bir tövbe ile alçakgönüllülükle ayaklarına kapanacaktı. Fakat Margaret ne baktı ne de konuştu. İnce parmakları işlemeyi yapmak için kumaşa batıp çıkıyordu. Elindeki iş sanki hayatının işiymiş gibi istikrarlı ve çevik hareket ediyordu. Bay Thornton, Margaret'ın kendisini umursamadığını düşündü. Dönüp kendisine bakmasını o kadar derinden, büyük bir arzu ile istiyordu ki hissettiği bu istek hiç olmazsa bir kez olsun yüzünü kaldırıp bakması için yeterli olmalıydı. Baksaydı, Bay Thornton'un nasıl pişman olduğunu gözlerinde görebilecekti. Evden çıkmadan önce tuhaf ve aleni bir kaba-

lıkla Margaret'a tokat atabilirdi ve kalbini kemiren vicdan azabını ona iletme şansını yakalayabilirdi. Akşam açık havada yaptığı yürüyüş çok iyi geldi. Ayılmıştı ve o vakur ve kararlı tavrını yeniden takındı. Margaret'ı mümkün olduğunca az görecekti. Margaret'ın ince yüzü, sesi, yumuşak bir melodiyi andıran o tatlı sesi, bütün dengesini bozuyordu. Aşkın ne demek olduğunu biliyordu. Aşk, keskin bir vicdan azabı, öfke dolu bir tecrübe idi, alevler içinde yanarken verilen bir imtihandı. Fakat bu alev dolu fırının içinden geçerek ömrünün ortasına ulaştığı yaşlarda huzuru bulabilecekti. Daha fazla tecrübe kazanmış ve insan olmanın ne demek olduğunu, yaşadığı bu tutku ile tecrübe etmiş biri olarak çıkabilirdi bu alevlerin içinden.

Bay Thornton odadan aniden çıkınca Margaret da ayağa kalkıp yavaş yavaş elindeki işi katlamaya başladı. El işindeki dikişler yorgun kollarının taşıması için çok ağır gelmişti bu kez ve yüzünün yuvarlak hatları uzamış, suratı sert bir ifadeye bürünmüştü. Çehresi çok yorucu bir gün geçirmiş birininkine benziyordu. Üçü de yatmaya hazırlanırlarken Bay Bell, Bay Thornton'a mırıltı halinde küçük bir beddua savurdu.

"Ulaştığı başarı yüzünden bu kadar şımarmış bir adam daha görmedim. Tek lafa tek söze bile tahammülü yok. Ne yapılsa beyefendinin muhteşem gururuna dokunuyor. Eskiden sade, gün gibi berrak, soylu bir adamdı. O zamanlar hiçbir şeye alınmazdı zira kibirli değildi."

"Şu an da kibirli değil," dedi Margaret, masanın olduğu taraftaydı ve yönünü onlara döndü ve açık ve net konuştu. "Bu akşam bir değişiklik vardı Bay Thornton'da. Buraya gelmeden evvel bir şeyler canını sıkmış olmalı."

Bay Bell, gözlüklerinin üzerinden sert bakışlarından birini fırlattı. Margaret, önce sessizce dikildi sonra da odadan çıktı. Bay Bell birden:

"Hale! Kızının ve Thornton'un birbirlerine ilgi duyduklarını sen de sezdin mi? Şu Fransızların da dediği türden."

"Asla!" dedi Bay Hale, önce şaşırmış sonra sinirlenmişti duyduğu bu lafa. "Hayır, yanılıyorsun. Buna eminim. Kesin yanlış anladın. Bir şey olsa bu Thornton açısından tek taraflı olabilir. Zavallı adam! Umarım aklından Margaret geçmiyordur. Zira kızım onunla ilgilenmez, eminim."

"Peki! Ben bekâr bir adamım ve tüm hayatım boyunca pek çok aşk ilişkisinden uzak durmaya çalıştım. O yüzden benim fikrimin bir ehemmiyeti yoktur belki de fakat kızının da ona karşı boş olmadığına işaret eden tavırlar sezdim açıkçası!"

"İşte şimdi yanılıyorsun," dedi Bay Hale. "Her ne kadar Margaret ona karşı kimi zaman kaba da davransa Thornton kızıma karşı bir şeyler hissediyor olabilir. Fakat Margaret! Margaret neden ona ilgi duysun ki? Öyle bir şey aklından bile geçmiyordur kesin."

"Aklından geçmese de kalbinden geçiyordur. Ben sadece bir ihtimalden bahsettim. Evet, yanılmış olabileceğimi kabul ediyorum. Haklıyım ya da haksızım bilmiyorum fakat çok uykum var. Seni de bu zamansız kuruntularımla meşgul edip daha fazla uykundan alıkoymadan huzurla odama çekileyim."

Bay Hale böyle saçma fikirlerle rahatsız edilmek istemediğine emindi ve gece boyu uyanık kalıp bu konuyu düşünmemeye çalıştı.

Ertesi Gün Bay Bell evden ayrıldı ve Margaret'a başı ne zaman derde girerse, sorun ne olursa olsun yanında olacağını, onu koruyacağını unutmamasını tembihledi. Bay Hale'e ise:

"Kızın Margaret'ı o kadar sevdim ki. Ona iyi bak, çok kıymetli bir çocuk. Milton'dakiler için fazla iyi bu kız, Oxford'da yaşamak yakışırdı ona. Oxford derken şehrin

kendisini kastediyorum, orada yaşayan erkekleri değil tabii. Onun seviyesinde biri aklıma gelmiyor şu an. Eğer ona denk birini bulabilirsem o genç adamı senin bu genç kızın yanına getireceğim. 1001 Gece Masalları'ndaki cinin Prenses Badoura'ya Prens Caralmazan'ı getirmesi gibi."

"Yalvarırım öyle bir şey yapma. En son yaşanan talihsizlikleri düşün. Hem Margaret'ı gözden çıkaramam ben."

"Tekrar düşününce evet bir on yıl daha oturup bize bakması lâzım. O zamana kadar iki huysuz, işe yaramaz ihtiyar olacağız. Hakikaten Hale! Her ne kadar en başta ben tavsiye etmiş olsam da Milton'dan ayrılman senin için en iyisi, burası sana göre bir yer değil. Eğer ayrılırsan tüm şüphelerimden arınacağım, sen de bir üniversitede işe başlayabilirsin. Sen ve Margaret gelip kasabada yaşarsınız. Sen bana yardımcı olur, elim ayağım olursun. Margaret da ev ile ilgilenir. Gündüzleri köyün bereket getiren hanımı olur. Akşamları da yatmadan evvel bize kitap okur. Böyle yaşamak bana çok iyi gelirdi. Sen ne diyorsun?"

"Asla!" dedi Bay Hale kararlılıkla. "Bir kez büyük bir şans elde ettim ve onu da kullandım zamanında, bedelini de ödedim. Hayatımın sonuna kadar burada kalacağım ve ölünce buraya gömülüp kalabalık içinde kaybolacağım."

"Ben bu sunduğum plandan vazgeçmiyorum. Şu an için ısrar etmeyeceğim. İnci kızım nerede? Gel buraya Margaret, bana hoşça kal öpücüğü ver ve unutma tatlım gerçek bir dosta ihtiyacın olduğunda onu nerede bulacağını biliyorsun. Sen benim bir kızımsın Margaret unutma bunu. Tanrı seni korusun!"

Önceki sakin yaşamlarına geri dönmüşlerdi. Umut besledikleri, endişelendikleri hiçbir şey kalmamıştı. Hatta Higginsler'i ki uzun zamandır gündemlerini meşgul ediyorlardı, bile düşünmüyorlardı artık. Margaret, annesiz kalmış olan Boucher'ın öksüz çocuklarına elinden geldiğince ilgi göster-

meye çalışıyordu. Sık sık Mary Higgins'in himayesinde olan çocukları ziyaret edip onlarla ilgileniyordu. İki aile tek bir evde yaşamaktaydılar. Büyük olanları okula gidiyorlardı, küçüklere ise Mary işteyken Boucher'm öldüğü gün yardıma koşup Margaret'ı şaşırtmış olan komşu göz kulak oluyordu. Tabii bu emeği için para da alıyordu. Nicholas önceki tuhaf ve pervasız hareketleri düşünülünce bu çocuklar ile ilgili yaptığı küçük planlarda ve aldığı kararlarda oldukça düzgün düşünüp aklıselim davranmışa benziyordu. Margaret, işine hiç aksatmadan giden Nicholas'ı bu kış oldukça az görmüştü. Gördüğünde ise tüm kalbiyle kendisini bakımına adadığı bu çocukların babasından söz etmekten imtina ile kaçınıyordu. Bay Thornton hakkında da ciddi şeyler anlatıyordu.

"Gerçeği söylemek gerekirse," dedi, "Beni oldukça şaşırtıyor. İki karakteri var. Biri ezelden beri bildiğim patron hali. Diğerinde ise patronluktan eser yok. İki farklı adam bir vücutta birleşmiş. Bunu fark edebilmiş olmam benim şansım. Böyle yaparak beni alt edemez tabii. Buraya sık sık geliyor. Geldiğinde patron halinden eser olmuyor işte. O beni ne kadar şaşırtıyorsa ben de onu o kadar şaşırtıyorum. Zira bir yerlerde yakalanıp getirilmiş vahşi bir hayvanmışım gibi karşıma geçip oturup beni dinliyor ve izliyor. Bu durumdan rahatsız değilim tabii. Evimde yaşanan hiçbir şey rahatsız etmiyor beni, bunu o da görüyor. Onunla bazı fikirlerimi paylaşıyorum. Gençken duysaydı bu fikirleri daha faydalı olurdu onun için."

"Seninle konuşmuyor mu?" diye sordu Bay Hale.

"Sohbetin faydasının sadece ona dokunduğunu söyleyemem. Gelişimime, az da olsa katkı sağladığını kabul ediyorum tabii. Bazen kaba saba birkaç laf ediyor. Söyledikleri başta akla yatkın şeyler olarak görünmüyor fakat biraz evirip çevirince tuhaf bir biçimde haklılık payı olduğunu da

görebiliyorsun. Bu akşam çocukların eğitimi hakkında konuşmaya gelecek sanırım. Uzaktan yardım etmektense önce çocukları tanımak istedi."

"Çocuklar ne," diye lafa girmişti Bay Hale ama Margaret babasının koluna dokunup ona saati gösterdi.

"Saat yedi olmak üzere," dedi Margaret. "Hava erken kararıyor artık, hadi gidelim baba." Margaret, Higgins'in evinden uzaklaşana dek rahat nefes alamamıştı. Sonra sakinleşti ve evden çıkmak için bu kadar acele ettiğine pişman oldu. Şu sıralar Bay Thornton'u çok nadir görüyorlardı ve her an Higgins'i ziyarete gelebilirdi, eski dostluklarının hatırına bu akşam onu görebilseydi hiç de fena olmazdı.

Evet, derslerin hatırına da olsa çok nadir geliyordu. Bay Hale öğrencisinin Yunan Edebiyatına olan lakaytlığı dolayısı ile hayal kırıklığına uğramıştı hâlbuki bir süre önce bu konu oldukça ilgisini çekiyordu. Bu aralar sıklıkla Bay Thornton'dan son dakikada not geliyordu ve notta yoğun olduğundan o akşam Bay Hale ile derse gelemeyeceği yazıyordu. Öteki öğrencileri Bay Hale'in vaktini oldukça alıyordu ancak hiçbiri ilk öğrencisinin kalbindeki yerini dolmuyordu. Karşı tarafın, dersleri bu şekilde aksatması Bay Hale'i üzüyor, moralini bozuyordu. Bay Hale, derslere çok kıymet vermekteydi. Oturup bu değişikliğe neyin sebebiyet vermiş olabileceğini düşünmeye başlamıştı.

Bir akşam Margaret el işi ile uğraşmaktaydı ve babası aniden sorduğu soru ile kızını şaşırtmıştı:

"Margaret! Bay Thornton'un sana karşı bir şeyler hissediyor olma ihtimali var mı, böyle bir şey sezdin mi hiç?"

Soruyu yöneltirken kızarmıştı babası. Bu fikri aklına Bay Bell sokmuştu. Bay Hale, sorusunun tam olarak ne olduğunu ancak laflar ağzından döküldükten sonra idrak edebilmişti.

Margaret hemen cevap vermedi fakat başını hafifçe eğmesinden babası muhtemel cevabın ne olduğunu anlamıştı.

"Evet, sarırım. Ah baba, sana söylemeliydim." El işini bırakan Margaret elleri ile yüzünü sakladı.

"Hayır, tatlım, deli gibi merak ettiğimi düşünme sakın. Sana karşı malum hisleri besliyor olsa ve bunlara karşılık veriyor olsaydın eminim bana söylerdin. Seninle bu konu ile ilgili konuştu mu?"

Başta cevap vermeyen Margaret sonra gönülsüzce usulden "Evet" deyiverdi.

"Ve sen de onu reddettin?"

Derinden iç çeken Margaret'm çaresizce, takatsiz bir "Evet" daha dediği duyuldu. Babası daha bir şey demeden Margaret utançtan gülü andıran tatlı bir pembeye dönmüş olan yüzünü kaldırıp gözlerini babasına sabitledi ve:

"Baba, sana bu kadarını söyledim daha fazlasını söyleyemem. Tüm bu olanlar bana yeteri kadar acı veriyor. Bu konu ile ilgili edilen her söz her hareket tarif edemeyeceğim derecede üzüntü veriyor, düşünmeye bile katlanamıyorum. Ah baba, dostunu kaybetmene sebep olduğum için üzgünüm fakat elimden bir şey gelmiyor, çok üzülüyorum." Margaret yere oturdu ve başını babasının dizlerine yasladı.

"Ben de üzgünüm tatlım. Bay Bell bununla ilgili bir konudaki fikrini paylaşmca ben de şaşırdım açıkçası..."

"Bay Bell! Bay Bell fark etmiş mi?"

"Biraz. Fakat sezgilerine bakılırsa senin de, nasıl söylesem? Senin de Bay Thornton'a karşı pek de boş olmadığını düşünmüş. Bunun mümkün olmadığını biliyorum. Her şeyin onun kuruntusu olduğunu düşünmeyi tercih ettim. Bay Thornton'a karşı gerçek hislerinin ne yönde olduğunu bildiğimden ondan o manada hoşlanabileceğini hiç düşünmedim. Çok üzgünüm."

Bir süre sessizce, kıpırdamadan oturdular. Daha sonra babası yanağını hafifçe okşamaya başladı ve kızının yüzünün gözyaşları ile ıslanmış olduğunu görünce çok şaşırdı.

Babasının dokunduğunu hisseden Margaret bir an sıçradı ve yüzüne zoraki bir gülümseme kondurdu. Sonra büyük bir şevkle konuyu değiştirmek için Lennoxlar'dan bahsetmeye başladı. Bay Hale yumuşak kalpliydi ve eski konuya dönmek için zorlamadı.

"Yarın, evet yarın Harley Sokağı'na dönmüş olacaklar. Ne kadar da garip olacak? Hangi odayı bebek odası yapacaklar çok merak ediyorum. Shaw Teyzem bebeği çok seviyordur. Edith'in anne halini düşünebiliyor musun? Yüzbaşı Lennox'a ne demeli? İşini de bıraktı, bakalım şimdi neyle uğraşacak?"

"Bak sana ne diyeceğim," dedi babası, kızının bu yeni konu hakkında ilgi ile konuştuğunu görünce, "İki haftalığına şehre gidip gezginciler ne âlemde diye görmen için onları ziyaret etmene izin versem iyi olacak. Henry Lennox'la yarım saat görüşebilirsin ve Frederick'in mevcut durumda şansının ne olduğunu konuşabilirsiniz. Lennox'un yüzlerce mektupta bize anlatmış olduğu şeylerden daha fazlasını öğrenirsin hem. Ayrıca ortak iş yürütmeye başlamış olursunuz ki bu da iyi olur."

"Hayır baba, beni gönderemezsin hatta göndermeni istemiyorum." Bir an duraksadıktan sonra ekledi: "Frederick'le ilgili ümitlerimi de kaybediyorum. Bizi hayal kırıklığına uğratıyor yavaş yavaş ve görüyorum ki Bay Lennox da şahitleri bulabilmenin uzun yıllar alacağını düşünüyor ve ümitleri azalıyor. Hayır," dedi Margaret, "Evleneceği kız çok güzel bir kız ve ümitlendik. Fakat bu durum beraberinde başka müşkül durumlar da yarattı. Frederick bu kızla birlikteyken mutlu diye avunmalıyız, birbirleri için büyük anlam ifade ediyorlar. Beni gönderme gibi bir düşünceye kapılıp üzme beni baba, gönderemezsin, eminim yapamazsın."

Bay Hale'in teklifi şekil değiştirdi ve Margaret'ın kalbinde söylendiği zamankinden daha farklı bir hal aldı. Babası hiç

şikâyet etmemişti durumdan fakat karısının hastalığı ve ölümü onu derinden etkilemişti. Zayıf olan sinirleri artık daha da yorgun düşmüştü ve Margaret kendisinden böyle bir şeyi istiyor olmasının onun için ne kadar mühim olduğunu düşündü. Öğrencileri ile okumalar yapıyordu düzenli olarak fakat sürekli kendisi bir şeyler anlatıyordu, karşı tarafın bir üretimi olmadığından bu derslerin karşılıklı fikir alışverişi şeklinde geçtiği söylenemezdi. Bu dersler, Bay Thornton'la beraber eski günlerde işlediği derslere hiç benzemiyordu. Margaret, babasının bu muhabbetin eksikliğini hissettiğinin farkındaydı. Bay Hale pek farkında sayılmazdı fakat erkek erkeğe muhabbet edemiyordu hiç. Helstone'dayken civardaki rahiplerle sıklıkla muhabbet ederdi. Tarlalarda çalışan ırgatlarla, akşamleyin aheste evine yürüyen insanlarla, ormanda hayvanlarını otlatanlarla her zaman sohbet edilebilmekteydi. Milton'da sakin sohbet edilememekteydi, zira herkes çok meşguldü ve kimsenin oturup düşünmeye vakti de yoktu. Konuştukları tek şey işti ve içinde bulundukları anı ilgilendiren gerçek olaylardı. Günlük işlerin zihinlerinde yarattığı telaş bittiğinde ise ertesi sabaha kadar ölü gibi uyuyorlardı. İşçiler gündüz mesaileri tamamlandıktan sonra ortalıkta görünmüyorlardı. Konumuna göre ya bir derse, ya bir kulübe ya da bir meyhaneye gitmiş oluyorlardı. Bay Hale bir kurumda ders vermek istedi fakat böyle bir işe bulaşmasının külfetinin ağır olacağını düşündü. Yaptığı işe ve amacına karşı sevgisi azalacaktı ve Margaret da babasının işini şevkle yapmadığı sürece iyi bir şeyler ortaya koyamayacağının farkındaydı.

-41-

Yolculuğun Sonu

"Kuşlar iz sürülemeyen yollarını nasıl görüyorsa
Ben de yolumu öyle görüyorum. Varacağım!
Kaç kere devridaim yapacağım sormuyorum bile:
Fakat Tanrı şayet tufanını, kör eden alev toplarını,
Sulu sepken yağan boğan karını yollamadıkça
Bir zaman sonra, Tanrı'nın iyi haline denk geldiğimde varacağım;
Bana ve kuşlara rehberlik edecek. İyi haline denk gelirsek!"

Browning'in Paracelsus adlı eserinden

Kış ilerliyordu ve günler uzamaya başlamıştı fakat havada şubat ayı güneşinin beraberinde getirdiği ümit dolu parlaklık yoktu bu kez. Bayan Thornton, Margaretlar'ın evinden ayağını tamamen kesmişti. Bay Thornton ise ara sıra geliyor, yalnızca Bay Hale ile görüşüyor ve ziyareti dersle sınırlı kalıyordu. Bay Hale ise Bay Thornton'dan eskisi gibi bahsediyor hatta nadir görüştüklerinden dolayı yaptığı ziyaretlere eskisinden daha fazla kıymet veriyordu. Söylediklerinden Margaret'ın anladığı kadarıyla Bay Thornton kızgınlık ya küskünlük hissettiği için azaltmamıştı ziyaretlerini. Grev boyunca işleri tepe taklak olmuştu ve her şeye geçen kıştan daha fazla ihtimam göstermesi gerekiyordu. Margaret ara ara Bay Thornton'un kendisinden bahsettiğini de işitiyordu. Eskisi gibi candan bir tavırla Margaret hakkında konuşan Bay Thornton'un Margaret'ın adını anmaktan kaçınıyormuş gibi bir havası da yoktu.

Babasının içini huzursuz etmek istemiyordu. Bu sıkıcı du-

rağanlığın öncesinde öyle kaygılı ve gergin –fırtınalarla dolu- bir dönem yaşamıştı ki Margaret, zihni eski dinginliğini kaybetmişti. Boucher'ın iki küçük çocuğunu eğitmeye uğraşıyor ve onlara karşı iyi davranmak için çabalıyordu. Bu zordu, içtenlikle söylemek gerekirse neyi amaçlarsa amaçlasın, ne kadar dakik davranırsa davransın, hangi işin çilesini çekerse çeksin içinde bir şeyler ölmüştü artık. Hiçbir şeye hevesi kalmamıştı ve hayatı kasvetli ve sıkıcı bir hal almıştı. Yaptığı tek iyi şey, hissettiği bilinçdışı bağlılık sayesinde, babasını sessizce rahatlatıp onu teselli ediyor olmasıydı. Bay Hale'in talebi bu yönde olmasa da Margaret'ın kendisine destek olduğunu görüyordu. Margaret da babasının bir dediğini iki etmiyordu. Bay Hale, kızından ufak tefek şeyler istiyordu şüphesiz ve hepsini tereddütle, özür dileyerek istemekteydi. Bu tabloyu en güzel tamamlayan Margaret'ın sual etmeden her söyleneni uysallıkla yerine getirmesiydi. Mart ayında Frederick'in izdivaç haberi gelmişti. Dolores ile Frederick mektup yollamışlardı. Dolores İspanyolca ile karışık İngilizcesi ile içtenlikle yazmıştı mektubu ve Frederick'in yazılarından da müstakbel eşinin konuştuğu dilin deyimlerinin etkisi altında kalmış olduğu anlaşılmaktaydı.

Henry Lennox mektubunda şahitler olmadan Frederick'in kendini mahkemede aklamasının mümkün olmadığını bildirmişti ve Frederick de Margaret'a İngiltere'yi ülkesi olarak reddettiğini bildiren hararetli bir mektup yazmıştı. İmkân olsa da İngiliz vatandaşlığından çıkabilsem diyen Frederick affedileceğini bilse gelip yaşaması için izin verilse dahi hiçbir şeyi kabul etmeyeceğini söylüyordu. Ağabeyinin tüm bu yazdıklarını okurken hıçkırıklara boğulan Margaret, mektubu ilk okuduğunda Frederick'in aşırı tepki verdiğini düşünmüştü. Fakat daha sonra ümitleri yıkılan bir adamın yaşadığı hayal kırıklığı üzerine bu sözleri sarf ettiğine ikna oldu. Şu noktada sabırla beklemekten başka çare yoktu. Bir

sonraki mektupta Frederick geçmişle ilgili hiçbir şeyden bahsetmiyor, gelecekle ilgili umut dolu konuşuyordu. Bu tavrı sabırlı olması için Margaret'a güç vermişti. Zira güçlü olmak zorundaydı. Dolores'in sevimli, utangaç, çocuksu mektupları Margaret'a da Bay Hale'e de neşe kaynağı olmuştu. Genç İspanyol kızı, İngiliz sevgilisinin ailesine iyi bir intiba bırakabilmek için çok uğraşıyordu. Göstermeye çalıştığı anaç sevgi satır aralarından sezilmekteydi. Evliliği müjdeleyen mektupların yanında bir de muhteşem dantel şal gönderen Dolores henüz tanışmadığı görümcesi için şalları özenle kendisi seçiyordu. Frederick, Margaret'tan güzelliğin, erdemin ve asaletin yegâne temsili diye bahsetmişti. İş bakımından Frederick'in mevkisi bu evlilikle arzu edilen mertebeye yükselmişti. Barbour Şirketi en büyük İspanyol ticarethanelerinden biriydi ve Frederick bu şirketin genç ortaklarından biri olmuştu. Margaret hafif tebessüm etti, ticaretle ilgili eskiden söylemiş olduğu sözler aklına geldi ve iç çekti. Cesur bir şövalye olan ağabeyi artık bir ticaret adamı, bir tüccar olmuştu! Sonra bu düşündüğü şeye karşı çıkıp aklından geçeni sessizce reddetti. Zira Milton'daki bir fabrika sahibi ile İspanya'da tüccarlık yapan biri, aynı seviyede olamazdı. Neyse! İşin içinde ticaret olsun ya da olmasın Frederick mutluydu. Dolores oldukça güzel bir kız olmalıydı ve bu arada gönderdiği şal da muhteşemdi. Margaret daha sonra hayatının o alıştığı telaşına geri döndü.

Bu bahar Bay Hale nefes almakta güçlük çekmekteydi ve bu durum oldukça canını sıkıyordu. Margaret ise bu konuda o kadar telaşlanmıyordu zira babası ara ara tamamen iyileşmekteydi. Margaret'ın istediği, babasının kendisini sorumlu hissetmeyi bırakıp bu nisanda Bay Bell'i Oxford'da ziyaret etmeyi kabul etmesiydi. Bay Bell, Margaret'ı da davet etmişti. Hatta Margaret'a özel, ayrı bir mektup yollamış ve gelmesini emretmişti. Fakat Margaret boş evde yalnız başına kal-

masının kendisine çok iyi geleceğini düşünüyordu. Evin tüm sorumluluklarını bir kenara bırakıp zihnini ve kalbini dinlendirebilecekti. İki yıldan fazladır böyle bir fırsat eline hiç geçmemişti.

Babası trenle yola düştükten sonra Margaret hayatının, ruhunun bunca zamandır büyük bir baskı altında olduğunu fark etti. Kendisini şu an bu kadar özgür hissetmesi ilginçti hatta çok şaşırtıcıydı. Mutlu olmak için kimse ona sırtını dayamıyordu evet fakat o candan ilgisini göstermesi gereken kimse de kalmamıştı artık ortalıkta. Planlaması, düşünmesi gereken bir şeyler yoktu ve artık aylaklık edebilir, sessiz kalabilir ve her şeyi unutmaya çalışabilirdi. En önemlisi de mutsuzluğunu istediği gibi yaşayabilecekti. Aylardır sıkıntılarını ve dertlerini karanlık köşelere itmişti ama şimdi hepsini gün yüzüne çıkarabilir, hepsinin yasını tutabilir ve her birini tek tek irdeleyip huzura erebilmenin yollarını bulmaya çalışabilirdi. Haftalardır bastırmış olsa da tüm sıkıntılarının içten içe farkındaydı aslında. Artık hepsini topluca gözden geçirebilecek ve hayatını ne yönde etkiliyor olduklarını saptayabilecekti. Misafir odasında saatlerce kıpırdamadan oturup başından geçenlerin yarattığı acıları kati bir kararlılıkla tek tek gözden geçirdi. Sadece bir kez, inancının zayıf düştüğü an söylemiş olduğu yalanı hatırlayınca büyük bir acı duyup hıçkırıklara boğuldu.

Kendisini yalan söylemeye iten gücün ne kadar kuvvetli olduğunu şu an hatırlamıyordu. Frederick için planladığı ne varsa boşa çıkmıştı. Yalan söylemesine sebebiyet veren kuvvet şu an yok olup gitmişti, hatta hiç var olmamış gibiydi sanki. Yalan zaten zelilce ve aptalcaydı, hele de peşinden gelişen olayların ve dürüstlüğün yarattığı bilgeliğin ışığında değerlendirildiğinde!

Gergindi ve acı çekiyordu, bilinçsizce babasının masasının üstündeki kitaplardan birini aldı ve açtı, kelimeler gözü-

ne takıldı. Yazılanlar şu an hissettiklerine tercüman oluyordu sanki.

"Nasıl da küçük düştüm. Ah," diye düşündü Margaret, "Bunu gözden kaçırdım işte! Fakat cesur ol küçük yüreğim. Geri döneceğiz ve Tanrı'nın yardımıyla kaybettiğimiz yolumuzu bulacağız."

Margaret ayağa kalktı ve zihnini dağıtmak için işlere koyuldu. Önce yukarıya çıkarken misafir odasının kapısından geçti ve Martha'ya seslendi. Martha'nın o hüzünlü görüntüsünün altında saygılı, sadık hizmetkâr tavrı vardı. Bu özellikler kişiliğine itaatkârlık olarak derinden işlemişti. Hatta bu itaatkârlık neredeyse mekanik bir hal almıştı. Martha ile özel konular hakkında hiç konuşamıyordu fakat en sonunda Bayan Thornton'un adından söz edince doğru noktaya değinmiş oldu. Martha'nın yüzü birden aydınlandı ve biraz yüreklendirilince babasının eskiden Bayan Thornton'un kocası ile olan tanışıklığını açıklamak için uzun bir hikâye anlatmaya koyuldu. Kendisi o zamanlar küçük bir çocuk olduğundan ne olduğunu tam olarak bilmiyordu fakat babası Bayan Thornton'un eşine bir hususta insaniyet göstermişti. Kimi olaylar yüzünden Martha büyüyene kadar iki aile ayrı düşmüşlerdi. Depoda kâtip olarak çalışan babasının işleri kötü gitmeye başlamış, annesi vefat etmişti. Martha'nın deyimiyle; Martha ve kız kardeşi Bayan Thornton olmasa *yitip gitmiş* olurlardı. Bayan Thornton kızların peşlerinden koşmuş, onlara sahip çıkıp göz kulak olmuştu.

"Benim ateşim vardı. O kadar da yüksek bir ateş sayılmazdı. Bay ve Bayan Thornton beni kendi evlerine götürüp ilgilenene kadar rahat etmemişlerdi. Beni denize oraya buraya da göndermişlerdi. Doktorlar hastalığımın bulaşıcı olduğunu söylemişlerdi. Hiçbiri buna kulak asmadı. Yalnızca Bayan Fanny'yi izdivaçla dâhil olacağı ailenin yanına gönderdiler. O dönemde Bayan Fanny durumdan korkmuş olsa

da her şey düzeldi."

"Bayan Fanny evleniyor mu?" diye bir çığlık attı Margaret.

"Evet. Zengin bir beyefendi ile evleniyor. Yalnız kendinden biraz yaşlıca bir adam. Adamın adı Watson. Sahip olduğu fabrikalar Hayleigh taraflarında bir yerlerde. İyi bir izdivaç olacak. Yalnız, adamın saçları biraz ağarmış, o kadar."

Bu bilgiyi aldıktan sonra Margaret sessiz kaldı ve Martha kendini toparladı. Her zamanki gibi kısa cümleler kurmaya başladı. Şömineyi süpürdü, çayı ne zaman hazır etmesi gerektiğini sordu ve yine geldiğindeki gibi donuk bir ifade takınarak odadan çıktı. Margaret son dönemde başına gelmiş olan talihsiz vakayı bir anlığına unutmuş ve Bay Thornton'u alakadar eden konularla ilgili acaba Bay Thornton bu durumdan hoşlanır mı yoksa nefret mi eder diye muhakeme yapmaya başlamıştı.

Sonraki gün Boucher'ın çocuklarına ders vermeye gitmişti. Uzunca bir yürüyüş yapmış ve gezisini Mary Higgins'e yaptığı ziyaretle tamamlamıştı. Nicholas'ı işten o saatte eve gelmiş görünce şaşırmıştı. Günler uzadığından saatin ne kadar geç olduğunu anlayamamıştı. Nicholas'ın da tavırlarında tevazu vardı. Daha bir sessizleşmişti ve ahkâm kesmiyordu.

"Demek babanız yolculuğa çıktı?" dedi Nicholas. "Çocuklar söyledi bana da. Çok zeki çocuklar. Zekâda benim kızları da geçerler. Bunu demek pek doğru değil belki zira birisi mezarda şu an. Havada bir şey var, millet sokaklara dökülmüş. Patron da şuradaki dükkânda şimdi, sağa sola koşup dünyayı fethediyor."

"O yüzden mi bu akşam eve erken geldin?" diye sordu Margaret masumca.

"Bu konu hakkında bir şey bildiğin yok," dedi Higgins

ayıplayarak. "Ben ikiyüzlü biri değilim. Patronun yüzüne karşı başka, arkasından başka konuşmuyorum. İşimden çıkmadan şehirde ne kadar saat varsa hepsini kontrol eder de çıkarım ki bir yanlışlık olmasın. Hayır! Patron Thornton karşısında mücadele etmeye layık bir insan ama kandırılmaya layık değil. Bana bu işi bulmamı sağlayan sensin ve bunun için teşekkür ediyorum. Thorton kötü bir patron değil, zamanla gördüm bunu. Kalk bakalım çocuğum Bayan Margaret'a şu tatlı ilâhini söyle. Evet, işte böyle dikil bakalım, sağ kol dimdik açık. Bir dur, iki bekle, üç hazır ol ve dört başla bakalım!"

Küçük çocuk Protestan ilâhilerinden birini söylemeye başladı. İlâhide neler söylendiğinin farkında değildi fakat akan ritim çocuğun kulağında kalmıştı ve bir meclis üyesinin ciddi tonlamasını andıran bir tavırla okuyordu ilâhiyi. Margaret gereken yerde alkışlamaya başlayınca Nicholas çocuktan peş peşe başka ilâhiler de söylemesini istedi. Evvelden hor gördüğü bir müesseseye ait olan bu kutsal parçalara Nicholas'ın tuhaf bir biçimde bilinçdışı ilgi gösteriyor olması Margaret'ı şaşırtmıştı.

Eve döndüğünde çay saatini geçirmişti. Çayın servisi için kendisini kimsenin beklemediğini düşünüp rahatladı. Önceden karşısındaki kişiyi gözlemleyip ciddi mi neşeli mi olması gerektiğini tartmaya çalışırdı fakat bu kez dinlenirken rahatça kendi zihnindeki fikirlere odaklandı yalnızca. Çayını içtikten sonra mektup balyasını eline aldı ve içlerinde yakılması gerekenleri tek tek ayırdı.

İçlerinde Henry Lennox'un yollamış olduğu, Frederick'in durumu ile ilgili konuları içeren beş altı mektup vardı. Hepsini dikkatlice tekrar okuyan Margaret ağabeyinin kendini aklama şansının ne kadar olduğunu tekrar tartmak istedi. Son mektubu okumayı bitirince işin artısını eksisini hesaplayan Margaret, mektuplarda Bay Lennox'un çok az da olsa

profesyonel olmayan bir dil kullanmış olduğunu fark etti. Üslubundaki sertlik hissedilmekteydi. Bay Lennox, bambaşka bir konu ile ilgili Margaret'la yazışıyor olsa da Margaret'la aralarında geçenleri unutmamıştı belli ki. Zekice bir dil kullandığını bir an fark etmişti Margaret ancak ılımlı ve içten bir dil yoktu. Ne olursa olsun bu mektuplar mühimdi ve saklanmaları gerekiyordu. Margaret hepsini dikkatlice kenara kaldırdı. Bu iş de bitince hülyalara daldı ama o gece tuhaf bir biçimde babasının yokluğunu hissetmişti. Yalnız olduğu için rahatlamıştı ve bu his yüzünden kendisini suçlu hissetti. Babasının yokluğuna o sebep olmuştu fakat yalnız geçirdiği bu iki gün Margaret'ı tazelemiş ona güç vermiş ve onun umutlarını canlandırmıştı. Sorumluluk bilinci ile yerine getirdiği işleri yapmak artık onun için bir zevk halini almıştı. Hiçbir işi angarya olarak görmüyordu ve evdeki konumunu ve işlerini daha net değerlendirebilmişti. Keşke Bay Thornton'la olan eski dostluğunu tekrar kazanabilseydi. Eski günlerdeki gibi babasını neşelendirmek üzere ara sıra evlerine gelse yeterli olacaktı. Margaret'la bir araya gelmese de olurdu. Çok da iç açıcı geçeceğini düşünmediği hayatının ileriki günleri tüm çıplaklığı ile gözlerinin önündeydi. Yatmak için ayağa kalkarken iç çekti. "Bir adım atsam bana yeter," diye düşünüyor, babasına kendisini vakfedişinin yeterli olacağını söylüyor olsa da içinde bir sıkıntı ve bir vicdan azabı hissetmekteydi.

Nisan akşamlarından biriydi ve Bay Hale, kızını düşünmekteydi. İlginç bir biçimde Margaret'ın da o sıralar aklı ısrarla babasındaydı. Eski dostları ile bir araya gelmekten tanıdık mekânları gezmekten yorulan Bay Hale, değişen fikirlerinden dolayı arkadaşlarının kendisini nasıl karşılayacakları konusunda gereksiz yere endişelenmişti. Dostlarından bazıları, Bay Hale'in soyut olana iman çerçevesinde hâkimken bunu bir kenara bırakıp dünyevi konularda soyut

tartışmalar yapıyor olduğunu öğrendiklerinde bu duruma şaşırmış, üzülmüş hatta sinirlenmişlerdi. Fakat sevdikleri eski dostun yüzünü tekrar gördüklerinde farklı fikirlere sahip olduğu gerçeğini unutmuşlar, yalnızca ona karşı biraz daha ihtiyatlı davranmışlardı. Bay Hale'i civarda tanıyan pek kimse yoktu. Nispeten küçük bir üniversiteden mezun olmuştu ve her zaman utangaç ve içe kapanık bir öğrenciydi. Sessizliğinin ve kararsızlığının arkasına gizlenmiş olan ince zekâsına ve hassas tarafına gençliğinde nüfuz edebilme şansını yakalamış olanlar onunla derin bir gönül bağı kurmuşlardı ve hepsi Bay Hale'e karşı kadınlara gösterilecek türde bir incelikle yaklaşıyorlardı. Bunca yıl sonra fikirleri artık farklı bir yön almış olsa da arkadaşlarının yine kibar davranıyor olmaları Bay Hale'i derinden etkilemişti. Kabalaşıp reddedilseydi herhalde bu kadar etkilenmezdi.

"Korkarım fazla yorduk seni," dedi Bay Bell. "Milton'daki o kötü havaya gereğinden fazla maruz kaldığın için şu an böyle yorgunsun."

"Yorgunum," dedi Bay Hale, "Ama Milton'ın havasından ötürü değil. Elli beş yaşındayım. Sanırım bu güçten düşme sebebimi yeterince açıklıyor."

"Saçma! Altmış yaşını aştım ve güçten düşmedim hiç, ne zihnen ne de bedenen. Bir daha böyle bir şey dediğini duymayayım. Elli beşmiş! Oldukça genç bir adamsın."

Bay Hale başını salladı. "Bu son birkaç yıl!" dedi. Bir süre sustu ve yarı kaykılmış pozisyondaydı, doğruldu. Bay Bell'in lüks koltuklarından birinde oturmaktaydı. Titreyen candan bir sesle:

"Bell! Fikirlerimi değiştirdiğimde başıma bunların geleceğini bilseydim, hayatımın bu hale geleceğini bilseydim, hayır! Karımın bunca acı çekeceğini bilseydim artık kilise ile aynı inançları paylaşmadığım gerçeğini açıklamazdım mı sanıyorsun, her şeyi geri alırdım mı sanıyorsun? Hayır! Şu

an aklımdan geçenin aynısını yapardım yine. Sevdiğim kadının acı çekeceğini, acımasız bir şekilde can vereceğini bilseydim yine de kiliseyi bırakıp attığım bu adımın beni götüreceği yere giderdim. Yalnızca sonraki aşamada ailemin hayatı için daha farklı davranıp daha akıllıca hareket edebilirdim. Fakat Tanrı'nın bana yeterince akıl ve güç bahşettiğini düşünmüyorum," diye ekledi Bay Hale ve geriye yaslanıp koltuktaki eski pozisyonuna döndü.

Bay Bell lafa girmeden gürültü ile burnunu sildi, sonra:

"Tanrı sana vicdanının doğru olduğunu söylediği şeyi yapma kudretini verdi ve bence bunun ötesinde daha kutsal ve daha mühim bir kuvvet, bir bilgelik mertebesi var mı diye sorgulamanın bir anlamı yok. Kendimin o kadar bilge olduğunu sanmıyorum ama insanlar beni ahmakların kitabına akıllı kişi olarak yerleştirdiler. Özgür karakteri olan, güçlü bir zekâya sahip kendisine mal edilen onca laf etmiş biri olarak. Doğru olduğuna inandığı şeyin peşinden koşan, önde giden bir ahmağım. Kapı önündeki paspasa ayaklarını silen biri benden daha bilge ve kuvvetlidir. İnsanlar ne kadar da saflar!"

Bir süre sessizlik oldu. Bay Hale söze girdi ve aklmdan geçenleri diline döktü.

"Margaret," dedi.

"Evet, Margaret. Ne olmuş?"

"Ölürsem eğer..."

"Saçma!"

"Ben ölünce ona ne olacak, hep bunu düşünüyorum. Sanırım Lennoxlar gidip onlarla yaşamasını teklif ederler. Teklif edeceklerine inanmak istiyorum. Shaw Teyzesi onu içten içe çok severdi ancak yokluğunda onu unutmuştur."

"En çok yapılan hatalardan biri. Lennoxlar nasıl insanlar?"

"Bay Lennox yakışıklı, akıcı konuşan, iyi huylu bir adam.

Edith küçük, tatlı, şımarık, güzel bir kız. Margaret tüm kalbiyle sever onu. Edith de kalbinde açabildiği yer oranınca sever Margaret'ı."

"Bak Hale, biliyorsun kızını bütün kalbimle seviyorum. Bunu sana daha önce de söyledim. Onu son görüşümden evvel kendimi kızına oldukça yakın hissettim, senin kızın olduğu kadar benim de vaftiz kızım o. Ziyaretten sonra ise Margaret'ın kölesi oldum diyebilirim. Fatihin arabası arkasına takılmış olan gönüllü esir gibi hissettim kendimi. Mücadele içinde olan birinin asil ve sakin duruşu var kızında. Belki mücadelesi hâlâ devam ediyor ama muzaffer olacağı gün yakındır. Şu an canını sıkan ne varsa bu mücadeleden galip çıkacağı gözlerinden okunuyor. Bana ihtiyacı olduğunda tüm kalbimle emrindeyim. Neyim varsa öldüğümde hepsi onun olacak. Dahası ben de onun koruyucu şövalyesi olacağım, her ne kadar altmışlarında guta yakalanmış bir ihtiyar haline gelecek olsam da. Hakikaten dostum kızın hayatımdaki önceliğim olacak. Aklım, bilgi birikimim, kalbim ile ona elimden geleni yapmak isterim. Seninle sürtüşmek için kızını konu olarak seçmedim. Bildiğim tek bir şey varsa o da şu ki kendin için endişelensen iyi olur yoksa hiçbir zaman mutluluğu yakalayamazsın. Sen benden de uzun yaşayacaksın. Sen yakayı kurtarırsın. Çelimsiz adamlar Azrail'i her zaman kandırıp alt ederler zaten! Benim gibi iri yarı, al yanaklı adamlar ise öbür dünyayı herkesten önce boylar."

Bay Bell'in sezgileri kuvvetli olsaydı eğer elinde aşağı doğru tuttuğu meşalesi ile ölüm meleğinin ciddi ve donuk bir ifade ile arkadaşının tepesinde dikiliyor ve onu izliyor olduğunu fark edebilirdi. Bay Hale o gece başını yastığa koyduğunda şimdiye dek hiç bu kadar hayat dolu hissetmediğini fark etmişti. Sabah odaya gelen hizmetçi misafirden bir cevap alamayınca yatağın yanına yaklaştı. Sakin ve güzel

yüze ölümün silinemeyecek beyaz ve soğuk gölgesinin düşmüş olduğunu gördü. Bay Hale'in ölüme karşı tavrı oldukça yalın olmuştu. Acı çekmemiş, direnmemişti. Yatakta öylece yatarken kalbi durmuş olmalıydı.

Bay Bell yaşadığı olay karşısında şok olmuştu. Arkadaşının akşam söylediklerini hatırladığında öfkelendi ve kendine geldi. "Adli tıp mı inceleyecek? Hah! Onu zehirlediğimi düşünmüyorsunuz, değil mi? Doktor Forbes doğal yollardan kalbinin durduğunu söyledi. Zavallı koca Hale! Nasıl da konuşuyorlar hakkında! Wallis benim için beş dakika içinde bir valiz hazırla. Burada çene çalıyorum. Topla hemen valizimi dedim sana. İlk trenle Milton'a gitmem gerekiyor."

Valiz hazırlandı, taksi çağırıldı ve söz konusu karar verildikten yirmi dakika sonra Bay Bell trenle Milton yolundaydı. Londra'ya giden tren yanlarından gürültü ile geçip gitti. Bay Bell sabırsız bir gar görevlisi tarafından trene bindirildi. Koltuğuna oturan yaşlı adam gözlerini kapatıp dün capcanlı karşısında duran arkadaşının bugün nasıl yok olup gittiğini düşünmeye başladı. Kırlaşmış kirpiklerinin arasına yaşlar doldu. Bunu hisseder hissetmez hemen meraklı gözlerini açıverdi ve iradesinin el verdiği ölçüde neşeli görünmeye çalıştı. Bir grup yabancının karşısında zırlamayacaktı elbette ki. Hele ki Bay Bell gibi biri böyle bir şeyi asla yapmazdı!

Etrafta yabancılar yoktu. Yalnızca bir kişi onunla aynı tarafta, öteki uçta oturmaktaydı. Ara sıra Bay Bell bu yaşadığı duygu dolu anları fark edebilecek olan adamın nasıl biri olduğuna baktı. Açıp okumakta olduğu Times Gazetesi'nin arkasındaki adamın Bay Thornton olduğunu fark edince:

"Thornton! Sen misin?" dedi ve acele ile ona doğru yaklaştı. Gözyaşları ile ıslanmış olan elini silmek için birden bırakana dek Bay Thornton'un elini şevkle sıktı. Bay Thornton ile en son dostu Hale'in de olduğu ortamda bir araya gelmişti.

"Oldukça üzücü bir işi halletmeye Milton'a gidiyorum. Hale'in ani ölümünün haberini kızına vermeye gidiyorum!"

"Ölüm haberini mi? Bay Hale öldü mü?"

"Evet. Bunu kendime söylemeye bile cesaret edemiyorum: Hale öldü! Bunu söylemek işin hakikatini kavramama yardımcı olmuyor. Hale öldü. Dün akşam yatmaya gittim, en son gördüğüm o oldu, sabahma hizmetli odasına girdiğinde onu buz gibi buldu."

"Neredeydiniz? Anlayamıyorum!"

"Oxford'daydık. Benim yanıma gelmişti. On yedi yıl sonra ilk kez geldi Oxford'a. Hayatı da burada son buldu."

On beş dakikadan fazla bir süre boyunca hiçbir şey konuşmadılar. Sonra Bay Thornton:

"Peki, ona ne olacak?" diye sordu ve aniden sustu.

"Margaret'ı kastediyorsun sanırım. Evet! Ona haberi ben vereceğim. Zavallı yavrucak! Hale dün gece sürekli onu düşünüyordu! Ulu Tanrım! Daha dün gece karşımdaydı. Bugün ise uzaklara göçüp gitti. Dün gece ona kızını iyiliği için kendi himayem altına alacağımı söyledim. Hem Margaret'ın hem Hale'in iyiliği için aslında."

Bay Thornton bir iki kere lafa girmeye çalıştı, nihayet:

"Margaret'a ne olacak?"

"Sanırım onunla ilgilenebilecek iki kişi var. Bunlardan biri benim. Margaret'ı kızım yerine koyup ömrümün kalan günlerinde bana eşlik etmesini sağlayabilmek için neler vermezdim ah! Fakat Lennoxlar da var işin içinde!"

"Onlar da kim?" diye sordu Bay Thornton ürkek bir ilgi ile.

"Londralı asil kimseler. Margaret'ı yanlarına almayı kendi hakları olarak görecek olan insanlar. Yüzbaşı Lennox, Margaret'ın kuzeni ile evlendi. Kuzeni ile Margaret beraber büyümüşler. İyi insanlar, buna lafım yok. Shaw Teyzesi var Margaret'in. Belki bu kıymetli hanıma evlenme teklif edebi-

lirsem kendime bir yol açabilmiş olurum! Artık en son çare bu olur. Eh tabii bir de şu erkek kardeş var!"

"Ne erkek kardeşi? Teyzesinin erkek kardeşi filan mı var?"

"Hayır hayır! Zeki bir Lennox (şu Yüzbaşı biraz ahmak anlıyorsun ya). Genç bir avukat. Margaret'a kancayı takmayı isteyen türden. Beş yıldan fazladır Margaret'la evlenmek için planlar kurduğunu biliyorum. Yakın dostlarından biri söyledi bana da bunu. Kızcağızın mirası yok diye pek bir adım atmamış gerçi. Eh durum değişti artık tabii."

"Nasıl değişti?" diye sordu Thornton. O kadar telaşla sormuştu ki münasebetsizce bir soru yönelttiğini fark edememişti.

"Nasıl olacak? Ben ölünce benim mirasım Margaret'a kalacak. Eğer bu Henry Lennox bir gıdım da olsa iyi bir adamsa Margaret için ve eğer Margaret da ondan hoşlanıyorsa neden olmasın? Ben evlilik yolu ile kendime başka bir ev bulabilirim. Gardımın düştüğü bir anda teyzesi tarafından yoldan çıkarılırım diye korkuyorum."

Ne Bay Bell ne de Bay Thornton yapılan bu espriye gülecek haldeydi. Konuşmanın bitimindeki bu tuhaf şakayı ikisi de fark etmemişti bile. Bay Bell ince bir tıslamadan öte gidemeyen bir ıslık tutturmuştu ve oturduğu yeri değiştirdi. Zira Bay Thornton zihnini meşgul etmek için gözlerini gazetedeki bir noktaya sabitlemiş, hareket etmiyordu ve bu tavrı karşısında Bay Bell kendini rahat hissedememişti.

"Nereden dönüyorsun?" diye sordu Bay Bell bir süre sonra.

"Havre'ye gitmiştim. Pamuğun fiyatındaki artışın perde arkasında ne var onu görmek istedim."

"Ah! Pamuk, spekülasyonlar, duman, iyi temizlenmiş, bakımı iyi yapılmış makinalar, kirli, bakımsız eller. Zavallı Hale! Zavallı yaşlı Hale! Helstone'u terk ettiğinden beri ne

kadar değiştiğini bir bilsen. New Forest denen yeri biliyor musun?"

"Evet," dedi kısaca Bay Thornton.

"O zaman orası ile Milton arasında ne kadar büyük bir fark olduğunu da biliyorsundur. Nereleri gördün tam olarak? Helstone'a gittin mi hiç? Küçük, tablolardakilere benzeyen bir köy, Odenwald'takileri andırıyor. Helstone'u biliyor musun?

"Evet, Helstone'u da biliyorum. Oradan çıkıp Milton'a gelince büyük bir değişiklik hissetmiştim."

Kararlı bir tavırla gazetesini tekrar eline alan Bay Thornton muhabbetin daha fazla uzamasını istemiyor gibiydi. Bu arada Bay Bell de haberi Margaret'a nasıl vereceği konusuna kafa yormaya kaldığı yerden devam etti.

Margaret üst katın penceresinde beklemekteydi ve Bay Bell'i görür görmez bir anda vereceği haberi içgüdüsel olarak hissetti. Misafir odasının ortasında öylece kalakaldı. Bir yandan koşarak aşağı inmek istiyor bir yandan da bu istek onu engelliyor donakalmasına sebep oluyordu. Yüzü bembeyaz kesilmişti, hareket etmiyordu.

"Hayır, söylemeyin bana bir şey! Yüzünüzdeki ifadeden anladım! Haber yollardınız, babamı yalnız bırakıp buralara kadar tek başınıza gelmezdiniz böyle hayatta olsaydı o! Ah baba, babacığım!"

-42-

Yalnızsın! Yalnız!

"Kulağına çalınan sevdiğin bir ses
Sustuysa tatlılığını yitirdiyse aniden,
Çığlıkla yırtmaya cesaret edemediğin bir sessizlik,
Kuvvetli, taze bir hastalık misali acıtıyorsa seni
Ne ümidi? Ne yardımı? Nasıl bir müzik silebilir
Bu sessizliği kulaklarından?"

Bayan Browning

Margaret büyük bir şok yaşamıştı. Dermanı kesilmişti, ne hıçkırıklara boğulmuştu ne gözlerinden yaşlar akmıştı ne de ağzından tek bir kelime çıkmıştı. Koltuğun üzerine uzandı, gözleri kapalıydı. Kendisi ile konuşulmadıkça ağzını açmıyordu, bir şey söylendiğinde ise fısıltı ile cevap veriyordu. Bay Bell şaşkındı. Margaret'ın yanından ayrılmaya cesaret edememiş, kendisi ile birlikte Oxford'a gelmesini isteyememişti. Milton'a gelirken yolda bu teklifi yapmaya karar vermişti fakat şu an Margaret o kadar takatsiz görünüyordu ki böyle bir yolculuğu kaldırabilecek halde değildi. Öyle bitkindi ki bu teklifin yapılması söz konusu bile olamazdı. Bay Bell şöminenin başına oturup ne yapması gerektiğini düşünmeye başladı. Margaret yanı başında kıpırdamadan hatta nefes almadan yatıyordu. Bay Bell yanından bir an olsun ayrılmadı, hatta Dixon'ın aşağıda kendisi için hazırlamış olduğu yemeği yemeye dahi inmedi. Dixon ise yalvar yakar adamı yemek yemeye ikna etmeye çalışmıştı. Sonra Bay Bell'in önüne bir tabak dolusu yemek getirildi. Genelde yediği yemeğin tadını tamamen hissetme-

ye çalışan Bay Bell'e şu an yemekte olduğu kızarmış tavuğun tadı talaş gibi geliyordu. Tavuk etinin bir kısmını Margaret için parçaladı ve tuz, biber ekledi. Dixon, Bay Bell'in emri üzerine yemeği Margaret'a yedirmeye çalıştı fakat kızcağız öyle bir haldeydi ki başı ile isteksizce reddetti zira yemek karnını doyurmaktan öte belli ki boğazına dizilecekti.

Bay Bell derin bir iç çekti. Hantal, yaşlı, yolculuğun yorgunluğu ile kaskatı kesilmiş vücudunun rahat pozisyonunu bozdu ve Dixon'ın peşinden odadan çıktı.

"Onu bu halde bırakamam. Oxford'a mektup yollayıp hazırlıklara başlamalarını söyleyeceğim. Ben oraya gidene dek her şeyi hazır etsinler. Bayan Lennox refakat etmeye yanına gelemez mi? Ona da bir mektup yazıp gelmesini isteyebilirim. Kızcağızın etrafında bir hanım arkadaşa ihtiyacı var. Hiç olmazsa onun yanında doya doya ağlar."

Dixon ağlıyordu, hem Margaret'ın yerine hem kendi yerine ağlıyordu. Gözlerini sildi, sesini ciddileştirip Bay Bell'e Bayan Lennox'un lohusalık döneminde olduğundan dolayı refakatçi olamayacağını söyledi.

"Belki Bayan Shaw'u çağırabiliriz. O da İngiltere'ye döndü, değil mi?"

"Evet efendim, İngiltere'ye döndü. Böyle hassas bir dönemde kızını yalnız bırakmak isteyeceğini sanmıyorum," dedi Dixon, eve bir yabancının girmesini ve Margaret'a göz kulak olurken otoritesine müdahale etmesini istemiyordu.

"Hassas dönem demek..." dedi Bay Bell ve cümlesinin sonunda öksürmemek için kendini tuttu. "Venedik'te ya da Napoli'de geçirseymiş o hassas dönemlerini, Papa'ya yakın olan yerlerde yani, Korfu'da geçireceğine. Ayrıca o küçük varlıklı hanımefendinin hassas döneminin şu içeride yatan zavallı kızın hali ile karşılaştırdığımızda ne gibi bir önemi kalıyor anlayamıyorum. Biçare, evsiz, kimsesiz Margaret. Koltukta sanki mihrap taşında yatıyormuş gibi kıpırdamı-

yor. Mihrap taşı üzerinde bir taş heykeli andırıyor. Bayan Shaw gelecek, demedi deme. Yarın geceye kadar ona bir oda hazırla, ne gerekiyorsa yap. Geldiğinde kendisi ile ben ilgilenirim."

Bay Bell hemen gözyaşları içinde bir mektup yazdı. Bayan Shaw kendisine gönderilen bu mektubun sevgili rahmetli paşa zevcesinin gut hastalığı yüzünden gireceği krizlerden evvel kendisine yazdığı mektupları andırdığını o nedenle çok değerli bulduğunu ve saklayacağını bildiren bir cevap yazmıştı. Bay Bell kendisine seçenek sunmuş olsaydı, sanki öyle olunca reddetme gibi bir lüksü varmış gibi, rica etse de onu yüreklendirse de; Margaret'a karşı büyük bir sevgi besliyor olmasına rağmen gelmesinin pek mümkün olmayacağını bildirmişti. Bayan Shaw'un bu konudaki iradesinin sert bir emirle kırılması gerekiyordu ki gidip hizmetçisinden bavulunu hazırlamasını isteyebilsin ve hizmetçisi de her şeyini hazır etmeye koyulabilsindi. Edith başlığını takmış, şalını almış, gözleri yaşlar içinde merdivenin başında göründü. Yüzbaşı Lennox da Bayan Shaw'u arabaya bindirmeye gitmişti:

"Unutma anne, Margaret'ın gelip bizimle yaşaması lâzım. Sholto, çarşamba günü Oxford'a gidecek. Bay Bell ile ona haber yolla, senin ne zaman döneceğini bize bildirsin. Eğer Sholto'yu yanında istiyorsan Oxford'dan Milton'a gelsin. Unutma anne, Margaret'ı al ve gel."

Edith tekrar misafir odasma girdi. Bay Lennox da odadaydı ve eline yeni bir dergi almıştı. Başını kaldırmadan; "Eğer Sholto'nun senden bu kadar uzak kalmasını istemiyorsan Edith bırak da Milton'a ben gidip geleyim de elimden geldiğince yardımcı olmaya çalışayım."

"Sağ ol," dedi Edith, "Bay Bell gerekeni yapacaktır. Başka yardımcıya ihtiyaç yok. İnsan burada yaşayan birinden de yol göstericilik yapmasını isteyemiyor tabii. Sevgili Marga-

ret! Tekrar burada bizimle yaşasa ne güzel olur! Yıllar evvel siz ikiniz de pek iyi anlaşırdınız."

"Öyle miydik?" diye sordu ilgisizce Bay Lennox. Dikkatini elindeki dergiye vermiş gibi davranıyordu.

"Bilmem belki de anlaşamıyordunuz, unuttum. Ben o sıralar Sholto ile ilgileniyordum tabii. Eniştemin şu ara ölmesi iyi bir zamanlama olmadı mı sence? Biz tam da İngiltere'ye dönmüş ve eski eve taşınmışken. Margaret'ı yeniden yanımıza alabiliriz. Zavallı kızcağız! Milton'ı bırakıp buraya gelmek ne büyük bir değişiklik olacak onun için! Margaret'ın yatak odası için yeni döşemelik kumaşlar alacağım. Böylece odası yeni gibi görünecek. Bu belki onu biraz neşelendirir."

Kızı ile aynı hissiyatı paylaşan Bayan Shaw, Milton'a doğru yola çıktı ve Margaret'la ilk karşılaşması nasıl geçecek diye düşünüyor ve ürküyordu fakat en çok kafa yorduğu şey yeğenini bir an evvel o *korkunç yerden* alıp Harley Sokağı'ndaki tatlı konfora nasıl ulaştıracağıydı.

"Aman Tanrım!" dedi yardımcısına, "şu bacalara bak! Zavallı kız kardeşim Hale! Böyle bir yerde yaşıyor olduğunu bilseydim eminin Napoli'de rahat edemezdim. Onu ve Margaret'ı buradan çekip alırdım." Her zaman eniştesinin zayıf bir adam olduğunu düşünmüştü ve bunu bir kere daha görmüş oldu. Fakat yapılan bu son hamle onun ne kadar zayıf biri olduğunu daha da iyi göstermiş oldu. Helstone'daki o güzel evini böyle bir yer için nasıl değişebilmişti?

Margaret hâlâ aynı şekilde bembeyaz kesilmiş yüzü ile hareketsiz, konuşmadan, ağlamadan öylece yatıyordu. Shaw Teyzesinin geldiğini söylediler ve duyduğu şey karşısında ne şaşırdı ne sevindi ne de rahatsız oldu. Bay Bell iştahını geri kazanmıştı ve Dixon'ın hazırladığı yemekleri afiyetle yemeye koyuldu. Margaret'ı istiridye ile kaynatılmış dana etinden yemesi için ikna etmeye çalıştı fakat boşunaydı. Önceki gün yaptığı gibi inatla başını salladı Margaret ve Bay

Bell de yemeğin hepsini kendi başına yemek zorunda kaldı. Teyzesini gardan getiren araba kapıda durdu ve çıkardığı sesi ilk Margaret duymuştu. Gözkapakları titredi, kıpırdayan dudaklarına biraz renk gelmişti. Bay Bell, Bayan Shaw'u karşılamaya aşağıya indi. Yukarı çıktıklarında Margaret'ı ayakta buldular, başı döndüğü için kendini sabit tutmaya çalışıyordu. Teyzesini görür görmez kendisini kucaklamak için açmış olduğu kollarına doğru koştu. İlk kez teyzesinin omuzunda gözyaşı döküp rahatladı. Yıllardır aralarında yeşermiş olan alışılagelmiş o hassasiyet ve tatlı sevgi, yaşanan bu ölümden sonra tekrar canlanmıştı. Görünüşleri, ses tonları, mimikleri aynı aileye mensup olduklarını belli ediyordu. Teyzesi o an Margaret'a annesini hatırlatmıştı ve Margaret'ın uyuşmuş olan yüreği akıttığı sıcak gözyaşları ile yumuşayıp rahatladı.

Bay Bell odadan çıktı ve çalışma odasına indi. Ateşin yakılmasını emretti ve eline farklı kitaplar alıp incelemeye çalışarak zihnini başka şeylerle meşgul etmeye çalıştı. Baktığı her kitap rahmetli arkadaşı ile ilgili bir çağrışım yapıyor ve anıların canlanmasına sebep oluyordu. İki gündür Margaret'a göz kulak olduğundan şu an kitapları inceleyerek farklı bir şey yapıyor sayılırdı fakat kafasını dağıtamıyordu bir türlü. Bay Thornton gelmişti, kapıda bir şeyler soruyordu ve onun sesini duyduğuna memnun oldu. Dixon da kibarca Bay Thornton'u yollamaya uğraşıyordu. Zira Bayan Shaw'un hizmetçisi geldiğinden beri Beresfordlar'ın o eski şaşalı günleri, "yüksek statüleri" -ki bunu dile getirmekten çok memnundu Dixon- tekrar canlanmıştı. Rahmetli hanımı bu ihtişamdan mahrum kalmıştı bunca zaman fakat Tanrı'ya şükür ki şu an Dixon o günlerdeki gibi gereken tavrı tekrar gösterebilmekteydi. Bayan Shaw'un hizmetçisi ile iletişim kurarken ve de Martha'ya Harley Sokağı ile bağlantılı bütün durumları, olayları itina ile anlatırken, edindiği bu kurumlu

tavır, Dixon'ı Miltonlı kimselerle konuşurken tepeden bakan birine dönüştürmüştü. Şimdiye kadar Bay Thornton'a saygı duyup bir yandan da ondan çekinen Dixon, şu an oldukça kaba davranıyor ve Bay Thornton'a bu akşam evden herhangi biri ile görüşmesinin olanaksız olduğunu söylüyordu. Bay Bell bu arada çalışma odasının kapısını açıp seslendi ama Dixon bu şekilde işine müdahale edilmesinden rahatsız olmuştu.

"Thornton! Sen mi geldin? İçeri gelsene birkaç dakikalığına. Seninle bir şey konuşmak istiyorum." Bay Thornton çalışma odasına geçti. Dixon da mutfağa girdi ve Sör John Beresford'un şerif olduğu günlerde altı atın çektiği o muhteşem arabası ile ilgili bir hikâye anlatmaya koyulup eski mağrur tavrına yeniden büründü.

"Seninle ne konuşmak istediğimi bilmiyorum bile. Herkesin rahmetli arkadaşın hakkında konuştuğu bir odada kalmak yeterince üzücü. Margaret ve teyzesi odada baş başa kalsınlar istedim."

"Teyzesi geldi mi?" diye sordu Bay Thornton.

"Evet geldi. Hizmetçisi filan da gelmiş. Böyle bir zamanda tek başına gelir diye düşünüyor insan. Ben de kalkıp Clarendonlara gideceğim herhalde."

"Clarendonlar'a gitmene gerek yok. Bizim evde beş altı tane boş oda var."

"İyice havalandırılmış mı odalar?"

"Anneme bu konuda güvenebilirsin."

"O zaman yukarı çıkıp şu bitap düşmüş kıza iyi geceler dileyeyim. Teyzesine de hoşça kalm diyeyim, sonra seninle çıkıp gidelim."

Bay Bell yukarıda bir süre kaldı. Bay Thornton'a bu süre çok uzun geldi. O kadar meşguldü ki Crampton'a gidebilmek ve evine gelip Margaret'ın nasıl olduğunu sorabilmek için güç bela vakit ayırmıştı.

Yola çıktılar ve Bay Bell şöyle dedi:

"Misafir odasında beni lafa tuttular. Bayan Shaw kızı için endişelendiğinden bir an evvel evine dönmek ve Margaret'ı da yanında götürmek istiyor. Benden uçmamı ne denli bekleyemezsen kızcağız da yolculuğa çıkmaya hazır değil. Margaret görüşmesi gereken dostları olduğunu söyledi. Hoşça kal demesi gereken bir sürü kişi varmış. Teyzesi de eski defterleri ve eski dostlarını unutmuş olduğundan dem vurdu. Margaret da gözyaşlarına boğulup bu kadar çok acı çektiği bu yerden ayrılmaktan kendisinin de memnun olacağını söyledi. Ben de yarın Oxford'a dönmek zorundayım ve bu muhabbette kimin tarafını tutmalıydım bilemedim."

"Bu kadar çok acı çektiği yer" demek! Yazık! Milton'da yaşadığı bu on sekiz ay Bay Thornton için oldukça kıymetliydi. Hayatının kalan kısmında yaşayacağı mutluluklar bu süre zarfında yaşadığı acıların yanında hatırlanmaya o kadar da değecek anılar olmayacaktı. Margaret o kadar kıymetliydi ki onun için ne babasının ne de annesinin ölümü birlikte geçirdikleri haftaların, saatlerin, dakikaların güzelliğini hiçbir zaman etkilemeyecekti. İki millik o yolu yürürken attığı her adım ona büyük bir mutluluk vermişti zira her bir adım o kadar büyük bir zenginlikti ki, her biri Bay Thornton'u Margaret'a, onun tatlı varlığına biraz daha yaklaştırıyordu. Ondan ayrı olduğu zamanlarda aklına gelen her an Margaret'ın taze, asil duruşunu, tatlı-sert karakterini Bay Thornton'a hatırlatmaktaydı. Evet! Margaret'la aralarında geçenler dışında elini uzattığında tutabileceği kadar yakınında olduğu, onu gördüğü her gün Bay Thornton için acı verici anlar değildi asla. Hele de bu dakikalar Margaret'la birlikte geçirmeyi hayal ettiği günlerin imkânsızlığının acı bir gerçeğe ve hayatının umudun da korkunun da yok olduğu bir boşluğa dönüştüğü anlarla kıyaslandığında Margaret'a yakın olmak tüm acılara, tükenişlere rağmen büyük bir lükstü onun için.

Bayan Thornton ve kızı yemek odasındaydılar. Fanny büyük bir heyecan içindeydi zira o sıra hizmetçilerden biri giyeceği gelinliğin yaratacağı etkiyi göstermek için birbirinden şaşaalı malzemeleri mum ışığında peşi sıra sergilemekteydi. Bayan Thornton ise kızına anlayış göstermeye çalışıyor fakat başarılı olamıyordu. Seçilen malzemeler Bayan Thornton'un zevkine uymuyordu. Gelinlik konusu ise üzerine kafa yoracağı konulardan biri bile olamazdı. Kızının Bay Thornton'un yaptığı teklife evet demesini canı gönülden istiyordu. Oğlu gelinliği Londra'da birinci sınıf bir terziye yaptırmayı teklif etmişti. Böylece Fanny'nin hakemliğinde kendi zevkine göre seçilmesi gerekenlerin yarattığı bu bitmek bilmeyen baş belası tartışmaları ve karara bağlanamayan seçimlerin yarattığı kargaşayı yaşamayacaklardı. Bay Thornton ise, her duyarlı adamın hissedeceği üzere, Fanny'nin ikinci sınıf kalitedeki tavır ve havalarına vurulmuş olan adama onay verdiği için memnundu ve kız kardeşine istediği kumaşları seçmesine, sevdiği adamın zenginliğini alt edecek olamasa da en azından nazarında onunla yarışacak kıvama gelmesi için gereken parayı dökmesine razı olmuştu. Ağabeyi ve Bay Bell odaya girdiklerinde Fanny kızarmış ve aptal aptal sırıtmaya başlamıştı. Uğraştığı şeyden utandığı belliydi ve bunu da odada bir tek Bay Bell fark etmişti. Bay Bell'in Fanny'nin ipek ve saten kumaşlarını düşünecek hali olsaydı şu an gördüğü bu manzarayı arkasında bıraktığı o solgun hüzünle karşılaştırırdı ancak. Kıpırdamadan başını eğip ellerini kavuşturup öylece oturuverenlerin olduğu ve arkasında bıraktığı o oda o kadar sessizleşmişti ki neredeyse ölünün ruhunun sevdiklerinin etrafında dolaşırken çıkaracağı sesi hassaslaşmış bu kulaklar duyabilecekti. Bay Bell yukarı çıktığında Bayan Shaw koltukta uyuyakalmıştı ve çıkan hiçbir gürültü, bu kesif sessizliği bozamıyordu.

Bayan Thornton, Bay Bell'i her zamanki resmi, konuksever tavrı ile selamladı. Oğlunun misafirleri eve beklenmedik vakitte geldiklerinde Bayan Thornton onları daha bir taltifle karşılıyor ve rahat etmeleri için daha bir özenli davranıyordu.

"Bayan Hale nasıllar?" diye sordu Bayan Thornton.

"Son aldığı haberle oldukça yıkılmış durumda."

"Sizin gibi bir dostu olduğu için çok şanslı."

"Keşke onun dostu olsaydım yalnızca hanımefendi. Belki kulağa kaba gelecek ama teyzesi hanımefendi gelince Bayan Hale'e teselli ve öğüt vereceğim konumdan alaşağı edildim diyebilirim. Kendisinin Londra'da kuzenleri filan var ve kucakta taşınan bir süs köpeğiymiş gibi bu insanlar Bayan Hale'in üzerinde hak iddia ediyorlar ve kendisi ise öz iradesi ile karar veremeyecek kadar bitkin ve üzgün bir halde."

"Bitkin bir durumdadır eminim," dedi Bayan Thornton ve bu cümleyi öyle bir ima ile söylemişti ki oğlu o an ne demek istediğini çok iyi anladı. "Fakat bu akrabaları bunca zaman neredelermiş de Bayan Hale kimsesiz olarak bu kadar acıyı tek başına omuzlamak zorunda kalmış?" diye sordu. Sorusuna verilecek cevabı duymaya ise o kadar meraklı değildi ve misafirle ilgili gereken ayarlamaları yapmak için odadan çıkıp gitti.

"Yurtdışında yaşıyorlarmış. Bayan Margaret'ın üzerinde hak iddia ediyorlar. Bu konuda haklarını onlara teslim etmem lâzım. Zira teyzesi büyütmüş onu ve kuzeni ile kardeş gibi büyümüşler. Beni kızdıran şey Margaret'ı kendi kızım yerine koyacaktım ve bu insanları kıskanıyorum ve onlara öfkeleniyorum zira şu ayrıcalıklı konumlarının kıymetini bilmiyorlar. Frederick, Margaret'ın üzerinde hak iddia edebilseydi durum daha farklı olurdu."

"Frederick mi?" diye bağırdı Bay Thornton. "O da kim? Kim ki hak iddia ediyor?" Sonra böyle bir soruyu bu kadar

heyecanla sorduğunu fark edince birden sustu.

"Frederick," dedi Bay Bell şaşkınlıkla. "Tanımıyor musun onu? Ağabeyi Margaret'ın. Duymadın mı..."

"Adını daha evvel hiç duymadım. Nerede şimdi? Nasıl biri?"

"Hale ailesi buraya taşındığında sana bahsetmiştim. İsyana karışmış olan bir ağabeyi vardı ya."

"Şimdi duyuyorum ismini. Nerede yaşıyor?"

"İspanya'da. İngiltere'ye ayak basar basmaz tutuklanacak. Zavallı çocuk! Babasının cenazesine katılamayacağı için çok üzülecektir. Yüzbaşı Lennox ile yetineceğiz anlaşılan. Başka çağırmamız gereken akrabaları var mı bilmiyorum."

"Umarım cenazeye benim de katılmamda bir sakınca yoktur."

"Tabii ki, minnettar oluruz. Çok iyi bir insansın Thornton. Hale seni severdi. Daha önceki gün Oxford'dayken bana senden bahsetti. Son zamanlarda seni pek göremediği için üzülüyormuş. Hatırasına saygı için cenazesine katılmanı istiyorum."

"Şu Frederick hiç İngiltere'ye gelmedi mi?"

"Gelmedi."

"Anneleri öldüğünde de mi gelmedi İngiltere'ye?"

"Hayır. O zamanlar ben de buradaydım. Frederick'i yıllar var ki görmedim ben. Hatırlıyorsan buradaydım. Hayır, biraz vakit geçmişti ondan sonra gelmiştim ben, tamam. Zavallı Frederick burada değildi o zaman. İngiltere'ye gelmiş olabileceğini nereden çıkardın?"

"Bayan Hale ile beraber yürüyen genç bir adam görmüştüm de o sıra," diye cevap verdi Bay Thornton.

"Ha, o gördüğün genç Lennox olmalı, şu Yüzbaşı'nın kardeşi. Avukat kendisi ve o sıralar onunla irtibattaydılar. Bay Hale'in bana genç Lennox'un yanlarına gelebileceğini söylediğini hatırlıyorum. Ne var biliyor musun?" dedi Bay

Bell, öne doğru eğildi ve tek gözünü kapatıp açık olan gözü ile dikkatle Bay Thornton'un yüzünü dikkatle inceledi, "Margaret'a karşı bazı hisler beslediğini düşünüyordum ben bir ara."

Bay Thornton cevap vermedi, ifadesinde bir değişiklik olmadı.

"Zavallı Hale de öyle düşünüyordu. Tabii başta düşünmemişti ama aklına ben soktum."

"Bayan Hale'i beğeniyorum. Herkes beğenir zaten. Çok güzel bir hanım," dedi Bay Thornton. Bay Bell'in ısrarlı tavrına daha fazla karşı koyamamıştı.

"Hepsi bu mu? Temkinli davranıp yalnızca çok güzel bir hanım diye mi bahsedeceksin Margaret'tan? Yalnızca göze mi hitap ediyor yani? Asil bir kalbin olduğunu sandığımdan Margaret için bundan fazlasını düşünüyor olduğunu ümit ediyordum. Gerçi Margaret bilse seni reddederdi, tahmin edebiliyorum. Reddedilmene rağmen onu sevmekten vazgeçmemen seni, Margaret'ı seven başka kim varsa artık, onların hepsinden daha üstün bir konuma getirirdi. Çok güzel bir hanım, he! Bir atı, bir köpeği nasıl beğenirse insan, Margaret'tan da öyle bahsediyorsun demek!"

Bay Thorton'm gözleri kor gibi yanıyordu.

"Bay Bell," dedi Bay Thornton, "Böyle konuşmadan evvel unutmayın ki herkes ne hissettiğini açıklamak hususunda sizin kadar özgür değil. Lütfen başka şeylerden konuşalım." Bay Bell'in söylediği her kelimede kalbi yerinden fırlayacakmış gibi olsa da, söyleyeceği her şeyin, yüreğinin en kıymetli köşesinde saklamakta olduğu kadını bu yaşlı Oxford'lu adama daha da yaklaştıracağını bilse de Bay Thornton, Margaret'a karşı gerçekte ne tür hisler beslediğini söylemekten kaçınmaya çalıştı. Derinden saygı duyup âşık olduğu kişiyi kendinden daha fazla övdü diye karşısındakini kıskanacak biri değildi Bay Thornton, bu yüzden sohbeti işle, araların-

daki ev sahibi-kiracı ilişkisi ile ilgili alelade konulara çevirdi.

"Tuğla ve harç yığını vardı bahçede? Onlar ne? Bir yerin tamir edilmesi filan mı gerekiyor?"

"Hayır, teşekkürler."

"Masrafı kendiniz mi üstleniyorsunuz? Öyleyse minnettar olurum."

"Adamlarım için yani işçiler için bir yemekhane inşa ettiriyorum."

"Bu oda bekâr biri olarak kendisine yetmiyor herhalde dedim. Kolay kolay memnun olmayan biri olduğunu düşündüm bir an."

"Oldukça tuhaf bir adamla tanıştım. Himayesinde olan çocuklardan birkaç tanesini okula yerleştirdim. Bir gün kapısının önünden geçiyordum, önemsiz birkaç ödemeyi halletmek için o civara gitmiştim. Sofrada kızartılmış, kapkara, içler acısı bir yemek gördüm. Kömüre dönmüş yağlı bir et vardı ve düşünmeye başladım. Bu kış hazırlıklar iyice yoğunlaşınca aklıma bir şey geldi; toptan yiyecek alıp büyük miktarlarda pişirilse böylece hem daha ekonomik hem de daha rahat olur diye düşündüm. Sonra şu bahsettiğim arkadaşımla –ya da düşmanımla diyeyim- konuştum. Planımın her bir detayında bir sürü hata buldu. Ben de sonuç olarak planı bir kenara kaldırdım zira hem pratik değildi hem de eğer hayata geçirirsem işçilerimin özgürlüğüne müdahale etmiş olacaktım. Bu Higgins denen adam bir gün bana tekrar geldi ve bu sefer kibarca benim planıma benzer bir planı onayladığını belirtti. Kendi planıma sahip çıkabileceğimi ve pek çok işçi arkadaşı ile konuştuğunu onların da onay verdiğini söyledi bana. Biraz öfkelendim itiraf edeyim. Tavrı beni kızdırmıştı zira evvelden her şeyi alaşağı edip bir kenara attırmıştı. Zekice hazırlanmış ve iyi ayarlanmış olduğunu düşündüğüm bir projeyi, yaratıcısı ben olduğum için gereken saygıyı ve kabulü görmedi diye rafa kaldırmak çocukça

bir hareket olurdu. Bu nedenle bir hizmetkâr kendisine verilen görevi nasıl üstlenirse ben de bana düşen görevi serinkanlılıkla üstlendim. Malzemeleri toptan alacağım ve bir de bunları pişirecek görevli bir kadın da ayarlayacağım."

"Umarım bu projenizle gerekeni yerine getirebilirsiniz. Patatesten soğandan anlıyor musunuz? Bayan Thornton bu konuda size yardımcı olur sanıyorum."

"Hiç sanmam," diye yanıtladı Bay Thornton. "Annem tüm plana karşı çıkıyor. Bu yüzden bu konu hakkında hiç konuşmuyoruz. Ama ben iyi idare ediyorum. Liverpool'daki stoklardan malzemeyi getirtiyorum, etleri de aile kasabımızdan temin ettiriyorum. Yemekleri aşçı kadm pişirsin gör bak kimse beğenmemezlik etmeyecek, sana garanti veriyorum."

"Her bir yemek servis edilmeden makamında oturup hepsini tadıyor musun? Herhalde elinizde bir de asa tutuyorsunuzdur."

"Başlarda çok titiz davranıyor, malzemelerin tedariki ile ilgileniyordum. Hizmetçi, işçilerin isteklerini iletiyordu ve ben kendim karar vermektense onların ne istediğine kulak asıyordum. Ya biftek çok büyük geliyordu ya da koyun eti yeterince yağlı olmuyordu. Sanırım onları serbest bırakmaya, kendi fikirlerimi dayatmaya çalışmadığımı görmüş olacaklar ki bir gün birkaç adam toplanıp yanıma geldiler. Aralarında arkadaşım Higgins de vardı ve benden aşağıya inip onlarla bir şeyler yememi istediler. Çok meşgul olmama rağmen buraya kadar gelmişlerdi ve eğer geri çevirirsem alınacaklardı. O yüzden aşağı indim. Ömrümde bu kadar iyi yemek yememiştim. Yemeği çok beğendiğimi söyledim - yanımdakilere dedim tabii topluluk önünde konuşmayı pek beceremem de- ve ne zaman özel bir yemek çıksa bu adamlar beni davet edip, 'Patron bugün yine sıcak yemek var bize katılıp yemez misiniz?' demeye başladılar. Barakalardaki o karmaşıklığa nasıl kendi başıma kalkıp gitmediysem bu in-

sanlar da beni davet etmeselerdi aralarına girmek aklımın ucundan geçmezdi."

"Seni davet edip misafir eden bu çalışanlarınla resmi muhabbetler kurduğunu sanıyorum. Sen yanlarındasın diye öteki müdürlere karşı gelmiyorlardır. Sıcak yemek çıkmadığı günlerde bunun acısını çıkarıyor olmasınlar?"

"Şimdiye kadar aramızda geçen gerginlikleri aştık sayılır. Fakat eski kavgalar tekrar vuku bulursa sıcak yemek çıktığı gün gittiğimde bu konuda fikrim neyse açık açık onlara bildireceğim. Siz de Darkshireli olmanıza rağmen bu Darkshire'lı adamları tanımazsınız. Kendilerine has bir mizah anlayışları ve üslupları var! Birkaçını yakinen tanıma şansını elde ettim bu sıra ve benim yanımdayken oldukça rahat davranıyorlar artık."

"İnsanlarla aynı seviyede olduğunu onlara hissettirmek istiyorsan sofralarını paylaşmak en etkili yöntem. Ölüm bile bu konuda o kadar etkili değil. Bir filozof bilgece öğütler verir, bir riyakâr ise gösteriş içinde ölür. Temiz bir gönlü olan sade bir ölümle, zavallı bir ahmak cahillik içinde, bir serçe gibi yere doğru süzülüp göçüp giderler. Fakat filozof, ahmak, hancı, riyakâr hepsine aynı tür yemek sunulsa her biri aynı usulle l.arınlarını doyururlar. Al sana teoriden yola çıkılarak üretilmiş başka bir teori!"

"Ben teorilere pek kulak asmam. Hatta teorilerden nefret ederim."

"Peki kusura bakmayın. Pişmanlığımı göstermek adına şu on sterlini kabul edip yemek için malzemeler alın ve bu zavallılara iyi bir ziyafet çekin, olmaz mı?"

"Sağ olun fakat kabul edemem. Fırın için ve fabrikanın arkasındaki mutfak için bana kira ödüyorlar zaten. Yemekhane için de ödeyecekler şimdi. Bu durumun bir hayır işine dönüşmesini istemiyorum. Bağış kabul edemem. Bir kez bu prensibi çiğnersem insanlar konuşmaya başlarlar ve işin

özünde hedeflemiş olduğum şeyi mahvederler."

"İnsanlar yeni planlar üretecekler. Bunun önünü alamazsınız."

"Düşmanlarım ki şayet düşmanım varsa bu yemek işini insanları sevdiğim için yaptığım bir iyilik işi olduğu üzerine safsatalar çıkaracaklar. Fakat siz benim dostumsunuz ve bu konuda sessiz kalacağınızı ümit ediyorum. Şu an elimizde yürüttüğümüz bir proje var ve şimdilik iyi gidiyor. Fakat zaman içinde daha çok engelle karşı karşıya geleceğiz şüphesiz."

-43-
Margaret'ın Uçup Gidişi

"Veda ettiğimiz en acı verici şey dahi
Ayrılık vakti çattığında kuvvetini yitirir."

Elliott

Bayan Shaw, Milton'dan muazzam nefret etmişti ve onun gibi kibar bir hanımefendinin Milton'a karşı böyle hissetmesi şaşırtıcı değildi. Bu şehir gürültülü bir yerdi, duman altıydı ve sokaklarda gördüğü fakirler kir pas içindeyken varlıklı hanımlar ise aşırı süslüydüler. Kişilerin üst ya da alt tabakadan olmasının bir önemi yoktu, herkesin giydiği kıyafet, üzerinde iğreti durmaktaydı. Margaret burada yaşamaya devam ettiği sürece kaybettiği gücünü yeniden kazanması mümkün değildi ve Bayan Shaw da eskiden yaşadığı sinir krizlerinden birini tekrar yaşamaktan korkuyordu. Margaret, acilen onunla beraber dönmeliydi. Düşüncelerini bu denli kuvvetli kelimelerle dile getirmiyor olsa da Margaret'ı ikna etmeye çalışırken telaşı aynı yoğunluktaydı. Margaret ise yorgun ve bitkindi, ruhu çökmüştü. İsteksizce verdiği söze boyun eğip çarşamba gününden sonra hazırlanıp teyzesi ile şehre dönmeye karar verdi. Dixon da kalıp faturaları ödeyecek, eşyaları satarak evi kapatıp gelecekti. O yaslı çarşamba günü gelmeden Bay Hale defnedilecekti. Yıllardır evi diye bildiği Helstone'dan ve yabancılar arasında yatan rahmetli eşinden çok uzakta bir yere gömüle-

cekti. Margaret'ı baştan beri bu kadar yıkan, bu kadar sersemleten düşünce buydu. Kendini bu düşünceye ilk günlerde bu kadar kaptırmamış olsaydı gereken ayarlamaları kendisi de yapabilirdi. Çarşamba gününden evvel Margaret Bay Bell' den bir mektup aldı.

"Sevgili Margaret'im: Perşembe günü Milton'a dönmeyi planlıyordum fakat maalesef Plymouthlular olarak nadir de olsa arada halledilmesi gereken kimi işler için çağrılıyoruz ve benim de bizzat katılmam gereken bir iş çıktı. Yüzbaşı Lennox ve Bay Thornton buradalar. Yüzbaşı, zeki ve iyi kalpli bir adama benziyor. Milton'a kadar gelip babanın vasiyeti ile ilgili işlemleri halletmek için gerekeni yapmak üzere sana yardımcı olmayı teklif etti. Babanın yazdığı bir vasiyet yok sanırım, olsaydı dediklerimi yaptıysan şimdiye dek ortaya çıkardı zaten. Yüzbaşı daha sonra seni ve kayınvalidesini eve getirmeyi teklif etti. Eşinin durumunu düşünürsek en geç cumaya kadar orada kalabilir. Dixon güvenilir biri. Ben gelene kadar teyzeni oyalayabilir ya da sen oyala biraz. Eğer ortada bir vasiyet yoksa ben işleri Milton'daki avukatıma devredeceğim zira bu zeki Yüzbaşı'nın bu tür işlerden anladığını pek sanmıyorum. Bıyıklarının şahaneliğine söyleyecek sözüm yok tabii o ayrı. Eşyaları satışa çıkarmamız lâzım o yüzden kalmasını istediklerini ayır ya da daha sonra bir liste gönderirsin. İki şey daha var sana aktarmam gereken sonra söyleyeceklerim bitiyor. Biliyor musun bilmiyorum ama zavallı baban biliyor. Ben öldüğümde param ve mallarım senin olacak. Henüz ölmeye niyetim yok fakat bunu dile getirme sebebim birazdan açıklayacaklarımla ilgili. Bu Lennoxlar sana pek bir düşkünler. Bu düşkünlükleri belki sürer belki sürmez. Bu yüzden resmi bir anlaşma yapılmalı. Yani birlikte yaşama konusunda mutabık kaldığınız süre boyunca Lennoxlar'a yılda iki yüz elli sterlin ödeme yaparsın. (Bu ücrete Dixon da dâhil, onun adına da para ödemeni isterlerse sakın kabul etme.) Eğer yüzbaşı bir gün evini yalnızca kendi ailesine ayırmak isterse sen de böylelikle sahipsizce savrulmazsm. İki yüz elli sterlinin olduktan sonra istediğin yere geçersin, tabii önce gelip benim evimde kalmanı istemezsem senden. Kıyafet-

lerin için, Dixon için, kişisel harcamaların için ve tüketeceğin çerezler için (her genç hanım olgunluğa ulaşmadan evvel çerez tüketir) tanıdığım genç hanımlara bir danışacağım ve babandan sana neler kaldığını da tüm bunları ayarlamadan evvel halledeceğim. Şu ana kadar okudukların sana; bu yaşlı adama ne oluyor da işleri halletmek için böyle centilmence yardımıma koşuyor dedirtmiştir. Bu sorunun aklından geçtiğine eminim. Bu yaşlı adamın böyle bir şeyi yapmaya hakkı var. Zira bu adam tam otuz beş yıl boyunca babanı candan sevdi. Düğün gününde yanındaydı ve ölüm gününde gözlerini kapatan kişi oldu. Daha da ötesinde bu adam senin vaftiz baban. Manen senin yanında olamasa da hiç olmazsa maddi anlamda sana destek olmak için can atıyor. Bu yaşlı adamın öldüğünde arkasından ağlayacak tek bir tanıdığı yok şu dünyada ve bu hususta tüm kalbi ile tek ismi zikrediyor: Margaret Hale onu reddedecek bir kız değil. Bana cevabını bildirmek üzere iki satır bir şey yazıp yollamanı istiyorum. Teşekküre ise hiç lüzum yok."

Margaret kalemi eline aldı ve titreyen eli ile, "Margaret Hale sizi reddedecek bir insan değil," diye yazdı. O kadar bitkindi ki aklına başka bir şey gelmedi fakat birebir bu sözleri kullanmak da canını sıkmıştı. İki satırlık cevabı yazmak için harcadığı bu enerji bile onu iyice yormuştu. Yardım teklifini kabul ettiğini bildirebileceği başka bir yol olsaydı kalkıp tek kelime bile yazmaya uğraşmazdı. Yeniden uzandı ve düşünmemeye çalıştı.

"Sevgili yavrum! Mektup seni sinirlendirdi mi yoksa canını mı sıktı?"

"Hayır!" dedi Margaret zayıf bir sesle. "Yarın bir geçsin daha iyi olacağım."

"Buna eminim hayatım. Bu korkunç yerden çıkıp gitmeden iyi olman imkânsız. İki yıl boyunca buraya nasıl dayandın inanamıyorum."

"Nereye gidebilirdim ki? Annemi ve babamı bırakamazdım."

"Peki. Canını hiç sıkma tatlım. Elinizden gelenin en iyisi

buydu sanıyorum, nasıl yaşadığın hakkında hiçbir fikrim yoktu tabii. Bizim kâhyanın karısı bile bundan daha iyi bir evde yaşıyor."

"Yazları bazen çok sevimli olur burası. Şu anki hali ile yargılamamak lâzım. Burada mutluydum ben," dedi Margaret ve gözlerini kapatıp sohbeti kesti.

Ev, yaşattığı şeylerle karşılaştırıldığında şu an oldukça konforluydu. Akşamları soğuk olduğundan Bayan Shaw'un emri ile her bir yatak odasındaki şömine yakılmaktaydı. Teyzesi, Margaret'ı her yönden el üstünde tutuyor ve rahat etmesini, memnun olmasını sağlayacak yiyeceklerin, lükse kaçacak ayrıntıların her birini temin ettiriyordu. Fakat Margaret bunların hiçbiri ile ilgilenmiyordu. Teyzesinin onu memnun etmek için bu kadar seferber olduğunu görmesini istedikleri için çabalamaktaydılar. Margaret'ın içi hiç rahat değildi ve bitkindi. Tüm gün boyunca babasının Oxford'da gerçekleştirilecek olan defin törenini düşünmemek için odadan odaya halsizce dolaşarak elden çıkarmak istemediği eşyaları kenara kaldırmaya çalıştı. Bayan Shaw'un isteği üzerine Dixon, Margaret'ı takip edip ondan gereken yönergeleri almakta ve bir yandan da alttan alta onu dinlenmeye ikna etmeye çalışmaktaydı.

"Bu kitaplar bende kalacak Dixon. Kalanları da Bay Bell'e yollarsın. Zira o kitaplar Bay Bell'in kıymet vereceği kitaplar. Ayrıca babamın hatırı için de elinde olsun isteyecektir. Bu kitabı da ben gittikten sonra Bay Thornton'a götürmeni istiyorum. Bekle bir not yazayım. Acele ile oturan Margaret ne yazması gerektiğini düşünmekten korkuyormuşçasına hemen şu satırları yazdı:

"Sayın Bay Thornton, göndermiş olduğum babama ait olan bu kitaba gereken kıymeti vereceğinize eminim.
Saygılarımla,
Margaret Hale."

Margaret tekrar evin içinde dolaşmaya başladı. Çocukluğundan beri tanıdığı, modası geçmiş, yıpranmış, eskimiş eşyaların her birinin yanına gidiyor, onlardan ayrılmayı hiç istemiyormuşçasına her birini okşuyordu. Suskunlaşmıştı. Dixon ise Bayan Shaw'a, Margaret ile ilgili gözlemini iletti ve evin içinde dolaştıkları süre boyunca bir şeyler anlattığını Margaret'ın dikkatini başka yöne çekmeye çalıştığını fakat küçükhanımın ne söylediyse hiçbirini duymadığını iletti. Tüm gün ayakta kaldığı için çok yorulan Margaret akşam olunca dinlenmek zorunda kaldı ve bu sayede babasının ölüm haberini aldığından beri ilk kez istirahate çekilebilmişti.

Ertesi gün kahvaltı vaktinde gidip birkaç arkadaşına hoşça kal demek istediğini bildirdi Margaret fakat teyzesi karşı çıktı:

"Hayatım burada daha kiliseye bile gitmeden evlerine uğrayacak kadar samimi olduğun insanlar olduğunu hiç sanmıyorum."

"Eğer yüzbaşı Lennox öğleden sonra gelecekse ve yarın gitmek zorundaysak bugün tek müsait günüm."

"Ah evet yarın gitmeliyiz. Buranın havasının sana iyi gelmediğine daha bir ikna oldum. Seni solgun ve hasta gösteriyor. Hem Edith birlikte dönmemizi istiyor. Beni bekliyordur şimdi. Ayrıca bu yaşında tek başına bırakılmamalısın hayatım. Eğer bu ziyaretleri illa yapman gerekiyorsa ben de seninle gelirim. Dixon bize bir araba ayarlayabilir sanırım."

Bayan Shaw yeğeni ile ilgilenmeye gitti ve şallarla yastıklarla ilgilenmesi için yardımcısını da yanında götürdü. Evvelden gün içinde muhtelif saatlerde ziyaret hazırlıkları yapardı her zaman fakat şu an yapılacak bu iki ziyaretin hazırlıkları ile uğraşırken Margaret'ın yüzü o kadar hüzünlüydü ki bir türlü gülümseme ile aydınlanamadı. Gidecekleri yer Nicholas Higgins'in evi olduğu için Margaret biraz gergindi.

Teyzesinin arabadan inip bahçeye kadar girmeye üşenmesini ümit ediyordu. Her esen rüzgâr kuruması için evden eve asılmış olan ıslak elbiseleri uçurup teyzesinin yüzüne çarpacaktı.

Bayan Shaw, ikilem yaşamaktaydı. Rahatça oturmalı mıydı yoksa anaç tavırla yeğeninin peşinden mi gitmeliydi bilemiyordu. Rahatça oturma fikri galip geldi ve Margaret'a dikkatli olması için bir sürü tembihte bulundu zira böylesi yerlerde üşütmesi an meselesi olurdu. Margaret evvelden buraya pek çok kez gitmişti ve teyzesi önlem ya da izin alması konusunda daha fazla ısrar etmeden yeğenini salıverdi.

Nicholas çıkmış, evde yalnızca Mary ile Boucher'ın bir iki çocuğu kalmıştı. Ziyaretinin zamanlamasını iyi ayarlayamadığı için Margaret sinirlendi. Mary. candan ve sıcak biri olmasına rağmen biraz yarım akıllı bir kızdı. Margaret'ın sebeb-i ziyaretini öğrenir öğrenmez öyle bir feryat figanla ağlamaya başlamıştı ki Margaret arabaya dönerken bin bir dil dökse de hiçbirinin bir işe yaramayacağını anlamıştı. Belki günün birinde uygun bir zamanda uygun bir mekânda tekrar karşılaşabileceklerini söyleyip Mary'yi sakinleştirmeye çalışan Margaret, Mary'den akşam işten sonra mümkünse Higgins'in gelip kendisini ziyaret etmesini çok arzu ettiğini kendisine iletmesini istedi.

Yanlarından ayrılırken Margaret bir an duraksadı, etrafına bakındı ve lafa girmeden evvel tereddüt eder gibi oldu:

"Betsy'yi bana hatırlatacak küçük bir şey alabilir miyim?"

Mary'nin cömert tarafı birden canlandı. Ne verebilirdi ki? Margaret sürekli Bessy'nin başucunda, ateş içindeki dudakları ile bir şeyler içmesi için içi dolu bekletilen fincanı almayı isteyince Mary:

"Daha iyi bir şey alın bence, o sadece dört penilik bir fincan!"

"Bu yeterli, teşekkür ederim," dedi Margaret. Hatıra ola-

rak bir şey verebilmiş olmanın mutluluğu Mary'nin yüzünden okunmaktaydı ve o sırada Margaret telaşla çıkıp gitmişti.

"Şimdi de Bayan Thornton'a uğramalı," diye düşündü Margaret, "Bu iş de halledilmeli." Bu fikri aklından geçirmek bile gerilmesine ve renginin solmasına sebep olmuştu. Bayan Thornton'un kim olduğunu ve ona neden veda etmesi gerektiğini teyzesine nasıl açıklayacağını bilemiyordu.

Bayan Shaw da bu kez Margaret'a katılmıştı ve misafir odasının yolunu gösterdiler. Şöminenin ateşi daha yeni yakılmıştı. Bayan Shaw şalına iyice sarıldı, titriyordu.

"Oda da buz gibi!" dedi.

Ev sahibi içeri girene dek bir süre beklemek zorunda kaldılar. Bayan Thornton, Margaret gidiyor diye ona karşı kalbinde bir şeylerin yumuşadığını hissetmişti ve uzun, zahmetli anlarda sabırla dayanmak zorunda kaldığı, muhtelif vakitlerde ve mekânlarda ortaya çıkardığı karakterini düşündü Margaret'ın. Ev sahibinin çehresi her zamankinden daha mülayimdi misafirini selamlarken. Hatta Margaret'ın ağlamaktan şişmiş yüzünü, sesindeki titremeyi engellemek için verdiği uğraşıyı görünce Bayan Thornton'un tavırları şefkatle dolu bir hal almıştı.

"Teyzem Shaw'u takdim etmeme izin verin. Yarın Milton'dan ayrılıyorum, bilmem haberiniz var mıydı? Gitmeden evvel sizi son bir kez görüp en son bir araya geldiğimiz zaman size karşı sergilemiş olduğum kaba tavırdan ötürü sizden özür dilemek istedim. Birbirimizi her ne kadar yanlış anlamış olsak da eminim beni iyi niyetle uyarmak istemişsinizdir."

Bayan Shaw, Margaret'ın söyledikleri karşısında çok şaşırmıştı. Nezaketinden ötürü karşılarındaki kadına teşekkür eden yeğeni, kaba davrandığı için de bu kadından özür dilemekteydi! Bayan Thornton:

"Bayan Hale, bu konuda bana karşı adil davrandığınız için teşekkür ederim. Sizi sert bir dille uyardım ve üzerime düşen görevi yerine getirdiğime inandığım için bunu yaptım. Size karşı her zaman bir dost olarak kalmayı istemişimdir. Bu hususta bana karşı adil davrandığınız için memnunum," dedi.

"Ve," dedi Margaret, lafa girdiğinde kıpkırmızı kesilmişti, "Siz de bana karşı adil davranıp her ne kadar size sebeplerini açıklayamayacak hatta açıklamayı kasıtlı olarak tercih etmeyecek olsam da düşündüğünüz şekilde uygunsuz davranmadığıma inanabilir misiniz?"

Margaret'ın sesi yumuşacıktı ve yalvaran gözlerle bakıyordu. Şimdiye kadar sert olan duruşunu bir kenara bırakan Margaret bu hali ile Bayan Thornton'u oldukça etkilenmişti.

"Peki, size inanıyorum. Artık bu konu hakkında konuşmayalım. Nerede yaşayacaksınız Bayan Hale? Bay Bell'in anlattıklarından anladığım kadarıyla Milton'dan ayrılıyormuşsunuz. Milton'ı zaten hiç sevmemiştiniz biliyorsunuz," dedi Bayan Thornton acımasız bir gülümseme ile "Öyle de olsa Milton'ı terk ettiğiniz için sizi kutlamamı beklemeyin. Nerede yaşayacaksınız?"

"Teyzemle yaşayacağım," diye cevap verdi Margaret, teyzesine baktı.

"Yeğenim benimle birlikte Harley Sokağı'nda oturacak. Kızım gibidir kendisi," dedi Bayan Shaw, sevgi dolu gözlerle Margaret'a baktı. "Ona karşı gösterilmiş olan nezakete karşılık ben de minnettarlığımı dile getirmeyi borç bilirim. Siz ve eşiniz eğer şehre gelirseniz kızım ve damadım, yani Yüzbaşı ve Bayan Lennox ile birlikte size elimizden gelenin en iyisini yapmaktan memnun oluruz."

Bayan Thornton, Margaret'ın Bay ve Bayan Thornton'un aralarındaki ilişkiyi açıklamaya uğraşmamış olduğunu fark etti. Karşısındaki hanım Bayan Thornton'a kibar yolla yar-

dım teklif ediyordu ve ev sahibi kısaca yanıtladı,

"Kocam öldü. Bay Thornton benim oğlum. Ben Londra'ya hiç gitmem ve bu nedenle bu nazik teklifinizi kabul etmeme pek imkân yok."

Tam bu sırada Bay Thornton odaya girdi. Oxford'dan yeni dönmüştü ve üzerindeki yas kıyafeti oraya neden gittiğini açıklıyordu.

"John," dedi annesi, "Bu hanım Bayan Shaw, Bayan Hale'in teyzesi. Bayan Hale bize veda etmeye gelmiş. Üzücü bir durum tabii."

"Gidiyorsunuz demek!" dedi alçak bir sesle Bay Thornton.

"Evet," dedi Margaret. "Yarın ayrılıyoruz."

"Damadım bize eşlik etmek için bu akşam gelecek," dedi Bayan Shaw.

Bay Thornton öteki tarafa geçip oturdu ve masanın üzerindeki bir takım eşyaları incelemeye başladı. Sanki yeni bir mektup almış, onu okumaya koyulup etrafındakilerin varlığını unutmuş gibiydi, dikkati başka yerdeydi. Misafirlerin evden ayrılmak için ayaklandıklarını bile fark etmemişti. Hemen ileri atıldı ve Bayan Shaw'a arabasına kadar eşlik etti. Araba yaklaşırken Bay Thornton ve Margaret kapının önünde yan yana dikilip beklediler ve o sırada ikisinin de aklından isyan günü yaşananlar geçmişti. Bay Thornton sonraki gün aralarında geçen konuşmayı da hatırlamıştı; Margaret ile Bay Thornton'un kendisi için o çılgın, gözü dönmüş kalabalık içindeki herhangi bir insandan daha kıymetli olmadığını büyük bir heyecanla dile getirmişti. İstihza dolu bu kelimeleri hatırlayınca Bay Thornton'un kaşları çatıldı fakat kalbi hâlâ derin bir aşkla çarpmaktaydı. "Hayır!" dedi kendi kendine. "Bir kez dile getirdim ve sonsuza dek onu kaybettim. Taş kesilmiş kalbini ve o güzel yüzünü alıp gitsin. Yüz hatlarının bu kadar narin olmasına rağmen ne kadar da ka-

rarlı ve acımasız bakıyor gözleri şu an! Şevkle karşı çıkmasına sebep olacak bir şeyler söylememden çekiniyor. Bırak gitsin. Güzel ve asil bir hanım ve ona karşı benimki kadar temiz duygular hisseden bir kalp daha bulamayacak. Bırak gitsin!"

Margaret yapılan bu ziyaretlerden sonra iyice yorulmuştu. Teyzesinin "ben sana demiştim"lerine, onu izlemesine, okşamalarına, iç çekişlerine sessizce boyun eğdi. Dixon, Margaret'ın babasının vefat ettiği günkü kadar kötü olduğunu söyledi. Ertesi gün yola çıkma işini erteleme konusunu Bayan Shaw ile görüştü. Teyzesi isteksizce yolculuğu birkaç gün ertelemeyi teklif etti fakat Margaret sanki muazzam acı çekiyormuş gibi kıvrandı ve

"Lütfen gidelim. Daha fazla burada kalmaya tahammülüm yok. Burada iyi olmamın imkânı yok. Her şeyi unutmak istiyorum," dedi.

Ayarlamalar yapıldı. Yüzbaşı Lennox geldi, Edith'le ve bebekle ilgili haberler getirmişti. Margaret umursamaz, havadan sudan muhabbet eden, ona acıyıp ihtimam göstermeyen biri ile konuşmanın kendisine iyi geldiğini fark etti. Higgins'in ziyaret saati yaklaşınca sessizce ayrıldı ve kendi odasına gidip misafirini beklemeye koyuldu.

"Eh!" dedi Higgins, Margaret içeri girerken, "Yaşlı beyefendinin böyle göçüp gideceği kimin aklına gelirdi? Bana öldüğünü söylediklerinde kafama bir sopayla vursalar daha iyiydi. 'Bay Hale mi?' dedim, 'Rahip olan adam mı?', 'Evet' dediler. 'O zaman,' dedim, 'Şimdiye kadar yeryüzünde onun kadar iyi biri daha yaşamamıştır, ondan sonra gelecek iyi birileri olacaktır herhalde!' Buraya da seni görmeye geldim, ne kadar üzgün olduğumu söylemek istedim. Mutfaktaki hanımlar geldiğimi iletmeyeceklerdi, hasta olduğunu söylediler. Doğru, eskisi gibi değilsin. Londra'ya gidip orada büyük bir hanım olacakmışsın, doğru mu?"

"Büyük bir hanım olmayacağım," dedi Margaret hafif bir tebessümle.

"Bay Thornton birkaç gün evvel 'Bayan Hale'i gördün mü Higgins?' dedi bana ve ben de 'Hayır,' dedim. 'Onu görmeme engel olan birkaç hanım var. Hastaysa onunla görüşmek için bekleyebilirim. Bayan Hale ve ben, birbirimizi yakından tanıyoruz. Kendisini ziyaret edip bizzat konuşamasam da babası beyefendinin ölümüne çok üzüldüğümü tahmin ediyordur," dedim. Bay Thornton da 'Bayan Hale'i ziyaret etmek için pek fazla vaktin kalmadı dostum. Yarın buradan ayrılıyor maalesef, elinden fazla bir şey gelmiyor kendisinin. Yakın akrabaları varmış, onu alıp götürecekler ve bir daha kendisini hiç göremeyeceğiz.' dedi, ben de 'Efendim, eğer ayrılmadan evvel Bayan Hale'i görme fırsatını yakalayamazsam gelecek Whitsunday'de Londra'ya ziyaretine giderim. Hiçbir akrabasının ona veda etmemi engellemesine izin vermeyeceğim,' dedim. Tanrı sizi korusun ki evime uğrayacağınızı biliyordum. Patronun beni görmeden gideceğinizi düşündüğümü sanmasına mahsus izin verdim."

"Çok haklısın," dedi Margaret. "Bana karşı adil davranmışsın. Beni unutmayacağına eminim. Milton'da benle babamı hatırlayacak bir tek kişi varsa o da sensin. Babamın ne kadar iyi ve şefkatli biri olduğunu biliyorsun. Bak Higgins! Bu onun İncil'i. Bunu senin için sakladım zira ben sahip çıkamam, babam da İncil'ini eminim senin almanı isterdi. Bu kitaba gözün gibi bakacağına, içinde yazanları babamın hatırına açıp okuyacağına eminim."

"Öyle diyorsan. Senin ve baban beyefendinin hatırına Şeytan'ın ayetlerini bile okurum. Bu da ne kızım? Senden para almam ben, aklından bile geçirme. Biz yakın dostlarız, senden para kabul edemem ben."

"Çocuklar için. Boucher'ın çocukları için," dedi Margaret aceleyle. "Paraya ihtiyaçları olacaktır. Onlar için veriyorum

bu parayı, reddetmeye hakkın yok. Sana normalde kuruş bile vermem," dedi Margaret gülümseyerek, "Bu parayı senin için verdiğimi sanma sakın."

"Peki kızım! Ne diyebilirim ki? Tanrı seni kutsasın, âmin."

-44-

Barış Değil Fakat Huzur

"Sıkıcı günler durmadan birbirini kovalamakta,
Dün ise bugünün aynadaki yansıması olmakta."

Cowper

"Her istediğinin suretini, âdetini biliyor;
Ona ulaşana dek saadetini dolu dolu yaşayamıyor."

Ruckert

Edith'in hapis günlerinden sonra toparlanmaya çalıştığı şu sıra, Harley Sokağı'ndaki evin sessizliği Margaret'ın tam da ihtiyacı olan istirahati ona sağlamıştı. Geçen iki ay içerisinde yaşadığı değişimi tartma şansını yakalamış oldu. Kendisini tekrar kazanın belanın yakınından bile geçmemiş olduğu hissedilen lüks eşyalarla döşenmiş bu evde bulmuştu. Evin içindeki günlük işler iyi yağlanmış makinaları andırır bir düzenle işliyordu, her şey tıkırındaydı. Bayan Shaw ve Edith ısrarla Margaret'a bu evin onun yuvası olduğunu söylüyorlar ve geldiğinden beri yakasını bırakmıyorlardı. Helstone'da kaldıkları papaz evi ve hatta dertli babası, hasta annesi ile birlikte kaldığı, dar gelirli olduklarını ifşa eden günlük koşuşturmaların yaşandığı Milton'daki o küçük fakirhane Margaret'a daha bir yuvaymış gibi geliyordu. İçten içe böyle düşünüyor olduğundan minnetsizlik ediyormuş gibi bir hisse de kapılıyordu. Edith bir an evvel iyileşip Margaret'ın odasını konforu arttıracak eşyalarla, süs püsle doldurmayı istiyordu. Kendi odası bunlarla bir hayli do-

luydu. Bayan Shaw ve hizmetçis Margaret'ın garderobunu çeşitli şeylerle doldurup incelikli bir düzene sokabilmek için oldukça vakit harcamışlardı. Yüzbaşı Lennox sakin, nazik ve kibar bir adamdı. Her gün odalarında eşi ile birlikte bir iki saat oturuyor, oğlu ile bir saat oyun oynuyor ve dışarıda yemek yemek için birilerine söz vermediyse vaktinin kalan kısmında kulübe gidiyordu. Margaret sakin kalıp dinlendikten sonra hayatının boş ve sıkıcı geçtiğini anlar anlamaz aşağı inip ev işleri ile eskisi gibi ilgilenmekte olan kuzenine katılmaya başlamıştı. Her zaman yaptığı gibi onu hayranlıkla seyrediyor ve Edith'e yardımcı olmaya çalışıyordu. İşleri memnuniyetle Edith'in elinden alıp kendisi hallediyordu. Gelen notlara cevap veriyor, yapılması gerekenleri kuzenine hatırlatıyordu. Edith en sonunda kendisini hasta hisseder bir vaziyette oluyordu ve bu yüzden bir şeylerle oyalanmadıkları vakitlerde Margaret kuzenine göz kulak oluyordu. Londra'daki sezon açılmıştı ve maaile bu işlerle uğraştıklarından Margaret sık sık yalnız kalıyordu. Zihni sürekli Milton'da geçirdiği günlere doğru kayıyordu ve burada yaşadığı hayatla oradakinin arasındaki zıtlık üzerine kafa yoruyordu. Burada uğraşması, mücadele etmesi gereken hiçbir olay hiçbir macera yaşanmıyordu ve bundan sıkılmaya başlamıştı. Uyuşukluğa, rehavete kendisini kaptırıp lüksün sarmaladığı bu hayatın ötesinde yaşanan hayatları unutmaktan korkuyordu. Belki Londra'da da sürünen, koşturan insanlar vardı ama hiçbirini görmüyordu. Hizmetçiler aşağı katlarda kendi yağlarında kavrulup gidiyorlardı. Margaret onların hayata dair olan ümitlerinden, korkularından bihaberdi. Beyleri, hanımları bir şeye ihtiyaç duyduklarında ya da mızmızlandıklarında ortaya çıkıyorlardı. Margaret'ın kalbinde, ruhunda açıklayamadığı bir boşluk hissi vardı. Bu durumu Edith'e biraz çıtlatmıştı ve bir önceki akşam çok dans ettiği için yorgun düşmüş olan Edith, her zamanki tavrı ile Margaret'ın

yanına ilişip baygın bir halde yanağını okşamıştı. Margaret o sırada Edith'in uzandığı koltuğun yanındaki pufta oturmaktaydı.

"Zavallı çocuk!" dedi Edith. "Dışarıda herkes eğlenirken her gece seni böyle yalnız bırakmamız biraz üzücü tabii. Henry turdan dönsün akşamları verdiğimiz yemekli partileri tekrar vermeye başlayacağız. Senin için de bir değişiklik olur ve bu halet-i ruhiyen silinir gider, hiç merak etme zavallım benim!"

Margaret akşamları verilecek olan partilerin derdine derman olabileceğini sanmıyordu. Edith bu partiler için oldukça heyecanlanmaktaydı, "Annemin zengin bir dul olarak düzenlemiş olduğu partilerden çok daha farklı şu ankiler," demişti. Bayan Shaw kendisinin düzenlemiş olduğu resmi ve ciddi toplantılarda eğlendiği kadar Yüzbaşı ve Bayan Lennox'un çevresinin katıldığı, bambaşka bir düzende ilerleyen şimdiki toplantılarda da aynı derecede eğleniyor gibiydi. Yüzbaşı Lennox, Margaret'a karşı oldukça nazik davranıyor ve ona bir ağabey gibi yaklaşıyordu. Margaret da onu çok seviyordu. Bay Lennox gerginleşip Edith'in kıyafetlerine ve görüntüsüne fazlaca karışıyor, karısının güzelliğinin zaten fazlasıyla yettiğini dile getiriyordu. Bu tür anlarda Margaret'ın içinde saklı kalmış olan Vashti tarafı hortluyor, araya girip fikrini belirtmemek için kendini zor tutuyordu.

Margaret'ın tüm günü ise şöyle geçiyordu; geç vakitte yapılan kahvaltıdan evvel bir iki saat kendi ile baş başa kalıyordu. Yorgun ve yarı uykulu ev ahalisi vakitsiz yenen kahvaltı sofrasında buluşuyorlardı. Kahvaltı uzadıkça uzuyordu ve Margaret'ın sofradan kalması isteniyordu zira yemek biter bitmez yapılacaklar tartışılıyordu ki esasında bunların hiçbiri Margaret'ı uzaktan yakından alakadar eden şeyler değildi. Vereceği tavsiyelerle yardımcı olamasa da Margaret'ın da dikkatle konuşulanları dinlemesi ve sayısız not al-

ması isteniyordu. Edith, yazısının güzelliğini övüp not alma işini Margaret'a bırakıyordu. Sholto sabah yürüyüşünden döndükten sonra onunla biraz oynuyordu. Hizmetliler yemeklerini yerlerken de çocukla ilgilenen Margaret, arabanın biri evdekileri almaya geldiğinde ya da eve bir misafir uğradığında tekrar boş kalıyordu. Tüm gün doğru dürüst bir şey yapmadığı için rehavet çöküyor, içi sıkılıyordu ve sağlığı hassaslaşmaya başlamıştı.

Margaret dile getirmese de Dixon'ın dönüşünü sabırsızlıkla beklemekteydi. Dixon ise hâlâ Milton'daydı ve Hale ailesini ilgilendiren işleri halletmeye çalışıyordu. Bunca zamandır bir arada yaşamış olduğu insanlardan haber alamıyor olmak birden Margaret'ın yüreğini daraltmıştı. Gerçi Dixon işlerle ilgili son havadisleri paylaştığı mektuplarında ara sıra Bay Thornton'un sözlerini alıntılamaktaydı; eşyalarla ilgili ne yapması gerektiği, Crampton'daki ev sahibine nasıl davranması lâzım geldiği vb. konularda Bay Thornton'un söylediklerini iletiyordu. Fakat onun veya herhangi bir Miltonlı'nın adından çok nadir bahsediyordu. Margaret bir akşam Lennox'ların misafir odasında yalnız başına oturuyordu. Dixon'ın yazdığı mektuplar elindeydi, okumuyordu yalnızca içinde yazılanlar üzerine düşünüyordu. Milton'da geçen o hareketli günleri hatırladı, hareketlilik tüm zamanını kaplasa da hayatının tek bir ânını bile elinden kaçırmadığını fark etti. Babası ile hayatları hiçbir zaman böylesine baş döndürücü bir hızla geçmemişti ve Margaret kendisini sorguluyordu, hâlâ orada yaşıyor olsaydı, şehirdeki kimse kendisini özlememiş de olsa şu an (Higgins'i kastetmiyordu, o aklına bile gelmemişti)... Tam bu sırada Bay Bell'in geldiği söylendi. Margaret mektupları el işi sepetinin içine aceleyle tıkıştırdı ve hemen ayağa kalktı. Sanki suçluluk duymasını gerektiren bir şey yapıyormuş gibi kızardı.

"Bay Bell! Sizi göreceğim hiç aklıma gelmezdi!"

"Şaşkına döndün bakıyorum, umarım bana bir hoş geldin diyeceksin."

"Yemek yediniz mi? Nasıl geldiniz? Size yemek hazırlamalarını söyleyeyim."

"Servis edebilecekleri yemek varsa, olabilir. Yoksa biliyorsun dünyada yemeğe benden daha az değer veren kimse yoktur. Bu arada evin geri kalanı nerede? Dışarı yemeğe mi gittiler? Seni yalnız mı bıraktılar?"

"Evet! Ben de dinleniyordum. Yemek çıkarabilirler mi sizin için bir sorayım. Evde yiyecek bir şey kaldı mı hiç bilmiyorum."

"Kulüpte yemek yedim ben gerçi. Eskisi kadar iyi yemek yapamıyorlar, en azından bana öyle geldi. Eğer sen de hâlâ akşam yemeği yemediysen bekleyip görelim ne yemek çıkaracaklar. Neyse boş ver. Böyle çat kapı yemek istediğinde iyi bir şeyler hazırlayabilecek on tane bile aşçı yoktur İngiltere'de. Ocaklarında ateşleri iyi yanıyor da olsa, becerikli de olsalar uyuşuk oluyorlar. Bana çay hazırlatabilirsin Margaret. Ne düşünüyordun az evvel? Kimin mektuplarıydı öyle acele ile sakladığın, söyle bakayım bana vaftiz kızım?"

"Dixon'ın mektupları," dedi Margaret, yüzü kızarmıştı.

"Hah! Onun mektupları mıydı? Trenle benimle beraber yolculuk eden kimdi bil bakalım?"

"Bilmiyorum," dedi Margaret, tahminde bulunmaktan kaçınmıştı.

"Sizin şey işte, neydi adı? Kuzeninin kayınbiraderinin adı neydi?"

"Henry Lennox mu?" diye sordu Margaret.

"Evet," dedi Bay Bell. "Onu daha evvelden tanıyordun değil mi? Nasıl biri bu adam Margaret?"

"Önceden severdim kendisini," dedi Margaret, aşağı doğru baktı bir süre. Sonra başını kaldırdı ve her zamanki tavrı ile söze devam etti, "Biliyorsunuz bir süredir Frederick içi

kendisi ile bağlantıdaydık fakat üç yıldır kendisini görmüyorum, belki değişmiştir. Siz hakkında ne düşündünüz?"

"Bilmiyorum. Başta benim kim olduğumu öğrenmek için çok uğraştı. Sonra nasıl biri olduğumla ilgilendi. Kendisinin kim olduğundan pek bahsetmedi. Bu meraklı tavrı ve karşısındakinin ne türde bir adam olduğunu anlamaya çalışması, kendisinin karakteri ile ilgili bir sapta.na yapma konusunda yeterli ve adil bir ipucu sağlamadı bana. Sence yakışıklı biri mi?"

"Hayır! Bence değil. Sizce?"

"Bence de değil. Bilmem, belki sen beğeniyorsundur diye düşündüm. Buralarda çokça kalıyor mu?"

"Şehre geldiğinde buralarda kalıyor. Ben geldiğimden beri seyahatteydi. Siz şu an Oxford'dan mı yoksa Milton'dan mı geliyorsunuz Bay Bell?"

"Milton'dan. Duman kokusu her yanıma sindi, baksana."

"Evet doğru. Belki Oxford'daki antikaların kokusu üzerinize sinmiştir diye düşündüm."

"Yapma, biraz adil ol! Oxford'da tüm kiracılarımla başa çıkabiliyorum ve kendi usulümce işleri hallediyorum ama Milton'daki iki at başıma bela açıyor ve beni alt ediyor. Bir dahaki yılın temmuzuna kadar evi boşaltmayacakmış. Neyse ki Bay Thornton o ev için kiracı buldu. Bay Thornton'un halini hatırını neden sormuyorsun Margaret? Senin yakın bir dostun olduğunu kanıtladı. Başımdaki belanın büyük bir kısmı ile o ilgilendi."

"Bay Thornton nasıl? Annesi nasıl?" diye sordu Margaret. Sesi gür çıksın istese de telaşla bir solukta soruvermişti.

"İyiler sanırım. Kızlarının düğün telaşesi yaklaşana dek orada kaldım, sonra kapı dışarı edildim. Her ne kadar kız kardeşini ilgilendiriyor da olsa Bay Thornton'a pek iyi gelmiyordu bu koşturmaca. Sürekli odasına çekilip oturuyor. Prensip olarak ya da eğlence olarak da olsa bu tür işlerle

oyalanacak yaşı geçmiş tabii. Evin yaşlı hanımının kızının turuncu renkteki çiçek desenleri ile dantelleri ile bu kadar yakından ilgilenmesi ve heyecanı beni biraz şaşırttı doğrusu. Bayan Thornton'un daha ciddi bir hanım olduğunu sanıyordum ben."

"Kızının zayıf taraflarını örtbas edebilmek için her türlü karaktere bürünür o kadın," dedi Margaret alçak bir sesle.

"Belki de öyledir. Onu yakından incelemişsin bakıyorum. Bayan Thornton'un sana düşkün olduğu pek söylenemez."

"Biliyorum," dedi Margaret. "Ah çaylar da geldi sonunda!" diye bağırdı, rahatlamış gibiydi sanki. Çayın servisi ile birlikte Henry Lennox da gelmişti. Akşam yemeğini geç bir saatte yedikten sonra ağabeyini ve yengesini evde bulmak ümidi ile Harley Sokağı'na dek yürümüştü. Verilen üçüncü partide bir araya gelmelerinden ve Helstone'da kendisine etmiş olduğu teklife aldığı ret cevabından bu yana Henry Lennox'un kendisine eskisi kadar muhabbetle yaklaşacağını düşünmüyordu Margaret. Ne söyleyeceğini bilemedi bir an ve çay servisi için masayı hazırlamaya koyulmak sessiz kalabilmesi için bir bahane vermişti ona ve bu arada Henry Lennox da kendisini toparlama fırsatı yakalamıştı. Gerçeği söylemek gerekirse Bay Lennox, bu akşam Haley Sokağı'na kadar gelmek için kendini bir hayli zorlamıştı. Ağabeyinin ve Edith'in oluğu bir ortamda Margaret'la tuhaf bir karşılaşma yaşayacaklarını düşünüyor ve bunu aşmaya çalışıyordu. Fakat şimdi ise konuşacağı tek kişinin Margaret olması, durumu daha da tuhaflaştırmıştı. Margaret kendisini toparlayan ilk kişi oldu. Başta tuhaf bir biçimde utançtan kızaran Margaret sonra aklına gelen ilk şey ile lafa girdi:

"Bay Lennox, Frederick'le ilgili yaptıklarınız için size minnettarım."

"Maalesef pek bir işe yaramadı," dedi Henry Lennox ve Bay Bell'e hızlıca bir bakış fırlattı, kendisinden evvel Bay

Bell'in bu konuda neler söyleyebileceğini anlamak ister gibiydi. Margaret ise Bay Lennox'un aklından geçenleri okumuşçasına Bay Bell'e döndü ve onu da sohbete dâhil etmek, Frederick hakkında yapılanlardan Bay Bell'in de bilgisi olduğunu göstermek için:

"Şu Horrocks, olayın son tanığı. O da diğerleri gibi işimize yaramadı. Bay Lennox adamın geçen ağustosta Avustralya'ya gitmek için yola çıktığını öğrendi. Frederick İngiltere'ye gelmeden iki ay evvel yola çıkmış. Bize de şu isimleri vermişti Frederick..."

"Frederick İngiltere'ye mi geldi? Bana bunu söylememiştin!" diye bağırdı Bay Bell şaşkınlıkla.

"Biliyorsunuz sanıyordum. Size söylenmiştir diye düşündüm. Tabii bu gizli bir konuydu belki böyle açıklamam gerek şu an," dedi Margaret, huzursuz olmuştu.

"Ben ağabeyime ve kuzeninize bile söylemedim," dedi Bay Lennox, Margaret'ı ayıpladığını ima eder bir biçimde profesyonel bir ciddiyetle konuşmuştu.

"Boş ver Margaret. Ben de çene çalan, ağzımdan laf almaya çalışan insanların olduğu bir ortamda yaşamıyorum sonuçta. Benim gibi münzevi bir hayat yaşayan yaşlı bir adamın yanında ağzındaki baklayı çıkardın diye bu kadar gerilmene lüzum yok. Frederick'in İngiltere'ye geldiğini kimseye söylemem. Bana kimse bir şey sormaz bu yüzden tehlike arz etmiyorum. Bir dakika! (birden lafı değiştirdi Bay Bell) Annenin cenazesine mi gelmişti?"

"Annem öldüğünde yanındaydı, evet," dedi Margaret sakince.

"Tabii, tabii! Biri bana Frederick o vakitlerde burada mıydı diye sormuştu ben de kesin bir dille karşı çıkmıştım. Birkaç hafta önceydi, kimdi o kişi? Hah tamam hatırladım."

Bay Bell soran kişinin kim olduğunu söylememişti. Margaret, sual edeni merak etmiş ve Bay Thornton olup olmadı-

ğını öğrenmek istemişti. Öğrenmeyi çok arzu ediyor olmasına rağmen Bay Bell'e bir şey soramamıştı.

Bir iki dakika sessizlik olmuştu. Sonra Bay Lennox, Margaret'a döndü; "Sanırım Bay Bell, ağabeyinizin başına gelen talihsizliğin her bir ayrıntısından haberdar. Ağabeyinizin lehine olmasını ümit ettiğimiz delilleri toplama konusunda yaptığımız çalışmanın şu an ne durumda olduğu ile ilgili kendisini bilgilendirmek isterim. Yarın sabah benimle kahvaltı etme inceliğini gösterirse, kendisi ile ortadan kaybolan şu soylu kimselerin isimlerinin üstünden geçebiliriz."

"Mümkünse her bir ayrıntıyı öğrenmek isterim. Buraya gelebilir misiniz acaba? Gelebilirsiniz sanırım. Şu an için Frederick'le ilgili pek bir ümit olmasa da olan bitenle ilgili her şeyi öğrenmek isterim."

"Saat on bir buçukta bir randevum var. Fakat istiyorsanız elbette ki gelirim," dedi Bay Lennox, bir süre düşündükten sonra içtenlikle bu cevabı vermişti. Margaret bu içtenliği karşısında tereddüde düşmüş ve başta bu işe bulaşması konusunda ricada bulunmuş olmaktan pişman olmuştu. Bay Bell ayağa kalktı ve çay servisi için yer açmak amacıyla ortadan kaldırılmış olan şapkasını aramaya koyuldu.

"Peki!" dedi Bay Bell. "Bay Lennox ne yapacak bilmiyorum fakat ben evime doğru yol alma niyetindeyim. Yolculuk yaptım bugün ve altmış küsur yaşına ulaşmış biri için yolculuklar oldukça yorucu oluyor."

"Sanırım ben kalıp ağabeyimi ve yengemi göreceğim," dedi Bay Lennox, ayrılmak için ayaklanmamıştı. Margaret ise Lennox'la yalnız kalacağını anlayınca utanmış ve tuhaf bir biçimde gerilmişti. Helstone'daki bahçenin taraçasında Lennox ile aralarında geçenleri dün gibi hatırlıyordu ve şu an karşısındaki kişinin aynı adam olduğuna inanmakta zorluk çekiyordu.

"Kalın lütfen Bay Bell," dedi Margaret acele ile. "Edith'i

görmenizi istiyorum. Sizinle tanışması gerek. Lütfen!" Kararlı bir tavırla elini Bay Bell'in koluna koymuştu Margaret. Bay Bell ise Margaret'ın yüzüne baktı ve yüzünde müteredditi bir ifadenin dolaştığını fark etti. Tekrar oturdu. Margaret'ın bu küçük dokunuşunun kuvvetine karşı gelememiş gibiydi.

"Beni nasıl da etkisi altına alıyor görüyorsunuz Bay Lennox," dedi Bay Bell. "İstediği şeyi nasıl da ustalıkla dile getiriyor, fark etmişsinizdir sanırım. Kuzeni Edith'in beni tanımasını istiyor. Edith'in dünyalar güzeli bir hanım olduğunu duymuştum. İş tanışmaya gelince benim kuzenini değil, kuzeninin beni tanıması gerektiğini söylüyor. Sanırım Edith ile tanışmam lâzım artık, değil mi Margaret?"

Bay Bell ayrılmak istediğinde Margaret'ın yaşamış olduğu telaşı fark etti ve bastırması için Margaret'a zaman kazandırmak amacıyla latife etti. Margaret, Bay Bell'in niyetini anlamış ve topu Bay Bell'e atmıştı. Bay Lennox ise ağabeyinin Margaret'm tüm güzelliğini kaybettiğini neye dayanarak söylediğini çözemiyordu. Yumuşak, parlak, altın sarısı saçları ve beyaz yas elbisesi içinde dans eden Edith ile tam bir zıtlık oluşturuyordu siyah, sade elbisesi ile Margaret ve Edith, Bay Bell ile tanıştırıldığında gamzeleri ortaya çıkmış ve hafifçe utançtan kızarmıştı. Zira güzelliği ile nam saldığını biliyordu ve buna uygun davranması gerekiyordu. Karşısındaki kimse adını bile duymamış olduğu bir üniversite hocası, yaşlı bir adam, bir Mordecai figürü bile olsa, bu kişi güzelliği karşısında tapınmalı, büyülenmeliydi. Bayan Shaw ve Yüzbaşı Lennox ayrı ayrı Bay Bell'e kibar ve içten bir hareketle hoş geldiniz dediler. Bay Bell bu tavrı ve Margaret'ın evin kızı, Edith'in kız kardeşi sıfatı ile aralarında yerini bulduğunu görünce başta bu insanlardan haz etmemiş da olsa şu an hepsinden oldukça hoşlanmıştı.

"Evde kalıp sizi ağırlayamamış olmak ne büyük utanç," dedi Edith. "Ve sen Henry! Evde oturup seni beklememiz

gerektiğinden haberim bile yoktu. Ve tabii Bay Bell! Margaret için Bay Bell..."

"Elinde olsa büyük fedakârlıklarda bulunacağına şüphem yok," dedi Henry Lennox. "Yemekli bir partiden, dahası böylesi güzel bir elbiseyi giymekten vazgeçerdin kesin."

Edith bu lafa darılsın mı gülsün mü bilemedi. Bay Lennox için yengesini bu şekilde saf dışı bırakmak uygun olmazdı, o yüzden lafına devam etti.

"Yarın sabah için bir fedakârlık yapıp önce Bay Bell ile bir araya gelmem için beni kahvaltıya davet edip sonra da kahvaltının saat on yerine saat dokuz otuzda servis edilmesini sağlayabilir misin? Bayan Hale'e ve Bay Bell'e göstermek istediğim bir takım mektuplar var."

"Bay Bell Londra'da kaldığı süre boyunca evimizi evi bilirse çok memnun oluruz," dedi Yüzbaşı Lennox. "Kendisine kalması için bir yatak ayarlayamadığımız için müteessiriz."

"Teşekkürler, ayarlamış kadar oldunuz. Böylesi tatlı kimselerle aynı ortamı paylaşmak gibi bir şansı bana sağlayan bu teklifinizi geri çevirmiş olsaydım herhalde size karşı bu büyük bir kabalık etmiş olurdum." Bay Bell bu cümleyi bitirdikten sonra dönüp herkesi selamladı ve içten içe lafı ustalıkla çevirdiği için kendini kutlamaktaydı zira aklından geçeni açıkça bildirmiş olsaydı söylemek istediği şu olacaktı: "Bu kadar fazla terbiyeli ve fazla kibar kimselerin yarattığı baskı ortamına dayanamam ben. Benim için tatsız tuzsuz bir ortam olur. Şükür ki yatağınız yokmuş. Nasıl da çevirdim lafı ama! Kibar davranarak işi kotarmayı da iyi biliyorum." Bu konudaki ustalığı ile ilgili hissettiği tatmin bayağı bir uzun sürmüş ve Henry Lennox ile sokaklarda ilerlemeye başlamışlardı. Birden gitmek için kalktığında Margaret'ın kalması için yalvaran gözlerle baktığı an aklına gelmişti ve Bay Lennox'u uzun süredir tanıyan bir arkadaşının Henry Lennox'un Margaret'ı beğeniyor olduğu ile ilgili ettiği lafları

hatırlamıştı. Zihni bu konuya kaydı. "Bayan Hale'i uzun bir süredir tanıyorsunuz sanırım. Nasıl görünüyor sizce? Bana solgun ve hasta gibi geldi."

"Bana oldukça iyi görünüyor gibi geldi. Odaya girdiğimde pek iyi görmemiştim ama şimdi düşünüyorum da biraz canlandıktan sonra fark ettim ki eskisi kadar iyi durumda."

"Çok büyük sarsıntılar yaşadı," dedi Bay Bell.

"Evet! Başına gelenleri duyunca çok üzüldüm. Kaybettiği yakınlarının yarattığı genel geçer üzüntüden çok babasının yaptığı şey canını çok sıkmış olmalı ve tabii bir de..."

"Babasının yaptığı şey mi?" dedi Bay Bell, şaşkına dönmüştü. "Babasının hakkında yanlış şeyler duymuş olmalısınız. Zira kendisi oldukça sağduyulu davrandı. Öylesine kararlıydı ki böyle güçlü davranacağına evvelden olsa ihtimal vermezdim."

"Belki yanlış bilgilendirilmişimdir. Yaşadığı yerdeki görevi devralan zeki, sağduyulu ve çalışkan rahip, Bay Hale'in gereksiz bir şey yaptığını, oradaki yaşantısını bırakıp kendisini ve ailesini ticaret sahası olan bir şehirde özel derslerden gelecek paranın merhametinde yaşamaya zorlamış olduğunu söyledi. Piskopos kendisine başka bir teklif de sunmuş hatta. Aklında şüpheleri olsa da Helstone'da kalmaya devam edebilirdi, istifa etmesine gerek yoktu. Gerçek şu ki kırsalda rahiplik yapan bu adamlar oldukça izole bir hayat yaşıyorlar. İzoleden kastım kendi eğitim seviyelerine mensup insanlar yok etraflarında. Olsa o kişilerle vakit geçirip kendi bakış açılarına da yön verebilirler ve acele mi davranıyorlar yoksa geç mi kalıyorlar kestirebilirler. İnançları ile ilgili çabuk şüpheye düşüp rahatlarını bozuyorlar. Kuruntulara kapılıp kendilerine daha iyiyi sunmakta olan fırsatları da tepiyorlar.

"Bu konuda sizinle aynı fikirde değilim. Kırsaldaki rahipler böyle bir işe girişmeye dostum Hale kadar eğilimli değildirler," dedi Bay Bell, içten içe öfkelenmişti.

"Belki 'çabuk şüpheye düşüyorlar' derken genel bir ifade kullandım. Fakat yaşadıkları hayat yüzünden ya tatmin olmayı bilemiyorlar ya da marazi bir vicdana sahip oluyorlar," diye cevap verdi Bay Lennox büyük bir serinkanlılıkla.

"Avukatlar arasmda tatmin olan kimselerle karşılaşıyor musunuz?" diye sordu Bay Bell. "Marazi bir vicdana sahip olmalarına sebep olacak şeyler de yaşamıyorlardır herhalde." Bay Bell gittikçe sinirleniyordu. İşleri kotarmasını sağlayan o övündüğü kibar tavrını unutmuşa benziyordu. Bay Lennox laf olsun diye konuştuğu şeylerle yol arkadaşını kızdırdığını fark etti. Beraber yürüdükleri kalan vakitte Bay Lennox konuştukları mevzuya karşı aldığı mesafeyi değiştirip sakince: "Tabii Bay Hale yirmi yılını geçirmiş olduğu evini bırakıp gidiyorsa, oturttuğu düzenini muhtemelen yanlış olan –ki yanlış olmasının artık bir ehemmiyeti yok- elle tutulur bir tarafı olmayan bir şüphe adına bozuyorsa bunun için haklı bir sebebi vardır illa ki. İnsan ona hayran olmadan edemiyor. Don Kişot'a karşı acıma duygusu ile karışık bir hayranlık hissedersiniz ya onun gibi bir şey. Çok da kibar bir adamdı! Helstone'dayken son gün bana göstermiş olduğu o zarif ve yalın misafirperverliği hiçbir zaman unutmayacağım."

Bay Bell biraz yumuşamıştı fakat yine de gergindi ve Bay Hale'in attığı adımda biraz Don Kişotluk olduğunu kabul etmektense çektiği vicdan azabını biraz da olsun bastırmak için kükredi: "Evet. Milton nasıl bir yer bilmiyorsunuz tabii. Helstone'dan sonra oldukça farklı bir yer! Helstone'a yıllar evvel gittim. Ama bu konuda size gereken cevabı vereceğim. Helstone olduğu gibi duruyor yerinde, her bir taşı, her bir parçası. Fakat Milton'a gelince! Her dört-beş yılda bir giderim oraya –ki doğum yerim de orası- ama size temin ederim ki orada yolumu kaybediyorum. Babamın meyve bahçelerinin yerini şimdi üst üste inşa edilmiş olan depolar kaplıyor.

Burada ayrılıyoruz sanırım. Peki, iyi geceler beyefendi. Yarın sabah Harley Sokağı'nda görüşürüz."

-45-

Hepsi Bir Rüya Değil

"Gençken ben havada yüzen
O sesler nerede?
Son titreşim de yitip gitti
Ve ona kulak verenler de yok artık;
Ah! Bırak da gözlerimi kapatıp hayal edeyim."

W. S. Landor

Zihni açıkken Bay Lennox ile yaptığı muhabbetle Helstone'u hatırlayan Bay Bell, gece boyu rüyasında Helstone'u görmüştü. Şu an akademi üyesi olduğu okulda hocaydı yine ve uzun bir yolculuğa çıkmıştı. Yeni evlenmiş olan dostu ile birlikte kalıyordu. Dostu gururlu bir eş, Helstone'un mesut rahibiydi. Şırıldayan derelerin üzerinden büyük adımlarla atlıyorlardı. Bu atlamalar o kadar sıklaşıyordu ki sanki tüm vakti havada uçarak geçiriyorlardı. Zaman ve mekân dışında her şey o kadar gerçekçiydi ki. Hatırladığı her olayı duygusal bir yoğunlukla yaşıyordu. Her biri gerçeklikten uzaktı zira hiçbirinin şu anki zamanla bağlantılı bir tarafı yoktu. Sonbaharda yapraklarını dökmüş olan ağaçlar muhteşemdi. Çiçeklerin ve otların tatlı kokuları ortalığı sarmıştı. Yeni evli genç kadın evin içinde dolanmaktaydı ve şu anki ekonomik statüsünden dolayı canı sıkılmaktaydı. Yakışıklı ve kendini vakfetmiş eşi ile gurur duymaktaydı. Hanımefendinin duyduğu bu gurura Bay Bell yirmi beş sene evvel gerçek hayatta birebir tanık olmuştu. Gördüğü bu rüya o kadar sahiciydi ki uyandığında gerçek yaşamı rüya gibi gelmişti. Neredeydi? Londra'da zevkli döşenmiş küçük bir

otel odasındaydı. Bir dakika evvel yanında olan, ona dokunan etrafında dolanan o insanlar nereye gitmişti? Ölmüş, gömülmüşlerdi! Dünya var olmaya devam ettiği sürece yeryüzünden silinmişlerdi. Bay Bell artık yaşlanmıştı ve gençliğindeki gibi canlı ve kuvvetli bir adam değildi. Hissettiği müthiş yalnızlık üzerine düşünmek bile istemiyordu. Hızlıca yattığı yerden kalktı ve değiştiremeyeceği şeyler üzerine kafa yormayı bırakmak için Harley Sokağı'ndaki kahvaltıya katılmak üzere hızlıca giyinmeye başladı.

Bay Bell, avukatın anlattığı detayların hepsini takip edememişti. Frederick'in beraatını sağlayacak kanıt niteliği taşıyan her bir detayın ayaklarının dibinde tuza ve buza döndüğünü gördükçe Margaret'ın gözleri kocaman açılıp dudakları soluyordu. Bay Lennox'un kontrollü çıkan profesyonel ses tonu son ümidin yok olduğu anı dillendirmeye geldiğinde daha yumuşak ve narin bir hal almıştı. Margaret, işin bu sonuca bağlanacağını çok iyi biliyordu. Ümidi tamamıyla yok eden detayların tümü acımasız bir anda üst üste gelince dayanamayıp gözyaşı dökmeye başladı. Bay Lennox okumayı bıraktı.

"Okumayı burada kessem iyi olacak," dedi, sesi gerginleşmişti. "Benimki aptalca bir teklifti. Teğmen Hale," bu mertebeden oldukça sert bir biçimde atılmış olsa da ağabeyinin hâlâ teğmen olarak anılması Margaret için teselli olmuştu. "Teğmen Hale şu an mutlu ve deniz kuvvetlerinde olduğu zamana kıyasla daha sağlam bir mirasa ve geleceğe kavuşmuş durumda ve şüphesiz eşinin ülkesini de kendi ülkesi olarak benimsemiş."

"Evet, durum bu," dedi Margaret. "Bu durumdan pişman olmak bencilce bir hareket gibi geliyor bana," dedi gülümsemeye çalışarak. "Fakat yine de onu kaybetmişim gibi geliyor ve kendimi çok yalnız hissediyorum." Bay Lennox elindeki kâğıtları evirip çevirdi ve Frederick'in bir gün istediği

kadar zenginlik ve bolluk içinde yaşamasını diledi. Bay Bell burnunu sildi. Onun dışında sessiz kalmıştı. Margaret da bir iki dakika içinde eski halini almıştı, Bay Lennox'a çektiği bu zahmetler için içtenlikle teşekkür etti. Bu şekilde teşekkür etmesinin bir sebebi de ağlamış olduğu için Bay Lennox'un kendisine yersiz acı çektirdiğini düşünmüş olabileceği ihtimaliydi. Fakat bu acıyı Margaret el mecbur hissetmişti.

Bay Bell veda etmek için Margaret'a yaklaştı.

"Margaret!" dedi Bay Bell ceplerinde eldivenlerini ararken. "Eski eve bakmak için yarın Helstone'a gidiyorum. Benimle gelmek ister misin? Sana büyük bir acı verir mi bu ziyaret? Söyle haydi, çekinme."

"Ah Bay Bell," dedi Margaret, daha fazla söz söyleyememişti. Bay Bell'in yaşlı elini alıp öptü.

"Gel tabii gel, bu yeterli benim için," dedi Bay Bell, tuhaf bir biçimde yüzü kızarmıştı. "Sanırım Shaw Teyzen seni bana emanet edebilir. Yarın sabah yola çıkarız, saat iki gibi oraya varmış oluruz. Bir şeyler atıştırıp akşam yemeğini otelin hazırlamasını isteriz. Lennard Arms diye bir otel vardı. Sonra ormanda da bir şeyler yeriz. Böyle bir yolculuğa dayanabilir misin Margaret? İkimiz için de bir deneme olur. Tabii benim için bir zevk olacak. Otelde akşam yemeğimizi yeriz ki av eti olur muhtemelen. Yemek bitince de ben kestiririm sen de eski dostlarını ziyaret edersin. Sonra seni sağ salim tüm tren kazalarından koruyarak ailene teslim ederim. Yola çıkmadan hayatına karşılık bin sterlinlik bir teminat da öneregeğim ki bu eminim akrabalarının içini biraz olsun rahatlatacaktır. Onun dışında cuma günü öğle yemeği vaktine dek seni Bayan Shaw'a teslim etmiş olurum. Evet diyorsan yukarı çıkıp konuşayım, teklifimi sunayım."

"Bunu ne kadar istediğimi söylememe gerek bile yok," dedi Margaret, gözleri dolmuştu.

"Peki, o zaman. Minnetini şu iki gün boyunca muslukla-

rını kapalı tutarak gösterebilirsin bana. Gözyaşı döküldüğü zaman kendimi tuhaf hissediyorum ve bu hissi hiç sevmiyorum."

"Tek damla gözyaşı dökmem," dedi Margaret. Göz kırptı ve kirpiklerinde asılı kalan gözyaşı damlalarını da silkmiş oldu, yüzüne tebessüm oturtmaya çalıştı.

"İşte benim kızım. Şimdi yukarı çıkıp şu işi bağlayalım." Bay Bell durumu teyzesi ile tartışırken Margaret baştan aya-ğa titriyordu, bu yolculuğa çıkmayı çok istemekteydi. Teyzesi ise önce irkilmiş sonra şaşırıp şüpheye düşmüştü. Sonunda kendi kanaatinden çok Bay Bell'in sözlerinin etkisinde kalmıştı. Teklif doğru ya da yanlış, uygun ya da uygunsuz olsun kendi memnuniyetinden çok Margaret'ın sağ salim dönecek ve bu yolculuğun onu mutlu edecek olması teyzesinin ikna olmasını sağlamıştı: "Margaret'ın kendisi de bu ziyareti istiyor olduğundan Bay Bell'in yaptığı teklifi oldukça centilmen bir teklif olarak değerlendirmiş olmalı. Yaşadığı bunca acıdan sonra şu aralar zaten bir değişikliğe de ihtiyacı var."

-46-
Bir Zamanlar ve Şimdi

"Geçip giden mesut günleri
Bir kere daha yaşamak isterim,
Ne kadar denesem de Ölüm'ün ayırdığı
Dostları özlüyorum.

Gerçek dostluk bizi birbirimize bağlayan
Ruh öteki ruhta kendini bulur,
Saadete maneviyatla ulaşılır,
Her birine manen bağlıyım."

Uhland

Margaret, kararlaştırılan vakitten evvel hazırlanmıştı hatta kimse bakmadığı zamanlarda oturup sessizce ağlamış, birinin baktığını görünce ise içtenlikle gülümsemeye çalışmıştı. Geç kalıp treni kaçırmaktan korkuyordu fakat hayır, vaktinde yola çıkmışlardı. Rahat bir nefes aldı, sevinmişti. Trende Bay Bell'in karşısına oturdu ve bilindik istasyonları geçerek ilerlediler. Saf güneşin tatlı ışıkları içinde uyumakta olan güneyin kırsalı andıran eski semtlerinin, küçük köylerinin içinden hızla geçtiler. Güneş ışıkları kiremitli çatıları daha da kırmızılaşmıştı; kuzeyin soğuk, siyah çatılarından tamamen farklıydı buralar. Sivri, tuhaf duvarların üzerinde yavru güvercinler uçuşuyordu. Oradan oraya konuyorlardı ve yumuşak, parlak tüylerini kabartıp her bir telin güneş ışığının lezzetini hissetmesini istiyor gibiydiler. İstasyonda çok az insan vardı ve hepsi de yolculuğa çıkmaya eriniyor gibi görünüyorlardı. Margaret'ın

Londra'dan kuzeye yaptığı iki yolculuktaki hareketlilik ve keşmekeş burada yoktu. Yılın ilerleyen vakitlerinde bu hat varlıklı eğlence düşkünlerinin doldurduğu kalabalık ve canlı bir yer halini alacak, kuzeydeki iş adamlarının sağa sola gitmek için doldurduğu istasyonlardan daha farklı bir havaya bürünecekti. Her istasyonda elleri cebinde olup etrafı seyreden kimselerden burada da vardı. Yaptıkları gözleme kendilerini öyle kaptırmışlardı ki yolcular ise tren çekip gittiğinde geride bomboş raylar ve sundurma, ileride boş bir alan ve gözlerine takılacak iki kişi kaldığında bu adamlar o zaman ne yapacaklar diye merak ediyorlardı. Sıcak hava altın sarısı toprağın üzerinde dans ediyordu, peş peşe çiftlikleri geçiyorlardı ve her biri Margaret'a Alman şiiri Evangeline'deki Herman ve Dorothea'yı hatırlatıyordu. Gördüğü bu hülyadan uyandı. Trenden inip Helstone'a geçme vakti gelmişti. Kalbinde keskin bir şeyler hissediyor, acı mı mutluluk mu kestiremiyordu. Geçtikleri her bir yer anılarla doluydu, her birini asla gözden kaçırmıyordu Margaret ve bir daha geri gelmeyecek olan o günleri hatırlayıp tarif edilemez bir özlem hissediyordu. Bu yolu en son teptiği vakit annesi ve babası da yanındaydı, Helstone'dan ayrılıyorlardı. Kasvetli bir günde, kasvetli bir mevsimdelerdi, kendisinin ise ümitleri tükenmişti ama yine de annesi ve babası o zamanlar yanındaydı. Şimdi ise yalnız, öksüz kalmıştı ve ikisi de göçüp gitmiş, dünya üzerinden silinmişlerdi. Helstone yolunu güneş ışıkları içinde görünce hüzünlendi. Her bir köşe, her bir tanıdık ağaç tıpkı önceki yıllardaki gibi yaz mevsiminde muhteşem görünüyorlardı. Doğa hiç değişmiyor, hep genç kalıyordu.

Bay Bell, Margaret'ın aklından neler geçtiğini tahmin ettiğinden akıllık ve kibarlık edip dilini tuttu, hiç konuşmadı. Lennard Arms'a geldiler. Burası yarı çiftlik evi, yarı oteldi ve yoldan biraz ötede kalıyordu. Ev sahibi, yolcuların iyiliğini

düşünüp yerini biraz görünür bir tarafa almaktansa kalmak isteyenin kendisini arayıp bulmasını istemiş gibiydi. Evin arka tarafında köyün yeşilliği yükseliyordu, önünde ise limon ağaçları çit gibi sıralanıyordu. Zengin, gür yaprakların arasında Lennard'ların levhası seçiliyordu ve görüntüyü bozmaktaydı. Otelin kapısı sonuna kadar açıktı. Gelen yolcuları karşılamak için koşuşturan kimse yoktu. Ev sahibi hanım göründüğünde –misafirler pek çok detaya dikkat etmiş olabilirlerdi- hepsine içtenlikle hoş geldiniz dedi. Sanki beklediği misafirler gelmiş gibi davranmıştı. Kendilerini karşılamaya geç kaldığı için özür diledi. Ot biçme vaktiydi ve tarlada çalışan adamlara yiyeceklerin gönderilmesi gerekiyordu. Adamlar yolun ötesine geçip yumuşak çimenliği aştığından beri sepetleri hazırlamakla meşguldü kadın ve o sırada yoldan gelen tekerlek seslerini duymuştu.

"Aman Tanrım!" diye bağırdı kadın özrünü diledikten sonra. Loş olan koridorda şimdiye dek karanlıkta kalmış olan Margaret'ın yüzüne güneş ışığı vurmuştu. "Bayan Hale değil mi bu Jenny?" dedi ve kapıya koşup kızını çağırdı. "Hemen gel hemen, Bayan Hale bu!" Hemen Margaret'a doğru yaklaştı ve anaç bir tavırla elini sıktı.

"Nasılsınız? Rahip Bey ve Bayan Dixon nasıllar? Hele ki Rahip Bey! Tanrı onu korusun! Gittiğine hâlâ çok üzülüyoruz."

Margaret, babasının ve annesinin öldüğünü söylemeye çalıştı. Yalnız Bayan Purkis annesinin hatırını sormayarak onun vefatından haberdar olduğunu sezdirmiş oldu. Margaret konuşabilmek için çok çabaladı fakat tıkanmıştı. Derinden hissettiği yas sebebiyle tek bir kelime edebilmişti, "Babam."

"Hiç aklıma gelmezdi efendim!" dedi Bayan Purkis, Bay Hale'in de vefat etmiş olabileceği ile ilgili şüpheye aklına düşünce onay almak için Bay Bell'e yönelmişti. "Geçen bahar

bir bey gelmişti. Hatta daha da evvel gelmiş olabilir, kış vaktiydi galiba. Bay Hale ve Bayan Margaret ile ilgili bir sürü şey anlattı. Bayan Hale'in ise vefat ettiğini söyledi, zavallı kadıncağız. Rahip Bey'in hasta olduğundan hiç söz etmedi!"

"Hasta değildi zaten," dedi Bay Bell. "Ani bir ölüm oldu, Oxford'a beni ziyarete gelmişti. İyi bir adamdı Hale, Bayan Purkis. Böylesi sakin bir son ile aramızdan ayrıldığı için hepimiz memnun olmalıyız aslında. Margaret, gel hayatım. Babası en eski dostumdu, kendisi de vaftiz kızım. Buraya gelip şu eski yeri bir görelim dedik. Bize rahat odalar ve iyi bir akşam yemeği ayarlayabileceğinizi biliyorum. Beni hatırlamıyorsunuzdur. Adım Bell. Buraya geldiğimde Bay Hale'in evi dolu olduğu zaman birkaç defa burada kalıp o güzel biranızı içmiştim."

"Tabii tabii, kusura bakmayın. Görüyorsunuz ya Bayan Hale'i gördüğüme çok şaşırdım. Sizi odanıza çıkarayım Bayan Hale. Bonenizi çıkarıp yüzünüzü yıkarsınız. Bu sabah yeni toplanmış gülleri vazoya koydum, belki birileri gelir, dedim. Kaynak suyu gibi saf kokan birkaç misk gülü kadar güzel bir şey yok. Rahibin öldüğü aklıma geliyor da! Eh hepimiz bir gün öleceğiz tabii. O gelen beyefendi Bay Hale'in eşinin ölümü ile iyi başa çıktığını söylemişti."

"Bayan Hale'e eşlik ettikten sonra yanıma gelin Bayan Purkis. Akşam yemeği hakkında sizinle konuşmak istiyorum."

Margaret'ın odasının kanatlı pencerelerinin önü güllerle ve asma yaprakları ile doluydu. Hepsini bir kenara itip dışarı baktığında Helstone'un bacalarını ağaçların arasından seçebiliyordu. Yaprakların arasından görünen bu bacaların çoğunun kimlere ait olduğunu da biliyordu.

"Evet!" dedi Bayan Purkis yatağı şöyle bir düzelttikten sonra. Jenny'nin kucağındaki lavanta kokulu havluları aldı, "Zaman değişti Bayan Hale. Şimdiki rahibin yedi çocuğu

var. Bir tane daha yolda ve bebek odası inşa ettiriyor onun için. Eskiden ardiyenin ve çardağın olduğu yere yaptırıyor odayı. Yeni ocak da yaptırdı, misafir odasına kristal cam taktırdı. Karısı ve kendisi hareketli insanlar, çok da iyi şeyler yaptılar. En azından öyle söyleniyor. Bana kalsa ufak tefek sebeplerden ötürü etrafı boş yere alt üst ediyorlar. Yeni rahip ağzına içki koymuyor hanımım, yargıç kendisi. Karısı da tasarruflu yemek tarifleri biliyor. Maya koymadan ekmek yapmaktan yana. İkisi de aynı anda çok konuşuyorlar, insanı bayıltırlar. Ancak gittikleri zaman başınızı dinleyecek vaktiniz oluyor. Anlatılanlarla ilgili söylemek isteyebileceğiniz şeyler sonradan aklınıza geliyor. Ot toplayanların aldıkları konservelerin peşinde koşar şimdi rahip, gizlice bakar sonra da vaveylayı koparır niye zencefilli bira koyulmadı diye. İyi de ben ne yapabilirim? Annem ondan evvel anneannem hasat yapanlara her zaman malt içecekler yollarlardı, iyisinden. Ben de onların yolundan gidiyorum. Bayan Hepworth de bana ilaç yerine şeker verme taraftarı değil. Bunların daha iyi olduğunu söylüyor ama ben inanmıyorum. Sizinle konuşacak çok şeyimiz olsa da şimdi gitmem lâzım hanımım. Çok geçmeden yanınıza tekrar gelirim."

Bay Bell çilek ve krema ile esmer ekmek ve bir sürahi de süt almıştı, yanında Stilton peyniri ve canlanmak için bir şişe şarap da getirmişti. Margaret'ın aşağı inmesini bekledi. Köy kahvaltısından sonra yürüyerek yola çıktılar. Her yanda bir sürü tanıdık şey vardı ve ne tarafa döneceklerine bir türlü karar veremediler.

"Gidip papaz evinin önünden geçelim mi?" diye sordu Bay Bell.

"Hayır, daha değil. Bu taraftan gidelim, dolanıp tekrar buraya geliriz," dedi Margaret.

Ötedeki berideki kimi ağaçlar geçen sonbaharda kesilmişlerdi. Gecekonducuların üstünkörü yapılmış, yıkılmaya yüz

tutmuş evleri yok olmuştu. Margaret, kaybolan ne varsa hepsini çok özlemişti ve hepsi için sanki eski dostlarını anar gibi yas tutmuştu. Bay Lennox ile Margaret'ın konuştukları noktaya geldiler. Köklerine oturdukları düşen yıldırımlarla gövdesi hasar görmüş olan beyaz renkteki yaşlı kayın ağacı artık orada değildi. Kulübe yıkılmış, yerine düzgün, güzel bir ev inşa edilmişti. Kayın ağacının olduğu yerde ise artık küçük bir bahçe yer almaktaydı.

"Bu kadar yaşlanacağım hiç aklıma gelmezdi," dedi Margaret bir süre sessiz kaldıktan sonra. İç çekerek öteki tarafa doğru döndü.

"Evet!" dedi Bay Bell. "Gençlikte değişimleri ilk fark ettiğinde zaman insana oldukça gizemli bir şeymiş gibi geliyor. Sonra bu gizem yok oluyor. Ben değişimin artık olağan bir şey olduğunu düşünüyorum. İnsanları ilgilendiren şeylerin akışkanlığı artık alıştığım bir şey. Tabii senin için bu henüz çok yeni ve can sıkıcı."

"Haydi, gidip küçük Susan'ı görelim," dedi Margaret, yol arkadaşını çimenli bir yola soktu, yolun ilerisini ormanın gölgeliği kaplamıştı.

"Tabii her ne kadar tanımasam da küçük Susan'ı tüm kalbimle görmek isterim. Tüm Susanlar'a karşı sempatim vardır sırf Susan isminden mütevellit."

"Küçük Susan ona hoşça kal demeden ayrıldığım için hayal kırıklığına uğramıştı. O günden beri hep aklımda. Zahmet edip gidip onu görseydim ona bu acıyı yaşatmayacaktım. Yol uzun ama. Yorulmayacağınıza emin misiniz?"

"Eminim evet. Eğer hızlı yürümezsen benim için sorun değil. Soluklanmak için durabileceğimiz pek bir yer yok burada. Benim gibi şişko ve soluk soluğa kalan biri ile yürümekten şayet Hamlet olsaydım -Danimarka Prensi Hamlet- ancak o zaman romantik bir zevk alırdın. Hamlet'in hatırına sahip olduğum bu marazlı hali affediversin artık."

"Sizin hatırınıza daha yavaş yürürüm. Sizi Hamlet'ten yirmi kat daha çok seviyorum."

"Prensip olarak ölü bir aslandansa yaşayan bir eşek daha makbuldür diyorsun yani?"

"Bilmem, belki öyle. Ne düşündüğümün tahlilini pek yapmadım."

"Ne halde olduğuma detaylıca ve merakla kafa yormadan beni sevmiş olmana sevindim. Yılan gibi sürüne sürüne gitmemize de gerek yok tabii."

"Peki. Dilediğiniz hızla yürüyün, ben sizi takip ederim. Eğer çok hızlı ilerlersem benzediğinizi düşündüğünüz o Hamlet gibi durup düşüncelere dalabilirsiniz."

"Teşekkür ederim. Annem babamı öldürüp amcamla evlenmediğine göre ne üzerine düşünürüm bilemiyorum. Tek kafa yoracağım şey -akşama iyi pişmiş bir yemek yiyebilir miyiz yiyemez miyiz- olur herhalde. Sen ne düşünüyorsun?"

"Ben ümitliyim bu konuda. Bayan Purkis eskiden Helstone'un en meşhur aşçısı olarak bilinirdi."

"Hasat zamanı yüzünden zihni meşgul olacak ama."

Margaret, Bay Bell'in havadan sudan şeylerden konu açıp kendisini neşelendirmeye çalıştığının farkındaydı. Geçmişi düşünmesine engel olmaya çalışıyordu. Minnetsizlik olamayacağını bilse Margaret bu çok sevdiği gezintiyi yalnız yapmayı tercih ederdi.

Susan'ın dul annesinin yaşadığı kulübeye geldiler. Susan evde yoktu, mahalledeki okula gitmişti. Margaret hayal kırıklığına uğramıştı. Zavallı kadın bunu fark edince özür dilemeye çalıştı.

"Ah doğru tabii," dedi Margaret. "Okula başladığına sevindim. Aklıma gelmesi gerekirdi. Eskiden hep evde yanınızdaydı tabii."

"Evet, yanımda kalırdı. Onu çok özlüyorum. Bildiğim ne varsa akşamları ona öğretirdim. Çok bir şey bildiğim söyle-

nemez tabii. Becerikli bir kız olmaya başlamıştı, gözümde tütüyor. Bilgi seviyesi olarak beni de geçti şimdi," dedi annesi, iç geçirdi.

"Yanılıyor olabilirim," diye kükredi Bay Bell. "Dediğimi umursamayın, dünyanın yüz yıl gerisindeyimdir ben ama şunu söylemem gerekir; bu sıcakta o okula gitmesine gerek yok, zira evde oturup annesine yardım ederken her gece İncil'den bölümler okurken daha temiz, daha iyi ve daha yalın bir eğitim alıyormuş bence."

Margaret, Bay Bell'e cevap vermedi zira böyle bir konu hakkında çocuğun annesinin karşısında daha fazla konuşması için Bay Bell'i cesaretlendirmek istemedi. Sonra anneye döndü ve:

"Yaşlı Betty Barnes nasıl?"

"Bilmiyorum," dedi kadın kısaca. "Artık görüşmüyoruz biz."

"Neden görüşmüyorsunuz?" diye sordu Margaret, eskiden köyün arabuluculuğunu yapardı.

"Kedimi çaldı."

"Senin kedin olduğunu biliyor muydu?"

"Bilmiyorum, bilmiyordu herhalde."

"Peki. Senin kedin olduğunu söyleyip geri istesen olmaz mı?"

"Hayır! Çünkü yaktı onu."

"Yaktı mı?" diye çığlık attı Margaret ve Bay Bell hep bir ağızdan.

"Pişirdi yani!" diye açıklama yaptı kadın.

Açıklama da sayılmazdı. Margaret biraz daha irdeleyince korkunç gerçek su yüzüne çıktı. Çingene bir falcı Betty Barnes'dan kocasının pazar günleri giydiği takımı kendisine vermesini istemiş, Goodman Barnes fark etmeden cumartesi gecesi kıyafetleri sağ salim teslim edeceğini söyleyip onu kandırmış. Betty Barnes da elbiseler ortadan yok olunca pa-

nik olmuş ve kocasının öfkesinden korktuğu için köylülerin vahşi batıl inançlarından birine başvurmuş. Canlı kaynatıldığında ya da kızartıldığında acı içindeki bir kedinin çığlıkları karanlık güçleri harekete geçirip kediye bunu yapanın dileklerinin gerçekleşmesini sağladığına dair bir inançmış bu. Yani çareyi büyü yapmakta bulmuş. Zavallı Betty Barnes bunun işe yarayacağını düşünmüş. Bunları anlatan kadıncağızın da tek derdi kurban olarak onca kedinin içinde kendi kedisinin seçilmiş olmasıydı. Margaret anlatılanları dehşet içinde dinlemişti ve kadını bunların safsata olduğuna inandırmaya çalıştı.. Sonra büyük bir hayal kırıklığı ile uğraşmayı bıraktı. Adım adım kadına bazı gerçekleri kavratmaya çalıştı. Mantıksal bağlantıları, sonuçları Margaret için açıkça belli olan durumları kadına anlattı. Şaşkına dönmüş olan kadın, başta söylediği şeye bağladı lafı ve şöyle dedi: "Tabii ki bu yapılan zalimlik, yapmaması gerekirdi ama bir insan için dileğinin yerine gelmesinden daha iyi bir şey olamaz. Tüm hayatı boyunca duyduğu bir yöntem bu ama yine zalimce bir şey tabii o ayrı." Margaret çabalamaktan vazgeçti. İçi bulanmıştı, çıkıp gitti.

"Beni bozmayacak kadar iyi kalpli bir kızsın," dedi Bay Bell

"Nasıl? Anlamadım."

"İtiraf ediyorum okul konusunda haksızdım. O çocuğun yetişmesi için bu şekilde pratiğe dökülmüş olan pagan inançlarının hüküm sürdüğü ortam dışında her yer daha iyidir."

"Ah tamam hatırladım. Zavallı küçük Susan! Gidip onu görmeliyim. Okula uğrarsamızda sizin için bir sakınca yoktur umarım."

"Hiçbir sakıncası yok. Nasıl bir eğitim aldığını gözümle görmek isterim."

Pek fazla konuşmadılar. Ağaçlı yollardan geçerek ilerledi-

ler. Etraftaki tatlı yeşillik bile tören halinde gerçekleştirilmiş olan böylesi bir gaddarlığın Margaret'ın yüreğinde yarattığı acıyı, ona yaşattığı şoku silmeye yetmemişti. Hele de olayın anlatım şeklindeki tavrı hafsalası almıyordu zira ölen hayvana acıma diye bir şey söz konusu değildi.

Ormandan çıkıp okulun yer aldığı yeşillik içindeki açıklığa vardıklarında yükselen uğultuyu duydular, arıyı andıran insanların yer aldığı bir kovandan vızıltılar geliyor gibiydi sanki. Kapı sonuna kadar açıktı, içeri girdiler. Sağda solda ötede beride bulunan siyah giyinmiş tez canlı hanımlar ikisini de fark etmişler ve ev sahibi edası ile hoş geldiniz demişlerdi. Margaret, annesinin de bu edayla davranmaya çalıştığını hatırladı. Nadiren de olsa okulu görmek isteyen bir misafir çıkardı. Gerçi annesi bu kişilere karşı daha yumuşak, daha ılımlı yaklaşırdı. Margaret yeni rahibin eşini -annesinin yerini alan kadını- fark etmişti. Kadınla aralarında gelişebilecek olan muhabbetten bir an imtina edecek gibi oldu sonra bu hissi alt etti ve kibarca yaklaştı. Etraftaki gözler Margaret'ı tanımışlardı ve Margaret mırıltı ile "Bu Bayan Hale" dendiğini duydu. Bu söyleneni rahibin karısı da duymuş ve daha nazik bir tavra bürünmüştü. Margaret kadının bu kadar nezaket göstermemesini tercih ederdi zira bu haliyle daha da patronluk taslıyormuş gibi görünüyordu. Kadın, Bay Bell e elini uzattı ve:

"Babanız sanıyorum Bayan Hale. Birbirinize benziyorsunuz. Sizi gördüğüme çok sevindim bayım. Eşim de sizi gördüğüne çok sevinecek."

Margaret, Bay Bell'in babası olmadığını söyledi ve babasının vefatına dair de bir şeyler kekeledi. Rahip Bey'in eşinin tahmini bu yönde gelişmişti fakat ölmüş olan babası nasıl olur da tekrar dirilip Helstone'u ziyaret etmeye gelebilirdi ki? Bayan Hepworth'ün söylediklerini duymuyordu artık, ona cevap verme işini Bay Bell'e bırakmıştı. Tanıdık birilerini

görebilmek için etrafına bakındı.

"Ah, evet anladım, ders vermek istiyorsunuz Bayan Hale. Bundan haberim vardı. Birinci sınıflar din derslerini Bayan Hale'den alırlarmış."

Zavallı Margaret sırf manevi bağlılıktan dolayı bu ziyareti gerçekleştirmişti. Denetlemek için gelmemişti, o yüzden gerildiğini hissetti. Babası tarafından ciddi bir törenle vaftiz edilmiş olan bir zamanlar yakından tanıdığı küçük heyecanlı yüzlerle bir araya geldi. Oturdu ve kızların değişen çehrelerini dikkatle inceledi. Susan'ın elini kimseye fark ettirmeden bir iki dakika tuttu. Birinci sınıf olan bu öğrenciler o arada kitaplarını çıkarmaya çalışıyorlardı. Rahibin karısı ise bir hanımefendi bir beye ne kadar yaklaşabilirse Bay Bell'e o denli yaklaşmış, onu düğmesinden yakalamış ve kullandıkları fonetik sistemi ona anlatıyordu. Müfettiş denetlemeye geldiğinde ne anlatıyorsa şu an Bay Bell'e de aynılarını anlatmaktaydı.

Margaret kitabına eğildi fakat bir şey okumuyordu, kulağı çocukların çıkardığı uğultudaydı. Eski günleri hatırladı ve gözlerine yaşlar doldu. Birden bir sessizlik oldu. Kızlardan biri *bir* kelimesine takılmıştı, ne diyeceğini bilemiyordu.

"*Bir* belirsizlik zamiridir," dedi Margaret usulca.

"Pardon," dedi Rahibin karısı, tüm dikkatini vererek. "Fakat Bay Milsome bize *bir*in ne olduğunu söylemişti? Hatırlayan var mı?"

"Sayı sıfatı," dedi bir düzine kadar çocuk hep bir ağızdan. Margaret oturdu, utanmıştı. Çocuklar ondan daha iyi biliyorlardı. Bay Bell öteki tarafa dönüp gülümsedi.

Margaret ders boyunca bir daha hiç konuşmadı. Ders sona erince usulca, sevdiği birkaç öğrencinin yanına gitti, onlarla biraz sohbet etti. Artık çocuk değillerdi, kocaman birer genç kız olmak üzereydiler. Uzak kaldığı bu üç yıldan sonra nasıl hızlıca büyüdüklerini görmüş oldu, eski hallerinden

eser kalmamıştı. Hepsini yeniden görebilmiş olduğuna sevinmişti. Hüzünle karışık bir mutluluk hissetmekteydi. Dersler o günlük bittiğinde, yaz mevsimi olduğundan öğlenin erken saatleriydi ve Bayan Hepworth, Margaret'a kendisinin ve Bay Bell'in rahibin ikamet etmiş olduğu eve kadar kendisine eşlik etmelerini teklif etti. Gelişmeleri görmelerini söyledi. "Gelişme" kelimesi ağzından kaçıvermişti. Sonra düzeltti ve daha ılımlı bir kelime seçip rahibin gerçekleştirmiş olduğu "değişiklikleri" görmelerini istedi. Gerçekleştirilen bu değişiklikleri görmek Margaret'ın umurunda bile değildi. Zira eski, tatlı evinin hatırlattıklarını bozacaktı bu ayrıntılar. Karşılaşacaklarının kendisine derin bir teessür hissettireceğini biliyor olsa da eski evini bir kez daha ziyaret etmek istedi.

Rahip evinin içi ve dışı oldukça değişmişti. Düşündüğü kadar acı hissetmemişti. Bahçe, çimenlik alan eskiden o kadar muntazam olurdu ki bir gül yaprağı bile kusursuzca düzenlenmiş o alan üzerinde leke gibi dururdu. Şimdi ise çocukların eşyaları ile kaplıydı ortalık. Bir poşet bilye vardı, öteki tarafta çocukların oyun için bellerinde çevirdikleri çember duruyordu. Hasır bir şapka, gül ağacının dalına askıya asılmış gibi bırakılmıştı ve ağırlığı ile narin güllerle bezeli dala zarar veriyordu. Hâlbuki eskiden bu güllere ihtimamla, sevgi ile bakılırdı. Pas pas serilmiş olan küçük kare antre ise yine gürbüz ve neşeli çocukların eşyaları ile bezeliydi.

"Ah, dağınıklığımızın için kusurumuza bakmayın Bayan Hale. Bebek odası bitsin, ortalığı toparlattıracağım. Sizin odanızın olduğu yere çocuk odası yaptırıyoruz. Çocuk odası olmadan nasıl idare ettiniz Bayan Hale?"

"Biz iki çocuktuk," dedi Margaret. "Sanırım sizin çok çocuğunuz var."

"Yedi tane. Bakın! Bu tarafta caddeye bakan bir pencere

yaptıracağız. Bay Hepworth bu ev için çuvalla para harcıyor. Biz geldiğimizde oturulacak gibi değildi. Bizim gibi geniş bir ailenin oturabileceği bir yer değildi demek istiyorum." Evdeki her bir oda değişmişti. Bayan Hepworth'ün şu an bahsettiği, Bay Hale'in çalışma odası olan oda aynı duruyordu. Yeşilliğin düşürdüğü gölge ile oluşan tatlı sessizlik Bay Hale'e düşüncelerine yoğunlaşmasını sağlıyordu, en azından kendisi öyle diyordu. Belki de Bay Hale hareketten çok düşünce adamı olduğu için öyle hissediyordu. Yola bakan bu yeni pencere Bayan Hepworth'ün söylediğine göre bir sürü avantaj sağlayacaktı. Kocası ortalığa yayılmış olan koyunlarını buradan takip edilebilecekti. Meyhanelere gitmeye çalışan adamlar kimsenin kendilerini denetlemediğini ümit ederlerken aslında takipte olacaklardı. Zira çalışkan rahibin gözü üzerlerinde olacaktı. Rahip en temel dini öğretileri aktardığı törendeyken; şapkası, bastonu elindeyken; tebaasını yolcularken takipte olacak ve adamlar hızlı adımlarla *Jolly Forester* meyhanesine koştururlarken ağzına içki koymayan rahip hepsini meyhanede basacaktı. Maaile çabuk, tez canlı, yüksek sesle konuşan, iyi kalpli fakat algıları biraz zayıf insanlardı. Bay Bell anlatılanlardan kendi zevkine hitap eden şeylere onay vermekteydi ve Margaret bu durum karşısında Bayan Hepworth'ün kendisi ile dalga geçildiğini düşünmesinden çekinmişti. Fakat öyle olmamıştı. Bayan Hepworth söylenenlerin hepsini candan bir tavırla ciddiye almıştı. Margaret evden ayrılıp yavaş yavaş otele dönerlerken Bay Bell'i azarlamadan edemedi.

"Kızma Margaret. Senin üzünden oldu her şey. Sana yapılan onca değişikliği üstünlük taslar gibi ne büyük bir gelişim olacak tavrı ile anlatmasaydı ben de düzgün davranırdım. Bu konuda ders vermeye devam edeceksen rica ederim yemekten sonra devam edelim. Çektiğin nutuk yemekleri hazmetmemi kolaylaştırır ve uykuya dalmamda bana yar-

dımcı olur."

İkisi de yorulmuşlardı. Çocukluğunun geçtiği, evlerine yakın olan ormanda, tarlalarda yürüyüşe çıkacağını söylemişti Margaret fakat o kadar bitkindi ki bu dediğini yapacak durumda değildi. Canını sıkan tek şey Helstone'a yapmış oldukları bu ziyaret değildi. Her yer değişmişti, yavaş ilerleyen bir süreç olsa da her yanı kontrolü altına almıştı. Ev ahalileri ölümlerle, evliliklerle, günlerin, ayların getirdiği doğal gelişimle değişmişlerdi. Çocukluğumuzdan gençliğimize, oradan da bizi olgunluğa taşıyan doğa ananın nazik kucağına olgun bir meyve olarak düştüğümüz o sezdirmeden ilerleyen süreci andırıyordu yaşananlar. Çevre artık çok farklıydı. Öteki ağaç berideki çalılık yok olmuş eskiden gölgelik olan her yere güneş ışığı dolmuştu. Yollar muntazamlaştırılıp daraltılmış, yol boyu uzanan dağınık yeşilliklerin etrafı çevrilmiş toprak sürülmüştü. Büyük bir değişim olarak adlandırılan bu yaşananlar Margaret'ın eski manzaranın, hüzünlü havanın, etrafı çimenlerle kaplı yolların özlemini çekmesine sebep olmuştu. Pencerenin kenarındaki yere oturup kararan havaya hüzünle baktı. Dışarıdaki alacakaranlık şu anki düşünceli hali ile tam bir uyum sağlıyordu. Bay Bell ise sıra dışı maratonun sonunda horuldayarak uyuyordu. Bugün hasat işine yardım ederek garsonluk görevi dışında değişik bir iş yapmış olan parlak yüzlü köy kızı çay tepsisini getirmişti. Bay Bell uyandı.

"Hey! Kim var orada? Neredeyiz biz? Kim o? Margaret? Ah tamam şimdi hatırlıyorum her şeyi. Orada böyle kukumav kuşu gibi ellerini dizlerinin üzerinde birleştirmiş gözlerini uzağa dikmiş olan kadın da kim dedim. Nereyi seyrediyorsun öyle?" diye sordu Bay Bell, pencereye yaklaşmış, Margaret'ın arkasında dikilmişti.

"Hiç," dedi hemen ve ayağa kalktı Margaret, elinden geldiğince neşeli görünmeye çalıştı.

"Gerçekten de hiçmiş! Kasvetli bir koruluk, çitlerin üzerine sarılmış yaban gülleri ve havada dolanan nemli hava. Kapat pencereyi, gel içeri de çayı hazırla."

Margaret bir süre sessiz kalıp çay kaşığı ile oynadı, Bay Bell'in anlattıklarına karşılık vermedi. Daha sonra Bay Bell, Margaret'ın söylediklerine karşı çıktı. Margaret ise sanki aynı fikirdeymişçesine yaşlı adama yine yumuşak bir gülümseme ile karşılık verdi ve sonra derin bir iç çekti. Elindeki kaşığı bırakıp konuşulan konudan bağımsız bir şeyden bahsetmeye başladı. Tiz bir sesle lafa girmişti. Bu ses tonu konuşan kişinin söz konusu mevzuyu bir süredir zihninde evirip çevirdiğine işaret ediyordu. "Bay Bell, dün akşam Frederick hakkında konuştuklarımızı hatırlıyorsunuz, değil mi?"

"Dün akşam mı? Neredeydim ben dün akşam? Hah hatırladım. Sanki üstünden bir hafta geçmiş gibi. Evet, Frederick hakkında konuştuk, hatırlıyorum, zavallı çocuk."

"Evet. Bay Lennox, Frederick'in annemin vefat ettiği zaman İngiltere'de olduğunu söyledi, hatırlıyorsunuz değil mi?" diye sordu Margaret, sesini daha da alçaltmıştı.

"Hatırlıyorum. Burada olduğunu bilmiyordum Frederick'in."

"Ben babam size söylemiştir sanıyordum."

"Hayır! Söylemedi. Ne oldu ki Margaret?"

"Size o ara yapmış olduğum büyük bir hatadan söz edeceğim," dedi Margaret v. birden yüzünü kaldırıp açık yüreklilikle Bay Bell'e baktı. "Ben bir yalan söyledim," dedi, yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

"Tamam, bu iyi bir şey değil kabul ediyorum. Ben de hayatım boyunca pek çok yalan söylemişimdir. Doğrudan bir yalan kıvırmamışımdır, senin yaptığın gibi. Hareketlerimle dolaylı yollardan insanları gerçek olmayan bir şeye ya da bir yalanın doğru olduğuna inandırmışımdır. Yalanın atası

kimdir biliyor musun Margaret? Kendilerini çok iyi sanan pek çok insanın dengi olmayan evliliklerle, ikinci göbekten ayrı düştükleri kuzenleri ile ve yalanla kurdukları tuhaf bir bağ var. Yalancılığın lekeli kanı hepimizin damarlarında dolaşıyor. Herkes gibi sen de yalan söyleyebilirsin. Ne o? Ağlıyor musun? Bu konu hakkında daha fazla konuşmayalım eğer böyle ağlayacaksan. Biliyorum söylediğine pişmansın ve bir daha söylemeyeceksin. Artık geçmişte kaldı ve uzun lafın kısası ben senin bu akşam neşelenmeni istiyorum, üzülmeni değil."

Margaret gözlerini sildi ve başka şeylerden konuşmaya çalıştı sonra tekrar gözyaşlarına boğuldu.

"Lütfen Bay Bell. Bırakın da size her şeyi anlatayım. Belki bana yardımcı olabilirsiniz. Hayır, yardım da beklemiyorum aslında sizden. Eğer gerçeği bilirseniz belki beni doğruya yönlendirebilirsiniz. Mevzu derin bir konu aslında," dedi Margaret ve kendini istediği gibi ifade edemediği için huzursuzdu.

Bay Bell'in tavrı değişmişti. "Her şeyi anlat bakayım bana çocuğum," dedi.

"Uzun hikâye aslında. Fred geldiğinde annem çok hastaydı. O kadar gerilmiş ve korkmuştum ki Fred'in başına bela açmaktan korktum. Annem öldükten sonra telaşa düştük çünkü Dixon, Milton'da Leonards adında bir adamla karşılaşmıştı. Bu adam Fred'i tanıyordu ve ona karşı kin besliyordu. Fred'in yakalanması için ortaya konulmuş olan ödüle talip olacak biriydi. Böyle bir tehlike baş gösterince çareyi Fred'i bir an evvel Londra'ya göndermekte buldum. Geçen akşam konuşulanlardan da anlayacağınız üzere duruşması yapılsa kurtulma şansı ne olur diye danışması için Fred'i Bay Lennox'a yolladım. O yüzden Fred'le ben tren istasyonuna gittik. Akşam olmuştu, saat ilerliyordu fakat birilerinin bizi fark etmesi için yeteri kadar aydınlıktı ortalık.

Erken gelmiştik ve yakında bulunan alanda yürüyüşe çıktık. Bu Leonards denen adam yüzünden oldukça paniklemiştim çünkü civarda olabileceğini biliyordum. Alana geçtikten sonra batan güneşin ışıkları yüzüme vurmuştu ve o sırada durduğumuz yerin yakınındaki yoldan at sırtında bir adam geçti. Bana baktığını gördüm ve önce kim olduğunu anlayamadım zira güneş ışıkları tam gözüme geliyordu ve bir an kamaşma geçti ve baktım ki o adam Bay Thornton'mış. Birbirimizi hafifçe selamladık..."

"Ve Frederick'i görmüş oldu tabii," dedi Bay Bell ve hikâyesini tamamlamada Margaret'a yardım etmiş oldu.

"Evet, ve sonra istasyondayken çakırkeyif, sendeleyerek ilerleyen adamın biri yanımıza geldi. Fred'in yakasına yapıştı. Fred kendisini kurtarmaya çalışırken adamın dengesi bozuldu ve perondan aşağı düştü. Yüksekten düşmedi, derin bir yere düşmedi. Alt tarafı bir iki metrelik bir yükseklikti fakat Bay Bell, adam düştükten sonra ölmüş!"

"Tuhaf! Bu adam şu bahsettiğin Leonards'dı sanırım. Fred nasıl uzaklaştı oradan?"

"Adam düştükten hemen sonra ayrıldı Fred. Bu düşüşün zavallı adama zarar vereceği hiç aklımıza gelmedi zira küçük bir kazaydı."

"O zaman hemen ölmedi adam."

"Hayır, iki-üç gün kadar yaşadı. Sonra da Bay Bell! İşin en kötü kısmı da burası," dedi Margaret, gerilmişti, parmaklarını birbirine kenetledi. "Komiserin biri geldi ve Leonards'ın ölümüne sebebiyet veren o arbedeyi, darbeyi uygulayan adamın yanındaki kişinin ben olduğumdan şüphelenildiğini söyledi. Bu yanlış bir suçlamaydı biliyorsunuz ve Fred'in gemi ile yola çıktığından haberimiz yoktu. Hâlâ Londra'da olabilirdi ve bu yanlış iddia ile tutuklanabilirdi. Teğmen Hale olduğu böylelikle ortaya çıkar ve öldürülebilirdi. Tüm bu fikirler bir anda zihnimden akıp geçti. Ben de o

kişinin ben olmadığımı söyledim. O akşam tren istasyonunda bulunmadığımı dile getirdim. Konu hakkında bir bilgim olmadığını belirttim ve bunu yapmaktaki tek amacım Frederick'i kurtarmaktı."

"Doğru bir şey yapmışsın. Ben de olsam aynı şeyi yapardım. Başkasının iyiliği için bu işe girişmişsin. Ben de farklı davranmazdım sanırım."

"Evet, siz de farklı davranmazdınız. Bunu yapmam yanlıştı, kanuna aykırı davrandım, inancıma karşı geldim. O sıra Fred sağ salim İngiltere'den ayrılmıştı ve saflıkla orada olduğuma tanık olan birinin olduğunu tamamen unutmuştum."

"Kim?"

"Bay Thornton. İstasyonun yakınında beni gördüğünü ve selamlaştığımızı söyledim ya."

"Bay Thornton bu ölen sarhoş adamla Fred arasında yaşanan arbededen habersizdi. Sanırım soruşturmanın sonucunda bir şey çıkmadı."

"Hayır! Soruşturma için başlatılan işlemler durduruldu. Bay Thornton'un her şeyden haberi vardı. Davayı sivil olarak o da araştırıyordu. Adamın ölümüne, düşmesinin sebep olmadığını biliyordu. Benim söylediğim yalandan sonra öğrendi tabii bunu. Ah Bay Bell!" Margaret birden elleri ile yüzünü gizledi, sanki hatırladıklarından saklanmak ister gibiydi.

"Bay Thornton'a durumu açıkladın mı peki? Bu yalanı söylemendeki güçlü sebebi, bu içgüdüsel hareketini ona açıkladın mı?"

"İnancının zayıflığını ve batmamak için günaha nasıl sarıldığımı anlattım mı onu soruyorsunuz," dedi Margaret, acı içindeydi. "Hayır, tabii ki. Nasıl anlatabilirdim ki? Frederick'in varlığından bile haberdar değil. Kendimi nazarında aklamak için aile sırlarımızı ona anlatıp zavallı Frederick'in

temize çıkabilme ihtimalini ilgilendiren bir konuyu nasıl ifşa edebilirdim? Fred, bana en son yaptığı bu ziyaretten kimseye bahsetmememi söylemişti. Görüyorsunuz babam kimseye söylememiş, size bile. Ben de bunu bir sır olarak saklamam gerektiğini düşündüm ve duruma katlandım. O günden beri Bay Thornton'un bana olan saygısını kaybettim."

"Sana saygı duyduğuna eminim," dedi Bay Bell. "Tabii bu da biraz şeyi işaret ediyor... Sana itibar ediyor ve saygı duyuyor. Kimi zaman neden çekinceli davranmış olduğunu şimdi daha iyi anlıyorum."

Margaret konuşmadı ve Bay Bell'in söylediklerine karşılık vermedi. Yavaş yavaş şöyle dedi:

"Bay Thornton benim hakkımda konuşurken *çekinceli* konuştu diye bahsettiğiniz şeyler tam olarak nedir?"

"Ha! Seni övdüğümde benim fikirlerime katılmaması beni biraz rahatsız etmişti yalnızca. Sıradan bir aptal gibi ne söylesem başkasının da benimle o konuda aynı fikirlere sahip olacağı sanrısına kapıldım bir an. Bay Thornton fikirlerime katılmadı ve ben de şaşırdım haliyle. Tabii şu anki durum kendisine açıklanmadıysa o da şaşırmış olmalı. Önce senin genç bir adamla alacakaranlıkta yürüyüş yaptığın konusu açıldı..."

"Ama o benim ağabeyim!" dedi Margaret şaşkınlıkla.

"Evet, öyle ama Bay Thornton bunu nereden bilebilir ki?"

"Bilmiyorum. Aklıma böyle bir şey düşünebileceği hiç gelmedi," dedi Margaret, yüzü kızarmıştı, incinmiş, üzülmüştü.

"Ağabeyin olduğu hayatta aklma gelmezdi belki de. Söylediğin yalana gelince, mevcut olan şartlar dâhilinde söylemen gereken bir yalanmış kanımca."

"Hayır, değildi. Şimdi daha iyi fark ediyorum bunu. Çok pişmanım."

Uzun bir sessizlik oldu. Margaret lafa girdi.

"Bay Thornton'u bir daha asla göremeyeceğim nasılsa," dedi ve sonra sustu.

"Onu görememekten ziyade asla yapamayacağın başka şeyler var bence," dedi Bay Bell.

"Kendisini bir daha göremeyeceğimi sanıyorum. Kimse bir dostunun nazarında bu kadar dibe batmayı istemez, benim battığım gibi." Gözlerine yaşlar dolan Margaret'in sesi kendinden emin çıkmıştı. Bay Bell ona bakmıyordu. "Frederick'in durumu için beslenen tüm umutlar yok olduğuna göre, kendisini aklayıp İngiltere'ye dönmesinin imkânsız olduğu anlaşıldığına göre ben tüm bu yaşananların ardındaki hakikati kendisine anlatıp kendimi aklamayı seçerdim. Eğer sen de istersen, yapabilirsen, fırsatını yakalarsan -ki kendini açıklama yapmak zorundaymışsın gibi hissetmefakat eğer elinden geliyorsa ona her şeyi anlatır mıydın? Ayrıca Bay Thornton'a bunu yapmanı benim istediğimi de söyle. Babanın hatırı var, o yüzden her ne kadar bir daha görüşmeyecek olsanız da Bay Thornton'un saygısını kaybetmemek mühim."

"Kesinlikle. Bence de bilmesi gerekiyor. Ufacık da olsa uygun olmadığı düşünülen bir hareketle töhmet altında bırakılmak istemem. Genç bir erkekle baş başa görünce ne düşüneceğini bilememiştir."

"Böyle düşündüyse şayet," dedi Margaret sertçe, "Kötü düşünce sahibinin kötü kalpliliğini gösterir gibi bir sonuç çıkarabiliriz bu durumdan. Yine de eğer bir fırsatını yakalarsam durumu kendisine açıklamayı isterim. Bay Thornton'a uygunsuz davrandığımı düşündürtecek şeylerden kendimi aklamak amacıyla yapmayacağım bunu. Hele ki böyle bir konuda benden gerçekten şüphe ettiyse benim hakkımda ne düşündüğü umurumda bile olmaz. Gerçeği açıklamaktaki tek amacım, beni bu yalanı söylemeye iten sebeplerin ne olduğunu bilmesini istememdir, bu kadar."

"Ki bunun için seni suçlamıyorum ve sana iltimas geçtiğimi de düşünme sakın."

"Başkalarının doğru ya da yanlış algısını kendi bilgi birikimimle kıyaslamam bile. Yaptığım şeyin yanlış olduğuna inanıyorum. Bu konu hakkında daha fazla konuşmayalım isterseniz. Geçti gitti. Günahsa işlendi artık. Bunu artık geçmişte bırakıp bundan sonra elimden geldiğince dürüst olmaya bakmam lâzım."

"Peki. Huzursuz olmak, rahatsız olmak istiyorsan ol. Vicdanımı kapalı bir kutuda saklıyorum. Ne zaman kapağı açsam vicdanım sesinin büyüklüğü ile beni şaşırtıyor. Tatlı dille ikna edeceğim onu. Balıkçı cinle nasıl tatlı dille konuşuyorsa öyle. 'İyi ki de,' diyeceğim vicdanıma, bunca zaman sizi saklamışım. O kadar küçük o kadar dar bir alanda muhafaza etmişim ki sizi varlığınızı bile unutmuşum. Yalvarırım efendim, git gide böyle büyümekten ve beni bu gizemli halinizle ürkütmektense tekrar eski, küçük boyutlarınıza geri döner misiniz lütfen? Tekrar küçüldüğünde ise lambanın kapağını kapatıp onu tekrar hapsedeceğim. Bir dahakine açacağım zaman daha dikkatli olacağım. Cini lambaya hapseden Süleyman'ın -ki kendisi en bilge adamdır- yaptığı işi bir daha bozmamak gerektiğini bileceğim."

Margaret anlatılanı komik bulmamıştı, hatta Bay Bell'in anlattıklarını dinlemiyordu bile. Kafası yine malum soruna takılıp kalmıştı ve git gide sağlam bir kanaat halini de almıştı: Bay Thornton artık kendisi hakkında hiç iyi şeyler düşünmüyordu, hayal kırıklığına uğramıştı. Hiçbir açıklama Bay Thornton'un nazarındaki o saygın yerini tekrar kazanmasına yardımcı olamazdı. Aşkını yeniden kazanmak gibi bir derdi yoktu, bu konu ile ilgili verdiği kararda katiydi. Fakat saygısını ve itibarını kazanmayı istiyordu tıpkı Gerald Griffin'in güzel dizelerinin birinde anlattığı gibi:

"Adımın zikredildiğini duyduğun an dönüp tekrar baka-

caksın."

Aklından bunlar geçerken Margaret tıkanır gibi oldu ve yutkunup durdu. Bay Thornton kendisi hakkında yanlış bir fikre sahip olsa da bu durum karakterinin gerçek hayattaki niteliğini elbette ki etkilemeyecekti. Bunu düşünüp rahatlamaya çalıştı. Bu doğruydu evet fakat bir aldanıştı da ve bu fikir hissettiği pişmanlığın ağırlığı altında un ufak olmaktaydı. Bay Bell'e sormak istediği yirmi farklı soru dilinin ucuna geliyordu ama hiçbirini soramıyordu. Bay Bell ise Margaret'ın yorulduğunu düşünüp onu erkenden odasına yolladı. Margaret açık pencerenin önünde saatlerce oturdu. Yatmadan evvel perde gibi uzanan kocaman ağaçların arkasından göz kırpıp kaybolan yıldızların peyda olmaya başladığı mor kubbeyi seyretti. Gece boyunca yeryüzünde bir küçük ışık daha parıldamaktaydı. Eski odasında yanan mumun ışığıydı bu. Rahip evinde şu an kalan ailenin yenisi inşa edilene dek çocuk odası olarak kullandıkları bir odaydı artık orası. Değişimin gücü, bireysel olarak bir hiç olduğu fikri, yaşadığı şaşkınlık ve hayal kırıklığı Margaret'ı boğmaktaydı. Hiçbir şey eskisi gibi değildi. Bu hafif ama etkisi büyük istikrarsızlık Margaret'a büyük bir acı veriyordu. Her şey o fark etmeden yavaş yavaş değişmiş olsaydı bu kadar büyük bir acı hissetmezdi.

"Şimdi anlıyorum, cennet denilen yer... Ah ne azametli ve dinlendirici sözlerdir bunlar: *Dün de bugün de yarın da aynı.* Sonsuza dek değişmeyen yer! *Sonsuzluktan sonsuzluğa akan Tanrı.* Şu tepemdeki gökkube hiç değişmeyecekmiş gibi görünüyor fakat değişecek. Çok yoruldum. Hiç kimsenin hiçbir mekânın sabit kalmadığı, oradan oraya sürüklendiğim şu hayat yordu beni. Dünyevi ihtirasların kurbanı olanların kapılmış olduğu bir girdap bu sanki. Başka dine mensup kadınların kapanıp her şeyden elini eteğini çekeceği bir halet-i ruhiyedeyim. Yeryüzünün monotonluğu içinde cennetin

istikrarlılığını arıyorum. Bir Katolik olsaydım ve yüreğimi susturup bir darbe ile onu uyuşturabilseydim belki bir rahibe olabilirdim. Fakat kendi türümden olanların arkasından yas tutmam gerek. Hayır, insanlık için de değil. İnsanlık için duyduğum sevgi bireysel olarak hayatımda bulunanlara duymuş olduğum sevgiyi aşamaz. Belki de aşması gerek, belki de böylesi iyi. Bu gece bununla ilgili bir karara varamayacağım."

Yatağa yorgun giren Margaret dört-beş saat sonra yatağından yorgun kalktı. Fakat yeni sabahla birlikte yeni ümitler, yeni başlangıçlar söz konusu idi.

"Her şey bir yana güzel olan da bu," dedi, üzerini giyinirken oyun oynayan çocukların seslerini duymuştu. "Dünya öylece sabit kalabilseydi, her şey yozlaşır ve bozulurdu. İrlandalılar'ın sözüydü sanırım bu. Kendime ve değişimin bana yaşattığı acılara odaklanıyorum. Fakat çevremdeki bu gelişim aslında doğru ve gerekli olan bir şey. Şayet nesnel bir yargıya varmak ve umutla dolu, güvenilir bir kalbe sahip olmak istiyorsam değişen durumların bana hissettirdiklerine değil başkalarını nasıl etkilediğine odaklanmam lâzım." Gözlerinin içi gülüyordu ve bu tebessüm dudaklarına akmaya hazırdı. O sırada salona geçti ve Bay Bell'i selamladı.

"Evet hanımefendi! Dün akşam geç saate kadar oturduğun için bu sabah geç kaldın. Sana haberlerim var. Akşam yemeğine davet aldım, ne dersin? Sabahın köründe aldım bu daveti hem de. Okula giderken rahip buraya uğradı. Otel sahibesine hasat yapanların içkiden uzak durmalarının ne kadar yararlı olacağına dair nutuk çekmeye gelmiş. O yüzden bu kadar erkenci davranmış. Neyse, buraya gelmişti ve ben aşağı indiğimde saat daha dokuz olmamıştı. Akşam yemeğine davet etti bizi."

"Gidemem, Edith beni bekliyor," dedi Margaret, böylesine kuvvetli bir bahanesi olduğu için şükretti.

"Biliyorum, kendisine de söyledim zaten. Daveti kabul edemeyeceğini bildirdim. Yine de mümkünse yemeğe katılmamızı istedi."

"Yok hayır. Planımıza sadık kalalım. Saat on ikide yola çıkalım. Çok düşünceli, çok nazik bir harekette bulunmuşlar fakat gidemeyiz."

"Peki, telaşlanma. Ben her şeyi ayarlarım."

Ayrılmadan evvel Margaret eski evlerinin bahçesine uğradı ve küçük bir daldan sarkan hanımellerini topladı. Bir gün önce biri görüp laf çıkarır diye korkup bu işe girişmezdi. Fakat eski hayatına döneceği için şu an içinde bulunduğu ortam önceki büyüsünü yeniden kazanmıştı. Günlük yaşamın burada çıkarmakta olduğu sesler dünyanın kalanında duyulmakta olan seslerden daha melodikti, ışık daha bir altın rengiydi, yaşam daha bir sakin geçiyordu ve huzur dolu bir tatlılığa sahipti. Margaret, bir önceki gün hissettiklerini hatırladı ve kendi kendine şöyle dedi:

"Ben de değişiyorum nihayetinde. Dün nasıl hissediyordum bugün nasıl hissediyorum! Geldiğimde hayal kırıklığına uğradım ve üzgün bir haldeydim zira hiçbir şey hayal ettiğim gibi değildi. Ancak şimdi anladım ki mevcut gerçeklik hayal ettiğimden bile daha güzel. Ah Helstone! Başka hiçbir yeri seni sevdiğim kadar sevemem."

Birkaç gün sonra Helstone'u ziyaret ettiği için mutlu olduğuna karar verdi. Köyü tekrar görmüş ve kendisi için dünyanın en tatlı yerinin orası olduğuna kanaat getirmişti. Helstone geçmişine ait derin izler taşımaktaydı. Margaret'a özellikle annesini ve babasını hatırlatmaktaydı. Bay Bell ile yapmış olduğu bu ziyaret gibi tekrar Helstone'u gidip görmek söz konusu olursa bundan imtina edeceği ise kesindi.

-47-
Bir Şeyler Eksik

"Tecrübe rengi soluk bir müzisyen gibi
Elinde sabrın santurunu tutuyor,
Çıkardığı melodileri anlayamıyoruz.
Tanrı'nın yarattığı evrenlerindeki dileğini
Tellerden akıyor hüzünlü, şaşkın minörler."

Bayan Browning

Dixon, aynı vakitlerde malikâneye dönmüştü ve Margaret'in hizmetçisi olarak evdeki yerini almıştı. Milton'dan milyon tane dedikodu getirmişti: Martha genç Bayan Thornton evlendikten sonra onun yanına gitmişti. Dixon bu ilginç düğün törenindeki nedimelerden, elbiselerden, yemeklerden bahsetti. İnsanlar grevden sonra yaptığı kontratların zararını ödeyerek Bay Thornton'un çok para kaybettiğini düşünüyorlardı. O yüzden bu kadar harcama yapıp böyle bir düğün yapabilmesine şaşırmışlardı. Eşyaların satışında ne kadar az para toplanmış olduğunu uzun uzun anlattı. Milton gibi zenginlerin de ikamet ettiği bir muhitte böyle bir şeyin yaşanması elbette ki utanç vericiydi. Bayan Thornton bir ara gelip sıkı pazarlık yapmış, üç beş bir şeyler almıştı. Sonraki gün Bay Thornton gelmiş ve almak istediği birkaç parça şey için verdiği teklifi kendisi yükseltmişti ve civarda toplanan izleyicilere eğlence çıkmıştı. Dixon'ın söylediğine göre Bay Thornton'un ödediği miktar işi eşitlemişti zira Bayan Thornton az ödediğinde Bay Thornton gelip fazla fazla ödemişti. Bay Bell de kitaplarla ilgili yapılması gerekenleri bir mektupla bildirmişti fakat Bay Bell

nev-i şahsına münhasır bir insan olduğundan Dixon mektupta bahsettiklerinden hiçbir şey anlamamıştı. Kendisi bizzat gelip emirlerini iletseydi daha iyi olurdu zira mektupta yazılanlar her zaman daha kafa karıştırıcı oluyordu.

Dixon'ın Higginsler ile ilgili anlatacağı pek bir şey yoktu. Hafızası aristokratikçe taraf tutardı. Sosyal statü olarak kendisinden aşağı gördüğü kimselerle ilgili bir konuyu hatırlamaya çalıştığında anlattıklarına güvenilmezdi. Nicholas'ın bir şeyi yoktu muhtemelen. Pek çok kere eve gelip Bayan Margaret'la ilgili havadisleri öğrenmeye çalışmıştı. Higgins dışında bir kere de Bay Thornton, Margaret'ın nasıl olduğunu sormuştu. Müthiş, kuvvetli, pasaklı şey Mary de oldukça iyiydi tabi! Mary'nin hakkında bazı şeyler duymuştu galiba. Yoksa rüyasında mı görmüştü? Hoş Higgins gibi bir ailenin mensuplarını rüyasında görmesi kadar aptalca bir şey olamazdı tabii. Mary, Bay Thornton'un fabrikasında çalışmaya gönderilmişti. Babası Mary'nin yemek yapmayı öğrenmesini istiyordu zira. Tabii bu ayrıntının ne anlama geldiği hakkında hiçbir fikri yoktu Dixon'ın ve Margaret da anlattığı hikâyenin alakasız olduğunu bu yüzden muhtemelen rüyasında gördüğünü söyledi. Milton hakkında, Milton'daki insanlar hakkında konuşabileceği birinin olması Margaret'ın hoşuna gitmişti. Dixon, bu konulardan konuşmaya o kadar da meraklı değildi gerçi ve hayatının bu kısmını geçmişinde bırakmak istiyordu. Bay Bell'in Margaret'ı varisi yapma konusunda söylemiş olduklarına odaklanmaya çalışmaktaydı fakat Margaret konu ile ilgili daha fazla konuşabilmesi için Dixon'ı cesaretlendirecek şeyler söylemedi ve şüphelerini dile getirdiği, onay almak ister tonda sormuş sorduğu kinayeli sorulara da cevap vermedi.

Uzun bir süre Margaret, Bay Bell'in Milton'a iş dolayısı ile yapacağı ziyaretin haberini almayı özlemle bekledi. Zira Helstone'da oturup konuştukları vakit Bay Thornton'a -her

ne kadar onu belli bir şeye inandırmak telaşı ile konuşulmayacak olsa da- bizzat açıklama yapılması gerektiğine karar vermişlerdi. Bay Bell iyi bir mektup arkadaşı sayılmazdı. Keyfine göre bazen uzun bazen kısa mektuplar yazıyordu. Margaret pek bir şey ümit etmese de Bay Bell'in yazdığı mektupları az da olsa hayal kırıklığı hissederek kenara kaldırmaktaydı. Bay Bell'in Milton'a gideceği filan yoktu. Bu konuda hiçbir şey söylemiyordu. Yine de Margaret'ın sabırlı olması lâzımdı. Sis perdesi er ya da geç aralanacaktı. Bay Bell'in mektupları bir tuhaftı. Kısa kısa yazıyor ve sürekli şikâyet ediyordu. Mektuplarında ara sıra hafif bir mutsuzluk hissediliyordu ki bu Bay Bell'in huyu sayılmazdı pek. Gelecekten bir beklentisi kalmamıştı, geçmişi ile ilgili pişmanlıkları vardı ve içinde bulunduğu an da onu yormaktaydı. Margaret, Bay Bell'in pek de iyi olmadığına kanaat getirmişti ve sağlığının nasıl olduğunu sorduğu mektubuna karşılık Bay Bell kısa bir cevap yazmıştı. Dalağı ile ilgili bir rahatsızlığı olduğunu dile getirmiş, bu şikâyetinin psikolojik mi yoksa fiziksel kaynaklı mı olduğuna Margaret'm karar vermesini istemişti. Onun dışında bu şekilde düzenli rapor göndermektense sürekli mızıldanarak kendini şımartmayı tercih ettiğini bildirmişti.

Bu notun sonunda Margaret, Bay Bell'e sağlığı ile ilgili bir daha hiçbir şey sormadı. Edith bir gün, Bay Bell Londra'dayken aralarında geçmiş olan sohbeti ağzından kaçırdı. Margaret, Bay Bell'in sonbaharda ağabeyi ve yengesini Cadiz'de ziyaret etmesi için kendisini oraya götürmek istediği fikrine kapıldı. Edith'i soru yağmuruna tuttu. Edith yorulmuştu ve tüm hatırladığının bunlar olduğunu söyledi. Bay Bell ona yalnızca bizzat kendisi Cadiz'e gidip şu isyan ile ilgili ayrıntıları Frederick'in ağzından dinlemek istediğini söylemişti. Ayrıca Margaret da yengesi ile tanışma fırsatı yakalayabilecekti. Hem pek çok yere uzun süren seyahatler

yapıyordu Bay Bell, İspanya'ya da gidebilirdi, neden olmasındı ki? Edith'in anlatacakları bunlardan ibaretti ve kuzeninin kendisini bırakıp gitmesini hiç istemiyordu. Bu konu hakkında oldukça endişeliydi. Edith, yapacak başka bir şeyinin kalmadığını görünce ağlamaya başladı ve Margaret'ın kendisini hiç düşünmediğini, onu en çok kendisinin düşündüğünü söyledi. Margaret elinden geldiğince Edith'i rahatlatmaya çalıştı. İspanya'ya gitme ve İspanya Kalesi'ni görme fikrinin bile kendisini ne kadar çok heyecanlandırdığını Edith'e bir türlü anlatamamıştı. Edith, kuzeninin kendisinden uzakta yaşayacağı her bir mutluluğun kendisine dolaylı yoldan karşı çıkışını simgelediğini söylemiş, artık onu umursamadığına işaret ettiğini belirtmişti. Böyle olunca Margaret hissettiği heyecanı kendine saklamayı tercih etti. Yalnızca akşam yemeği için giyinirken gizlice Dixon'a, Efendi Frederick ile eşini görmeyi isteyip istemeyeceğini sordu.

"Gelin hanım Katolik, değil mi?" diye sordu.

"Evet, öyle, tabi!" dedi Margaret ve Dixon bunu hatırlattığı için bir an rahatsız olmuştu.

"Katolik bir ülkede yaşıyorlar, değil mi?"

"Evet."

"Kendi ruhum görünüşe göre benim için daha kıymetli. Bay Frederick o kadar da umursamıyor. Katolikliğe döndürürler beni diye çok korkardım ben olsam.

"Ah," dedi Margaret, "Oraya gider miyim bilmiyorum tabii ama gidersem sen olmadan gidebilecek kadar kendime güvenmiyorum. Sevgili ihtiyar Dixon sen de uzun bir tatil yapmış olursun gidersek. Söylediğim gibi şayet gidersek tabii."

Dixon bu sohbetten hoşlanmamıştı. Bir kere Margaret "sevgili, ihtiyar Dixon" diye hileli bir üsluba başvurunca bundan rahatsız oluyordu. Margaret sevdiği herkese "ihtiyar" diye seslenirdi, bunu o kişiye olan gönül bağını belirt-

mek için yapardı. Margaret kendisine ne zaman böyle hitap etse bu Dixon'ı ürkütüyordu. Zira daha elli yaşma yeni basmıştı, hayatının baharındaydı. İkincisi bu sözün çekiciliğine kapılmak istemiyordu. Bu kadar korkmasına rağmen İspanya'yı, engizisyon mahkemelerini, Katoliklerin gizemli taraflarını da içten içe merak etmekteydi. Dixon önce şöyle bir öksürdü sonra karşılaşabileceği tehlikelerden kendisini korumak adına Bayan Hale'e, Katolik bir rahip görse, onlara ait kiliselerden birine girse mezhebinden döndürülebilme ihtimali olup olmadığını sordu. Efendi Frederick bu konuda büyük şeyler yaşamıştır tabii.

"Sanırım duyduğu aşk Frederick'in mezhep değişimine hazırlıklı olmasını sağlamıştır," dedi Margaret içini çekerek.

"Evet, hanımım!" dedi Dixon. "Kendimi oradaki rahiplerden, kiliselerden korumam gerekecek. Aşk insanın gözünü kör ediyor. En iyisi ben gitmeyeyim."

Margaret bu İspanya seyahatine kendini çok fazla kaptırmak da istemiyordu. Gerçi bu seyahat kafasını meşgul ediyor, böylelikle olanı biteni Bay Thornton'a anlatma fikri üzerine fazla yoğunlaşmıyordu. Bay Bell, Oxford'da oturup kalmıştı, şu ara Milton'a gitme gibi bir derdi yoktu. Bir şey Margaret'a engel oluyor, Bay Bell'e Milton'a gitme gibi bir planı olup olmadığını doğrudan soramıyordu. Ayrıca Edith'in söz ettiği İspanya seyahati ile ilgili de tek laf edemiyordu. Hâlbuki sual etmeye kalksa beş dakikasını alırdı. Helstone'da geçirdikleri o güneşli gün boyunca Bay Bell, İspanya seyahatinden hiç bahsetmemişti. Margaret belki anlık bir seraba kapılıyordu fakat bu yolculuk gerçek olsaydı yaşayacağı bu değişiklik onu boğmaya başlamış olan şu sıkıcı hayatını aydınlatacaktı.

Margaret'm hayatının neşesi Edith'in oğluydu. Uslu bir çocuk olduğu sürece annesi de babası da onunla gurur duyuyordu ve ikisinin de gözbebeğiydi. Fakat çok inatçıydı ve

huysuzluk ettiğinde Edith, ümitsiz ve bitkin bir halde arkasına yaslanıp iç çeker ve "Tanrım! Ne yapacağım bu çocukla ben? Lütfen Hanley'i çağır Margaret," dedi.

Margaret çocuğun huysuzluk ettiği vakitleri asil ve uslu durduğu vakitlere tercih ediyordu. Çocuğu alıp başka bir odaya götürür orada onunla mücadele eder ve kararlı tutumu ile uslanmasını sağlardı. Margaret birden sahip olduğu cazibeyle o büyülü havayla haklı olduğu konusunda küçük çocuğun ikna olmasını sağlardı ve çocukcağız kızarmış, gözyaşları ile ıslanmış yüzünü Margaret'ın üzerine silerdi. Margaret'a sarılır, onu öper sonra da kucağında ya da omuzunda uykuya dalardı. Bu anlar Margaret'ın hayatının en tatlı anlarıydı ve bu dakikalarda ömrü boyunca mahrum kalacağına inandığı hisleri yaşıyordu.

Henry Lennox, varlığı ile aile yaşantısına yeni ve uyumlu bir hava getirmişti. Margaret ise Bay Lennox'un bu kez biraz daha mesafeli davrandığını fark etmişti. Öncekinden daha zeki, akıllıca zevkleri olan, engin bilgi birikimi ile yavan sohbetleri bile canlandıran biriydi. Margaret, Henry Lennox'un kardeşinin ve yengesinin yaşam tarzlarını, gidişatlarını tasvip etmediğinin farkındaydı zira ikisinin de hayatını boş ve amaçsız buluyordu. Hatta Margaret'ın yanında birkaç defa kardeşini sert bir dille soru yağmuruna tutan Lennox, kardeşine mesleğinde körelmeyi mi istiyorsun diye sormuş, Yüzbaşı Lennox ise yaşamını idame ettirecek kadar mal varlığına sahip olduğunu bildirmişti. Henry Lennox bu cevaba karşılık "Yaşamak için başka bir amacın da mı yok?" demişti ve kardeşine burun kıvırdığı Margaret'ın dikkatinden kaçmamıştı.

İki kardeş birbirlerine oldukça bağlılardı. Zeki biri ötekini yönetmeye çalışır ve yönetilen de sabırla bu muameleye nasıl boyun eğerse kardeşlerin arasındaki bağın özünü de bu tür bir ilişki oluşturmaktaydı. Bay Lennox mesleğinde ilerli-

yor, gelişiyor, derin hesaplar yapıyor ve kurduğu tüm bağlantıların bir gün kendisine fayda sağlayacağını biliyordu. Zekiydi ve ileri görüşlüydü, akıllıydı, nüktedandı ve mağrurdu. İlk akşam Bay Bell'in yanında Frederick'in durumu ile ilgili yaptıkları o uzun görüşmeden bu yana Margaret'ın Bay Lennox ile derin bir muhabbeti hiç olmadı. Yalnızca ev ahalisi ile olan yakınlıklarından ötürü belli oranlarda bir araya geliyor sayılırlardı. Bu kadarı bile Margaret'ın utangaçlığını üzerinden atmasına yetmişti. Bay Lennox da kırılan gururunu, zedelenen kibrini tamir etmişe benziyordu. Sürekli karşılaşıyorlardı fakat Margaret, Bay Lennox'un baş başa kalmamaları için çaba sarf ettiğini hisseaebiliyordu. Zamanla tuhaf bir biçimde birbirleri ile olan o eski bağdan beraberce kurtulduklarını hisseden Margaret, fikir ve beğeni açısından da artık farklı konumlarda olduklarını sezinliyordu.

Zekice bir sohbete dalıp nüktedan konuştuğunda Bay Lennox önce bir anlığına Margaret'ın yüzüne bakıp tepkisini ölçüyordu, Margaret bunun farkındaydı. Aile meselelerinde bir araya geldiklerinde ise Bay Lennox, Margaret'ın konu ile ilgili fikrini alaka ile dinliyordu. Mantıklı konuşan Margaret düşüncesini açıklamayı pek istemiyor, mümkün olduğunca kendine saklamayı tercih ediyordu.

-48-
Tekrar Bulunmamak Üzere

"Babamın, benim babamın dostu!
Senden ayrılamam!
Sana gösteremedim, sen hiç bilemedin,
Benim için ne kadar değerliydin."

Anonim

Edith Lennox'un verdiği partilerin içeriği şuydu: Dostları ortama güzellik katıyorlardı. Yüzbaşı Lennox günün konuları ile ilgili sıradan konuşmalar yapıyordu. Henry Lennox ve ışık saçan adamları ki her biri onun dostları olduğu için partiye kabul ediliyorlardı, mürekkep yalamışlar olarak görünmeden, seyri bozmadan muhabbete esprilerini, zekâlarını, derin ve geniş bilgi birikimlerini katıyorlardı.

Verilen bu yemekler güzeldi fakat Margaret yine de tatmin olamıyordu. Her bir yetenek, her bir his, her birikim, erdeme doğru oluşan her bir eğilim sırf nutuk çekmek için kullanılan malzemelere dönüştürülmekteydi. Hepsi ışıltıyla çatırtıyla yanıp tükenen gizli, kutsal bir ateşe atılmaktaydılar. Sanattan sadece haz veren bir şeymiş gibi bahsediyorlar ve dış etkilerine odaklanıyorlardı. Sanatın ne öğretmek istediği ile ilgilenmiyorlardı. Bir araya geldiklerinde hararetle bu derin mevzulardan konu açıyorlar, yalnız kaldıklarında ise bu konular üzerine asla kafa yormuyorlardı. Bir konuya duyacakları hayranlığı, yalnızca sohbet edebilmiş olmak için düzgünce kelimelere döküyorlardı. Bir gün beyler misafir odasına geçtikten sonra Bay Lennox, Margaret'a yaklaşmış ve Harley Sokağı'na tekrar taşındığından beri ilk kez ona

doğrudan hitap ederek:

"Yemek esnasında Shirley'nin söylediklerini pek tasvip etmediniz sanırım," demişti.

"Etmedim mi? Yüzümdeki ifade beni ele verdi sanırım," dedi Margaret.

"Yüz ifadeleriniz sizi her zaman ele veriyor. Hissettiklerinizi olduğu gibi ifşa ediyor."

"Yanlış olduğunu," dedi Margaret acele ile "Apaçık yanlış olduğunu bildiği bir şeyi bu şekilde –şaka yollu da olsa- savunması hoşuma gitmedi."

"Zekiceydi ama. Her bir kelimesi hem de! Taktığı komik lakapları hatırlıyorsunuz, değil mi?"

"Evet."

"Ve ona rağmen beğenmediğinizi söyleyeceksiniz sanırım. Arkadaşım da olsa çekinmeyin sakın söyleyin lütfen."

"İşte! Sesinizdeki bu ton aslında..." dedi ve sustu Margaret.

Henry Lennox bir süre cümlesini bitirmesi için bekledi. Margaret kızarmıştı, arkasını döndü. Dönmeden evvel Bay Lennox'un alçak fakat berrak bir sesle şöyle dediğini duydu:

"Eğer ses tonum, fikirlerimse sizi rahatsız eden, bunu bana açıkça söyleyebilir misiniz lütfen? Böylelikle sizi memnun edecek şeyleri öğrenme şansını elde edebilirim."

Haftalar geçiyordu ancak hâlâ Bay Bell'in Milton'a gideceğine dair bir haber yoktu. Gerçi Helstone'dayken Milton'a kısa bir ziyaret gerçekleştirebileceğini söylemişti. İşini yazışma ile halletmiş olacaktı. Margaret öyle düşündü zira mektuplaşarak halledilebilecek bir şeyse nefret ettiği bir yere gitmesine de böylece gerek kalmazdı. Margaret yapılması gereken açıklamanın Bay Thornton'la yüz yüze konuşularak yapılmasının uygun olduğunu belirtmesine rağmen Bay Bell'in bu durumu kavrayabildiğini sanmıyordu. Bu konuşmanın halledilmesinin mühim olduğunu Bay Bell de biliyor

olmalıydı fakat yazın mı, sonbaharda mı, kışın mı yapılırdı bu konuşma bunun Bay Bell için bir önemi yoktu. Ağustos ayı gelmişti ve Edith'e bahsetmiş olduğu İspanya yolculuğuna çıkma gibi bir teşebbüs de söz konusu değildi. Margaret bu seyahatin bir sanrı olduğu fikrine kendini alıştırmaya çalıştı.

Bir sabah Margaret, Bay Bell'den bir mektup aldı. Mektupta gelecek hafta Londra'ya gelmeyi planladığını ve aklındaki bir plandan ona söz etmek istediğini yazmıştı. Avnca doktora da görünmek istiyordu zira Margaret'ın dediğine gelmişti. Huysuz ve aksi olmasının sağlığının iyi olmamasından kaynaklanıyor olabileceğini düşünmek içine su serpiyordu. Margaret aldığı bu mektupta zorlama da olsa neşeli bir ton olduğunu sonradan fark etti. O sıra tüm dikkatini Edith'in attığı çığlıklar bozdu.

"Londra'ya mı geliyormuş? Tanrım! Sıcak o kadar bitkinleştiriyor ki beni, bir akşam yemeği daveti daha verecek kadar gücüm kaldı mı bilmiyorum. Zaten nereye gideceğimize bir türlü karar veremeyen biz saflar oturduk kaldık. Bizim dışımızda herkes bir yerlere gitti. Buralarda onunla vakit geçirecek kimse de yok."

"Davet edebileceğin en kafa dengi insanlarla bir araya gelmektense Bay Bell burada bizimle sakince yemek yemek isteyecektir. Hem sağlığı iyi değilse davet verilsin istemez zaten. Gönderdiği mektuplardan hasta olduğunu sezinlemiştim. Sorduğumda da bir şey söylemedi. Hakkında haber alabileceğim bir üçüncü kişi de tanımıyorum maalesef."

"Çok hasta olsa İspanya'ya gitmeyi düşünmezdi."

"İspanya'dan hiç bahsetmemiş ki."

"Hayır, ama sana anlatmak istediği, aklmdaki malum plan bununla ilgili olmalı. Hem bu kadar sıcak bir havada oraya gitmek ister misin ki?"

"Ah! Gün be gün hava daha da soğuyacak. Evet! Düşün-

sene! Tek korkum bu aslında, bunu o kadar derinden o kadar yürekten istiyorum ki kesin gerçekleşmeyecek. Yoksa çok isterim gitmeyi. Mektuba bakılırsa pek de böyle bir şey olmayacak gibi."

"Bu söylediğin şey tamamen batıl inanç Margaret, emimim."

"Hayır, bence batıl inanç değil. Böyle düşünerek hayale dalıp kendimi kaptırmıyorum ve ayaklarım yere daha sağlam basıyor. Yoksa 'Bana çocuklarımı verin yoksa ölürüm' diye haykıranlar yerine benim çığlığım 'Bırakın beni Cadiz'e gideyim yoksa ölürüm,' olurdu herhalde."

"Ah sevgili Margaret! Seni orada kalmaya ikna ederlerse ben ne yaparım sonra? Ah, keşke buradan birini bulup seni evlendirebilsem. Böylece yanımda kalmanı garantilerdim!"

"Ben hiçbir zaman evlenmeyeceğim."

"Saçmalığın daniskası! Sholto'nun da dediği gibi evin ışığısın ve bir dahaki yıla kadar sırf seni görmek için kim bilir kaç tane adam ziyaretimize gelecek."

Margaret kaba bir hareketle kendini geri çekti. "Biliyor musun Edith, bazen düşünüyordum da Corfu'da geçirdiğin onca zaman sana ne öğretmiş, biliyor musun?"

"Ne öğretmiş?"

"Sen orada biraz bayağılaşmışsın galiba."

Edith hıçkırıklara boğuldu ve Margaret'ın artık onu sevmediğini ve arkadaşı olarak görmediğini telaşla haykırdı. Margaret da kırılan gururunun tamiri için kuzeni hakkında yorum yaparken biraz ileri gittiğini kabul etti ve günün geri kalan kısmında Edith'in kölesi oldu. Küçükhanım acılar içinde, kurban edasıyla koltuğun üzerine uzanıp derin derin soluklar almaya başladı. Nihayet uykuya yenik düştü.

Bay Bell ikinci kez Londra'ya geliş tarihini ertelemiş ve ayarladığı bu yeni tarihte de Londra'ya gelmemişti. Ertesi sabah Margaret bir mektup aldı. Hizmetkârı Wallis gönder-

mişti mektubu. Efendisinin sağlığının bir süredir hiç iyi olmadığını, bu nedenle seyahatini ertelediğini yazıyordu. Londra'ya gitmek için yola çıkacağı günde inme indiğini ve doktorların dediğine göre büyük ihtimalle sabahı dahi göremeyeceğini bildiriyordu. Mektup Bayan Hale'in eline geçtiğinde ise Bay Bell muhtemelen hayata veda etmiş olacaktı.

Margaret mektubu kahvaltı vaktinde almıştı. Okurken yüzü bembeyaz kesilmiş ve mektubu sessizce Edith'e verip odadan çıkmıştı.

Edith ise mektubu okuyunca şok geçirmiş, hıçkırıklara boğulup ağlamış, korkmuş, çocukça hareketler yapmaya başlamıştı ki bu durum kocasının canını sıkmıştı. Bayan Shaw kendi odasında kahvaltı yapmaktaydı ve Yüzbaşı Lennox'a eşinin ömründe ilk kez bir ölüm vakası ile bu kadar yakından alakadar olduğunu ve bu durumla barışma sürecini yaşamasında ona yardımcı olması gerektiğini anlattı. Daha geçen gün onlarla aynı masada yemek yiyen adam, şu an hayata veda etmiş ya da etmek üzereydi! Margaret, Edith'in aklına ancak bir süre sonra gelebilmişti. Hemen ayağa kalkan Edith, Margaret'ın peşinden odasına çıktı. Dixon, Margaret'ın kıyafetlerini toparlamaktaydı. Margaret ise acele ile bonesini bağlamaktaydı ve gözyaşı döküyordu. Elleri o kadar titriyordu ki bonesini bir türlü bağlayamamıştı.

"Ah Margaret! Bu şok edici bir gelişme! Ne yapıyorsun sen? Gidiyor musun? Sholto telgraf çekerdi ya da ne istersen yapardı."

"Oxford'a gidiyorum. Yarım saat sonra tren kalkacak. Dixon da benimle gelmeyi teklif etti. Gerçi kendi başıma da giderdim. Bay Bell'i görmem lâzım. Belki biraz iyileşmiştir şu an ve bakıma ihtiyacı olabilir. Benim için bir baba gibiydi Edith sakın beni durdurmaya kalkma."

"Durdurmam lâzım seni ama. Annem bu durumdan hiç

hoşlanmayacak. Gel ve kendin sor ona. Nereye gittiğinin farkında bile değilsin sen. Bi y Bell'in kendine ait bir evi olsa neyse ama üniversite içindeki odalardan birinde ikâmet ediyor! Gel annemi bir gör ve gitmeden evvel ondan izin iste. Bir dakikanı bile almaz."

Margaret bu teklife boyun eğdi ama yarım saat sonraki treni kaçırmıştı. Ani gelişen bu olay karşısında Bayan Shaw şaşkına dönmüş ve histerikleşmişti. O yüzden o yarım saatlik kıymetli vakit de akıp gitmişti. Fakat bir iki saate bir tren daha vardı ve bu ziyaretin uygun olup olmayacağı konusunda yaptıkları tartışmalardan sonra Yüzbaşı Lennox'un Margaret'a eşlik etmesine karar verildi. Yanında biri de olsa yalnız da kalsa bir dahaki trenle yola çıkmaya kararlıydı Margaret, durumun uygun olup olmaması ile ilgili hiçbir şey umurunda değildi. Babasının en yakın dostu ki aynı zamanda kendi dostu, ölüm döşeğindeydi. Bu fikir tüm canlılığı ile aklına geldikçe bu konuda kendi kararını uygulamakta kendini haklı görüyordu. Trenin kalkmasına beş dakika kala Margaret kendisini vagonda Yüzbası Lennox'la karşı karşıya otururken bulmuştu.

Margaret, Oxford'a vardığında Bay Bell'in o gece vefat etmiş olduğunu öğrenmiş olsa da oraya kadar gittiğine memnun olmuştu. İkâmet etmiş olduğu odaları dolaşmış ve her birini Bay Bell'in hayattaki en sevgili ve sadık dostu olan babasının kıymetli hatıraları ile bağdaştırmıştı.

Yola çıkmadan evvel eğer sonuç korktukları gibi çıkarsa akşam yemeği vaktine dek eve dönmek konusunda Edith'e söz vermişlerdi. Bu yüzden Margaret babasının vefat ettiği odada uzun uzun kalamamış, yaptığı keşfi yarıda kesmek zorunda kalmıştı. Muziplikler, şakalar yapan, ağzından tatlı kelimeler dökülen yaşlı ve nazik dostuna ise sessizce veda etmişti.

Eve dönüş yolunda Yüzbaşı Lennox uykuya dalmıştı.

Margaret da böylece rahat rahat ağlama fırsatını yakalamış, son bir yıl içinde yaşadığı kayıplar ve acılar üzerine kafa yormuştu. Sevdiği kimseleri peş peşe kaybetmiş daha birinin acısını sindiremeden ötekisi ile sarsılmıştı. Yaşadığı her bir kayba duyduğu üzüntü bir öncekinden daha kötü olmamıştı fakat her biri onulmaz yeni yaralar açmıştı. Teyzesinin ve Edith'in şefkat dolu seslerini duydu ve Sholto'nun dönüşünü sevinçle karşıladığını gördü. Aydınlık odasına adımını attı ve bunlara Edith'in o tatlı soluk yüzü ve samimi hüznü ile gösterdiği alaka da eklenince Margaret içine düştüğü o iflah olmaz görünen ümitsizlik hissini bir kenara bırakıp mümkün olduğunca neşelenmeye, keyiflenmeye çalıştı. Koltukta Edith'in yerine oturdu, küçük Sholto da Margaret teyzesinin çay fincanını dikkatle getirip ona verdi. Giyinmek için odasına gittiğinde Margaret, Tanrı'ya sevgili dostuna çok acı çektirmeden yanına aldığı için şükretti.

Gece çöktüğünde ise karanlığın sükûneti ile birlikte tüm ev de sakinleşmişken Margaret oturup Londra'daki o güzel gökyüzünü izlemeye koyuldu. Yaz gecesi o saatte ufuktaki sabit, ılık, kasvetli taraftan beyaz ay ışığına doğru semada sakince süzülmekte olan yumuşak bulutlara yeryüzünün ışıkları küçük pembe lekeler olarak yansımaktaydılar. Margaret'ın şu anki odası çocukken kaldığı odaydı. Belli hislerin peyda olduğu vicdan geliştirdiği genç kızlık döneminde de bu odada kalmaktaydı. Buna benzer gecelerden birinde, okuduğu ya da duyduğu hikâyelerdeki kadın kahramanlar gibi cesur ve soylu bir hayat sürdüreceğine, hiçbir şeyden korkmayıp alnı dik yaşayacağına dair kendisine söz vermişti. Şimdi fark ediyordu ki o an yalnızca böyle bir hayat yaşamayı "ümit etmişti" ve ümit etmek dışında dürüst biri olabilmek için Tanrı'ya dua etmesinin de mühim olduğunu fark etti. Kendisine duyduğu güveni boşa çıkarmıştı. Günahının bedelini, bu günahı neden işlediğine dair gerekçeleri

ve yaşananları nazarında dibe battığı kişiye anlatamayacak olmakla ödüyordu. Nihayet günahı ile yüzleşmekteydi. Bay Bell kibarca, her insanın böyle hatalara düştüğüne, esas olanın hatanın altında yatan bir sebep olduğuna inandırmaya çalışmıştı Margaret'ı fakat o, durumun bundan daha fazla derinlik arz ettiğini biliyordu. Eğer gerçeği biliyorsa bunu sonuna kadar dile getireceğini söyleyen Margaret şu an bu fikrinin ne kadar zayıf ve yetersiz bir bakış açısı olduğunu görüyordu. Ölümden sonra hayatı anlamlandırmaya başlamıştı ve Bay Thornton'un gözünde -biraz da olsa- dürüstlüğü konusunda aklanması -ki Bay Bell ona bu hususta yardım edecekti- artık o kadar da mühim bir iş değildi. Dünyadaki herkes kandırmak için konuşsa, hareket etse ya da kandırmak maksadıyla sessiz kalsalar da, gerçeğinizi ya da yalanınızı bilmeden insanlar kendi ahlak anlayışları çerçevesinde sizi değerlendirseler de –eğer çıkarlarınız, en sevdiklerinizin hayatı tehlikedeyse- bunların hiçbir önemi yoktu ve Margaret şu an Tanrı'nın huzurunda tek başına dikiliyor ve bundan sonra doğruyu konuşabileceği, dürüst bir hayata sahip olmak için ona dua ediyordu.

-49-
Soluk Alan Sukunet

"Güneşli kıyıda yavaş yavaş ilerlemekte
Arada sık sık duraksamakta,
Hüznün sakin ve kutsal tesirinin altında."

Hood

Oxford'a yaptıkları hüzünlü yolculuktan sonraki akşam odada kocası ile yalnız kalan Edith "Margaret varis değil miydi?" diye sordu fısıltıyla. Parmaklarının ucunda yükselen Edith uzun boylu kocasının yüzünü kendisine doğru çekti. Sormaya teşebbüs etmeden evvel kocasının sorusu karşısında şok geçirmesini istememişti. Yüzbaşının ise bu konuda bir bilgisi yoktu ve bir şeyler duymuş olsa bile şimdiye unutmuştu. Zaten bir üniversite hocasının miras olarak bırakacağı çok bir şey olamazdı. Burada kaldığı vakit boyunca Margaret'ın kendilerine kira ödemesini Yüzbaşı pek istemiyordu zira Bay Bell'in şaraplarını da almadığı düşünülürse yılda iki yüz elli sterlin gelir olarak çok komik bir rakamdı. Edith parmak uçlarında yükselmeyi bıraktı, hüzünlenmişti. Hayalini kurmakta olduğu romantik macera un ufak olmuştu.

Bir hafta sonra kırıtarak kocasına yaklaşmış ve ufak bir reverans yapıp:

"Ben haklıymışım, sen yanılmışsın sevgili soylu Yüzbaşı. Margaret'a avukattan mektup geldi. Kalan malın varisiymiş Margaret. Miras kalan iki bin sterlin var ve onun dışında

Milton'daki kırk bin sterlin değerindeki mal varlığı da Margaret'a geçmiş."

"Gerçekten mi? Peki bu haberi Margaret nasıl karşıladı?"

"Mirasın kendine kalacağını baştan beri biliyor gibiydi. Yalnızca bu kadar büyük bir meblağ olmasına şaşırdı. Rengi uçtu, yüzü bembeyaz kesildi. Bu durum onu korkutuyormuş. Tabii saçmalıyor, bilirsin yakında geçer. Annem onu tebriklere boğarken ben de sana söylemek için yanlarından kaçıp buraya geldim."

Elbette ki bu aşamada doğru olan şey Bay Lennox'u Margaret'ın hukuki danışmanı tayin etmekti, herkes bu konuda hemfikirdi. Bay Lennox böylelikle Margaret'ın danışmanı olmuştu. Bunca işten Margaret hiçbir şey anlamadığından sıklıkla Bay Lennox'a danışıyordu. Bay Lennox, Margaret'ı temsil edecek kişiydi ve imzalanması gereken kâğıtlarla Margaret'ın yanına geldi. Margaret'a bunca imzanın ve prosedürün ne olduğunu anlatmaktan mutlu oluyordu.

"Henry," dedi Edith bir gün birden, "Margaret'la ettiğiniz bu uzun sohbetlerin nereye varmasını ümit ediyorum biliyor musun?"

"Hayır bilmiyorum," dedi Bay Lennox, kızarmıştı, "Ve söylemeni de istemiyorum."

"Peki o zaman, Sholto'ya Bay Montagu'den bize bu kadar sık gelmemesini söylemesini istememe lüzum yok."

"Nasıl istiyorsan öyle yap," dedi Bay Lennox zorlama bir soğuklukla. "Aklımdan geçen şey belki gerçekleşir belki gerçekleşmez. Dereyi görmeden paçayı sıvayıp acele yorumlar yapmak istemiyorum. İstediğini eve davet et. Eğer bu işe karışırsan bu şık olmaz Edith ve bulaşırsan işi karmaşıklaştırırsın. Uzun zamandır benden kaçıyordu zaten. Yabani hallerinden yeni yeni uzaklaşıyor. Kendisine Cleopatra havası veriyor. Pagan inançları olsa cuk otururdu."

"Ben," dedi Edith habis bir tavırla, "Margaret'ın Hristiyan

olmasından memnunum zira etrafımda pek Hristiyan yok."

O sonbaharda Margaret, İspanya'ya gidememişti. Son dakikaya kadar, şansı yaver gider ve Frederick, Paris'e gelmek zorunda kalır ve böylece kafile halinde bir araya gelirler diye ümit etti. Cadiz'e gidemeyen Margaret teselliyi Cromer'de bulmaya çalıştı. Shaw Teyzesinin ve Lennoxlar'ın burası ile bağlantıları vardı. Margaret'ın da kendileri ile beraber Cromer'a gelmesini istediler ve işleri yavaştan alma huyları yüzünden Margaret, İspanya ziyaretini gerçekleştiremedi. Belki de Cromer onun için en iyisiydi. Hem ruhen hem de bedenen dinlenip güç toplamak istiyordu.

Sönen bu umudun yanında bir umut daha yok olup gitmişti. O da, Leonards'ın ölümüne sebebiyet veren talihsiz kazadan evvel yaşanmış olan ve aileyi ilgilendiren bazı gerçeklerle ilintili olarak Bay Bell'in Bay Thornton'a yapmış olduğunu düşündüğü açıklamaydı. Bay Thornton'un Margaret'a olan bakışı değişmişti ve Margaret yaptığı şeyin aslının ve söylediği yalanın sebebinin Bay Thornton'a olduğu gibi açıklanmasını istiyordu. Bu onu memnun eder ve rahatlatırdı. Aksi takdirde ömrünün sonuna dek huzursuz olacaktı ve bu huzursuzluk bu konu üzerine kafa yormaktan vazgeçene dek sürecekti. Aile içinde yaşanan bu olayların üzerinden çok vakit geçmişti ve Bay Bell'in ölümü ile Margaret olan bitenin Bay Thornton'a anlatılması konusundaki şansını da tamamen yitirmişti. Bu yanlış anlaşılmaya -herkesin mecbur kaldığında yaptığı gibi- boyun eğmek zorundaydı. Böyle bir konuda dertli olan kişinin sadece kendisi olmadığını düşünmeye çalışsa da içten içe yıllar sonra Bay Thornton bu dünyadan göçüp gittiğinde söylediği yalanın arkasındaki amacı bilerek gitmesini istiyordu. Olaylar kendisine açıklanırken orada olmasına gerek yoktu, Bay Thornton'un bildiğinden haberi olsa yeterdi. Bu dileği de ötekiler gibi gerçekleşmeyecek bir şeydi. Bu fikre kapıldığı zaman tüm

yüreği ve kuvvetiyle önünde uzanan hayata sarılmayı, kalan yaşamında mücadele edip elinden geldiğince her şeyin en iyisini yapmayı kendine telkin etmeye başlamıştı.

Margaret kumsalda uzun saatler oturup çakıl taşı dolu sahile belli bir ritimle vurmakta olan dalgaları gözünü ayırmadan izlerdi. Bazen de denizin uzakta kabarmakta olan bir noktasına ya da gökyüzünde parlayan ışığa gözlerini dikerdi. Yükselen sonsuz ilâhi sese kulak vermeye başlar fakat o an bu sesi dinlediğinin tam olarak bilincinde bile olmazdı. Sebebini, nasıl olduğunu bilmese de aniden sakinleşirdi. Ellerini dizlerinin üzerinde kavuşturup orada saatlerce otururdu. Bu sırada teyzesi küçük alışverişler yapıyor, Edith de Yüzbaşı Lennox ile kıyıda ya da iç kesimlerde bir yerlere gitmiş oluyorlardı. Ortalıkta ağır ağır dolaşıp çocuklara göz kulak olan bakıcılar ise sürekli Margaret'ın yanından geçiyor ve her gün böyle uzun uzun nereye baktığını merak edip birbirleri ile fısıldaşıyorlardı. Margaret o kadar sessizdi ve içine kapanmıştı ki Edith bunun üzerine oylama yaptı ve peşinden kocasının teklifini büyük bir memnuniyetle sundu. Henry Lennox da İskoçya'dan dönüşünde bir haftalığına Cromer'e kalmaya gelebilirdi.

Hem ortaya çıkış kaynakları olarak hem de taşıdıkları ehemmiyet olarak geçen zaman Margaret'ın zihnindekileri yoluna koymasını sağlamıştı. Deniz kenarında geçirdiği saatler kayıp zamanlar değildi. Margaret'ın yüzündeki ifadenin zamanla kendini topladığını, algısı keskin biri hemen okuyup anlayabilirdi. Bay Henry Lennnox, Margaret'ın yaşadığı bu değişim karşısında çok şaşırmıştı.

"Deniz Bayan Hale'a çok iyi gelmiş bakıyorum," dedi Bay Henry, o sıra Margaret ilk kez odadan çıkmıştı. "Harley Sokağı'ndaki halinden on yaş daha genç görünüyor."

"Ona aldığım bone sayesinde!" dedi Edith, muzaffer bir eda ile. "Boneyi gördüğüm an ona çok yakışacağını anlamış-

tım zaten."

"Pardon," dedi Bay Lennox yarı küçümser yarı müsamahakâr bir tavırla, Edith'le genelde bu tonda konuşurdu. "Sanırım bir kadının güzelliğinin kıyafetinden mi yoksa kendisinden mi kaynaklandığını anlayabilecek biriyim. Bayan Margaret'ın gözlerindeki pırıltılı, yumuşak bakışların, kırmızı, canlı dudakların, yüzündeki huzurun ve ışığın kaynağı bir bone olamaz. Aynı," dedi Bay Lennox, sesini alçaltmıştı, "Helstone'daki hali kadar hatta oradakinden de iyi görünüyor."

Bu dakikadan sonra zeki ve atak adam, tüm kuvvetini Margaret'ı kazanmaya yoğunlaştırmıştı. Margaret'ı güzel buluyordu ve genç kadının zihninin rahatladığını fark eden Bay Lennox aklından geçenleri gerçekleştirmek için Margaret'ı kendisine çekebileceğini düşünüyordu. Margaret'a kalan mirası karakterinin ve kimliğinin sağlamlığının yanında katılmış olan muazzam bir artı olarak görüyordu. Ayrıca kendisi gibi pek de varlıklı olmayan bir avukatı bu mirasın belli bir seviyeye getireceğinin de farkındaydı. Önünde sonunda başarılı olacak, onurlu işler yapacaktı ve böylece Margaret'tan alacağı zenginleşip yükselmesini sağlayacak olan parayı kendisine misliyle iade edecekti. İskoçya'dan dönerken Margaret'ın miras işi ile ilgili bir şeyleri halletmek için Milton'a uğramıştı ve avukat zekâsıyla durum değerlendirmesi yapmış, gelişen ve büyüyen bu şehirde Margaret'ın sahip olduğu toprakların ve evlerin günden güne değer kazandığı sonucuna varmıştı. Margaret'la arasında olan şu anki avukat-müvekkil ilişkisinden memnundu zira zamanla Helstone'daki talihsiz, iyi planlanmamış günün hatırasını yavaş yavaş siliyordu. Aile içindeki bağlarının dışında bu ilişki sayesinde artık Margaret ile daha yakın görüşmeler yapıyordu.

Margaret, Bay Lennox, Milton'dan bahsederken her ne

kadar tanıdığı insanlardan bahsetmiyor olsa da onu can kulağı ile dinliyordu. Teyzesi ve Edith, Milton'dan bahsederken oradan hoşlanmadıklarını, Milton'ı hor gördüklerini ses tonlarına yansıtmaktaydılar. Margaret da Milton'a taşınmak üzere Helstone'dan ayrılırken onlar gibi hissetmiş olduğunu hatırlayıp kendinden utanmıştı. Bay Lennox, Milton'ı ve orada yaşayanları Margaret'tan bile daha çok sevmiş gibiydi. Güçleriyle, enerjileriyle, mücadelelerinde ve sürdürdükleri yaşam savaşında göstermiş oldukları yılmaz cesaretleri ile ve o parlak mevcudiyetleri ile Milton'da yaşayanlar Bay Lennox'un dikkatini çekmişti. Hiç durmaksızın onlardan bahsediyor ve esasında ne kadar bencil olduklarını, o kuvvetli, yılmaz mücadelelerinde elde etmek istedikleri şeylerin ne kadar da materyalist hedefler olduğunu fark edemiyordu. Margaret da bu konuda onları takdir ediyordu fakat işin bu yönüne de dikkat çekmekteydi. Zira var olan yanlışı görmezden gelmemek erdemli, takdire şayan bir hareketti. Farklı konulardan bahsedilmesinden usandığında konuşulan konu ile ilgili kısa yanıtlar veren Margaret'ın bu hareketini, Henry Lennox, Darkshirelılar'a has bir huy olarak değerlendirmekteydi. Öte yandan kendisine soru sorulduğunda ise Margaret'ın gözleri yeniden parlıyor, yanaklarına renk geliyordu.

Şehre döndüklerinde Margaret deniz kıyısında verdikleri kararlardan birini uygulamaya koyup hayatının kontrolünü eline almaya başlamıştı. Cromer'e gitmeden evvel Harley Sokağı'nda kalmaya gönderildiği ilk gecede kendini yabancı gibi hisseden, ağlayan, kendisini teyzesinin kurallarına tâbi sayan küçük bir kız gibi hissediyordu. Sakince oturup kafa yorduğu günler içinde bundan sonra ne yapacağına, kontrolü nasıl ele alacağına kafa yormuştu. Kadınlar için en büyük sorun arz eden nokta üzerine yoğunlaşmıştı. Otoriteye boyun eğer gibi görünüp aynı zamanda çalışma özgürlüğünü

de elinde tutmayı istiyordu. Bayan Shaw bu aralar oldukça sakindi, Edith ise tatlı, evcimen bir tavır takınmıştı. Aralarında en huysuz olan Margaret'tı. Keskin algıları ve aşırıya kaçan hayal gücü onu aceleci yapmıştı. Çocukken kendisine gösterilmeyen yakınlık yüzünden oldukça mesafeli davranıyordu. Fakat yine de çocuksu bir kalbi vardı. Bu nedenle en huysuz olduğu anlarda bile hareketleri eski iyi halini aratmıyordu. Dönen şansının da yardımı ile Margaret teyzesini, aklından geçenlere ikna edebilmişti. Böylece hayatı boyunca görev bilinci ile hareket ederken kendisine ait görev anlayışı neyse ondan yola çıkarak iş yapacaktı.

"Bu kadar inatçı olma Margaret," diye yalvardı Edith. "Annem kendine ait bir uşağının olmasını istiyor. Tamam, çok baş belası olabiliyorlar haklısın. Lütfen benim için bu konuda bu kadar inatçı olma. Senden istediğim tek şey bu. Uşağının olup olmamasının bir önemi yok, inatçılık etme yeter."

"Korkma Edith. Hizmetkârların yemek vakti gelince ilk fırsatta senin kucağına bayılacağım, o sırada Sholto ateşle ilgileniyor olacak, bebek de ağlıyor olur, işte o zaman acil durumlara karşılık kararlı bir kadın olmanın ne demek olduğunu bileceksin."

"Sürekli şaka yapıp dalga geçecek ve asla büyümeyeceksin!"

"Evet büyümeyeceğim. Hatta bundan sonra daha da neşeli olacağım. Artık hayatımın kontrolü bende."

"Hesabını bilmiyorsun ama bırak da elbiselerini ben alayım sana."

"Hepsini ben kendim almak istiyorum aslına bakarsan. İstersen sen de benimle gel ama başkasının zevkine göre almayacağım elbiseleri."

"Aman iyi zira yine kahverengi ve gri renkte kıyafetlerle dolanacaksın diye korkuyordum. Sağdan soldan topladığı

tozu, kiri göstermiyor bu renkler gerçi. Yine de eski çağlardan kalma antika kıyafetlerinden birkaç tanesini elinin altında bulundurman iyi olur tabii."

"Ben değişmeyeceğim Edith, teyzem ve sen boşa ümitlenmeyin bu konuda. Henüz kocam ve çocuğum olmadığından yerine getirmem gereken başka sorumluluklarım yok. O yüzden birkaç parça elbise dışında kendim için biraz daha harcama yapabilirim."

Edith, Bayan Shaw ve Yüzbaşının bir araya geldiği bir aile toplantısında Margaret'ın atacağı her bir adımın onu Henry Lennox'a daha da yakınlaştırmasına karar verildi. Münasip kısmet olabilecek oğulları, kardeşleri olan kimseleri Margaret'tan uzak tutmaya çalıştılar zaten Margaret da görünüşe göre -ailenin dışmda- yalnızca Henry'nin yarenliğinden hoşlanmaktaydı. Margaret'ın güzelliğinden ve sahip olduğu servetten etkilenen diğer adaylar ise genç kadının yüzündeki -kasti olmayan- alaycı hafif tebessüm yüzünden ondan uzaklaşıp daha büyük servete ve daha ılımlı huylara sahip hanımlara doğru kaymaya başlamışlardı. Henry ve Margaret gittikçe birbirlerine daha fazla yakınlaşmaktaydılar. Fakat ikisi de işin evrildiği yönü insanların fark etmesini isteyecek kişiler değillerdi.

-50-

"İşte şimdi çık, çık, çık, çıkıyoruz
Ve işte şimdi ini, ini, ini iniyoruz!"

Çocuk Şarkısı

Bu arada Milton'daki bacalar tütüyor, durmak bilmeyen gürültü, kuvvetli tempo ve makinaların baş döndürücü hızı sürüp gidiyordu. Bu esnada hiçbir şey hissetmeyen ve amaçsız olan yalnızca kereste, demir ve buhardı. Güçlü kalabalığın yılmaz ısrarı yüzünden üçünün de monotonlaşan görevleri biteviye tekrarlanmaktaydı. Yılmaz ısrarı gösteren meşgul ve huzursuz insanların canla başla peşinden koştuğu şey neydi peki? Sokakta başıboş dolaşan bir iki kişi oluyordu. Kimse keyfi olarak sokakta gezmiyordu. Her birinin yüzünde ya endişe ya da heyecan dolu bir ifade olur, havadislerin peşinden tutkuyla, canlılıkla koşulurdu. Hayatlarının her anında yaptıkları ticaret merkezinde ya da takas yapılan merkezde de birbirlerini itip kakarak öne geçmeye çalışırlardı. Şehrin üzerinde kasvetli bir hava vardı. Çok az kişi bir şeyler almaya gelirdi ve gelenlere de satıcılar, tuhaf gözlerle bakarlardı. Zira güvenemiyorlardı. En sağlam dedikleri kişinin dahi depoların olduğu komşu limanlarda yaşanacak bir sarsıntı ile tüm serveti tehlikeye girebilmekteydi. Şimdiye kadar Milton'da kimse batmamıştı fakat Amerika ile yapılan işlerde yaşanan aksilikler üzerine spekü-

lasyonlar yapılıyordu. Şehrin içinde de bu durumdan Milton'ın kimi ticaret merkezlerinin etkileneceği konuşulmaktaydı. Her gün, adamların dili zikretmese de yüzleri şu soru işaretleri ile dolu oluyordu; "Haber ne? Kim gitmiş? Beni de etkiler mi?" Birkaç kişi bir araya geldiğinde ise işi yolunda giden ya da yolunda gitme vaadi verdiğini düşündükleri kimselerin isimlerinden bahsetmeyi tercih ediyorlardı. Kimi zaman çıkacak küçük bir rüzgâr büyük fırtınalara dayanacak kimseleri devirebiliyordu ve bu kişiler sonra aksilik üstüne aksilik yaşıyorlardı. "Thornton güvende," diyorlardı. "İşini her geçen yıl daha da büyütüp genişletiyor. E tabii onda o zekâ varken kalkıştığı her işte gözü kara davranıyor!" Daha sonra yolda yürümekte olan bir adam diğerine yaklaşıp kulağına; "Thornton işi büyüttü fakat elindeki tüm kârı da buna yatırdı. Elinde nakit parası kalmadı. Bu iki yılda makinalarını da yeniletti. Kaça mal olmuştur kim bilir ona bilemeyiz tabii, işi bilen bilir!" Bu lafları sarf eden Bay Harrison habis biriydi. Babasının mirasına konmuştu ve işi genişleterek elindekileri de tehlikeye atmaktan korktuğundan girişken ve ileri görüşlü kimselerin kazandığı her bir kuruşa garezleniyordu.

Gerçek şu ki Bay Thornton aslında kendini baskı altında hissetmekteydi. Zamanla geliştirdiği ticari zekâsı ile gurur duyuyordu ve bu hissettiği gurur onun en kırılgan noktasıydı. Servetinin mimarı kendisi olsa da nev-i şahsına münhasır özelliklerinin sayesinde bugünlere geldiğini düşünmüyordu. Ticaret cesur, dürüst, gözü pek olan herkese güç bahşetmekte ve evvelden okuyup seyrettiği dünya üzerinde oynanan o büyük oyunlara o kişinin de dahil olmasını sağlamaktaydı ve dürüst olmak gerekirse ileri görüşlüyseniz ticaret, hayatın hiçbir alanında yakalanamayacak kadar büyük bir başarı yakalamanızı ve sözü geçen biri olmanızı sağlıyordu. Ticarette başarılı olmuş kişi doğuda ya da batıda adının geçtiği

her yerde saygı görüyordu, istekleri emir telakki ediliyordu ve sözü altın değerindeydi. En azından Bay Thornton ticarete atıldığında böyle olacağı düşünülüyordu. "Giriştiği ticari işlerde üst mevkilere gelecek," dedi annesi bir gün, oğluna elindeki metni okumaktaydı ve sanki Bay Thornton'u savaş davulları ile mücadeleye çağırıyordu. Bay Thornton da diğer erkekler, kadınlar, çocuklar gibiydi. Yakın hedeflere karşı uzak duruyor, uzaktakilere ulaşmak içinse yanıp tutuşuyordu. Yabancı ülkelerde ve deniz aşırı memleketlerde isim yapmakla uğraşan Bay Thornton nesiller boyu adı devam edecek olan bir şirket kurmak istiyordu. Şu an bulunduğu noktaya yıllar içinde yavaş yavaş gelmişti. Doğduğu şehirde kurduğu fabrika ile kendi halkının arasındaydı. Şehirdeki insanlarla aynı kaderi paylaşıyor, onlarla iç içe yaşıyordu ama hiçbiri ile yakın temasta bulunmuyordu. Yalnızca Higgins ile kazara (ya da öyle görünüyordu) bir araya gelmişti. Etraflarındaki kalabalıktan kopup yüz yüze, karşı karşıya gelip patron-işçi ilişkisini bir kenara bıraktıklarında ilk anda hissettikleri şey "Hepimiz birer kalp taşıyoruz nihayetinde," olmuştu. İşin güzel kısmı da buydu. Bu sıralar yakından tanımaya başladığı bir iki işçisi ile olan bağını kaybetmekten korkmaya başlamıştı. Gerçekleştirmeyi canı gönülden istediği birkaç planını hiç denemeden alelacele rafa kaldırmıştı. Bu kaybetme korkusu zaman zaman hissettiği gerginliğe yeni bir boyut kazandırmıştı. Patron olmasının getirdiği güç dolayısıyla koyduğu mesafeye o kadar saplanıp kalmıştı ki bu tuhaf, kaba, cahil fakat kişilik sahibi ve insancıl duygularla dolu insanlarla yakın irtibat kurmakta geç kalmıştı.

Bay Thornton, Miltonlı bir üretici olarak konumunu yeniden değerlendirdi. Grevin üzerinden bir buçuk yıl geçmişti. Hatta bir buçuk yıldan da fazla olmuştu. Geç gelmiş olan bahar mevsiminde kışı andırır bir hava vardı. Gençken yaşadığı grev şimdi yaşamış olduğu grev gibi elindeki büyük

siparişleri yetiştirmesini engellemişti. Kontratlarla sağlama alınmış olan siparişleri halledebilmek amacıyla elindeki parayı da yeni ve pahalı makinalara yatırmış ve büyük miktarlarda pamuk satın almıştı. Fakat yine de planladığı gibi olmamıştı. Bu başarısızlığın sebeplerinden biri dışardan getirttiği İrlandalı işçilerin pek becerikli olmamasıydı. Birinci sınıf kalite ürünler sattıkları ile övünen bir müşteriye de bozuk ve defolu malları gönderemezdi. Yaşanan bu grev aylardır Bay Thornton'un yoluna taş koymaktaydı. Higgins'le bir araya geldiğinde ise onun da karışmış olduğu bu grevin başına açtığı belanın ciddiyetine duyduğu öfke yüzünden ortada hiçbir sebep yokken Higgins'e karşı asabileşiyordu. Bu ani öfkeli çıkışı yaptığını hissedince de hemen sakinleşmeye çalışıyordu. Higgins'den uzak durmak işine yaramazdı. Öfkesini kontrol edecek kadar iradesine hakim olduğuna dair kendini ikna etmek için Higgins'in gelip kendi ile görüşmesine -yoğun olmadığı ve keyfi izin verdiği günlerde- hususi olarak müsaade ediyordu. Ara sıra tüm öfkesi uçup gidiyordu, kendisi ve Higgins gibi iki adamın aynı işte çalışıp ulaşmak istedikleri amaçlara farklı yollardan nasıl da koştuklarını görüp hayrete düşüyordu. Birbirlerinin statülerine ve sorumluluklarına farklı konumlardan bakmaktaydılar. Şu an aralarındaki ilişkinin kökeni de buraya dayanıyordu. Bu yakınlık, bir olay olduğunda çıkacak olan muhtemel çatışmaların hepsini engellenmiş olmuyordu belki ama bir sorun oluşunca hem patron hem çalışan birbirlerine daha yardımsever davranıyor, anlayışla yaklaşıyorlar ve birbirlerine karşı sabır gösterip kibar davranıyorlardı. Aralarındaki bu ilişki hem Bay Thorton'ın hem işçilerin cahil oldukları konularda birbirlerini aydınlatmalarını sağlamıştı. İşçilerin bu tür bir aydınlanmaya ihtiyacı olduğunu ise Bay Thornton baştan beri biliyordu.

Ticaretin kötülediği dönemlerden birine girilmişti ve bü-

yük miktarlarda stok edilmiş olan malların piyasadaki değeri daha da düşmüştü. Bu nedenle Bay Thornton'un kaybı iki katına çıkmıştı. Hiç sipariş alamıyordu ve makinalara yatırdığı para da boşa gitmişti. Bitirilen siparişlerin ödemelerini almak iyice güçleşmişti. İşi yürütmek için yapılacak olan harcamalara kaynak bulmakta sıkıntı çekiyordu. Satın aldığı pamukların parasını ödeme vakti gelmişti. Kaynak sıkıntısı çektiğinden fahiş faiz oranları ile borç almak zorunda kalıyordu ve elinde kalan malları paraya da çeviremiyordu. Fakat ümitsizliğe kapılmıyordu. Oluşabilecek acil durumlarla baş etmek için gece gündüz çalışıyordu. Evdeki hanımlara karşı ise her zamanki gibi kibar ve sakin yaklaşıyordu. Fabrikadaki işçileriyle fazla muhabbet etmiyordu ancak işçileri artık bu zamana kadar onu iyi tanımışlardı. Patronlarının üzerindeki baskının farkındalardı, ona karşı önceden olduğu gibi gizli bir düşmanlık besleyip her olayda sert sözler, sert yorumlar yapmaya çalışmıyorlardı ve Bay Thornton da onların bu samimiyete inanarak ve işçilerine kısa, kararlı cevaplar veriyordu. "Patronun kafası bir şeye bozulmuş yine," dedi bir gün Higgins. Bay Thornton'un verdiği bir emrin neden yerine getirilmediğini sert ve keskin bir biçimde sorguladığını görmüştü ve birkaç işçinin çalışmakta olduğu odanın önünden geçerken Bay Thornton'un derin bir iç çektiğini duymuştu. Higgins ve bir işçi daha kimseye haber vermeden o gece mesaiye kalmışlar ve gözden kaçan malum işi bitirmişlerdi. Bundan Bay Thornton'un hiçbir zaman haberi olmadı. Yalnızca ustabaşı haberdardı ve Bay Thornton bu işin halledilmesini başta ustabaşından istemişti.

"Patronu bitkin mahvolmuş halde görmek en çok kimi üzerdi belli. Merhum rahip şu an Thornton'un yüzündeki bu kederli bakışları görseydi kızının kalbini kırardı kesin," dedi Higgins içinden bir gün ve Marlborough Sokağı'nda ilerlemekte olan Bay Thornton'a yaklaştı.

"Efendim," dedi Higgins, Bay Thornton hızlı ve kararlı adımlarla ilerlerken onu durdu. Bay Thornton birden irkilip rahatsız olmuş ve başını kaldırıp Higgins'e bakmıştı. Aklı başka yerdeymiş gibiydi.

"Bayan Hale'den haber aldınız mı son zamanlarda?"

"Bayan kim dedin?" diye yanıt verdi Bay Thornton.

"Bayan Margaret'ı kastettim. Bayan Hale'i yani. Merhum rahibin kızını. Biraz kafa yorarsanız kimi kastettiğimi çok iyi anlayacaksınız." Bunu söylerken Higgins'in ses tonunda küstahça bir hava yoktu.

"Ha evet!" dedi ve birden yüzündeki o donuk, gergin ifade yok oldu. Sanki tatlı bir yaz meltemi zihnini kaplayan ve or.ı geren buzları eritivermişti. Dudakları yine gergindi ama soruyu soran kişiye bakan gözlerinin içi gülüyordu.

"Ev sahibim şu an Bayan Hale, biliyorsundur. Avukatı temsil ediyor Bayan Hale i burada ve ondan ara sıra haberlerini alıyorum. Yeni dostlarının arasında mutlu, sağ ol Higgins," dedi ve bu "teşekkür ederim" sözü ağzından biraz zoraki çıkmış gibiydi fakat o kadar içtenlikle söylemişti ki Higgins'in canı sıkılmıştı. Aklına gelen şey belki boş bir ümitti ama yine de düşündüğü şeyi yapacaktı. Bakalım iş nereye gidecekti.

"Evlenmiş mi peki efendim?"

"Henüz değil." Bay Thornton'un yüzü yeniden bulutlandı. "O konuda bazı muhabbetler dönüyor sanırım. Aile ile bağlantısı olan biriyle evlenmesini istiyorlar."

"O zaman bir daha Milton'a gelmez herhalde."

"Hayır!"

"Bir dakika bekleyin efendim." Bay Thornton'a yaklaşan Higgins, "Şu genç adam aklandı mı acaba?" Bir de göz kırpan Higgins konu ile bilgi almaya ne kadar istekli olduğunu göstermeye çalıştı fakat bu hareketi Bay Thornton'a oldukça tuhaf geldi.

"Şu genç adam yani ağabeyi. Adı Frederick. Buraya gelmişti biliyorsunuz."

"Buraya mı gelmişti?"

"Evet kesinlikle. Annelerinin vefat ettiği dönemde gelmişti. Size söylüyorum diye gerilmeyin. Mary ve ben bunu baştan beri biliyorduk. Yalnız bu konu hakkında ağzımızı açmadık. Mary orada çalışıyordu o sıra."

"Buradaydı ağabeyi demek."

"Evet ağabeyi idi. Ben bildiğinizi sanıyordum yoksa söylemezdim. Bir ağabeyi olduğunu bilmiyor muydunuz?"

"Evet biliyordum. Annelerinin ölümünde burada mıydı?"

"Hayır bundan fazla bir şey söyleyemem. Hatta ağzımdan çok şeyi kaçırıp kötü bir şey bile yapmış olabilirim çünkü gizli tutuyorlardı. Tek öğrenmek istediğim adını temize çıkarıp çıkaramadığı."

"Benim bir bilgim yok. Bilmiyorum. Bayan Hale benim ev sahibim artık ve onunla avukatı aracılığı ile görüşüyorum yalnızca."

Higgins'in yanından ayrıldı ve halletmek için yola çıkmış olduğu işle ilgilenmek için tekrar harekete geçti. Bu hareketi Higgins'i şaşırtmıştı.

"Ağabeyiymiş," dedi Bay Thornton kendi kendine. "Memnun oldum. Onu bir daha hiç görmesem de bunu bilmek beni rahatlattı, ferahladım. Bu kadarını bilmek bana yetti. Zaten ahlaksızlık yapmayacağını biliyordum. Yalnızca bunun doğrulanmasını bekliyordum. İşte şimdi mutlu oldum!"

Şu an git gide daha da kötüye giden şansının yarattığı karanlığın ortasından ince, altın renkli bir ışık huzmesi geçiyordu. Danışmanı Amerika'daki pazarda bulunan bir ticaret merkezine oldukça güvenmekteydi. Pek çok merkezle beraber burası da şu sıralarda yıkılmıştı. Domino etkisi oluşmuş bir merkez zarar görünce hepsi birden dağılıvermişti. Bay

Thornton'un yapabileceği bir şeyler var mıydı? Dayanabilecek miydi?

Her gece odasına kitaplar taşıyor ve tüm aile uykuya daldıktan sonra geç saatlere kadar oturuyordu. Uyuması gereken bu saatlerde neler yaptığını kimse bilmiyordu. Bir sabah gün ışıkları kapalı pencerelerden içeri sızıyordu ve o gece hiç yatmamıştı. İflah olmayan bir umursamazlıkla o gece dinlenmese de bir sakıncası olmayacağını düşünmüştü. Günlük koşturmaca başlamadan evvel bir iki saat kestirebileceğine karar vermişti. Tam bu sırada odasının kapısı açıldı ve annesi kapının önünde dikilmekteydi. Bayan Thornton'un bir gün önceki elbiseleri hâlâ üzerindeydi. Belli ki o gece o da uyumamıştı. Birbirleri ile uzun uzun bakıştılar. Yüzleri soğuk ve ciddiydi, solgunlaşmıştı.

"Anne! Neden yatağında değilsin sen?"

"John, oğlum," dedi Bayan Thornton, "Sen böyle endişe içinde sabaha kadar otururken benim uyuyabileceğimi mi sanıyorsun? Derdinin ne olduğunu bana söylemedin. Uzun süredir canını sıkan büyük sorunlar var."

"Ticaret işleri berbat halde."

"Senin de korktuğun şey..."

"Ben hiçbir şeyden korkmuyorum," dedi Bay Thornton, başını kaldırdı ve dik durmaya çalıştı. Hiç kimseye bir zararım dokunmayacak. Zararım olur diye geriliyordum."

"Fakat nasıl ayakta kalacaksın? Yapacağın şey... Batıyor musun yani?" diye sordu Bayan Thornton, alışılmadık bir biçimde sesi titremişti bunu sorarken.

"Battığım söylenemez. İşi bırakıp herkese maaşını ödeyeceğim. Belki durumu telafi edebilirim. Yeni cazip bir teklif var..."

"John! İsminin itibarını yitirmesine izin verme. Bunun için her türlü riske gir. Nasıl bir telafi bu?"

"Bir tahmin ulaştı elime. Çok riskli fakat eğer başarılı

olursa beni oldukça iyi bir konuma getirecektir. Böylece kimse ne kadar büyük bir dar boğazdan geçtiğimi anlamaz. Tabii eğer başaramazsam..."

"Başaramazsan," dedi Bayan Thornton, ileri doğru yürümüş ve elini oğlunun koluna koymuştu, gözleri şevkle parlıyordu. Nefesini tutmuş, oğlunun lafını tamamlamasını bekliyordu.

"Dürüst adamlar yapılan düzenbazlıklar sebebiyle yıkılır," dedi hüzünle. "Şu an alacaklıların parası hazır. Her bir kuruşu hazır hem de. Fakat kendime nereden kaynak bulurum onu bilmiyorum. Beş parasızım ve elimdekilerin de hepsi uçup gidebilir ve riske edeceğim bu para alacaklıların parası."

"Eğer bu iş olursa paralarını kullandığını bilmek zorunda da değiller. O kadar da ümitsiz bir teklif mi ki bu? Eminim değildir. Öyle olsaydı üzerine düşünmezdin bile. Eğer başarılı olursan..."

"Zengin bir adam olacağım ama vicdanen huzurlu olmayacağım!"

"Neden? Kimseyi incitmeyeceksin ki."

"Hayır, ama pek çok kişinin hayatını mahvetme riskini göze alarak yapacağım bu işi. Kıymeti olmayan bir zafer olacak. Anne ben kararımı verdim! Bu evden ayrılacağımız için üzülmeyeceksin değil mi sevgili anneciğim?"

"Hayır, fakat seni olman gereken mevkiden daha aşağıda görmek yüreğimi parçalayacak. Ne yapacaksın?"

"Her zamanki John Thornton olacağım, şartlar ne olursa olsun. Her zaman doğru olanı yapmaya gayret edeceğim, büyük hatalara düşeceğim ve yine her şeye cesaretle en baştan başlayacağım. Ama bu artık çok zor anne. Çok çalıştım, çok planlar yaptım. Durumumu düze çıkaracak çözümleri çok geç keşfettim. Şimdi ise her şey sona erdi. Aynı kuvvetle her şeye yeni baştan başlamak için çok yaşlıyım artık. O ka-

dar kolay değil anne."

Bay Thornton arkasını dönüp elleriyle yüzünü kapadı.

"Nasıl bu hale gelir her şey," dedi Bayan Thornton, sesinde hüzünlü de olsa bir meydan okuyuş vardı, "Anlayamıyorum. Benim iyi kalpli oğlum, işte buradasın. Dürüstsün, pamuk gibi bir kalbe sahipsin fakat hangi işe giriştiysen hepsi hüsranla sonuçlandı. Bir kadına âşık oldun, malum hanım senden gördüğü alakayı hiçe sayıp seni dünyadaki herhangi bir adamla eşdeğer tuttu. Çalışıp didiniyorsun, emekleri kül oluyor. Başkaları zenginleşiyor, alıp yürüyor, o ehemmiyetsiz isimlerine de nasıl oluyorsa hiçbir leke sürülmüyor."

"İsmime asla leke sürmedim," dedi Bay Thornton sakince. Annesi lafına devam etti.

"Bazen adalet nerede diye merak ediyorum. Dünya yüzünde adaletin olduğuna inanmıyorum. Şu düştüğün hale bak benim sevgili John'um. Sen de ben de dilensek de mühim değil. Biricik evladım benim!"

Oğlunun boynuna sarıldı ve gözyaşları içinde onu öpmeye başladı.

"Anne!" dedi, Bayan Thornton'a nazikçe sarılmıştı, "Hayatımda iyiyi de kötüyü de bana yaşatan kim?"

Bayan Thornton başını salladı. O an inançla ilgili bir şey düşünecek değildi.

"Anne," dedi Bay Thornton, annesinin konuşmadığını görünce, "Önceden ben de kimi zaman isyankâr olabiliyordum ama artık olmamaya çabalıyorum. Çocukken hep yaptığın gibi şimdi de yardım et bana. O zamanlar çok güzel şeyler söylerdin. Babam vefat ettiğinde sefil düşmüştük ama artık hiçbir zaman sefillik çekmeyeceğiz o şekilde. O zamanlar cesur, soylu ve mühim sözler söylemiştin. Belki bugüne göre eski moda kalmışlardır ama yine de o sözlerini hiçbir zaman unutmadım. Benimle yine eskisi gibi konuş anne. Yaşadığımız bu dünya kalplerimizi bu kadar da taşlaştırmış

olamaz. Eskisi gibi öyle güzel sözler edersen bu bana çocukluğumda inancımızın kuvvetli olduğu günlerdeki hallerimizi hatırlatacak. Bu sözleri kendim de tekrar edebilirim fakat bunca çektiklerini, katlandıklarını düşününce senden işitmek daha iyi gelecek."

"Çok şeye katlandım evet," dedi Bayan Hale, hıçkırıklara boğuldu, "Ama hiçbiri bu kadar acı verici değildi. Hak ettiğin yerden alaşağı edilsin! Benim edilmem mühim değil ama ya sen! Ya sen! Tanrı seni çok büyük sınavlarla sınıyor, çok büyük."

Yaşlı bir insan ağladığında nasıl derin hıçkırıklarla sarsılırsa Bayan Thornton da öyle sarsılmaktaydı. Etraftaki sessizlik dikkatini çekti bir an. Sakinleşip sessizliğe kulak verdi. Çıt çıkmıyordu. Baktı ki oğlu masaya geçip oturmuş kollarını yarı çapraz yapıp masaya dayamış ve başını da kollarına yaslamıştı.

"John!" dedi annesi, oğlunun başını kaldırıp baktı. Tuhaf ve solgun bir bakışı vardı Bay Thornton'un ve annesi bir an ölümün gölgesinin oğlunun yüzünün üzerinden geçtiğini hissetti. Fakat sonra bu soluk ifade yok oldu ve Bay Thornton'un yüzüne yeniden renk geldi. Bayan Thornton, oğlunun eski haline döndüğünü fark etti. Varlığının annesi için ne kadar kutsal olduğunu gören Bay Thornton için tüm dünyevi kederler silinip gitmişti. Bayan Thornton Tanrıya şükretti ve isyankâr duygularının o anda kaybolup gittiğini fark etti.

Bay Thornton konuşmadı, gidip pencereleri açtı ve tan kızıllığının aydınlığı odaya akın etti. Rüzgâr doğudan esiyordu ve hava haftalardır olduğu gibi yine buz gibiydi. Yazlık hafif giysileri bu yıl kimse talep etmeyecek gibi görünüyordu. O yüzden ticareti bu açıdan canlandırabilme umudu da böylelikle tamamıyla suya düşmüş oluyordu.

Annesi ile bu sohbeti yaptığına memnun olmuştu ve her ne kadar bu sorunlarla ilgili bunca zaman sessiz kalmış da

olsalar ikisi de birbirlerinin hislerini içten içe anlıyorlardı. Belki tam olarak aynı şeyleri hissetmiyorlardı fakat olayları değerlendiriş açısından aralarında uyumsuzluk olduğu söylenemezdi. Fanny'nin kocası Thornton'un söz konusu teklifi değerlendirmek için maddi katkıda bulunmamasına sinirlenmişti. Bu tekliften Bay Thornton'a o söz etmişti fakat Bay Thornton elindeki hazır para ile aracı kişiye destek çıkarak eniştesine bu konuda koltuk çıkmaktan kaçınmıştı.

Artık yapacak bir şey kalmamıştı ve Bay Thornton'un haftalardır korktuğu şey sonunda vuku bulmuştu. Bunca zamandır gururla ve başarı ile yürütmekte olduğu işini bırakmış ve daha aşağı bir mevkide iş bakmaya başlamıştı. Marlborough'daki fabrika ve ev kiraya verildi ve uzun bir kontrat imzalandı. Eğer gerekirse tekrar kiraya çıkarılabileceklerdi. Bay Thornton'a hemen yeni teklifler de sunuldu. Bay Hamper, Bay Thornton'a oğlu ile ortak çalışmasını teklif etmişti. Bay Thornton gibi sağlam ve tecrübeli bir ortağın oğlunun çok işine yarayacağını söyledi. Bay Hamper oğlu için yakınlarda bir yerde büyük yatırımla bir iş kurmak üzereydi. Oğlu ise bilgi birikimi olarak yarı eğitimli sayılırdı fakat para kazanmak dışında alacağı sorumluluklar açısından tam bir cahildi. Kazanacağı parayı zevkine kederine harcayacağı belliydi. Bay Thornton ortak olmayı reddetti zira servetinin kalan enkazı ile yapmak istediği birkaç şey vardı. Parayı elinde tutan patron olamayacaktı belki ama yine de bir yerde yönetici olarak çalışmayı düşünüyordu. Böylece bir yere kadar nüfuz sahibi biri olabilecekti. Birkaç ay sonra kavgaya tutuşacağını bildiği paralı bir partnerin acımasız şakalarına maruz kalmaktansa böylesi daha iyiydi.

Bay Thornton bekledi ve eniştesinin aldığı duyumu değerlendirerek elde etmiş olduğu servet ile ilgili haberler borsada yayılırken kendisi ile edilen alaylara katlanmayı seçti. Gergin bekleyiş dokuz gün sürmüştü. Eniştesinin başarısı

herkesin beğenisini toplamıştı. Kimse Bay Watson kadar zeki ve ileri görüşlü olamazdı.

-51-
Tekrar Kavuşmak

"Dayan cesur yüreğim! Sakin ve güçlü olacağız,
Hem gözlerimize hem yanaklarımıza hem de dilimize
Hükmümüz geçer elbette ki.
En ufak bir söylentiye dahi kulak asma,
Senin için değerliydi, hâlâ öyle ve öyle de kalacak."

Ritimli Satırlar

Sıcak bir yaz akşamıydı. Edith, Margaret'ın yatak odasına geldi ve böyle bir şeyi ilk defa yapıyordu zira huyu değildi. Akşam yemeği için giyinmişti bile. Önce ortalıkta kimse yoktu sonra Dixon'ın Margaret'ın elbisesini yatağa bıraktığını gördü. Margaret odada değildi. Edith huzursuz olarak sağa sola gitmeye devam etti.

"Ah Dixon! Solgun altın sarısı elbiseye o korkunç mavi çiçekleri takmayacaksın umarım. O nasıl bir zevk! Bekle bir saniye ben nar çiçekleri getireyim."

"Solgun renkte değil bu elbise hanımım. Bu saman rengi. Mavi, saman rengi ile uyumludur her zaman." Dixon siteminin yarısına varmadan daha Edith parlak kırmızı çiçekleri getirmişti.

"Bayan Hale nerede?" diye sordu Edith, çiçeklerin nasıl duracağını tarttıktan hemen sonra. "İnanamıyorum," diye söze devam etti hırçınlıkla, "Teyzem, Milton da bu kızın böyle avareleşmesine nasıl izin vermiş? O girip çıktığı berbat yerlerden birinde korkunç biriyle tanışmasından korkuyordum. Yanımda hizmetçim olmadan o sokaklarda dolaşmaya cesaret edemezdim ben. Bir hanımefendi için uygunsuz yer-

ler oralar."

Dixon, Edith'in böyle hor gören tavra bürünmesine gücenmişti. Dixon kısaca yanıtladı:

"Kadınlar hanım olmaktan bu kadar söz ettiklerinde - hanım olmanın korkak, kırılgan, narin olmakla ilgili olduğundan bahsettiklerinde- yeryüzünde neden aziz insanlar kalmadığını daha iyi anlıyorum."

"Ah Margaret! İşte buradasın! Ben de seni bekliyordum. Sıcaktan nasıl da kızarmış yanakların yavrum! Şu sıkıcı Henry ne yaptı biliyor musun? Kayınbirader olsan bile her şeyin bir sınırı var. Tam da partimle ilgili her şeyi çok güzel ayarlamıştım -Bay Colthurst için de her şey ayarlanmıştı- Henry geldi özür dileyerek ve senin adını verdi ve şu Milton'lı Bay Thornton'u -senin kiracını, bilirsin- partiye davet edebilir mi onu sordu. Hukuki bir mevzu için Londra'daymış adam. Kişi sayısını ayarlamıştım ben, her şeyi bozdu."

"Yemek umurumda değil benim. Bir şey istemiyorum ben," dedi Margaret alçak bir sesle. "Dixon buraya benim için çay getirsin ben misafir odasında kalırım yukarı gelene dek siz. Biraz uzansam iyi olacak."

"Hayır hayır! Olmaz. Yüzün bembeyaz kesilmiş ama sıcaktandır. Sen olmadan olmaz. Çiçekleri biraz daha aşağı al Dixon. Siyah saçına çok güzel gidecek bu harika alev rengi Margaret. Bay Colthurst ile Milton hakkında konuşacaksın diye ayarlama yaptık ama biliyorsun. Ah tabii bu adam Milton'dan geliyor. İsabet oldu sanırım. Bay Colthurst merak ettiği konularla ilgili onunla konuşabilir. Bay Colthurst'ın mecliste yapacağı bir dahaki konuşmada senin tecrübelerinin ve Bay Thornton'un bilgi birikiminin izlerini takip etmek eğlenceli olacak. Gerçekten Henry iyi bir iş yaptı. Bu adamın utangaç biri olup olmadığını sordum Henry'e, 'Elbette ki değil, azıcık aklın: kullanırsan öyle biri olmadığını tahmin

edebilirsin yengeciğim,' dedi. Sanırım bu adam "h" harfini telaffuz edebiliyordur değil mi Margaret? Darkshire aksanında bunu yapabilmek bir başarı."

"Bay Lennox, Bay Thornton'un şehre gelme sebebini söyledi mi? Mal varlığı ile ilgili miymiş halletmek istediği bu hukuki iş?" diye sordu Margaret gergin bir sesle.

"Ah sanırım iflas etmiş ya da öyle bir şey. Henry sana söylemişti, başının müthiş ağrıdığı gün değil mi? Evet Dixon harika oldu çiçekler. Bayan Hale hakkımızı teslim etmeli bize, değil mi? Keşke bir kraliçe kadar heybetli ve bir çingene kadar esmer olsaydım Margaret."

"Bay Thornton'un durumu?"

"Vallahi hukuki meseleleri aklımda hiç tutamam. Henry de sana bahsetmekten hoşlanmayacaktır. Bende yarattığı izlenim şu oldu; Bay Thornton fena iflas etmiş fakat oldukça saygıdeğer bir insanmış ve ona karşı oldukça kibar davranmamı istedi. Nasıl yapacağımı bilemediğimden sana danışmaya geldim. Gel benimle bir on beş dakika otur, koltukta dinlenirsin hem."

Mümtaz kayınbirader erken gelmişti ve Margaret, Bay Thornton ile ilgili sorularını ona yöneltmeye başladı. Konuşurken kızarmıştı.

"Marlborough'daki fabrikasındaki birkaç yerin kira işi için gelmiş. Evin ve birkaç katın filan. Elinde tutamamış bu malları. Halletmesi gereken kimi işler, yapması gereken kimi anlaşmalar varmış, kiraya vermesi gerekiyormuş. Edith umarım onu düzgün ağırlar. Daha başta Bay Thornton'u davet etmek için izin isterken rahatsız oldu, farkındayım. Düşündüm de belki sen kendisi ile ilgilenebilirsin. İflas etmiş bir adama herkesin özellikle nazik davranması gerek bence." Margaret'ın yanında oturmakta olan Henry Lennox onunla konuşurken sesini alçaltmıştı. Lafını bitirince ayağa kalktı ve o an içeri girmiş olan Bay Thornton'u Edith'le ve Yüzbaşı

Lennox ile tanıştırdı.

Margaret, Bay Thornton'u gergin gözlerle süzdü. Bay Thornton bu esnada Edith'le ve Yüzbaşı ile konuşuyordu. Onu son görüşünün üzerinden bir yıldan fazla bir zaman geçmişti. Yaşanan olaylar Bay Thornton'u oldukça değiştirmişti. Uzun boyu ve düzgün fiziği ona sıra dışı bir görünüm veriyordu. Hareket ederken rahatlığı ona hastı. Fakat yüzü daha yaşlanmış ve kederden yıpranmıştı. Yalnız ifadesinde asil bir hava vardı. İflas etmiş olduğunu öğrenenler böyle mağrur ve kuvvetli bir adamın sosyal statüsünün böyle değiştiğine inanamıyorlardı. Odada gözlerini gezdirdiği ilk anda Bay Thornton, Margaret'ın da orada olduğunu fark etmişti. Margaret'ın Bay Lennox'u ilgi ile dinlediğini gözlerindeki ifadeden anlamıştı. Sonra eski bir dost edası ile Margaret'a yaklaştı. Lafa girdiği anda söylediği birkaç sözle Margaret'ın yanaklarına renk gelmişti, yüzü parladı. Bu aydınlık tüm gece boyunca yüzünden gitmemişti. Margaret'ın Bay Thornton'a söyleyeceği çok fazla bir şey yoktu. Margaret yalnızca Milton'daki eski tanıdıklar ile ilgili laf olsun diye sorular sorunca Bay Thornton hayal kırıklığına uğramıştı. Bu sırada ev ahalisinin daha samimi olduğu misafirler gelmişti. Bu yüzden Bay Thornton geri plana düştü ve ara sıra Henry Lennox ile sohbet edebildi.

"Bayan Hale iyi görünüyor," dedi Bay Lennox, "Sizce de öyle değil mi? Milton ona yaramadı sanırım. Zira Londra'ya ilk geldiğinde çok değişmiş bulmuştum kendisini. Bu akşam parlıyor. Çok da güçlendi. Geçen sonbaharda birkaç metre yürüyünce yorulurdu. Geçen cuma Hampstead'e kadar yürüyerek gidip geldik. Ertesi gün şu an olduğu kadar iyi görünüyordu."

"Biz mi? Biz derken? İkisi birlikte mi gitmişler?" diye geçirdi içinden Bay Thornton.

Bay Colthurst oldukça zeki bir adamdı ve mecliste gittik-

çe yükseliyordu. Gözleri hemen farklı tiplere takılırdı. Akşam yemeğinde Bay Thornton'dan etkilenmişti. Edith'e beyefendinin kim olduğunu sordu ve Edith yanıtladığında Bay Colthurst "Öyle mi?" demişti ve ses tonu Edith'i şaşırtmıştı. Miltonlı Bay Thornton'un adını hiç duymamış olması ilginçti. Gerçi böyle olacağını Edith de tahmin ediyordu. Akşam yemeği iyi gidiyordu. Henry'nin keyfi yerindeydi ve nüktedan tavrını takınmıştı yine. Bay Thornton ve Bay Colthurst ise ortak ilgi alanı olarak bir iki konu konuşmuşlardı ve hepsini yemekten sonra özel olarak konuşmaya karar vermişlerdi. Margaret yakasındaki narçiçekleri ile oldukça güzel görünüyordu. Arkasına yaslanıp muhabbete katılmadığı anlarda Edith durumdan pek fazla rahatsız olmuyordu zira muhabbet onsuz da sorunsuz akmaktaydı. Margaret bu sırada Bay Thornton'u izlemekteydi. Bay Thornton, Margaret'a hiç bakmadı o yüzden Margaret rahatça inceleme fırsatı yakalamıştı. Geçen bu kısa zaman içinde ne kadar da değişmiş olduğunu fark etti. Bay Lennox'un yaptığı ani bir espriye gülerken yüzü yine o eski halini almıştı bir an. Gözleri yine neşe ile parlamış ve dudaklarını aralayıp eski günlerdeki gibi parlak bir gülümseme yerleştirmişti. Bay Thornton sanki alakasını hissetmek ister gibi içgüdüsel olarak Margaret'ın bakışlarını yakalamak istemişti bir an fakat bakıştıkları an yüz ifadesi değişmiş yine ciddileşmiş ve gerilmişti. Gece boyu Margaret'ın olduğu tarafa dahi bakmamıştı.

Aile halkındaki hanımlardan başka iki hanım daha vardı ve onlar da teyzesiyle ve Edith'le muhabbet ediyorlardı. Misafir odasına çıktıklarında Margaret isteksizce bir şeylerle uğraşmaya başlamıştı. Beyler de az sonra geldiler. Bay Colthurst ve Bay Thornton muhabbete daldılar. Bay Lennox, Margaret'a yaklaştı ve kısık bir sesle:

"Edith partisine yaptığım bu katkıdan ötürü bana teşekkür etmeli. Çok sevimli ve duyarlı bir adam şu kiracın. Colt-

hurst'a alakadar olduğu konularla ilgili istediği tüm bilgileri verdi. İşinde nasıl başarısız olmuş bu adam anlayamıyorum."

"Ondaki fırsatlar ve imkânlar sizin elinizde olsaydı siz başarırdınız yani," dedi Margaret. Henry Lennox yalnızca aklından geçenleri dile getirmişti ve o an Margaret'ın ses tonundaki hazzı fark etmiş ve bundan hiç hoşlanmamıştı. Henry sessiz kaldı, Bay Colthurst ve Bay Thornton şömine önünde konuşuyorlardı ve sesleri yükseldiğinden sohbetlerinin bir kısmını yakalamışlardı.

"Sizi temin ederim, büyük merakla dinleniyordu bu bilgi. Sebebi belki yalnızca meraktır. O civarda kaldığım süre boyunca adınızdan çok bahsedildi." Birkaç kelimeyi kaçırdılar sonra Bay Thornton'un sesi duyuldu.

"Ünlü olmamı gerektirecek bir şey yok. Eğer hakkımda bu yönde konuşuyorlarsa yanılmışlar. Yeni projelere yelken açtım ve şahsen tanışmak istediğim kendilerine karşı hiçbir tereddüt hissetmediğim insanların dahi beni bilmesini istemiyorum. Doğru yolda olduğumu düşünüp içlerinden biri ile samimi oldum ve eşinden pek çoğunu tanıma şansını elde ettim. Çıkarlarımız ortak ve hem bilinçli hem bilinçdışı olarak birbirimize bir şeyler öğretiyorduk.

"Öğretiyorduk dediniz fakat ben sizin aynı yolu izlemeye devam edeceğinizi düşünüyorum."

"Colthurst burada durdurmam lâzım," dedi Henry Lennox aceleyle. Ani fakat münasip bir biçimde sordu bu soruyu. Sohbet Bay Thornton'un başarısızlığına ve statüsündeki değişime gelip de onu utandırmasın diye konuyu değiştirmişti. Yeni açılan mevzu üzerine söyleyecek bir şey kalmayınca Bay Thornton kaldığı yerden lafına devam etti ve Bay Colthurst'a sorduğu soru ile ilgili gereken yanıtı verdi.

"Yaptığım işte başarılıydım fakat patron olarak konumumdan vazgeçmek zorunda kaldım. Milton'da iş bakıyo-

rum şimdi. Bu tür konularda yapacağım işlerde beni rahat bırakacak bir fabrika yöneticisinin yanında çalışabilirim. Artık gözü kara planlar yapıp gerçekleştirme gibi bir hususta kendime o kadar da güvenmiyorum. Tek isteğim para ekseni dışında işçilerle alaka kurabileceğim bir pozisyonda çalışmak. Bu Arşimet'in dünyayı yerinden oynatmak için aradığı noktaya da benzetilebilir. Tecrübelerime dayanarak yola çıkacağım birkaç plandan söz ettiğim zaman bazı üreticiler ciddileşip başlarını hayır anlamında sallıyorlar."

"Bunlara 'tecrübe' diyorsunuz bakıyorum," dedi Bay Colthurst, Bay Thornton'a duyduğu saygı bir tık daha artmıştı.

"Öyle olduklarına inanıyorum. Doğuracakları sonuçlarla ilgili kesin bir şey söyleyemem tabii. Denemeye değer hepsi. Şöyle bir fikre vardım. Organize etmek, vücuda getirmek için bilgi ve fikir birikimine ihtiyaç duyulan kurumlardan hiçbiri eklemlenmesi gereken sosyal sınıfları birbirine yaklaştıramamakta. Farklı sınıflar birbirlerine yalnızca bu kurumların dışında gerçek kişilerin aracılığı ile yaklaştırılabilirler. Yakın münasebet kurmak hayatın özünü oluşturuyor. İşçi, işvereninin planlama yaparken kendisini ne kadar düşündüğünü bilemiyor, anlayamıyor. Tamamlanmış bir plan bir makine parçasını andırır, her türlü aciliyet durumunda başvurulabilir. İşçiler bir makinayı nasıl kabulleniyorsa planı da öyle kabulleniyorlar. Yani makinanın o raddeye gelip sorunsuz çalışmasını sağlamak için yapılan yoğun beyin fırtınasını nasıl anlayamıyorlarsa planları da öyle anlayamıyorlar. Ben önce bir fikri ele alırım ve bu fikri gerçekleştirmek için neler gereklidir bizzat kafa yorarım. Başta süreçler iyi işlemeyebilir. Fakat her aksamada git gide daha fazla sayıda insanın duruma olan ilgisi artar ve en sonunda planın başarılı olmasını herkes ister. Zira işin her bir basamağında daha çok insanın emeği söz konusudur. Böyle olsa bile bu

çalışma da ehemmiyetini kaybedecektir, eminim. Farklı kulvarlardan insanların birbirlerini anlaması, kişiliklerini, karakterlerini tanıması, huyunu suyunu, konuşma şeklini dahi bilebilmesi için yollar, yöntemler yaratıp ortak bir payda oluşturmadığı sürece bu tür çalışmalar dahi canlılığını yitirecektir. Birbirimizi daha iyi anlamalıyız ve daha da ileri gidip şunu diyorum ki; birbirimizi sevmeyi öğrenmeliyiz."

"Böylece grevlerin önü alınabilir diyorsunuz yani?"

"Hayır, öyle bir şey demiyorum. Benim bu konu ile ilgili çıkaracağım en iyimser sonuç şu olabilir: Grevlerin yapısı değişebilir. Şimdiye kadar olanlar acıydı ve hepsinde zehirli nefret tohumları ekiliydi. Biraz daha iyimser biri, sınıflar birbirine yaklaştıkça grevler de ortadan kalkar diye umut edebilir. Fakat ben o kadar iyimser değilim."

Bay Thornton birden aklına yeni bir fikir gelmişçesine Margaret'ın olduğu yere doğru döndü ve lafı bağlamaya hacet duymadan Margaret'ın bunca zamandır dinlediğini biliyormuşçasma şöyle dedi:

"Bayan Hale, birkaç adamım bana isimsiz bir mektup verdi fakat el yazısının Higgins'e ait olduğundan şüpheleniyorum. Eğer işe alabilecek konumda olacağım bir yerde çalışırsam benimle birlikte çalışmak istiyorlarmış. Bu iyi bir şey, değil mi?"

"Evet öyle. Memnun oldum," dedi Margaret, mana dolu gözlerini Bay Thornton'un yüzüne dikti sonra karşılaştığı nazik bakışlar karşısında gözlerini tekrar indirdi. Bay Thornton bir süre Margaret'ın yüzüne baktı ve o an ne yaptığını unutmuş gibiydi. Sonra içini çekti ve "Buna memnun olacağınızı biliyordum," dedi ve öteki tarafa döndü. Resmi bir 'iyi geceler' sözü dışında gece boyu bir daha birbirleri ile hiç konuşmadılar.

Bay Lennox ayrılırken Margaret utancını gizleyememiş, kızarmıştı ve biraz tereddütle;

"Yarın sizinle konuşabilir miyiz? Bir konuda yardımınızı isteyeceğim."

"Elbette ki. İstediğiniz vakitte gelirim. Eğer size yardımı dokunacak bir şeyler yapabileceksem ne mutlu bana. Saat on bir uyar herhalde."

Bay Lennox'un gözleri parlamıştı. Nasıl da öğreniyordu ona güvenmeyi! Bir daha Margaret'a evlenme teklif etmemeye kararlıydı fakat artık yeniden edebileceğine dair kendinden emin hissedeceği an çok yakındı.

Hasret's Sisters Planet

-52-
Bulutları Kaldır

"Saadet ya da keder için, umut ya da korku için,
Bundan sonra burada her şey
Ya barıştır ya kavga, ya fırtınadır ya da ışık."

Anonim

Ertesi sabah Edith parmak uçlarında ilerliyordu ve yüksek sesle yapılmakta muhabbet arasında gidip Sholto'yu kontrol etti. Misafir odasında sürmekte olan toplantıyı bölecek bir gürültü çıkmasın istiyor gibiydi. Saat iki oldu ve hâlâ kapalı kapılar ardında oturuyorlardı. Edith, merdivenlerden birisinin indiği duyuldu ve odadan başını çıkardı:

"Evet, Henry?" dedi Edith, bakışlarında sorgulayıcı bir ifade vardı.

"Evet," dedi Henry kısaca.

"Gel yemek ye."

"Hayır, teşekkür ederim. Burada zaten çok vakit kaybettim."

"O zaman her şeyi halledemediniz," dedi Edith hayal kırıklığına uğramıştı.

"Hayır edemedik ve hiçbir zaman da edemeyeceğiz. Eğer kastettiğin şey düşündüğüm şeyse. O iş hiçbir zaman olmayacak Edith. O yüzden unut bunu."

"Ama hepimiz için en iyisi bu olacak," dedi Edith yalvarır gibi. "Çocuklardan yana içim rahat olacak eğer Margaret

yakınımda bir yere yerleşirse. Cadiz'e gider diye korkuyorum."

"Evlenirken çocuklarla ilgilenebilecek vasıflara sahip genç bir hanım bulmaya çalışırım. Elimden ancak bu gelir. Bayan Hale benimle evlenmek istemez ve ben de ondan benimle evlenmesini isteyemem."

"O zaman ne hakkında konuşuyordunuz?"

"Anlamayacağın binlerce şey: yatırımlar, kira, arsa değeri."

"Eğer hepsi buysa hiç detaya girme. Bunca zamandır böyle sıkıcı konulardan konuştuysanız sen de Margaret da son derece aptalsınız."

"Peki o zaman. Yarın yine geleceğim ve Bay Thornton'u yanımda getireceğim. Bayan Hale ile konuşmamız gereken şeyler var."

"Bay Thornton mı? Onunla ne alakası var durumun?"

"Kendisi Bayan Hale'in kiracısı," dedi Bay Lennox, öteki tarafa döndü. "Kiracısı olduğu yerleri boşaltıyor."

"Peki tamam. İşin detaylarından anlamam ben, o yüzden hiç anlatma."

"Sana vereceğim tek detay şu ki misafir odasını bugünkü gibi ayarla ve kimse bizi rahatsız etmesin. Yoksa çocuklar, hizmetliler girip çıkıyorlar ve konuları tam olarak açıklayamıyorum. Yarın yapılacak olan ayarlamalar mühim."

Ertesi gün Bay Lennox'un randevusuna neden sadık kalmadığını kimse bilmiyordu. Bay Thornton beklenen saatte geldi ve yarım saat kadar bekledikten sonra Margaret içeri girdi, yüzü bembeyazdı ve gergin görünüyordu.

Acele ile lafa girdi:

"Bay Lennox gelemediği için kusura bakmayın. Kendisi mevzuyu benden daha iyi açıklardı. Bu konuda danışmanlığımı o yaptı."

"Eğer gelişim sizi rahatsız ettiyse özür dilerim. Bay Len-

nox'un bulunduğu yere gidip onu getirmemi ister misiniz?"

"Hayır teşekkürler. Artık kiracım olmayacağınız için ne kadar üzüldüğümü söylemek istiyordum. Fakat Bay Lennox diyor ki işler iyiye de gidebilirmiş şayet..."

"Bay Lennox konu ile ilgili bir şey bilmiyor," dedi Bay Thornton yavaşça.

"Herkes mutlu ve şanslı olmayı ister. Fakat artık yaşlanmış olduğunu fark etmek ne demektir bilemez ve bu yaşta başladığınız yere geri dönüyorsunuz ve artık umut vadedecek kadar enerjik hissedebilecek bir yaşta değilsiniz. Hayatınızın yarısı akıp geçmişken elinizde hiçbir şeyin kalmadığını görüyorsunuz. Boşa harcanmış fırsatların acı hatırası kalıyor geriye. Bayan Hale, Bay Lennox'un işlerimi düzeltmem konusunda ne düşündüğünü duymayı hiç istemiyorum. Mutlu ve başarılı olan kimseler başkalarının talihsizliklerini üzerinden çıkarımlar yapmak konusunda pek de uygun kimseler değiller."

"Haksızlık ediyorsunuz," dedi Margaret nazikçe. "Bay Lennox yalnızca iflastan kurtulma ihtimaliniz hakkında konuştu. Hatta kaybettiğinizden fazlasını kazanacaksınız. Ben sözümü bitirene dek konuşmayın lütfen!" Kendisini tekrar toparladıktan sonra acele ile titreyerek bazı hukuki evraklara ve banka hesap dökümlerine yöneldi. "Evet işte burada! Bana bir teklif sundu Bay Lennox ve keşke burada olup açıklasaydı. Eğer sahip olduğum on sekiz bin elli yedi sterlinin bir kısmını alırsanız –şu an bankada öylece yatıyor ve bana getirdiği faiz yalnızca yüzde iki buçuk- siz bana daha fazla kâr getirecek bir iş yapmış olursunuz ve Marlborough'daki fabrikalarda üretime devam eder. Margaret sesini toparlamış ve sabitlemişti. Bay Thornton konuşmadı. Margaret ise teminat için hazırlanmış olan kâğıtlara göz gezdiriyordu. Zira bu görüşmenin yalnızca iş amaçlı olduğunu ve kendisinin kazanan taraf olduğunu hissettirme telaşındaydı. Margaret

elindeki kâğıdı bulmaya çalışırken Bay Thornton'un ses tonu içini cız ettirdi. Gür fakat şefkatle dolu titreyen bir sesle:

"Margaret!" dedi Bay Thornton.

Bir an Margaret başını kaldırıp baktı sonra da ışık saçan gözlerini gizleyerek başını ellerine dayadı. Bay Thornton biraz daha yaklaşıp yine titrek ama içten bir vurgu ile Margaret'ın adını zikretti.

"Margaret!"

Margaret'ın başı hâlâ ellerine dayalı haldeydi ve yüzünü masaya dayayıp iyice saklamıştı. Bay Thornton yanına yaklaştı ve çömeldi. Yüzü Margaret'ın kulağına çok yakındı ve fısıldar gibi şunları söyledi:

"Kendine iyi bak. -Eğer bir şey söylemezsen şu an- tuhaf bir biçimde büyük bir ukalalıkla senin bir şekilde bana ait olduğunu düşüneceğim ve gitmemi istiyorsan hemen şimdi giderim. Margaret!"

Üçüncü kere adı ile seslenince Margaret yüzünü kaldırdı ve küçük beyaz elleri ile perdelediği yüzünü Bay Thornton'un omuzuna sakladı. Margaret'ın yumuşak yanağını bir kez daha yakından hissetmek Bay Thornton'u çok mutlu etmişti. Margaret'ın yüzünün kızardığını, gözlerinin sevgi ile baktığını görmek Bay Thornton'un en büyük arzusuydu. Margaret'a daha da yaklaştı. İkisi de konuşmadılar. Uzun bir sessizlikten sonra Margaret ağlamaklı bir sesle:

"Bay Thornton ben sizin için yeterince iyi değilim!"

"Yeterince iyi değil misin? Lütfen! Asıl ben iyi değilim."

Bir iki dakika sonra Bay Thornton, Margaret'ın yüzüne siper ettiği ellerini nazikçe tuttu ve o gün isyancılardan korumak için yapmış olduğu gibi kollarını tekrar boynuna dolamasını sağladı.

"Hatırlıyor musun aşkım?" diye fısıldadı. "Kaba bir tavırla nasıl azarlamıştım seni ertesi gün?"

"Ben ne kadar yanlış konuşmuş olduğumu hatırlıyorum

yalnızca hepsi bu."

"Bak bakayım bana! Kaldır başını. Sana göstermek istediğim bir şey var!" Margaret yavaşça başını kaldırdı, yüzünde utangaç tatlı bir parıltı vardı.

"Bu gülleri hatırlıyor musun?" dedi, yakasındaki cebinden hazine gibi sakladığı birkaç kurutulmuş çiçek çıkardı.

"Hayır!" dedi Margaret, meraklanmıştı. "Ben mi vermiştim yoksa?"

"Hayır, gururlu şey! Sen vermedin. Fakat bunlarla kardeş olan başka gülleri yakana takmışsındır."

Margaret güllere baktı ve bir süre düşündü ve hafif bir tebessümle:

"Helstone'dan aldın bu gülleri değil mi? Yapraklarının kenarlarındaki çentiklerden tanıdım. Ah! Helstone'a mı gittin? Ne zaman gittin?"

"Margaret'ın büyüyüp şu anki haline evrildiği yeri görmek istedim. Hatta şu anki Margaret'ın bana ait olduğunu söylemek için tüm ümitlerimi kaybettiğim o en kötü zamanda gittim oraya."

"Bunları bana vermelisin," dedi Margaret, gülleri Bay Thornton'un elinden nazikçe çekip aldı.

' Peki ama karşılığını isterim!"

"Shaw Teyzeme nasıl açıklayacağım?" diye fısıldadı birkaç dakika süren tatlı bir sessizlikten sonra.

"Bırak da onunla ben konuşayım"

"Yok hayır. Benim söylemem gerekir. Ne der acaba?"

"Tahmin edebiliyorum. İlk diyeceği şey, 'O adam!' olacak."

"Şşşt!" dedi Margaret, "O zaman ben de senin annenin öfke ile söyleyeceği ilk şeyi sana ileteyim; 'O kadın!'"